00078370

00078370

Digitized with financial assistance from
Government of Maharashtra
on 30 January, 2020

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

78370

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

1827. ՌՄՀԶ

ԱՌ ՈՐ ԸՆԹԵՌՆՈՒՑՈՒՆ

Նարեկեան Զուարթնոյն հոգեշարժ Ողբերգութեց Մատեան, ինքնագիւտ և յոգնադիմակ ստեղծաբանութքն Հայկազանցս սիրելի, աւասիկ վերստին ելանէ 'ի լոյս՝ հանդերձ այլովք ամենեքումբք, որ յանուն նորին գրչի մնացուածք են տառից յայտնիք առ մեզ, անեղծք և անթերիք։ Նա թէպէտ 'ի շարի մատենագրացն նախնեաց խոնարհագոյն դնի սա ժամանակաւ, դէպք իրաց յառաջեցուցին 'ի տիպ։ Թէ արդեւք և ինքն 'ի գաղտնիս զարժանն իւր պահանջեաց՝ ութից հարիւրոց ամաց անթառամ համբաւոյն պսակեալ յազգէն քան զամենայն բանահիւս Վասպուրական նահանգին և Ռշտունեաց։

Ոչինչ հայեցեալ 'ի կարգ ժամանակաց այլ և այլ շարագրածոց Հօրս, զհոյակապ գլուխ յօրինուածոց նորա; զՄատեան Ողբերգութեց, լաւ համարեցաք և յառաջս մատենիս դասել. օրինակ զայն կալեալ մեզ յայնմ, որ ինչ ցայժմ տպագրեալն էր 'ի մէնջ, բայց առանց 'ի կարեւորացն ևս քան զևս ուղղութե հեղգանալոյ և 'ի բազում ընթերցուածոց լաւագունին ընտրութե՝ ըստ կիրթ քննութե ստուգագոյն օրինակաց։

Զնոյն ջան սկզբնատիպ դեղոյ Նախնեացն ախորժակաց ըստ կարի և յայլ գիրս սորին, որպէս և 'ի բնաւ իսկ շարագրածութիս Հարանց, ուշ կալեալ

տեսանիցեն՝ որք նոցին ուսմանցն լիցեն ցանկացողք և հասուք։ Սակայն զայլ և այլ գունակս ընթերցուածոց օրինակաց աւելորդ վարկաւ ժողովել և յայս տիպ․ որ բազում անգամ, այլ և արդ իսկ այլուր տուեալք են 'ի մէնջ՝ շատ լիցին ։

Զնորին զհետ զան Պատմու̃ի Ապարանից, Ներբողեանք 'ի փայտն կենաց, և 'ի ս̃բ Կոյսն, յերանելի Առաքեալսն և 'ի ս̃բն Յակոբ Մծբնայ, զանձք երեք և տաղք զանազանք և մեկնութ̃ի Երգոյ երգոցն, յորս յամենեսին երևի այլ և այլ հասակ և կերպարանք ոճոյ Նարեկեան գրչին ։

Ի մերոյս Գրիգորի և այլ գրած վայելուչ 'ի մեկնութ̃ի յովբեան Ով է դայլին, զոր չերև մեզ վտահելի առ ժամս ընդ սոսին ածել 'ի տիպ միով և եթ ընտիր՝ այլ․ հնոտի օրինակաւ, յուսով սպասեալ՝ զլաւագոյնն հայրենասէր վաստակոցս ընդունել փոխարէնս 'ի հայրասէր մերազանց ։

ՑԱՆԿ

	Էջ
Մատեան Ողբերգութեանց	3
Յիշատակարան	280
Պատմութիւն Ապարանից	283
Ներբող 'ի ս̃բ Խաչն	302
Ներբող 'ի ս̃բ Կոյսն	319
Նորին վերստին 'ի վերայ գրոյ անուան իւրոյ	332
Յիշատակագիր նամակ առ Ստեփանոս Մոկ.	334
Ներբող 'ի ս̃բ Առաքեալսն	336
Ներբող 'ի ս̃ն Յակոբ Մծբնայ	351
Գանձ 'ի գալուստ ս̃բ Հոգւոյն	367
Գանձ 'ի ս̃բ Եկեղեցի	370
Գանձ 'ի ս̃բ Խաչն ած̃ընկալ	373
Տաղք Ծննդեան	376
Տաղք Յարութեան	381
Տաղ Գալստեան հոգւոյն ս̃յ	383
Տաղ Վարդավառին	384
Տաղ Եկեղեցւոյ	385
Տաղ ս̃ց Քառասնիցն	386
Մեկնութիւն Երգոց Երգոյն	389
Յիշատակարան	486

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

Դ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ք

ՑՈԳՆԱԹԱԽԱՆՁ ԲԱՆԻՑ ՕԳՏԱԿԱՐԱՑ
ԱՊԱՇԱՒԱՆԱՑ ՀՈԳԵՇԱՀ ԽՐԱՏՈՒՑ ԱՆՁԻՆ ՍՏԳՏԱՆԱՑ
ՋՂՋԱԿԱՆԱՑ ԿԱՆՈՆԱՑ ԿԵՆԱՑ ԿԱՄԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ՑԱՆՁՆԱՌՈՒԹԵԱՆՑ ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԻՑ ՑԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՑ
ՄԵՂԱՆԱՑ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆՑ
ՑՈՒՑՄՈՒՆՔ ԳԱՂՏՆԵԱՑ ՏԱՐԱԾՄՈՒՆՔ ԾԱԾԿԵՑԵԼՈՑ
ՑԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԹԱԳՈՒՑԵԼՈՑ ՍՊԵՂԱՆԻՔ
ՋՕՐԱՒՈՐՔ ՎԻՐԱՑ ԱՆՔԺՇԿԱԿԱՆԱՑ
ԴԵՂՔ ԱԶԴՈՂԱԿԱՆՔ ՑԱՒՈՑ ԱՆՏԵՍԱԿԱՆԱՑ
ՀՆԱՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱԶՄԱՄԱՍՆԵԱՑ ԵՐԿԱՆՑ ՎՏԱՆԳԻՑ
'Ի ԴԻՄԱՑ ԿԱՐԵԱՑ
ԱՄԵՆԻՑ ԲՆՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԻԹՔ ԱՐՏԱՍՈՒԱՑ
ՊԱՏՃԱՌՔ ԱՂՕԹԻՑ

'Ի ԽՆԴՐՈՅ ՀԱՅՑՄԱՆՑ ՀԱՐՑ
ՄԻԱՆՁԱՆՑ ԵՒ ԲԱԶՄԱՑ ԱՆԱՊԱՏԱԿԱՆԱՑ
ԱՍԱՑԵԱԼ

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի

Ն Ա Ր Ե Կ Ա Ց Վ Ա Ն Ի Ց Վ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ի

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ձայն հառաչանաց հեծութեան սրտի՝ ողբոց աղաղակի քեզ վերընծայեմ, տեսողդ գաղտնեաց, և մատուցեալ եդեալ ՚ի հուր թախծութեան անձին տոչորման՝ զպտուղ ըղձից ճենճերոյ սասանեալ մտացս, բուրվառաւ կամացս առաքել առ քեզ։ Այլ հոտոտեսցիս հայեսցիս, գթած, քան ՚ի պատարագն բոլորապտուղ մատուցեալ ծխոյն բարդութե։ Ընկալ զսակաւամասնեայ բանիցս յօդուած քեզ ՚ի հաճութե, և մի՛ ՚ի բարկութե. ելցէ ՚ի խորոց աստի զգայութեց խորհրդակիր սենեկիս՝ վաղվաղակի ժամանել առ քեզ՝ կամաւորական նուէր բանական զոհիս, ողջակիզեալ զօրութե ճարպոյ՝ որ յիմն է պարարտութիւն։ Այլ ՚ի դնելս իմ ընդ քեզ դատ խառնեալ աղերսիւ, հզօր, մի՛ իբրև զհամբարձումն ձեռաց ամպարշտեալն Յակոբու, ըստ բողոքելոյն Եսայեայ, և զանիրաւութին Բաբելոնի՝ տաղտկալի քեզ երևեսցի. զոր առակ եւթանասներորդի երկրորդի սաղմոսին ազդէ. այլ իբր զառուրեալ խունկն հաճոյական ՚ի խորանին Սելովայ, զոր Դաւիթն

կանգնեալ նորոգեաց տապանակին հանգստեան 'ի գերութենէն դարձելոյ, որ 'ի վերստին գիւտ կորուսելոյ հոգւոյ առակի, ընդունելի կամաց քոց լիցի ։

Բ. Բայց քանզի ձայնդ ահաւոր դատաստանիդ հատուցման՝ ուժգինս հնչեցեալ 'ի ձորն վրէժխնդրութէ, կըկինս ինձ երկնէ մարտից յարուցմունս, այժմէն դուշակեալ շարժմունս յուզմանց ներհակականաց, որ յիմում անձին ցուցանի, խռովութիւս ամբոխից, հարեալք ընդ միմեանս զէն առ սուսեր՝ խորհրդոցն հոյլք, չարեացն ընդ բարիսն, և գերեալ զիս 'ի մահ ըստ հին դիպուածոյն՝ որ նախ քան զշնորհին ժամանել առ իս. զոր ընտրեալն առաքելականացն դասուց Պաւղոս՝ առօրինակեալ զՄովսէս, զՆոյի փրկութին յաղթօղ ցուցանէ ։ Մասն զի թէ մերձ է օր տն, որպէս գիր ասէ, 'ի հովիտն անձուկ ասպարիսին Յովսափաթու և հեղեղատին Կեդրոնի, փոքր հանդիսարանացն իրաւանց ժամադրութեց, որ կենցաղականաւ այսր յաւիտենիւ զհանդերձելոցն ինձ կերպարանեն, ապա և՛ս յաւէտ մերձեցաւ 'ի վերայ իմ՝ արքայութիւնն այ՝ մարմին եղելոյ, մեծապէս գտեալ զիս առիթ մխասուց՝ բազմաց տոկոսեաց՝ զանազան մասանց յանդիմանողաց ճշմարտապատմից, քան զձեռին նորին վերակացուն անդ ուրեմն երբեմն 'ի հարուածս եդովմայեցւոց և փղշտացւոց, և այլոց բարբարոս ազգաց ։ Քանզի այն ընտրութիւն ամօք չափեցաւ, իսկ պատուհաս իմում պարտուց առանց աւարտման ունի զսահման ։ Ա՛հ, դուք և որոգայթ անճողոպրելի, ըստ մարգարէին և առակողին, տագնապաւ մեծաւ առ դուրս ինձ հասեալ՝ զամօթն մշտնջենաւոր աստէն գծագրել ։ Ո՛վ որ միայն քո է հրաշագործել պտուղս դեղոյ 'ի հնարս կենաց ամենավարան տարակուսանաց հոգւոց վտանգից, քաւիչ ամենայնի՝ գովեալ 'ի փառս անճառս անսահմանելի բարձրութե, յաւիտեանս յաւիտենից ։

ԲԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

’Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ քանզի առ բարձրեալն ա̃ծ յօդաւորական շրթամբք կարդաս, որ գործովք միայն դրաւի, եւ ոչ ստեղծաբանութեամբ կաշառի, որ յԵգիպտոս մինչ ունիս զսրտիդ զդարձն, զի՞նչ օրինակ առ այս քեզ նմանագոյն եւ յարմարական աստանօր եղից՝ անձն իմ պարտաւոր, պատժակիցս կործանեցելոյն Սոդոմայ, ըմբերանեալ դատախազս Նինուէի, անարի բարբարոսս քան զտիկինն հարաւային, վատթարագոյնս քան զՔանան, յամառեցեալս քան զԱմաղէկ, անբժշկականս քաղաքադրոշելոց, նշմար մնացեալ ապստամբութեան հինն Իսրայէլի, յիշատակարան պահեալ՝ ուխտազանցութեան Յուդայ, կշտամբեալս գեր քան զՍուր, տարամերժեալս քան զՍայդան, խորթաբարոյս քան զԳալիլեա, անմերձելիս քան զանհաւանն Կափառնաում, պարսաւեցեալս իբր զԽորազին, քամբասեցեալս Է̅ Բեթսայիդայ, անպարկեշտ ծաղկեցեալ ալիքս Եփրեմի, աղու աղաւնիս մինչ յիմարութեամբ՝ այլ ոչ հանդարտութեամբ, ’ի կորեանց առիւծուց անձնական օձս եղեռնային, կերպս ձուոց քարբից լցեալ ժանտութ̃բ, պատկերս վերջին հարուածոցն Երուսաղեմի, ըստ բանին Տէրունի՝ եւ տեսանողացն ձայնի, տաղաւարս մերժեալ՝ հասեալ ’ի կործանում̃, խորտակեալ դրացս վստահարան, եւ կրկին ծըրգեալ շինուածս խօսուն, թողեալ ժառանգութ̃իւ յարմարական, մոռացեալ տունս ա̃ծակերտ, ըստ բանից նախագրեցելոցն՝ Մովսէսի, Դաւթայ եւ Երեմիայի, յարկս բանական՝ ունօղս բորոտութեան, հարուածեալ խրատու քերմանն, օրինիւ կազդուրեալ, օծեալ կաւոյ̃՝ ողոքական հեղութ̃ն, անձա

րակ գտեալ յելս հնարից, քակտեալ վերստին ձեռամբ շինողին, արտաքս ընկեցեալ իրաւացի հատուցմամբ հրամանաւ հզօրին 'ի տեղի անսուրբ, հերքեալ տարագրեալ խորոցաւ մեծաւ՝ ամենայնիւ առանց խնայելոյ, ծածկեալ դրամս յերկրի չարեօք, ըստ աւանդակորոյս ժխտողին՝ որ յաւետարանին ցուցանի:

Բ. Տ.ԼԼդու ած, ածդ հոգւոց և ամենայն մարմնոց՝ ըստ դաւանելոյ ածաշնորհին, երկայնամիտ և բազումողորմ՝ ըստ սբյն Յովնանու ձայնին, շնորհեա՛ կատարել 'ի քոյդ հաճուի օրհնեալդ կամաց՝ զսկըզբնաւորեալ մատեանս մաղթանաց այսր ողբերգութեան: Նոյն ընդ լալոյ սերմանել բանիս 'ի նախընթաց ջուս աստիճանաց օթևանացս պատրաստուն, 'ի կատարածն ժամանելոյ հաւաքման հնձոցն, դարձայց բերկրեցեալ լրութբ քաւութն՝ պտղոյն երանութն որայից բարուն: Մի՛ տայցես ինձ արգանդ սրտի անորդի՝ իբր Իսրայէլի, և ստինս աչաց ցամաքեալս՝ ով ամենագութ: Լո՛ւր բանական մաղթողիս՝ հզօր և ողորմած, նախ քան երկնի, և երկնին երկրի, և նա ցորենոյ և գինւոյ և ձիթոյ, և նոքա Իսրայէլի: Նոյն երկնաւորացն աղերս որ առ քեզ՝ հոգւո՛յս ազդեսցէ, քան թէ տարերաց ապականացուաց: Դու ստեղծիչ՝ և ես կաւ, բա՛ց տարակուսելոյս 'ի մուտս մաղթանաց այսր հեծութեան՝ կամս քաղցրութեան՝ զօրանալ աստէն. զի մի 'ի բանալ վերնայինն երկնի՝ անընտիր գտեալ կրթութեան վայելման լուսոյ, իբր զնիւթ մոմոյ սպառեցայց ջընջեալ 'ի միջոյ: Ոգի՛ զրկելոյս, ըստ մաղթանաց գոչման ասողին, և ո՛յժ թալկացելոյս, և կեանք մաշելոյս՝ մտացս խղճիւ, այլ ո՛չ տաժանմամբ կրից՝ աշխատութբ զքեզ խնդրելոյ, ա՛ռ զաւանդ մաղթանացս, և տո՛ւր զողորմութի քո շնորհացդ. ընկա՛լ զփոքրս 'ի տկարէս, և շնորհեա՛ զմեծդ առ 'ի հզօրէդ. զօրացո՛ զբանս զղջման, առաքեալ 'ի մեզ հոգի 'ի բարձանց՝ ածաշունչ պատգամօքս 'ի սմա եդելոցս: Պարգևեա՛ բարերար՝ զառակն Եսայեայ, լուսաւորեալ առ ճշմարտուին, մատուցանելով մահու արժանոյս՝ ընդ պղնձոյս գոյի անարգս ձայնի՝

զոսկի քո շնորհի, ընդ անզարդութեան երկաթոյս սևու-
թեան գունոյս՝ պղինձ պղծնելի, ցոյցք առաքինութեան,
հրաշէկ Լիբանանու։ Ընդէ՞ր կարծրացուցանես ըզ-
սիրտ եղկելւոյս՝ չերկնչել 'ի քէն, անձա՛ռ և ահաւոր։
Մի՞ եղէց անպտուղ 'ի փոքր վաստակոյս՝ իբր ապա-
ջան սերմանող անբերրի երկրի։ Մի՞ լիցի ինձ երկ-
նել և ոչ ծնանել, ողբալ և ոչ արտասուել, խոր-
հել և ոչ հառաչել, ամպել և ոչ անձրևել, ընթա-
նալ և ոչ հասանել, ինձ ձայնել և քեզ ոչ լսել,
պաղատիլ և անտես մնալ, կողկողել և ոչ ողորմել,
աղաչել և ոչ ինչ օգտել, զոհել և ոչ ճենճե-
րել, զքեզ տեսանել և դատարկ ելանել։ Լա՛ւ էր
ինձ նախ քան զկարդալս իմ առ քեզ միա՛յնդ հզօր.
մի՛ զանվճար տանջանացն տոյժս՝ ընդ թուով ա-
ւուրց մեղօք կեցելոյս չարագործիս ինձ հատուցա-
նել։ Կեցո՛ զիս գթած, լո՛ւր ինձ ողորմած, մարդա-
սիրեա՛ ներող, խնայեա՛ երկայնամիտ, պաշտպանեա՛
ապաւէն, բարերարեա՛ հզօր, ազատեա՛ ամենակալ,
կենագործեա՛ նորոգող, վերականգնեա՛ ահաւոր, լու-
սաւորեա՛ երկնային, բժշկեա՛ հնարաւոր, քաւեա՛
անքնին, պարգևատրեա՛ առատ, շնորհազարդեա՛
աննախանձ, հաշտեա՛ անախտակիր, ընկա՛լ անոխա-
կալ, սրբեա՛ 'ի պարտուց օրհնեալ։ Եթէ յաւե-
ցից զաչս իմ, նայեցեալ 'ի հայեցուած երկուց վտան-
գից յաւուր թշուառութեան, զքոյդ տեսից փըր-
կութի՝ յոյս և խնամակալ. եթէ նկատեալ դիտե-
ցից 'ի վեր յամենագրաւ ուղին սոսկալի, հրեշտակ
քո խաղաղութեան քաղցրութեամբ ինձ պատահեսցէ։
Ցո՛յց ինձ տէր 'ի յելիցն աւուր շնչոյս արձակման՝
մաքրութեան ոգի լուսով ամբարձեալ 'ի յերկնաւո-
րացն երջանկաց՝ պարգևօք սիրոյ քոյ եկեալ հա-
սեալ։ 'Ի յարդարոյն կատարելոց՝ կարեաց ինձ կը-
ցորդ ժամանեցուսցես. զանակնկալն բարի՝ չարիս 'ի
յուսահատութեանն աւուր շնորհեսցես։ Քա՛ւ լիցի
քեզ, բարերարեալ, որ փրկութիւդ ես ամենայնի, եթէ
ախտացեալս քո աշխարհի՝ զազան դժնդակ տացես ու-
ղեկից, մեղօք մեռելոյս՝ անախտ կեանք, կործանե-
լոյս պարտեօք՝ փրկութի։

Գ. Որդւեք մնասցի՞ս զբարերարելդ՝ ակնկալու-

լութի̃ . անտեսեսցե՞ս զգթասիրելդ՝ խնամօղ . այլայլեսցե՞ս զմարդասիրելդ՝ անփոփոխ . Նհանջեսցե՞ս զկենագործելդ՝ անվախճան . Թողուցո՞ւս զողորմութի̃դ՝ երջանի՛կ պտուղ : Ղաւաղեսցե՞ս զքաղցրութե̃դ բարեշնորհ ծաղիկդ . անպատուեսցե՞ս զնիւթ պանձանաց քումդ ճոխութե̃ . յեղանակեսցե՞ս զփառս հերաց քումդ բարձրութե̃ . ո՞չ պահեսցես զվայելչական զարդ պայծառութեան քումդ պսակի : Եթէ ողորմածացն է երանութի̃ , իսկ դու բնաւ իսկ արքայութի̃ լցեալ փափաքմամբ , ո՞չ զբոլորն պարգևեսցես փրկութի̃ . ո՞չ մատուցանիցես դեղ վիրացս , ո՞չ սպեղանիս խոցուածոյս , ո՞չ դարման տկարութեանս . ո՞չ ծագեսցես լոյս 'ի խաւարի՝ յուսացելոյս 'ի քո զօրութի̃նդ՝ կենաց պարգևող տիեզերաց , որ միայնդ ունի̃ս փառս ինքնութեամբ իսկութե̃ և յարակայ մշտնջենաւորութե̃ , վկայեալ 'ի բնաւից , օրհնեալ և փառաւորեալ յերկս յաւիտեանս , և անդր քան զպայման սահմանի իմանալեացն յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոգւոյն առ նոյն ալերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
. ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Տէր իմ տէր, տուիչ պարգեւաց, ինքնաբուն բարի, ամենից տիրող հաւասարապէս, միայն արարիչ զընաւս յոչէից, փառաւորեալ, անքնին, ահեղ, ահարկու, սոսկալի, հզօր, սաստիկ, անտանելի, անմերձենալի, անըմբռնելի, անիմանալի, անճառելի, անտեսանելի, անզննելի, անշօշափելի, անորոնելի, անսկիզբն, անժամանակ, անչափանդաղ գիտութ̃ի, աներկեան տեսութ̃ի, ճշմարիտ էականութիւն, բարձր և խոնարհ, օրհնաբանեալ գոյութ̃ի, անստուեր ծագումն, ամենափայլ ճառագայթ, խոստովանեալ լոյս, անտարակոյս վստահութ̃ի, անտարտամ հանգիստ, անյեղլի կնիք, անսահմանելի տեսիլ, վկայեալ անուն, ճաշակ քաղցրութ̃ե, բաժակ բերկրութեան, հաստիչ հոգւոց հաց, օտար մթուէ̃ց սէր, աներկբայ խոստումն, ծածկոյթ ցանկալի, զգեստ անկապուտ, օթոց բաղձալի, զարդ փառաց, ձեռընկալու մեծ, ապաւէն գովեալ, անուազելի շնորհ, անպակասելի գանձ, անապական անձրև, արփիացնցուղ ցօղ, ամենատեղաց դեղ, ձրի բժշկութ̃ի, կրկնաձիր առողջութ̃ի, վեհագոյն խրախոյս, անպատիր կոչումն, համօրէն աւետիս, սրբակամեծար թագաւոր, աղքատասէր պաշտպան, մշտահարուստ տուիչ, անխափան դիմեցումն, աննահանջելի հրաման, անհամառօտ յոյս, երկար տեւողութիւն, անզղջական տուր, ամենաբաշխ աջ, արդարակշիռ ձեռն, անաչառատես ակն. մխիթարութեան ձայն, սփոփանաց լուր, բերկրութեան բերումն, անուն կենդանի, նախախնամող մատն, անդայթագղելի ելք, անխարդախ ընթացք, կենդանարար կամք, աննենգելի խրատ, աննախանձ պա-

տիւ, լայնական հնարք, անձկական պայման, անգտանելի հետք, աներևոյթ շաւիղ, անչափագիր պատկեր, որքանուն անսահման, աննմանական տիպ, անզուգական գութ, ողորմուն բազմազեղ, խոնարհութիւն տօնելի, համբոյր փրկական։ Այլ և ես քան զայս ազդմունք վայելչականք՝ ածութեդ նուիրելիք. օրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ, քարոզեալ, աւետարանեալ, հռչակեալ, հնչեցեալ, պատմեալ, անխաբելի կամօք աղաչեալ, և որ ինչ առ մեզ բերին առ 'ի քէն հոսմունք քաղցրուն, զոր հանդերձելոցն ձառից լուսաբանեն կերպաւորութիք. որով զուարթ ցուցանիս 'ի փրկութին իմ, երանութի, եթէ 'ի պարարտութենէ իմէքէ ախորժ տենչանօք լցեալ. զի ոչ իմիք ինչ մնոտիապատուասա փառատրիս երգովլ, այլ զի պատճառ իմս առցես զփոքրս աղէրս՝ մեծիդ փրկանաց։

Բ. Այլ քանզի առ ամ հասակ տնկեցեալ յերկրի ազգ. բանականաց՝ այս պատուէր նկարագրական նորոգ մատենի ողբոց նուագի, որ զամենեցունց ունի զկրից պատահմանց նշաւակեալ յիւրում պատկերի, եթէ կցորդ մեծգիտակական կարեաց համայնից, առ բոլոր գումարս բազմահոլով տիեզերակոյտ քրիստոնէից, առ նախնի ժամն ժամանողաց, և առ երկրորդ կոչեցեալ չափու արբունն, առ որ 'ի կատարած աւուրն կալեալ՝ սակաւաձեռն ծերութեն, առ պարտաւորս և արդարս, առ ինքնարգոյ բարձրայօնն և սխալեալ անձնադատ գռեալն, առ բարիոն և եղեռնագործս, առ նկունս և առ արիս, առ սորուկս և ներքոյանկեալս, առ սեպուհս և դերաշխարհիկս, միջակայնոց և պայազատաց, շինականաց և տոհմականաց, արուաց և իգաց, հրամայողաց և հնազանդելոց, գեր ելոց և նուաստից, վեհից և փոքունց, պատուականաց և ռամկաց, ձիավարժից և սոսկականաց, քաղաքականաց և գեղջկաց, արքայից գոռոզութեց 'ի սանձս ահաւորին ըմբռնեցելոց, միայնացելոց՝ վերնականացն խօսակցաց, մաքրականաց տիրանուէր կզաստուէց, քահանայական երջանկակրօն ընտրութեց, այցելութեանց բարեզգեստից դիտողութեց, աթոռակալուէց նախա-

գահից սրբանուէր տեսողութեանց. որոց ոմանց աղերս աղաչանաց, և ոմանց խրատ բարեաց առ դէմս աղօթից այսու մատենիւ մատակարարեցի, ձեռնարկեալ հոգւոյդ զօրութեամբ՝ կարգել ինձ մաղթանս բազմադիմիս, և ամենեցուն սոցին խնդրուածս՝ գըթութեան մեծիդ յանդիման լինել սովաւ հանապազ:

Գ. Եւ արասցես զսոյն ընթերցողացն ՚ի սիրտս յըստակս՝ բժշկութիւն հոգւոց և մաքրութիւն յանցանաց, թողութիւն պարտուց և արձակուրդ մեղաց կապանաց: Եղիցի՛ բղխումն արտասուաց սովաւ վարժելոցն, և պարգևեալ տացի ՚ի ձեռն սորին ապաշաւ ըղձից: Շնորհեսցէ՛ տէր և ինձ ընդ նոսին առ ՚ի քէն զղջումն կամաց, և նոցա իմովս ձայնիւ շունչս բարեհամբոյրս. Նուիրեսցի՛ վասն իմ այսու մատենիւ պաղատանք նոյին, և բանիւս այսու հեծութիւնք նոյին ընդ իմ խնկեսցին: Ընդ համբոյր ճաշակման այսր ողբերգութեան, շնորհ լուսոյ քոյ մտեալ բնակեսցէ: Եթէ ելցեն ինձ բարեպարիշտք ընծայիլ սովաւ, ընկալ կենդանեօքն վասն քո, գթած, և զիս ընդ նոսին. եթէ ախտս ինչ սրբանուէրս կաթուածոց աչաց սովիմք բերիցի, եղիցի ՚ի քէն խնամակալ՝ և յիս անձրևեալ. եթէ գրեսցի և ՚ի փրկութիւն կարգեսցի հաղորդելոցն յայս կիրս կենաց, արասցես կամաւ քո օրհնեալ՝ և ինձ համարեալ: Եթէ հեծութիւնս աստուածահաճոյս ՚ի ձեռն այսր բանի ՚ի գաղտնեաց ուրուք յառաջ եկեսցէ, օգտեցայց քև բարձրեալ՝ և ես ընդ նմին. եթէ ձեռն մաքուր՝ խնկով հանդերձեալ առ քեզ համբարձցի, հասցէ՛ միասցի՛ ընդ իմս ձայնի և աղաչողացն աղերս յառաջ մատուցեալ: Եթէ պաղատանս բազմադիմիս ընդ իմս երկնեսցի, լիցի՛ և ինձ քև և վասն սորին կրկին նուիրեալ. եթէ յարգեսցի այս անձին բանի պատարագ՝ քեզ ՚ի հաճութիւն, նախայլոցն ընդ իս քև ընծայեսցի: Եթէ ՚ի տխրանաց ինչ ձանձրութենէ ոք նուաղեսցի, կանգնեսցի՛ վերստին հաստարանաւ այս հառաչանաց՝ ՚ի քեզ յուսացեալ. եթէ համբարտակն վստահութեան մեղօք յատակի, այսու արձանօք պատկանեցելովք աջով քո պաշտպան՝ դարձեալ կառուսցի: Եթէ

յուսոյն ձգարան սուսերըն յանցանաց հատեալ կտրեսցի , կցեսցի դարձեալ միւսանգամ կամօք ամենակալիդ բարուոք պատուաստեալ. եթէ վտանգ մահու անձնական ցաւոյ զոք պաշարեսցէ , գտցէ փրկութ̅ին սովաւ առ 'ի յոյս կենաց՝ յաղօթելն առ քեզ կեցուցիչ. եթէ տագնապաւ ոք տարակուսի 'ի սիրտ խոցիցի , քաղցրութեամբ քո՝ սովաւ ապրեալ ողջասցի ։ Եթէ անքաւելի կորստեամբ պարտեաց՝ յանդունդս ոք խորոց իցէ ընկլուզեալ, եկեսցէ 'ի լոյս՝ կարթիւ այս հնարից՝ քև պատսպարեալ. եթէ թմբրութ̅բ խաբից խաւարին գործոց իցէ ոք մրասեալ, զօրասցի անդրէն վասն քո՝ միայն ապաւէն՝ 'ի քեզ ապաստան եղեալ ։ Եթէ պահպանակն վստահութ̅ե զանձն ուրուք լքցէ , ընկալցի այսու միջնորդէն ձեռն քո զնա՝ ամրոփեալ 'ի նոյն հաստատութ̅ե . եթէ ամայի 'ի զգուշութ̅է պահողացն ոք դեգերեսցի , սպասեսցէ սովիմբ առ 'ի նոյն դարձ նորոգողիդ ։ Եթէ սարսուռ դիւային ջերման՝ դողութ̅բ ինչ զոք խռովեսցէ , սթափեսցի 'ի սոյն յայս նըշան խոստովանեալ և երկրպագեալ խաչիդ խորհըրդոյ . եթէ անօրէնութեան մըրրիկ խորտակիչ հողմոյ յանկարծ բախեսցէ զհաստուածս մարմնոյ շինուածոյ մարդոյ յերկրային ծովուս , հանդարտեսցի անդրէն ղեկաւ այս թևոց 'ի քեզ պատկանեալ ։

Դ. Եւ արասցես լինել դեղ կենաց առ հնարս ցաւոց հոգւոց և մարմնոց քոց ստեղծուածոց՝ զայս կարգեալ սահման ողբոց մատենի սկզբնեցելոյ յանուն քո՝ բարձրեալ ։ Օ սկսեալս իմ դու կատարեա. եղիցի հոգի քո խառնեալ 'ի սա . շունչ զօրութ̅ե մեծիդ միասցի 'ի քո ինձ շնորհեալ ստեղծաբանութ̅իս . զի դու տաս զօրութ̅ի վհատեալ սրտից, և ընդունիս փառս յամենեցունց . ամէն ։

ԲԱՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ քանզի սկիզբն կալայ խօսել ընդ քեզ՝ որ 'ի ձեռին ունիս զշունչ կենդանութեան հոգւոյս բազմամեղի, յիրաւի սարսեալ դողացեալ տագնապաւ մեծաւ յաւէտ երկնչիմ. վասն զի ահաւոր և անտանելի և 'ի սահմանէ բանի փախչելի յա՛ղտակ անձողոպրելի անաչառդ քո ատենի՝ 'ի կըշտամբութեամբ իմ պարտաւորի՝ արարիչ երկնի և երկրի: Նա զի և չիք իսկ բժշկութիւն բազմավտանգ սաստկութեան վիրացս անողջանալի, խայթմանց խածուածոց մահաբերին բերանոյ ժանեաց՝ որսողին զանձն իմ 'ի կորուստ: Մանաւանդ զի ոչ գոյ պատասխանի, ըստ առակողին, յաւուր պատերազմի, և ոչ բանիւ իրաւանալի, և ոչ վերարկուաւ պատսպարելի, և ոչ դիմակօք կեղծաւորելի. ոչ առ երեսս բանիւք մատչելի, և ոչ կերպարանօք երբէք խաբելի, ոչ յօդուածովք բանից ստելի, ոչ արագամամբ ոտից փախչելի, ոչ թիկանց դարձուցանելի, ոչ դիմաց ընդ երկիր մածուցանելի, ոչ բերանով ընդ հող հաստելի, ոչ 'ի խորս երկրի ղօղելի: Քանզի մերկ են քեզ ծածկեալքն, և հրապարակեալ են աներևոյթքն. արդարութիւն իմ նուաղեալ և խապառ ունայնացեալ. մեղանքն յայտնեցեալ և յաւէտ առաւելեալ. չարիքն իմ մնացական, և ես կորստական. իրաւանցն կշիռ պակասեալ և անիրաւութիւն իսկոյն զօրացեալ. բարեացն բերք հալեալ, և սխալմունքն արձանացեալ. աւանդն կորուսեալ, և դատակնիքն այժմէն գտեալ. մահուն մուրհակ գծեալ, և աւետեացն կտակ եղծեալ: Բարերարն տխրեցեալ, և բանսարկուն ուրախացեալ. հրեշտակաց գունդն թաղծեալ, և սատանայ խնդիւք պարեալ. վերնական զօրքն ողբացեալ, և ստորնայինքն բերկրեցեալ. սպա-

նողին մթերք լցեալ, և պահողին գանձն կապտեալ. օտարին կողմն կանգնեալ, և ստացողին պարգև մատնեալ. հաստողին ձիր մոռացեալ, և կորուսչին հաղըքըն պահեալ. երախտիք փրկչին հենգնեալ, և բելիար զուարթացեալ. կենացն աղբիւր փակեալ, և գռողին ժանգ ժանդիս ժամանեալ:

Բ. Այլ արդ ոչ ապաքէն ըղձալի էր, ըստ գրոյն կանխութէ նախաձայնելոյ, ոչ ստեղծանիլն երբէք յարգանդի, և ոչ նկարիլն 'ի յորովայնի, ոչ 'ի ծնունդ յառաջագայիլ և ոչ 'ի լոյս կենաց հասանիլ, ոչ 'ի թիւս մարդկան գրիլ և ոչ 'ի հասակ աճման ամբառնալ, ոչ 'ի պատկեր գեղոյ զարդարիլ և ոչ բանիւ հանդերձաւորիլ, քան Է այսպիսեաց սաստկագունից և սարսափելեաց ըմբռնիլ պարտուց, զոր և ոչ վիմաց կարծրութի բերէ, թող թէ մարմնոյ լուծականութի:

Գ. Այլ արդ տուր բարեգութ աղաչեմ զքեզ, տուր ինձ ողորմութի, որ զայսպիսիկ դու ինքնին քեզէն քոյովդ բանիւ մեզ սահմանեցեր ասելով, թէ տուք զայդ նուէր յանուն փրկութե ձերոյ այ, և սուրբ եղերուք. զի զողորմութի կամիմ, և ոչ զպատարագ: Ահա բարձրացեր վերստին խնկեալ այսր յիշատակաւ, որ ունիս զամենայն, և 'ի քէն է ամ, և քեզ փառք յամենեցունց. ամէն:

ԲԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ես որդ եւ երկրածնիս մարդ՝ կենցաղականաւ անկայուն գոյիւ զբաղեալ, եւ յիմարութե̃ պատրողականաւ զինեալս յիմարեալ, որ ամենայնիւ սատեմ, եւ ոչ միով իւիք ճշմարտեմ։ Քանզի որո՞վք դիմօք վերագրեցելովք նշանակօք ադարտեցելովք՝ յանդգնեցայց լինել յանդիման քում դատաստանիդ, ո՛վ իրաւադատ ահաւոր, անճառ, անպատում, հզօր ա̃ծ բոլորից։ Քանզի դաժեալ աստըստին 'ի սոյն զպատկերախառնութի մեղուցեալ անձինս առ քումդ երախտիս, ցուցից զիրաւունս քո միշտ զօրացեալ եւ զանիրաւութիւնս իմ յաւէտ պարտաւորեալ։ Որ արարեր 'ի քո պատկեր պանծալի՝ 'ի ձեռն վեհիդ տպաւորութե̃, զտկարս օժանդակելով։

Բ. Զարդարեցեր բանիւ, փայլեցուցեր փչմամբ, մտօք ճոխացուցեր, իմաստիւք աճեցուցեր, հանճարով հաստատեցեր, 'ի շնչականացն որոշեցեր, հոգւով իմանալեաւ խառնեցեր, իշխանականին գոյիւ պճնեցեր, ծնար հայրաբար, սնուցեր դայեկապէս, տածեր ստացողապէս, տնկեցեր զամպարիշտս 'ի քումդ գաւթի, ջրովք կենաց ոռոգեցեր, աւազանին ցօղով մաքրեցեր, կենացն վտակաւ արմատացուցեր, հացիւդ երկնայնով ջամբեցեր, ա̃ծային արեամբդ արբուցեր, անհպելիցն եւ անհասանելեացն ընտանեցուցեր, զաչս երկրեղէն 'ի քեզ համարձակեցեր, լուսովդ փառաց վերածածկեցեր, զհողանիւթ մատունս անմաքուր ձեռացս 'ի քեզ մատուցեր, զմոխիրս անարգ մահացու՝ իբր զնշոյլ լուսոյ յարգեցեր, զհայր քո հզօր ահաւոր օրհնեալ՝ մարդասիրապէս եւ անարժանիս իմոյ անձին կնքեցեր։ Ո՛չ կոչեր զբերանս լցեալ նամրութե̃՝ 'ի ժառանգակիցն կառ-

դալ զքեզ, ոչ կշտամբեցեր զյանդգնեալս 'ի քո կցորդութիւն, ոչ ստուերացուցեր զտեսիլ աչացս 'ի քումդ ակնարկութեն, ոչ արգելանաւ կապանաց ընդ մահապարտացն տարագրեցեր, ոչ խորտակեցեր ըզդաստակ բազկիս՝ որ անմաքրապէս առ քեզ համբառնայր, ոչ մանրեցեր զոստս իմոց մատանցս 'ի շօշափելն զբանդ կենաց, ոչ պատեցին զինեւ մառախուղք 'ի ձօնելն զքեզ՝ ահաւոր, ոչ փշրեցեր ըզպարս ատամանցս յըմբոշխնելն զքեզ՝ անսահմանելի, ոչ գնացեր բարկութեամբ խոտորնակ՝ խոտորնակի ընդ քեզ հետեւօղս, իբր ընդ վրիպեալ տունն Իսրայէլի, ոչ խայտառակեցեր 'ի հարսնարանիդ զանարժանս քումդ պարերգուէ, ոչ 'ի գձուձ հանդերձիւն տեսիլ զանօրինեալս յանդիմանեցեր, ոչ կապանօք ձեռացս եւ ոտիցս յարտաքին խաւարն հալածեցեր ։

Գ. Ո՜ այս ամենայն մասունս բարեաց եւ զներելոյդ երկայնմտութե ընկալէլ 'ի քէն՝ բարերար, օրհնեալ եւ յամենայնի միշտ երկայնամիտ, փոխադրեցի զխասակարս պարտեաց՝ անթիւս եւ բազմօրինակ անօրէնութիս, մարմնականաց եւ անձնականաց՝ ամենակիր բազմածուփ խորհրդոց յուզմանց երկրաքարշուեց ։ Ո՜ այսուսիկ քեզ, ած իմ եւ տր, ընդ այսքանեաց բարեաց փոխաբերեցի. զայս քեզ յինէն հատուցի չարիս, ըստ մովսիսեան յանդիմանութեն առակի, մոռացեալ զիմաստութի եւ սիրօղս յիմարութե ։ Ո՜ այսց բարեաց երախտեաց կաճառս՝ ընդունայնութե զնացիւք՝ չարաչար ունայնացուցի. զայս լուսաւորութի շնորհաց անճառից 'ի բարձրելոյդ խնամոց բարդեցեալ՝ մրրկաւն խելագարութե ցնդեցի ։ Իսկ թէպէտ բազում անգամ ծանուցար կարկառմամբ ձեռին քո այցելութե ձգել զիս առ քեզ, ոչ հաւանեցայ ըստ մարգարէին որ զԻսրայէլէ ամբաստանութեան. եւ թէպէտ խոստացայ դաշնաւորեցի քեզ հաճոյանալ, եւ ոչ ընդ այսմ սահմանաւ ուխտիւ փակեցայ, այլ դարձեալ զնոյն նիւթեցի չարիս, անդստին յոճն առաջին մատեայ, փշոյն մեղաց հերկեցի զանդաստան սրտիս յորոմանն արդիւնատրութիւն ։ Ընդ իս ելանեն առածք ածարեալ նր մարգարէիցն. քանզի

մնացեր յինէն խաղաղդ, և ես ընդ այնորիկ փուշ շառաւիղեցի. դարձայ յանախորժ դառնութ͞ի պտղոյ՝ այգիս օտարացեալ. բուռն հարի զանհաստատ հողմոյ, որովք միշտ տատանեալ այսր անդր տարաբերիմ. ըստ ձայնի երանելոյն Յոբայ ընդ Ճանապարհ իմն անդարձ գնացի. 'ի վերայ աւազոյ շինուածս յիմարութեան կառուցի: Այնատարր հետովք խաբեցայ կենացն անձկալեաց հասանել. փակեցի իմձէն զելիցն ուղևորութ͞ի. բացի կամաւ զկորստեան խորխորատն: Խցի զպատուհան լսելեացս իմոյ առ բանիդ կենաց ընդունելութ͞ի. Կափուցի զաչաց հոգւոյս հայեցուած առ 'ի զկենացն դեղ նկատել: Ո՛չ ընդոստեայ 'ի թմբրութ͞եց լքմանէ մտացս 'ի պատգամ փողոյդ ահաւորութ͞ե. ո՛չ զգաստացայ 'ի բո՝ղոք գուժի հրափորձական աւուրն ընտրութեան. ո՛չ երբէք զարթեայ 'ի նիրհմանէ քնոյն մահացուի, որ 'ի կորուստն կարապետէ: Ո՛չ ետու հանգիստ քոյ հոգւոյդ 'ի մարմնեղէնս տաղաւարի. ո՛չ ը͞ բնութ͞ի շնչոյս խառնեցի զմասն շնորհաց քումդ պարգևի. իմոյս ձեռօք կոչեցի կորուստ, ը͞ առակողին, զհոգիս կենդանի մահացուցանել:

Դ. Այլ զի՞նչ է ինձ սակաւս և նուազագոյնս յօդել սահմանս կսկծելիս չափաբերականս, մինչ անցեալ է ըստ քանակութ͞ի և վրիպեալ ըստ բժշկութիւն: Որդ քո՛ է ընձեռել կեանս հոգւով մեռելոյս, և անոխակալութ͞բ մատչել առ այցելութ͞ի դատապարտելոյս որդի ͞այ կենդանւոյ. քեզ փառք յա͞մի. ամէն:

ԲԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոգւոյ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Իսկ արդ զի՞նչ բարւոք գոյ առ այս, կամ ո՞ր օգուտ ինձ առ սոյն սահման ընթացից ձայնիւ հեծութեան՝ լքանել, և ոչ զամբարեալ շարաւ մահացու վիրիս՝ խարանաւ բանիս արտաքս հերքել, և կամ զծանրութիւն սրտիս մթերեալ ցաւոյս հոգեկան խիթոյս, իբր տաղտկացուցանողական հնարաւորութեամբ, մատնամատուխ զղջմանօք փոխել։

Բ. Այլ քանզի ոչ գտայ արժանի պարծելոյ 'ի փառս ընդ մերձն դաս, որոց լի են բերանք նոցա ծաղու, և շրթունք իւրեանց ցնծութեամբ, զի առակողին և սաղմոսողին, 'ի կարգն երկրորդ դիմեցից՝ զնմանն իմ յիշատակել համայն աստանօր. Թէպէտ առ իմում թերութեան բարուց անբարեաց՝ և նոքա յաղթականք իցեն, իբր ապաշաւեալն քան զանապաշխարն։ Տօնելի եղև Մանասէ առ իմոց պարտուցս առաւելութիւն. պատուեցաւ և փախուցեալն առ դժնէիս ամպարշտութեան. գովեցաւ անառակ որդին առ անդարձիս ուխտազանցութիւն. յիշատակեցաւ կեղծաւորութիւն որդւոյն Մանասեայ առ անշնորհնութիւն ապախտաւորիս. օրհնաբանեալ եղև աւազակն, որ դատախազն է անհաւատից. պատուեցաւ կինն պոռնիկ՝ սկզբնամայրն ապաշաւողաց։ Ո՛չ պակաս քան զփարաւոն զստեղծուած սրտիս իմ խստացուցի. ըստ օրինակի խռովութեան մրրկաց ծովու ծփեցայ. ոչ այնքան սարսեցի և պատկառեցի 'ի սաստկութենէ քումդ հրամանի, որքան ալիք ծովուն յեզերացն։ Ընդ թիւս չափուց կշռութեան առ իմն գործոց՝ և աւազոյն կոյտ սահմանեցաւ. պակասեաց անթուելիցն շիղջք առ համբարս իմոցս անօրէնութեանց։

Գ. Ո՜վ թէպէտ և յոյժ բազում են մանունքն 'ի

յափունս ջրոյն համահաւաքեալք, այլ ուրոյնք եւ առանձնականք 'ի ծննդոց աճելուէ. իսկ մեղանք ի-միոյ յանցանաց՝ անթիւք, զորս անհնար է առնուլ 'ի միտ: Ոմն եւ ծնունդք իւր, ոմն եւ շառաւիղք իւր, ոմն եւ բիծք իւր, ոմն եւ արկածք իւր, ոմն եւ փուշք իւր, ոմն եւ արմատք իւր, ոմն եւ հաստուածք իւր, ոմն եւ պտուղք իւր, ոմն եւ նշխարք իւր, ոմն եւ ճիւղք իւր, ոմն եւ ոստք իւր, ոմն եւ արմկունք իւր, ոմն եւ ճկրանք իւր, ոմն եւ մատունք իւր, ոմն եւ խլրտմունք իւր, ոմն եւ զօրութիւնք իւր, ոմն եւ ազդմունք իւր, ոմն եւ նշմարանք իւր, ոմն եւ տիպք իւր, ոմն եւ մնացուածք իւր, ոմն եւ ստուերք իւր, ոմն եւ մթութիւք իւր, ոմն եւ յարձակմունք իւր, ոմն եւ հնարք իւր, ոմն եւ պատիրք իւր, ոմն եւ դիտմունք իւր, ոմն եւ դիմեցմունք իւր, ոմն եւ չափք իւր, ոմն եւ խորք իւր, ոմն եւ գարշութիւնք իւր, ոմն եւ կայծակունք իւր, ոմն եւ կիրք իւր, ոմն եւ մթերք իւր, ոմն եւ գանձք իւր, ոմն եւ ցնցուղք իւր, ոմն եւ աղբերք իւր, ոմն եւ գիւտք իւր, ոմն եւ շանթք իւր, ոմն եւ հրդեհմունք իւր, ոմն եւ պատկառանք իւր, ոմն եւ վիհք իւր, ոմն եւ անդունդք իւր, ոմն եւ բորբոքմունք իւր, ոմն եւ աղջութիւնք իւր, ոմն եւ ամպրոպք իւր, ոմն եւ կայլակք իւր, ոմն եւ հոսմունք 'իւր, ոմն եւ հեղեղք իւր, ոմն եւ սառնամանիք իւր, ոմն եւ դրրունք իւր, ոմն եւ շաւիղք իւր: Հնոցն եւ տապ իւր, հրատն եւ զոլորշիք իւր, հալոցն ճարպին եւ ճենճերմունք իւր, օշինդրն եւ դառնութի՛ իւր, կործանիչն եւ հնազանդեալք իւր, բռնաւորն եւ յելուզակք իւր, գոռոզն եւ սպառազէնք իւր, աւազակապետն եւ գումարտակք իւր, գազանն եւ կորիւնք իւր, խածանօղն եւ ծակոտուածք իւր, ապականագործն եւ նմանիք իւր:

Դ. Արդ այսոքիկ պետք են գլխաւորութեանց ապականողաց ոգւոց համայնից, դասեալք Ը ինքեամբք նուաճուիք մասանց՝ իւրաքանչիւրոք 'ի սոցանէ բիւրք բիւրուց եւ հազարք հազարաց. իսկ զհամայնիցս թիւ նա միայն զօրէ իմանալ, որ զառ 'ի մէնջ չէութիւնն գրեալ՝ իբր զէուն գործոց տեսանէ: Ես արդ եթէ ոք զանձն ոչ խաբեցէ, եւ առ երեսս ոչ կերպարա-

նեսցի, և կեղծաւորաբար ոչ անհաւատեսցէ, և մարդ զինքն ծանիցէ, և հասարակաց բնութե̃ վարեսցի, և երկրածին զանձն դիտեսցէ, և 'ի չափու իւրում կանոնին կացցէ, իմասցի ծանիցէ զնախաթիւ մասունս արկածիցդ վերագրելոց, թէ ոչ ընդունայն ինչ գրեցի և կամ զբնաւ իսկութի̃ն սահմանեցի, որ 'ի մերս բնութե̃ պտուտկի ազգի ազգի վրիպականութի̃. այլ 'ի բիւրուցն արգասեաց չարեաց չափ մի երևեցուցի, զի նոքօք և զայլսն իմաստասիրեսջիք, թէպէտ և ոչ բաւանդակապէս.

ԲԱՆ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ զի մի զփրկութեանն վստահութիւն 'ի սպառ կորեցից, և ապաշէն եղեալ մատնեցայց այսքանեաց աներևութից ընդդիմամարտից, որք ոչ այլ ինչ են՝ քան թէ ընտանիք թշնամիք ինքնածին բուսեալք, զոր վերագրեալքդ սահմանեցին՝ զորքանութիւն պատկերին ձևոյ եդեալ ահարկուս, ցուցից առ սմին բազմաբոյլ բնութեան մարտկացդ՝ զօրեղ ախոյեանս ածականս՝ ամենայաղթօղս և անպարտելիս, թէ և կսկծելիս կիրս և դժուարակութ պտուղս ծառոց անհասանելեաց, և անկոխ ճանապարհաց երկք և տաժանմունք: Քանզի զայն ա̃մ գունդս չարութե̃ բանսարկուին զօրաց՝ սակաւ մի արտօսր կաթուածոյ աչաց, իբր զճ̃ճիս զեռունս բազմոտանիս խխայթից երկրի տկար խլրտմանց՝ անկեալ 'ի վերայ ծորումն ձիթոյ կամ դոյզն դեղ ինչ սատակչական, ցամաքեցուցանէ. և դոյզն մի հառաչումն սրտի հեծութե̃ ելեալ 'ի յօդւոյ, իբր շնչումն

հարաւային ջերմութե խառնեալ յարևու, զսառնամանեաց սաստկութիւն հալէ. քանզի ըստ միումդ նմանութե հեշտածինք են, և ըստ միւսումդ դիմադրութե դիւրամեռք :

Բ. Այլ ես ոչ երբէք կասեցից դատել զդատապարտեալս՝ բանիւ կսկծմամբ, պարսել զպարտաւորեալս՝ իբր զվնասակար անփրկանաւոր անհամոզելի. վասն զի զոմանս սատակեալ 'ի յիմոց նեղչացն, ոմանց զօրութի տամ կենդանանալ առ հոգւոյս կորուստ : Տունկս դառնոստեան, որ զդարշութի անառակ վարուց ծաղկեցի. բարունակս ապականաբեր և մահողկուզեան, որ զկորստեան գինին երկնեցի. Քանանու զաւակս՝ և ոչ Յուդայի, ըստ ասից մեծին Դանիելի. որդիս գեհենին, և ոչ արքայութե. ժառանգս դժոխոց, և ոչ փառացն փափաքելեաց. նիւթս տանջանացն, և ոչ հանգստեան : Ապերախտս առ երախտաւորդ, ապաշնորհս առ բազմապարգևդ, միշտ մեղուցեալս առ երկայնամիտդ, դառնացուցիչս քաղցրութե բարերարիդ, ծառայս չար և վատ, ըստ տէրունեան յանդիմանութեն, իմաստունս զչարիս գործել ըստ Եսայեայ նախասացութեանն, ժիրս առ ժանդագործութիս զաղրուէ : Փոյթս առ 'ի բարկացուցանել զՏրն, մշտաշարժս առ գլուտս սատանայականս, հանապազորդեան վիշտս ստացողին, թոյլս առ բարեացն թռիչս, ծոյլս առ երանութին ընտրութեան, դանդաղս առ դիտմունս խոստացելոյն, անարիս առ կարիս պիտանեացն և օգտակարացն, պաշտօնեայս տիրադրուժ երախտամոռաց :

Գ. Վայ անձինս մեղաւորի, զի զարարիչն իմ բարկացուցի. վայ որդւոյս կորստեան, որ զկենդանութեն ձիր մոռացայ. վայ պարտապանիս անհամար բիւրուց քանքարաց, որ ոչ գոյ հատուցանել. վայ բեռնակրիս ծանրութե մեղաց դժնէից, որ չունիմ դառնալ առ հանգստարարն. վայ վնասակարիս տէրունեան պարտուցն, որ չիք հնար յանդիման լինել հզօրին. վայ եղէգնախռիւ կիզանողականս նիւթոյ, որ տոչորելոց եմ 'ի գեհենին. վայ ինձ առ այս յիշատակ, զի նետք բարկութեանն Տյ այրեցելովք են

գործեալ. վա՛յ յիմարութեանս, որ ոչ մտառեցի ըզ-
ծածկեցելոյն յայտնութեան հանդէս. վա՛յ ամպարշտիս,
զի մի՛շտ անդադար ոստայնս չարեաց կկեցի. վա՛յ
զմարմինս պարարողի կերակուր որդանցն անմահից,
կտտողացն թունաւորաց զիա՛րդ համբերեցից. վա՛յ
ինձ առ արբուածն մահուն բաժակի, ո՞րպէս զյաւիտե-
նականն տուժեցայց. վա՛յ ինձ առ ելս անարժան հոգ-
ւոյս յեղկելի մարմնոյս, ի՞բր դատաւորին ճշմարտի
յանդիմանեցայց. վա՛յ ինձ առ նուազութեան իւղոյն
լապտերաց, զի անարծարծելի է աղօտանալն. վա՛յ
ինձ առ ձեպ տագնապի ահին պակուցման, յորժամ
առագաստին մուտն փակեսցի. վա՛յ ինձ առ ձայնին
ահաւորութեան դողացուցչաց և սարսափելեացն բանից՝
երկնաւոր թագաւորին փեսայ կնքելոյն, թէ ոչ գի-
տեմ զքեզ:

ԲԱՆ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Լ՚Ի արդ զի՞նչ գործեսցես անձն իմ կորու-
սեալ, կամ ո՞ւր թաքիցես, կամ զիա՞րդ ապրեսցես,
կամ ո՞րպէս ելցես 'ի մեղաց բանդէ: Քանզի բա-
զում են պարտիքդ և անթիւ հատուցմունքն, սաս-
տիկ կշտամբանքն և անվախճան նախատինքն. ան-
ողորմ են հրեշտակքն և անկաշառ դատաւորն,
հզօր ատեանն և անաչառ բեմն, քստմնելի սպառ-
նալիքն և անողորմ հատուցմունքն, ահարկու հրա-
մանն և մերկապարանոց յանդիմանութիւնքն. հրե-
ղէն են գետքն և անանցանելի են վտակքն, թանձ-
րամած խաւարն և արտաքոյ այցելութեան մառա-
խուղն. ապականութեան է զուբն և մշտնջենաւոր

է տագնապն , ամենագրաւ տարտարոսն և անգերծ սառնամանիքն ։ Այլ արդ արդարև՛ քեզ են գանձեալ դառինքս այսոքիկ դժնդակք և տարժանելի օթևանք անըմբերելեացդ պատուհասից , ով անարժան անձն իմ մեղաւոր , չարագործ , պոռնիկ , բազմաբիծ , և սահման անդաստանի բնաւին անմաքրութեան ։ Ոհա՛ զարդիւնս գործոց ձեռաց քոց ժառանգեցես՝ թիւրեալդ 'ի յուղղութեանց և զառածեալդ 'ի մաքրութեանց , տարագրեալդ յարդարութեանց և 'ի կարգաց պարկեշտութեանց , ունայնդ 'ի լրութեանց հոգեպարգև հարստութեանց , նախանձարկու բարերարին , և ամենակալ թագաւորին ։

Բ . Այլ քանզի կառուցեր քեզ անել արգելան և անփախչելի որոգայթ , խոստովանեալ քեզէն զանբժշկականդ քո վէր և զանօրինակդ հարուած , վկայելով զանձինդ զպարտականդ մահու զանբուժելիդ բեկութիւն , ով չարդ 'ի բարեաց , ով դառնութիդ 'ի քաղցրութէց , ով խաւարդ 'ի լուսազարմից , ով կապտեալդ 'ի պճնելոց , ով դսրովեալդ 'ի գովելոց , ով անպարկեշտդ 'ի բարեպաշտից , ով շընչականդ 'ի բանականաց , ով անմիտդ 'ի մտաւորաց , ով անհանճարդ յիմաստնոց , ով անմաքուրդ յընտրելոց , ով մահացուդ 'ի կենդանեաց , ով խոհերականդ 'ի սրբոց , ով արբշիռդ 'ի պարկեշտից , ով կեղծաւորդ յարդարոց , ով անպիտանդ 'ի պիտանեաց , ով անարգդ 'ի փառաւորաց , ով նուաղդ յառաւելութէց , ով գերիդ 'ի գերագունից , ով նուաստագոյնդ 'ի վեհից , ով աղքատդ յընչեղաց , ով անարժանդ 'ի փրկութեանց , ով տնանկդ 'ի բարձրութէց և 'ի հոգևոր հարստութէց , և հատուածեալդ յօրհնելոց ։

ԲԱՆ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ զի՞նչ արժանաւոր ըստ քեզ բամբասանս շարագրեցից 'ի կտակ մաղթանաց մատենի այսր ողբերգութեանս, ով անձն իմ թշուառ, ամենապատկառ և առ պատասխանիս բանից անբարբառ, անպիտան՟ոյ և մ՟ցն մասնակցութեան։ Զի եթէ զչի՛ մի ծովուց 'ի յորակութիւն գետոյ յեղեղեցից, և զդաշտս ասպարիսօք բազմօք սահմանեալ՝ 'ի տարածումն լայնութեան քարտէսի չափեցից, և զպուրակս յոգունց անտառաց շամբից եղեգանց 'ի հաստուածս գոյութեան գրչաց կազմեցից, և ոչ զթիւ մի 'ի բարդելոցն անօրէնութեանց զօրեցից ընդ գրով սահմանի գրաւել։ Նա՝ զի թէ զմայրս լիբանանու 'ի մի լուծ կշռոց զօդեցից, և կամ զլեառն արարատեան 'ի կէտ՝ ամբարձման նժարի միոյ արդարութեան միջնորդ կացուցից, ոչ հաւասարէ այնր հարթութեան համազուգակցել։

Բ. Ծառս ամբարձուղէշ՝ ստուարաստեղն՝ տերեւալից՝ ունայն 'ի պտղոց, նմանակից յաւէտ հարազատ այնր թզենւոյ՝ զոր տ՟րն զօսացոյց. քանզի սաղարթօք վարսից, այս է՝ արտաքին դիմօք բարեշուք կերպից՝ իբր պսակաւ իմիք պաճուճեալ, բացականացն գոս բաղձալի. իսկ եթէ մերձեսցի ունկօղն խուզել զխնդրելին, գտցէ զքեզ ունայն 'ի բարեաց և զարշելի 'ի գեղեցկութեանց, ծաղր մեստողաց և նշաւակութիւնք նախատողաց։ Զի եթէ ապաժամ յանզգոյշ ժամուն հերապանծ՝ տունկն պտղակորոյս անկենդան, որ դոյզն պատկերն է անպատրաստից, եկն ընդ անիծիւք, և կամ երկիր ոռոգեալ ցօղով, և ոչ բազմապատիկ զաւանդս արդասեաց երկրագործութեան տածողացն մատուցանէ,

լքեալ մոռանի , իսկ դու՝ ո՛վ անձն իմ եղկելի , սահ-
ման բանաւոր և տունկ կենդանի՝ և ո՛չ 'ի ժամու
իւրում պտղաւոր , իբր ո՛չ զնոյն կրեսցես պատիժ
նախնում առակիդ ։ Վասն զի զհամայնն ընկալար
'ի քեզ անպակաս յառաւելութէ̃ց , սկզբնաւորեալ
'ի մարդն առաջին և մինչև 'ի սպառումն ծննդոց
նորին , զբերս գործոց նանրութէ̃ց և զգիւտս նորոգս՝
ատելիս և անախորժելիս հաստողին զքեզ ա̃յ ։

Գ. Նաև վասն զի եդի զքեզ նպատակ հանդէպ երե-
սաց տեսութէ̃ մտացս՝ ա̃նձն իմ անպիտան , վկմօք
ձգելոց արձանաց բանից, իբր զանընդդեմ գազան վայ-
րենի՝ անողորմաբար զքեզ քարկոծել ։ Որ թէպէտ
և ո՛չ պատահիմ անուանիլ արդար , սակայն յառաջ-
նումն պատասխանւոյն՝ իբր ընդ ոսոխի ումեմն՝ ընդ
անձին յօժարամիտ կամօք ոգորիմ , ըստ իմաստունէ̃
բանի . և զյոյզս մտաց խորհրդոցս գաղտնեաց իբր
զգլխաւորեալ յանդաւորութ̃ չարութէ̃ գործոց խոս-
տովանեալ , քեզ տարածեցից՝ ա̃ծ իմ և տ̃ր ։ Զի
որով չափով չափեցից զանձինս ստգտանօք , 'ի քոյդ
աննուազ գթութեանց այսրէն չափեսցայց՝ ընկալեալ ըզ-
շնորհդ յաճախագոյնս ընդ մեծագունիցս պարտեաց ։
Նաև որքան լիրացն հարուածք անբժշկականք և ան-
հնարաւորք ճարակեցին , այնքանեօք չափովք կրկին
առ սմին և իմաստք արուեստից բարձրեալ բժշկիդ
բարեհռչակեալ լուսաւորեսցին , և 'ի պարտուցն
առաւելութիւն , նոյնքան փոխատուիդ առատու-
թ̃ի բարեբանեալ միշտ պսակեսցի , ըստ խնկաւորդ-
քում առակի ։ Զի քո է փրկութիւն , և 'ի քէն է
քաւութ̃ի , և աջով քո նորոգութիւն , և մատամբ քո
զօրեղութ̃ի , և 'ի հրամանաց քոց արդարութիւն , և
յողորմութեանց քոց ազատութիւն , և յերեսաց քոց
լուսաւորութ̃ի , և 'ի դիմաց քոց զուարճութիւն , և
հոգւովդ քո բարութիւն , և օծմամբ իւղոյ քոյ սփո-
փութ̃ի , և ցօղով շնորհի քոյ՝ զուարթութ̃ի . և դու
տաս մխիթարութ̃ի , և մոռացուցանես զվհատութ̃ ,
և բառնաս զխաւար վշտաց , և զհեծութ̃ի ողբոց 'ի
ծաղր փոխես ։ Նաև քեզ վայել է օրհնութ̃ի փառու-
թեամբ հանդերձ յերկինս , և յազգս հարցն և 'ի
ծնունդս նոցա , և յաւիտենից յաւիտեանս . ամէն ։

ԲԱՆ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողէ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա . Եւ արդ քանզի միապէս մատնէ կորստեան և զղջումն ուժգնապէս և մեղանչելն մոլեգնաբար . զի թէ և օտարացեալ իմն են ՚ի միմեանց այլայլութիւք նմանութեացն , սակայն զկերպարանս երկաքանչիւրոցն առ միմեանս եդեալ , զմի և զնոյն վհատութեան ծնունդս արտադրեն ։ Զի մինն զհզօրին ձեռն իբր ապիկար թերահաւատէ , իսկ միւսն ըստ նմանութեան քառատանեաց պաճարեղինաց յանզգայս եղեալ , զյուսոյն առասան խզէ . վասն որոյ ընդ առաջնումն միշտ փաղաքշեալ՝ հանապազ խնդայ սատանայ , իսկ երկրորդաւն՝ ըստ նմանութե լափլիզող դժոխորովայն գազանի՝ իբր կերակրով արբեամբ պարարի ։

Բ . Եւ արդ իբր զգանեալ բազմահարուածեան հեծանաւ և յափն մահու ժամանեալ , դոյզն ինչ դարձումն շնչոյ ընկալեալ և յոգի կենդանի եկեալ կազդուրեցայց , պատսպարեցայց , կանգնեցայց , յարեայց յանկենդանականս կորստենէ , օժանդակեալ Քրիստոսի ձեռամբն՝ որ գթածն է յամենայնի . ՚ի բարեբար յերկնաւոր հօրէն՝ փրկութեան և բժշկութեան պտուղ ընձեռեալ ինձ մեղուցելոյս , ախտացելոյս և մահացելոյս ։ Եւ սկզբնաւոր ողբերգութեան այսր աղերսանաց՝ զհաւատոյն շինուած կառուցից . քանզի և ոմն ՚ի նախնեացն սրբիմբք զինեալ , փոխեցաւ իսկոյն յանմահականն վիճակ վերին . զապաշխարութե՛ն դեղ ընկալեալ , ապաշաւանաց թօշակաւն ըզգրաւականն անեղծութեան ստէն ժառանգեաց , ՚ի վեր քան զորոց առաքեալ ընդ նմին ցուցանէ , որք զհանդէսն մրցանակին յերկրի կատարեալ , ապագայիցն և երկնաւորացն յուսոյ հաւատացին , և ան-

տեսիլն Հոխութեամբ փարթամացան ։ Իսկ զխրա֊
խոյս տէրունի պաշտելի բանին յիշեալ առ սմին ,
զի ամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ որ հաւատայն ,
է զի և զչափն ընտրականաց բարեմասնութեան ա̃յ
հաճելեացն զննեալ աստանօր , զայս պատկեր բանի
ընկալաք նախնի գահերէց առ 'ի սրբութեցն մուտ
սովլիմբ հանդերձել . առանց որոյ և ոչ տ̃րն փառաց
զիւրսն առ մեզ հրաշագործեաց զօրութիւնս , եթէ
ոչ նախ լծակից խնդրեաց բարերարութեանն իւրոյ
զհաւատսն մեր . ուստի և կեանս ընձեռել զօրէ ինքն
իշխան բաւականութեամբ առընթեր գոլով ա̃յ .
քանզի հաւատք քո կեցուցին զքեզ, օրհնաբանեալն
ա̃յ բերան վկայեաց ։ Քանզի արդարև սեռն տե֊
սութի և կատարեալ իմաստութիւն և առ ա̃ծ ըն֊
տանութիւն և բարձրելոյն ծանօթութի՝ հաւատոց
մասն՝ երջանիկ և ընտրեալ անուն , որ յարաձգեալ
մնայ անվթար և անփակելի , պատուակից գոլով սի֊
րոյ և յուսոյ ։ Զի եթէ փոքու սերմանի գոյի հա֊
տի մանանխոյ չափոյ նուաստի հաւատք զլերանց մե֊
ծութիւն փոխէ զօրեղապէս 'ի սիրտս ծովու , ապա
յիրաւի ընկալաք զսոյն սկզբնաշաւիղ առաջնորդ կե֊
նաց՝ աներկմիտ պաշտօն առ ա̃ծ , որ զապառնիսն և
զծածկեալսն առանց երկբայութեան 'ի հոգւոյն աչս
տեսանէ , Երրորդութեանն փառատրելի անուամբն
պատուեալս հաւատք՝ ընդ սիրոյն դասեալ և յուսոյ ։
Զի թէ և զերիսն հատուածս առանձնաւորականս
'ի մի և 'ի նոյն խորհուրդ դիտեսցես , յաւէտ մե֊
ծասցիս նոքօք 'ի յա̃ծ . քանզի թէ հաւատաս 'ի նա ,
և սիրես . որով և յուսաս աներևութից պարգևաց
նորին ։ Նմա փառք յաւիտեանս . ամէն ։

ԲԱՆ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ ես յետինս դաւանողաց՝ ունայն 'ի բարեաց, նայեցեալ խորհրդով մտացս 'ի սկզբնաւորն իմ եղելութիւն 'ի ձեռն ձեռին ստացողին իմոյ յանէից, յուսով՝ հաւատամ Յսի Որդի առնել զոր կամի: Զանզի հաւատացի, վասն որոյ և խօսեցայ խրատէն Պաւղոսի, ուսեալ 'ի Դաւթայ, թէ և արդ կենդանի մաղթանք նոցա այց ինձ արասցէ. որպէս հաւատովք ճանաչել զնա, և զզօրութի յարութե նորա, ըստ առաքելոյ, և զհաղորդութի չարչարանաց նորա, և որ զկնի բերին ասացեալքն: Կցորդ է սմին և յոյժ նմանատիպ՝ հաւատալն իսկապէս և 'ի նորոգս այս փոխադրութի, որ 'ի մեղացն 'ի քաւութիւն, և 'ի չարագործութենէ յարդարութի, և յանմաքրութէ 'ի սրբութի, և յանքաւելեացս պարտեաց մահու յանցանաց՝ յանդատապարտն երանութիւն, և 'ի ծառայական կապանացս յերկնաւորն ազատութիւն: Զանզի զիմ որդ ոչ արդեւք չքնաղ քան զբան՝ և 'ի մթութէ երկեւանութե խաւարի զտեալ՝ և Աստուծով օժանդակեալ և օգնեալ սիրտ մեղաւորի, որ ընդ մարմնապէս ծիծաղելն՝ առ նմին հեծէ հոգեպէս: Որ թէպէտ և յամբարձմանէ բարձրութե գերադունիցն կայից՝ ստորասուզեալ ծանրութե յանդնդային վհին խորխորատ զբոյն կործանման, նորագիւտ մեղօքն անջրելեօք, ունի և նշխար նշուլից՝ փրկութե կենաց հպաւոր, իբր կայծակն լուսոյ պահեցեալ 'ի միտս և յոգի, որպէս զհուրն նշանաւոր և զարմանաւոր թանձրամած՝ հրաշիւք մակարդեալ վհին հրամանի 'ի յատակս ներքինս նիրհեալ ջրհորոյն: Ուստի և մեղուցելոյն իսպառ թաղծելոյ, և ակնկալութի բարւոյն բարձելոյ, և համարձակութի շնորհին լքելոյ, յուսալ վերստին անդրէն միւսանգամ նա-

խապարգևիցն փառաւորդութեանց դարձեալ հասանել. քանզի և յա՛ծուստ անդուստ հանդերձի և այս՝ ներգործիլ առ սոյնս. վասն զի սա զտուողին զօրութի՝ ամենահնար աւետարանն է: Յոր խունկ հաճութե մեծապէս հոտոտի ա՛ծ, քան յամենայն բուրուռս անուշից, և քան 'ի խառնեալն երբեմն աղացմամբ 'ի սպաս խորանին, որ է կերպարան անձանց խոնարհից զիջեալ բեկութբ՝ առ 'ի միութի նոյն նմանութե: Ըստ որում հարցեալ փրկչին ամենից՝ ցոմանս ախտացեալս տեսանելեօք, հաւատայք ասելով առ այդ թէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ, ոչ պարգևեաց աչաց նոցա լոյս, եթէ ոչ նախ զհաւատոցն գրաւ ընկալաւ: Քանզի զի՞նչ քան զմեռելութի քառօրեայն դիոյ առ կենդանութիւն մեզ անյուսագոյն. առ որ կանանցն ժամանելոց 'ի յոյս արարչին հաւատոցն հանդերձանօք, անյապաղաբար զփառացն տ՛յ տեսին զհանդէսն՝ 'ի յեղբօրն կենդանութի:

Բ. Իսկ աստուստին անկապուտ շնորհին մնացելոյ զկնի մեղանացն՝ հզօրագոյն են վկայք. Նախ Ենովք, զկնի Ահարոն, յետ նորա Դաւիթ, դարձեալ և Պետրոս. ընդ որս և փոքրն Եղիազար, որ 'ի մեծէն տ՛յ ողորմեալ՝ մեծագունիցն վկայեցաւ: Աւելորդ է առ այս և բանն առակի անառակ որդւոյն. Թողում զպոռնիկն՝ որ 'ի տնէ գովեցաւ, և զմաքսաւորն՝ որ 'ի բարեգործէն յիշատակեցաւ, և զաւազակն երջանիկ՝ որ յարձակումն վերջին շնչոյն հաւատովքն պսակեցաւ; և զոր անքաւելին են պարտիք՝ զհաղորդեալքն սպանման մահու արարչին. առ որս և գլխաւորն ընտրելոց Պաւղոս, որ երբեմն նախնին էր անօրինաց: Յորոց ոմանք ծանօթութբ օրինին գլորեալք, անդրէն կանգնեցան բիւրապատկեան գերազանցութբ քան զնախակրօնիցն առաւելութի: Իսկ որ նախ քան զօրինակին տուչութի՝ զաւանդն պահեալ հայրենի, մերձաւորագոյն գոլ պատուիրանի սկզբնահօրն դաւանութ, որ և զնախնւոյն պարտիս ինքեան վարկուցեալ, զնորայն իւրովքն տուժեաց կրից տաժանմամբ, ոչ քաւեցաւ միայն ծածկեալ 'ի յերկրի, այլ չարչարելեաւն մարմնով բանականաց բնութե կենաց կարապետ՝ յաղթօղ զօրապէս բռնութեան

մահու փոխեցաւ։ Իսկ ումանք 'ի բուսոյ տհաս հասակին չարութեամբն յերկարաձգեալ 'ի կատարեալ տիս ժամանակին ոչ 'ի բարձրութեանն կայից հոսեցան, քան թէ 'ի ստորնականաց թշուառութեանց դժնէից կենացս 'ի կամարն երկնից համբարձան։ Նութէ այն ժամանեաց կանխաւ՝ զօրացեալ 'ի չարեացն դարձ, որ մինչև յոսկեղէն նիւթ յեղանակեալ հողոյս գոյութ, և պատկերն արքունի 'ի պատիւ կերպիս մերոյ նկարեալ արքունականն քանդակուածով, անկորուստ և անփոփոխադիր և յաղթօղ դաւաճանութեան զմերս ենթադրեալ բնութ, ապա առաւել յուսալի է այժմ մերկապարանոց լուսաւորութի անքօղ և անվերարկու՝ տրամբ։ Որև ուխտեալ. որով և միշտ հաստատեալ պահի 'ի մեզ բանն տրունի, ըստ մարգարէին ձայնի, ուխտ խաղաղութե և կնիք հաստատութե՝ առ հաշտարարն միջնորդ՝ երկնային անմահ կենդանի և մշտնջենաւոր բարեխօս։ Ապա ուրեմն ըստ այսու կանոնի ճշմարտադաւնի, և անփոփոխադրելի սահմանի, և արարչաւանդ պայմանի, համբուրեմ հաւատոց շրթամբք զպատկեր բանիս, և ակն ունիմ փառացն չնորհի. քանզի արդարև յարդարացուցանելն զմեզ տր՝ ոչ ոք զօրէ դատապարտ առնել, ըստ առաքելական բանիս սահմանի։

Գ. Այլ յայս անստուերագիր վստահութ ապաստան, կամ կործանեալս՝ կանգուն, թշուառացեալս՝ յաղթօղ, վրիպեալս՝ 'ի դարձն կենդանական, ամենաթշուառ չարագործս՝ 'ի յոյսն, մահու մատնեցեալս՝ 'ի կեանսն, ընդ ապականութ վաճառեալս՝ 'ի ձիրն, դժոխային գործովք գրաւեալս՝ 'ի լոյսն, ստորնաւեր անամանակենցաղս՝ յերկինս, կրկին գայթակղեալս՝ 'ի վերստին փրկութին, մեղօք կապեցեալս՝ 'ի հանգստեանն խոստումն, անբժշկական վիրօք վարանեալս՝ 'ի դեղն անմահացուցիչ, ստամբակեալս վայրագութբ՝ 'ի սանձսն հանդարտութե, սրացեալս վարատականս՝ 'ի կոչումնն, ապառաժ դժնդակս՝ 'ի հեզութին, ընդդիմաբան լուտացօղս՝ 'ի ներումնն։ 'Ի Տր Յս և 'ի հայր նորին հզօր և ահաւոր, ցանուն և 'ի կամս բարերարութ հոգւոյն ճշմարտի. օրհնա-

բանեալ խնկութեանն և միաստուածութեան՝ զօրութիւն և արքայութիւն, մեծութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողէ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա․ Եւ արդ քանզի յաւէտ յառաջնում զղջմանն յուսահատութեանն բանիւ լքայ, և տարակուսանաց հեծանաւն 'ի մահ ձաղկեցայ, աստանօր 'ի յուսոյն կերպարան փոխեալ՝ յարդահատել համարձակեցայց, զԵրրորդութիւն քո կարդալով յօգնականութիւն ինձ մեղաւորիս։ Որ և անդստին իսկ յօրհնաբանելն և 'ի դաւանելն զկենդանարարն բնաւից Աստուած, իսկոյն և կոչումն ընտանի ձայնի ահաւորութեան անուան շնորհաձիրն բարերարի՝ մահացելոյս է կենդանութիւն, ըստ մարգարէին նախաձայնութեան, թէ որ կարդայ զանուն Տեառն, նա կեցցէ։ Իսկ ես ոչ միայն կարդամ, այլ նախ հաւատամ մեծութեան նորին. ոչ եթէ վասն պարգևաց նորա մատուցեալ յողոք դեգերիմ, այլ իբր զկենդանութիւն իսկապէս, և զշնչոյ տուրևառութիւն հաւաստի, առանց որոյ ոչ է շարժողութիւն կամ ընթացութիւն. զի ոչ այնքան յուսոյն հանգուցիւ, որքան սիրոյն կապանօք բերիմ։ Ոչ 'ի տուրսն, այլ 'ի տուօղն յաւէտ կարօտիմ. ոչ փառքն են ինձ անձկալի, այլ փառաւորեալն է համբուրելի. ոչ կենացն փափագանօք, այլ կենարարին յիշատակաւն միշտ ճենճերիմ. ոչ վայելչացն տարփանօք հեծեմ, այլ հանդերձողին տենչանօք յերիկամանց աստի կականիմ. ոչ զհանգիստն խնդրեմ, այլ զհանգուցչին զերեսս աղաչեմ. ոչ

հարմնարանին խնձոյիւք, այլ փեսային անձկութ̃բ
մաշիմ։ 'Ի ձեռն որոյ զօրուէ վստահապէս անկա-
լութք վերագրեցեալք յանցանօք բեռանց՝ աներկ-
միտ յուսով հաւատամ 'ի կարողին ձեռն ապաստա-
նեալ, ոչ քաւութ̃է միայն հասանել, այլ զնոյն ինքն
տեսանել՝ յողորմութիւն և 'ի գթութ̃ի և յերկնից
ժառանգութիւն, թէպէտ և յոյժ եմ տարա-
գրելի։

Բ. Եւ արդ բազում պատկառանօք ամաչեցելոց
դիմաց կորացեալ, զմիջնորդ ազգման կափուցմանց
երկակի շրթանցս՝ արժանափակ աղխիւ կարկելոց՝
առ անհամարձակ լեզուիս շարժութ̃ի, նորոգեցից 'ի
յերգ հառաչման պաղատանաց յեղանակութեանց
աղիողորմ հեծեծանաց՝ 'ի բարձունս աղաղակելոյ։

ՄԱՂԹԱՆՔ ՋՕՐԱՒՈՐՔ
ԱՐՀԱՒՐԱՑ ԳԻՇԵՐԱՑՆՈՑ

Գ. Ընկա՛լ քաղցրութեամբ, Տ̃ր ա̃ծ հզօր, զդառ-
նացողիս զաղաչանս. մատի՛ր գթութեամբ առ պատ-
կառեալս դիմօք. փարատեա՛, ամենապարգև, զա-
մօթական տխրութ̃իս. բարձ յինէն, ողորմած, զան-
բերելի ծանրութ̃իս. անջրպետեա՛, հնարաւոր, զմա-
հացու կրթութ̃իս. աւարեա՛, միշտ յաղթօղ, զխաբո-
ղին հաձութ̃իս. բացադրեա՛, վերնային, զմոլելոյն
մառախուղ. կնքեա՛, կեցուցիչ, զկորուսչին ընթաց-
մունս. ցրուեա՛, ծածկատես, զըմբռնողին չար գրտ-
մունս. խորտակեա, անքնին, զմարտողին դիմեցմունս։
Տեառնագրեա՛ քո անուամբդ զլուսանցոյց երդ յար-
կիս. պարփակեա՛ քո ձեռամբդ զառաստաղ տաճա-
րիս. գծագրեա՛ քո արեամբդ զմուտ սեմոց սենեկիս.
կերպացո՛ զքո նշանդ 'ի հետս ելից մաղթողիս. ամ-
րացո՛ քո աջովդ զհանգստեանս խշտի. մաքրեսցես 'ի
հաղբից զծածկարան անկողնոյս. պահեսցես քո կա-
մօքդ զտառապեալ անձն ոգւոյս. անխարդախս ա-
րասցես զքո շնորհեալ շունչ մարմնոյս. կացուսցես
շրջափակ զպար զօրուդ երկնայնոյ. կարգեսցես 'ի
դիմի ընդդէմ դիւացն դասու։ Տուր հանգիստ բեր-
կրութ̃է մահահանգոյնս նիրհման 'ի խորութ̃է գիշե-

րիս, բարեխօսութեամբ հայցուածոց սրբոյ Աստուածածնիդ և ամենայն ընտրելոց: Միափեալ պարուրեա զպատուհան տեսութեանց զգայարանացս իմաստից անզարհուրելի զետեղմամբ 'ի ծփական խուովութենէ, կենցաղական զբաղմանց, անրջական երազոց, խօլականաց ցնորից, յիշատակաւ քո յուսոյդ անվնասելի պաշտպանեալ: Եւ սթափեալ վերստին 'ի ննջմանէ ծանրութեան ամենազգաստ արթնութեամբ, հոգենորոգ զուարթութեամբ 'ի քեզ արձանացեալ, զայս ձայն մաղթանաց բուրմամբ հաւատոց քեզ, ամենօրհնեալ թագաւոր փառաց անճառից, փառաբանողաց երկնաւորաց խմբից երգակցեալ, Յերկինս առաքել: Զի դու փառաւորեալ ես յամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ո՜վ բարերար հզօր ահաւոր, հայրդ բարի ողորմութեանդ շնորհի, որոյ անունդ իսկ մեծիդ գթութիւն և զընտանութիւն աւետարանէ, քաղցր դժնէից և անգոհացողաց: Ընդ քեզ և որդիդ քո իբրև զքեզ, զօրաւոր ձեռն իբրև զքոյդ, անժամանակ տէրութեամբ ահեղ, ընդ արարչութեանդ քում բարձրացեալ: Եւ հոգիդ նոյն ճշմարտութեան բղխեալ առ 'ի քէն անսպառութեամբ, կատարեալ խակութիւն գոյի, էութիւն մշտնջենաւոր, հաւասար քո ամիւ, փառակից որդւոյ քոյ տէրութեամբ: Երրեակ անձնաւորութիւն՝ համայն անքնին, տրոհեալ 'ի դիմաց՝ ուրոյն զատուցմամբ. իսկ միաւորեալ համագուգութեամբ, նոյնագոյ բնութեամբ տիրապէս, անշփոթ

և անանջրպետ՝ միով կամօք և կցորդութբ . ոչ երկցութի ումեմն ՚ի յումեմն , և ոչ քթթել մի ական առնուազութի միոյն ժամանեալ , քան թէ պատճառսիրոյ երկնայնոյ անստուեր լուսոյ՝ որ առ մերն է ծանօթութի , միով պսակաւ սրբասացուէ անսկզբնաբար ածաբանեալ ։ Վասնզի արդարև վերաձայնեալս այս խոստովանութիւն երեքփառատրեանդ դաւանուէ զվէմն Հաւատոյ Պետրոս երանեաց . իսկ զդատապարտելոյս անձն մեղօք՝ բարեհրաման քո ակնարկութեամբ , ով խնդրօղդ գերելոյս , հրաշանորոգ արդարացուսցէ ։ Վասնզի թէպէտ և քո իցեն պարգևք , և քո ողորմութիւք , այլ ոչ ՚ի պարգևսն ես այնքան հռչակեալ , որքան յողորմութեն . զի երկրորդն ըզքոյդ յաճախէ զփառս , իսկ առաջինն զճգնաւորացն յայտնէ զգործս . զի պարգևք՝ վաստակոցն են փոխատրութիւք , իսկ ողորմութիւք՝ մեղուցելոյս բարերարութիւք ։

Բ . Եւ արդ մի՛ զօրասցին մարդկայինս գործք առաջի քոյոյդ շնորհաց , ած գթութեց , թէ և անդր իսկ իցեն քան զօրէնս հասարակաց բնաւորականս հոմանեաց . այլ յաղթօղ եղեալ քոյդ երկայնմտուէ , նուազ եղիցի առ քումդ մասին ընթացք երկրածնաց ։ Վասնզի և որ մաքրութբն պերճանային օրինականացն վստահութիւք , ՚ի լուսաւորել քոյդ արդարութե զուշակ ներկայիս , ամենանուազ անձկութեամբ լքեալ հրէութին յետնեալ , և յաւէտ ընդտարագրական ողորմելոյն , առաւել նոքա զտան կարօտեալ մարդասիրութե ։ Եւ քանզի ամենայն ինչ հնարաւոր է քեզ , բարերար , լո՛ւր պաղատանաց գոչման հեծութեանս՝ որ կարդամս առ քեզ . ողորմեա՛, կեցո՛ և մարդասիրեա՛ ։ Զի քո է երկայնմտութի , քաղցրութի , փրկութի , քաւութի , և փառք յաւիտենիցունց յաւիտեանց ազգաց . ամէն ։

ԲԱՆ ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՊԱՂԱՏԻՄ *առ քեզ լուսոյ ճառագայթ, արքայ երկնաւոր, գովեալ անպատում, որդի անճառ ծնիդ ա̃յ . խոնարհեցո զունկն քո՝ բարձրեա՛լ բարեգութ, կենաց ապաւէն, նորոգ մերձեցեալ կրկին առ տանօր 'ի հառաչումն նուաղս ձայնի վիրաւորելոյս :*

Բ. *Ո՛չ ցուցեալ է երբէք, եթէ աղաչեաց զքեզ 'ի ձեռն աւազակացն սրոյ խողխողեալն, քանզի կարկամեալ էր . ոչ ձայն պաղատանաց զկնի արձակեաց, քանզի անկռինչ էր . ոչ մատամբքն տատանելոց զաղէտ վտանգին յայտնեաց տեսողին, քանզի խորտակեալ էր . ոչ աչս կողկողագինս արտասուօք ողբոց՝ բարերարին յանդիման կացոյց, քանզի վնասապարտ էր . ոչ 'ի պատգամ բանից միջնորդի զողորմածին կամս հաճեցոյց, զի անայցելու էր . ոչ հայթայթմամբ խորտակեալ մարմնոյն արիւներանգ ներկուածով ձորձոց զգթածին զսիրտ ճմլեցոյց, վասն զի անյոյս էր . նա և ոչ ծնգովքն հաստատութ̃բ իբր գարշապարաւ ոտին վարեցաւ, այն զի անյարիր էր . քանզի կիսամեռն ասել կենդանւոյն՝ սակաւ ինչ նուազ է 'ի մեռելութենէ : Սակաւանդ զի 'ի քոյոց խրատեալ բանից, և բարերարեալ քոյդ ողորմութ̃բ, և փառօք քո լուսազարդեալ, ոչ միայն զի ոչ վերջացաւ 'ի հակառակն քո ընթացից, այլ ստահակեալ ապստամբութ̃բ յիւր թշնամեացն թիւ յաւելաւ ընդ նոսին դաշնաւորեցաւ, միաբանեաց ատելեայն քոց :*

Գ. *Իսկ դու՝ բազմապարգև, բարերար, անոխակալ, ամենակեցոյց, ոչ միայն զի ոչ պահեցեր զչարագործին մեղաց յիշատակ, այլ և ոչ բանիւ յանդիմանեցեր . ոչ ոտն հարեր անկելոյն, այլ կարեկ-*

ցաւար մատուցեալ զծայրագոյն ցուցեր զխնամս ։ Մ՛է քահանայապէս ըստ ահարոնեան տկար օրինին՝ զօրաւոր առ Մահուն պաշտօն՝ դատապարտիչն անիծիւք և բռնալիր քարանցն ձգմամբ ՚ի խորտակումն խոցելոյն արագեալ մատեար ․ և ոչ որպէս զևտականն կարապետային անկատարագործ՝ ՚ի յերկուցն միջի բաժանեալ խորոց, հնոյն լրումն և նորոյս սկիզբն, ունայն ՚ի հոգւոյ յապաշխարանն հանդիսացեալ՝ զվիրաւորելոյն տեսեր զվտանգ, զի մի՛ սատակիչն օրինակութ՟ տապարաւն արմատակտրաւ՝ զՄահուն պաշտօն ՚ի քեզ նկատեալ, յառաջ քան զփորձ առակայիցն սատակեսցի ․ այլ հեթանոսացն պահպան ան[illegible] ասորեստանեայցն, որք ՚ի հրէիցն ընկալեալ զօրէնս ամբողջ պահեցին, զոր նոքա մոռացան, նոցին կցորդեալ մարմնոյդ վերարկուաւ մերակերպարան խառնութ՟, զազատարարն գծագրեցեր զաւետիս առ օտարազգիսն ․ և ա՟ծաբարդ ներգործութ՟ անապականաւ ձեռն կարկառեալ, յարուցեր զմարդն նախնի մեղուցեալ ՚ի մահ իւրովքն ծննդովք ։ Զտրտմեցելոյն սիրտ բերկրեցուցեր, և զվհատեալն հաստատեցեր, և զթշուառացեալն միանգամ՝ կրկին զուարթացուցեր ։ Նուաղանին կենարար օծմամբն և բաժակաւն լուսոյ լցեր ․ հացիւդ երկնայնով արարչականդ քոյին մարմնով նոր յեղանակեցեր ։ Վերակացութեամբ երջանկացն ազանց ընտրելոց յանձանձեցեր, գրգեցեր և խնամարկեցեր ։ Հանդարտընթաց գրաստուն տածողութեամբ անզգուելի պահեցեր, մինչև յարկն լուսոյ ածեր ։ ՚Ի ձեռն երկաքանչիւրոց միջնորդաց՝ նախնեաց և երկրորդաց տուչութե՟ կտակաց կենդանականաց, մարդասիրապէս դարմանատրեցեր ։ Եւ որպէս երբեմն ընդ Մովսեսի՝ թևս տարածեալ արծուոյն օրինակաւ ընկալեր զնա, և ՚ի հանգիստ հանդարտութե՟ երկրին բարութեան առաջնորդեցեր, և զբանին կերակուր ջամբել հրամանատրեցեր վարդապետութե՟ց ։

Դ․ Եւ արդ՝ որ զբնաւն ծայրագոյնին բարութե՟ լուսոյ յամենայնի բովանդակապէս հրաշագործեցեր, զօգտողին զգանձ քեզ սեպհականեալ՝ զքո ստացուածն առ քեզ դարձուցեր, կեցո և զիս մաքրեալ

՚ի մեղաց պարտեաց, որ ձրի պարգեւես և անպատրաստից. ընդ որոց և ինձ տացես քաւութիւն և բժշկութիւն, բարեգութ, զօրեղ, անքննին, անեղծ, ահաւոր, օրհնեալ միշտ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողէ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա․ Իսկ դարձեալ աստուստ վերստին առ նոյն հեծութիւն սրտիս վտանգի ինձէն մատուցեալ, սովին նուագաւ ՚ի նոյն ոճ բանի՝ զամենապարգեւդ արգահատեցից, տագնապեալ ոգւոյս վտանգիւ ՚ի սպառ. իբր մեռեալ կենդանւոյ անմահիդ մաղթեմ այ, խոստովանեալ ընդ փառացդ քո զիմս անարգութիւն, և առ չարեօքս իմովք զքոյդ բարութիւն. որովք յաղթեալ գտայ քան թէ բժշկեալ, և ամաչեցեալ քան թէ համարձակեալ, ուխտակորոյս աւանդամոռաց։

Բ․ Իսկ կրկին առակն որ առ իս, որ ոչխարին տրուպն տարացուցիւ, որ յետին անզգայութեանն էր մատնեցեալ՝ մոլորեալ, և ՚ի լերինս՝ ուր ոչ է այցելութեան, ընդ գազանականացն դիւաց և կռոցն վայրենութեան թափառեալ, ոչ մերձաւոր գոլ սակաւ մի հօտին, ոչ բան ունէի, որով և զցաւոյն աղէտ պատմէի, ոչ ձեռն ձգողական, որ համերցն է ազդողական։ Իսկ դու միայն գովեալդ յսկզբանցն յաւիտենից և յարդի ծնելոցս, գտեալ ըստ մաղթանաց գոչման երգողին՝ զիս զմեղուցեալս յաննշոյլն մոլորութեան, խնամողօրէն տեսչութեամբ կամաց հովիւ կոչեցար. և ոչ միայն հոգացար, այլ և խնդրեցեր.

և ոչ գտեր միայն, հրաշագործ, այլ անճառելիդ բարերարութք սիրոյ 'ի կենդանարարդ քո յոյս բարձեր, և ընդ երկնային զօրուն դասեցեր 'ի հայրենիդ քո ժառանգութիւն ։ Նաև արդ դու հզօր կենարար օրհնեալ այցելու գթածդ յողորմութե, եթէ զնոսա ընկալար զապաքանեալսն աղերսանաց, որ մինն 'ի միջոց մահու սահմանի էր չարչարեցեալ, իսկ միւսն ըստ անբանիցն անզգայութե վտարանդի բացամերժութք յանբնական վայրի վարանեալ, 'ի բառաչ ձայնի բարբառոյ, որ անկերպաւոր աննշանական, ա՟ծային բարեխնամութքդ տնտեսեցեր զտիեզերահրաշն խնամողութի առ կորուսելոյն մեծ թշուառութի, յայտնեաց վերստին և արդ գթութեցդ խորք և բարերարութեցդ հոսանք՝ առ անօրհնեալս առանելութք վերագրելոցդ օրինակութեամբ, առ բազմօրինակ մահու պարտականս, առ որ 'ի բարութեանց խառնից քաղցրութեց յատուկ համն չար, առ անդամն մարմնոյ արժանաւորս հատման, առ համաճարակ ամենաբոլոր մխտացեալ հողիս վիրաւոր, առ հաւասարեալս անզգայութեց անասնոց, առ օտարացեալս յընտանութէ իմաստնոց, առ աննմանս հանգունակից բանաւորութեց ։ Որ եթէ տարացոյց գոյր, ես ասէի. թէ նմանակից գոյր իմ, պատմէի. թէ հանգունակից գոյր, ես ճառէի. թէ հաւասար գոյր, ես գրէի. թէ զուգագործ գոյր, ցուցանէի. թէ օրինակ գոյր, ես ազդէի. թէ յանցեալսն, հայթայթէի. թէ 'ի ներկայումս ասմ, ես յուսայի ։ Բայց քանզի անցեալ է ըստ օրինակ, և հրաժարեալ ըստ նմանութի, զոր միայն քո է քաւել, բժշկել և կենագործել, կենդանարար համայն մեռելոց, նորոգութիդ տիեզերաց ։

Գ. Ոի եթէ մէն մտի տեսութք երջանկին Դաւթայ անօրէնութի չարեաց բարձրացեալ ասի քան զգլուխ, և ըստ ծանրութեց բեռանց դժուարակրելոց յանցմունք մեղաց, իսկ որ առ իս կրին սխալմունք գերազանցէ քան զհեղեղին ջրակուտակ տիեզերասոյզ ամենասպառ ծովուն յորդութի, և գլխոց լերանց վերադրէ ։ Նա և չնչեցէ օդ քո քաղցրութե իբր առ Նոյին, և որ զերկնս հալէ զօրութի, ցա-

մաքեցուցանել զչիղջս ջրակոյտս բազմակոհակս՝ և երկրակործան խմոցս պարտեաց և լեռնակարկառ բարձրութեան մեղացս ամբարձելոց։ Այլ համառօտեալ զբան քո հզօր՝ ամենակար հնարաւորութբ հակիրճ հատուցմամբ, արասցես ահա ելս քաւութե, ըստ մարգարէին, առ երկարաձիգս անօրէնութիւն. և ներելով իմս յամառութե, ով երկայնամիտ ողորմած օրհնեալ, թողցես միանգամայն, բարեգործեացես խնկապէս, հատցես բոլորովին զանվճարելի պարտուցս զարժանահատոյց տոկոսեացս տոյժս տարժանակիրս։ Նա զի և չիք իսկ առ քեզ ցասումն սրտի, և կամ բորբոքումն բարկութեան, որպէս ոչ կրին նենգութիւնք և կամ նշմարանք մթութեան. քան զի կեանք են 'ի կամաց քոց և լոյս, և ոչ ալարեր զմահ և ոչ խնդաս ընդ կորուստ մարդոյ ըստ Դաւթի և Սողոմոնի։

Դ. Եթէ մարդկան կարգեցեր զայս կէտ սահմանի մեծի պայմանի՝ 'ի բարեվլիճակդ քո կանոնաց՝ ոչ փոխատրել անդրէն չարի չար, այլ եւթանասնիցս եւթն թողուլ անդուստ 'ի յաւուր զիւրաքանչիւր մեղանաց զպարտս. և այդ բան առ մեզ, որ միշտ 'ի բնութե ունիմք բնաւորաբար ուղերձեալ զբիծս չարեաց անհամար բիւրուց նորոգ յայտնելոց, որք օրինաւորին երևին յանդաստան սահմանի ամենաբոյս փշածին բնութես, ըստ անսուտ քո վկայութե, որ թէ միտք մարդոյ 'ի խնամս չարի են արձանացեալ 'ի մանկութե է։ Զի որ զկատարեալ մաքրութին ունէր աւետարանիչն կենացդ բանի Յովհաննէս, և զինքն ընդ հասարակաց բնութեան լծակցեալ, հաստատեաց զճշմարտութի քո առ իմս ստութի յոյժ արդարացեալ. թէ ասեմք, ասէ, մեղս ինչ մեք չունել, սուտ առնեմք զնա։ Այլ արդ կատարեալ է բան քո խնկեալ, և 'ի գլուխ ելեալ անպակաս 'ի ստուգութենէ առ իմ մոլորութի և դժնդակ անխրատութիւն։ Վասն որոյ խնայեա' յիս ողորմութեամբ, քաղցրութեան ճաշակաց աղբիւր, միայն օրհնեալդ յամենայն յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ արդ դու միայն ա̃ծ երկնաւոր՝ բարձրեալ, բարեգործ. քո է զօրութիւն, քո ներողութիւն, քո բժշկութիւն, քո առատութի̃, քո են պարգեւք, քո միայնոյ են ձիրք ձրի, քո քաւութի̃, քո պաշտպանութի̃, քո հնարք անիմանալիք, քո արուեստք անգտանելիք, քո չափք անչափելիք, դու սկիզբն եւ դու կատարած։ Քանզի ոչ երբէք ստուերացուցանէ զլոյս ողորմութե̃ քո՝ խաւար սրտմտութե̃. վասն զի ոչ ես գրաւեալ ընդ մասամբք ախտից՝ 'ի վերդ քան զբան։ Պատկեր անպարագիր անդր քան զորքանութի̃ կշռութե̃, անչափ լայնութիւն փառաց, անտարրափակ ընդարձակութիւն հատու զօրութե̃, անամփոփելի առաւելութի̃ բացարձակութե̃, անտկարանալի բարերարութիւն գթութե̃։ Դու դարձուցանես, ըստ մարգարէին, յայգ զստուերս մահու. որ իջեր կամաւ 'ի տարտարոսն ներքին արգելականացն բանտի, յորում եւ մաղթանացն դուռն էր աղխեալ, եւ գերեալ անտի զմթերեալն կապուտ վտարանդելոցն հոգւոց, սուսերբ հրամանի յաղթական բանիդ զկապ սատակման մահուն խզեցեր, եւ զմեղացն կարծիս ցրուեցեր։ Դարձ առ իս՝ որ զընդամ զընդանաւ վհիս տղմասիդ զբոյս յերկաթս մեղաց, վիրաւորեալ խոցմամբ սլաքաց բանսարկուին նետից։

Բ. ՏԷՐ դու յամենայնի տէրդ բարերար, լոյսդ 'ի մէջ խաւարի, օրհնութենդ գանձ, ողորմած, գթած, մարդասէր, կարող, զօրաւոր, անպատում, անքնին, անճառ, բաւական ըստ մեծին Յակոբայ, անհնարից ամենից դիւրապատրաստ հնարաւորութի̃, հուր ծախիչ զխուխւս մեղաց, ճաճանչ կիզանող ընդհանրական թափանցանցութե̃ խորհրդոյ մեծի, յիշեա՛ զիս

յողորմութե̃ քո, օրհնեալ, և մի՛ յիրաւունս քո. 'ի
ներողութե̃ քո, և մի՛ 'ի հատուցման. յերկայնմտու-
թեան քան 'ի հաւաստութե̃ ։ Եթէ կշռեսցես զմե-
ղանաց իմոց ծանրութի̃, ընդ քաղցրութե̃ քո՝ և մի՛
ընդ արդարութե̃. զի առ սակ նախնումն՝ յոյժ է
նուազեալ, իսկ 'ի ներհակ վերջնոյս՝ յաւէտ ծան-
րակիր ։

Գ. Արդ մատի՛ր առ իս, բարութի̃, որպէս յուն-
կանն բժշկութի̃ հակառակ քո համբարձելոյն. բարձ
'ի մեղուցելոյս զհողմ մահու խռովութեանս, զի
հանգիցէ յիս ամենակալ հոգիդ խաղաղութեան ։
Եւ քեզ փառք յամենայնի, յաւիտեանս յաւիտե-
նից. ամէն ։

ԲԱՆ ԵՒԹՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ աղաչեմ զխնամակալդ վտանգաւորաց
տաժանելեաց կրից թաղծութե̃ց հոգւոց վշտացե-
լոց, մի՛ յաւելուր հեծութեանս ցաւ, մի՛ խոցեր զվի-
րաւորեալս, մի՛ դատապարտեր զպատժեալս, մի՛ տան-
ջեր զչարչարեալս, մի՛ գաներ զհարուածեալս, մի՛ գլո-
րեր զանկեալս, մի՛ կործաներ զգայթագղեալս, մի՛
մերժեր զհեռացեալս, մի՛ տարագրեր զհալածեալս,
մի՛ ամաչեցուցաներ զպատկառեալս, մի՛ կշտամբեր
զհարթուցեալս, մի՛ խորտակեր զբեկեալս, մի՛ խռո-
վեցուցաներ զամբոխեալս, մի՛ ալէկոծեր զբեքացեալս,
մի՛ սասանեցուցաներ զդղրդեալս, մի՛ շփոթեր զմրրր-
կեալս, մի՛ կեղեքեր զդիշատեալս, մի՛ ջաղջախեր զբե-
կեալս, մի՛ գօշեր զմորմոքեալս, մի՛ կուրացուցաներ
զխաւարեալս, մի՛ զարհուրեցուցաներ զապշեալս, մի՛

խորովէր զխարշատեալս, մի՛ մահացուցանէր զհիւանդս, մի՛ բեռանց ծանրութեան մատնէր զտկարս։ Մի՛ անուր յաւելուր կարկամեալ թիկանցս, մի՛ կըրկնակի ողքումն դառն հեծութեանս, մի՛ ուժգնապէս վարեսցիս առ հողս, մի՛ սաստկապէս առ մոխիրս, մի՛ անաչառապէս առ ստեղծուածս, մի՛ ահարկութեամբ առ փոշիս։ Մի՛ ընդհարկանիր խստութեամբ մեծդ ընդ փոքուս, լոյսդ ընդ ստորնականիս, բնութեամբ բարիդ ընդ ՚ի բնէ չարիս, ողկոյզդ օրհնութե՟ ընդ պտղոյս անիծից, քաղցրութիւնդ իսկապէս ընդ համայն դառնութեանս, փառաւորեալդ անփոփոխ ընդ ամենևին անարգիս, կենացդ նշխար ընդ կաւոյս զանգուածոյ, տէրդ տերանց ընդ տղմիս երկրայնոյ, աննուազ լիութիւնդ ընդ չքաւոր սորկիս, անկապուտ ճոխութիւնդ ընդ անպատսպար տառապելոյս, անկարօտ բարութիւնդ ընդ ամենաթշուառ աղքատիս։ Քանզի ո՞վ ոք հասեալ յառաւօտ՝ և ՚ի ծագման լուսոյն խիթայ մթանալ, և կամ ընթերակաց կենաց՝ մահանալ, կամ ազատութե՟՝ և պարտաւորիլ, կամ շնորհաց՝ և դատապարտիլ, կամ փրկութե՟՝ և մատնիլ, կամ նորոգման՝ և եղծանիլ, կամ օրհնութե՟՝ և տարագրիլ, կամ բժշկութե՟՝ և վիրաւորիլ, կամ լիութե՟՝ և նուազիլ, կամ յաճախութե՟ հացի՝ և քաղցնուլ, կամ գետոց հոսանաց՝ և պասքիլ, կամ մայրենի գթոց՝ և նենգիլ, կամ խնամոց ա՟ծեան աջոյդ՝ և զզուիլ։

Բ. Ո՞ւ արդ ընդ ախտացելոյն սաստկապէս մարմնոյն բորբոքումն հոգւոյս վտանգաւ և ես պաղատիմ, տէր՝ եթէ կամիս, կարող ես զիս սրբել։ Ընդ աչացուացն նեղելոց մշտագիշերն խարխափանօք՝ մեծակական ձայնիւ հառաչեմ. ոչ որդի անուանեմ Դաւթի, այլ ծնունդ էիդ ա՟յ դաւանեմ. ոչ միայն ռաբբի կոչեմ, որ վարդապետացն է պատիւ կարծողական զիսկն գիտելոյ, այլ տէր երկնի և երկրի հաւատամ։ Ոչ ձեռինդ միայն ձգմամբ հպաւորութեան, ո՞վ բարեգութ ա՟ծ մերձաւոր, այլ ՚ի բացեայ գոլով միջոցաւ մեծաւ՝ ակն ունիմ զօրել քո բանիդ առ իմ բժշկութի՟։ Ոչ թէ ինչ խորոց կասկածանաց միջոցի բանի, որ երկմտութե՟ն կարծի նշանակ, ՚ի մէջ

արկանեմ կամելոյն և ողորմութեան, այլ կամիս որ-պէս բարեգութ, և կարես որպէս զարարիչ. առատ բանիւդ, և բժշկեցայց։ Ընդ հարիւրապետին հա-ւատոց և ես լծակցեմ. ոչ մինչ անձուկ միայն բա-ցակայութբ հեռի լինելով խորան 'ի խորանէ հա-ւատամ ազդել քոյ կարողութեդ առ յարուն և բժշ-կուն, այլ 'ի վերինն երկնի բազմելով և 'ի ստորինս երկրի բովանդակ, առ հրաշիցն սքանչելութն ոչ ու-նիմ հատուցանել։

Գ. Շնորհեա ինձ, որպէս դատակնիք բանին քո վճռեաց՝ առ պոռնկին ընդունելութիւն, հնգից հա-րիւրոց դենարաց պարտուց շնորհաբաշխութի՝ ած բարութեց և տէր երանութեց, որ յաճախն ընծե-ռել՝ բազումս փառաւորիս, և 'ի շատն մատուցանել՝ նովին չափ սիրիս, և յառաւելն ողորմել՝ կրկին բար-գաւաճիս, և յայսքան բարիս իրաւամբք գովիս, և ամի տէր գոլով հաւասարորդ ճանաչիս, և որ զբո-լորն ունիս՝ ընդ մերումս կշռիս, և անճառելեաւդ ձրիւ մերայնովքս վճարիս, և ընդ երկրաւորիս զան-վախճանն պարտ վարկանիս, և մեծագրեալ քո ըզ-մերն՝ վեհս գոհաբանիս, և 'ի սակաւուն տուչութի դոյզն փառաւորիլ ոչ ամբարտաւանիս։ Արա և ինձ զնոյն գթուն ունողիս զգործս անհամար պարտուց. զի և 'ի ճառս երախտեաց քումդ պարգեւաց՝ նորին իսկ սակով սիրեն կարգեցի. և քեզ փառք յամե-նայնի. ամէն։

ԲԱՆ ՈՒԹՈՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հեծողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ ես ծնունդս մեղաց, որդիս մահացու երկանց, արդարև անսահման բիւրուց քանքարաց տուժից զօղ հատուցանող 'ի միում աւուր: Այլ ոչ թէ առ փոքրկութեան մարդկային մտաց հայցեմ ներողութեան, այլ առ աննուազելութեան փրկչիդ Յիսուսի Քրիստոսի պաղատիմ մարդասիրութիւն. որ չէի երբեմն՝ և ստեղծեր, չմաղթեցի՝ և դու արարեր, չև ևս եկեալ 'ի լոյս՝ և տեսեր, ոչ յայտնեցեալ իմ՝ և գթացար, ոչ կարդացեալ՝ և խնամարկեցեր, ոչ համբարձեալ ձեռն՝ և նայեցար, ոչ պաղատեալ՝ և ողորմեցար, ոչ կերպացեալ ձայնիս՝ և լուար, ոչ հեծեծեալ՝ և ունկնդրեցեր, գիտելով զարդեան դիպուածոյս՝ և չանտեսեցեր, նախահայեցդ աչօք նկատեալ զպատժապարտիս չարագործութիւն՝ և յօրինեցեր: Նաև արդ զքո արարեալս և զքև փրկեալս և զայսքանեաց խնամոց յանձանձեալս մի՛ 'ի սպառ կորուսցէ մեղացն հարուած գիւտք բանսարկուին, մի՛ յաղթեսցէ յամառութիւն իմոյ մառախուղ՝ ներողութեան քո լուսոյ, մի՛ սրտիս կարծրութիւն՝ երկայնամիտ բարութեանդ, մի՛ մահացու մեղկիս՝ ամենակատարդ լրութեան, մի՛ տկարութիւն նիւթոյ՝ անպարտելիդ բարձրութեան:

Բ. Ահա կարկառեմ զկարկամեալ բազուկս հոգւոյս յանուն քո, հզօր, արասցես ողջ իբրև զառաջինն մինչ 'ի դրախտին փափկութեան զպտուղն կենաց կթէի: Աշկանդեալ զօսացեալ 'ի կոր կործանմամբ ընդ կնոջն տագնապելոյ՝ կայ անուղղելի հոգւոյս թշուառութիւն, ընդ երկիր ուշուցեալ մեղացն կքմամբ՝ սատանայական բռունն կապանօք, զի մի՛ զերկնայնոյդ ընկալցի զողջոյն. խոնարհեցայ առ իս, միայն ողոր-

մամ, զի բարձրացուսցես զփայտս խոնարհ բանա-
ւոր անկեալ, և զչորացեալս ծաղկեցուսցես 'ի բարի
կրօնս վայելչութե̃, ըստ ա̃ծաբանութեան ն̃ք մար-
գարէին։ Որպէս զ'ի ծնէ կոյրն անլուսաւոր՝ չու-
նիմ տեսարան, որով զստեղծիչդ նկատեալ զկերպ
մաղթեցից, հզօր բարեգութ, միայն դու պաշտպան
ակնարկեալ խնամովք անճառ քոյ սիրոյ՝ 'ի չնչական
խօսումն քո անօթս, յանէից գոյաւորութիւն լուսոյ
հաստատեսցես։ Ընդ երկոտասանամեայ չարեօք չարչա-
րեալ վշտագին կնոջն տանջեցելոյ՝ գետովք մեղա-
նաց արեան հեղեղիմ. հայեաց 'ի բարձանց անմա-
տոյց լուսովդ պարածածկեալ, ուր ո՛չ է քղանցք
ձեռաստեղծական վերարկուի ձորձոյ, այլ տարա-
ծումն հրաշից ամենայն ուրեք զօրացեալ։ Ո՛չ օծու-
թեամբ իւղով պատժապարտս ընդ մեղաւորին մա-
տուցեալ առ կենդանաձիր ոտից գարշապարդ՝ զկա-
թիլս աչացս վարսիւք հերացս ընծայեցուցանեմ, այլ
զամբիծ հաւատս ամբարձմամբ բազկացս ստոյգ դա-
ւանմամբ հոգւոյ ողջունիւ շրթանց կափուցմամբ
զերկիր համբուրեմ, խառնեալ հեծութե̃ աղբերցս
արտասուաց՝ բժշկութիւն հոգւոյս աղերսեմ։ Ստա-
նեալ մեղանօք հոգւոյս գոյութիւն լուծեալ մեղ-
կութեամբ, և յերկուց կայից միայնակողմամբ ան-
հաստատ հետովք, զընթացից գործին՝ նահանջմամբ
չարին՝ զհետևականն բարձողութե̃ շինուածոյ մարմ-
նոյս՝ առ ելս ծառոյն կենսաւիթ պտղոյն խափա-
նեցելոյ, պատսպարեսցես անդրէն վերստին, միայն
հնարաւորդ առ 'ի փրկութիւն։ Օ փառաբանարան
հաստուածոյ կերպիս 'ի քէն եղելոյ՝ ամրափակ խց-
մամբ համրացոյց արգել հողմն բանսարկուին. հոգիդ
քո ազդեալ մեծդ ողորմութբ̃, ըստ յաւետարանին
բժշկեցելոյ, հրաշափառապէս բարեգործեսցես բանդ
կենդանի՝ ինձ խօսողութե̃ անսայթաքելի։ Ընկեա՛լ
կամ չարեօք 'ի մահիճս ախտից ընկողնոց մեղաց՝ դի
կենդանի և խօսուն մեռեալ, կարեկցեալ իմումս
թշուառութեան՝ ողբականօք քքուանայ ձայնից,
ո՛վ բարերար որդի ա̃յ, որհնաբանեալ աչացդ ցօղով
վերականգնեսցես 'ի կենդանութե̃, իբր զսիրելին 'ի
յանշնչական մեռելութենէ։ Ստոյգ դառնացօղս 'ի

դբի մեղաց կամ տարակուսեալ, ձեռն մատուցեալ՝ արև՛ անստուեր որդի բարձրելոյ, հանցես զիս 'ի լոյս քումդ նշուլից ։ Ընդ աղխողորմ թշուառութե՛ կականման ձայնի այրւոյն 'ի Նային մօր միամօրին, տատանմամբ մատանցն, կոծմամբ կրծիցն, հումամբ արտասուացն, տուայտանօք տխրութեան դիմացն, և ես պաղատիմ վերջին հեծուքս, տո՛ւր յուսահատելոյս զքաջալերութի միխթարութե գթած քո բանիդ, ասելով և ինձ զովեալդ բարի ստեղծիչ աշխարհի, թէ մի՛ լար գերի բազմաց ողբալի. որով ընդ պատանւոյն կենդանացելոյ 'ի մշտացելոյ ծնողին սփոփանս՝ զամենապարտ ոգիս ընկալայց 'ի քէն ընդ նմին․կրկին նորոգեալ ։ Ընդ այսակիր անզգայելոյն դիւալլուկ և քարակոչկոծ հեղձամղձուկ եղկելի անձանցն, քստմնելի դիւախռիւ հերացն, վայրեներես բանդագուշելոցն, 'ի քէն ողորմեալ փրկիչ բոլորից, ինքն զնոսին առ քեզ դիմեցից. հերքեալ մերժեսցես զգունդս չարայն ապականողաց 'ի քո խորանէս, զի ժամանեալ հոգիդ քո բարի այսրէն հանգիցէ, լցեալ զմարմինս մաքրութբ՛ շնչոյս՝ զգեցմամբ անդամոցս, զգաստ արասցես զխելագարեալս ամենաթշուառ ։ Ընդ գերեցեալ դժոխաբնակաց վտարանդելոցն հոգւոց արգելեալ կամ 'ի վտանգի. զՃառագայթ ողորմութե փառաց քոց ծագեալ՝ լոյսդ իմ անձկութե, 'ի կապանաց օձտողին զերծեալ զիս ապրեցուսցես ։ Գաղտնորոգայթ աներևութերակ վրիպակ արահետ գարշութբ մեղացս ջրգողեցեալ ոգւոյս կերպարան կայ 'ի տագնապի. զծածկեցեալն 'ի տեսողութեանց զչարագործին թիւնիցն այտուցմունս, քո ինքնաւորդ զօրեղութբ որդի Այ, գթածաբար առողջացուսցես ։ Զբազմազան տարազս ցեղիցն զանազանից ախտաւորութեանց մահացուցանողաց իւրականօք կորստեան բերիւք, դժնդակարմատն շառաւեղօք հաստատեցելովք 'ի յանդաստանի անօրէն մարմնոյս, տարակորզեսցես 'ի ձեռն ձեռինդ ամենակալի, որ արօրադրեալ միշտ՝ և մշակես զսահմանս հոգւոց առ բանիդ կենաց արդիւնատրութիւն ։

Գ. Այլ քանզի անցաւ ըստ նմանութե օրինակութեց

յանցուածոցս վէր, ըստ Ճարակօղն քաղցկեղի, առ ընաւ անդամս մասնաւորեալ զախտին տարածումն, չիք սպեղանի իբր Իսրայէլի առ անչափութիւն խարանացն մատուցանել. 'ի խարսխաց բարձիցս մինչև ցափն կառուցման լրութեան անդամոցս չէ առողջութի, այլ ամենևին անբժշկութի: Իսկ դու՝ ողորմած բարերար օրհնեալ և երկայնամիտ Թագաւոր անմահ, լո՛ւր պաղատանացս արգահատութե սրտիս վտանգի, որ կարդամ առ քեզ տէր 'ի նեղութե:

ԲԱՆ ԻՆՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան Նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՆԱՅԵԱՑ ամենահայեաց տեսութիւն կենաց բարութեան յուսոյ 'ի մեծաբարբառ աղաղակ ցաւագնեալ անձինս հեծեծանաց: Անհաս մեծութի, անուն ահաւոր, բարբառ կենդանի, լոյս ցանկալի, Ճաշակ ախորժելի, կոչումն պաշտելի, բարութի խոստովանելի, ազդումն խնկելի, իսկութիւն դաւանելի, էութի փառաւորելի, գոյութի օրհնաբանելի, տէր Յս ընդ հօր քում գովեալ և երկրպագեալ, և ընդ հոգւոյդ սբյ բարձրացեալ և վերաձայնեալ, որ միայն մարմնացար վասն մեր ըստ մեզ, զի արասցես զմեզ վասն քո ըստ քեզ, լոյս ամենայնի, յամենայնի ողորմած, հզօր, երկնային, և այժմ զլուծեալ և զխորտակեալ հողանիւթ անօթս՝ ածօրէն հրաշակերտութեամբ, աղաչեմ գթած, նորոգ հաստատեա: Օ՛ քոյին պատկերս մեղօք հնացեալս՝ 'ի քրայս հալոցաց կայծակամբ բանիդ, պաղատիմ առ քեզ, վերստին ձուլեա: Օ՛ խախտեալ շինուածս քումդ հանգստեան խորանի մարմնոյս՝ պահպանաւ հոգւոյս,

մաղթեմ բարերար, 'ի բնակութիւն քեզ մաքրագործեալ։ Այլ հատուցաներ չարեացն իմ գործոց զնոյն փոխատրութիւն։ Արբեալ եմ ըստ մարգարէին բանի՝ և ոչ 'ի գինւոյ. Թափեալ զմրուրս անօրէնութե̄ թմբրութե̄ մահու բաժակիս՝ ազատարար հրամանաւդ, ամենակեցոյց, զի մի զքոյդ քամեցից 'ի վերջին աւուր յետնում հատուցմանն։

Բ. Արդար ես յիրաւունս քո, և յաղթօղ 'ի դատաստանի. եթէ մահու մատնես, ճշմարիտ են գործք քո. եթէ դատապարտես՝ աստուստ սկսեալ զտանջողականն կշտամբութի̄, ստոյգ են հատուցմունք քո. եթէ յանդունդս խորոց սուզեսցես, թէ զկենդանութի̄ շարժմանս քարձցես, թէ զբանիս զօրութի̄ ունայնացուսցես, թէ զաչացս պատուհանս ստուերացուսջես, թէ զկենացն ճաշակ 'ի քեզ ինքն ամփոփեսցես, թէ զհասարակաց կերակրոյս դարմանս բարձցես, թէ զաւուրցս հարստութիւն համառօտեսցես, թէ ընդ իջման քաղցրութե̄ ցօղոյ՝ և հուր տեղասցես, թէ 'ի լռութենէ բանի քոյ սովեցուսցես, թէ զականջացս դրունս խցցես, թէ զշնորհիդ ձիր կտրեսցես, թէ զգետին յատակի ոտիցս սասանեցուսցես, թէ յանձկալի երեսաց լուսոյդ քոյ հանցես, թէ 'ի համօրէն աշխարհէ աստի հերքեսցես, թէ փայլատակմամբք հրոյ պակուսցես, թէ անբժշկական ցաւօք դատեսցես, թէ դիւաց չարաց մատնեսցես, թէ գազանաց ժանեօք մանրեսցես, թէ հողմով ցաման հոսեսցես, և թէ այլ ինչ նորոգ արարած տանջանարանաց կազմեսցես՝ չար քան զտարտարոսն և սաստիկ քան զգեհեննն, թունաւորագոյն քան զորդունսն, տարակուսելլի քան զխաւարն, երկիւղագին քան զխորխորատն, ողորմելի քան զմերկութի̄ն, վըկայեմ անձամբ անձին՝ յոյժ պարտապան գոլ սոցա։

Գ. Իսկ քանզի յաւէտ տպաւորագոյն են նմանութիք փոխատրութե̄յն առ ազգակցութի̄ մեղանացս՝ իբր պատկերակիցք միատեսակք զուգաշաւիղք նշանակիչք այսր խորհրդոյ, արդ կարևոր է խոստովանել և յանդիմանել զերեսացն ծածկոյթս առ ծանօթութիւն խնդրողին։ Որպէս՝ զի ոչ ջերմն սիրով առ ընկերին կարիս մատուցայ, յիրաւի 'ի նախնումն

վտանգին տագնապեալ սառնում: Եւ զի ոչ զցան-
կականն խորոխտականութի̄ սանձեցի, յարժանի կրեմ
եղկելիս զանզովանալի զկիզումն: Եւ քանզի ոչ սի-
րեցի զլուսոյդ աւետիս, արդար հատուցմամբ 'ի մը-
թութի̄ ըմբռնողական միգին կորստեան վրիպեալ
դանդաչեմ: Եւ զի ոչ խտրեցի զմանուանս փոքունցն
յանցանաց, իբրև անմխասակարք վարկանելով, պատ-
կանապէս 'ի խածանողականացն զազիրն զեռնոց
խեթեալ խոցոտիմ: Եւ զի ոչ ձեռն կարկառի առ-
կիրս վտանգաւորին՝ այց առնել նմին, 'ի դէպ իսկ
ըստ գծագրութե̄ այսր օրինակի ապականութե̄ն գրոյ
նուիրեալ մատնիմ:

Դ. Եւ արդ ոչ յածուստ ամենաբարին գումձուցդ
չարիս, և ոչ 'ի լուսոյդ նշուլից խաւար, և ոչ յա-
պաւինութե̄դ պայթագղուն, այլ ես ինձէն կորըս-
տեան որդիս գտի զայսոսիկ. մեղանք անօրէնութե̄
իմոյ զանձեցին նիւթեցին զայսքանեաց բարկութե̄
մթերս. հոգւոյ իշխանին մոլորութե̄ հնազանդեալ,
թողի զտեղի քո նորա, ըստ գրոյն խրատու յանդի-
մանութե̄: Եւ քանզի յայտնեցաւ յետուստ զաղտ-
նեաց առականաց մարմնոյս անդամոց, և արկաւ զե-
րեսօք կերպիս անվայելուչ ստուեր ամօթոյս, ըստ
մարգարէին առակի, տգեղս ցուցեալ զիս ամենևին
իբր մերկացեալ խայտառակեցելոյ պոռնկի, ծագեա
յիս զլոյս քաւութե̄՝ արքայ երկնաւոր. զի թօթա-
փեալ զմեղաց փոշիս, ըստ աւետեաց ձայնին դարձե-
լոցն 'ի Բաբելոնէ, նստայց վերստին կանգնեալ 'ի
հողոյ, և 'ի հաստատութի̄ յուսոյդ հիմնացեալ ան-
սասանելի, ըստ եսայեան բանին, զգեցեալ զզօրու-
թի̄ բազկի կարութե̄ նախնում մաքրութե̄ն, վասն
մեծութե̄ փառաց քաղցրութե̄ ամենապարգև քոյ
մ̃ծութե̄դ. օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ՏԷՐ տէր անոխակալ և երկայնամիտ, նեւրօղ, բարեգութ, հզօր, ողորմած. ահա ճշմարտութք են գործք քո, և խոստովանեալ դատաստանք քո. վկայեալ են ընտրողութիւք քո՝ տեսօղդ ծածկութից։ Ընդ երից երջանկաց մանկանցն՝ որք կիզանողական բոցովն փորձեցան և ոչ վնասեցան ՚ի Բաբելովնի, զնոցա թախծութն զերգն հառաչեմ, մեղայ, անօրինեցայ, յանցեայ, ապստամբեցայ, և պատուիրանաց քոց ոչ անսացի։ Եւ քանզի մաքուր գոլով ՚ի վնասուց նոքա, և զայս խոստովանութիւն գոչէին, իսկ ես ընդ նոցայն՝ նովին աղերսիւ ձայնակցեալ ամին ողբոց երգուն, և այլ յաւելից՝ ամենապարտս մահու։ Ընդ Դանիելի երանեալ և նր մեծ մարգարէի, որ ՚ի քում հարազատութն ազգականութե տանն Յուդայի՝ շառաւիղ ընտրեալ, զնորայն առեալ ընդունական և նուիրական բանից պաղատանս, իմովս պատժականութն գոչմամբ հեծութեսս և այլ կրկնեցից։ Ի մէջ գիտութեն՝ անպատշաճականս գնացի, զարտուղի սխալեալ դժնդակապէս. այս է ամենայնիւ ամենայն իրօք մեղանչելն։ Ըստ սահման կշռութն կամաց քոց արտաքս վազեցի. որ է հաւատի կերպարան բասիր անօրէնութե։ Ընգիտիցն չափոց չարութե գործոց լրումն յաճախութե նիւթեցի. որ է ճշգրիտ պատկեր յանցաւորութե։ Ապառնացար, և ոչ զարհուրեցայ. արգահատեցեր, և ոչ երբէք լուայ. որ է ապստամբութե յայտնի նշանակ։ Քեզ արդարութն հանդերձեցեր, բարերար, և ինձ ամօթ և պատկառանս պատրաստեցեր. քեզ փառս վայելչականս, և ինձ նախատինս յարմարաւորս. քեզ քաղցրութե վճռատ, և ինձ

մաղձ քացախեալ ’ի կատարածի. քեզ բարեբանութիւն անլռելի, և ինձ ձայնս ողբոց աղաղակի. քեզ օրհնութիւնս երգոց խնկելի, և ինձ մերժումն տարագրութեան. քեզ հրաւէրս բազմարժանիս, և ինձ պատասխանատուութիւնս ամենավարանս. քեզ բարձրութիւնս անճառագովեստից, և ինձ զաճիւն լռելոյ պատիժ ձաղանաց։

Բ. Այլ արդ ընկալար դու բարեաց ընտրութեանց անկշիռ սահման՝ զքոյոյդ ախորժականաց կնդրկաց պտղոց վերաւեալ ըստ քեզ, և ես զիմոյս աստէն առ սմին պարսաւանս յոգունս կրկնակի բարդեալ ինձ ըստ իս։ Իսկ եթէ անարատիցն մաղթանաց այս էր յանձնառութիւն, իսկ ինձ զո՞րս հիւսեցից չարս և տողս բանից դսրովականաց, որ քան զամենայն՝ դժնեայս յաւէտ վրիպեցայ։ Մոլորեցայ անառակ ընթացիւք ’ի միտս վայրենիս, յանդգնեցայ շրթամբք խօսից ’ի բանս երկրաւորս, զահատեցայ անկասելի ’ի պատկառելեացն գործոց։ Փքացայ, վերացայ, որ յետ սակաւ մի ժամանակի ’ի հող մահու եմ իջանելոց. գոռոզացայ, բարձրացայ, որ և ոչ զպրաւական հողոյս տուրևառութեան չնչոյս ունիմ ’ի ձեռին։ Ամբարտաւանեցայ փոշիս շնչաւոր, ամպարհաւաճեցայ կաւս ձայնաւոր, հպարտացայ հողս անարգութեան, ’ի վեր ամբարձայ մոխիրս մերժելի, բազուկ կառուցի բաժակս մանրելի։ Տարածեցայ առաւել իբր վէհ, և դարձեալ իբր զհերքեալ առ իս լինքն ամփոփեցայ։ Նարկութեան բոցով ցոլացայ տիղմս բանաւոր. իբր զանմեռ ոք մեծամտեցի, որ ընդ քառատանեաց մահու եմ փակեալ։ Գիրկս արկի կենցաղոյս սիրոյ, և ’ի քեզ թիկունս փոխանակ դիմաց դարձուցի. ’ի թռիչս մտաց ընդ խաւար խորհրդոց սլացայ. զանարատ հոգիս մարմնոյս փափկութեամբ յաւէտ վատեցի. զզօրութիւն աջակողմանս տկար արարի, ահեկանացս կայից ուժգնութիւն տալով յաղթեցի։ Օ՜ քեզ իսկ տեսի հոգացեալ վասն իմ, զոր չէ աստ գրելի, և ոչ պատկառեցի. իբրև զհաւ վայրենի սրացայ, ըստ ովսէեան բանին առ Եփրեմ, ’ի նախնին իմ սովորութիւն։ Յաղօթարանն վայրի ընդ պատաղմունս այսր կենցաղոյս շրջանակեցայ. ոչ կացուցի յոտին զերիվար մտացս երասանաւ բանին։ Ընդ հին չարութեանցն

նորոգ ինքնաստեղծութիւնս գտի . անուրս ըստ Յո-
բայ ծանուննս և անտանելիս ինձէն ինձ սաստկացու-
ցի . առիգած անկարկատելի , ըստ Երեմիայի , զանձն
իմ արարի . իբր զվիժած անգրելի կոչման , ըստ առա-
կարկութին , 'ի մարդկանէ համարոյ եղծայ . իբր զհան-
դերձս ինչ ապարահից , ըստ Եսայեան բանին , զաղ-
բացայ . որպէս զթրծեալ աման խեցեղէն փշրեցայ
անարծարծելի . ըստ բամբասանացն Եդոմայ 'ի մար-
գարէէն զչորրորդ չափն անօրէնութեան սատակման
ինձ պատրաստեցի : Եւ զի՞նչ ստութիւն առ այս՝ և
զայս յաւելուլ ընդ այս . քանզի զվրանն իսկ դիւա-
նուէր Մողոքայ առի ինձ այսրէն՝ առ դժոխոյն ժա-
ռանգութի , լքեալ զերկնայինն յեղանակաւ իմն օ-
րինակի նմանակիր ձևակերպութեան , որպէս առակ
պատկերի աստեղն . Ռեփանայ բաբելականի՝ յԻս-
րայէլէ պատուեցեալ ցուցաւ 'ի Սինայ :

Գ. Իսկ արդ զի 'ի նախնի շնորհին համարձակու-
թէ դարձեալ փոխեցայ , զրկեցայ , ելայ , հեռացայ ,
բաժանեցայ և անպատուաստելի կտրեցայ , արդ ըն-
կալ զիս տէր վերստին կերպարանեալ 'ի պատկեր
հոգւոյ , զանարժանս կենաց իբր զմահապարտ , իբր
զչարագործ , իբր զպատկառեալ , իբր զկոխան ե-
ղեալ բանսարկուին , որպէս զանբժշկելի մատնեցեալ ,
որպէս զհասեալ յատակս մահու , որպէս զզարշե-
ցեալ , որպէս զխոտան գտեալ քո կոչմանդ , որպէս
միանգամայն 'ի կորուստ վարեալ , որպէս դեգե-
րեալ , որպէս վանեցեալ , որպէս տարակուսեալ , որ-
պէս թշուառացեալ , որպէս վհատեալ , որպէս կոր-
ծանեալ , որպէս խորտակեալ , որպէս բեկեալ , որպէս
զթախծեալ , որպէս յոգի տրտմեցեալ , որպէս թըշ-
նամանեալ : Իսկ դարձեալ ակնարկելովդ քո՝ գթած ,
մարդասէր , հզօր , 'ի յաղերս բանիս՝ որպէս զղջա-
ցեալ , որպէս խոստովանեալ , որպէս 'ի յոյս քո դի-
մեցեալ , որպէս զապաշխարեալ : Որ կշռես , գրես
և մեծ համարիս զհառաչ հոգւոյ , և զազդումն
շնչոյ հեծութեան , զկսկիծ շրթանց , զպաքել լե-
զուի և զտխրականութիւն երեսաց , զկամս խորհըր-
դոց և զյօժարութի խորութեան սրտից : Որ փըր-
կութիւնդ ես անձանց , և տեսող ո՛չ գործեցելոց ,

և ստեղծիչ բոլորից, և բժիշկ վիրաց աներևութից, պաշտպան յուսացելոց, և բարեխնամօղ տէր ամենեցուն։ Եւ քեզ փառք յամենայնի, յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ՛Ց ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ.

Ա. Արդ քանզի ես ինձէն անձամբ իմով ինքնագրաւ 'ի մահ՞ ոչ կացի երբէք 'ի յասս մարդոյ, և ոչ սիրտ բանականի ստացայ, ըստ գրոյն, և քանզի ոչ փոփոխեցայ 'ի նախակարգելոցդ, և ոչ ընդ բարւոք ուղին ընթացայ, ընդէ՞ր ոչ զխոտորնական հետոցն խաւարայնոց զդէմս ցուցից 'ի սահման կարգի այսր ընթերցուածոյ։ Արդ որս անձեալ յարմարեալ առ սոյն զկերպարան տեսակի բանիդ երեսաց, ըստ վերագոյնդ նշանակելոյ անփոխադրելի պահելով, խոստովանեցայց վերստին դարձեալ աստանօր զհնացեալ չարութեանցն զբինս, զոր յաջորդաւդ է իմանալի։

Բ. Օտար ժանտագործս արժանապատիժս՝ ամենեցուն արարի զնացիւք անսաստութեան զգունդն Բելիարայ։ Մաքաւս կայթից և ցոյցս վազից խաղակացն դիւաց գարշելեաց ճարտար խաբօղաց ծուլութեամբ իմով շնորհեցի։ Գանս գաղտնիս և խոցուածս անյայտս 'ի կործանեցելոցն դահճաց ընկալայ։ Ո՛չ հերքեցի զվանեալսն խաչիւն Ք՟ի, քան թէ անդրէն առաւել կրկին իսկ զօրացուցի։ Վասն իմոյ հիքոյս անօրէնուե՟ անուանդ Յ՟ի հայհոյի 'ի մէջ այսականաց, որպէս վասն Իսրայէլի 'ի մէջ հեթանոսաց։ Հարուածս հարուածոց վնասակարս ապականութեանց ժանտոյ

և թրթրոյ և այլոց կերչաց վատնողաց զծաղիկ հոգւոյս, ըստ մէջն Յովելեայ հրաշական ողբոցն, որ 'ի ցոյցս երկրի վասն Իսրայելի՝ յառակս հինից և չարաց հոգւոց, յիս ինքն տնկեցի. ստեղծանել զնոսա պատրաստեցայ, քան թէ սատակել։ Բեւրս կուտեալ հաւաքեցի անձին իմում մարտիկս մահաղէնս. կշտամբիչս ինձ գոյացուցի անիրաւս և անպատկառելիս. ներհակս ինձ զօրացուցի ապառումն և անկռուելիս. դառինս ինձ առի մասունս ընդ քաղցրաւենեացն ճաշակաց, առ ստացօղն միշտ նենգաւորս, և առ բանսարկուն յաւէտ հաւատարիմս։ Աւա՜ղ աղէտիս, վի՜շտ վտանգիս, խաւա՜ր ամօթոյս, մո՜ւթ պատկառանացս. զիա՞րդ և առ բանիս յանդիմանութիւն համարձակեցայց. մեծ է ձայնս դուժի, և անբերելի բողոքս աղաղակի։ Քանզի թէ զհոգիս էր զիմ տեսանել, տգեղս և նուաղս և ամենևին ներգևեալս, ցաւովք հեծուծս 'ի վերջինս վարեալ վարանումն, և մրձոտեալ աղտեղեալ գունով զաղրութեան իբրև զպաշտօնատար մեհենի. վասն զի նոյն է սպաս տանել ձուլեալ պատկերի, և մեղաց ախտի։ Արդ ես գնացի ընդ այս ճանապարհ կորստեան հետոց խաւարի. ետու զբաժինն քո ցանկալի յանապատ անկոխ, ըստ մարգարէին որ առ քահանայսն Իսրայէլի ամբաստանութեան։

Գ. Եւ զիա՞րդ ասացից անձին իմում մարդ՝ զրեալս ընդ անմարդիս. և ի՞բր անուանեցայց բանական՝ անբանիցն յիմարութեան կցորդեալ. և ո՞րպէս կոչեցայց տեսանողական՝ մթացուցեալ զլոյսս որ յիս. և ընդէ՞ր համբաւեցայց զգայական՝ զիմաստիցս դրունս փակեալ. կամ ո՞րովք ցուցայց տպաւորութիւն նկարագրութեան անեղծին շնորհի՝ անձամբ ինձէն յոգի մահացեալ. նաև ո՛չ շարժողական և կամ շնչական ունիմ անուանել, թո՛ղ թէ հոգեկան կամ մտաց ընդունական. անպիտանս 'ի թիւս անօթոց, անարգս 'ի քարինս որմոց, արհամարհեալս 'ի կարգս կոչեցելոց, վատթարս 'ի յազգս հրաւիրելոց, արհաւրօք մահու պակուցեալս, անխրախուսելի 'ի բոլորեցունց՝ ցաւովք և տանջանօքն Երուսաղեմի ըստ Երեմիայի բանին խրատեցեալ, պակասեալ աւուրցս 'ի

հեծութիւն, և ընթացք ամացս 'ի հառաչմանէ, ըստ նուագարանաց երգողին ։ Իբր աստուի 'ի ցեցոյ և փայտ 'ի յորդանէ, ըստ իմաստնոյն բանի, 'ի խիթմանէ սրտիս հալեցայ · իբր զոստայն սարդից մաշեցայ, ըստ սաղմոսողին, և խոտան դտայ · իբր զամպ առաւօտեայ և զցօղ վաղորդայնի, ըստ մարգարէութեանն ձայնի, սպառեցայ ։ Այլ ո՛չ 'ի մարդոց ունիմ զյոյս եթէ անիծեալ 'ի տեսանողէն անյուսադրելի վհատիմ, այլ 'ի քեզ՝ տէր իմ ոգեսէր, որ ընկղմեալ 'ի քոյդ գթութեանց բարեաց անբաւից, և 'ի բևեռելոյն ժամու 'ի խաչին մաղթեցեր մեծդ ողորմութիւն առ հայր քո բարձրեալ քո չարչարողացն ։ Արդ շնորհեա՛ ինձ յոյս քաւութեան, կեա՛նք և ապաւէն, և 'ի տուր շնչոյս թշուառի՝ առից զոգիդ քո՛ բարի ։ Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով՝ զօրութիւն, յաղթութիւն, մեծութիւն և փառք յաւիտեանս · ամէն ։

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի ·

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա· ՊԱՐՁԵԱԼ այլաբանեցից 'ի նոյն շարունակ բարդեալ զկշտամբանացս եղանակ դսրովեալ անձինս, ածեալ մատուցեալ կրկին կացուցեալ նովին պատկերաւ 'ի նոյն պայմանի · թերևս գրեսցէ ինձ ամենագէտն զայս յանդիմանութեան դատակնիք կսկծեցուցանողականս բանի Ճշմարիտ խոստովանութիւն համայնից գործոց գաղտնութեց չարեաց ։

Բ· Այլ ո՛մն ձիս խօսնական կարծրերախ սանձակոտոր արձակերասան, յովանակս անհամբոյր վայրենական և անկրթական, երինջս աւողական անուղղական և անվարժական ։ Մարդս մոլեգնական

տարագրական և կորստական, մանուկս մեղանչական անխրատական և վարատական, տնտես մահապարտական տարտամական և անգործական, բանականս անասնական գազանական և անմաքրական։ Ձիթենիս ամայական անպտղական և կործանական, մարմինս հոգւոյս իմ թախծողական դատողական և տանջողական, խոցեալս անբժշկական անխնամական և անկանգնական։ Ոսկի շարս կայսերական՝ արդվատնական և անգտական, ծառայս սխալական փախըստական և թշուառական։

Գ. Ահա ես ինքն ինձէն կամաւորապէս անձնամատն և մարմնակործան, հոգեկորոյս և միշտ մտախաբ, կամակոր իսկ և սրտաբեկ, ուշամոռաց և հանճարագրաւ, զգայագիրկ և իմաստասպառ, յայրատատես և եղեռնալուր։ Ես աստուստ և անդուստ բնաւիւք բորբոքմամբք մահաբեր երկամբք փսասեալ, ոչ միով իւիք տեսութեամբ ՚ի գործ ընտրութե̃ քեզ պիտանացուս, տէրդ բոլորից. ողբամ զորովայնն որ երկնեացն զիս. աշխարեմ զստինսն, որ դիեցուցին. ընդէ՞ր ոչ մաղձ մակարդեալ ընդ կաթինն ձգեցի, և զի՞արդ ոչ դառնութի̃ ինձ ընդ քաղցրութե̃ ջամբեալ մատուցաւ։ Օ՜ի եթէ ես ինձէն անձին իմում դժնեայ դատախազ համբարձայ այսքանեօք բանիւք, և ունիմ տակաւին զսուր բարկութե̃ս անխոնարհելի, ով որ ՚ի յերկրածնաց աստի զիս ողորքեսցէ. զո՞մ խայտառակեցից, զբնաւ էութիւնս դատեալ տուժեցից, զհամօրէն զնսաակարացն ըղդունդ գանեցից, զխոցողացն զինուորութե̃ց դատախազեցից, զզայականացն զլխաւորութիւն կշտամբեցից։ Մեղայ ամենայնիւ յամենայնի, ողորմեա գթած. ոչ նոր ինչ գտեր յիս զյանցանացս պարտեաց մառախուղ, այլ նոյն եմ յաւէտ նովին պատահմամբ պարտաւորութե̃, անկցելի ձորձով սխալեալ առաջի քո՝ անփոփոխելի, և դու միայն իսկապէս գթած օրհնեալ մարդասէր, ընդ աջմէ իմոյս փրկութե̃ կանխեալ ներութբ̃ անպայպայելի։

Դ. Արդ մատո՛, խնամակալ, հզօր, երկնաւոր, բարի, ամենից հաստիչ յոչէից, զբանիդ զօրութե̃ իմատից կայծակն ՚ի գործի ազդման լեզուիս շարժութե̃,

առիթ մաքրութե̅ յամենուստ զգայականաց գոյաւորութե̅ց ի մասնաւորելոց՝ քո ձեռակերտից, սոքօք առ ՚ի քէն եղելովք և բժշկելովք կրկին հանդերձանօք, անպակաս ձայնիւ, անհատ բարբառով, քեզ վերընծայել գոհաբանութի̅ ՚ի փառս մեծութե̅ հօրդ քոյ ա̅յ մերոյ, յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Տէր ա̅ծ ամենայնի, զօրաւոր յամենայնի, անպարագիր և անվայրափակ տեղի ամենեցուն. բոլոր իսկութի̅ հուպ յամենեսին, անուրեք վայրից, և չիք սահման առանց քո: Ոչ երևեալ երբէք, ոչ տեսականութիւն առանց քո ծագման լուսաւոր: Փառք աչաւորութե̅, անուն անհասութեան, կոչումն մեծութե̅, ձայն անբաւութե̅, իսկութի̅ անքննութե̅, անմատչելի հեռաւոր, և անընդմիջելի մերձաւոր, տեսօղ հեծութե̅, նկատիչ թշուառութե̅, մօտակաց թախծութե̅, ամենաբոյժ հնար անճարութե̅, հայր գթութե̅ց, ծագօղ ողորմութե̅, ա̅ծ մխիթարութեան:

Բ. Հայեաց տէր ողորմութե̅ ՚ի պատկեր վշտաց դառնութե̅ բազմավտանգ կրիցս կարեաց, զոր հանդէպ քո տարածանեմ. կցորդակից լեր բժշկապես, և մի՛ ՚ի խոյզ ընտրութե̅ կոչեր դատաւորաբար: Արդարև մեծ է վտանգ տարակուսանաց ցաւոց այսր վարանման, յորժամ իցէ մարմինն մեղօք գրաւեալ, և անձն ՚ի գործոց չարեաց ոչ մեկուսացեալ, գործնականացն գործի սովորութի̅ն կարեաց կապեալ, զանգուածն հանդերձանաց մահացու կրիւք շաղա-

խեալ, Զգայութիւն սրտին իմաստից խեթիւ խոցոտեալ. ակնկալութիւն բարեացն բնաւին բարձեալ, և 'ի բանականութենէն ընդ անասունս դասակարգեալ, և զպատկեր գարշութիւն ընդ գոյութեան շարամանեալ, և տեսականացն ողջ եղով իմանալիքն վիրաւորեալ, և 'ի սաստկութենէ յանցանացն յիշատակի յաւէտ յուսահատեալ, և տագնապաւ նախագործելոյն միշտ տարակուսեալ, և յստակութ̃ աղերսին 'ի սպառ պղտորեալ, և խղճիւ մտացն յուզմանց կրկին ճենճերեալ, և ձեռն 'ի մահճի գործոյն գյետնոցն հետազօտեալ, և կերպ 'ի յառաջ դիմեալ՝ ոտք 'ի վերջ կոյս յետահարեալ, և գիտութեամբ էիցն՝ 'ի չէիցն միշտ խաբեցեալ, և 'ի մտացն մարտ՝ 'ի փոքունցն յաղթահարեալ, և 'ի թառանչ սրտին հագագին դուռն հրդեհեալ, և խոնաւ զօրութիւն քմացն ամենայն ուրեք տոչորեալ, և անարև միգով յամենայն մասանց պարփակեալ, և լոյսութ̃ ակնկալութեանն ամենևին 'ի սպառ ամփոփեալ, և անբերելեացն տոյժ 'ի զգալիսն տպաւորեալ, և եղկութ̃ կորստեանն 'ի յուշ անդ եկեալ, և դատակնիք հատուցմանն 'ի դիւանի մտացն գրեցեալ, և բարերարին ակն 'ի ցասումն իմն երևեցեալ, և լոյսն բնութ̃՝ զանկուածոյ հողոյս զայրացեալ, և ահաւորութ̃ էին ընդ փոքրկութ̃ բնութեանս ընդհարեալ, և միշտ որոտմամբ բանից բանաւոր մոխրոյս բարկացեալ, և իրաւանցն վճիռք զարժանիս մահու կոչկոճեալ, և որ իմն է տաղանդ՝ յանառակս աստէն կորուսեալ, և պատուական իրին ստացուած իբրև անարգ յերկրի թաղեալ, և տաժանմանցն արգասիք ծուլութեանն մթով ծածկեալ, և իբրև զի բաց բարձեալ նշմարան ճրագի չերևեալ, և պատասխանարան լեզուիս՝ յիրաւանցն օտար՝ կարկեցեալ, և անհամբոյր շրթանցս դրութիւն օրհնաւոր դատմամբ պապանձեալ, և յուզմունք մտացս՝ 'ի զանազան մասունս ցնդեալ, և զկայն 'ի վերայ օգտին ոչ ինչ գիտացեալ, և 'ի կշռութիւն բարւոյն ընտրութեան յիմար երևեալ, և ընթացք ելիցն նհանջմամբ չարին խափանեալ, և վառարան իւղոյն աճխմոմն հնոցի լցեալ, և անուանս զիր 'ի կենաց

մատենէն եղծեալ, և կշտամբանք ընդ երանութեան անդ արձանացեալ։

Գ. Եթէ զլինելոյ տեսանեմ, մահու ակն ունիմ. եթէ պատգամաւոր, խստութե՟. եթէ մատենագէտ, մուրհակի կորստեան. եթէ օրինաւոր, անիծից. եթէ աւետարանական, փոշւոյ ոտիցն թօթափելոյ. եթէ բարեկրօն, յանդիմանութեան. եթէ ապառում, կսկծման։ Եթէ ջրոյն ընտրութեան փորձիմ, խորտակիմ. եթէ դեղ ինչ դատման ձգեմ, սատակիմ։ Եթէ բերս նկատեմ բարութեան, 'ի կարծեաց չարեացս փախնում. եթէ ձեռն համբարձեալ, կորանամ. եթէ փոքր ինչ խրտուիլ, սարսեմ. եթէ սակաւ մի թնդիւն, ընդոստիմ։ Եթէ 'ի խրախճանս ըմպելեաց հրաւիրիմ, դողամ. եթէ մեծին յանդիման լինիմ, սարսափեմ. եթէ 'ի հարցմանց բանի կոչիմ, կարկիմ. եթէ իրաւամբք քննիմ, համրանամ։ Որդ այսքան ամենաթշուառ և ողորմագին տարակուսանացս 'ի վերայ միմեանց բարդելոց, որք զստորև զգայականաց սրտիս դրութե՟ 'ի ներքուստ անտուստ անբժշկական ցաւօք՝ աներևակի նետիւք խոցոտեալ, անարտաքերելի մշտակիր յարամնաց հանապազամուխ բևեռեալ աստուստ ընդ հոգւոյս, լցեալ շարաւով կրկին հարուածով, վտանգ սատակման մահու դուշակեն։ Թարախ մթերից պատեալ զերկաթով գաղտնեացս ծածուկք ազդեն ինձ տագնապս՝ վէրս պահեալս անխնամորկելիս ընդ ելս շնչոյս տուրևառութե՟. յորոց նեղուեց չարաչար ճնշեալ աղաղակ ձայնիս, խառնեալ արտասուօք՝ կողկողագին թախծանօք հոգւոյ, բարեգործիդ հնարաւորութե՟ յերկրաստեղծիցս նահատակաց ընդ իմ մաղթողաց, վերջին հեծութ՟ս և ես ընդ նոսին արտասուօք ողբոց ամենեքումբք նուիրողօք՝ զաղերսանս ըղձիցս 'ի ստորնայնոցս աստի յերկինս առաքեմ։ Շնորհեա՛ տէր անդորրութիւն կենաց հանգստեան ողորմելի վաստակեցելոյս 'ի յընդունայն երկրագործութիւնս, համայնդ յամենայնում, ամենայնիւ սացեալ քեզ փառս։

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակոյն առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ես այն որդ, որոյ խնդրոց արժանաւոր վարկանելով զիս մատչիմ աղերսել, արքայութեանն յորմէ վրիպեցայ, եթէ՝ փառացդ վայելչութեան յորմէ զրկեցայ, թէ կենացդ անմահականաց յորմէ հերքեցայ, թէ ընդ հրեշտակս պարակցութեան յորմէ տարահեցայ, թէ ընդ արդարս մասնակցութեան յորոց ձեղքեցայ, թէ ուռ որթոյն կենդանւոյ յորմէ քանցեցայ, թէ ոստ տնկոյն բերկրութեան յորմէ դօսացայ, թէ ծաղիկ փառացն շնորհի յորմէ թափեցայ, թէ պանծանացն ժառանգաւոր յորմէ կորացայ, թէ հայրենի ծոցոյն հարազատ յորմէ ընկեցայ, եթէ զգեստուն լուսոյ պարծիմ յորմէ մերկացայ, եթէ ՚ի ստացօղ դարձին յուսացայց յորմէ խորթացայ, եթէ ՚ի լուսոյն իղձս դիմեցից յորմէ մեկնեցայ, եթէ Յիսուսի յոսկերսն յօդիմ յորմէ մերժեցայ, եթէ ՚ի թեւս նորա մերձիմ յորմէ օտարացայ, եթէ յապաւէնն ապաստանեցայց յորմէ խեթացայ, եթէ ՚ի փրկութեան նորոգութի յորմէ մահացայ, եթէ ՚ի զգաստութեանն զուարթութիւն յորմէ ես լքայ, եթէ ՚ի կանոնն կենացն ուխտի յորմէ փոխեցայ, եթէ ՚ի սահմանն հաստադրական յորմէ սահեցայ, եթէ յանշարժ վիմին պնդութի յորմէ սասանեցայ, եթէ ՚ի շարս գումարտակին յորմէ հոսեցայ, եթէ ՚ի քաղաքն անդրանկաց շինիմ յորմէ գերեցայ, եթէ հանապազորդեան հացին աղօթեմ զոր ոչ վաստակեցայ, եթէ փոխադրութիւն երկանցն խնդրեմ յոր ոչ քրտնեցայ, թէ պարգեւօքն պսակեցայց յոր չհանդիսացայ, թէ արձանն ինձ կենաց գրեցից յորմէ ջնջեցայ, եթէ զերախտեացդ ձիր յիշեցից զոր միշտ մոռացայ։

Բ. Ահա հատաւ և կամ խզեցաւ լար կենաց յուսոյն, տիրեցայ 'ի բորոտութեանցն դարշութէ համայն ախտացեալ, ամենայնիւ սպառեալ զմարմինս ապականութիւնն շրջապատեալ՝ մեռոյց տ̃յ: Դոյզն պալար փայլունակ տգեղ լմնացեալ, մնացուած ինչ պահեալ նախունակ երկդիմի կերպին, որ զկրկին անմաքրութին նշանակէ, պարծանացն նշոյլ ամենեւին ինձ շիջաւ, փրկութին մատնեցաւ, բարին ստուերացաւ, ելք կենացն բնաւին փակեցաւ, մխիթարութին բարձաւ, դատաստանին ատեան մերձեցաւ, թոյնք մահուն ինձ արծարծեցաւ, սպանեալն կրկին ինձ կենդանացաւ, լաստին դանդարք վիմօք խցաւ, շաւիղն յուսոյն կուրացաւ, շնորհին ծածկոյթ յինէն մերկացաւ, փառացն վայելչուն ստուերացաւ, հանձարն առաջնորդական խափանեցաւ, կշտամբանայն փուշ բազմացաւ, անօրէնութեն ուղէշ ծաղկեցաւ, բոց դեհենին ինձ բորբոքեցաւ, ծառայութեն լուծ սաստկացաւ, ստրկութեն կապ զօրացաւ. ունօղն յարկին կառուցման ահա անկաւ, բարձրութեն վստահարան կործանեցաւ, ընտանութեն միաւորութի անջրպետեցաւ, սրբութեն սիրօղ հոգին տ̃յ տրտմեցաւ:

Գ. Այլ քանզի զվերջինն համբուրեցի դառնուն, տանջանս՝ խէթս՝ տխրութիս, վիշտս հոգեկանս, ցաւս անխնամարկելիս, տարակոյսս անյուսադրելիս, ամօթանս անպարուրելիս, խայտառականս անվերարկելիս, պատկառանս անհամարձակելիս, փախուստս անդառնալիս, հալածանս անմարդասիրելիս, երկայն ուղեւորութե ապաձեռն անթոշակութիս, իսկ դու փրկութի զօրութի և օգնութի, ողորմութի լուսաւորութի քաւութ և անմահութի տէր Յս Քս, որդի տ̃յ կենդանւոյ, արարիչ երկնի և երկրի, որ ընձեռես ջուր պապաքելոյն 'ի ծարաւուտ վայրս անապատի, օրհնեալ, բարեգութ, հզօր, մարդասէր, երկայնամիտ, խնամակալ, հնարաւոր, այցելու, պաշտպան աննախանձ, պահապան յաղթող, կեանք անկորուստ, միջնորդ երկնային, լութի աննուազ, երանութի տօնելի, ձեռն ձգեալ սիրոյ ողորմութե քոյ աջոյ՝ ընկալ և մատո՛ քաւեալ և սրբեալ զիս

զամենապարտս՝ քանզի կենդանի՝ առ հաւասարապա-
տիւ քո հոգւոյ, զի քև վերստին հաշտեալ յիս դարձ-
ցի։ Եւ 'ի ձեռն քո իւրոյին կամօք մաքուր նուի-
րեալ, զօրեղն լինքնութեամբ զիս հօր ընծայեալ, ան-
դէն առ նմին նուիրմբ միշտ 'ի քեզ շնչոյս ողջունիւ
կապեալ ընդ շնորհիդ՝ 'ի քեզ միանալ անբաժանե-
լի։ Վասն որոյ քեզ ընդ հօր քում հոգւովդ սրբով
երրեակ անձնաւորութեանդ 'ի միում բնութ̃ե և 'ի
մի ա̃ծութ̃ե փառք, և 'ի ստեղծականաց էից գոհա-
բանութ̃ի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի,
առ նոյն այլրս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԲԱՅՑ քանզի 'ի վերայ այսքանեաց գերու-
թեանց ամենաթշուառ վտանգաւորիս մի զմիով
ել և ելս առնելոյ, զոր զկերպարանս անցիցն 'ի մաս-
նէ վերաճառեալքդ նախագրեցին. ուստի և փո-
խեալ զեղանակ բանիս՝ այլ ոչ զեղկութիւն աղէ-
տիս։

Բ. Այն զի ծով է ինձ ծփանաց կենցաղոյս բեր-
մունք յոյժ նմանագոյն. յորում կոհակօք բազմօք
անթիւ դիմեցմանց տատանեալ հոգիս 'ի յայսմ աշ-
խարհի մարմնոյս շինուածով իբր 'ի նաւակի։ Զոր
Եսայիաս մարգարէ զյանկարծադէպ կատարածն
որ 'ի պարսկականն հինից՝ Երուսաղէմի և Սամա-
րիայ կործանմանն, նմանութ̃բ այսր օրինակի կեր-
պաւորեցոյց. որ և առ իմս հոգևորական խորտա-
կումն զուգաձայնել՝ ոչ է սխալական։ Քանզի մինչ-
դեռ չուէի ես յանհոգութ̃ե անտարակոյսն վստա-
հութ̃բ, դոյզն կասկած արկածից 'ի միտ բերելով

աւ խորոց փոքր միջոցին, որ 'ի մէջ հանգստեանն և աշխատութ՟ն, իբր այն թէ հասեալ լցեալ, ձմեռն յամարանի բքաբեր հողմով ժամանեալ երեքալեանն դիմակցութ՟բ ամբոխեաց զհանդարտութիւն: Սուտինաւն 'ի բախմանէ վայրենի ալեացն խորտակեցաւ: Մեւոցն ձեռնարկութ՟ի քայքայեցաւ, կայմ՟ն ամբարձման 'ի կայից իւրոց խլեցաւ, առագաստին թռչարան յանկարկատելի ծուէնս պատառեցաւ, շինուածոյն շուք անզարդեցաւ, առասանք ձգողականացն խզեցաւ, տեսարան գլխոյն դիտակի խոնարհեցաւ, ապաւանդակին պարան կտրեցաւ, ապաւինութիւն խարսխին լուծաւ, լուծք սքուարք ամոլիցն -հյորդութ՟ե բաժանեցան, սամիք ուղղչայն հետոց գալարեցան, լաստ հիմանն հաստարանի ընկղմեցաւ, ղեկացն կառուցմունք անդրէն սուզան, չուոցն յարմարուէք պակասեցան, ողնափայտին պատսպարան իսկոյն բեկաւ, կապարանք զըստին հաստուածոյ յօշատեցաւ, գոգք ամփոփման ծոցոյն կազմածոյ անարգեցան, խելք շրթանցն եզերաց խախտեալ ուտեաւ, պաղպաջունք բազմականացն անկեալ բարձաւ, վանդակապատին վայելչութիւն յատակեցաւ, գահաւորակին հանգստարանն շփոթեցաւ, մածմունք տախտակաշարք 'ի միաբանութ՟ց միմեանց անջատեցան, հեղոյսք պնդման բեւեռացն քարշեցան: Արգասիք իւրին յիշատակարան ողբոց ինձ նմանեցաւ: Նաւուղիղն հանդէպ նաւին դեգերեալ ողբայ, ձեռն 'ի ծնօտի եդեալ՝ արտասուայ գետս իջուցանէ: Նըշմարք սակաւ մնացուածոյ՝ 'ի ծայրից ծփմանց ազդելոյ ծովուն, իբր խողխողեալ բանաւոր, ողորմագին թախծանօք հեծէ: Սան զի թէ զբարի նաւապետն երկնաւորօքն զօրօք յաշխարհիս ծովու առ 'ի զխորտակեալս իմ տապան իմանալի գոյութ՟ես առցէ աշխարհել բանիս յարմարութ՟ի, ոչ ինչ վրիպեսցէ 'ի ստուգուէ: Քանզի արդարև ելաց բարեգութն տէր յառակ մարդկութեանս զթաղեալ ազգակիցն, ելաց առ նմին և զԵրուսաղէմ մոլեալ և զՅուդաս մոլեգնեալ, յորոց երկուցն կորեաւ վստահութիւն յօրինակ նմանութեան աղարտեալ նաւի. իսկ միւսն հասեալ յատակս անդնդոց՝ առասան յուսոյն ձե֊

ռամբ ունողին յանքոյթն արտաբերեաց խաղաղութիւն ։

Գ. Արդ իցէ՞ թէ յաւելից հայել զբազմախորտակելի տապանակ մարմնոյս իմոյ նորոգեալ ։ Իցէ՞ արդեւք տեսանել զփշրեալս նաւ ողբալի հոգւոյս ողջացեալ ։ Իցէ՞ արդեւք տեսանել զբաժանեցեալս միջոցաւ մեծաւ՝ վերստին կցեալ ։ Իցէ՞ արդեւք տեսանել զյոքնաթախիծ սիրտ վշտացելոյս բերկրեցեալ ։ Արդ իցէ՞ ակն ունել նայել զյաւէտ խաւթարեալ կերպարան բնութեանս կրկին հանդերձեալ ։ Իցէ՞ արդեւք թէ տեսից զքակտեալ տաղաւար թըշուառացելումս միասանգամ կանգնեցեալ ։ Իցէ՞ արդեւք յուսա՞լ նայել զտարամերժեալ գերիս ազատեալ ։ Ապաքէն գուցէ՞ ակն ունել զանկեալս ՚ի շնորհէդ լուսոյ դարձեալ կազդուրեալ ։ Արդեւք տեսի՞ց զվայելչութիւն ընտանիդ քո պայծառութեան յողորմութիւն ինձ երեւեցեալ ։ Եթէ տեսի՞ց երբէք զամենատխուր կերպարան հոգւոյս իմոյ ժպտեցեալ ։ Արդեւք լուա՞յց ընդ ձայնի գուժիս աւետեաց համբաւ ինձ առաքեցեալ ։ Արդեւք տեսի՞ց զբիւրակործան վնասեցեալս անօթ կազմեցեալ ։ Իցէ՞ թէ տեսցէն պատուհանք աչացս իմաստից ըզմուրհակ պարտուցս իմոց պատառեալ ։ Եթէ յայտնեսցի՞ օրն իմ անձկութեան շնորհին քաւութեան բարուոք ինձ ծագեալ ։ Արդեւք մտի՞ց ՚ի խրախճանութ՟ խորանին լուսոյ քեւ առաջնորդեալ ։ Իցէ՞ թէ կենդանի լինիցի՞ն ոսկերքս, ըստ Եզեկիելի, ցամաքեալքս ՚ի կենդանութեանց եկաւորութեամբ ազդողական շնչոյս զօրացեալ ։ Իցէ՞ թէ յաւելից հայել ՚ի տաճար սբ՟ քո, աղաղակաւն մարգարէին ՚ի պորտոյ կիտին, հերքեալս ՚ի լուսոյ որ կամ առաջի քո ամաչեցեալ ։ Եթէ լինիցի՞ խաւարամանունդս մթացելոյ ծագման առաւօտ ։ Եթէ հասցէ՞ տեսանել զտագնապեալս մտասառոյց յեղանակս գարնանն մօտ ։ Եթէ տեսի՞ց զցօղ անձրեւոյն կանաչացուցանողին հոգւոյ ինձ արօտ ։ Եթէ իցէ՞ արդեւք նկատել զգազանաբեկ հերքելի ոչխարս վերստին կամաց գթութեան քո հօտ ։

Դ. Եւ քանզի ըստ բանին Յոբայ շուրջ պատեալ

են չարեացն հնարք ընդ որ ո՛չ կարացից անցանել. իսկ եթէ լոյս ողորմութեան բարերար կամաց քոց ցուցցի, գթութեան քոյ դուռն բացցի, Ճառագայթ փառաց քոց ծաւալեսցի, խնամք ձեռին քոյ յայտնեսցի, արեգական կենաց օր տարածեսցի, առաւօտիդ ըղձալի տեսիլ մերկասցի, առատութիւն քաղցրութեան քոյ աղբերասցի, վտակ արարչիդ կողից հոսեսցի, ծորումն անապակ սիրոյ քոյ հեղցի, ծագումն աւետեաց շնորհի քոյ երևեսցի, պարգևիդ քո ծառ ծաղկեսցի, մասունք օրհնեալ մարմնոյդ բաշխեսցի, համառօտեալն ակնկալութիւն հանդիպեսցի, հաստուածեալ ձայն ողջունի քոյ Տէր լուիցի, հեռացեալդ խաղաղութիւն մերձեսցի. Յիսուսիկ յաւէտ սահմանաւ երանականաւ հաւատ ընկալեալ յուսոյ հաստատնոյ, ապաւինեալ ՚ի հոգիդ քո Տէր, որ ընդ հօր քում պաշտի ձայնիւ քաղցրութեան ընդ քեզ փառատրեալ ՚ի լոյս անմատոյց, որով կեանք և երանութիւն քաւութիւն հանդերձ ընծայեալ ինձ մեղապարտիս. յաւանդ անկորուստ ընդ իս պահելով առհաւատչեայ Ճշմարիտ յիշատակի, ՚ի ձիր անեղծութեան անուամբդ անճառելեաւ ահաւորութեան հզօրի սրբոյ միայնոյ և անքննելի տէրութեան երրեակ անձնաւորութեանդ՝ որ եսդ յիսկութեան յէութեան և յարակայութիւն բարձրութեան քաղցրութեամբ ողորմութեամբ և մարդասիրութեամբ պսակեալ հանդերձեալ և թագաւորեալ: Ո՛յ առ ամենեսին ամենայնիւ յամենայնի կարող ես, գթած. և քեզ վայել է փառք յայսմ յաւիտենի և ՚ի հանդերձեալ մշտնջենաւորութիւն յայտնութեան աւուրն մեծի, յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն պղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՍ մարդ ստուգապէս և իրաւաբար, ընդ որս որք ըստ ձայնից կողկողանացն և գթանիցն յարմարութիւն հանդերձէնք, և 'ի նոյն գիր բերեալ զաւարտմունս տաղիցն, որովք առաւել սաստիկ մորմոքեալ ձմլեցուցանեն զաղէտս կարեացն սրտին ըղձից առ արտասուացն ըղխմունս. ուստի և բազմեալ իմ 'ի գլուխս պարու ակմբից դասու այնր երախանաց՝ որք զլալեացն յեղանակեն բանաստեղծութի՛, և ես ընդ նոսին նոյին հեծութք աւաղական ձայնարկութեամբ զանձինս տարածանեմ զվշտակրութի՛, որ ոչ բնաւին մեռեալ աշխարհի, և ոչ իսկապէս կենդանի ա՛յ, ոչ ջերմ սոսկ և ոչ ցուրտ յատուկ, ըստ առակի աւետարանչին գրեալ 'ի յայտնութեանն. երիցս ատելի երրեակ տէրութեանն և ամենատես արարչութեանն: Եւ այս են պատկանեալ թախծականացն կերպագրութի՛ք, կրկին ողորմելի այսու երևեցեալ՝ որ 'ի մի գիծ սահմանեալ կացուցանեն զթշուառութի՛ցն զօրինակ, այսպիսի կցորդութեամբ շաղկապեալ:

Բ. Վարտուցն ժխտեալ տաղանդացն՝ ձեպով մեծաւ 'ի տուժի, ես ապիկար մատնեալ անարժան գործովքս յիրաւի, վասնիչ արքունի զանձուց կրկնադատ և անթափելի, պատասխանատու մեծին ըմբռնեալ անհրաժարելի, բեւր քանքարոյ խնդիր՝ ես չունիմ կշիռ մի ունկի: Անբարեխօս կապեալ 'ի պահեստ դառն արգելանի, հեծութի՛ և վաստակ ցաւոց ձաշակեալ յաննշոյլ բանտի, անապաւէն տանջեալ անթօշակ կամ ողորմելի. այլ յեղանակ ինձ ողբականաց աստուստ կնքեցի, փոխատրեցի սովին բարբառով կոծ կսկծելի, կարգադրեցի շրջաբերութի՛

'ի նոյն պայմանի, անհատական թիւ խորհրդական երկեակ տասնեկի։ Աղքատութեանն հնոց յամենուստ մասանց մրրկի, անպատսպար թշուառ վտանգեալ սրտիւ 'ի դրաւի, տարակուսեալ հոգւով ապաշնորհ այր 'ի վրիպակի, անխնամելի հայցմամբ դատաստանն յինէն պահանջի։ Մեղաց և մահու զինուք զգայարան գաղտնեացս խոցի, անփրկելի մատնեալ բռնութեն չարեացս գերի, սուր սուսերաւ սաստից գոյութի բնութեանս յօշատի։ Յիշատակաւ բեմին աստտին 'ի դատաստանի, անծագելի մռայլ չարատես աչացս երևի, անձեռնկալ կապեալ եղկելիս 'ի տարակուսի, ահարկութիւն դժնեմաց պատկերի վերնոյն տեսանի։ Յորժ անարև և անվերարկու 'ի տարտարոսի, անապաւէն մոլար մորմոքեալ 'ի հուր գեհենի, անյայտնելի կորուստ կործանեալ 'ի մեղաց վհի։ Ահա զոր ունիմ արծաթ անպիտան ոչ երբէք յարգի, և ոչ ընդունի և կամ համբարի 'ի գանձ տէրունի, հայցուած պղտոր և ձեռն անմաքուր աննուիրելի։ Այլ բեկեալ սրտիւ մատանց տատանմամբ յոյզ առեալ դարձի, զդէմս 'ի յերկիր եդեալ պաղատիմ մօրըդ Յոլի, բարեխօսեա մաղթեա քաւութիւն ինձ մեղաւորի, դու զօրաւոր փրկանակ կենաց իսկուհի երկնի, քեզ օրհնութիւնք ձայնից և բուրմունք խնկոց 'ի յերկրի, և անուշից իւղոց մատուցումըն յամենայնի։

Գ. Արդ յասացեալ ողբոցս հիւսուած այլ մասն յաւելի, բարերարին շնորհաց արտասուաց պտուղ մատուցի. զկորստեան խորս չափելով զորքանն երբէք ոչ գտի, մանաւորօք բանիւք 'ի հանդէս նորին Ջանացի, զմտացս արագեալ զԹևս յերևոյթ իրըն ոչ հասի, զուշին պարտութի յանվթարելեացն բաժակ բարկութեան 'ի ձեռն իմ առի, զտարտամութիւն տարանկուսանացն իբր ճաշակումըն մահու արբի. և այժմ զյանցիցն յաճախութի ողորմելի ձայնիւ յերգարկի։ Ներևոյթ կրակարան տապոյ բորբոքմամբ մեծաւ անզովանալի, անտեսական իմն քրայս հալոցաց սաստիկ եռացմամբ անշիջանելի, սլաքս նետից պատկանեալ դեղովք 'ի շտեմարան խորութե սրտի, խիթք ցաւոց խոցոտման մահու 'ի գնացս ե-

րակաց գոյութեան լերդի , կիրք երկանց անճարակ ճեպոյ 'ի պատուած աղեացս անելանելի . անզօրելի դեղոց ջերմութի 'ի յերիկամանց մասունս երկակի , անհնարաւոր դառնութի մաղձի 'ի նախադուռն իմոյս կոկորդի : Ուաղս ձայնից լքուցանողաց 'ի փողս շնչոյս խոշորս հնչի , բազմահատուած էութի ընութես ներհակք միմեանց 'ի պատերազմի , երկչոտութեամբ կարծեաց վարանեալ ամենայնիւ կայ 'ի վտանգի . հարազատաց դաւաճանութի անհաշտելի 'ի կոտորուածի , ոչ մեռեալ և ոչ կենդանի թաղեալ 'ի մեղաց գարշութե տղմի , կասկածաւոր պատժապարտութք վերպ...արկելով քեզ բարերարի , յանակնկալս լենաց վհե արտաբերել 'ի լոյս անձկալի :

Գ . Սոյն ինքն որ զայս բան տպաւորեաց՝ ընդ երջանկացըն պսակեսցի , ակնարկելով քո ողորմութե անարատիցըն հաղորդեսցի , վասն քենման ույ բանիդ՝ բարեգործեալքն կենդանասցի . օրհնութիւն գովեալ քո շրթամբ 'ի գլուխ բաշխողի այսր մատենի , հաստատեսցի ըղձականութի սողոմոնեան բանիս առակի , նկարագրեամ հոգւով քո բարձրեալ 'ի նորոգումն անեղծանելի . զի դու միայն ես երկայնամիտ ներող , քեզ փառքք յամենայնի . ամէն :

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելեալ կրկին հետեւութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ի՛Ի քանզի ընդ ողբաձայնիցն բանաստեղծութեանց վերընծայելոց զդրութիւն թուոցս յարմարեցի կական եւ հեծութիւն, հառաչանք կողկողագինք, դառնութեան լալման եւ արտասուաց երգ, դարձեալ սկսայց զճառ պաղատանացս խոստովանօրէն զղջականաբար զգաղտնածածուկն յայտնաբարբառ. զի անդրադարձութեամբ սկզբանցն եւ վերջաւորօքն բառիւք, զնոյն համաձեւութիւն 'ի մի թախանձ նմին մաղթանաց հոգեկեցոյցն խոնարհութեան աստանօր եդից։

Բ. Մեղայ մեծիդ բարերարութեան՝ անարգս մեղայ, մեղայ ծածկմանդ ճառագայթից՝ խաւարս մեղայ, մեղայ շնորհացդ անբաւ երախտեաց՝ արդարեւ մեղայ, մեղայ սիրոյդ վերնում գթութեան՝ յայտնապէս մեղայ, մեղայ ստացողիդ յոչէութենէ՝ ստուգապէս մեղայ, մեղայ գերունակ գոգոյդ գրգանաց՝ անբաւս մեղայ, մեղայ աննուազ լուսոյդ վայելման՝ նենգօղս մեղայ, մեղայ ճաշակման անճառդ կենաց՝ բազում մեղայ, մեղայ անհաս պարգեւացդ ձրից՝ հանապազ մեղայ, մեղայ գովեալ մարմնոյդ Տեառն՝ մահու չափ մեղայ, մեղայ պաշտելի արեան արարչիդ՝ իսկապէս մեղայ։ Ահա արդարեւ օրհնեալ է հատուած բանի յուսադրական սրտի այսր մեղայի, սոյն սա պատուելի աւանդ, անմոռաց պատուէր, հայրենեացն տուր, նախահարցն օրէն, համայնից թոշակ, անհերքելի բան, զօրաւոր պատասխանի, կենդանութեան կամուրջ, ախորժելի վերնոյն, սիրելի սրբոց, անխզելի կապ, հրաշալի բարբառ, անշրջելի պատճառ, բաղձալի աղերս, փափաքելի սեղան, սրտաբեկ հնչումն, անհնարից ճարակ, կարծրութեան

վանից, ամենապաշտից սահման, հեթանոսաց գէրք, վաղնջուց կանոն, քրիստոնէից հարազատ, արարչութեանն յաղթօղ, անջրպետ հզօր, խարոց ահաւոր, արուեստ բարձրութե՟, խորութի՟ անչափ, հիացման տեսիլ, խորհուրդ կնքեալ, ընդ որ չիք ումեք անցանել, եթէ ոչ անըմբռնելի մտաց արագման զսա ծանիցէ: Զայն բարեպատեհ հրաշաւորական, որ ոչ յիշատակեցաւ 'ի վերջին դատակնիք դասուն լքելոյ. դուցէ առ նմին խզեալ համառօտ զվրիժակն իրաւանց մահուն հասելոյ, յորմէ ընտրութին՟ ապագործ եղեալ, զսահմանն յաւիտենական քակտեսցէ: Օ՛ արդ փառաց մեծութե՟, որով նոյն ինքն ամենութին՟ պճակեալ բարդաւաճի: Քանզի ո՞վ ոք դիմեա՞լ կալաւ զեղջերաց սեղանոյ այսր սրբութե՟, և ոչ առժամայն պրծեալ 'ի պատժոց անարատ դատաւ: Իսկ եթէ Աքար զարմեան, և Սաւուղ կիսեան, և Յուդա սիմոնեան, ասելով զայն ոչ արդարացան, և ես վկայեմ իրաւամբք խոստովանեալ զայս պայման բանի, զի ակամայիցն բռնադատելոց ոչ է կատարեալ սէր, ուստի և ոչ բովանդակապէս փրկութի՟: Իսկ ես կամաւ համբուրեմ դարձեալ կրկնելով զերջանիկ բանիդ զմկրտութե՟ հարազատս:

Գ. Մեղայ երախտեացդ մոռացութե՟՝ վերստին մեղայ, մեղայ մարմնոյ ձեռնյօգի հարեալ՝ յիմարս մեղայ, մեղայ առ կեանսդ դրժողութե՟՝ իսկ և իսկ մեղայ, մեղայ բանիդ ապախտ առնելոյ՝ չարաչար մեղայ, մեղայ 'ի յօր սատակման ինձէն ստիպեալ՝ վատթարս մեղայ, մեղայ պարտականս անկենդան մահուն՝ ձաղելիս մեղայ, մեղայ անպատկառս քո բարձրութեան՝ տաղտկալիս մեղայ: Մերջին ինձ կրկին աշխար հոգւոր՝ զի 'ի կորուստ և՝ 'ի կործանումն ինձ երևեցաւ, զի անդարձս վարատեցայ, զի որդիս թշնամի գրեցայ, զի 'ի բարձանցն երկնից ընկեցայ, զի փուշս վարուց դիզի: Եւ ևս առ սմին ողբք աղաղակի, զի անձամբ զանձն անարգեցի, զի բազմին կորուսչին գտայ: Այլ իմն կսկիծ դժնդակ սրտի, զի զիս ունին առ որ չեմ, զարտաքնայարդար բաժակս անմաքուր, զբռւեալ որմս գարշունակ, զսին սպարծանօք սպաձուձեալս, զլոյսս 'ի մռայլ

շրջեալ, զգերանակիր ակնս թշուառացեալ, զջահս փառաց շիջեալ, զամենայնիւս յամենայնի ամենայն իրօք վնասակարս, առ տնօրինականսն տէրունականս, առ յայտնութիւնսն Ածայինս, առ երևմունսն արարչագիրս, առ խոնարհութիւնսն սարսափելիս, առ այն զոր տեսի աչօք իսկ իմովք, առ որ մեծ է պատասխանատուութիս քան առ համօրէն աւետարանին զարմանս, հիացմունս, հոգս հալողականս, անդաճմունս անհնարաւորս, թուականութիւնս մնաց անբարդելիս, ելմունս անկատարս, իջմունս անհաստատս, յուսահատութիս յարմարականս, յանդիմանութիս պատշաճականս, ձաղմանս պատեհագոյնս, նշովս իրաւացիս, անէծս արժանահատոյցս: Արդ այսոքիկ են մեղաւորիս իմ կշտամբութիք, և ինքնահարուած տանջանաւորութի:

Դ. Նու քանզի կարող ես զայս ամ զպարտս թողուլ, և զխայթուածս մահու բժշկել, որ ողորմութէց, Ած բոլորից, Ո՞ թագաւոր բարձրեալ հօր որդի, ստեղծիչ գթած բարերար, օրհնեալ առատ հարուստ, ահաւոր հզօր ողորմած, տեսուչ ձեռնկալ հաստիչ, ապրեցուցիչ դարմանիչ կեցուցիչ, երկայնամիտ անոխակալ ապաւէն, բժիշկ գովեալ երկնաւոր, անճառ լոյս կեանք, յարութիւն նորոգութիւն քաւութի, եթէ հայեսցես մարդասիրութբ, ըստ որում քոյդ են սովորութիք, նայեցեալ՚ի քեզ կողկողիմ և ես. եթէ լուիցես, հառաչեմ. եթէ ունկն մատուցանիցես, պաղատիմ. եթէ անսայցես, աղերսեմ. եթէ ներեսցես, աղաչեմ. եթէ առ իս դառնայցես, գոչեմ: Ապա եթէ անտես առնիցես, կործանիմ. իսկ եթէ առ ոտն հարկանիցես, լամ. եթէ զոգեպահն ոչ ընծայեսցես, մեռանիմ. ապա եթէ ահարկու դէմս ցուցանիցես, սատակիմ. իսկ եթէ սաստեսցես, դողամ. եթէ խեթիւ տեսանես, սոսկամ. ապա եթէ սաստկանաս, սարսափեմ. եթէ հալածես, հեծեմ. իսկ եթէ ընդ վայր հարկանիցես, հերքիմ. եթէ զողբոց վհատութիս ոչ առցես, տագնապիմ. եթէ խստանաս, փախնում. ապա եթէ սպառնաս, ընկճիմ: Իսկ եթէ քննես, քարկոծիմ. ապա եթէ ուժգինս ակնարկես, սուղանիմ. եթէ ոչ

անխայեսցես, մերժիմ. եթէ կոչեսցես, խիթամ.
իսկ եթէ աչս յառեսցես, ամաչեմ. եթէ ձայն տա-
ցես, երկնչիմ: Ո՛վ բարեացն պարգեւ մատնեալ, զե-
րանութիւն թողեալ, զշնորհն լքեալ, զուխտն ցրեալ,
զաւանդն կենաց մոռացեալ, զհամարձակութեանն
վստահութիւն կորուսեալ, զստեղծիչդ եւիցս բարկա-
ցուցեալ, զանձառութիւն շնորհին ընդոտնեալ, զպատ-
ուոյն պատկեր այլայլեալ: Իսկ եթէ առ այս խեղդ-
մահու հեծութեան ցաւոյ մարդասիրեալ՝ առ իս ժա-
մանեսցուսցես, ո՜ր Ո՜ն ՚Ի՜ն, զաղդեալն գիր ընանիլ ՚ի
յիս, եթէ բժշկութիւն դադարեցուցանէ զմեղս մեծա-
մեծս, որով ամենանուաստ քաղցրութեամբ պատուաս-
տեալ ՚ի քեզ, զքոյդ կերպարան լուսոյ նկարեալ
յոգի՝ վերստին գտեալ պնդեցայց քաւեալ, եւ ստեղ-
ծեալ կրկին ՚ի փրկութիւն անմահից կենացն անախ-
տականաց. եւ քեզ ընդ Հօր հոգւովդ սրբով փառք
յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ի՞Ւ արդ զո՞րս յայտնեցից, և յաղագս ո՞յց նշանակեցից, և վասն որպիսեա՞ց ճառեցից, և զո՞րքան ծածկեալս մերկացուցից, և կամ վասն որո՞ց խոստովանեցայց. զներկայի՞ցս՝ զոր արդէն ունիմ, թէ զանցելոցն՝ զոր մթերեցի. զապագայի՞ցն՝ յորոց կասկածեմ, թէ զբազմասահ շարժուէիցն՝ յորոց գլորեցայ. զփո՞քրն ինձ համարեալ՝ որ է ըստ մեծ գրեցեալ, թէ զանկերպագրելին չյիշատակելի. զնուա՞զն՝ որ է առաւել, թէ զթեթևագոյնսն՝ որ են ծանունք. զհոգեկանա՞ցն կրից կորուսչաց, թէ զմարմնականաց ախտից սպանողաց. զառ դրունս հեշտականա՞ցն, թէ զծայրակատար վնասակարութե՞նց. զաներևութի՞ցն, թէ զտեսականացն. զառ ձեռն հպաւորութի՞ւն, թէ զառ նոյն ինքն շունչ հեռաւորութիւն. զլայնակա՞նն դիւրին խածմունս, թէ զերկարաւորն նետաձգութիւն. զխորութեա՞նն զանչափութիւն, թէ զամենածախն յայտնատեսիլ. զյոքնագլո՞ւխն պռնկութի, թէ զառողջութեան անբժշկութի. զպարարո՞ւմն չարին մարմնովս, թէ զսովլին բարւոյն հոգւովս. զխնամո՞վն հանդիսանալ յոչ ախորժելիսն ըստ, թէ զբռնադատութեան տուամբ ձգիլն 'ի նոյն մոլեգնութիւն. զառ 'ի մա՞հն մեղաց, թէ զընդունայնութեան կարծեաց:

Բ. Արդարև՛ որպէս կամաւ խելագար զերծեալ 'ի ձորձոյ, զառականացս տեսիլ յանդիմանեցի, զընդդէմն գործեալ իմաստնոյն, որ թէ հանճարեղքն վերարկեսցեն զամօթս իւրեանց. օտարացեալս 'ի կրօնից, հեռացեալս 'ի կարգաց, 'ի սրբութե անսուրբ, 'ի կուսութե անմաքուր, յարդարութե ամպարիշտ, 'ի բարեպաշտութեան վնասապարտ, բե-

բանովս մերձ առ ստացօղն և հեռի երկնամամբք, շրթամբքս պատուամատոյց, ըստ մարգարէին, այլ ոչ եթէ սրտիւս։ Նա եթէ պարտ է զքստմնելին ասել՝ աստանօր, չար քան զտանջանսն յանդգնութե՟ի, իբր զուր իմն պաշտօնատարս ա՟յ, 'ի միտս անկայունս երկեակ Ճանապարհաւ մահու վարանեալս՝ ջանամ և ոչ ինչ օգտիմ, պնդիմ և ոչ հասանեմ, փութամ և ոչ ժամանեմ, անձկամ և ոչ տեսանեմ, փափաքեմ և ոչ հանդիպիմ, կարօտիմ և ոչ պատահիմ, ունիմ զամենայն երկրի, և եմ պատգամաւոր աղօթանուէր ա՟մ աշխարհի։ Այլ թող զբազում զայսոսիկ, բարերար, և մի՛ ունիցիս. դիւրինք են քեզ զսոսին եղծանել, քան ինձ տաժանաւորս աջով նկարել. վասն այնորիկ գրեցի առանց խնայելոյ, զի դու առատապէս ջնջեսցես, օրհնեալ, որ վասն մեր մեղաւորացս երկայնամիտ անուանեցար, ըստ մաղթանաց բանի հեծութե՟ սրտի Եզրի երջանկի, յոյժ նեղեալ անձն և ձանձրացեալ ոգի բանին յիշատակաւ, որ զսոյն պատմէ. յա՟մ կրից մահացուցանողաց վտանգեալ, անկեալ 'ի վիհ գարշութե՟ մեղաց անդնդականաց ապականութե՟ց. քանզի չհաւատամ, թէ լսես իսկ ինձ, ըստ Յոբայ ձայնին։ Արդ ես ինձէն ինքնադսրով անձնադատ գերի՝ կամաւորապէս մատն եղեալ բնութեանս, արդելի փակեցի կնքեցի առ յինէն յամենայն մասանց զկենայն հնար, զի 'ի փրկութե՟ մեղօք կապելոյս կըրկին մեծացցիս գովեալ։

Գ. Նա քանզի՛ 'ի մարգարէէն բարուոք խրատեալ փորձ գտցուք, մաղթել ընդ նմին հոգւով քո երգեալ՝ յուսով հաստատնով 'ի քեզ ապաստանեալ. առէ՛ք ընդ ձեզ բանս, ասէ Ովսէէ, և դարձարո՛ւք առ տէր ա՟ծ ձեր, և ասացէ՛ք ցնա, կարօղ ես թողուլ զմեղս. զի ընդունիցիք զբարիս, և վայելեսցեն 'ի բարութե՟ անձինք ձեր։ Ահա՛ ա՟ծ խօսեցաւ, և ո՞վ է որ ոչ լուիցէ. նոյն ինքն վկայեաց, և ո՞վ է որ ոչ հաւատասցէ։ Արդ այսորիկ վճիռ պաշտելի, նուիրեալ պայման, սահման նոյնագոյ, կենաց աւետիս, կէտ տէրունի, դուռն բարութե՟, ախոփանաց հրաւէր, Ճշգրիտ պատկեր, անըստգիւտ գանձ, անմոռաց

ծիշատակ։ Այսու առ սոյն և ես հաւատ ընկալեալ, աստուստ վկայեմ ամէն՝ ընդ մարգարէին, կարող ես յամենայնի թողուլ զմեղանս բազմաբեղունս. և ես զօրասցիս կրկին բարձրացեալ՝ առ ամենաթշուառ կործանեալ հոգիս։ Յամենայնի իշխես, ամենայնի բաւես, ո՛չ ուրեք հասանես, ամենից բռնութեանց յաղթես, և զո՛ր կարծրութիւն փշրես. զո՛ր ընդդիմահար վանես, զո՛ր խստութիւն վատնես, զո՛ր սրացեալ ընդոտնես, զո՛ր դառինս անուշես, զո՛ր դըժուարամոքելիս քաղցրացուցանես, զո՛ր զպարտս շնորհես, զո՛ր յանցանս թողուս։ Կարող ես, զօրաւոր, հզօր, հնարաւոր, ամենարուեստ, զամենեցուն զմեղս ընկղմել և չքացուցանել բառնալ 'ի միջոյ, իբր զճաճանչ փոքու կայծական սահմանեալ 'ի չափ ոչէից՝ անկեալ ընկլուզեալ կորուսեալ 'ի տիեզերատարածն ծովու։

Գ. Արդ բանիւ մաղթանաց վերծանողացն այսմ մատենի, ողորմեա՛ վասն խաչի և չարչարանաց մահու որդւոյ քոյ, հա՛յր գթութեան։ Սկիզբն առաքողի ողբերգութեան ձայնի այսմ արտօսրածին նուագի, որ զայս դեղ փրկութեան կենաց մեզ յարմարեցոյց, եղիցի բժշկեալ յանուն քո հզօր։ Որ հետս ելից խոստովանութե մեզ նկատեցոյց այսու պայմանաւ պատշաճականաւ, լիցի անարատ յիւրոցն պարտեաց։ Որ զհպարտութեանն թեւս հարթել մեզ վարդապետեաց 'ի սոյն կանոնի կենաց պատգամի, եղիցի զերծեալ 'ի չար կապանաց մահու արկածից սկզբնականաց վերջնոց և միջնոց, Երրորդութե՛դ բարեգործեալ, 'ի նորոգութի լուսաւորութեան. ընդ որում և մեք գրեսցուք երջանիկ գտեալ ընդ ամին։

Ընդդիմամարտ դիւաց այս նուագ աղօթից, և դիւաստրատու ջերմնատագնապ ախտաւորութեց Աստուծով փարատիչ։

Ե. Արդ այսքանեացս անբաւից հրաշից հանդերձիչ հա՛յր ամենաստեղծ՝ անունդ ահաւոր, ձայն սարսափելի, կոչումն ընտանի, բան համբուրելի, ազդումն սքանչելի, հրաման սոսկալի, էութի անքննե-

լի, գոյութիւն անճառելի, իսկութիւն անքաւելի, զօ-րութիւն անզննելի, կամք ամենաբարի, տէրութիւն ան-սահմանելի, մեծութիւն անչափելի, բարձրութիւն անբո-վանդակելի, որքանութիւն անկշռելի, առաւելութիւն անհասանելի, պատճառ որդւոյ հայրութեան, այլ ոչ նախադրութեան. քեւ եւ 'ի ձեռն քոյդ անպարագիր զօրութեանդ սաստեալ տագնապօղ եւ դիւական տեն-դիս ջերմութեան, որ սպրդեալ մուծաւ ընդ մեղաց, զի փախիցէ 'ի մարդոյս՝ զարհուրեալ 'ի սխրալի եւ յանքաւելի արեան վտակի գառինդ երկնաւորի, ո-րով սրսկեալ միանգամ 'ի մշտնջենաւորս համայն մաքրեցաք:

Զ. Եւ արդ յայսց պատկառելի խոնարհութեան արար-չակերտս խորհրդոյ, ամաչեսցէ սատանայ 'ի գործս չարեաց իւրոցն հրեշտակաց. տանջեսցի եւ հալածես-ցի, հեռացեալ եւ արտաքս առաքեալ 'ի շինուածոյ խորանէ քումդ բնակութեան յարտաքին խաւարն: Եւ ջնջեալ մաքրեա՛ զարտասուս ողբոցս 'ի դիմաց մերոց, եւ զհառաչումն ձայնիս հեծութեան 'ի սրտից մերոց: Եւ յիշատակաւ հարման հեղուսիցն քստ-մնափուշ տաժանատեսիլ ոգեպահանջից, որով պըն-դեցաւ միածնինդ քո յաշտարակ խաչին, ցաւեսցի չարին: Եւ 'ի կողահերձ սայրասուր սլաքէ ուժգին բախմանէ, որով զվէրն մեծ ընկալաւ, 'ի սպառ-սատակեսցի սկզբնարար մահուն: Եւ զի խոնարհե-ցոյց զգովեալն գլուխ յաւանդել զոգին 'ի ծոց քո, բարձրեալ, ապստամբութիւն անբարի բարուցն Բե-լիարայ 'ի կոր կործանեսցի, ամիւ հերքեալ 'ի կո-րուստ: Եւ զի զողեալ ծածկեցաւ անմահն իսկու-թիւն յորովայնի երկրի, այսու ամբարձեալն հպար-տութիւն կարծեալ գոռոզին 'ի յատակս մահու դժո-խոց մթին ստուերին յառեալ դիտեսցէ. եւ յիշես-ցէ զառաջին հարուածն անբժշկական, որով մահա-ցաւ դիմամարտութիւն թիւնից վիշապին կենարարն կրիւք ամենազօրին: Նման զի 'ի փառս քո, հայր ո-ղորմութեան, իբր 'ի գովեստ որդւոյ քոյ հոգւովդ սրբով զայս խոստովանիմ. քանզի ոչ պիտակ ինչ սոսկ զօրութեան ունի զմիւսմէն առ մի խորհրդականն խորութեան, այլ զանսկիզբն բանդ անձնաւոր ընդ

՝անժամանակդ հօր փառաւորեմք ։ Եւ քեզ միայնոյ մբ Երրորդութեդ, համասարապատիւ տէրութեդ, համաբուն անբաժին ինքնութեդ՝ օրհնաբանութի, գոհութի, զօրեղութիւն և անճառ վայելչութի մեծութե, բարեվիճակ հարթութե, զուգակշիռ հաւասարութե յաւիտեանս. ամէն ։

ԲԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ դու միայն օրհնեալ բարեաց, գթութիւն անճառ, որդի բարձրեալ միոյդ այ, որ զողջոյն զօրն թողութեան ցուցեր փրկարան, և ոչ կորստեան դատապարտարան, յեղանակեալ ինձ զաւուրն չար առ մեծ աւետիս ակնկալութե ։ Բժիշկ ախտացելոյս, հովիւ մոլորեալ ոչխարիս, տէր ապաւինեալ ծառայիս, գինի անապակ մեծ տրտմեցելոյս, սպեղանեաց դեղ վիրաւորեցելոյս, 'ազատութի մեղօք գրաւելոյս, օրհնութիւն բարեաց մերժելոյս, կնիք շնորհաց խոտելոյս, օծումն կոչման կապտելոյս, կանգնումն վերստին կործանելոյս, պատսպարան հզօր գլորեցելոյս, օժանդակ վեհ գայթակղեցելոյս, դուռն բարձրումն տարակուսելոյս, սանդուխք երանութե եղկելոյս, ճանապարհ շաւղաց մոլորելոյս, թագաւոր ներօղ պարտելոյս, քաղցր յուսադրութիւն լքելոյս, ձեռնկալ կենաց հերքելոյս, մեծդ միայն և ամենառատ, որ զլիութիւն բարեաց սահմանեալ հեղուս անչափ յաճախութբ քան զոր խնդրեմք և իմանամք, ըստ Պաւղոսի գոհաբանութեն ։ Քանզի իննուց յըմնից և թուոց երից և չորեակ տասանց՝՝ի վաղորդայնէ տուընջեանն առ մուտս

արևուն, անդուստ առ նմին յաւէտ կարկառմամբ իսկ և իսկ 'ի սոյն անարգել սրտիւ, 'ի վեր է քան զաղերսանաց ակնկալութիւն մարդկան, բարեգործել միմեանց շնորհատրութի. իսկ առ իմս թշուառութե և անարգութե զքոյդ եղեալ փառս, ամենակարող զօրութի ահեղ, բոլորից ած, օրհնեալ տէր Քս, որովք սահմանեսցի կշռութե չափոյ հաստողիդ ընդ հողոյս հաւասարութի կցորդեալ։ Քանզի մնաս յայտնիկ անբաւ և անհետազօտելի, ամենևին բարի անման բարկութե խաւարի. ուստի յոյժ նուազ են քում մեծութե աստեղացն թիւք, զորս գոյացուցեալ յոչ էից յորջորջմամբ անուանց կնքեցեր, և կամ հիւթ երկրի 'ի յօդս հեղեալ, զոր 'ի չգոյից հաստեալ տարածուածս յատակի կառուցեր, քան ինձ նախապրեալ համարդ սակաւութե, որովք քեզ նմանիլ վարդապետեցեր։

Բ. Ո՛հ ծածկեցաւ և ընկղմեցաւ 'ի քոյդ լոյս կամաց երկայնմտութե հանուրց չարութի, իբր դոյզն մառայլ 'ի տապ արևու, և որպէս աստուստ իսկ կիրք բնութեց զհասարակաց բարուց ցուցանէ։ Քանզի ով ոք 'ի մարդկանէ մեղաւ, և ոչ զղջացաւ. ով ոք զազրացաւ, և ոչ ամաչեաց. ով ոք գարշեցաւ, և ոչ պատկառեաց. ով ոք սխալեաց, և ոչ ապաշաւեաց. ով ոք կործանեցաւ, և ոչ հեծեծեաց. ով ոք գայթակղեցաւ, և ոչ սորջացաւ. ով ոք պարտեցաւ, և ոչ ինքեամբ ըմբերանեցաւ. ով ոք պատրեցաւ, և ոչ յոգւոց ելաւ. ով ոք ճաշակեաց լեղի, և ոչ դառնացաւ. ով ոք անկաւ 'ի բարձրութենէ, և ոչ ընդոստեաւ. ով ոք կորոյս մեծութիւն, և ոչ աշխարեաց. ով ոք զրկեցաւ յերանութէ, և ոչ ելաց. ով ոք կապտեցաւ 'ի շնորհէ փառաց, և ոչ ողբաց. ով ոք գտաւ ինքեան վնասակար, և ոչ ըստգտաւ. ով ոք մերժեցաւ յերեսացն այ, և ոչ հառաչեաց. ով ոք լուաւ զայ սպառնալիսն, և ոչ սոսկացաւ. ով ոք ընդ մի չարեացն՝ հազարս չաւաղեաց. ով ոք մերկացեալ յաւուրս ձմերայնոյ, և ոչ զոփացաւ. ով ոք անօրինեցաւ, և ոչ քարամբք զմիտսն կոծեաց. ով ոք ետես զատրուկն յիւրում մեծութե, և ոչ զկծեցաւ. ով ոք կատարեաց չարիս, և ոչ զինքն իսկ նզո-

վճեաց. ո՛վ որ ախտացաւ, և ո՛չ զանձն դսրովեաց. ո՛վ որ յամօթալեացն գործեաց, և ո՛չ զիւրն մարմին ձաղեաց. ո՛վ որ 'ի պատկառելիսն հպեցաւ, և ո՛չ զօրն իւր անիծեաց. ո՛վ որ զգործեցեալսն յիշեաց, և ո՛չ տապացաւ. ո՛վ որ զգաղտնիսն մտաբերեաց, և ո՛չ խորովեցաւ. ո՛վ որ զծածուկսն նկատեաց, և ո՛չ մահ կորստեան խնդրեաց. ո՛վ որ զանէրևոյթսն կերպաւորեաց, և ո՛չ կրկին յերկիր կորացաւ. ո՛վ որ ընդ մեղացն հեշտութե՛ բոց անշէջ հնոցի ո՛չ խառնեաց. ո՛վ որ զվնասակարսն բնութեանն, և ո՛չ պապակեցաւ. ո՛վ որ զկամաւ ներգործեալսն, և ո՛չ սատակման ինքեան աղօթեաց. ո՛վ որ զանճառելիսն, և ո՛չ խռովեցաւ. ո՛վ որ զանկրելիսն էութեանն, և ո՛չ թախծեցաւ. ո՛վ որ զմեծամեծսն, և ո՛չ մաշեցաւ. ո՛վ որ զանքծութե՛ն ապականարարսն, և ո՛չ տոչորեցաւ. ո՛վ որ զտարագրութե՛ն պատճառ յանցմունս, և ո՛չ տագնապեցաւ. ո՛վ որ զերեսացն աղտեղի տեսիլ, և ո՛չ բարկութե՛ վերնոյն զանձն պարտ վարկաւ. ո՛վ որ զմի 'ի կարևորացն մեղաց յաչս կերպացոյց, և ո՛չ զլինուք մահու խոցեցաւ. ո՛վ որ զխայտառականացն, և ո՛չ վայս վհատութե՛ ընդ հեծութի՛ս ձայնին հիւսեաց. ո՛վ որ յարքայական գահոյիցն տնանկացաւ, և ո՛չ կարկամեալ 'ի վայր գլորեցաւ. ո՛վ որ ընդ պաակին պերճութե՛ հող 'ի գլուխ եղեալ, և ո՛չ կրկին չարչարեալ յոգի մահացաւ. ո՛վ որ ընդ պայծառ պատմուճանին քրձազգած եղեալ, և ո՛չ տխրեցաւ. ո՛վ որ զկեանս իւր կորոյս, և ո՛չ արեան արտասուս երկնեաց. ո՛վ որ ընդ արկանելեաց լուսոյ խաւար զգեցաւ, և ո՛չ նուաղեցաւ. ո՛վ որ 'ի վերայ սգոյ սիրելւոյ ո՛չ թառամեցաւ: Ահա՛ այս կերպարանք ճշգրտագոյնք պարտաւորիս յանդիմանութե՛, տխուր դէմ, քաղեալ ճաճանչ, ցամաքեալ խոնաւութիւն, երիթացեալ շուրթն, անշքեալ տիպ, տրտմեցեալ ոգի, այլայլեալ ձայն, կրկնեալ պարանոց: Եւ զի թէ՛ որ զիսկութիւնն իսկ նշանակեսցէ, ո՛չ անօրինէ. անամբարտաւան միտ, անհրպարտ սիրտ, անխնդրող պարգևի թշուառ, անաղերսալի պաքեալ, ինքնակշտամբելի դեգերեալ, իրաւամերժ սուլեալ, արդարալլուկ քաղցեալ, պատ-

շաճադատ հարուածեալ, ինքնավկայ մահապար-տեալ, արժանապէս հանեալ, անձնանէծ եղկելի։ Եւ զայս թարգմանեալ ցուցանէ արդարագործ փարիսեցին կշտամբեալ, և մեղապարտ մաքսաւորն բարեհամբաւեալ։

Գ. Եւ արդ, եթէ զչարիսն՝ հնարաւորութի բանսարկուին գտողին զմեզ գայթակղեալս, զխուրսն 'ի մեզ սերմանիս առ օրն համարեսցի, զկարդ ոչ զբարիսն տնկեալս 'ի մեզ հոգւոյ արութիւնս 'ի խնամակալութէ կամաց կեցուցչիդ օն և օն գրեսցես, տէր բարեգութ, հզօր և յաղթօղ, քաւիչ մեղուցելոց, կարօղ յամենայնի առ ամենայն փրկութի։ Եթէ զանդունդս առ երկինս փոխես, և կամ զխաւար մթութեան 'ի լոյս հաստատես, եթէ զդառնութի լեղւոյ 'ի մանանայի քաղցրութիւն կազմես, և կամ զկոծ սաստկութե վշտաց 'ի պարս դասու բերկրութե հարսանեաց կարգես, դիւրինք և հնարաւորք են քեզ այսոքիկ. և ես քան զսոսին բաւես առ նոսին տիրեալ համայնից ահաւորապէս. և քեզ փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

’Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ ճշմարտեցի բան քո, ողորմած բարերից ած, ներող և օրհնեալ, ’ի բազմապատիկս դարձաւորութիւն աւուրն պատկերի զղջման մեղաւորին, թէ և առ յետին իսկ շունչն իցէ ընտրութի, և կամ ’ի մէջ չարութեանն փոխադրութիւն։ Մանաւանդ զի դժնեայ կցորդս այս անձնիշխանական՝ միշտ մարտիկ, խաբօղ շողոքորթ, յարեալ ’ի ստուի, ըստ առակողին արածօղ հողմոց, դժուարունելի հաստողին փախչօղ, գերեալ որսողին մալեկան մարմնոյս, ներհակ տնկակից, յօգնապատճառեան ամենավարան, զոր քո է գիտել զքանեացն յաճախութիւն։ Եւ զկնի մեղանացն, ողորմագինս իմն ողբարկութիւնս վհատականս տաժանակոծս բազմաւաղելիս, քո առաջի տէր գթարկութիւնս դրեալս արտասուօք, թառանչս թշուառութեց կարգելոց անբաւս չար վտանգից մեղսատագնապ պատկառեցելոյն։

Բ. Եւ զի մի կրկնաբանութիւնս ’ի շատխօսութիւն կրթեսցի, առաւել քան զսոյն այսու ողբալի, քան զի ոչ երբէք համարձակի խնդրել իւր զարքայութի, այլ զտանջանացն թեթևութի. ոչ ընդ կենդանեացն ’ի լոյս, քան թէ ընդ գերեզմանականացն զզայական շնչոցն ’ի խաւար. ոչ ընդ ամբարձեալսն, այլ ընդ բեկեալսն և ընդ խորտակեալսն։ ’Ի հանդստեանն իւրում վաստակեալ, ’ի խրախութեն ինքեան տրտմեցեալ. դիմօք ժպտեալ, և մտօք խոցեալ. կերպ ’ի ծաղր, և աչք ’ի յողբումն. երեսք զսփոփանս ձևացուցանէ, և արտասուքն զդառնութիւն սրտին ճշմարտէ։ Նմանակք երկու յերկոսին ձև-

ուին, մինն արեամբ և միւսն կաթամբ. երկու բու-
րանոցք կայծակնաւորք, մինն խնկով և միւսն ճեն-
ճերիւ. սկաւառակք կրկին կրաւորականք համոց,
մինն քաղցու և միւսն դառնութ՟. բաժակք զոյգ առ
երկուս բերմունս, մինն արտօսր և միւսն ծծումբ
տաշտք կրեցեալք 'ի ծայրս մատանց, մինն գինի և
միւսն լեղի. դրունք տեսանելեաց ներհակաց, մինն
'ի լաց և միւսն 'ի վրիպումն. խանութք հալոցակա-
նաց հակառակութ՟ց, մինն արծարծէ և միւսն շիջու-
ցանէ. հայեցուածք դիմաց երկուց, մինն դոյզն ո-
ղոքանօք և միւսն անխայելի բարկութեամբ. համ-
բարձումն երկակի բազկաց, ոմն 'ի հարուած և ոմն 'ի
մերժումն. դէմք կրկնակի կերպից, մինն տխրեալ և
միւսն ցասուցեալ: կշտամբանք ընդ միոյ երկու, մինն
աստեացս և միւսն ապառնեացն. ապաւինութիւնք կար-
ծողականք, մինն զոնէ և միւսն թերևս. 'ի մի բե-
րան երկակի բարբառ, մինն եղկութիւն և միւսն
խռովութի՟. երկուս ազդմունս 'ի միում սրտի, մինն
կեղակարծ յուսոյ և միւսն ճշգրիտ կորստեան. ամպ
լրթագոյն ահագնատեսիլ կրկին տեղացմանց, մինն
նետս և միւսն քարինս. որոտումն ահեղ երկոցունց
բերմանց, մինն կարկուտ և միւսն հրացան. ցայգ-
ցաւագին երկուց վտանգից, մինն լալոյ և միւսն մա-
հու. առաւօտ սգոյ երկուց բողոքմանց, մինն սաստից
և միւսն սպառնալեաց. արեգակունք երկու 'ի յեր-
կուց ծայրից, մինն խաւարի և միւսն կիզման:

Գ. Եթէ հարուածոց աջ կառուցանի, ինքեան
վարկանի. և թէ ձեռն պարգևաձիր, ոչ իւր ակն ու-
նի: 'Ի պարծանս ուրուք կորանայ, յամբարձումն
գլխոյ ընկճի, 'ի չարեացն յիշատակ հեծէ, 'ի ճառս
մաքրոց պատկառէ, 'ի պատմութիւնս հանդեր-
ձելոցն երերի: Եթէ օրհնի յումեքէ յայտնի,
'ի ծածուկ զանձն անիծանէ. եթէ գովեստ յումեքէ
լսէ, պարսաւանօք զինքն կշտամբէ. եթէ դսրովես-
ցի սաստկապէս, ինքեամբ ինքեան վկայէ. եթէ ձա-
ղեսցի ուժգին, սակաւ հատուցումն առաւել պար-
տուցն գրեսցէ. եթէ ըղձումն մահու ինքեան լսի-
ցէ, այժ ասէ, և դարձեալ կրկնէ. թէ որոգայթ մա-
հու ճայթեսցէ յերկնէ, հաղիւ զդէմսն համբառ-

Նայեցէ։ Զխուրոց իրաւանցն մատեան խփեալ՝ զպատասխանութեն յոյս լքուցեալ, զհամարձակութեն ընթացս փակեալ։ Եւ եթէ ոչ էր անփրկանաւոր կորուստ գերելոյն, զխուռովն երթալ ոչ ինչ դանդաղէր։ Արդարեւ վայ մեղաւորին՝ որ տարակուսեալ կայցէ 'ի վերայ երկուց ճանապարհաց, ըստ հռ֊ գելից բանի իմաստնոյն։

Դ. Եւ արդ զիա՞րդ ոչ ողորմեսցիս, բարեգութ, այսքանեացս ձայնարկութեանց կողկողագինս հեծեծանաց, որ անուամբս այսու մեծացար, թէ ողորմած եմ ես տէր։ Ահա առ չարութի գերուոյս բարութի քո, առ մահապարտիս դառնութի քաղցրութի քո, առ կորուսելոյս յայտնութիւն ճառագայթ քո, առ յանդգնելոյս մոլութիւն ողորմութիւն քո, առ խակութի վնասակարիս հեզութիւն քո, առ կործանելոյս այցելութիւն աջ քո, առ ընկղմելոյս վերբերութիւն ձեռն քո, առ բժշկութի անողջանալի խոցուածոյս մատն քո, առ պակուցելոյս պաշտպանութիւն ոգի քո, առ ապախտաւորիս իմ վստահութիւն երկայնմտութի քո, առ օծումն ամենադժնէիս զօրութի քո, առ մեղաւորիս քաւութիւն հրաման քո, առ փախուցելոյս ապաւինութիւն ոտք քո, առ սրացելոյս պատսպարութի բազուկ քո, առ վրիպելոյս առաջնորդութիւն լոյս քո, առ տարակուսելոյս հնարաւորութի հանճար քո, առ անիծելոյս կրկին ստացումն օրհնութիւն քո, առ վհատելոյս քաջալերութի խրախոյս քո, առ վշտագնելոյս մխիթարութի բաժակ քո, առ նեղելոյս ընդարձակութի կամք քո, առ ատեցելոյս կոչումն սէր քո, առ հաստումն սասանեցելոյս բան քո, առ հոգւով վիրաւորելոյս կաթուած արեան քո, առ աներեւոյթ մթերս ցաւոցս ակնարկութիւն քո, առ յուսահատելոյս անփրէն ընտրութիւն իշխանութի քո, առ պատուաստումն կտրեցելոյս, կցորդութի քո, առ խաւարամահու ծածկելոյս նշոյլ կենաց քոց, առ խռովեցելոյս իմ հանդարտութիւն խաղաղութիւն քո, առ վայրագութիւն օտարացելոյս ողջոյն քո, առ մոլորելոյս դարձաւորութի ձայն քո։ Զի դու տիրես ամենայնի կթութեն, եւ չիք 'ի քեզ մասն ինչ խաւարի.

և ոչ է բարուն առանց քո. և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ քանզի բազմացուցի պայմանաւ բանիւս զաղէտ տագնապի հեծութեան ձայնիս մեծ հառաչանացս անսփոփելի խմոյս վտանգի. զի դու ողորմած սկզբնահայրդ խոստովանութեան անյայտ ծածկութից որդի ա՟յ կենդանւոյ տէր Յ՟ս Ք՟ս, քաղցրութեամբ նայեցիս քաւել։ Արդարև կարող ես, ճշմարտապէս բաւական ես, եթէ կամիս, հնարաւոր ես. կամիս առաւելապէս, որպէս և կարես։ Հարստանաս մեծապէս ընդ տալն քան եթէ ընդ առնուլն, բազմանան քեզ գանձք 'ի ցրուելն քան 'ի ժողովելն, յաճախեն ստացուածք քո 'ի սփռելն քան 'ի ճշգելն, կուտին քեզ համբարք 'ի տարածանելն քան 'ի շտեմարանելն։ Հաւատամ այսմ ամենայնի՝ գտանել քև ելք փրկութեան. հաւատամ անարգս ընդ պատուականին, յուսամ ընդ Աբրահամու և ընդ Աննայի. զի մինն բանիդ քո հաւատաց և միւսն քահանայապետին բարբառոյ անսաց։ Սան որոյ և ոչն 'ի խորին ծերութե՟ անհամար որդւոց հայր հաստատեցաւ, զառանցեալն և զամուլն արգանդ Սառայի՝ անդաստան պտղածին արդեան օրհնութե՟ բազում ժողովրդոց մարգարէից սրբոց և թագաւորաց ընտրելոց հայել յուսացաւ։ Իսկ միւսն զանհանդերձելի երկիր որովայնին սենեկի եւթնեակ զաւակօք բարգաւաճե-

ցոյց, որ է թիւ մի անբաւութեան զբնաւն նշանա-
կելոյ զէութ̃ի, ա̃ծութ̃են յարակայութ̃է սահման
անհետազօտելի, և աւազանին նորածին որդւոց ան-
հատ յորդութ̃ի ։ Այս թիւ պանծալի, որում ոչ է
կէտ կցորդի և ոչ սպառուած վախճանի, այլ կոյս
ո̃ն է ուրոյն ընտրութ̃ք նուիրեալ յաւէտ անճառ-
վիճակաւ համայն յաւիտենիւ, դժուարաթարգմա-
նելի մերոց իմաստից ։

Բ. Արդ համարեա՛ յարդարուն̃ անյուսալի փրկու-
թ̃ե հոգւոյս զամենավարան ձայն կողկողանաց սրտիս
հեծութ̃ե, ընդ նախագրելոյն երջանկաց եդեալ և
դասեալ զայս դաւանուն̃ փոքր հաւատոյ իմոյս խըն-
դրուածոց. զի կեցից և ես առ նոքօք բերկրեալ
ընդ նոսին, բուռն հարեալ քան զիմոց գործոց ըղ-
ձոյդ շնորհաց ։ Մանաւանդ զի կրկին բարձունք են
և փառաւորք և քան զչափ կշռութեան բանի գե-
րագոյնք, իմում խռովութեան հաշտարանք և հզօ-
րապէս քաւարանք, և կարծեաց թերութեան մը-
տաց սլացեալք. ընդ արեան քո ահաւորի և ըստ
մարմնոյ ծնօղդ քո խնկելի. պարք առաքելոյն, դասք
մարգարէիցն, գունդք մարտիրոսացն՝ ձիաւորեալքն
հետևակ սպառազէն արիութեամբ մերկամարտիկն
մրցութեամբ, գումարք միանձանց, բոյլք բանակա-
նաց ընտրելոց, ժողովք բարեկրօնից, հոյլք հօտեղի-
նաց յերկրէ երկնաւորաց, զինուորութիւնք վեր-
նականաց ընդ մեզ կցորդելոց, տւանդք երախայ-
րեայց, մատուցմունք զուարակաց, լուցմունք ղամ-
բարաց, բուրմունք խնկոց իւղոյ հանդերձանօք,
յաղթանակք փրկական նշանաց, կառուցմունք խո-
րանաց ա̃ծաբնակաց, ձեռք քահանայից շնորհիւ կա-
տարելոց ։ Առ շարժումն անձին յիշատակ ա̃յ, առ
փոփոխումն զարշապարի, առ կարկառումն աջոյ և
ամբարձումն բազկի, առ բարիս գոհուն̃, և առ գթել
աղաչանք, առ բանս ընտանիս, առ խօսս հասարակաց,
առ ձայնս բնաւորականս, առ գործոց յաջողուածս,
առ առաքինութ̃ե ջերմութ̃իս, որ 'ի տունջեան և
'ի գիշերի՝ ընթացմունս օգտակարաց հոգևորաց՝ քև
առաջնորդեալք. 'ի նիրհել և 'ի զարթնուլ, 'ի պա-
տերազմի ազգաց, 'ի մարտս դիւաց, 'ի հակառակու-

թիւս հերձուածողաց, առ փոքունս, առ մեծամեծս, առ ձգունն ըմպելեաց և ճաշակումն կերակրոց, և որ ինչ միանգամ 'ի կիրս մեր կերպանան, եթէ հեշտականս եթէ տատամնելիս. վասն ոմանց աղօթս՝ մնալ 'ի նոսին, և յաղագս ոմանց՝ զի զերծ արասցես սքանչելապէս հնարիւք անճառելիւք. հաւատացեալ յամենեցունց, թէ բաւական ես յամենայնի, կաթնաբոյծ հասակաց, տիոց պատանեաց, մտաց վայրենեաց, ստամբակաց գոռոզաց. մինչ զի առ թատերս տեսարանաց, և առ կոյտս խառնիճաղանճ բազմութեանց, և կամ առ կաքաւս կայթից անախորժականաց կամաց հզօրիդ՝ ոչ ես մոռացեալ։

Գ. Արդ դու ստացար զամենեսեան, և քո են ամենեքեան, և ողորմեսցիս ամենեցուն՝ միայն բարեգութ. զի թէ և մեղիցեն, քո են. վասն զի 'ի քում համարի են. քանզի գիտեն զզօրութի՟ քո, ըստ առակողին մաղթանաց։ Որում և ես կցորդիմ թշուառս բանիւ վկայեալ սորին յանցաւորապէս. յանդգնիմ ասել, թէ որ կարդայ զքեզ գովեստիւ, ծանուցեալ զքեզ թէ իցես, թէ և եւթեամբք իցէ վարակեալ կրկնապատիկ պատժաւորութեամբ, առ այս օրինակ կիրթ ձեռնարկութե՟, զիա՞րդ ոչ քո իցէ։ Յորս է տեսանել 'ի մէջ արջնատես ագուաւուց՝ սպիտականիշ երամս աղաւնեաց, 'ի մէջ խրոխտականաց ձիոց անմաքրից՝ որոջս հանդարտաբարս, 'ի թիւ շանց գազանականաց գառինս նուիրելիս, հեզութի՟ 'ի խստութե՟, կատարելութի՟ 'ի թերութե՟, խոնարհութի՟ յամպարհաւաճութե՟, ճշմարտութի՟ 'ի ստութեան, միամտութի՟ 'ի մանգութե՟, անբծութի՟ յայլամտութե՟, բարօրութի՟ 'ի չարութե՟, պարկեշտութի՟ 'ի լկտութե՟, ողորմութի՟ յանգթութե՟, ապաշաւանք յանյուսութե՟, քաղցրութի՟ 'ի բարկութե՟, հաշտութի՟ 'ի թշնամութե՟, անոխութի՟ 'ի խածանողութե՟, քաջալերութի՟ 'ի լքութեան, օրհնութի՟ 'ի նետաձգութեան։ Յոր ոչ բաւականացայ երբեք 'ի դատել ճշգրտապէս, թէ ով յերկրածնաց աստի կանխեսցէ ժառանգել զքեզ, որ միայն անաչառաբար կշտամբես իրաւամբք զարդարութի՟ առ ամպարիշտ մաքուրն և առ պոռնիկ զղջացեալն. առ

ամենեսին բարեգործ՝ միայն Թագաւոր օրհնեալ 'ի բարձունս և յամենայն յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ ես յետնեալս 'ի նախադրութեանց արժանաւորաց գրեալ ինձէն ընդ պարտաւորսն պատժոց, հայցեմ զողորմութի՛ ընդ ամենեցուն մաղթանաց. ընդ նկունս և անհամարձակս, ընդ տկարսն և փոքրկունս, ընդ ընկեցիկսն և արհամարհեալս, ընդ տարագրեալսն և առ քեզ դարձեալս, ընդ երկուացեալսն և ճշմարտեալս, ընդ կործանեալսն և յարուցեալս, ընդ ընկճեալսն և հաստատեալս, ընդ գլորեալսն և կանգնեցեալս, ընդ մերժեալսն և ընկալեալս, ընդ ատեցեալսն և կոչեցեալս, ընդ ապշեալսն և զգաստացեալս, ընդ անառակեալսն և զղջացեալս, ընդ հեռացեալսն և մերձեցեալս, ընդ հերքեալսն և սիրեցեալս, ընդ պատկառեալսն և զուարթացեալս, ընդ ամաչեցեալսն և խնդամտեալս: Նմա ես պատմեմ աստանօր դարձեալ՝ ո՛չ զմեղսն Երուսաղեմի, ըստ մարգարէին հրամանաւութեանն որ առ ժողովուրդն նախնի, և կամ տանն Յակոբու զանօրէնութի՛ս նորա, այլ իմոյս ժամանեցից յայտնութե՛. քանզի աւաղ ընդ աղէտս մահու յարելով ըստ մարգարէին, յանդիմանեցից զիս ինքն ինձէն իմովս ձայնիւ ըստ սաղմոսողին. որպէս զի յանձնառական յայսմ համայնապատում խոստովանութեանէ ո՛չ կարօտացեալ կրկնակին, միանգամայն 'ի սպառ սրբեցայց օրհնեալ հրամանաւ էիդ:

Բ. Նու արդ կրկնելով ծունր բարերարիդ քաղցրութեան, տարածեալ զանձն իմ առաջի, զ'ի մահ

գլորմանն ցուցից կերպարան. որ 'ի ճող խոնարհեալ՝ մածայ ընդ երկրի, և ընդ անցաւորս այս կենցաղ կորստեան՝ անասնական գետնաքարշութե սողնոյ սահեցմամբ՝ կամօք քևեռեցայ: Այլ 'ի քեզ տէր յեցեալ՝ իբր 'ի հաստարան կենաց գաւազան 'ի յարմատոյն Դաւթի ընծիւղեալ մարմնով անճառ շաղկապմամբ յանեղ ածութենդ, կանգնեցայց անդրէն կիսայար՝ պատկառեալ 'ի քոցդ երախտեաց 'ի վայր կորացեալ դիմօք, աչք 'ի բարձունս յառեալ ողորմագին տեսութե 'ի քեզ մերձդ 'ի հեծութի, բնաւին ողորմութի, բոլորովին քաղցրութի, զլի՛ չուսոյս արտասուօք լցեալ՝ պաղատանս յուսոյ առաջի մեծիդ վերընծայեցից: Ուր ամենառատ անմուագ երկայնմտութե՝ քո դառնացուցչիս, միայն դու 'ի յամենայնի սահման փրկութե, ած բոլորից, անճառ մեծութի, անբովանդակելի բնութի, անքննելի իսկութի, հզօր զօրութի, կարող բարերարութի, անպակաս լրութի, անճառ ժառանգութիւն, վայելչական վիճակ, առատ պատրաստութի, անստուեր իմաստութի, տենչալի տուրք, անձկալի ձիր, բաղձալի բերկրութի, անտխուր հանգիստ, անտարակոյս գիւտ, անկապուտ կեանք, անծախելի ստացուած, անփոխանորդելի բարձրութի, ամենարուեստ բժիշկ, անսասանելի հաստատութիւն, դարձուցիչ մոլորելոց, գտիչ կորուսելոց, յոյս ապաւինելոց, լոյս խաւարելոց, քաւիչ մեղուցելոց, ծածկարանդ փախուցելոց, անդորրիչ խռովեցելոց, փրկութիդ մահացելոց, արձակիչդ կապելոց, ազատիչդ մատնելոց, պատսպարանդ սահեցելոց, վշտակիցդ գայթագղելոց, երկայնմտութի տարակուսելոց, լուսոյ տեսակ, ցնծութե ցոյցք, օրհնութե անձրև, հոգի երեսաց, զօրութիւն դիմաց, հոլանի գլխոյ, շարժարան շրթանց, ազդումն բանի, կառավար անձին, բարձումն բազկի, ձգումն ձեռին, երասանակալդ սրտի, ընտանի անուն, մերձաւոր ձայն, կցորդութի հարազատ, խնամածութի հայրենի, խոստովանեալ անուն, պաշտեցեալ պատկեր, անպարագիր տիպ, երկրպագեալ տէրութի, բարեբանեալ յիշատակ, խնդութե մուտք, անվրէպ շաւիղ, փառաց դուռն, ճշմարտութեն ճա-

նապարհ, երկնաձեմ սանդուղք։ Եւ այլ բազմութիւն բանից գովեստից անհամար կարգաց և տանց անքաւից, զոր ոչ բերէ բերան երկրածին, և ոչ տանի գործի մարմնեղէն, և ոչ կշռեն իղձք հոգեղէնք։

Գ. Առ քեզ հայր ա՟մ ակն տեսողի, ա՟ծդ ամենայնի. նայեա՛ 'ի պաղատանս հառաչման ձայնի քոյոց ծառայից, և եթէ յաղախնաց ոք աղաչեսցէ։ Եւ ընկա՛լ զցօղ ողբերգութե՟ լալոյ արտասուաց աչացս ցանկասիրի՝ յանարատ ոտս մարդեղուե՟ քոյ, Տ՟ր, և օրինակաւ խորհրդոյ հերաց կնոջն յանցաւորի՝ զառ քեզ դարձն և զդաւանութի՟, և համբուրիւ շրթանցս առ ճաշակ փրկութե՟ կենացդ հաղորդուե՟՝ համաշնչապէս զանքակ միութի՟. և զնոյն զթութի՟ նորին ողորմութեամբ ընկալեալ 'ի քէն, բարերար, գրաւականեսցես զմեծդ պարգև ընդ փոքու հաւատոցս. և 'ի ձեռն գթութեան սիրոյ քոյ առ քո անձկալի անուանդ խոստովանեալ ծառայիս, դարձցին ձմերունք հողմոյն խստութե՟ 'ի յօդ հանդարտութե՟ և մրրկին սաստկութի՟ 'ի սիք ախորժութե՟, և կարծիք երկիւղին 'ի մեծ վստահութիւն, և պատուհաս պատժոցն յերանութեան պատահումն, և վտանգք թախծանացն 'ի հոգևոր խրախճանութի՟, և ալէկոծութի՟ ծփանացն 'ի խոր խաղաղութիւն, և զեկայցն թևարկմունք յանքոյթ նաւահանգիստն, և բերք բեռանցս մեղաց փոխարկեսցի 'ի թօշակ շնորհաց։ Եւ յայսքանեացս ամենից բիւրուց բարութեցս 'ի քէն եղելոց՝ մեծասցի անուն հզօրիդ խնկեալ և խոստովանեալ, ամաչեսցէ բանսարկուն չարեաց՝ հերքեալ և հալածեցեալ, ունայնասցին մուրհակք մեղացս, խզեսցին հաղբքն, որոշեսցին որոգայթքն, կապտեսցին կապանքն, վանեսցի վիհն, վերասցին ճխաքն, պարսեսցին պատրանքն, ջրեսցին մեղքն, պատառեսցին պարտիքն, խորտակեսցի լուծն, քակտեսցին քեղիքն։ Եւ ընդ միայլ մթութեան չարեացն յանցանաց և դիւացն բանակաց պաշարողաց՝ արև փառաց քոց ժամանեսցէ կեցուցանել փրկել և լուսաւորել, յաջմէ և յահեկէ, 'ի դիմաց և 'ի թիկանց. և եղիցի նշոյլ առաւօտու հոգւոյ դար-

նայնոյ ընդ ակնկալութեան սպասողացն քումդ երևմանս ։ Զի դու ես բարերար առ ամենեսին, և հնարաւոր են քեզ ամենայնք. և ամենեցուն զկեալն կամիս և զփրկութիւն բաղձաս ։

Դ. Ո՛վ ամենապարգև ձեռն Յ՟ի Ք՟ի, և առ իս դարձցիս կարկառմամբ շնորհի աջոյդ քո ս՟բյ ընակեալ միացեալ, և ոչ հեռացեալ յանձկութ՟ե սրտէ սիրոյ սենեկիս. և անեղծական քո նկարագիր՝ նըշխար պանծալի լուսոյ քրիստոնէական փրկաւէտ կոչմանս՝ ընդ իս պահեսցի, միջնորդեալ ընդ քեզ ՚ի մատեան յաւիտեան կտակաւդ կենաց հոգւոյդ աւետեաց երկնից յօրինողիդ ։ Իսկ քեզ միայնոյ պատճառիդ, և միոյդ ՚ի միոյ պատճառէ, և ունողիդ ըզպատճառ միոյ ; երրեակ անձնաւորութեան և միոյ ա՟ծութեանդ վայելեն փառք յերկնաւորացն վեհից, ՚ի սրբոցն դասուց, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն ։

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ զյարմարութիւն պաշտաման բանիս 'ի խայրեաց հոգւոյս քեզ նուիրելոյ, օրհնեալ բարեգութ, կցորդելով ընդ խնկազգեստիցն զուգամասնապէս խառնեսցես 'ի յանուշութիւն կազմութեան իւղոյն Մարիամու կնոջ բարեպաշտի: Յոր հաւասարեալ նոյնութբ̃ ընդ երջանիկ պոռնկացն 'ի քէն ընկալելոցն յաւէտահրաշ յարգանօք, պարարեսցիս մեծապէս իմովս բանիւ նուաստիւ, ընկալեալ յանհաս և 'ի բարեբանեալդ գլուխ բարձրելոյդ, անկըշտամբելի'ի բամբասանաց սաղմոսին, մի օծցէ զտերևոստոց գագաթան եւղ մեղաւորին: Այլ արասցես զօրանալ կրկին յաճախութեամբ բուրման խոստովանութեան այսր մատենի'ի բազում ազդեալ, համասփիռ ամենատարած և աշխարհալիր տանն տեսակաւ, ըստ օրինակի համեմատութե̃ նոցայն յիշատակի: Քանզի դու նոյն տէր զգաստացուցիչ նախնի չարախորհից կանանց մեղաւորաց, որոց առակեալ զմարգարէին կերպարան՝ քումդ ճշմարտատիպ պատկերի յեղանակեցեր, անտուստ պռ. սոսին անճառներգործուքն 'ի յիս վերաբերեալ զծայրագոյն շնորհին կատարումն: Ընդ անասնական գարշոյն կերակրոյ զբազմահամբար պտուղ ցորենոյդ կենացդ հացի, ընդ ապականացու արծաթոյն՝ զարքունականդ պատկեր, ընդ յիմարարար թմբրուէ գինւոյն՝ զբաժակդ արեան արարչիդ, ընդ իւղոյն առելոյ 'ի յայրատ կնոջէն հնոյ ժողովրդեանն՝ զօծումն շնորհին առ իս դարձելոյ, ընդ զերծման գլխաշուք կտաւոյն՝ զանապականութեան վերարկուն, ապարանջանին պճնութե̃՝ զթռիչս բարեմասնութեան, օրինին և աւետարանաւն՝ հանդերձ գործնական առաքինու-

թէին , ընդ ունկանն գնդի վայելչականն զարդու՝ զանստուեր յիշատակ տէրունականդ ձայնի , ընդ քայուս պերճութեան լանջացն՝ զյոքնահաւաք աւանդս ուղղութեան քոյինակրօն լծոյդ քաղցրութեան ։

Բ. Բայց զի՞ է յայտնիկ ինձ պարծել , և ոչ վերըն-տին 'ի սոյն պատկառել ։ Այլ յա՛յլ օրինակ փոխեալ զմատեան մաղթանաց այսր ողբերգութեան , որ ինչ ինձ է յարմարաւոր , ամենայնիւ հատուցից ըզպատիժ պարտուցս իմոց մեղանաց , 'ի մարգարէիցն տառից բերեալ համառօտ՝ 'ի սոյն յարկ մուծից սաստիկ դատախազ . ընդ ողբոց նոցին լծակցեալ , քան թէ ընդ բերկրումն նոցա պարել . յորս հաւաչանս , ձայնս հեծութեան , բողոքս բարկութեան , նախատինս խորտակման , լալումն կարևոր ։ Այլ մեծիդ Աստուծոյ գթութիւն ամենաժաման՝ կանուխ աղդեցաւ յիմ յուսատրութիւն , առ որս՝ զղջմունս , խոստովանութիւնս , աւետիս , պարգևս , լուսոյ երևմունս , խրախոյս աստուածայինս , փառաց ժառանգութիւնս , հրաշից յայտնութիւնս , սքանչելեաց տեսութիւնս . յորոց ոմանք յոյս ընձեռեն , և ոմանք վհատութիւնս բազում մատուցանեն . յորս ես կամաւ կործանեալ՝ կորստեանն վիճակեցայ ։ Զի եթէ զգեստ Աստուծոյ զվարագուրին պատրուակ ասաց Եզեկիէլ , յորում արար ժողովուրդն կուռս կարկատունս , որով պոռնկել ասէ 'ի նոսա , իսկ ո՞րքան պատիժ անմաքրութեանս եղիցի զԱստուած զգեցողիս ներքոյ և արտաքոյ ։ Զարմանամ , թէ զիա՞րդ ոչ կիզում . հիանամ , թէ իբր ոչ այրիմ . ափշիմ , թէ ո՞րպէս չյափշտակիմ՝ տանջեալ , լքեալ , չարչարեալ , ջաղխեալ , մանրեալ , խորտակեալ , կըտրեալ , բաժանեալ 'ի յօրինակէ ժանեաց կորուսչին , ըստ գրոյն ։ Այլ այս միայն է պահեցեալ ինձ նշոյլ յիշատակի փրկութեան յուսոյ , զի քրիստոսեան աւետարանն կեանս է ամենևին , 'ի կերպարանաց պատկերի բանին ծանուցեալ . որով առ մեղանսն դարձն , առ պարտիսն շնորհն , առ եղծումն նորոգութիւնն , առ անօրէնութիւն քաւութիւնն , առ վէրսն բժշկութիւնն , առ վտանգն անդորրութիւն , առ պատիժն ներումն , առ պատերազմն հանդարտանալն , առ հուրն անձրևն , առ պասուհասն պարգևն , առ ակն-

կալուածոյ սատակմանն՝ ձիրն, առ գործարան մահուն կենացն ազատութեան:

Գ. Իսկ զի՞նչ է ինձ զայսքանեաց յիշմանց 'ի թիւ արկանել, և ոչ զանձառելւոյն աստանօր դասել: Յիշատակաւ հօրն բարձրելոյ՝ յորդւոյն կցորդութեան, յանուն միածնին՝ առ հայրն ընտանութիւն, սոցին ակնարկութեամբ՝ ընդ հոգւոյն հաղորդութիւն. խաչին փրկանք, բանին սփոփութիւն, բարուոք վարձ կամացս առ կշռութեան գիտողին, աւազանին կենդանարար՝ հաշտութեանն միջնորդութիւն, և այլք ամենայնք անթիւք բարիք 'ի բարերարէն բարդեցեալք, ազատք 'ի հարկէ, արձակք 'ի լծոյ, իշխանականք և ոչ իշխեցեալք: Այսքիկ են, որ ինձ 'ի մէջ դառնութեան մահու՝ կեանս անտարակոյս աւետարանեն. քանզի եթէ ոչ զայսոսիկ ունէի, կանխաւ արդեւք կորուսեալ էի իսկ և իսկ ըստ բանի երգողին: Ոչ փոքրկութեամբ որդւոյ զհայր փառաւորեմ, ոչ նուաստութեամբ հոգւոյ զորդի նախատեմ. հաւասար ունիմ զերեսեան՝ և նոյն արարչութեամբ: Քանզի և 'ի դէմս հոգւոյն սրբոյ՝ այս են աղաչանք, նախընծայ սկզբան պատարագին՝ յորում գառնդ երկնաւոր զենանի, զայս աղօթեցի:

Աղօթք, որ նախ քան զպատարագն մատուցանի:

Դ. Ամենակալ բարերար մարդասէր Տէր բոլորից, յօրինող երևութից և աներևութից, փրկող և հաստատող, խնամող և խաղաղարար, հօր հզօր հոգի, հայցեմք բազկատարած մաղթանաց գոչմամբ հեծութեան յանդիման եղեալ քեզ ահաւորիդ: Մատչիմք մեծաւ դողութեամբ սաստիկ երկիւղիւ մատուցանել նախ զբանական զայս պատարագ քում անզննին զօրութեանդ, իբր աթոռակցի փառակցի և արարչակցի հայրենի անկապուտ պատուոյդ, և քննողի ծածկութեան խորոց խորհրդոց ամենակատար կամաց հօրդ Էմմանուէլի՝ զքեզ առաքչի, փրկչի և կենդանատուի և արարչի ամենայնի: 'Ի ձեռն քո ծանուցաւ մեզ երրեակ անձնաւորութիւն միասնական էութեանդ, յորոց մի և դու ճանաչիս անհաս: Եւ

և 'ի ձեռն քո առաջինքն նահապետական տոհմին շառաւիղք՝ տեսանօղք անուանակոչեալք, զանցեալսն և զգալոցսն, զեղեալսն և զոչ գոյացեալսն անստուերաբար բարբառով բանի վերապատմեցին: Ոգի ո՜յ քարոզեալ զքեզ Մովսէսի, որ 'ի գնալն քո 'ի վերայ ջրոցն, անպարագիր զօրութիւն, ահեղ շրջարկութե՟ տածողականաւ՝ թևապարփակ պաշտպանողօրէն գթասիրեալ 'ի ծնունդս նորոգս՝ զաւազանին խորհուրդ ծանուցեր: Յոր կերպարան օրինակութեան՝ նախ քան զկառուցանել զլոյծդ մածուած վերջնում վարագուրիդ՝ յօրինեցեր, կարօղ տիրապէս, զբովանդակ բնութիս ամենից բնաւից բոլորից գոյից ամենայն էից յանէից: Եւ ստեղծանելին 'ի նորոգութ՟ի յարութ՟ե ամենայն եղեալքս առ 'ի քէն յայնմ ժամանակի, որ է օր վերջին այսմ կենցաղի, և օր առաջին երկրին կենդանեաց: Քեզ հնազանդեցաւ միութեամբ կամացն որպէս հօրն իւրում ազգակիցն·քո, էակիցն հօր անդրանիկն որդի մերում կերպիւ. զքեզ աւետարանեաց Ճշմարիտ ա՟ծ հաւասար և համագոյ հօր իւր հզօրի, և զառ 'ի քեզ հայհոյութիւնն անքաւելի քարոզեաց, և իբր զա՟ծամարտիցն զքո հեստելոցն չարաբանական բերանս կարկեաց, և զիւրն շնորհեաց արդարն և անարատն դատիչն ամենայնի, որ վասն մեղաց մերոց մատնեցաւ, և յարեաւ վասն զմեզ արդարացուցանելոյ: Սմա փառք 'ի ձեռն քո, և քեզ բարեբանութ՟ի ընդ հօր ամենակալի, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Դարձեալ կրկնեսցի 'ի նոյն կարգ բանի, մինչև վստահութ՟ի լուսոյ հրաշապէս յայտնեսցի ազդեալ, աւետարանել վերստին զկրկին խաղաղութիւն:

Ե. Աղաչեմք և աղերսեմք արտասուալից հաւաչմամբ յամենայն անձնէ զփառաւորեալ արարչութ՟իդ անեղծ և անստեղծ անժամանակ հոգւոյդ գթածի, որ բարեխօսդ ես վասն մեր յանմռունչ հեծութ՟իս առ ողորմածդ հայր. որ զսուրբսն պահես, և զմեղուցեալսն մաքրես և տաճարս կազմես կենդանի և կեցուցիչ կամաց բարձրեալդ հօր: Արդ

ազատեա՛ զմեզ յա՟մ անմաքուր գործոց, որ ո՛չ է հաճոյ քումդ բնակութե՟. և մի՛ շիջցին առ ՚ի մէնջ լուսոյդ շնորհաց փայլմունք ՚ի տեսականացս աչաց իմաստից. վասն զի զքեզ ուսաք միանալ ՚ի մեզ ՚ի ձեռն աղօթից, և ընտիր վարուց խնկելոց: Եւ քան զի մինչ յԵրրորդուե՟դ պատարագի, և միւսդ ընդունի՝ հաճեալ ընդ մեզ հաշտարար արեամբ անդրանկի իւրոյ, իսկ դու ընկալցիս զմեր պաղատանս, և յարդարեսցես զմեզ օթեւանս պատուականս ամենայն պատրաստութ՟բ ՚ի վայելումն ճաշակման երկնաւոր գառինդ, առանց պատժոց դատապարտութե՟ ընդունել զայս անմահացուցիչ մանանայս կենաց նորոյ փրկութե՟: Եւ հալեսցի՛ ՚ի հրոյս յայսմանէ գայթագղութ՟իս մեր, որպէս մարգարէին կենդանախարոյկ կայծակամբն ՚ի ձեռն ունելեացն մատուցման. զի յամենայնի քոյդ քաղցրեսցի գթութիւն, որպէս որդւոյդ ա՟յ՝ հօր քաղցրութ՟ի. որ զանառակ որդին մերձեցոյց ՚ի հայրենի ժառանգութիւնն, և զպոռնիկն յառաջեցոյց յերկնային արքայութիւնն արդարոցն երանութեան: Այո՛ այո՛ և ես մի եմ ՚ի նոցանէ. և զիս ընկա՛լ ընդ նոսին իբր մարդասիրութե՟ կարօտեալ մեծի, շնորհօք քո ապրեալ, զարեամբ Որ՟ի ստացեալս: Օ՟ի յայսմ ամենայնի՝ յամենայնի ծանիցի քո ա՟ծութ՟իդ ընդ հօր փառաւորեալ համապատուաբար ՚ի մի կամս և ՚ի մի իշխանութ՟ի գոլութե՟. զի քո է գթութ՟ի և կարողութ՟ի և մարդասիրութ՟ի, զօրութ՟ի և փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՄՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հնկողի առ նոյն ալերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ առ այսոքիկ թշուառացեալ շնչոյս իմոյ խղճք, եւ առ քեզ դաւանութիւնք յարմարականք, որ բովանդակես բանիւ զամենայն՝ ա՟ծ, զոր 'ի նախնին Ճառեալ՝ եւ յերկրորդումն ցուցից։ Իսկ յանդիմանութիւնս գրաբանականս՝ 'ի կոյտս բազմութե՟ ազգաց, եւ թարգմանութիւնս ժողովրդոց, զայս արդահատութիւնս մաղթողականս նուիրեցի, զոր ներքնաշարեալքդ սահմանադրեն գոհաբանութիւնք։

'Ի հանդիսարանս խօսից ասենի բանս մաղթանաց, որով հոգին ոյ հաշտեալ հասանէ յօգնականութի՟։

Բ. Աղաչեմ զանփոփոխելի տէրութիւն ամենազօր հոգւոյդ հզօրի, առաքեա՛ զցօղ քաղցրութեան քո, եւ բարեգործեա՛ 'ի յանձին եւ յիշխանական աղդման զգայութե՟ զամենալից շնորհս բազմապարգեւ քո ողորմութե՟։ Այլ հերկեա՛ զբանական անդաստան մարմնեղէն կարծրացեալ սրտիս՝ յընդունականութի՟ արդասեաց հոգեւոր սերմանդ։ Որում ամենիմաստ էութե՟դ խոստովանիմք զամենայն պարգեւս 'ի մեզ ծագեալ եւ աճեցեալ. որ ձեռնադրես առաքեալս, լցուցանես մարգարէս, ուսուցանես վարդապետս, բարբառեցուցանես համերս, եւ բանաս զփակեալ ականջս խլից. որպէս ազգակիցն քո էակիցն հօր անդրանիկն որդի քոյին գործակցութեամբ ներգործելով զայս ամենայն, քարոզեաց զքեզ ա՟ծ հաւասարակից իսկութե՟դ հօր։ Շնորհեա՛ եւ ինձ մեղաւորիս խօսել համարձակութեամբ զկենդանարար խորհուրդ աւետեաց աւետարանիդ, հետեւել արագաթռիչ ընթացիւք մտաց ընդ անհուն ասպարէզս քոյնաշունչ կտակարանաց։ Այլ 'ի մատչել իմ 'ի

գլուխ հանդիսի մեկնութեան բանի՝ նախաժամանեսցէ առ իս գթութիւն քո, խօսելով յիս զարժանն և զպիտանին և զհաճոյսն քո 'ի ժամանակի, 'ի փառս և 'ի գովեստ ա̃ծութեանդ քո, և 'ի լրութիւն շինութեան կաթողիկէ եկեղեցւոյ ։ Եւ կարկառեա՛ 'ի վերայ իմ զամենամերձ աջ քո, և զօրացո՛ զիս շնորհօք գթութեանդ քո. փարատեա՛ 'ի մտաց իմոց զմէգ մթութեան մոռացութեան, ապաքինեալ ընդ նմին զխաւար մեղաց, ամբառնալ ուշիւ իմաստիցս՝ 'ի կենցաղոյս երկրէ 'ի բարձունս ։ Լուսաւորեա՛ 'ի յիս վերստին զծագումն անստուեր հրաշից գիտութեան ա̃ծութեան քոյ, հզօր, արժանի լինել առնել և ուսուցանել յօրինակ բարեաց ա̃ծասէր լսողաց ։ Եւ քեզ ամենայն փառք յամենայնի ընդ հօր ամենակալի և ընդ որդւոյդ միածնի և բարերարի, այժմ և յանվախճան յաւիտեանս. ամէն ։

Իսկ զհաւատոյ սահման բանի ընտրութեան շնորհի կենաց կանոնի առ համագոյ ս̃բ Երրորդութեան՝ զայս վարդապետեցի, զոր շաւիղ կարգիդ վերանկարէ ։

Երրորդութիւն անպայլայլական նորոգ ստեղծաբանութեան ազդեալ յա̃յ, յոր ինչ 'ի Նիկիայն սահմանեցաւ հաւատ ։

Գ. Խոստովանիմք և դաւանեմք, պաշտեմք և երկրպագեմք զզուգափառ միութիւն ամենաս̃բ Երրորդութեանն, ա̃ծութիւն անճառ, միշտ բարի, նոյնագոյ, հաւասարապատիւ, անհաս իմաստից թեւոց սլացման, 'ի վեր քան զօրինակ և անդր քան զնմանութիւն, գերազանց գոլով սահմանի անպարագիր բացարձակութեամբ, յառաջ քան զհի̃մն յաւիտեանցս անտարրափակ էութեանց ստեղծականացս կարգաց, օրհնաբանութ̃բ անթարգմանելեաւ ամենահարուստ մեծութեամբ յաւէտ պսակեալ, հաստիչ ժամանակաց և որ 'ի ժամանակի են կերպաւորեալք, ինքն պատճառ հանդերձից և յարմարապէս յօրինիչ տեսականաց և աներևութից ։ Ո՛չ անուամբ չափեալ և ո՛չ յորջորջմամբ նշանակեալ, ո՛չ որակութ̃բ նմանեալ և ոչ քանակութ̃բ կշռեցեալ, ո՛չ օրինակաւ ձևացեալ և ո՛չ որպիսութեամբ ծանուցեալ,

ո՛չ 'ի թերութ̃է տարածեալ, և ո՛չ 'ի լրմանէ ամփո-
փեալ, ո՛չ ուրեք երբեքի գրաւեալ և ո՛չ 'ի տեղւոջ
վայրի երևեալ։

Դ. Հայր գթութեանց՝ ունօղ ամենայնի, և Ա̃ծ
հանուրց որ յերկնի և որ յերկրի, բաց 'ի բանէն
միայնոյ՝ որով զամենայն ինչ ունի. ստեղծիչ և տուիչ
շնչոց ամենից, բաց 'ի հոգւոյն իսկակցէ որով զհա-
մայնն կազմեաց։

Ե. Մինն յերջանկափառ համազօր ահաւորութ̃է
երից անձնաւորութեանց խոնարհեալ 'ի վերուստ
աննուաստ 'ի ստորինս, որ էրն իսկ 'ի բնէ անբաժ
'ի ներքնոցս՝ անկապուտ մնալով փառացն աթո-
ռոյ, և անկարօտ դիմացն ծնողին սիրոյ, մտեալ
'ի սենեակ կուսին արգանդի պարզաբար, և եղեալ
անտի յօդաւորաբար մարմին էապէս անորոշելի,
անթերի մարդկութեամբն և անպակաս ա̃ծութ̃ն։
Մի որդի հօրն միայնոյ, և միածին անդրանիկ ա̃ծա-
մայր տիրածին կուսին, արարիչն յեղականութ̃ն մարդ-
եղով ճշմարիտ սկզբնածին. ահա ո՛չ զկնի եղելոց եր-
կրաստեղծիցս նմանութ̃է, այլ նոր և չքնաղ, թա-
գաւորաց վեհափառ, որ ո՛չ ցուցաւ 'ի դարս, և ո՛չ
գոյացաւ 'ի ժամանակս, անդրանիկ ըստ սաղմոսողին,
քան զամենայն թագաւորս երկրի. աննապական խառ-
նութեամբ կերպացեալ զմերս 'ի մարմնի, ըստ օրինի
հոգւոյ ընդ մարմնոյ, և ոսկւոյ ընդ հրոյ, և կամ
յայտնապէս իսկ ասել՝ լուսոյ ընդ օդոյ, ո՛չ փոփո-
խեալ և ո՛չ անջատեալ։ Նոյն ինքն եկեալ կամաւո-
րութ̃բ 'ի խաչն մահու, իբր զգառն անարատ 'ի սպանդ-
վարեցաւ, և հանդերձեաց զօրեղ ինքնիշխանութ̃բ
զարարածոց իւրոց փրկութ̃ի. չարչարեալ իսկութ̃բ
կենդանեօք՝ եդաւ 'ի շիրմի անորոշելի յա̃ծութ̃ն.
եռօրեայ թաղմամբն 'ի դժոխս՝ սանդարամետակա-
նացն վհատելոցն բանտարգելեացն քարոզեալ ցուցաւ
նորոգումն և լոյս։ Եւ աւարտեալ զտնօրինակա-
նացն զփրկանաւորն զտնտեսութ̃ի, ա̃ծապէս վերա-
կենցաղեաց. և կառավարեալ 'ի թևս հողմոց՝ եղեալ
'ի Քրովբէս ամպով անքննութ̃է ծածկեցաւ. համ-
բարձեալ գեր 'ի վերոյ ա̃մ երկնի, նստաւ ճոխու-
թ̃բ յաթոռն իւրական սկզբնաժառանգ հօրն հա-

ւասարութ̃ն , յորմէ և ընաւ իսկ ոչ մեկուսացաւ , անկորուստ առեցելովն և աննուազ սեպհականօքն ։ Որով և եկեսցէ 'ի դատաստան հատուցման, քննել զծածկեալսն կշռութեամբ չափոյ արդար իրաւանց․ որում սպասեմք և յոր աղօթեմք, հաւատացեալք յա̃մի՝ ա̃միւ ամենակալ տէրութ̃ն նորա․ որ արդարև՛ մինն է միայն 'ի միայնոյն՝ 'ի միոյն փառակցութ̃ն յաւիտեան երկրպագեալ ։

Զ․ Բարեբանեմք միշտ և օրհնեմք ընդ որդւոյ և ընդ հօր և զհոգի էութ̃ն նոցին , ամենազօր , Ճշմարիտ , կատարեալ և ա̃ծ , որ յանէից գոյացոյց զբոլոր եղեալքս ամենայն․ ինքնագործ հոմիշխան երկուցն ևս ընդ նմին անեղծ և անսահման թագաւորութ̃ն․ որ ինչ պատՃառն առաջին և բանն ահաւոր նորին ինքնութ̃ն, նոյն ինքն և հոգին բարձրացեալ ։ Բարի ինքնակալ , ամենից բաշխիչ զհօրն պարգևս 'ի գովեստ անուան փառաց միածնին․ որ ազդեաց յօրէնսն, շնչեաց 'ի մարգարէսն , փչմամբ ազգակցին տպաւորեցաւ յառաքեալսն , կերպիւ աղաւնւոյ ցուցաւ 'ի Յորդանան 'ի մեծութ̃ի փառաց եկեղոյն , փայլեաց 'ի գիրս աւանդականաց , արար հանՃարեղս , զօրացոյց իմաստունս , լցոյց վարդապետս , օծ արքայութ̃իս , օժանդակեաց թագաւորս , ետ վերակացուս , հրամանատրեաց փրկութ̃իս , շնորհեաց ձիրս , հանդերձաւորեաց քաւութ̃իս , զմկրտեալսս 'ի մահն Ք̃ի՝ 'ի բնակութ̃ի իւր մաքրազարդեաց․ զոր հայր և որդի , զնոյն և հոգին ներգործեաց, և ինքն է ա̃ծ խնկեալ տիրապէս ամենայն յամենայնի ։

Է․ Քանզի ոչ նախաթուելովն յԵրրորդութ̃ն ոք մեծ ինչ քան զմիւսն , և կամ զկնի անուանիլն նուաստագոյն առ նմանն , և կամ 'ի մինն ասելով խառնակութ̃ի գոլ դիմացն , և կամ յերիցն տրոհումն ուրոյնութ̃ի ել կամացն ։ Քանզի անմեծար հայր ամենայնիւ , եթէ ոչ զբանն ունիցի ինքեան զօրութ̃ի․ որպէս ոչ գոլով ընդ նմա հոգւոյն՝ անհադագ ոմն և անկենդան և առ ամենայն հրաման նուազեալ ։ Իսկ բանն եթէ ոչ անուամբ հօրն ծանիցի , որբ ոմն և կամ լքեալ և կամ 'ի մահա-

ցուէ ումեմնէ ոչէր ։ Որպէս և հոգւոյն եթէ ոչ 'ի պատճառէն նշանակեսցի, ապաշուք ոմն թափառեալ՝ իբր զշունչ ինչ անդասելի ։ Այլ եթէ ոք հակաճառական բանիւ յաւակնի կապտել զհայր 'ի յիւրմէ բանէն, որ թէ էր երբեմն յորժամ ոչէր, և անբանութեանն բամբասանօք պատուել վարկանի զվեհին մեծութիւն, և կամ ստրկութիւն տացէ բղխողին՝ ոչ բնաւորաբար գոլով հոգւոր. որով այլ իմն գոյութիւն օտար մուծանել և կամ ամբոխումն ինչ այլայլական յանարատ պատիւ միութե̃ ս̃բ Երրորդութե̃ն, զայնպիսին քարամբք պարսից հաւատոյ բանից, իբր զգժնդակ դևս դիմամարտիկս գազանականս, հերքեալ 'ի միջոյ 'ի բաց հալածեմք, եդեալ 'ի նզովս զնոյնս ընդ նոսին՝ փակեմք ընդդէմ նոցին զկենացն մուտ եկեղեցականս գաւթի ։ Աւատի զս̃բ Երրորդութի̃ն փառաւորելով 'ի նոյն տէրութ̃ի միակցորդ հաւասարութե̃, զուգաձայն սրբաբանութ̃եբ, հանգունատիպ հարթութ̃եբ, օրհնեալ և փառաւորեալ յերկնի և յերկրի, 'ի ժողովս անդրանկացն, և յազգս երկրածնացս բանականաց, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն ։

Բ. Արդ զայս գոչումն ծածուկ խորհրդոց կերպաւորելոց յայսմ մատենի՝ ամենալուր ականջաց մեծիդ ա̃յ ընծայեցուցի. սովիմբ սպառազինեալ, և ապա մտի 'ի հանդէսն ։ Այլ ոչ եթէ կարօտեալ իմոյս ինչ ձայնի այսու մեծանաս, որ մինչև ստեղծեալ էր քո զամենայնն՝ նախ քան զլինելն երկնի փառաբանչօքն անմահից և երկրաստեղծս բանաւորօք, դու քեզէն 'ի քումդ լրութե̃ փառաւորեալ իսկ էիր. այլ զի զմերժեալս զիս յարգեսցես, անճառ քաղցրութ̃ի, ճաշակել զքեզ բանիս հաղորդութ̃եբ ։ Իսկ զի՞նչ պարտ իցէ ըստ արքունական հրամանիդ կենաց կանոնիդ ասել Ադոնայի տէր, և զհրամայեալ պատուէրդ ոչ առնել. որ ինձէն իսկ զիս զօսկեղէն տախտակս խօսուն՝ նուիրեալ քումդ պատգամի, զգրեալս մատամբդ ա̃յ՝ եղծի, որ և խորտակելն է իրաւացի. և ես տխրատեսակ մրով զերկրորդն նմանութ̃ի առեալ հայթայթեմ ։ Այլ արդ քանզի բազմօք պաղատեցայ դրուակօք խանդաղա

տակնոք, որ ոչ է գրեալ 'ի յայս կարգ ձայնի, լծուր, բարեգութ, ըստ սմին բանի այնմ ամենայնի։ Եղիցի և այս աղերս բարբառոյ հայցման աղօթից յօդեալ ընդ նոսին. թերևս 'ի մաքրոց և 'ի կամարարից այս նուէր հացի պտնից բաղարջուց խուռն զանգելոց 'ի սեղան փառացդ քոյ մատիցէ։

Թ. Արդ դու բարերար և յամենայնի մարդասէր, Տրդ մի՝ այ միոյ, հզօր և ամենակալ, որ յաղթես գթութբ խնամոց քաղցրութեան քո, ոչ հասարակականաց միայն մարդկութեանս իմոց գոյակցաց, առ որս յաւէտ է ամբոխութի և բիւրամասնեայ հակառակութի, այլ և հրեշտակացն անախտականութե, նաև և ևս քան զայս՝ սրբասնելոցն անարատութե. յորոց մի էր և Եղիաս, որոյ ցոյցք խստութեն 'ի Քորեբ լերինն նշանակեցաւ յերիս օրինակս, 'ի շարժումն մեծ, 'ի հողմն ուժգին, 'ի հուրն կիզանողական. իսկ քոյդ հեզութի երկայնմտութե 'ի հանդարտութի մեղմութե օդոյն քաղցրութեան. քանզի կամաց ողորմութեց դու միայն ես, ըստ գրեցելումն։ Սան զի թէ և հաճոյք գտան մերասէրքս առաքինութեն յեղանակեալ յայլ նմանութի վերնայինն, սակայն երկրածինք էն և նոքա, ընտրեալք 'ի մարդկանէ. իսկ դու ոչ ունիս չարանալ իսկութբ բարիդ, յամենայնի օրհնեալդ, ամենևին փրկութիդ, ամենայնիւ հանդիստդ, համայնից անդորրութիդ, համօրէն ախտացելոց դեղ առողջութեան, աղբիւր ջրոյ կենդանւոյ ըստ Երեմիայ։ Դարձ առ իս և ողորմեա ինձ, որ այնքան ծարաւես պասքիս անկարօտդ ած իմում փրկութե, մինչ զի զուարթնոցն երկնից անմահից օրհնաբանողաց բան իմն ընծայեցեր մարդկօրէն փրկական քահանայապէս և քաւչապետաբար՝ անեղծական յարակայութբ մշտնջենաւոր պաղատանս օրհնեալդ քո գթութե 'ի մերոց դիմաց կենցաղականաց վասն իմ լքելոյս հաշտութե մաղթել, ողորմեա Երուսաղէմի. որ է լուսաւոր խորհուրդ յայց ելանելոյ մեծիդ յայտնութե առ հրեշտակականն թափուր տեղի ստորանկելոյ 'ի ձեռն մարդկան՝ քո կցորդութբ աւետարանեալ առակաւ այսր օրինականս, Երուսաղէմի։

Ժ. Արդարև լուար բարեգութ, անսասցեր թագաւոր, ունկնդրեցեր կեանք և յոյս, 'ի միտ առեր երկնաւոր, յարգեցեր հզօր, նկատեցեր ծածկագէտ, տեսեր խնամակալ, կարեկցեցեր անպատում խոնարհեցար միշտ բարձրեալ, նուաստացար ահաւոր, յայտնեցար անճառ, ամփոփեցար անսահման, քանակեցար անքնին, մածար ճառագայթ, մարդացար անմարմին, շօշափեցար անքանակ, կերպաւորեցար անորակ, լցեր իսկապէս զաղաչողացն բաղձանս։ Դու իսկ եղեր թշուառացելոյս ինձ՝ ձայնիւ զուարթնոցն՝ բարի բարեխօս, միջնորդ կենդանի, պատարագ անմահ, սպանդ անվախճան, նուէր մաքրութե՛, ողջակէզ անծախ, բաժակ անսպառ։ Ահա ողորմած, մարդասէր, օրհնեալ, միշտ կատարեսցես առ մեղուցելոյս զբարեբաստութի՛ կամաց քոց կենդանատուաց, գովեալ երկայնամիտ. և քեզ վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ, տէր զօրութեանց, մեծութիւն ահեղ, անտարակոյս տեսաւորութիւն, կամք ամենընդարձակ, առատութի՛ անպակաս, ո՞վ ոք զօրեսցէ տօնել հանդիսիւ պարերգութե՛՝ 'ի միոյ կաթուածոյ ցօղոյ քումդ բարութե՛, որ ցանկ դեգերիս պատրաստել պատճառս հնարից իմում փրկութե՛։ Եւ զոր մեծն է գրեցից պատմել յապառնիսն. քանզի ո՛չ անուանեցար հրեշտակասէր, և որ զպետութիւնս նոցունց հաստատեցեր, այլ և զերկինս ամբարօք նոյին զմատանց քոց գործ, ո՛չ գրեցեր երբէք սի֊

բել զնոսա. այլ առեր 'ի պատիւ մեծաց գովեստից առաջին դասեալ զմարդասիրութիւն: Վասն որոյ կըրկին մեծացուցեր քեզ անուն անճառ 'ի խորհուրդս սոսկալիս. զերկնայինս լուսակերպիցն կոչեցեր ընդ-նոսին սպասաւորս և գլխաւորս յատուկ մատակարարութեց. իսկ զստորնային ծնունդս մահկանացուաց տիրական և ածական պաշտելի անուամբդ պերճացուցեր: Ընցեալ վերստին ըստ սահման կըշռութե̃ չափոյ, լայնեցեր քեզ կտակս գրոց ճառից անքաւից զանապակ ծորմանն ծայրագունին վերնում բարութեանն: Նուս և 'ի մարդանալդ քո միդյէութենն, ոմանց վասն ինքեանց և կիսոց վասն այլոց զեղեր առատութք զտուրս կենաց, արուեստս բազմօրինակս, սքանչելիս ածագործս, նշանս ճշմարտատեսիլս: Որպէս զի թէ անդամալուծին պակասելոյն 'ի հաւատոցն՝ հոգաբարձացն առաջարկութք զցոյցս յուսոյն՝ գթացեալ ողորմեցար, և որչափ զօրեցէ առաւել բան քո ամենակար առ ախտալից մարմնոյս մաքրութի աղաղակողիս հառաչման. քան զի արդարև մեծ էն չափք հրաշից, քան զանմաքրեալս հոգի ը̃ հաստել, զլուացեալս պատկեր անտիրելի աղտոյ ներգործել. նա զի և երկրորդս առաւելութք յաւազանին շնորհ յաճախեալ՝ զփառսն հայրենի բարձրացուցանէ:

Բ. Դու ես տէր որ սրբես զմեզ, որպէս ընտրեցելոյն քո նախատպաւորեցեր Մովսէսի. դու ես, որ 'ի մեղս և յանօրէնութիւնս վերակացու եղեր տոհմին Յակոբայ, մինչ յեգիպտացւոցն երկրի ընդ խաւարն հեթանոսաց ընտանենային: Դու ես, որ օրէնսգէտ առնես զմեղաւորսն 'ի ճանապարհի, ըստ բանի երգողին Դաւթայ. դու ես, որ փոխադրես զքարեղէն սրտից կարծրութիւն 'ի լոյծ կակղութեան մարմնոյ գոյութեան բանի ընդունելութեան: Դու ես, որ բաւես ընձեռել սիրտ այլ, և ճանապարհ մի՝ երկնչել 'ի քէն զբովանդակ կենացն սահման. դու ես, որ տաս զերկիւղ քո 'ի միտս խստութեան՝ առ քեզ ուշ ունել հաւատովք, ըստ մարգարէիցն ձայնի:

Գ. Օրհնեալ քո շրթանցդ զաշխարհաստեղծ

բերանոյդ զա̃ծեղէն անձրևացդ զկեցուցանօղդ կաթուած մատոյ լսելեաց դրանց բացարան, որով զօձին խորամանկութի̃ բանսարկուին Թիւնից բարձցես և բժշկեսցես։ Ամենակալդ ձեռօք զխօսականացս շարժողական գործի ըմբռնեալ՝ ազդեա զօրութիւն ձայնի, որ տաս բնաւից ընտրութիւն բանի. զի դաստիարակեալ զպատշաճականն՝ մի՛ յանդգնաբար խօսելով իբր զնախնին լքայց 'ի յուսոյդ, և անբանութե̃ մատնեցայց վանեալ յորսողէն։ Լուսաւորեա վերստին զխաւարեցեալ հոգւոյս աչս՝ կենդանաբաշխ աջոյդ կարկառմամբ, զի մի՛ համարձակութե̃ն շիջեալ լապտեր շնչմամբ վիշապին՝ 'ի ներքոյ գրուանին ստորածածկեցայց։ Բարձ զանօրէնութիւնս իմ, տէր, և ընկեա 'ի խորս ծովու. որ է փոքր առաւել մեծութե̃ քումդ անբաւութե̃, ըստ մարգարէին, զիւմ ընկղմել չարութիւն։ Կանգնեա կործանեալս անձին նշան վստահութե̃, զի մի՛ յուսահատութե̃ն կոթող կառուցեալ զծածկեցելոցն բողոքեսցէ։ Բաց, հզօր և գթած, զբժշկարանիդ կենաց վարդապետարան, զի զառ 'ի ներքոյսն մշակութե̃ կորուսչին սերմանց՝ մանկաղաւ կամացդ հուպ առ արմատ խուզեալ հնձեսցես։ Դէմ եդեալ հետևել առ քեզ բոլորիցդ ա̃ծ՝ պետրոսեան օրինակութեամբն, 'ի կենցաղիս ծովու մեղանացս ալեաց ընկլուզայ. մատոյ ժամանեա զաջդ կեցուցիչ յօգնականութիւն ինձ սասանեցելոյս։ Ընդ քանանուհւոյն ձայնի 'ի խորոց սրտիս պաղատիմ, սովեցելոյս ասպականապաս կաղկանձողական ամենաթշուառ վտանգաւորիս, ապրուստ կերակրոյ փշրանաց հացի 'ի բազմազեղդ քո սեղանոյ մասնաւորեսցես։ Արա փրկութիւն նիւթոյ խորանիս որդւոյս դառնութե̃, որ եկիր խնդրել և կեցուցանել զիս զկորուսեալս։ Զի քո է մեծութի̃, յաղթութի̃ և զօրութիւն, և դու ես քաւութիւն և բժշկութի̃, նորոգութիւն և երանութի̃, և քեզ վայել է փառք և երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ քանզի անթիւ են յաճախեցեալ և գերազանցութեամբ միշտ առաւելեալ փրկանաւորդ արգասիք շնորհաց առ պարտուցս իմոց առաւելութի, չարչարանացդ հանդէս և յանձնառութիւն։ Զափդ ամփոփիչ ամենից հոգւոց գոյից արարիչ՝ ՚ի գործարանի մահուն նշանի խաչին հեղուսեր, զի զձեռնարձակութի իմ ընդդիմութեան կամաց քոց լքցես։ Զընթացողականդ լծակցութի երկոցունց ոտիցդ կեցուցողաց՝ յանարգելութեանս պատճառ՝ ՚ի պատժարանի փայտին մածուցեր, զի զփախուցեալս վայրապութի թշուառացելոյս դրաւականեսցես զթածաբար։

Բ. Ո՛չ դօսանալ ձեռաց կափողացն հրամայեցեր օրհնեալ գագաթանդ, որ զթզենւոյն տունկ առժամայն չորացուցեր, զի և զառ իս ներելոյդ օրինակ կանխաւ աւետարանեսցես։ Ո՛չ գանողացն անխրատութե զխոստովանեալդ ած սպառնացար, որ զարուսեակն մթացուցեր, զի մահացելոյս անձին բարութի հանդստեամբ հանդերձ գործեսցես։ Ո՛չ ըդհայհոյչացն հնարաւոր չարաբանութիւն կապտեցեր, որ զլուսնին պատկեր երանգաւ արեան գունեցեր, զի զանհամարձակ լեզուս ՚ի գովեստ քեզ զօրացուսցես։ Ո՛չ նախատողացն մոլեգնութեան սաստեցեր, որ զտարերս սասանեցեր, զի զթշուառացեալս զլուխ գթութեդ օծմամբ իւղեսցես։ Ո՛չ ՚ի մոլորեցուցչին կարդալ զքեզ ածասպանիցն՝ զօդուած ծնօտիցն բաժանեցեր քակտեալ ՚ի միմեանց, որ զկարծրութի վիմացն հերձեր, զի զանուանակս բարեաց հոգիս՝ ՚ի բերմանէ ընդունայնութե ողորմութեամբ հանդարտեցուսցես։ Ո՛չ զպահապանացն սուրս ընդերաց

իւրեանց մատուցեր, որ զորովայն օձին սահեցման հողոյ մատնեցեր, զի զտառապեալս մարմնոյ ոսկերս իբր 'ի գանձարանի պահեալ, կենաց յարութեան արժանացուցես: Ո՛չ 'ի կնքելն զշիրմին փականս կենդանակիր քո գերեզմանին՝ անդրէն յորսայսեալս զնոսին յանդունդս երկրի սուզեցեր, զի 'ի տապանակի անձինս զնշխար լուսոյդ հանգուսցես: Ո՛չ 'ի համբաւելն զքեզ կորուսեալ, և իբր զերկրաւոր մարմին գողացեալ, համայնաջինջ և ամենասպառ զսերմն ծննդոցն կրճատեցեր, զի զևս զանարժանս յիշատակի ընտրութեան բարեաց՝ անկորուստ և անմխասելի ընդ փրկեցելոցն հաղորդեսցես: Ո՛չ յարծաթոյն կրկնակապէն կաշառաձգութիւն, որ 'ի գանձարանէ հօր քում նուիրանաց քեզ գրաւ մատնութեան և անարգութեան մասնաւորեցին՝ զուրացողացն մոլեգնելոց, ըստ հին հարուածոց հանոյն Մովաբու՝ 'ի յորձան քարի յեղանակեցեր, զի զևս զվրիպեալս 'ի հաստատութենէ և ընդ իշխանութեամբ մահու վաճառեալս՝ արեամբ քո փրկեալ, 'ի հաստատուն վիմիդ կառուսցես: Օրհնեալ կրկին, օրհնեալ վերստին, յամենայնի միշտ օրհնաբանեալ՝ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոգւոյ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

’Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՐԴ այդ գումարտակ վերադասեցեալ բարեշնորհութեան քոյդ պարգեւաց առ իմս երախտիս, ով ամենագութ բարերար գոլեալ եւ ամենազօր, թէ եւ սակաւք շարագրեցան աստանօր եդեալ, այլ արքայազունք են եւ իշխանականք ինքնակալութ՟ց, որդիք զօրութեանց, ծնունդք վեհից, մեծափառք, լուսանորոգք եւ հրաշապատիւք. յաղթողական վերամբարձու՟ք դրօշիւք հռչակեալք ըստ գլխոց գլխոց պսակապաճոյճ գեղազարդելոց, բերեալ ընդ ինքեանս անթիւ պետութ՟իս օրհնաբանողաց, համբոյրս հեզս երջանիկս եւ խաղաղականս ա՟ծայնին հարազատուե՟ց այնոցիկ նահանգաց, զորոց մարգարէն մաղթեաց ասելով, զարթի՛ տէր զզօրութ՟իս քո, եւ եկ կեցուցանել զմեզ. որք յոյժ զօրէն հալածել զմեզս, եւ զանյուսուե՟ն կարկուտ հալել եւ փախուցանել, քան թէ նախամարտիկն զինուորութ՟ի երկնային պարուն զդիշերավարն խաւարասէր սկզբնաներհակ բարւոյն ա՟յ։ Քանզի եւ զբնաւն այսքանեացս ձրից որ ’ի բարձրելոյն ինձ անձրեւեցաւ տկարիս, թշնամւոյս եւ ապախտաւոր ծառայիս, անճառ է ասել. իսկ եթէ համարձակեսցի ոք զօրէն խօսել, զսակաւս ’ի բազմացն քան թէ զխսկութ՟ի համանգամայնիցն. առ այսոսիկ զառաջին նիւթն յիշելով յորմէ հաստեցաւն, իբր զտկար ոք նկուն ’ի զօրութ՟է մեծէ հերքեալ պարտեսցի։

Բ. ԱՅԼ թէպէտ եւ այսպէս գրեցի, եւ դարձեալ զնոյն վկայեմ առ թերի խակութիւն հողոյս՝ եւ կատարելութիւն հաստողիդ, եւ առ բարիսն իմ չարժանութ՟ի, սակայն ամենալոյս աննախանձ եւ բազմազեղուն գոլեալ արարչութ՟եդ զօրեղութ՟ե վանեալ

են կարծրութիւնք արտաբերութեան սրտի բանսարկուին. որ քարին առակաւ՝ յուսահատն վհատութեան, սպառմամբ խոպանման աղբերացս երկուց, որ 'ի զգայականս Եդեմայ բղխել պատրաստեաց տնկողն, զի ոռոգեալ ծաղկեսցի նովաւ՝ որ 'ի յիս բարեգործութեան կենսատունկն դրախտ, ահա մի ցամաքութ՟ արտասուացս՝ աղանդահնար պատրանօք՝ չարաչար խաբամանկեսցէ վերստին հանել 'ի փափկութ՟է նախնումն վիճակին: Իսկ յորժամ կացցէ ա՟ծ համբարձեալ հրաշիւք արուեստից 'ի մէջ աստուածոց հաշտարանացն խաղաղութ՟բ, բարձեալ ընդ ինքեան զշնորհացն կտակ, առ որ ամենայն ճխսակարութիւք խարդախութ՟եց և կարճմտութիւնք սրտնեղութ՟եց իբր ընդ վիմեղէն լերին պնդութեան բախեցեալ ցնդին, ջրոյ օրինակաւ սակաւու հեղեալ, և կամ հողոյ խորտակմամբ վշրեալ:

Գ. Որդ չև իմ կշտամբանքս՝ ըստ ձայնին Յոբայ՝ 'ի մարդկանէ իցեն, այլ յամենատես աչաց վերին հրամանիդ. մտեալ ընդ խղճիս տագնապ երկիւղիս, սոսկամ սասանեալ յամենայն կարծեաց. ապաւինիմ և արդ անձամբ բեկելով 'ի յոյսդ հաստատութեան կենդանի անեղծ. զի ողորմութ՟բ նայեցեալ 'ի յիս իբր 'ի պարտաւոր կորստեան պատժոց, առաջի բարերարութեան երկնայնոյդ յանդիման եղեալ ապաձեռն անթոշակութ՟բ, զքոյդ երախտիս անպատում փառաց բերելով ընդ իս՝ յուշ քեզ արկանեմ. որ ոչ մոռացմամբ զբաղեալ նիրհես, և ոչ թարթափմամբ աչաց ընդմիջեալ՝ զհեծութիւն կրից անտեսես: Մերացո՛ յինէն, աղաչեմ զքեզ, խաչիւդ լուսոյ զխեղդ վտանգիս, հոգարկութ՟բ տրտմութ՟եդ՝ զտարակուսելի տխրութ՟իս, փշանիւթ սպակաւն՝ զբողբոջ մեղացս, զարկուածով գանին՝ զհարուած մահուս, ապտակին յիշմամբ՝ զկարիս ամօթոյս, թըշնամանօք թքոյն՝ զանգոսնելի գարշութ՟իս, լեղւոյն ճաշակմամբ՝ զհողւոյս դառնութ՟ի: Ահա քո են այս ա՟մ բարութիւք անբովանդակելիք՝ ա՟յ միոյ միածին որդի. առ որովք զչարութ՟իս իմ յիշատակեալ՝ զամենօրհնեալ անուն քո կարդամ բարձր աղաղակաւ իմանալեաց պաղատանօք: Տէր 'ի խոստովանութ՟ի

զղջման պարտութեան ամաչեցելոյս, և տո՛ւր ողոր-մութ՟ի որդւոյս սատակման մահուն անմահի. զի 'ի բազմութ՟ե իմոցս մեղաց՝ վերստին կրկնեալ նովին աղաչմամբ առաւելութ՟բ՝ քո ողորմութ՟իդ աւետա-րանեսցի, հռչակեալ հնչմամբ ահաւորութ՟ե յերկ-նի և յերկրի: Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԲԱՑՑ արդ որպէս երբեմն յայլ ընթերցուա-ծի որ 'ի սկզբնաւորականացն կարգի՝ զմեղանացն զխաւարային ծնունդս զլխաւորացն օրինացն մարմ-նականացն անդամոց գրեցի, յորոց տիրեցայ ժա-ռանգս մահու, նոյնպէս և յայսմ սահման ընտրու-թէ բանի զլուսածնելոյն զազատարարն օրէնս հոգ-ւոյն կենաց որ 'ի տէր Յ՟ս՟՝ յիշատակեցից նուագս յոքունս, իբր յանբաւ բազմութեց ծովու կաթիլ մի առեալ:

Բ. Քանզի են արդարև կայսերականք ոմանք 'ի բարձրութ՟են գահի բազմեալք, թոշակաւն շնորհաց լցեալք և հաստատեալք: Թագաւորն և սիրե-ցեալք իւր, արքայն և պատուաւորք իւր, պսա-կեալն և իշխանականք իւր, բարեհռչակեալն և հնչմունք իւր, յաղթողականն և փողք իւր, զօրա-ւորն և մարտիկք իւր, գովեցեալն և փառք իւր, փեսայն և պարաւորք իւր, դշխոյն և օրիորդք իւր, փեսաւէրն և հանդերձանք իւր, ազատութիւնն և շնորհք իւր, այցելութիւն և ձեռն իւր, խոստումն և քաւութիւն իւր, պահպանութիւն և աջ իւր, պարգևն

և զարդ իւր, Նշանն կենաց և ամբիոնն իւր, կնիքն և նկարագիր իւր, ամպն և հովանի իւր, արուեստն և հրաշք իւր, հոգին և անեղծութիւն իւր, բանն և կատարած իւր, ուխտադրութիւն և լրումն իւր, զօրութիւն և հրամանք իւր, լուացարանն և սքանչելիք իւր, մանանայն և անապականութիւն իւր, վէմն կենդանի՝ և վտակք իւր, սիւնն հրոյ և Ճառագայթ իւր, որոտումն և ազդմունք իւր, յոյսն վերին և փրկութիւն իւր, ծառն օրհնութեան և պտուղք իւր, բարունակն և բարութիւնք իւր։ Նա զի մի զընաւն ասելով յամենայնէն վրիպեցայց, իբր յարեգակնէ այլայլեալ աչաց տկարութ, 'ի շատն ասել լռեցից և 'ի սակաւն ժամանեցից, բաւականացեալ ամենապիկար կարիւ։

.Գ. Նայց աւանդ յաւէտ աստանօր Թշուառայելում եղկելի անձինս, քանզի կարգ բանիս բերէ ինձ խառնել ընդ ձայն աւետեաց բողոք գուժիս. վասն զի ընդ այսոսիկ առընթեր սորին գայ արդարութիւն և կշիռքն, վճիռն և հատուցմունքն, քննութիւնն և լցումն, յանդիմանութիւն և դամբարքն, մերկութիւն և պատկառանքն, յայտնութիւն և ամօթն, ամբիծն և վաստակքն, Թիւրեալն և պատիժքն։

Դ. Դարձեալ վերստին աշխար կրկին եղկելոյս, քանզի գայ հասանէ առ հասկ հասակիս անհնարին բարկութե՛ մանգաղն առ հունձսն, դատաւորն առ ատեանն, հզօրն առ բեմն, սպառնացեալն առ կորուստն, բազուկն առ դատաստանն, գաւազան խրատուն առ հարուածն, սպառազինութիւնն առ նախանձն, հովլիւն առ ընտրութիւն։ Քանզի բանն զոր խօսեցար ընդ իս, նա դատի զդատապարտեալս 'ի վերջնումն աւուր հատուցմանն։ Այլ կանխեա՛, բարեգութ, նախընծայ քաղցրութեամբ առ նուաղ հեծութիւն վարանական երկիւղիս, և զօրութիւն ընձեռեա՛ ձեռամբդ օրհնութեան 'ի յետին տագնապիս առաջինդ քո օգնութ՛ մխիթարել, բժշկել, քաւել և կենագործել։ Նա քեզ փառք յամի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ քանզի զկերպարանն առաջին լքի 'ի վնասակարին թելադրութենէ, իմովս ծուլութեամբ կորուսեալ 'ի սպառ, ցուցից արդ այժմուս զհնոյն յիս տեսակ. ողորմելի հեծութք թախծեալ 'ի հոգի, անաչառ խայտառականօք հրապարակաւ 'ի յեկեղեցիս բազմութն ազգաց վերապատմեցից բարձր ձայնիւ, բարբառով մեծաւ աղաղակելով։

Բ. Մատեանս շնչական բարդեալ 'ի յինքեան ներքոյ եւ արտաքոյ ողբս եւ վայս եւ ձայնս, ըստ տումարի տեսլեանն Եզեկիելի, քաղաքս անպատուար եւ անմահարձան, յարկս ունայն 'ի դռնափակաց ամրութէց, աղս տեսակաւ այլ ոչ համեղութք, ջուրս աղտաղտին անախորժելի ծարաւեաց արբման, գետինս անօգուտ հերկագործութն, սահմանս լքեալ հեղեղավայրս կնիւնոյ, խոպանացեալ եւ տատասկաբեր անդաստանս, ծախնամ երկիրս անձնաւոր՝ որ բանսարկուին պատրանաց մշակեցայ, եւ ղընծիւղ փայտս պտղակորոյս, հատանելի ծառս ունայնաբոյս, կրկնամեռ խօսուն տունկս անյոյս, ամենաշէջ ճրագարանս անլոյս։ Արդ վերստին առ սոյն բերելով զայսնմանութն աւաղականաց, բազմօք կրկնեցից. որ ամօթոյն դառն պատուհաս պահեալ կայ հիքոյս, կրճտումն ատամանց եւ անկէտ լալումն աչաց եղկելոյս, հայրական ցասումն անսպուժելի՝ դառնութն որդւոյս, ապականութին աննորոգելի՝ մեղուցեալ մարմնոյս, նոր կշտամբութն զտողիս չարեաց՝ ախտացեալ հոգւոյս, տարտամ տագնապի տարակուսանաց՝ ելից գերելոյս, զոր երկնային զօրքն մատուցանեն թշուառացելոյս, 'ի խրձունս որոմանցն վկայելով՝ վտանգեցելոյս, 'ի ձայն ահարկու զանբժշկութին ազդել լքելոյս։

Ահա արդարև երգս կատակերգութեան չնարահար պոռնկի, յածեալ և կոծեալ քաջ հնչեցուցեալ ողբս ողորմելիս և զկծեցուցիչս, ըստ առակաւոր բանին Եսայեայ՝ որ 'ի պատգամին Տիւրոսի։ Զի թէ նա զգլխաւորն փոքր անցից ապառնեացն 'ի մօտոյ իմն տպաւորեալ, բողոքէր դիմակս դիմակս կերպից կերպից աւաղականաց, ըստ կոծողացն կաքաւելոյ, իսկ առ իս ո՞րչափ և որպիսի՞ս ձայնս մրմնջեցից վհատեցուցիչս. որ գալստեանն տն̃ սպասեալ առանց վրիպանաց, մն̃ացի անպատրաստ և անհանդերձելի։ Արդ եթէ զդատաստանացն ահաւորութի̃ կրկնեցից, բազմացուցից ինձ աշխար. ապա եթէ զփորձն իսկութբ̃ ցուցից, յաճախէ ինձ երկիւղ. իսկ եթէ զկերպարանացն տեսիլ գրեցից, առաւելուն ինձ հատուցմունք, զի կանխաւ նկատեալ զսոյնս՝ և ո՛չ անագան ապաշաւեցի։ Այլ խնայեա յիս, գթած, մարդասէր, հզօր, բարերար, ամենապարգև Ան̃ թագաւոր, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՄԵՆԱԿԱԼ ա̃ծ բարերար ստեղծիչ բոլորից՝ լո՛ւր հառաչանաց ձայնիս վտանգի, և յերկիւղէ տագնապի ապաժայիցն կարծեաց փրկեա՛ կարող զօրութբ̃ զերծեալ 'ի պարտեաց. քանզի բաւական ես յամենայնի առ ամենայն հնարս զօրանալ անբաւ մեծութբ̃ և իմաստութբ̃ անսահմանելեաւ։

Բ. Նաւ քանզի ուշիւ մտացս տեսեալ 'ի հեռուստ զհանդերձելոցն հանդէս ահաւորափայլ, նկատեմ ինձէն աստանօր կանխաւ զտիւն լուսոյ սրբոցն յաւ-

տոյ, զօրն խաւարի պատժապարտիս պատուհասի. ուստի ո՛չ զօրէ ոք յեիցս առ պատսպարան փախըստեան. ո՛չ անդունդք խորոց, ո՛չ վիհք վհից, ո՛չ բարձրութիւնք լերանց, ո՛չ անձաւք քարանց, ո՛չ կարծրութիւնք արձանաց, ո՛չ ծերպք ծակաց, ո՛չ փապարք փոսից, ո՛չ սորք հեղեղաց, ո՛չ բաւիղք խորշից, ո՛չ շտեմարանք յարկաց, ո՛չ ծածկութիւնք սենեկաց, ո՛չ եմակք հովտաց, ո՛չ ծործորք դժուարաց, ո՛չ վերադրութիւնք բլրոց, ո՛չ արձակմունք շնչոց, ո՛չ անբաւութիւնք ծովուց, ո՛չ սահմանք յորձանաց, ո՛չ հեռաւորութիւնք եզերաց, ո՛չ ողբմունք ձայնից, ո՛չ հեղեղք արտասուաց, ո՛չ տատանմունք մտաց, ո՛չ համբարձմունք ձեռաց, ո՛չ պաղատանք շրթանց:

Բ. Այսոցիկ սաստկութեանց մասանց անձողոպրելեաց դու ես, տէր Տ՜ր, հնարք և դադարք դիւրութեան և անդորրութեան փրկութեան ամենամեղս հոգւոյ. արդ հայեա՛ ՚ի յանզերծ վտանգիցս շրջադրութեան՝ միայնդ քաղցր առ ամենեսեան: Ձգեա՛ սուսերաւ յաղթական կենաղէն խաչիդ զցանցս վարմից, որ յամենայն կայից պաշարեն ՚ի մահ զգերիս, և հա՛ն ՚ի յանդորր զոտս սասանեալ թիւր ընթացողիս: Բժշկեա՛ զհրատապ ջերմնական տոչորումն մղձկեալ սրտիս, մերժեա՛ զդիւային չարահնարութեանս շշուկ քո պարտաւորիս, հալածեա՛ զյուսահատ անձկութեան հոգւոյս մթութն չարի կենակցիս, ցրուեա՛ զծխամած թանձրութիւն բռնութեան մեղացս երևոյթ մռելոյս ՚ի յիս, կորո՛ զզազիր թխատիպ կրիցս ապականութեան կարիս: Նորոգեա՛ զպատկեր լուսոյ պաշտեցեալ փառաց մեծութեան անուան հզօրիդ յոգիս, զօրացո՛ ըղձնորհիդ փայլումն ՚ի գեղ դիմացս և ՚ի կերպարան տեսութեան մտացս հողեղինիս, յարմար յերիւրմամբ կացո՛ յարդարեալ՝ որ զքոյդ բերէ նկատումն՝ նշուլազարդ մաքրութեամբ զտեալ զմռայլս մեղաւորիս, ա̃ծային կենդանի անեղծ երկնաւոր լուսովդ քո ծածկեալ յօրինակս երկս: Զի դու միայն ես օրհնեալ ընդ հօր ՚ի գովեստ հոգւոյդ ս̃բյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Որդի ա՟յ կենդանւոյ օրհնեալ յամենայնի, հօրդ ահաւորի անքնին ծնունդ, որ տկարանայ առ 'ի քէն և ոչ ինչ. որ 'ի ծագել անստուեր նշուլից ողորմութե՟ քոյ փառաց՝ հալին մեղք, հալածին դևք, ջնջին յանցանք, խզին կապանք, խորտակին շղթայք, կենդանանածնին մահացեալք, բժշկին հարուածք, ողջանան վէրք, բառնին ապականութի՟ք, տեղի տան տխրութի՟ք, նահանջին հեծութի՟ք, փախնու խաւարն, մեկնի մէգն, մերժի մառախուղն, փարատի մռայլն, սպառի աղջամուղջն, վերանայ մութն, գնայ գիշերն, տարագրի տագնապն, չքանան չարիքն, հալածին յուսահատութի՟քն, և թագաւորէ ձեռն քո ամենակար, քաւիչդ ամենայնի:

Բ. Որ ոչ եկիր կորուսանել զմարդկան ոգիս, այլ կեցուցանել. թող ինձ զանթիւ չարիսն իմ բազում ողորմութե՟դ, զի դու միայն ես յերկնի անճառ, և յերկրի անզննին, 'ի տարր գոյի, և յեզրս ծագաց աշխարհի, սկիզբն ա՟մի և յա՟մի ամենայն լրմամբ, օրհնեալ 'ի բարձունս, և քեզ ընդ հօր և հոգւոյդ ս՟բյ փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոգւոյ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի։

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Տէր ա՟ծ գթութ՟ե, փրկութ՟ե և ողորմութ՟ե, քաւութեան և նորոգութեան, բժշկութեան և առողջութ՟ե, լուսաւորութ՟ե և կենդանութ՟ե, յարութ՟ե և անմահութ՟ե, յիշեա՛ զիս յորժամ գայցես արքայութ՟բ քո՝ ահաւոր, հզօր, բարերար և ամենաստեղծ, կենդանի, գովեալ, ամենակատար, մերձ ՚ի հեծութիւն համայն եղելոց։ Ընդ խաչեցելոյն ընդ քեզ պաղատիմ, որ ո՛չ ըմբռնեալ վասն քո և ո՛չ կապեցեալ, ո՛չ կախեալ և ո՛չ բևեռեալ, ո՛չ կռփեալ յանուն մեծիդ և ո՛չ անարգեալ, ո՛չ լլկեալ և ո՛չ նչկահեալ, ո՛չ խորտակեալ և ո՛չ մահացեալ, և արքայութեանն արդարոց մասին անձկալեայ լուսոյ արժանի ցուցեալ, խրաւամբք ուխտի երդմնականաւ ամենիւն ազդեալ զանփոփոխութիւն բարեացն տուելոց, փառաւորեցեր առ յոյս փրկութ՟ե ՚ի սպառ լքելոյս։

Բ. Օրհնեալ օրհնեալ և դարձեալ օրհնեալ, և զիս ընկալեալ նովին հաւատովք կանգնեա՛ ՚ի կործանմանէս, բարերար. բժշկեա՛ ՚ի հիւանդութ՟ե ցս ախտից, ողորմած. յեղերաց մահուս դարձո՛ զիս ՚ի կեանս, կենդանութ՟ի. քո եմ և ես, կեցո՛ ընդ նմին, ապաւինութ՟ի. անձամբ մեռելոյս կենդանական շնչոյ ընծայեցո, յարութ՟ի, կեանք, անմահութ՟ի; անպակաս բարութ՟ի, անսպառ շնորհ, անփոփոխ ներողութիւն, աջ ամենազօր, ձեռն ամենիշխան, մատն ամենամերձ։ Կամեա՛ց տէր և փրկեսցայց, ակնարկեա՛ միայն գթութ՟բ՝ և արդարացայց, ասա՛ բանիւ՝ և վաղվաղակի անարատ գտայց, մռայլեր զթիւս չարեացն՝ և անդստին համարձակեսցայց, առատաձեռնեա՛՝ և արդէն ՚ի քեզ իսկ պատուաստեսցայց. փառաւորեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հետութեան նորին հակոյն առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԲԺՇԿԱԿԱՆ կրթականութեան ամենափորձ հնարաւորութեամբ պատճառ կենաց անախտականաց, թագաւոր զօրաւոր երկնաւոր՝ տէր Յ̃ս Ք̃ս․ ա̃ծ ամենեցուն, իմանալեաց և տեսականաց. ահա դու 'ի յիս ըստ մարգարէին՝ որ ընդ առելոյն՝ նոր կցորդութ̃է. առ ոյ բարեզարդ դաշամբ այս բանի ընդ քեզ միութեան, լուսաւորեցայց կրկին ողջացեալ շնչով և մարմ̃նով, ամենայնիւ կարօղ և անվանելի։

Բ. Որ ոչ կարօտանաս սպեղանեաց առ պատրաստութ̃ի պատանաց հոգեկան վիրաց, ոչ ժամանակի, ոչ միջնորդի, ոչ աւուրց երկարաձգութեան, ոչ փուփոխս մատուցանելոյ, ոչ հատման, ոչ խարման, ոչ սրագործութ̃է, ըստ երկրաւորս դեղատուութեան, առ որս միշտ է վրիպութ̃ի և ամենասխալ տարակուսութիւն։ Բայց քեզ արարչիդ հոգւոց և մարմ̃նոց ա̃մ ինչ լուսաւորեալ է, ամենայն ինչ առաջի է, ա̃մ ինչ գրեալ է, ամենայն ինչ դիւրին է, համայնն հնարաւոր է, իմաստն գլխաւորեալ է, խոստումն լցեալ է, կամեցն կատարեալ է, քո կտակն աւետարան է, քո վճիռն ազատութիւն է, քո մատեանն շնորհ է։ Ո՛չ փակեալ ես ընդ օրինօք, ոչ պարունակեալ ես ընդ կանոնաւ, ոչ արգելեալ ընդ նուազութ̃բ, ոչ խոնարհեալ ընդ հնազանդութ̃բ, ոչ պարագրեալ ընդ փոքրկու̃բ. ոչ չափեալ ես ընդ սահմանաւ, ոչ վրիպեալ 'ի բարկութ̃է, ոչ այլայլեալ ինչ 'ի ցասմանէ, ոչ սխալեալ 'ի խստութ̃է, ոչ ամբոխեալ 'ի խռովութ̃է, ոչ դղրդեալ յանդիմուէ̃, ոչ փոփոխեալ յողորմուէ̃, ոչ պակասեալ 'ի բարձրութ̃է, ոչ լքեալ յայցելութ̃է, ոչ տկարացեալ 'ի

փրկութեան ։ Դու սկիզբն և լրումն ամենայնի, և 'ի քէն է ամենայն. և քեզ փառք և երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն ։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոգւոյ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾ անսահման, ծնունդ Աստուծոյ հարազատ անթարգմանելի, արարիչ բնաւին եղելոց, Որդի Թագաւոր, լոյս 'ի խաւարի սրտից մթացելոց. ընդ մեզ լրմամբ և ընդ առաքչիդ իսկութեամբ, մերայնովս զքոյինդ ծանուցանօղ հրաշապէս ։ Հայր քո օրհնեալ երկնաւոր անճառ՝ որ առաքեացդ զքեզ 'ի վերուստ, ուր փառակիցդ ես արարչութեամբ. այնքան հոգացաւ փրկութեան իմոյ տարագրեալ գերւոյ, մինչև զքեզ իսկ մատնեաց մարդկան ։ Իսկ դու կարող գոլով 'ի վեր քան զվիշտս, զտնտեսութեանն աւարտեալ խորհուրդ՝ հաճեցար ընդ պարտեցելումս զմահուն ճաշակել բաժակ անթերի մարդկութեամբ և անպակաս Աստուածութեամբ ։ Եւ հոգիդ Աստուծոյ կենդանարար՝ որպէս Քո և Հօր քոյ իսկակից, և համապատիւ էութեամբ ծնողիդ և ծնիցելոյդ ։ Մի Երրորդութիւն կատարեալ 'ի դիմաց երից անորոշելի հաստուածոց, անըսկիզբն և անժամանակ, բնաւին բարերար, համայն կենդանարար, բոլորից խաղաղարար, ստեղծիչ գոյից և յօրինիչ ամենից, անքակութեամբ և միով բնութեամբ փառաւորեալ ։

Բ. Իսկ եթէ հայրն գթած երկնաւոր հզօր՝ մին յէութենէ՝ վասն մահապարտիս յանցանաց մատոյց զմիայնակ ծնունդդ յանքննին ծոցոյն, ոչ անխայեալ յորդիդ 'ի համապատիւդ և 'ի սիրելիդ, այլ կամաւ

նուիրեաց մահու չարչարողացն զինու, ըստ մարգարէութեն Զաքարիայ. վասն զի զարթմնուլ սրոյն 'ի վերայ հովուին, և հարկանիլ նոյն ինքն հօտապետին, և ցրուիլ ոչխարացն հօտին, որպէս օրինակն նուրբ նախագրին և ուխտադրութիւն խորանին և նուիրումն արեան սպանդին և առակ խորհրդոյ աբրահամեան պատարագին, զփրկութիւն թշուառացելոյս 'ի կամաց կեցուցչիդ յառաջադոյն նկարագրէր. և արդ հիմ տրտմիս անձն իմ կործանեալ՝ ոչ յածուստ հնարաւորութենէ, այլ 'ի քումդ ինքնագործ հակամիտութենէ. կամ ընդէ՞ր զիս խռովես՝ յուսահատութեամբ սատանայականաւ զմիտս հարեալ. յուսա՛ յած, խոստովա՛ն լեր նմա, և նա հոգայ վասն քո, ըստ դաւթեան սաղմոսին, և այլ մարգարէի կենսախրախոյսն բանի:

Գ. Իսկ յեղանակ խնամարկելոյ հաստողին 'ի վեր է քան զսահման կշռութե մտաց հրեշտակաց և երկրականաց. և եթէ բեւրս կրկնեսցի, ոչ լինի չափեալ. քանզի անբովանդակելոյն և բարերարելն է անճառելի: Սա զի ոմն օրհնեալ զոմն օրհնաբանեալ յերրորդական համագոյութենն առաքեաց. իսկ նա 'ի հաճութի կամաց առաքչին մեռաւ. և միւսն ահաւոր՝ 'ի յերկուցն հաւանութի՝ մեծաջան բաղձանօք մաղթէ: Իսկ համաբարբառ միակամութեանն ցուցակ՝ առ 'ի զնոյն բարի ներգործել, որպէս հոգին կենդանւոյն և բանն բանականին, պայծառութիւն փառացն և կերպարան էութեանն: Որ կեանսն փոյթ, առ ողորմութիւն սթափ, առ ձեռնկալութիւն պատրաստ, առ փրկութիւնն կազմ, առ առատութիւն յորդ, առ յաճախութիւն զեղուն, առ անբաւութիւն լի, առ աննուազութիւն փարթամ, առ երկայնմտութիւն ձոխ, առ անհասութիւն բարձրեալ. մի Երրորդութիւն կատարեալ 'ի յանձանց երից, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկող-
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԶԻ՞ արդ յոյս բարեաց տնկեալ 'ի սրտի՝ անձին իմ կործանեալ, և գտեալ հաւատոց պընդեալ զերիկամանցդ երկակի մասունս՝ զկրկնապըղտոր խորհրդոցդ զցանկականիդ գործարան, խոստովան լեր բարերարին քո՝ զմտացդ իբրև զգործոց, զխորհրդոցդ իբրև զլռութեանց, զանտեսից իբրև զյայտնեցելոց, զսրտիդ ծածկութից իբրև զբարբառուոյն ձայնից, զակնարկութեցդ իբրև զարդիւնականաց մեղանաց, զազդել շրթանցդ իբրև 'ի գլուխ ելելոց չարի, զոտիցդ հետոց իբրև զպատուիրանաւն քոյ վազողաց, զձեռացդ ձգուածն առ ցասուածն իբրև 'ի հեղուածն արեան գործողի, զծիծաղելոյն բնաւին իբրև զկամաւորական լքուածն շնորհի, զերդմնականն, որ թէ 'ի հանդէպս թէ 'ի տարադէպս, իբր զգործակցութիւն խաբողին, զամբարտաւանութիւն իբր զհին կործանիչ նախաստեղծին բարձրութե, զսրտին նեղութի իբրև զթերութի հաւատոց, զմեղկութիւն իբրև զպարտուի զօրաւորին պնդութե, զտրտունջն առ վտանգս կրիցն՝ իբր զուրացուի ուխտին որ առ տէրն, զապարասանութիւն իբր զթոռն իմն անդթութեն, զամբարհաւաճութիւն իբր ոչէիւք առ վեհսն գոռոզութի, զհպարտութիւն իբր զկամակոր հարազատ պտողին չարեաց, զակամայիցն ընդ կամաւորացն, զբռնացելոցն ընդ հաւանականացն, զեկամտիցն ընդ բնաւորականացն, զանօրէնութիւնն ընդ ապաստուածութեն, զփոքունսն ընդ սաստկագունիցն, զնուազունսն ընդ յոլովիցն, զանձառիցն իմոց իբր զձառելեաց գիտողին, զանգրելոց մխասուցն իբր զնկարելոց տեսողին 'ի յարձան մագնեստիս վիմի, զթեթևագունիցն առ խտիր մտաց իբր զստուար

ծանրութի բեռանց, զխնդիր չափոյ ծածկելոցն իբր զճշդով պահանջումն սատերն սակի 'ի բերանոյ կիտին կորիւնի չորեքդրամեան կշռուքն, զանդնդականացն գործոց իբր 'ի յականջս ոյ արագ ժամանելոց։ Օ այսոսիկ յաճախեալ կուտեալ կրկին յանձնառութեամբ, վերստին պատմեալ աստանօր մեծաւ հեծութբ զչէոյն իբր զեղելոց, ընծայեալ ոյ զպարտութի վանեցեալ անձինդ. զի ընկալցիս 'ի փոխատուէն զշնորհօք թողուի պարտուց մեղաւորին, զոր տէրն արդարացոյց և հրաշափառապէս հռչակեաց, ամենապատիկ ներբողիւ կրկնեալ զգովեստ զղջմանն քան զպարսաւանս մեղացն։

Բ. Նարդեալ և դիզեալ անձինդ մեղապարտի բամբասանս յոքունս զքոյսն խոհերս բազմամասնեայս, անձն իմ կշտամբեալ յոքնախթանդ բանիւ. զչարութին, զանօրէնութին, զվրիպութին, զառ 'ի մարտին հանդիսէ փախուստ, զպարտութին, զմոլեգնութին, զամպարշտութին, զապշութին, զթմբրութին, զքունն արթնական, զառ 'ի յընթացման զնիրհումն, զխորհուրդն օտարոտի, զբանիցն նանրութի, զզազրութեն հաճութի, զյամենայն 'ի նմին, զփափագելն ոյ ատելեացն, զաներկիւղութին, զանսաստութին, զանհարթութին, զթերութին, զթիւրութիւնն, զլուծութին, զճշդութին, զանկապ արձակումն, զծիծաղականսն, զվընջողականսն, զկատակերգականսն, զգայթագղականսն, զպատրողականսն, զանդէպ քաջութիսն, զանյարմար մարտսն, զառանց օրինի արիութիսն, զխեղդմունս հոգւոյն, զտատանողականսն զերկչոտութիւնս, զբազմատեղնեան ձիւղսն զրահետականս, զանպատկառ փարաքմունսն, զգժտութիսն, զգժդմնութիւնսն, զանդատ ատելութիւնսն, զմարմաջմունսն դիւրըմբռնողականս, զփոքունցն զանկշռուտս, զխոստմանցն դրժողութիս, զուխտիցն մոռացութիս, զնմանեացն այլակերպութի, զկեղծեացն քողարկութի, զփառամոլութեն մորոսուի, զյօնիցն յաւակնութի, զապիրատութիսն, զինքնասիրութիսն, զնախապատիւն տենչութի, զհատուցանելն եղեռնականացն, զնոյնսն զանչափ աղճատանսն, զվայրապար բերմունսն, զընթացակցութիսն խոլա֊

մանկութեան բանսարկուին, զբանին սերմնակալութեան, զվաճառուածս կենացն ընդ գնոց սատակմանն, զկորուստ աւանդիցն, զհայրենեացն ծախս, զկապարանն ձգողական զփոկով լծոյ երնջոց անխզելի ըմբռնմամբ զանօրէնութիւնս՝, զյարաթաթաւ տղմաբնակութիւնս, զլքումն լաւացն, զընթադրութիւնս անկարծիցն, զկնի դարձին առ նոյն դարձ դաժանական, զնորոգ մտացն, զօտար խորհրդոյն, զանկայուն կամացն, զհաճման հագագին, զէութիւն չնչոյն, զեւս քան զսահման կանոնացն դրութեան զիշխանականին զամենասփիւռ բացարձակութիւն, եւ զոր չէ ճառելի եւ կամ գրելի եւ կամ պատմելի եւ կամ յերեսս դիմաց բերելի։

Գ. Եւ արդ զիա՞րդ բժշկեսցիս, անձն իմ եղկելի, ՚ի յայսքանեաց տիգաց խոցոտեալ, բարձեալ թողեալ այր մի տարագիր անողջանալի, ըստ մարգարէին. քանզի մի ՚ի վերագրելոցդ բաւականապէս զօրէ սատակման, թո՛ղ թէ այսքան դասք սպանողաց դժնէից դահճաց շուրջ պաշարողաց։ Մանաւանդ զի ո՛չ այսու եւեթ նմանագրութեամբ կշռի տարացոյց տարժանեցելոյս, այլ զոր օրինակ անթիւ բազմութիւն կայտառաց կարճաց խայթողականաց՝ ՚ի ստորին մասունս ծայրից ոտնոյն զօրհասական թոյնս բերելոց, եւ յաման մաշկեղէն արկեալ ամփոփէ զելիցն շաւիղ կապարանին շրջափակութեամբ, ցուցանի արտաքուստ բարիոք, իսկ ՚ի ներքուստ համբարք չարի եւ պահեստ կորստեան եւ կոյտ կսկծման եւ գործօնեայք սատակման եւ մշակք մահու։ Արդ այսոքիկ են ամբարեալքն քո անօրէնութեան տաժանեաց թշուառաքիրտն թօշակք, ա՛նձն իմ պարտական կրկլին սատակման. որ կամաւորաբար ընկալար ՚ի քեզ, զոր թշնամին սերմանեաց ՚ի վերայ ցորենոյն՝ յագարակի աշխարհիս. ո՛վ այր անմաքուր՝ ամ պարիշտ եւ ծոյլ, բնաւին ատեցեալ, սիրօղդ մտացդ ախորժմամբ զլցեալսն ամ անառակութե. եւ զոր առաքեալ ցուցանէ զթիւս բանիցն սարսափելեացն կշտամբողաց, աստուստ սկսեալ մինչեւ ՚ի կատար կանոնի այնր պայմանի, եւ որ հասեալ են, ասէ, յայ իրաւանցն վերայ, եթէ որք զայսպիսիսն գործեն եւ կամ կամակից են, արժանի են մահու։ Արդ ես

ինձէն զիս ինքն պարտ վարկայ կրկին հատուցման կորստեան սատակման 'ի մահ դատապարտուէ. այլ անխայեա՛ յիս ողորմութեամբ՝ բարեգութ, կենդանի, հզօր, կամարար, կարօղ, հնարաւոր, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ վրիպեալս ես յաւէտ ամենապատիժ, միշտ դժնեայ վայրենաբարոյ անձամբ անձին մահու կշտամբիչ, արածօղս զերամակս զազիրս վայրագասունս խոզից արօտականաց դարշուէ մեղաց նախատ վարձկանութեանց, հովիւս տածողական զհօրանս ուլուցն ամայաբնակաց 'ի վրանս հովուացն, ըստ երգոյն երգոց առ իս առակին. որ ո՛չ ի՛սկ ճանեայ զիս երբէք գիտել, թէ յո՛վ և յո՛յր պատկեր և վասն ո՛յր գոյացայ։

Բ. Նա 'ի յոյս տանողականս կրողաց երկուց միակցորդ խորհրդականաց, ըստ ձևոյ հրեշտակի կառուցած, իբր 'ի թուիչս թևոց կրկնաբարձ բաղկաց վերատանողաց յաշխարհն հայրենական հայել, ո՛վ յիմար, զիա՞րդ քեզէն կորացար յերկիր, զատեացս միշտ հոգացեալ դիպուածս, ընդ ցիռս անապատականս համարեցար։ Իբր զՃրագ բազմաբերանեան 'ի յաշտանակի մարմնիդ հատեցաւ գըլխոյդ բոլորութի, զի և այսու 'ի յօրինակէն շնորհէ մի՛ օտարասցիս զանձ տեսանել, և զմնացականացն իմաստասիրել։ Բանականութեն յարգանօք կրկին ձոխացար, զի զյաղթանակ բարեմասնութեն որ առ քեզ եղեն՝ անարգել լեզուով խօսեսցիս։ Ջեռինդ

հաստմամբ յարմարոստեան մատանցդ շառաւեղօք՝ զգործնականացն տնօրինել զտնտեսուն, իբր կցորդ համացեղութեբ ամենաբաշխ աջոյն այ՝ ած կոչեցար։ Որից հարիւրոց և տասանց վեցից յօդիւք շաղկապեցար, յարեալ ՚ի քեզ ընդ նոսին ՚ի նոյն և պատշաճական մասունս չափոց ազդողականաց հինգ ըզգայութեց, զի մի և երևելիդ նիւթականուի քումդ տեսուե՝ մտացդ դիտման անդատ եղիցի. զի ոմանք ստուարք են և զօրաւորք, և այլք փոքունք են և պիտանիք, կեսք կարծրակերտք և ազդողականք, են և գաղտրականք և պատուականագոյնք, դարձեալ կարևորք և պատկառելիք։ Իսկ թարգմանութիւնք սոյին տեսութե ՚ի քեզ են նկարեալ իբր յարձանի անջնջականի անձն իմ եղկելի. որպէս զի և տարր ժամանակաց և շարունակ հետևման աւուրցն առպսակ ամին, իբր կանոնաւ իւիք սահմանեալ մասամբքդ՝ անսխալ և անայլայլելի պահեսցի։

Դ. Դարձեալ այլ օրինակ հոգևորական, որ զսիրոյն յօդուած շաղկապէ ՚ի մի առ եկեղեցի, քև խորհրդածի. իբր զի առանց ընաւից զուգամասնութե կապակցել լծոյ հաւանականաւ զկեհն ընդ փոքուն, վնասեալ է հաստուածոյն անարատութի յանուն Քի ժողովելոյն. որպէս ՚ի հատուածն և ՚ի նուազուի միոյ յանդամոցս անարգացս պատուաստելոյս ՚ի մարմնի, կրճատեալ իմն է յօրինուած կազմութե մարդոյդ քում սենեկի զգայականի, և շրջեալ է ընտանութի պատկերին յանարգ փոփոխուի։ Այլ արդ այսպիսեօք, և ևս բազմօք անզուգական հրաշակերտութեբ եղական պատկեր այ՝ կշտամբեալ ՚ի սպառ ոգւն իմ գերի. և թէպէտ յառաջին նմանութեն կողոպտեալ գտար պատուիրանին յանցաւորութեբ ՚ի դրախտին կենաց, այլ աւազանին լուսազարդ շնորհիւն զհոգւոյն փչումն առեալ, և նմանուի ես կերպարանին. և արդ ընդէր կորուսեր զփառսն երկնաւորս, իբր նախաստեղծն երբեմն զվիճակն երկրաւոր յԱդին դարաստանի. ընդէր փակեցեր քեզէն քեզ զերկին, և զվերելոյն դուռն աղխեցեր. ընդէր խառնեցեր ընդ ջրոյն մաքրութե զախտ արտասուացդ տարժանութե. ընդէր զլուացեալ զձորձ վերարկուին

գարշելի գործովք զազրացուցեր․ հե՞մ զեղեալ հան-
դերձին մեղաց պատմուճան անառակ վարուք քեզ
արկեր․ ընդէ՞ր զտանողացդ ոտից սրբութ՟ի ճանա-
պարհաւն ժանդից աղտեղեր․ ընդէ՞ր կրկնեցեր իրա-
ւադատին զուխտազանցութիւն հին պատուիրանին․
ընդէ՞ր մերժեցար 'ի պտղոյն շնորհաց, իբր զԱդամ
'ի ծառոյն կենաց․ ընդէ՞ր նենգեցեր քեզէն քո կա-
մաւ զանստուեր յուսոյն յարակայութիւն․ ընդէ՞ր
պատկառանք անհամարձակելիք քոյին դիմացդ նը-
պաստեցին․ ընդէ՞ր զլինեցար ընդդէմ քո ներհակ,
ով ընդունարան խելագարութե՟․ ընդէ՞ր որսացար 'ի
ծուղակ մահու՝ թողեալ զարահետն վստահութե՟․
ընդէ՞ր կարթիւ պատրանաց ածար հաղորդդ մարմ-
նոյ կենդանարարին։ Այլ վերստին յուսացեալ 'ի նա
կարդամ նմա ապաւինելոյս քաւիչ նորոգիչ փրկիչ
կեցուցիչ և կենդանարար, ողորմած խնամօղ մար-
դասէր և անոխակալ բազմագութ, օրհնեալ յաւի-
տեանս․ ամէն։

'ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի․

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա․ Եւ արդ զի՞նչ գոյ ասել ամաչեցելոյս յերե-
սաց մեծիդ ահաւորութենէ, բայց եթէ համրանալ
և հող 'ի բերան եղեալ լռել 'ի սրտի, ըստ մարգա-
րէութե՟ն խրատու, ահա 'ի բարւոյն կարկառեալ 'ի
յոյս։ Իսկ եթէ զփականս շարժողութեան շրթանցս
բացից, բռնադատեցից խօսել կամեցեալ, դարձեալ
զնոյն ձայն կրկնակական եղերերգութե՟ լալեաց բազ-
մութե՟ խէթ մտացս յառաջադրէ։

Բ․ Եւ արդ ողբակից մեծ մեղաւորին անօրինե-

լոյ կամաւ առ 'ի մահ՝ զնորին գոչումն երկրորդեցից և ես ընդ նմին. մեղայ տէր մեղայ, և անօրէնութե̃ց իմոց ինձէն վկայեմ։ Հիւսեալ ընդ նմին զբանս յիս֊ներորդի սաղմոսին, անթիւս գրեմ զպարտուցս սակ անձինս մեղաց՝ քան զհիւղ երկրի հողմահոս փոշւոյ ընդ օդս ամենայն տարածեցելոյ։

Գ. Մեղայ յերկինս և առաջի քո, ընդ անառակ որդւոյն պատկառեցելոյ հայրենի գթոյդ վերստին դարձեալ թախանձ արկանեմ. զողորմելին ձայն ա֊ղերսանաց արտօսրածին ողբովք գոչման 'ի տխուր դէմս մատուցեալ առաջի քոյ տարածանեմ, հա՛յր գթութեանց, ա̃ծ բոլորից, չեմ արժանի կոչիլ և ո՛չ բնաւին առ այս անուանիլ, ո՛չ միայն որդի, այլ և անպիտան ապաբան վարձկան։ Ընկա՛լ զսովեալս տարագրական, պարտական մնասուց. և զցաւ քաղ֊ցոյս լլկանաց նեղոյս նուաղեցելոյս՝ կենաց քո հա֊ցիւդ բժշկեսցես։ Ե՛ր ընդ առաջ քո ողորմութե̃դ 'ի սկզբնաւորս ապաւինութե̃. զգեցո՛, գթած և անո֊խակալ, անօրինեալս մեղապարտի զնախակապուտ հանդերձին ծածկոյթ. աւանդակորոյս ձեռացս աղ֊տեղեալ մեղօք՝ զկնիք մատանւոյն համարձակութե̃ ամենաառատ կամօք մատուսցես. զգարշապարացս թշուառութի̃ մերկութե̃ ոտիցս՝ պատսպարութ̃ աւե֊տարանական ամրավերարկու օդիցս կօշկաց 'ի յօ֊ձին թիւնից միշտ ամրացուսցես։ Զուարակդ պա֊րարակի եզինդ երկնայնոյ, որ է միածին որդիդ քո օրհնեալ իսկապէս մարդասիրութ̃, կարօտելոյս բա֊րեաց նուիրեա՛. որ մատուցեալ միշտ և անպակաս մնայ 'ի լրութեան, յարակայ զենեալ 'ի սպանդարա֊նի անթիւ սեղանոց անսպառութ̃, բոլոր յամենե֊սին և բնաւ յամենայնում, էութ̃ յերկինս և խո֊կութ̃ 'ի ստորինս, աննուազ մարդկութեամբ և անթերի ածութ̃. փշրեալ և բաշխի 'ի մասունս անհատս, զի զհամայնն հաւաքեսցէ առ 'ի նոյն մար֊մին իւրում̃ գլխոյ. քեզ փառք ընդ նմին, հա՛յր ողոր֊մութե̃, յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հեկողի առ նոյն տէրս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԲԱՐՁՐԵԱԼ, հզօր, անսկիզբն, անեղ, անբովանդակելի, աննիրհելի ակնդ նկատող, ծնող անքննին փառաց միածնիդ. իրաւացուսցես զիմս ողորմութի հերքեցելոյս ընդունելութեան առ երկնայինս և առ երկրաւորս։ Տօնեալ զկեալս կորուսելոյս վերնականացն պարերգութեամբ, աւետարանեալ բանիւդ օրհնութե զկենդանութիւն իմ մահացելոյս, զբարեբաստութի կամացդ յայտնեալ, գովեալ բոլորից գոյից եղելոց, ստացիր անուն քեզ անճառ և ինձ թշուառիս նորոգ փրկութիւն, կորուսցես զգիր մուրհակի մեղուցելոյս ամբաստանութեան, զմճիռ հոգւոյս մահու ջնջեսցես կայլակօք արեան որդւոյդ սիրելւոյ, վստահութի փրկութե բարեաց արեամբ. Նորի քո նկարեսցես, ցոյց զսքանչելիս քո բարեգթութեդ 'ի ճաշ հարսանեաց քում հարազատի։ Մի փակեսցես զխնդրելոյս առ քեզ զաւագաստ սրահի կենացդ յարկի, մի տրոհեսցես 'ի բազմականացդ և 'ի բարեացդ քո զրկեսցես, մի պահեսցես 'ի գանձարանիդ զնիւթեալ իմ պարտուցս անօրէնութի, մի կնքեսցես 'ի քսակ բարեացդ զղագրութեց իմոց գարշութի, մի երկարս ինձ զվէր մեղացս 'ի յախտալից մարմնիս ծածկեսցես, մի զփրտութի նեխութե ցաւոցս ինձ տնկակից մահու մնացուսցես, այլ բժշկ բանիւ քոյդ ողորմութե զժանտութիւն ապականարար, որպէս զի զատեալ 'ի հիւծմանց ախտից՝ առողջութեն պատրաստեցայց. հնարաւորեալ, գթութեցդ հայր, մեծ խոցուածոյս զօրեղ սպեղանիս, կարեւոր կործանմանս՝ բարի այցելութիս։ Զի քո եմ, տէր օգնական, թէ և առ մի նուազ բեւրս մեղիցեմ, բայց ոչ գրեցայց համայն

մեղուցեալ, տուիչ կենաց իմոց բարերար, 'ի շնորհ պարգևաց կենաց քոյ ապաւինեալ. զի Ճանաչելդ զքեզ բովանդակ արդարութիւն է, և գիտել զզօրութիւնդ քո՝ արմատ անմահութեան, որպէս և կանխաւ իսկ գրեաց իմաստունն. և դարձեալ՝ տիրելդ քո, ասէ, ամենեցուն, խնայել տայ քեզ յա՟մ. և դարձեալ, մօտ է քեզ յորժամ և կամիս կարօղ գտանել։

Բ. Այս Սողոմոնի յուսոյ աղերսանք իմոյս առեալ տիպ. քանզի ոչ այլ ոք բազմամեղ որքան զնա ինձ զուգաշաւիղ. երբեմն որդի, ապա ատելի. երբեմն միջնորդ խաղաղութեան ժողովրդեանն, և յետոյ խտրոց որոշման բազում խռովութեան. երբեմն օրէնք կենաց կացեալ, և յետոյ մուրհակ մահու հաստատեալ. զերկնաւորին պաշտօն ընդունեալ, և զօտարին անուն ծանուցեալ։ Անպատճառ օգտող, անկարօտ զրկօղ, անսովելի գող, գրգեալ տրտնջօղ, փափկացեալ փախստական, սեղանանենգ սարտուցեալ, անպատասխանի մնասապարտ, քաղցրանոյշ հայհոյիչ, զաւակ հայրատեաց, կտակարանացն մատնիչ, Մովսէսի չարախօս, մոռացօղ երախտեացն, իմաստուն սխալական, ամենագէտ յանցաւոր, անօթապարտ զղջացեալ, տարակուսեալ աշխատօղ, աղաչաւոր կռապաշտեալ, յամրայլին դարձաւոր, կաղակարծ ընկալեալ, կասկածաւոր հաշտութիւն, յապայս յիշատակ, յերկբայս փրկութիւն, չաւատալի գիւտ, 'ի մասնէ մնացուած, խարդաւանեալ գերի, կխակտուր պրծեալ, կամաւոր անձնամատն, տրմարդի յղփացեալ, բազմավրէպ հանճարեղ։ 'Ի յընթացս բանից երկեակ որոշմանց՝ ամենայն ուրեք բանս արկեալ ողբոց և ձաղանաց, մեծ պարսաւ և փոքր գովեստ՝ իբր 'ի վերայ ինքնագրաւ կորստականի, երգիծանութիւն խառնեալ ընդ աշխար. բան նորա թելադիր բարգաւաճութեան ամենայն հասակի, և խոստորումն նորին 'ի շրթունս բնաւից թառանչ թախծութեան ողորմելիս իմն ազդեալ։

Գ. Զարմանամ, վհատիմ տարակուսեալ ապշութեամբ. զի թէ նա այնքան գթեաց, ինձ զինչ պատահեսցէ. զիա՞րդ անկաւ ամբարձեալն, զիա՞րդ սա-

սանեցաւ հաստատեալն, զի՞րդ կործանեցաւ կա-
ռուցեալն, ի՞բր օտարացաւ ծանուցեալն, զի՞րդ
զակատեցաւ զաւակն ընտրութեան, զի՞րդ սրացաւ
մերձաւորն, զի՞րդ աղօտացաւ փայլեցեալն, զի՞րդ
պատանդեցաւ ազատեալն, զի՞րդ անօրինեցաւ ու-
սուցիչն, զի՞րդ նուաղեցաւ հռչակեալն, զի՞րդ
անարգեցաւ փառաւորն, զի՞րդ փոքրկացաւ մեծա-
տունն, զի՞րդ ամպարշտեցաւ բարեպաշտն, զի՞րդ
ամբարհաւաճեցաւ ընտրօղն, զի՞րդ ունայնացաւ
պատարունն, զի՞րդ կտրեաց զուխտն որ ընդ բարձ-
րելոյն: Պատկառեմ ասել, թէ և ընդ սանդարա-
մետականին կապեցաւ. զի՞ կայր նորա և կռոց,
ուստի՞ սէրն ընդ պատկերաց, վասն է՞ր կամքն ընդ
խորանաց. զի՞րդ ոչ յիշեցաւ յանդիմանութիւնն
Սամուէլի առ Սաւուղ եղեալ, հմայք, ասէ, մեղք
են, և ցաւս և աշխատութի̃ ածէ թերափ 'ի վերայ.
զի՞րդ ո՛չ հայրենի յանդիմանութի̃ն, կուռք, ասէ,
հեթանոսաց դևք և անշունչք են, և նման նոցա լի-
ցին պաշտօնեայք նոցա: Տէր միայն ածէր զնոսա,
Մովսէս նախագրեալ յառաջաձայն ձաղանօք սաս-
տիկս իմ̃ ամբաստանէ, ո՛չ էր ընդ նոսա ասէ ա̃ծս
օտարոտիս, զոր ո՛չ ճանաչէին հարք նոցա: Ո՞ւր է
մահամատոյց այլազնեայ արձանն Փագովրայ, ո՞ւր
տգեղն և անպանծալին սիգոնացւոց իգական ամե-
նանզով ձուլածոյն, ո՞ւր կանացի կերպին անգրելին
խայտառակութիւն զազիր տեսակին, որով ամօթոյ
մարգարէքն զանասնօրէն դիմեցուի̃ն ՝անխտրաբար
յանուն չարութեան անժուժկալ դիւին անա̃ծաբար
ձօնեալ մոլէին: Տարաւ զէութի̃ բարեբաստութե̃ն՝
որ զնախնին որսաց 'ի կորուստ, յաղթեաց մեծու-
թի̃ն իմաստիցն առաւելութե̃, գերեաց զոռոզու-
թի̃ն, յիմարեցոյց փափկութի̃ն, վանեաց արծաթն
ծառայեցուցիչ, յոգի դատեցաւ զայրն տօնելի հին
զէնն կործանողին, 'ի գրկացն ա̃յ հանեալ՝ 'ի յոտս
ստամբակին գթեցոյց, մեռոյց մեղկութի̃ն, թմբրե-
ցոյց ծուլութի̃ն, արբեցոյց շուայտութի̃ն: Ո՛վ դիւ-
րապատիր մարմին երկրածին, որո՞վք ձայնարկու-
թեամբք զքեզ աւաղեցից. քանզի ո՛չ տիրապէս առ-
նա հանդիպի ընդդիմաբանութի̃ս, այլ ամենից սխա-

լողաց՝ կամաւ մրխպելոց. վասն զի նովաւ է իմանալ, թէ անիրաւ է պարծել յիմաստս մարմնոյ, եթէ ոչ Աստուծով դատեալ ընտրեսցի. որ զի թէ առ այս պայմանի յիմար ոք իցէ, և 'ի հաստչին կամս յուսասցի, ոչ ևս 'ի նորայոց անտի ինչ կրեսցէ:

Դ. Այլ քանզի սաստիկս և քստմնելիս ունի Սողոմոն զդարձին իւրոյ յիշատակարան ինքնապարսաւն կշտամբութեամբ, իբր մեռեալ իսկապէս համայն աշխարհիս անձնասիրութեան. զոր եթէ զիսկն ոք նկատեսցէ, Ունայնութիւնքն է իմանալի. այլ և 'ի մատեանս քահանայիցն և 'ի գիրս Աքիայ սիլոնացւոյ, յորում զփոյթն իւրում ընթացիցն արտասուելիս իմն յեղանակէ. զուր ջան, անօգուտ վաստակ, անմիտ հետևումն, անշահ արշաւանք, անկայուն երկք, օտարին իմաստք, ոչընչից հոլովք, բամբասելի բերք, անյարմար վարկածք, սնոտի սերմանիք, աւազափուլ շինուածք, ապականացու ստացուածք, քամահանաց տաժանմունք, ինքնամարտ կռիւ, ընդ ոգւոյ իւրում դատ, ընդունայնաթօպ քիրտն, վնասակար փափաք, կորստական շաւիղ, վրիպակ ճանապարհ, կործանական կրթութիւնք, մոլորապատիր վարժութիւնք, հանապազասխալ տեսութիւն, ակնայայրատ պչրութիւն, պոռնկակերտ կերպարան, ախտաբորբոք նիւթ, դժնեատեսիլ գոյն, յոքնատխուր գեղ, յոլովամեղձ ծուխ, շոգի ցնդելի, վաճառ մերձ 'ի յառ, տաղաւար քակտելի, ընդվայր աղաղակ, անպատճառաւոր ծաղր, արհամարհելի ասպարէզ, անձնավաճառ գիր, ստակչական ելք, անմիտ մտածմունք, ստայօդ ճառ, զայրացուցանօղ զրոյցք, եպերանաց խծբիծ, խելագարութեան խնդիր, ամօթանաց ցոյցք, խայտառականաց յայտնութիւնք, առակ ապառնեացն, ապաշաւանաց գործ, ըմպահկանաց պատմութիւն, հեղգացելոց օրինակ, խորխորատ ծածուկ, որս խաւարային, մահագուշակ վիհ, անյատակելի անդունդք, ուղեկցութիւն սպանողաց, յիմարութեան բարբանջմունք, դարանակալաց վայր, խարխուլ յարկ, շինուած սասանեալ, կամուրջ խախտեցեալ, երևոյթ փախչելի, խաբօղ շողքորթ, անոպայ մատնիչ, ընդդէմ բարձրելոյն հակառակութիւն: Զայս ամ̃ մասունս

բանից խոստովանական կանոնադրութեն, 'ի սիրտս ընաւից նախասերմանեաց Ժողովօղս կանոնադիր դարձելոց զղջման. որպէս զի մի պարծեսցի ոք 'ի մարդկանէ բամբասաւորօք զինուորեալ նետիւք՝ զանձն և զընկերն խոցոտելով. քանզի կռապարիշտ է քողով ծածկեալն, որ զկերպարանս միայն ունի, և զոչ ախորժելիս ստեղծչին կատարէ:

Ե. Եւ արդ նա՝ որ ոչ այնքան մեղաւ որքան զղջացաւ, մի՛ 'ի սպառ պախարակեսցի. այլ յիշեսցի այրն այն 'ի բարի, իբրև զհիմն յուսադրութե 'ի տէրունի ոտմն դիմելոց, յորժամ հոգւովն էջ յայցելութի ածութեն անբաժանելեաւ՝ կենագործել զանդ խոստովանեալսն. զոր մեռեալքն ահա կենդանեացս անտարակոյս բերին աւետիս: Ընդ որում մաղթեալ իմ պարտաւորի՝ իմաստութենն ոչ ժամանելոյ, 'ի մեղանացն մասն կարգեալ, բարեբանեալ մեծիդ պաղատիմ. լից զնուազդ իմ բանագրութի 'ի յերջանկին հանճարեղութի. նիւթեացին ներկայիս հայցմունք 'ի բարգաւաճին յարգաւորութիւն՝ 'ի գերաշխարհան արքային աղերս. այցելութ խնդրոցս դիցի քո ընտրեցեալ վեհ արքայորդւոյն, զոր միածնիդ օրինակեցեր: Յարեանն կցորդութե զքո փառակիցդ ճաշակեցաք. տուր փրկութ քոյոյ ծառային, ամենահնար, զօրեղ, ահաւոր, 'ի ստեղծողիդ փառս անճեցուցեալ զանքաւելի մեղացն ջնջումն: Նշաւակաւ խորհրդոց բարեաց՝ ընդ ողորմեալսն նորոգեսցես. որ ամենահամ ախորժաճաշակ բազմապաճոյճ առակագրութ զածութիդ քո քարոզեալ 'ի մատեան լուսազարդ կտակի, եկեղեցւոյ ընծայեաց հետս բարութե՝ խոստովանութե մատչել առ քեզ, հայր: Քանզի ոչ հեռի յողորմութենէ առ այս ցոյց բանի է իմանալի, թէ անյուսութեանն կալթուած չէր անկեալ 'ի յեռանդն սրտին ըղձից, որ զձեպ զղջմանն փոքր ինչ կասեաց:

Զ. Արդ 'ի յուշ բերեալ զոր 'ի քեզ անճառելի բարեմասնութիք, զգթութի քո ողջունեսցես. որով զկոշկոճեալն 'ի բազում դարուց՝ բամբասանաց քարանձգութե, երանութե վերարժանացո. որ յոքնահասան արտասուաց ելիւք զմէջ յատակի յարկին հե-

դեղեալ ապարանիցն իւր խրախճանութեն սաստ-
կակսկիծն ապաշաւանօք, հօրն կրիցն գերազանցեաց
ողորմելի ոգւոյն հեծութք. զոր 'ի յաչաց բանից-
քո արտօսր՝ առ որ մերովս 'ի յիւրն ախտակրեաց,
երկայնամիտդ ներողութ միացուցեալ խառնեցեն,
գթած. և զանյարմարն առ նա կարծեցեալ զսաղ-
մոսին բարեբանութ, 'ի փառս էակցի որդւոյդ կնքե-
լով նովաւ կեցուսցես զնա քաղցրութեամբ ընդ աղ-
քատս ժողովրդոց։ Զայս պուետիկոս ոմն բարե-
շնորհ արդահատէր ընդ Սողոմոնի, ամենայնիւ վարձս
վարկուցեալ համակցորդ զուգաձայնութ՝ իբր կեն-
դանեօք նովաւ ընդ նմին վասն նորին աղերսել առ
քեզ, զոր յաւելուած կարգիդ տնտեսէ։ Քանզի և
աւստացւոյն 'ի նմանէ ստեղծեալն բազմահրաշա-
ւորն մարգարէաճառն պատմագրութիւն ծնութեն
արդարացուցիչ զՍողոմոն ողորմեալ կարգէ. որ զի
անպարսաւ է աղօթելն, քան չարաբանելն վասն
նորին։

Է. Զոր և ես մաղթեմ մեծ վստահութ՝ նմանա-
կից այսր հեծութեն. և զիմն ընդ նմին ընծայել գո-
չումն. զի թէ կորուսցես զմեզ դատեալ ըստ գոր-
ծոց, ոչ պակասին փառք քո, զի իրաւամբք քո ճա-
նաչիս. իսկ եթէ գտցես, այնքան բարձրանաս, որ-
քան մեծութեդ քում վայել է. քանզի յաւէտ օրհ-
նաբանելի ես դու երկրորդաւս՝ ողորմածութեամբ,
քան նախահրաման սաստկութն։ Դարձիր տէր՝
դարձիր քաղցրութ 'ի խնամս գթութ ձրի և ամէն-
առատ պարգեօք սիրոյ մխիթարել յաւէտ զտրտ-
մեալքս համաշաւիղ տագնապաւ տապոյ տոչորմանն
անբժշկականի։ Ձեռն եղեալ փրկութն նորոգես-
ցես վերստին, քաւեալ և պատսպարեալ 'ի մեղաւ-
կործանս խորտակմանէ։ Նու քեզ միայնոյ սկզբանդ
և անսկզբանդ, ընդ սկզբանդ և սկզբնաւորիդ ծկըզ-
բանց՝ սուրբ Երրորդութեանդ և միում աստուա-
ծութեանդ փառք և իշխանութիւն յաւիտեանս յա-
ւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԵՒ արդ մի՛ տիրեսցեն անօրէնութիւնք քում պատկերիս կայսերականի արքայութեանդ վերնում, ա̃ծ բոլորից լուսոյ. մի՛ կապտեսցէ գուռոզն ապըստամբ զվարդ փչմանդ շնորհի 'ի քո ստեղծեալս կերպէ. մի՛ թագաւորեսցէ մեղքն խափանեալ՝ մարմնոյս մահացուի առ 'ի գրաւել զիս 'ի նոյն։ Զի՛ք իմ թագաւոր առ իշխել շնչոյս բաց 'ի քէն, Ո՜ն, որ անբռնադատ հնազանդեցուցանես լծոյն քաղցրութեան, որ բառնաս զկարիս մեղաց ամենակարդ բանիւ, որ արեամբդ քո ստացար և մարմնովդ կերակրեցեր. որ կարգեալ սահմանեցեր ուխտ կենաց անփոխադրելի, որ յոգի քո կնքեալ կցորդ քեզ գրելով, հօր քում մատուցեր ժառանգակցապէս. որ յանուն զենման միշտ յիշատակաւ քո չարչարանաց առ նոյն բարերար աղօթել համարձակեցեր, ստեղծիչ ամենից և կեանք։ Դու ես ա̃ծ ամենայն հոգւոյ, որ մեծացուցեր զայս տուրս շնորհաց քան զամենայն գործոց քո հրաշս. ո՛չ զերկինս իւրովքն զարդուք և հրեշտակացն պայծառութեամբք, ո՛չ զերկիրս և զմարդկութիւս և որ առ սոսա են զարմանուիք, ո՛չ զսահման լայնութեան ծովու և որ 'ի նմա են եղելութիւնք, ո՛չ զանդունդս աղխիւքն հանդերձ և որ 'ի նմա են անբաւուիք, ո՛չ բարձրացար յօրինմամբ այսքանեօք վեհիւք՝ որչափ առ իմս կարեկցութիւն, յասելն քո ՚ոք մարդասիրեան՝ քաղցրութեանց յուսոյ բարութի, ով է ա̃ծ իբրև զիս կարող թողուլ միշտ զմեղս և ջնջել զանօրէնութիս։ Ահա արդ խնկեալ են բանք քո, ողորմած, և խոստովանեալ բարերարութիք, փառաւորեալ խորք խորհրդոցդ, և երկրպագեալ զեղմունք շնորհացդ։

Բ. Արդարև ո՛չ ոք բաւէ յեւիցս թարգմանել խօսիւք նիւթական լեզուի 'ի մասանց այտի քումդ գթութեանց զոր առ իս ցուցեր, յօրինիչ. քանզի և մեծ իսկ է զօրութի՛ զհնացեալն անդրէն նորոգել ըստ առաջնումն պայծառութե, քան յանգոյից ստեղծագործել։ Այլ զի ո՛չ է քո տկարութի, որ զօրութիդ ես ամենայնի, առ որ բան քո միայն ազդեալ՝ զլրութի գործոցն գլխաւորէ, ահա յարիցես փառաւոր լինել, բարեգործ, 'ի ստացուածս այս կրկին անյուսալի փրկութես. զի իրաւամբք ուխտի բարձրասցի՝ հաստատուն եղեալ մեծապէս օրհնաբան առեւտեաց քո ձայն 'ի քաւելոյդ շնորհ ծանուցեալ, ողորմութե լուսովդ ուղերձեալ, քան 'ի ճանապարհ ստեղծանելոյն։ Զի առ մինն արարիչ միայն ճանաչիս, իսկ առ միւսն՝ առաջնով կոչմամբն և երախտաւոր. ընդ կերպացուցանելոյն և քաւիչ, ընդ նորոգելոյն և բարերար, ընդ հաստելոյն և ողորմած, ընդ կազմելոյն և հնարաւոր, ընդ յօրինելոյն և հեզ, ընդ նկարելոյն ամենազօր, ընդ առաջնորդելոյն և լոյս, ընդ տածելոյն հովիւ, ընդ դարմանելոյն խնամիչ, ընդ ողջ պահելոյն բժիշկ, ընդ ձեռնկալութեն զօրավար, ընդ անպարտութեանն թագաւոր, ընդ արարչութեանն քաղցր, ընդ ամենատուր պարգևացն առատ, ընդ միշտ անսալոյն ներօղ, ընդ ո՛չ բարկանալոյն անոխակալ, ընդ կարեացս վշտակցելոյ ծածկագէտ, ընդ յանձանձելոյ գթոյն ապաւէն, ընդ գերունակ գորովոյն մծ, ընդ անսպառ բարութեն՝ օրհնեալ յամենայնի։

Գ. Արդ որպէս ստեղծեր մինչ ոչն իսկ էի, և ծանուցար ինձ գոյացուցիչ, և այժմ զհոգի մաղթողիս մարմնոյս տաղաւարաւ յարդարեա՛ անդրէն վերըստին յանարատութի մաքուր սրբութե նախնի լինելութեն. զի բազմասցի առաւել աճեցուն եղեալ յաճախ տուչութի անսահմանելի քոյդ սքանչելեաց նորոգ ներկայիս, քան զանցելոց հնոցն ստուերականաց։ Այլ ընդ ճառելոյս զթիւս մեղացս՝ որքան մտացս թևս ընթանայ զանբերելիսն յիշատակել, արդարացայց յանուն քո հզօր. և 'ի պատմելս ինձէն զանձին իմոյ բիծ, և դու թողցես զամպարշտու-

թի բազում մեղանաց խոստովանելոյս, հզօր, ծածկատես, ամենափրկիչ. զի մի ծայրագոյն լրութեան աւետեացս, դարձեալ նախնումն կարօտացայց՝ երանելով սաղմոսիւն զշնորհօք փրկեալսն մկրտութեան. և փշովք մեղաց յոգի խոցոտեալ, ձեռն քո մխեսցի յիս առաւելապէս այժմէն վերստին, ծանրս առնելով զբեռն պարտեացս քան զքաղցրութիւն պարգեւացդ, այլ ազատեա զիս օրհնաբանեալ հոգւովդ սրբով, աղաչեմ զքեզ՝ տէր ամենայնի, յօրինաց մեղացն և մահու: Քաւ լիցի, թէ անկցի ընդ տկարութեամբ սահմանաւ ճշմարտութեանդ ծագումն իբրև զգրոյն օրինակ. քանզի ուր քաւութիւն է թագաւորեալ՝ վտարեալ են մեղք, և՚ի խրախոյս կենդանի բանիդ՝ ոչ է յուսահատութիւն, և ամբարձեալ քոյոցդ շնորհաց՝ հալածեալ են պարտիքն, և մերձ գոլով ձեռինդ Աստուծոյ՝ ոչ գոյ անհնարութիւն, այլ ամենևին լուսաւորութիւն, բովանդակապէս զօրութիւն, անպարտելի կարողութիւն: Քո է փրկութիւն, կենդանութիւն, ողորմութիւն, միանգամայն և քաղցրութիւն, արքայութիւն, անեղծութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց՝ բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԻՍԿ արդ, քանզի որպէս ոչ է առանց Քրիստոսի Աստուծոյ ոգւոց փրկութիւն, և ոչ առանց տեսման աչաց՝ առ լոյս զուարճութիւն, և կամ առանց արուսեկին նշուլից արևու երբէք քաղցրութիւն, այսպէս և ոչ առանց խոստովանութեան ծածկութից և ըստգտանաց անձին՝ քաւութիւն: Ոչ ի զինչ օգուտ

քեզ է մաքրութի՞դ, եթէ ընդ փարիսեցւոյն դա-
տեսցիս, և կամ զի՞նչ վճռեսցեն զիս պարտիքս,
եթէ ընդ մաքսաւորին գովեցայց, և կամ ո՞ւր ասի
պարսաւեալ մարգարէն Յովէլ՝ երիցս կրկնելով
զանձինն եղկուն, և կամ զի՞ գուցէ սէ̃յն դատաս-
տան առ 'ի յիշատակ աւուրն մեծի, և կամ ի՞բր
արդեւք անմաքուր իմացի շրթամբք Եսայի՝ հեռւին
'ի գործոց տանն Իսրայէլի, և զիա՞րդ ա̃ծ պարտա-
ւոր պաշտի ադամեան մարմնովն՝ իմոյս կարեկցեալ
յանցաւորապէս առ հայր աղօթել, և կամ յո՞րս
թարգմանի առած առակին, թէ սիրտ իմաստնոյն
'ի տան սգոյ, և սիրտ անմտին 'ի տան ուրախութե̃ :
Զի որ զխալէն Ադամայ անձին իւրում ո՛չ գրեա-
ցէ, և զմեղս ամենից ինքեան ո՛չ համարեսցի, իբր
երջանիկն արքայից զհարցն, կորոյս զիւրն արդարու-
թի՞ որպէս անախտակիր գոլ բնութե̃ս. և ո՛չ բերկ-
րի սիրտ առ զուարթութի երեսաց աւետեօք յու-
սոյն, ըստ ասացելոյն, եթէ ո՛չ յառաքելոյն Ք̃ի ու-
սեալ՝ ա̃միւ աչհա̃ ըստ ա̃յ տրտմեսցի :

Բ. Արդ ըղձալի է ինձ յաւէտ աստանօր խրատն
հին՝ նորոգ ընկալեալ՝ հոգւոր հանճարեղին, զոր
տէրն իսկ երկրորդեաց, երթալ նստել ո՛չ յառա-
ջին բարձին հպարտից ընդ ամպարշտացն նանրա-
խորհուրդ ժողովելոց, ուստի Դաւիթ և Երեմիա
ուխտիւ կանոնի սահման հաստատեալ հրաժարեցու-
ցին, այլ ընդ զղջացեալսն սրտիւ պատկառեալսն մե-
ղօք՝ և 'ի դատաստանաց մեծին պակուցեալ ահիւ
հատուցմանն, յետնոցն հաւասարեալ աստէն 'ի յերկ-
րի կամաւ խոնարհութե̃, ուստի բարձրեալն ա̃ծ պա-
րարեալ բերկրի. որով ընդ նախադասեալսն 'ի բազ-
մականսն երանութեան համարձակեցայց, թէ ես և
թէ նա հետևեալ սովիմբ : Աւ որ զերծեալ 'ի բամ-
բասանաց բանի մարգարէին, որ 'ի վէսս ումնս ակն-
արկի. մի յիս, ասէ մերձենար. մաքուր եմ, և մի՛
զիս տեսանիցէ : Այլ զանկշիւն խոնարհութիւն եր-
ջանկին Դաւթի ինձ նպաստ առեալ ասել ընդ նմին,
ես իբրև զանասուն համարեցայ հերքեալ 'ի զգայու-
թէ̃, և հասին չարիք ինձ շուրջանակի. և նեխեցան
և փտեցան վէրք իմ 'ի յանզգամիս անբժշկութի,

և զայլոց ոմանց ընտրելոց 'ի յասորեստանի՝ զկամաւորն կշտամբութիւն մեղապարտութեան անձանցն անարատից. ընդ որս և զԵզրի մեծի քահանայի զասելն՝ ես յինձէն առեալ բարբառիմ, թէ և ոչ զերեսս բաւական իցեմ համբառնալ 'ի վեր առ քեզ Աստուած։

Գ. Արդ ես ճշգրիտ պատկեր ամենայն երկրի՝ զկիմս խառնեալ ընդ նոցին պարտիս, և 'ի նոցայոցն զառ իս դառնութի կրկին առաւելեալ, նոքօք հեծեծեցից. թէպէտ և չէ ինչ պիտոյ գարշութեն գունոյ՝ դարձեալ տգեղութի։ Ահա արդ մեղայ, զի անմտութեք գործեցի զոչ հաճոյսն քո բազմօք սխալեալ յանցաւորութեամբք. նայեա՛ յիս, գթած, որպէս երբեմն յուրացութեն ըմբռնեալ Պետրոս, զի յոյժ ունայնացայ։ Լուսաւորեա՛ յինձ զողորմութեդ քո ճառագայթ, ամենևին բարերարութի. զի ընկալեալ զօրհնութիւն քո, Տէր, արդարացայց կեցից և մաքուր եղէց յանստեղծիցն քո իմոց լլկողաց։ Ունիմ համարձակութիւն զմեղապարտ ձեռինս հաստատեալ առ քեզ տարածանել, մինչև մատուցես զօրհնեալդ քո զաջ 'ի նորոգութի դատապարտելոյս։ Արդ յաղթեա՛ վերստին իմում յամառութեն քոյին հեզութեդ առ իս ժամանեալ մարդասիրապէս. և զամենայնն յամենայնի ամենայնիւ քո կարողութեդ՝ զառաջին չարիմն միջնովքն և վերջնականօքն թո՛ղ ինձ, հնարաւո՛ր անհասից Քս թագաւոր լուսոյն արդարոց։

Դ. Ոչ եմ արժանի յիշել զանուն քո օրհնեալ, զի վնասակար եմ բարեգործիդ մահու հարուածոց առ կնիքն, առ շնորհն, առ փչումն, առ պարգևն, առ աւանդն, առ ձիրն, առ անունն, առ որդեգրութիւնն, առ պատիւն արքայական, առ պատկերն, առ դրոշմն, առ օծումն, առ ճոխութիւնն, առ համարձակութիւնն, առ ընտանութին, առ կեանսն, առ լոյսն, առ երանութին, առ յոյսն, առ փառսն, առ անխոնարհելի բարձրութին, առ պսակն անկապտելի, առ խոստմունսն ծածկեցելոցն, որ քո՝ Տէր Քս, բազմօք աւետարանեցաւ ինձ յամառելոյս իժիս և քարբիս՝ ունկնախից և լսելափակ անլուր ական-

ջացս. որ միշտ յառաւելութե քումդ բարութեան յորդնապատիկ յաւէտ քան զոյն չարիքն իմ յաճախեալ, 'ի սպառ կործանեցին, մերժեալ 'ի կենաց ընդ մահ կապեցին, ծառայ կարգեալ ապականութե։ Այլ արդ դու միայն իրաւակշիռ և ճշմարտադատ բարերար՝ օրհնեալդ 'ի գթութե, մեղայ քեզ անօրինեցայ անիրաւեցայ. վասն որոյ և եղծայ զեղծայ յանցեայ ամպարշտեցայ. և ոչ լուայ խոստովանեալ և երկրպագեալ գովեալ քո բանիդ, որ դու իսկ երևեցար անճառելեաւ քո սիրովդ, զոր գրելն իսկ մեծ է, և նշանակելն սարսափելի։ Արդ եզ արդարութի և փառս և մշանջենաւոր գովութի, և ինձ պատկառեցելոյս 'ի քէն, խնամակալ, քաւութի և ողորմութի և բժշկութի, օգնութի և պահպանութի սրտի և ոգւոյ. բարեբանեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հնչողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ա՛Ի արդ առ երկրածին ոք պաղատեցայց այրս մահացու ամենապատիր, եթէ ընդունայն է աղաղակելն. առ մահկանացու բանական, եթէ սուտ իցէ փրկութիւն առ յուսոյն վստահութի. առ մարդ ոք եղծական, եթէ ընդ տկարութե բանիւն և նանիր է զօրութիւն. առ իշխանս երկրաւոր գահից, եթէ անցաւոր է ընդ ինքեանս և իւրեանցն բարութի. առ եղբայր ոք հարազատ, եթէ կարօտ է կամելոյն առ անձինն անդորրութի. առ հայրն իմ երկրաւոր, եթէ պակասեալ են խնամականքն ընդ աւուրց նուաղութեն. առ մայրն իմ որ երկնեաց, եթէ կասեցան

գթութ՟իքն ընդ նահանջել կենդանութ՟են․ առ թագաւորութ՟եանս աշխարհի արդեւք, որք զմահացուցանելն միշտ արուեստաւորեն քան զկենագործելն․ այլ առ քեզ բարերար ա՟ծ օրհնեալ ՚ի բարձունս, որ կենդանի ես և զկենդանութ՟ի տաս ամենայնի, որ և յետ վախճանին զօրես անեղծապէս նորոգել։

Բ․ Որ եթէ փախնումք ՚ի քէն, դու զկնի ընթանաս․ եթէ տկարանամք, զօրացուցանես․ եթէ վրիպիմք, շաւիղ դիւրութեան ուղղես․ եթէ պատկառիմք, քաջալերես․ եթէ ախտանամք յանձն և ՚ի մարմին, բժշկես․ եթէ գարշանամք մեղօք, մաքրես․ եթէ ստեմք, քո ճշմարտութ՟բդ արդարացուցանես․ եթէ յանդունդս ներքինս սուզեալ գլորեցիմք, յերկինս ցուցանես․ եթէ ՚ի կամաց մերոց ոչ դառնամք, դու դարձուցանես․ եթէ մեղանչեմք, ողբաս․ եթէ արդարանամք, ժպտիս․ եթէ օտարանամք, սգաս․ եթէ մերձենամք, տօնես․ եթէ տամք, ընդունիս․ եթէ յամրանամք, երկայնամտես․ եթէ մեք ժխտեմք, դու առատապէս շնորհեալ ընձեռես․ եթէ լքանիմք, տրտմիս․ եթէ արիանամք, խնդաս։

Գ․ Որպէս հարիւրորդ երկրորդ սաղմոսն օրհնաբան հրաշաւորական զվհատելոյս զսիրտ սփոփէ, և մեծ յոյս կենաց աւետարանէ առ փրկութ՟են հանդէս․ որ յաղթականն է դիւաց և տարակոյս բանսարկուին․ որ իբր զխաչին տէրունի նշան բարեբախտ պանծալի սքանչելափառ, անխոնարհելի բարձրութ՟բ լուսոյ և անպարտելի վերնոյն զօրութ՟բ կանգնեալ է ախոյեան անվանական և անշարժական ամենայնիւ յաւիտենական ընդդէմ անբարի բարուց բռնութ՟են Բելիարայ, որ ունի յինքեան զանձս հոգևոր օգտից գիտողաց մտաց ընծայեալս զպարտումն մահու և զլուծումն մեղաց, և յոյս կրկինս յերկուս յաւիտեանս, և զնորոգումն խոստման անեղծութ՟ե արդարոցն, կանոնս բարեհրաւէրս և կենդանատուրս գրեալս հոգւոյն ա՟յ․ որպէս ամենայն իսկ երգ սաղմոսացն մաքուր սրտից է տեսանելի կատակ կենաց մարդկան նկարեալ։

Դ․ Զի թէ ՚ի նախնումն տկար կերպարանն զայս աւետիս և վստահութ՟ի ընդգոգեալ ունէր՝ կործան-

մանն մահու նախաժամանն մեծ աւետագիր և կեանս երկնակրօնս վերնակենցաղս միշտ անձառելիս, և այն՝ ընջական գիրն և յեղանակաւոր օրինակն, և պաշտօնն դատապարտիչ վհատութե յանցաւորացն, և խափանելի կտակն երկրային, և տկար հաշտարարութի միջնորդացն, և Թերութիւն բանից մաղթողացն : Որ զի թէ Մանասէի փրկութին խոստովանելի է, անտուստ վկայեալ յետ այնքանեաց մեղանաց անբժշկականաց. որ արեամբն արդարոց ելից զնուիրեալն մեծի Թագաւորին հրաշանուն քաղաք հայրենի, ըստ մարգարէագիր անսուտ պատմութեն. որ և զմեծն իսկ տեսանողաց բազմերախտիս ձեռնկալութեան խնամողօրէնն պաշտպանութ նախնակերտ յարկին տեսչութե, մանկավարժ ինքեան և նախնի, մեքենայիւ մահու սղոցեաց, 'ի յերկուս մասունս խզեալ դժնդակ տանջանօք մաշեաց, իբր խորհրդով ապստամբութե զյուսոյն փրկանակ կտրեալ : Նորով զչար յաւելուածն մոլեգնական զքրէական վերնամարտութիւն 'ի բարձրեալն յանդգնութիւն. քանզի ոչ պատկառեաց երբէք զստեղծողին պատիւ և զանուն յիւրաքնակ խորանէն մերժել. հալածեալ զոյն հոգին, Եղիարայ զանձն դաւանեաց : Քանզի զնոյն տաձար տիրական խնկարկութեան հաստողին սահման՝ հուչակաւորն երկրի տեսարան՝ զսարսափելին ազանց սրբարան, ուր տեսիլք հրեշտակականք և տծային հրամանք յաղթողականք լուսաւորապէս յայտնութեամբ ազդեալ երևէին, զայն վայր երկնանման ահաւոր սքանչելատես՝ Քեւանայ ումեմն քաւադիմակի նախանձարկու պատկերի աւերածոյն անապատի պաշտօնետեղ գարշելի և դիւաձենձեր զոհարան պատրաստեալ կազմեաց : Օրհնեալ զարքայն երկնաւոր 'ի յարքայականն կայից, զամենահարուստն՝ ունայն 'ի ստացուածոց իւրոց, զտանուտէրն՝ անհանգիստ և Թափառական տատանեալ, Բեեղզեբուղայ ձեղուն նկարեալ, և զանունն ահեղ վտարանդի արարեալ. գերի տարեալ զաւանդ գովելոյն, ողբալի զողորմածին մասն նուազեցուցեալ. աղուեսուն փոքու ապարանք զտրահն լուսոյ կարգեալ, և բնաւից ունողին և ոչ գլխոյն տաղա-

ւար յիւրայոցն եղեալ . հատեալ զցանկ հզօրին , բախտից հմայից զնեղանն մեծախորհուրդ արեանն սրսկման երևեցուցեալ ։ Լայնեալ հետս բազում ընթացելոց 'ի գայթակղութի , հովիւ կորստեան հօտին սատակման , մոլորութե բուռն վարդապետ , և այն՝ գիտուք կրօնիցն օրինաց , հայր ունելով զմեծն Եզեկիա զնմանակիցն Դաւթի ։

Ե . Այնքան ստացեալ զտմունս չարեաց , որ և զայ պատիւն՝ որ զարքայութեն փառս ընծայեաց նմա , հայհոյեալ և թշնամանեալ , և զաղօթկերացն բազմութի սուսերաւ մահու խողխողեալ ։ Ընտանի գաւաճան , մերձաւոր վատնիչ , հարազատ սատակիչ , կցորդակից սպանող ։ Առ ած ոչ գոյր դառնալ , զի ուրացեալ էր զնա . զԱբրահամ ոչ էր յիշել , զի խորթացեալ էր 'ի նմանէ . Իսահակաւ ոչ էր աղօթել , զի նզովեալ էր 'ի նմանէ . Իսրայէլիւ ոչ էր պարծել , զի տարագիր էր անուան կոչմանն մեծախորհուրդն շնորհի . զդաւթեան երգ ոչ էր նուագել , զի կշտամբիչ էր նորին . 'ի քաւարանն ոչ էր մերձենալ , զի պղծեալ էր զնա . 'ի տապանակն ածագիծ ոչ էր ապաւինել , զի ընդ գարշութե ձուլածուին էր փոխանակեալ . առ Մովսէս ոչ էր կարդալ , զի անքաւելի էր պարտիքն որ առ նա . առ Ահարոն ոչ գոյր աղաչել , զի վնասապարտ էր առ նա . առ մերձաւոր մարգարէիցն գունդ ոչ էր դիմել , զի սպանող էր նոցա ։ Եւ նորա քաւութի մեղաց , և արքայութի թագաւորութե վերստին պարգևեալ տուաւ . զի քեզ , բարերար , բազմացուսցես կարգեսցես գովեստս անճառս և անլռելիս 'ի յազգս տոհմից և 'ի դարս ժամանակաց , և զդուռն յուսոյն մտից անփակելի պահեսցես 'ի փառս քոյդ բարձրութե և 'ի փրկութի դատապարտելոյս , անմահութեց պարգևաց տուիչ Քս , գովեալ յաւիտեանս . ամէն ։

ԲԱՆ՝ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՕՐՀՆԵԱԼ տիրաբար 'ի քումդ էութեան, անհասանելի և անփոփոխադրելի իսկապէս բարի, պաշտօն խնկելի և երջանկութիւն խոստովանելի ամենայն երկրի, երկայն յուսոյ ամենապատրաստ տեսութիւն, գթած ողորմած, որ ոչ պահես ոխս բարկութեան ամաց մեղանաց քթթել մի ական, որ հրաշաւորս զարմանալիս գեր քան զամենայն ազինս նախնեացն անհասման առաւելութեամբ կրկին ընդ միոյ հաճեցար հեղուլ զողորմութեան վերնահոս վտակս ամենախնկաւորս 'ի շնորհաբաշխութենս նորում: Այլ զանտուստ զմուտս լուսարանի պատուհանին անձկութեն նշուլիցն աղօտականաց, չափով գիտութեանցն ըստ Մովսէսի, և իւր իսկ նմին և ինձ ընդ նորին բացեր ընդարձակեցեր թշուառացելումս զառագաստն անջրպետարան ելիցն ողորմութեան ձրի պարգևացն ծծականաց. զոր ընդ մէջ իմն մասնաւորօք աւետաւոր յիշատակաց և 'ի հնումն զայսր տպաւորութիւն օրինակաւ նկարագրեր, զդարձարուքն առ իս և ես դառնամ առ ձեզ. և յորժամ դարձցիս և հառաչեսցես, յայնժամ կեցցես: Նա զի և զաղջամղջին սևութիւն գունոյն փոխարկել 'ի ձեան պայծառութիւն, և զարանցն արեամբ ներկելոցն յեղանակել 'ի պատահումն գեղման, ըստ Եսայեայ և Զաքարիայ, և 'ի մէջ բարկութեան դարձեալ զյգ զողորմութիւն. քանզի անապատանալ քաղաքացն Իսրայէլի և դարձեալ բնակիլ, և ճանապարհացն ամայի լինել 'ի չգոյէ մարդկան և անդրէն հետեւիլ, և լքանիլ 'ի սովոյն ոգւով և դարձեալ զօրանալ ձեռամբ, և գնալ այ 'ի տեղի իւր զայրացմամբ և դառնալ ողորմութեամբ, ըստ ներողութեան զելոն,

և 'ի մէջ սաստիցն սպառնալեացն կրկին պաշտպանութ՟ի, և 'ի սրտին խռովութ՟է յուզումն խնամոց գթութեան ։

Բ. Լոյս մարգարէիցն ձայն խնկելի, որ զօրհնեալդ քո գալստեան զաւազատարարդ հրաման կանխաւ ազդէին, և զոր չէ բանիւ նիւթեղէն լեզուի ընդ թիւ արկանել վասն անբաւութ՟է, փոքունք են և նուազունք օրինակք և նմանութիւնք, հինք և ժամանակաւորք առ աւետեացդ քո յայտնութիւն և խաչիդ փրկագործութիւն ։ Որ յամենայն վայրի կառուցեր զխորանն վկայութ՟է արեան քո ուխտի, որք մեծաբարբառ միշտ աղաղակեն քան զդատակնիք մահուն Հաբելի զյաղթանակ բարեաց քումդ հանդէսի, կեանս կրկինս և անմահականս շնորհաց, մկրտութ՟է, յարութ՟է, նորոգութ՟է, առ քեզ ընտանութ՟է, ընդ հոգւոյդ սբ՟յ միութ՟է, քաւութ՟է, ազատութ՟է, լուսաւորութ՟է, մշտնջենաւոր մաքրութ՟է, իսկապէս երանութ՟է, ընդ վերնայնոցն կցորդութ՟է, անկապուտ փառաց, 'ի շրթունս մեր ձայնիւ բարձրելոյն հաշտեցուցիչ բանից աղաչանք։ Եւ զոր ահաւորն է ասել, կարգեմ աստանօր յիշատակ եդեալ մեծիդ երախտեաց, աստուած իսկ լինել ընտրութ՟բ շնորհին, և ընդ հաստողիդ միանալ տէրունի մարմնոյդ Ճաշակմամբ, և ընդ լուսոյդ կենաց խառնութ՟բ զոր կատարումն երջանիկ խոստմանն, ըստ Պաւղոսի բանին, ոչ ունէր օրէնն։ Ո՛վ դու, փրկուի, եկիր հայրենիդ քո հարստութ՟բ, արարեր և կատարեցեր զլուսոյն յերկարաձգութիւն, որ առ քեզ պահեալ անհամառօտելի, քաւիչ ամենայնի։ Եւ քեզ փառք ընդ հօր քում 'ի գովեստ բարեբանութ՟է հոգւոյդ քո սբ՟յ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի․

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա․ Տէր տէր զօրութեանց, բոլորից գոյից թա-
գաւոր, օրհնաբանեալ ողորմութիւն, ծանօթ ամենե-
ցուն, որ յաղթես սահմանի լայնատարած ընդար-
ձակութեան, ամենայն անբաւութեանց դու ես որ-
քանութիւն․ մինչ զի կարծրն քեզ հոսանուտ է, և
լոյծն քեզ պնդակազմ, և չիք քո իր անհնարաւո-
րական, յաղթօղ զօրութիւն ահեղ․ հուրն ցօղ իմն է
զովական, և անձրևն բոց կիզանողական։ Զքարն
բաւես ցուցանել կերպարան ազգման, և զբանա-
կանն դնես անխօս և անշունչ արձան։ Զպարտա-
ւորն ողոքեալ պատուական առնես, և զկարծե-
ցեալն մաքուր՝ իրաւամբք քննեալ դատիս։ Զմա-
տուցեալն 'ի մահ բերկրութեամբ բարեաց արձակես, և
զամաչեցեալն՝ զուարթ տեսութեամբ օծեալ դարձու-
ցանես։ Կանգնես զմատնեալն հաղբից գլորման, և
զատեանեալն՝ 'ի վստահութիւն վիմիդ հաստատես։
Զախտացեալն բազմահարուած՝ երջանիկ կարգես, և
զյուսահատեալն դարձեալ անդրէն 'ի յետս նահան-
ջես։ Այլ յորժամ սպառին առ 'ի մէնջ բարիքն,
զառաւել զարմանալիսն յայնժամ ներգործես․ քան
զի վասն քո գիտես թողուլ զմեղս և ջնջել զանօրէ-
նութիւնս, և քաւիչ լինել անիրաւութեանց և զմեղս մեր
ծով յիշատակել, ըստ Եսայեայ և Երեմիայ։

Բ․ Այլ առ շնորհ նորոգ փրկութեան բազմօք գո-
հաբանութեամբ հետևեալ, 'ի յաճախութիւն անբաւիցն
լռեալ առ սմին իսկոյն կարկեցայ․ քանզի կրկնեալ
զլուսոյդ անսպառ բարիսդ, որ 'ի քէն առ իմ յա-
մառս թշուառութիւն, քոյին աղերսիւ առ քեզ մաղ-
թեցից, յարմարեալ դարձեալ 'ի նիւթս բանիս ըդ-
տառ ողբերգութեան այսր մատենի, լցից թախծութեամբք

և հեծեծանօք։ Այլ առեալ խառնեցից ’ի տուողիդ հաճութիւն ընդ ցաւոյն զդեղն, ընդ վհատութեան զխրախոյսն, ընդ յուսահատութեան զյիշատակ անուան հաստողիդ, ընդ տխրութեանս զսփոփանսդ, ընդ խմումն դառնութեան զքաղցրութիւն կենարարիդ, ընդ պատիժ օրինին զշնորհն, ընդ պարտս անիծիցն զազատարար օրհնութիւնդ, ընդ մարմնոյ մահուն զամենայնիւ նորոգութիւնդ։

Գ. Հաւատամ հզօրիդ բանի, ուստի վկայեմ. լուր լռութեան սրտիս, տէր Յիսուս, որ հնչումն է առ քեզ մեծութեան ձայնի երկար գոչելոյ։ Որ մարմնակից և պատկերակից մեր եղեալ, և քահանայապետապէս անօրինակդ զօրինակին խորտակեալ զլուծ, ընդ զենմանն մահու անասնոցն՝ բարեբանեալ մարմնոյդ նուիրմամբ անմահապէս միշտ մատուցանիս, և աննուազաբար քաւութիւն շնորհես, ոչ սակաւամեղիցն միայն, այլ և որոյ հատեալ է ակնկալութիւն առ ելս կենաց։ Զի որքան զօրէ մարմնոց անդամոց առ մեղս կենդանութիւն, թէ և բիւրուց ամաց ունիցի յերկարաձգութիւն, յորժամ Աստուածդ բոլորեցուն վ̃ր սորին կամաւ և յօժարութեամբ զենումն ընկալեալ, մահու համբերես բաշխեալ ’ի քաւութիւն։ Զի ոչ եթէ մաքրութեանդ աղբեւր պարտական գոյ մահու յօր ըստ օրէ կատարելն, այլ կամօք քովք՝ հոգւոյդ գործակցութեամբ՝ ’ի հաճութիւն հօր և ’ի մեր հաշտութիւն ցանկ մատուցանիս։ Իսկ եթէ ամենիցդ Աստուած անքնին՝ իմովս վասն իմ առ իմ փրկութիւն, ’ի դէմս իմ, իբր թէ ընդ քոյդ էութեան ես իցեմ մարմնով պարունակողիդ կցորդ միացեալ. և դու, բարերար, յաղագս իմ ’ի յիմս կերպի փոխանակեալ ընդ իմում պարտեաց, և մահ ընկալեալ անպարտդ զմահապարտիս վնասուց պատուհաս, և ’ի յիմ անուն յանձնցաւորապէս, որպէս թէ կամաւ ընդ քեզ ես կրիցեմ, թաղումն մեռեալ և մնաս կենդանի. ոչ ուրացողացն ձեռօք, այլ դաւանողացն հաւատովք Աստուածապէս նուիրեալ և ’ի մասունս անհատս բաշխեալ։

Դ. Սէր ոմն ողոքաւոր՝ չհաւատալեացն պաշտօնատար. մեծ ինձ և անկշռելի առ սմին դատէր անյարմարադիր անձին յուսադիր, Հաւատամ զփառս

և զերջանկութի, քան թէ մարտիրոսութք իսկ՝ թող թէ ուղղութք իմս թշուառութեան յանցաւոր մարմինս վախճան ընդունել։ Իսկ զանձառութիւն խորհրդոյս այսու դիտեցի. դաւանէր իսկոյն, որ զի և մաքրոցն անձինք առանց նուիրման այսր յիշատակի չև են իսկապէս կատարեալք 'ի սպառ, եթէ ոչ ընդ այս հրաշակերտութիւն մեծութե հոգւով խառնեացին։ Ապա թէ մեղաւորիս մասին կրկին մատուցար բաժին ասելով յուսայր, իբրև այն թէ ես ինքն եղեր ճշմարտիւ, գրաւեալ զիմ դաժանութի ընդ քում համեղութեան, պատարագեալ քոյինանիւթ զանգուածոյ նշխարաւդ կենաց լուսոյ։ Այսու ամենայնիւ 'ի վերնատանն նախանուէր բարեշնորհութե՝ անհնարաւոր ախտիցն ճարակ՝ զմարմին և զարիւն իւր բաշխեաց 'ի քաւութի, 'ի վեր կարծեցուցանէր քան զնահատակի վկայեցելոյ արեամբ կատարմամբ. յուսոյս օրինակ յարգաւորութք գրել զիս 'ի փառս, այսմ փրկանօք հաւատալի երևեցուցանէր, քան թէ քաւելոյ և ողորմելոյ և շնորհելոյ, որչափ անձականիդ առ մարդ զօրութի, և տիրական անձախառն մարմնոյն կամաւորական նուիրումն առ անասնական սպանդին մատուցումն, և անմահն առ մահկանացուս, լոյսն աչաւոր առ ստուերայինս, յաւիտենականն քան զանցաւորս, բարձրեալն քան զերկրաւորս, անստեղծն քան զեղականս, բարին իսկութք քան զթիւրեալս բնութք, մանաւանդ զի իւր է կամելն և իւր կենագործելն, օրհնութեանն առիթ քան զանիծիցս պատճառ։

Ե. Արդ տէր խոցելոյս 'ի սիրտ և յոգի, աղաչեմ գթած, զառ 'ի յերկնուստ ընծայեալ զդեղդ կենաց, մատիր քաղցրութք առ ախտացեալս մեղօք, քաւեա՛ 'ի պարտեաց՝ ամենակատար բաւականութ։ Իսկ առ 'ի յինէն այս է ճշմարիտ և անխաբելի կերպարան բանի, որ զի հաստիչդ ամենից 'ի սմա բնակես. և ըստ տարազու սերմանն և հնձելն է իրաւացի, ըստ ճշմարիտ բանին Պաւղոսի, և աչացաւացն 'ի տապ արևու ոչ է զօրութի։ Այլ դու, բարերար հաստիչ յոչէից, յարդես յաւէտ իսկապէս համայն և զդաւանելն զքեզ՝ բաւական առ կենդանութի.

և ոչ ես ընդ սահմանաւ փակեալ օրինի, այլ յաղթես՝ մանաւանդ թէ խզես զկապ կանոնի, և դու միայն մնաս պայման աւետեաց համօրէն յանցաւորաց տարակուսելոց: Նու քեզ ընդ հօր՝ հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութի յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՅԻՄՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Նու արդ յամենայնի առ ամենայն ակնկալութի քո է ողորմութի, սկզբնալոյսդ աչաց տեսանելեաց և սրտի իմաստից Տ՟ր. քո է բարերարութի, կեանք և անմահութի: Դարձ առ իս զթութք, և հանդերձեսցես դառնալ առ քեզ ինձ կրկին բերկրութք. զի առանց քոց կամաց ոչ ունիմ լինել նորոգ փոփոխեալ. և եթէ ոչ կամք քո զթասցին, ոչ զօրեմ փրկիլ մահու պարտականս. և եթէ ոչ կառավարդ յարդարեսցես պատրաստել ինձ հետս ճանապարհի՝ որ առ քեզ բերէ, վիհ է ինձ խորոց յաջմէ և յահեկէ:

Բ. Ահա ոչ պարծիմ ամենայն իրօք նախատեալս, ոչ պանծամ դսրովեալս, ոչ խրոխտանամ լքեալս, ոչ մեծաբանեմ պապանձեալս, ոչ ըմբոստանամ ձաղեալս, ոչ երջանկանամ եղկելիս, ոչ արդարանամ ամպարիշտս: Զի ոչ երբէք հարթ ընթանայ երիվար առանց սանձակալի, և ոչ նաւ համբառնայ հանդէպ առանց ուղղչի, և ոչ արօր կշիռ ինչ գործէ առանց մաճակալի, և ոչ երկուորեակք լծոցն 'ի ճահ ճեմեսցին առանց եզողի, ոչ ամպ վերաչուէ առանց հողմոյ, ոչ աստեղք ցնդին և կամ զուգարին առանց ժամանակին, ոչ արեգակն փոխաբե-

րեալ ուր շրջանակի առանց տարրական օդոյ, և ոչ եւ նոքօք հանդերձ առանց բարեգործիդ հրամանաց ակնարկութեան: Ո՛վ դու միայն ես տուիչ կենաց բանականաց և խնամիչ կարգաց հոլովման արարածոց, և 'ի քէն է ինձ փրկութի, ըստ սաղմոսողին. և դու ձայնես բարբառ խնդալից աւետեաց հնչման յականջս լսելութեան ամենայն հասակի, Եկայք 'ի հանգիստ իմ ընաւին աշխատեալք, և ես մաքրեցից զձեզ 'ի պարտեաց: Իսկ զի՞նչ օգուտ 'ի լուացմանէն, եթէ կրկնակի զաղրացայց. և կամ ո՞ր օգուտ 'ի ճաշակմանէն, եթէ գեհենին մատնեցայց: Եւ կամ զի՞րդ յԱբրահամ պարծեցայց խորթացեալս 'ի գործոց նորին որդիս գարշութեան հօր ամովրհացւոյ, և մօր քետացւոյ կամ քանանացւոյ, ըստ մարգարէին որ առ իս յանկաւոր ձայնի, ժառանգս մերժելի եթովպացի և ոչ սեննեկին Սառայի, ըստ տեսանողին առ իս առածի, եղբայրս Քամինի և կամ Գոմորայ, համբակս անլուաց և անաղելի՝ խակակութ պորտոյն խակութեան Ոողայ և Ողոլիբայ, ըստ Եզեկիելի կրկնանախատն կշտամբութեան:

Գ. Եւ քանզի 'ի ծուխս բաղմավտանգս ալէտանջ հողմոյ սաստկապէս զզուեալ ուժգին լկանօք 'ի սպառ տագնապմամբ 'ի ծովն, փոխեալ ընկեցեալ 'ի վտակն վայրենական ողողիչ. առ որս զմատունս ձեռացս այսր անդր տարաբերեալս, իբր 'ի հոսանաց բռնութեանց դարձանագայր գետոց, արտաձգեալ յակամայ ընթացս ողորմագին գլորման, ջրակուլ ոգեւպառ պղտորարբութե, դաժանահոտ սկախառն մամռարմատ խառնախռիւ մահաբեր երկամբք վանեալ, ըստ որոց յուղղխիցն հեղեղիցին հեղձուցեալ: Այսու առակաւ և ես եղկելիս՝ խօսին և ոչ իմանամ, գոչեն և ոչինչ լսեմ, բարբառին և ոչ զարթնանամ, հնչեն և ոչ փոխադրիմ, փողեն և ոչ գումարիմ, վիրաւորիմ և ոչ ևս զգամ, կռոցն գարշութե նմանեալ թափուր յաղդմանէ բարեաց իմաստից: Անդարձ չար առաւել յաւէտ իսկապէս քան զօրինակդ ճըշմարտութիս, ատելի և մեղադրելի և ատենին Քի արժանապէս մատնելի:

Դ. Եւ քանզի անդառնալի ուղղոյն յիշատակ առ-

տեացս պարտեաց զայս կտակ թողի որոց ընթեռնուն, իմովս բանիւ առ ա̃ծ կարդալ հանապազորդութբ̃, այս կայցէ սահման յանձնառական խոստովանութբ̃ մշտնջենաւոր ձայնարկու առաջի քո, ամենակալ. զոր գիրդ ընդ մարմնոյս և բանդ ընդ հոգւոյս զանսահմանելիդ միշտ թախանձեսցէ, իբր յանեղծական մաղթողէ ընկալեալ աղերս 'ի յիմոյս ձայնէ, բարեգութ, մարդասէր, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոգւոյ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ վասն զի սլացեալ ոգւոյս թեւօք 'ի թիւս անբաւից ծննդոց մարդկան՝ եղի 'ի կշիռս իմանալեացս մտաց, ոչ գտի համեմատ զոք ինձ պարտաւոր. և առ այս զդաւթեան սաղմոսին զբանն 'ի յերգ ինձ առի դառն կշտամբութե̃ դաւաճանաւոր գործավար. ո՛վ յարիցէ ընդ իս 'ի չարիս հաւասարել յանօրէնութիս: Եւ քանզի այս ըստ սմին մասին կնքեցաւ և ճշմարտեցաւ առ այլս մահու, և ես վկայեմ կրկին հաստատեալ. առ այսր իրաւունս գրեմ՝ ինձ միայնոյ զեղծանիլ 'ի սպառ, քան իմովս բանիւ բազմաց տարագրիլ. թերևս սովիմբ առ այսու արդեւք և ինձ շնորհեսցես, շնորհողիդ զպարտիս իմոցն:

Բ. Եւ արդ զի՞նչ քեզ աղերս հաճոյական 'ի յայսմ և 'ի սոյն, և ծուխ անուշից ընդունելի խնկոց մատուցից, զովեա՛լ թագաւոր երկնաւոր Քս̃, եթէ ոչ զառ 'ի յինէն անիծեալսն օրհնել մաղթեմ, զկապեալսն արձակել, ազատել զդատապարտեալսն, բարեգործել զնզովեալսն, իսակել զթշնամանեալսն

սփոփել զտրտմեցեալսն, դարմանել զխորտակեալսն, խնամել զսարտուցեալսն, պատսպարել զնենգեալսն, զվիրաւորեալսն 'ի մարմին՝ յոգի բժշկել։ Եթէ օրհնութեան բանիւ առ ոք մատուցայ, լուիցես. իսկ եթէ անիծիւք, մի՛ հայեսցիս ընդունել, գթած։ Ես տառապեալս ամենաթշուառ 'ի վերջին սպասաւորութեան մաղթանաց այսր մատենի 'ի բովանդակ մտաց շնորհեցի իմոցն՝ փակեալ առ 'ի քէն զանիծիցն դժընդակ ըղձիցն չարաշուք ձայն. և դժնէից նենգողացն իմոց՝ ընդ բարիսն 'ի բոլոր սրտէ հաշտութեան արգահատեցի, վասն որոց և ծունր պաղատանաց կրկնեցի. ո՛րչափ դու ինձ ահա յայց ելեալ առաւել ողորմեսցիս ըստ քոյդ մեծութեան, գովեալդ խնամակալ, կեանքդ՝ մահացուիս, հզօրդ՝ տկարիս, ամենակարդ՝ վարանելոյս, իմաստութեանդ աղբեւր՝ յիմարիս և թմբրեցելոյս։ Քանզի յաւէտ սխալեալ անկայ իբրև զծուլակ մթայլին ոչ ընդելական 'ի հաղքս մահու անզգայապէս, չիմացայ զկորուստն, չգիտացի զորոգայթն, չտեսի զըմբռնօղ որսոյն ծածուկ մեքենայս, չկարծեցի զխաբուածն կերպարանաց կեղծաւոր վարմին, չնկատեցի զգայթագղութիւն շուրջանակի, չշօշափեցի զպատանդիչ զցանցարկ կարթին, ժամանեցին ինձ չարիք, և ես ոչ կարացի ճանաչել, ըստ սաղմոսողին։

Գ. Քանզի և որպէս իմաստակի ուսմամբ արտաքնոյ բարուօք թուեցաւ, չար ասել զմահ առ չիմանալոյն պատճառի, և ես վկայեմ իմովս բանիւ. քանզի իբր զանզգայ պաճարս անասնոց մեռանիմք և ոչ զարհուրիմք, կորնչիմք և ոչ հիանամք, թաղեցեալ լինիմք և ոչ խոնարհիմք, տարագրիմք և ոչ տագնապիմք, եղծանիմք և ոչ զղջանամք, մաշիմք և ոչ մտառեմք, պակասիմք և ոչ պատրաստիմք, գնամք և ոչ զգուշանամք, գերիմք և ոչ ևս զգամք։ Իսկ հանգիստ ասել երջանկին Յոբայ զվախճան մարդոյ, և ես խոստովանիմ զսոյն ընդ սմին, եթէ ոչ ունէի զբեռն աշխատութեան մահացու գործոց ըստանձնեալ։ Մանաւանդ զի որոգայթն գաղտնի և հնարադիրն աներևակի, տարր ժամանակիս յանէից, անցեալն անյայտ և ապառնին կարծողական, ես ան-

համբեր և ընութիւն թերահաւատ, ոտք անհաստատք և միտք ցնդեալք, կիրք հարկաւորք և բարք անժուժկալք, մարմին մեղսամակարդ և յօժարութիւն երկրասէր, դիմամարտութիւն անկակից և խառնութիւն ներհակական, բնակութիւն կաւեղէն և անձրևք ուժգնակիք, կարիք անթուելիք և պատահարք ամենագրաւք, միտք չարախնամք և տենչմունք բարխատեացք, կեանք առօրեայք և զմբաղք սակաւաւորք, խաբմունք յիմարութեան և խաղալիք տղայականք, աշխատութիւնք ընդունայնք և վայելմունք երազականք, համբարք ոչընչից և պահեստք հողմոց, նմանութիւնք ստուերաց և կերպարանք ծիծաղելիք։ Վասնզի իբրև եկն եհաս պատուիրանն, ըստ պաւղոսեան բանին, անպատրաստ գտեալ զիս ինքեան, մեղքն կենդանացան յանդիմանեալ յարդարութենէն, և ես մահացայ կենացն և կենդանացայ կորստեանն։

Դ. Պողացան օտարք, չարին գումարք, զատացուածս սրտիս իմաստից, ըստ գրոյն կանխաբանութեան. որով եկն եհաս իսկոյն աստանօր իմաստութեան ինձ նուաղանալ, ըստ առակողին, և առաւելուլ ոչ բարւոյ ցանկութիւն։ Ո՛չ յառեցի զակն ոգւոյս 'ի գլուխն իմ կենաց Քրիստոս, որով ընդ ուղիղն հետևեցայց։ Վասնզի կամելով ուժգինս ընթանալ՝ ընկլայ սաստկապէս; յանչափն ձգտիլ՝ իմոյն ոչ հասի, 'ի մեծագոյնն ամբառնալ՝ աստուստ գլորեցայ, յերկնային ուղւոյն անդնդոց մատնեցայ, 'ի զգուշանալն առաւել՝ յաւէտ վնասեցայ, յանարատն պահիլ՝ մանր խորտակեցայ, կարծելով ընդ ահեակն մտցիլ՝ յաջն գթեցի, 'ի զերկրորդն խուզել՝ զնախնին կորուսի, 'ի խնդիր սակաւուն՝ 'ի կարևորացն զրկեցայ, 'ի յուխտին պահել՝ դաշինն դրժեցի, առ սովորութենէն կտրիլ՝ կորուսիչս գտի, 'ի փոքունցն փախուցեալ՝ մեծամեծացն մատնեցայ, զոր ես ինքն ինձէն ստեղծեալ՝ չարաչար դատախազ անձին կարգեցի։ Յորոց փրկել զմատնեալ գերիս դու միայն զօրեսցես, կենաց մատուցեալ զընծայեալս մահու զհոգիս. զի դու միայն, տէր Յիսուս, Ճանաչիս բարերար, անսահման փառօք ընդ հօր և հոգւոյն սրբոյ օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հնչողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Իսկ *զաւխթան մահու դիպուածս դժոխարմատ ծառոյս դառնութէ պտուղք, ընտանիք թշնամիք, հարազատք հակառակք, և որդիք դաւաճանողք, ստորագրեցելովք մասամբքդ նշանակեցից՝ գրեալ յանուանէ, որ են այսոքիկ։*

Բ. *Սիրտս նանրախորհուրդ, բերանս չարախօս, ակնս յայրատատես, ականջս վրիպալուր, ձեռնս մահաձիգ, երիկամունքս անփորձ, ոտնս մոլորաշաւիղ, ընթացքս աներկեւղ, հետք խոտորնակ, շունչք ծխախառն, գնացք խաւարային, գոյութի լերդի վիմական, խորհուրդ ծորեալ, կամք անկայուն, չար անփոփոխ, բարեմասնութի սասանեալ, անձն տարագիր, աւանդ վաճառեալ։ Գազան վիրաւոր, թռչուն նետահար, փախստական քարավէժ, ըմբռնեցեալ վնասապարտ, աւազակ ծովակուր։ Ոխնաւոր նենգաւոր, մարտիկ անպատրաստ, սպառազէն անժուժկալ, մշակ հեղգացեալ։ Աղօթական անխրախոյս, բեմական ստորնաքարշ, քահանայ անկնդրուկ, օրինական աննուէր։ Գալիր կշտամբեալ, իմաստակ խելագար, ճարտասան անճոռնի։ Սերպ անպատկառ, դէմք անամօթ, երեսք լպրշեալ, գոյն անհամբոյր, տիպ տմարդի, գեղ ծանակեալ։ Խորտիկ խանգարեալ, ճաշակ գարշեցեալ, այգի գաղձնաւոր, որթ որդնահար, պարտէզ փշաբեր, հասկ ուտճահար, մեղր 'ի մկանց ճարակեալ, անպատսպար անկեալ։ Անապարծ յուսահատ, անհամոզելի նզով, անհաշտական բաժանեալ, ունայնաբան շաղակրատ, պաճարամիտ գոռոզ, անասնօրէն ապիրատ, դժոխային ագահ, աներասան յանդուգն։ Մոլեգնութի անմած, ձեռնածգութի սպա-*

նող, տատասկացան երկրագործ, երջանկութ՟ի եղ֊
կելի, մեծութ՟ի վատթարեալ, վայելչութ՟ի անչքեալ,
կարողութ՟ի տկարացեալ, բարձրութ՟ի խոնարհեալ,
փառաւորութ՟ի ընդոտնեալ, պատուիրանազանցու֊
թ՟ի յարակայ, սխալանք ինքնակամ։ Մատակարար
կամակոր, խորհրդակից նենգաւոր, բարեկամ հա֊
տուածեալ, հազարապետ գողամիտ, մերձաւոր կծծի,
բաշխող ժլատ, վերատեսուչ կարկամ, ոգի անախ֊
տակիր, իղձք անսէր, բարք ատեցող, աղիք անգթա֊
կանք, գնացք անխոհեմ, աներեւոյթք փնասեալք,
ծածուկք անիծեալք, դիպուածք թշնամանեալք։
Վաճառական վատնիչ, շահարար շուայտեալ, պաշ֊
տօնեայ արբեցող, գանձուց ոստիկան երկմիտ, պատ֊
գամաւոր բանսարկու՝, դռնապան քնեած, աղքատ
հպարտ, մեծատուն ժխտող։ Դիւանապետ անօրէն,
պահապան մատնիչ, բնակակից չարախօս, սուրհան֊
դակ անժաման, թղթաբեր պարտաւոր, առաքեալ
խռովարար, միջնորդ անիմաստ։ Արքայ արտա֊
լած, թագաւոր թարմատար, կայսր ոգէկործան,
իշխան տիրադաւ, զօրավար զրկող, դատաւոր ակն֊
առու, ռամիկ ինքնագործ։ Նախատողի ծաղր, սի֊
րելոյ աշխար, բանադրի դսրով, յանդիմանչի դատա֊
խազութիւն։ Քանզի և 'ի վեհագունից կոչմանց
էր ուրեք արդեւք զի էի, իսկ 'ի վատթարականացդ
մասանց եկն երբեմն եհաս զի եղէ։ Արդ այսքան
փնասակարութիւնք խարդախութեանց յաճախա֊
գունից, յորոց յոմանց խաբեցայ իբրև զյիմար, և
յոմանց տիրեցայ իբր զտկար՝ կամաւ մատնեալ զիս
ինքն մահու։

Գ. Արդ զո՞րս 'ի վերագրելոցդ մասանց քեզ ատե֊
լեաց և իմ կորուսչաց 'ի սպաս պաշտաման քեզ
ընծայեցից, զորպիսիս ապականութ՟ե պարագրեալս
ամենասուրբդ քո մեծութ՟ե հանդէպ կացուցից, և
կամ որքանեօ՞ք երկայնմտութ՟եք համբերեսցես այսքա֊
նեաց պարտուց, ո՞րքան ներես, ո՞րպէս լուեսցես,
զի՞արդ իսկ անսայցես, եթէ ոչ մատնեսցես հարուա֊
ծոց գանից զարժանիս սատակման մահու։ Արդ
այսոցիկ անմշոյլ մթութ՟եց հոգւոց խաւարի ողոր֊
մութ՟ե լուսոյ քո պատահեսցես բժշկել քաւել և

կենագործել, զօրեղութիւն անվթարելի. և քեզ
փառք յամենայնի. ամէն։

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

*Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակումն
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.*

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՔՐԻՍՏՈՍ ա՟ծ անուն ահաւոր, մեծութեան
տեսակ, անքնին բարձրութեան պատկեր, անսահ-
ման զօրութիւն, կերպարան փրկութեան լուսոյ, պաշտ-
պան կենաց, դուռն արքայութեան վերնում հանգըս-
տեանն, ճանապարհ հանդարտութեան, ապաւինութիւն
նորոգ և անտխրական երանութեան, ամենակալ ինքն-
իշխանութիւն բոլոր էականութեան, օրհնութեան կոչումն
աւետեաց ձայն, բերկրութեան բարբառ, անմահու-
թեան դեղ, որդի անճառ ն՟յ միոյ. որ ինձ անհնարին
է, քեզ դիւրին է. որ ինձ անհաս է, քեզ սահմա-
նեալ է. որ ինձ անանցն է, քեզ հպաւոր է. որ
եղկելւոյս ինձ ծածկեցեալն է, քումդ երանութեան
մերձաւոր է. որ ինձ անկարելին է, քեզ կատարեալ
է. որ ինձ անկշռելին է, քումդ անճառութեան չա-
փեալ է. որ ինձ յուսահատութեանն է, քեզ սփո-
փանաց է. որ ինձ անբժշկականն է, քեզ անվտան-
գելի է. որ ինձ հեծութեանն է, քեզ խնդութեան
է. որ ինձ ծանունք են, քեզ թեթևագոյնք են. որ
ինձ եղծեալն է, քումդ զօրեղութեան գրեցեալ
է. որ ինձ կորուսեալն է, քեզ ըմբռնեալ է. որ
ինձ անճառն է, քեզ համարեալ է. որ ինձ մուայլն
է, քեզ ճառագայթ է. որ ինձ անթիւն է, օրհ-
նեալդ քում ձեռին բովանդակեալ է. որ ինձ սոս-
կալին է, քեզ հեշտալի է. որ ինձ փախչելին է,
քեզ վանելի է. որ ինձ անմատոյցն է, քեզ դիւրա-

հերքելի է. որ ինձ մահաբերն է, քումդ եականութեան զօրութեան ընդ ոչնչոյն համարեալ է։

Բ. Այլ դու, ողորմած Աստուած բոլորից տէր Յիսուս Քրիստոս, և այսմ զօրես առ ելիցն հնար՝ եթէ գթասցիս. վասն անուան փառաց մեծութեան հօր քոյ օրհնելոյ, վասն կամաց գթութեան ոգւոյդ քոյ սրբոյ, տես 'ի տաժանաւորս կրից յանդիմանական յայտնութի, և 'ի խորոց սրտի ինքնամատոյց դատախազութի. նայեաց 'ի ընութեան ամենապատաղ խակութի, և պարզեաց բժշկութի վիրացս և հնարաւորութի կորստեանս, զերծումն բազմամասնեայ մահուս և շաւիղ կենաց առ պականելոյս, նորոգութի եղծմանս և մուտք յուսոյ ամպարշտելոյս։ Եթէ ես զանձնամանն ինձ կամս ցուցի, որչափ առաւել դու զընաւորականդ քո զընտանի բարերարութիւնդ. եթէ 'ի փշոց պտուղ ընծայեցաւ քաղցրութեան, որչափ առաւել 'ի ծառոյդ կենաց՝ ճաշակ անմահութեան. եթէ ես իմոց ատելեաց ողորմութի մաղթեցի, դու քոյոյս զիարդ ոչ կրկին մատուսցես, հզօր, յամենուազդ առատութեամբ։

Գ. Արդ տես 'ի քոյդ մեծութի, բարձրեալ, նայեաց 'ի յիմս փոքրկութի. ընկալ զսակաւ խոստովանութիւս անհամար մեղացս, որ զընաւն համայն տեսանես. և որպէս զԱ իմին գթել ոչ գրեցեր, և զաւազոյս փոքու սասանել մի համարեսցիս. և իբրև զԴաւթին՝ ընդ մեղայն ասել՝ իսկոյն անցուցեր զպատիժ պարտուցն, և առ իմ ձայնիս հեծութի զնոյն գործեսցես, երկայնմտութի. որ տաս ամենեցուն առատապէս անաչառութեամբ որպէս յաղթօղ բարի բազմիմաստ, և ոչ նախատես զյետնեալ սորուկս որպէս ողորմած և ամենաստեղծ. ստացիր վերստին, և մի կորուսաներ զըուծեալս արեամբ քո, գթած։ Զի քո է փրկութի, և 'ի քէն է քաւութի, և քեզ վայել է փառք յամենայնի յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողէ առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՕՐՀՆԵԱԼ տէր Ած ընդ Հօր, 'ի կամս հաճութեան հոգւոյդ քո սբյ. և օրհնեալք ամենայն առ 'ի յօրհնելոյդ օրհնեցան. օրհնեալ միայն որդի օրհնելոյ. չք իմ թագաւոր իշխեցող շնչոյս բաց 'ի քէն, Վրդ: Այս է օրհնութիւն Յակոբայ, ասէ Եսայի, յորժամ բարձից զմեղս նորա:

Բ. Արդ ողորմեա՛ց ինձ, տէր բարեգութ, ըստ նախնիդ քո սովորութե, և օրհնեա՛ զանօթս քո բանականս, ըստ ձայնին Դաւթի և ըստ Մովսէսի. զի բանիւդ քո փրկութե ժամանեալ հասից քաւութեան օրհնեալ առ 'ի քէն: Նծապէս ինձ հրաշագործեա՛, ողորմած արքայ երկնաւոր, որպէս անկելոցն 'ի բազմաժամանակեայ մահճացն խշտիս, ժողովելոցն 'ի սրահին Բեթհեզդայ: Յորոց մի էր և կրկին թերահաւատն՝ երից տասանց և ութի միոյ ամօք ախտացեալ յօդիցն լուծմամբ, որում ոչ անխայեցեր զբժշկութեն ձեռնտուութի, իբր գիտելով զանբոյժ չարութին՝ որ նիւթեացն քեզ յաւուր մատնութե դառն գիշերին տիրամարտութե երախտաւորիդ, մեծիդ և բարերարիդ: Որ թէպէտ և կանխաւ իմն զգուշացուցեր, թէ մի՛ մեղանչէր, զի մի՛ կրկնեսցին կրկին քեզ չարիք, ոչինչ վերջացաւ լինել ձեռներէց սկզբնաւոր անհամբուրելի դատողացն զքեզ 'ի խաչին: Եւ դու այնպիսւոյ անյարիր ջատուկ մահու ծնգեցեալ չարաշուք առն ողորմեցար, անձառ բարութի, սիրալի մարդասիրութի, սարսափելի ներողութի, սոսկալի երկայնմտութի, անբաւելի քաղցրութի, փառաւորելի հեզութիւն: Որ միշտ յաղթիս 'ի գթութե և ոչ թշնամանիս, պարտիս յողորմութե և ոչ պարսաւիս, բռնադատիս 'ի մարդասիրու-

թենէ և ո՛չ անգոսնիս, հարկիս 'ի բարութենէ, և ո՛չ հայհոյիս, ստիպիս 'ի սիրոյ և ո՛չ բամբասիս։ Պաղատիս դարձին իմ առ քեզ և ո՛չ ձանձրանաս, արագես զկնի ապերասանիս և ո՛չ լքանիս, ձայնես չլսողիս և ո՛չ սրտմտիս, փութաս մեղկելոյս և ո՛չ խափանիս։ Դու չարս ես բարի, առ ամենապարտս ես ներօղ, առ մեղաւորս ես քաւիչ, առ խաւարեալս ես լոյս, առ մահացեալս ես կեանք։

Գ. Այս են գիրք ամենայն հոգեշունչ օգտակարութեան, որ յաճախս ծնանին երկնաւոր պտուղս անճառս և զարմանալիս։ Այսմ և ինձ թշուառացելումս, օրհնեալ ամենապարգև, արի՛ առ զմահիճս խշտացդ մեղաց 'ի վայր կործանմանդ, և հետևեալ ժամանեա՛ յանդորր հանգիստ անաշխատ կենաց։ Խզեսցես ամենակարօղ սուսերաւ բանիդ հրամանի զերիզապնդեալ մահազգեստս պարփակութիւն դժոխայնեայ կապանացս, և լո՛յծ ինձ զհանգոյցս խեղդողականս ոգեպահանջ սաստկութեանս, առաքելով զարժանաւորս մահու յազատութիւնն վերին անանց բերկրութեան, կենսաբեր և աստուածային քո բանիւդ։ Մի՛ տակաւ տակաւ ազդեսցես, և մի՛ օր 'ի յօր յերկարաձգեսցես, զի մի՛ ստուար ծանրութեան բեռանցս մեղաց տիրեսցէ թիկանցս ազդերաց, և կործանեալ զիս կորացուսցէ հայել 'ի դժոխս, և ուժգնակի դառող բռնութեամբ անպարապ հոգևորական զինուն արարեալ՝ մահու ծառայեցուսցէ։ Այլ օգնեա՛ ինձ, բարի՛ վշտակից հեծութեան կարեացս մահու երկանց, առեալ յինէն զփայտ սատակմանն, որպէս երբեմն յուսոյ պահակին. որով կառուսցես զվայելչականն յաղթանակի արի զօրութեան, պնդապէս հաւատով յուսոյն կարծրութեան ընդ քեզ բևեռել անսայթաքելի։ Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութիւն յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԽՈՍՏԱՄ և վկայեմ մտաց գիտութեամբ՝ 'ի քէն ազդեցեալ ոգւոյս իմաստիւ ուշիւս տեսման, զի ըղձալի են քեզ, բարերար, աղաչանք մեղաւորաց քան զխնդրուածս արդարոց: Զի մինն զպարտութիւն անձինն յայտնեալ՝ շնորհիդ քո սպասէ. առ որ ծանուցեալ զբնութեանս չափ, և մեծ կրշտամբիչ աստէն համբարձեալ ինքնագոր մարտակից նմին իսկ ինքեան և դառն դսրովիչ և ծածկատես դատախազ: Իսկ միւսն յարդիւնս բարեացն իւրոց նայելով, յանձին հարեալ ձեռն վստահութեան, մոռանայ զսահման բնութեան, և պարգևաց քան ողորմութեան դիտեալ ակն ունի: Վասն որոյ առ մինն անթիւ են ստեղծուածք ճառից, որ զողորմութեանցդ քո փողով բարբառոյ ազդէ. իսկ առ միւսն լռեալ են քոյդ, անքննին ահաւոր և ամենախնամ, ամաչեմ ասել՝ թէ և երկրաւորիս գործոց պատմութիւն զքոյդ յառաջեալ: Արդ արի տէր, և մի զօրասցի քան զքոյդ աջ հողեղինի. մի կշռեսցին ողորմութիւնք քո ընդ ջանից մարդկան:

Բ. Այլ արդ առողջքն անդամօք անկարօտք են բժշկութեան, և տեսանողականքն աչօք չունին պէտս առաջնորդի, և փարթամքն ընչիւք ոչ դեգերին առ դուրս լիոյն, և ամենայնիւ յղփացեալքն ոչ սպասեն փշրանաց սեղանոյ հացի, և սրբքն վարուք ապէնիազ են ողորմութեան: Այլ արդ ինձ գթասցիս ողորմել, բարձրեալ երկնաւոր հզօր, ամենատխուր վարանեցելոյս: Քանզի թէ էի իբրև զՅոբ, ասէի զանձն իմ իբրև զնա արդար և անարատ. թէ էի իբրև զՄովսէս, ասէի վստահութեամբ զնորայսն, ծանիցէ տէր զայնոսիկ որ իւրն են. եթէ էի իբրև զԴաւիթ,

ասէի արարի զիրաւունս և զարդարութիւն, և դարձեալ զմեծն քան զբնութիւն մարմնոյ, զմեղս թէ տեսանէի 'ի սրտի իմում մի լուիցէ ինձ տէր. թէ էի իբրև զԵղիա, ասէի զանձն իմ այր ոչ. թէ էի իբրև զԵրեմիա, զքոյդ ճշմարտութիւն յանձն օրինակէի. թէ էի իբրև զԵզեկիա, պարծէի զբարուօքն և զիրաւացին՝ գնացի առաջի քո արդարութեամբ. թէ էի իբրև զՊաւղոս, ասէի զիս բնակարան ազդարան և ընդունարան ոչ բանին: Այլ ես անօրէնս 'ի մէջ գիտութեան օրինացն, ոչ միայն չունիմ զանձն իմ քեզ ընծայել յարգանօք բանից իբրև զնոսա, և զընաւին չարս որպէս զբարիսն զայնոսիկ առաջի քո յիշատակել, այլ և ոչ զամենուստ գոյից զբարեհռչակեալ անունդ հզօր ամպարշտեալս լեզուով գովել: Իսկ դու առ ամենայն հնարս զօրաւոր՝ մատո ինձ ոգի փրկութեան, աջ պաշտպանութեան, ձեռն այցելութեան, հրաման բարութեան, լոյս ողորմութեան, բան նորոգութեան, պատճառ քաւութեան, գաւազան կենաց օգնութեան: Զի դու ես յոյս ապաւինութեան, տէր Յիսուս Քրիստոս, օրհնեալ ընդ հօր հոգւովդ սրբով յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ արդ որպէս զի ոչ վայելէ օրհնաբանութեան 'ի բերան մեղաւորի՝ 'ի ճշմարիտն առակէ կանխաւ իսկ ուսայ, զիա՞րդ յաւելից կրկնել զնոյն գովութիւն աղաչաւորս բազմապատկաւ, որ հանապազ ընդունիմ անէծս 'ի սաղմոսիս բարեբաստութեան: Զի եթէ երգեցից ինձ վտանգս և արձանացուցից

նախատինս, և 'ի մերկութեան գրկի փուշս ընդ շու-շանաց ժողովեցից. զիա՞րդ ընդ Պաւղի համարձա-կեցայց ասել, թէ զատամունս մեղաւորաց փշրեցես. զիա՞րդ դարձեալ, թէ մի՛ անօրէնք բնակեսցեն առա-ջի աչաց քոց. զիա՞րդ, թէ դա՛տ արա ինձ տէր ըստ արդարութեան քո, ըստ անբծութեան իմոյ որ յիս. զիա՞րդ, թէ կատարեսցին չարիք 'ի վերայ մեղաւո-րաց. զիա՞րդ, թէ խորտակեսցին բազուկք մեղա-ւորի և չարի, և զայլն որ զկնի. զիա՞րդ, թէ տե-ղասցէ 'ի վերայ մեղաւորաց որոգայթ հուր և ծծումբ. զիա՞րդ, թէ սատակէ տէր զշրթունս նենգաւորս և զլեզուս մեծաբանս. զիա՞րդ, թէ փորձեցեր զսիրտ իմ և ո՛չ գտեր անիրաւութիւն. զիա՞րդ զյաջորդն սմին, թէ ես պահեցի զճանապարհս խիստս. զիա՞րդ զևսն, թէ ես արդարութբ երևեցայց երեսաց քոց. զիա՞րդ, թէ և ես եղէց անբիծ ընդ նմա. զիա՞րդ զմիւսն, թէ հատուսցէ ինձ տէր ըստ արդարութեան իմում և ըստ սրբութեան ձեռաց իմոց. զիա՞րդ ան-ձամբ ինձէն զստութիւն իմ ծանակեցից՝ ասել ընդ սմին, թէ լուացայց սրբութբ զձեռս իմ. զիա՞րդ 'ի մէջ նանրութե զամպարշտացն աթոռս բամբասեցից. զիա՞րդ զերջանկին պարծանս թշուառացելումս կեր-պաւորեցից, թէ դա՛տ արա ինձ տէր՝ զի ես յանբը-ծութեան իմում գնացի. զիա՞րդ օտարս 'ի բարեաց՝ գիտողիդ գաղտնեաց արգահատեցից, թէ մի՛ հա-մարիր ընդ ամպարիշտս զանձն իմ. զիա՞րդ ես ինքն գոլով զայլս անիծեցից, թէ տո՛ւր նոցա տէր զգործս նոցա, և 'ի կարգ բանիցն համարձակեցայց:

Բ. Վասնզի թէ զյետինս բանիցն առաջնովքն աստանօր եդից, կրկին ծանրանան ինձ ցաւք և յա-ճախեսցեն դառնութիք: Բայց 'ի շեղջեցելոյն ար-տասուաց՝ դոյզն մի չափեալ, բաւականացայց հանա-պազորդեան յանդիմանութբ սաղմոսարանին ընտա-նի ձայնիւն, որ զպարտաւորեալս միշտ կշտամբէ. առ որս և սպառուած քառասներորդի իններորդի հատուածի բանի յանդիմանողի զիս գարշեցուցեալ, հանապազ խայտառակէ. լցեալ զբերանս 'ի փա-ռաբանութէ, եղկելի զանձն իմ ցուցանէ, ձ̃ծային ձայնիւն դատախազեալ, յակնկալութէ կենաց լքանէ,

միանգամայն և վիրգս մահու ինձ իբր 'ի պատնիշէ առաքէ։ Վասնզի թէ չար է անէծս առնուլ յօտարէ, ապա անձամբ զանձն անիծանել կրկին չարաչար. իսկ եթէ չառնուլ նախատինք 'ի մերձաւորաց օրէնք են, ապա 'ի տեսողէն հայել զայսոսիկ, կրից արեան տաժանմունք, վիշտք աղէտից և խէթք մտաց։ Բայց թէ առ խոնարհութեն անձին իւրում մատնեսցի, ջնջեալ և կշտամբեալ անիծիւք 'ի լեզուէ իւրմէ, 'ի խոստովանեալ և յամենիշխան շրթանց բերանոյ վերնոյն օրհնեսցի. զի ճշգրտեալ թարգմանեաց զդարձն իւր առ նա՝ զհետս կենաց ո՛չ լքանելով. սահմանաւն սիրոյ զպարտեացն արմատ կըրճատեաց, ո՛չ տիրեալ 'ի խարդաւանաց չարաբանողաց. ոչխար հօտին Քնի գտաւ բժշկեալ՝ դիմելով 'ի յաղն բուժիչ աղեացն արկածից։ Բայց ես անբանական բարոյից է՝ ասուն կենդանեաց 'ի մէջ դալարոց ծաղկածին վայրից կենաձիր բանից թըմբրութբ մնաց 'ի յարօտս մահու ճարակել։

Գ. Այլ արդ քանզի իմ է առակս վերջին կշտամբողական, և առ իս ակնարկէ զդիպուածոցն չար պատահմունս, որ ինձէն անձին նիւթեցի միշտ զեղմունս կիզանողականս հրոյ տոչորման, հոսեալ 'ի յերկնուստ զգոյիւ գագաթանս իմաստնարանի բազմակիս։ Վասնզի զիա՞րդ 'ի յարդիւնս ինձ օգտից սաղմոսն եկեսցէ, յորժամ անպտուղ 'ի բազմերգութէն լինիցիմ, ո՛չ նուազել հոգւով, ըստ թելադրելոյն Պաւղոսի. զիա՞րդ ընդ մարգարէին ես զտէրունին խառնեցից մեծս մեղաւորաց՝ նկունս պիտանեաց, ասել ընդ սմին, թէ 'ի բաց կացէք յինէն ամենեքին որ գործէք զանօրէնութի. զիա՞րդ ո՛չ ունելով 'ի բազմացն պատուիրանաց կատարեալ՝ չնորհին և օրինին՝ բարբառեցայց զերջանկին, որ նախ ինքն արար զոր մեզ կանոնեաց, թէ քանզի ծառայս քո պահեսցի զայս, և որ զհետն գան ասացեալքն. զիա՞րդ թափուրս 'ի լրութենէ իմաստից կենաց ընդ երկիւղածսն օրհնեսցից. զիա՞րդ ընդ մեծին մաղթանաց զիմն յօդեցից, թէ զմին խնդրեցի 'ի տնէ՝ զտեսիլ վայելչութեան նորա և զհրամանատարութի տաճարի նորա. զիա՞րդ 'ի հրաժարելին ինձ ձեռ-

նամխեցից, յորժամ լսեմ, թէ ուղղոց վայել է օրհնութիւն. զիա՞րդ շրթամբք իմովք զանձն իմ անիծից՝ ասելովն զկնի յոլովից առեալն, թէ երեսք տն 'ի վերայ չարագործաց՝ սատակել զյիշատակս նոցա յերկրէ. զիա՞րդ զմիւսն դարձեալ, թէ չարք վաղվաղակի սատակեսցին. զիա՞րդ զկերպարանացն իմ նմանութիւն, թէ բազուկք ամպարշտաց խորտակեսցին. զիա՞րդ սատակման ինձ պաղատեցայց, թէ ահա մեղաւորք կորիցեն. զիա՞րդ զբազմայածեան լեզուս 'ի յօրհնեալն բան մխեցից, թէ ասացի պահել զճանապարհս իմ, զի մի մեղայց լեզուաւ իմով. զիա՞րդ փշովք մեղաց հեղձեալս զանարատին պարծեցայց, թէ այլ զիս յանբծութեան իմում ընկալար. զիա՞րդ ես մեղաւոր և կրկին պատժաւոր զհանգունակիցսն դսրովեցից ապրել 'ի նոցունց, թէ 'ի մարդոյ մեղաւորէ նենգաւորէ փրկեա զիս ած.

Դ. Զիա՞րդ իբր ոչ կռապաշտեալ անպատկառապէս պերճացայց ունայն պանծանօք ասել ընդ Դաւթի, միթէ մոռացեա՞լ իցէ մեր զանուն տյ, կամ ձգեալ զձեռս 'ի մաղթանս օտար աստուածոց. քանզի որ 'ի մեղս գարշութեան խոնարհեսցի, առաջի կայ նորին կառուցեալ առեալ 'ի պաշտօն յաւփնականացն ախտարծարծիցն պոռնկապատիր պատկերացն կերպարան՝ Աստարտայ և Քամովսայ և Մեղքոմայ արուարձանի և Թարահատայ Թարմատարի, ընդ զազրոտեացն կանացեաց՝ իշանդամիցն պատկառանք անվերարկու ծանակութիւնք. Ի՞բր ոչ պատկառեցից սովիմբ ասել ընդ նահատակին, որ զայս դիմագրաւութիւն առ բարին ունէր միշտ, թէ վասն քոյ մեռանիմք զօրհանապազ, և որ 'ի կարգին է սորին սաղմոս: Ի՞բր յիմարս յարս և վատթարս ասել ժպրհիմ, թէ բերան իմ պատմեսցէ զիմաստութիւն և սիրտս զհանճար. ի՞բր մարդելոյզ կերպարանաւոր՝ զմարդահաճոյիցն ոսկերս ցրուել մաղթեցից. ի՞բր զկրկին երկրորդեալսն մեծանունն բարութիւնս, թէ հաճոյ եղէց առաջի տն յերկրին կենդանեաց: Զիա՞րդ ունօղս անբաւից մեղաց զարդարոյն առեալ կարդայից, թէ ոչ մեղք իմ և ոչ յանցանք. առանց մեղաց ընթացայ և ուղիղ եղէ.

զիա՞րդ զիս ինքն մատնեցի կորստեան յասելն զայս բան, թէ մի՛ ողորմիր գործողացն զանօրէնութիւն. զիա՞րդ, թէ որպէս հալի մոմ առաջի հրոյ, այնպէս և մեղաւորք յերեսաց ա̅յ. զիա՞րդ գրգեալս ապականացու փափկութեամբ՝ սահմանեցի զաննմանն ինձ բան, թէ խոնարհեցուցի պահօք զանձն իմ, և զազգակիցս նորին ընդ նոյն, թէ ես 'ի նեղել նոցա քուրձ զգենուի, և իբրև զոգաւոր և զտրտում խոնարհ առնէի: Որպէս հանդարտեցի զնմանեացն իմ պատիժ միշտ յիշատակել, թէ սակայն մրուր բարկութեան ա̅յ ոչ սպառեսցի, և արբցեն 'ի նմանէ ամենայն մեղաւորք երկրի. իբրև զևսն առ սմին, թէ զա̅մ եղջերս մեղաւորաց փշրեսցես: Զիա՞րդ զապերախտութիւն Յակոբայ 'ի ճառ առեալ հենդնեցի, որ ընդ ստուերին զճշմարտութիւն ընկալեալ, մոռացայ ընդ նմին նոցին թերութբ̅ զերախտիսն Տ̅ի ա̅ծայնովքն արուեստիւք խաչին փրկանօք, քան նոքա զզօրավարութիւն Մովսէսի ցպոյն սքանչելեօք, որ զօրինակն նկարագրէր տէրունական տնտեսութեան: Զիա՞րդ զյարուցելոցն 'ի վերայ դիւաց զաղէտս ցուցի, իբր նոքա զօտարացեղից խուժադուժ ազգացն ասելով, թէ արկին զդիակունս բարեացն որ 'ի մեզ՝ կուր վնասակարացն թռչնոց, այս է՝ այսոցն օդայնոց. որպէս զանկեալ զսերմն բանին 'ի Ճանապարհին, և զմիաբանեալ զկամս ընդ չարին՝ ն̅ք անուանեցի. իբրև զնմանակիցսն առ 'ի նոյն շաւիղ չարին պատերազմի՝ գուպար գաղտնամարտ մտացս օգտելոց, զոր ես զօրացուցի գործակցեալ հնարից բանսարկուին: Եւ ոչ ունիմ աղերսել, թէ մի՛ լուեր և մի՛ դադարեր, ա̅ծ. և խորհեցան 'ի վերայ ժ̅ց քոց և ասացին, զոր 'ի կարգէ սաղմոսիս է աղօթել: Քանզի յոյժ պատեհագոյն է առնուլ զայսոսիկ 'ի վերայ բռնութեան մոլեկան դիւաց միշտ Ճակատելոց առ ներկայիս խռովութ̅ի, և ընդ նոսին նոցին մշակաց:

Ե. Յորոց դու, տէր Տ̅ն որդի բարձրեալ մեծի ա̅յ, պահեսցես և ամրացուսցես երկնային զօրուդ շըրջափակութբ̅՝ յամենայն ընթացից խաբողին հողմոց խաչիւդ լուսոյ զմեզ պաշտպանեալ. որ զի թէ և

գտցին յիս անօրէնութիւնք բազմօրինակք, այլ ոչ հայհոյութիւնք։ Որ ոչ հանդեար 'ի կորուստ նմանեացն իմոց ամպարշտելոց, այլ ամենագորով թախանձմամբ ընդ եղծման ջրողողն զազրագործաց կրկին վշտացար, տաղտկալի զմահու նոցա դիպուածն քեզ գրեցեր, ասելով զզարմանալիսն լողաց բանն, ածեալ զմտաւ ոչ ևս յաւելուլ անիծանել զերկիր վասն գործոց մարդկան։ Եւ մխիթարիս մեծ իմն պարարեալ ընդ կեանս անմաքրից և պարտաւորաց սատակման. որ երբեմն առակաւ դդմենւոյն զանխայելն 'ի կործանելիսն ցուցեր, ողորմած, և առ այլ ումեմն նեղեցար սաստիկ վտանգեալ ընդ յամրանալ անձրևին առ ուրացողացն դարման։ Անճառելիս ցուցեր բարութեան տեսակս յիշատակաց տօնելիս՝ 'ի վերջին աւուրս. քև 'ի ձեռն առաքելոցն քոց՝ ողջոյնս հասարակաց անհամբուրիցն հեռաւորաց քաղցրաճաշակս հրամայեցեր։ Ահա և յիս ցօղեա կենդանի զհայրենի գթութենէդ զսէր, զի և ես փրկեցայց քաւեալ ամենառատ քո այցելութեամբդ։ Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ միով փառք յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ ընդէ՞ր է ինձ ընաւն որ 'ի սաղմոսին այնպիսեաց բանիցն 'ի կիր արկանել, որ 'ի նախատինս միանգամայն և 'ի նզովս ինձ յարակային, հանապազ երգել իմովս տաւղօք։ Քանզի զիա՞րդ արդեւք զշուք երջանկին ինձ դատապարտելոյս նմանեցուցից՝ ասելով ընդ նմին, թէ ոչ մերձեցաւ առ իս թիւրեալն սրտիւ։ Զիա՞րդ զկարգադրութիւնս

տանցն' ի յայսմանէ զկնի թուելոյն զարհուրեցուցչաց ընդակից կայից կանոնաց օրինաւորին՝ զինուորին և թագաւորին և մարմնական հրամանատուին, որք և երկնայնոյն են համբուրելիք ասելով, ոչ յուսահատ եղէց 'ի կենաց պատմօղս աւետեացս և նորոյս աշակերտ անմասն յամենուստ բարեկարգութեանց։ Ո՜ իա՞րդ ըստ իրաւախորհ արդարոյն, ընդդէմ մեղաւորացն մահու զկնեցայց առակաւ առաւօտին 'ի սկիզբն արթնութեանն միշտ պատրաստական լինելոյ, որ և ոչ զանդամս մարմնոյս գանեալ խրատեցի. զիա՞րդ մասնակցեալ մեծին արուեստն՝ սատակեցից 'ի քաղաքի տն զանօրինեալսն, որ և ոչ զբուսեալ բիծս հոգւոյս իմոյ մեռուցի։ Ո՜ իա՞րդ ստեցից զբրողին չև յայտնելոյն, թէ զմոխիր որպէս հաց կերայ. զիա՞րդ, որ ոչ միացուցի յիմոցս կրից կաթիլ մի պղտոր ընդ յստակ արտօսր աղբերց երգողին՝ ասեմ ընդ նմին, թէ զըմպելիս իմ արտասուօք խառնեցի, և արտասուօք իմովք զանկողինս իմ թացի։ Ո՜ որս ինձ գրեցից մեղօք մահացեալս, յորժամ սիրօղն տն 'ի բոլոր սրտէ զյանցմունս նախնեացն հուր վարկանիցի, թէ մեղաք մեք ընդ հարս մեր՝ անօրինեցաք և յանցեաք, և որ 'ի վախճանն յանդի սաղմոս իրաւամբք առ իս, քան առ Իսրայէլ։ Որո՞վք յարգեցայց դասիլ ընդ բարիսն, յորժամ մարդկային հնարից այս դեղ պատուեցաւ՝ որ ոչ յիս գտաւ, 'ի դարշութէ կերակրոց 'ի մահ սովեցեալք և յաճախուէ ճգանց 'ի հոգւոց նուաղեալք, ըստ խորուն ինքնօրէն կրօնից հրէից և հեթանոսաց։ Ո՜ իա՞րդ արդարուն իմ մնայ յաւիտեանս, զոր ոչ ընաւ իսկ կատարեցի։

Բ. Ու զի մի տաղտկացայց յամեալ 'ի բանիս, համառօտել զսոյն փութացայց։ Ո՜ ի՞նչ ունիմ ասել 'ի տեղի բանիցն՝ զոր տնծաշունչ ձայնն նուագեաց օրհներգոյն Դաւթի, թէ բոլորով սրտիւ իմով խնդրեցի զքեզ. զիա՞րդ ընդ սմին զմեծն քան զայս, թէ յամենայն ճանապարհէ չարեաց արգելի զոտս իմ. ի՞բր ընդ եդեալս և զայն մատուցից, թէ 'ի սրտի իմում թաքուցի զբանս քո, որպէս զի մի մեղայց քեզ։ Որպէս զունայնութեանցս ի՞բր զլրու-

թեց ճառեցից ընդ պարս մաքրոց, թէ 'ի պատուիրանաց քոց իմացեալ, ատեցի զամենայն ճանապարհս չարաց ։ Օ խո՟րդ զհեզոյն ճշմարտութիւն իմում ստութե՟ս մշտնջենական երդմնահարութիւն կարգեցից՝ ուխտեալ ընդ հաւատարմին, երդուայ զոր հաստատեցի պահել զդատաստանս արդարութե՟ քոյ ։ Օ խո՟րդ ինձ հրեշտակ մահագոյժ անհրաժեշտ վճռի՝ զբանին պատգամ կրկնեցից, թէ հեռի է 'ի մեղաւորաց փրկութի՟ ։ Օ խո՟րդ չարս խնկապէս՝ զբարեացն գրեցից՝ որք 'ի տ՟նէ առնուն զնոյն հատուցումն՝ զայս տուն յեղյեղել, թէ բարի առնէ տէր ուղղոց սրտից ։ Օ խո՟րդ զհամառօտն փոխատրութի՟ անաչառութե՟՝ վրիպեցելոյս ինձ սահմանեցից, թէ զթիւրեալսն յափշտակութե՟ տանի ընդ այնոսիկ, որ գործեն զանօրէնութի՟ ։ Օ խո՟րդ զա՟ծազգեստին պանծանս ամաչեցելոյս ինձ պատուաստեցից՝ ասել զնորայսն, թէ տէ՛ր ո՛չ բարձրացաւ սիրտ իմ և ո՛չ զբօսան աչք իմ, և որ յետ սորին պատմին ասացեալքն ։ Օ խո՟րդ զանճառն քան զմարմին բան՝ 'ի ցոյցս առից քաջալերութեան վհատելոց ես զանձ գեհենին, ասել ընդ օծեալն ա՟յ հոգւոյն, թէ յառաջագոյն տեսեր, զի ո՛չ գոյ նենգութի՟ 'ի լեզուի իմում, 'ի սկզբնաւորին նախաձայնեալ սաղմոսին մինչև 'ի լրումն աւարտման բանիս ։ Օ խո՟րդ դասակցութե՟ դժնեից մարդոց համաբան այրս մահու և որդիս սատակման բարբառիմ զբարեշնորհին, ո՛չ ահա զատելիս քո տէր ատեցի, և զմ՟նացուածսն սորին կարգի ։ Օ խո՟րդ մեծաւն վստահութեամբ տօնելի վեհին, ա՟նձն իմ և դու աշխարաշխարհի, զանդատ քո ոգւ յառաջ ընծայեալ՝ մեծացուցանես ընդ պսակելոյն, թէ փորձեա՛ զիս տէ՛ր և տե՛ս, թէ իցեն անօրէնութիւնք 'ի ձեռս իմ, և զյաւելուածն որ զհետ սորին ։ Օ խո՟րդ ես գոլով և յայլոց աղօթեմ ապրել՝ յուսացելոցն յա՟ծ ձայնակցեալ, պահեա՛ զիս տէ՛ր 'ի ձեռաց մեղաւորի և 'ի մարդոյ չարէ ։ Օ խո՟րդ համբարձայց ընդ փառաւորեալն մաղթել ա՟յ, թէ դու ես յոյս և բաժին իմ յերկրին կենդանեաց ։ Օ խո՟րդ իբր հանդիսացեալ ընդ ճգնաւորին՝ զմրցանակն յաղթանակի թագաւո-

րին մատուցանելով զառաւելեալն քան զօրինակ աղերսաղօթից, թէ ինձ սպասեսցեն արդարք քո մինչև հատուսցես ինձ ։

Գ. Բարեբանեալ է և այս իմաստ հոգևոր և տէրունի գործոյն նմանի, որ զփորձիչն պատկառեցոյց, յորժամ զամենայն արհամարհիցէ և զսկզբնապատճառն եղելոց միայն ընտրիցէ ասելով, թէ երանի ժողովրդեան, որոյ տէր ա՟ծ է նոցա ։ Մեծ է և այս բարձրութ՟ի շնորհի և զգուշական համարձակութ՟ի լցեալ երանութ՟ք, թէ ս՟ք քո օրհնեսցեն զքեզ ։ Բղձալի է և այս ընտանութ՟ի մերձաւորական հոգևոր հաղորդութ՟ն յա՟ծ յուսալ և 'ի նոյն արձանանալ բանիւ սաղմոսին բերկրեալ, թէ զկամս երկիւղածաց իւրոց առնէ տէր . և զկարգ բանին կատարէ, մինչև զողբալին և զզուարճալին ազդեսցէ, թէ պահէ տէր զամենեսեան որ սիրեն զնա, և զամենայն մեղաւորս սատակէ տէր . 'ի գլուխս լման գրոց նուագարանաց սաղմոսին՝ իբր թէ զօրինակն իսկ եցոյց վերջին հատուցման արդարոց և մեղաւորաց ։ Զուգակցորդք են միմեանց և զկնի երգեցեալքս . զի թէ ընդունի զհեզս տէր և խոնարհ առնէ զամբարտաւանս մինչև յերկիր, ապա ինձ ո՞րքան եղկութիք կան առաջի . իսկ եթէ հաճի տէր ընդ ժողովուրդ ն՟ր, և բարձր առնէ զհեզս 'ի փրկութ՟ն, ապա հերքեալս 'ի բարեմասնութ՟ց ես ո՞ւր հաստատեցայց . իսկ եթէ օրհնելի է ա՟ծ 'ի ս՟ս նորա տիրապէս, ապա օտարս ես 'ի մաքրութ՟ց ընդ ո՞րս դասեցայց . իսկ եթէ 'ի կանխերգիցն մերձ այսր եդից յիշատակարան ինձ կշտամբութ՟ն, թէ սիրեցէք զտէր ս՟ք նորա, զի ստուգութ՟ի խնդրէ տէր՝ և կրկին հատուցանէ ամբարտաւանիցն, ապա յորո՞ւմ գնդի ես գտայց գերեալս 'ի գաղտնեաց գտողին չարեաց ։ Քանզի զորօրինակ տատանին տագնապաւ տերևք տնկոյ եղևին ծառոց շարժեալք 'ի հողմոց ուժգին բախելոց հոսեալք 'ի խոնարհ, այնպէս ջանացաւ ջարդել զընթացից իմոց վերարձակութ՟ն քաջաբեր ուղէշս՝ զյարմարեալս ձեռամբ անեղ մշակին ։ Զոր հաստատեսցես արմատացուցեալ վերստին դարձեալ նոր պտղաւորութ՟ք անապականաւ, յանդաստան կե-

նաց խնամոց քոց կամացդ ամենապարգև՛ Թագաւոր Քրիստոս, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՅԼ արդ ընդէ՛ր ոչ 'ի վերագրեցեալն սաղմոսն նախաձայնական և յայլ մարգարէից մասն ինչ յօդեցից։ Քանզի զի՞նչ վայելուչ իցէ կերակրոյն, եթէ անզգայեալ ցաւովք ուտիցեմ. և կամ զո՞ր շահ սաղմոսն ունիցի, եթէ ոչ 'ի միտ առնուցում։ Քանզի նզովեմ զիս ինքն 'ի նոսին և ոչ իմանամ, լուացեալ լինիմ և ոչ պայծառանամ, արևու ծագեալ և ոչ լուսաւորիմ, մեղր ճաշակեմ և ոչ քաղցրանամ, ռետինիւ լնանիմ և ոչ բժշկիմ, միշտ կանխեմ 'ի նոյն և դատարկ երևիմ, հանապազ ձաղիմ և ոչ երբէք խրատիմ, ողոքիմ դարձեալ և ոչ զգաստանամ։

Բ. Արդարև՛ մեղք և անօրէնութիւնք իմ յիս, և ես մաշիմ 'ի նոսին, ըստ մարգարէին որ 'ի դիմաց պարտաւորացն բանի և տէրունական առակին հին տկոյն և նոր գինւոյն։ Վասն զի թէ ստակին անօրէնք և մեղաւորք 'ի միասին, ըստ Եսայեայ ձայնին, ապա և ինձ դժնէից նոյն բաժին հանդերձեալ պահի։ Քանզի ասեմ զսաղմոսն, թէ հատուցանէ այնոցիկ՝ որ առաւել առնեն զամբարտաւանութի՟. և կցորդեմ սմին զընթերցուածն, թէ օր տ՟ն 'ի վերայ հպարտից և ամբարտաւանից. ասեմ, թէ օտար 'եղեն մեղաւորք 'ի մօրէ, և որ ինչ կարգ սորին յուցանէ. յարեմ առ սմին, թէ կործանեսցին անօրէնք երկրի, և ամպարիշտն բարձցի յերկրէ, և ան-

իրաւք մերժեսցիս 'ի նմանէ։ Ո՛ղբք ինձ կարդացէք առ ձայնն, թէ զոր օրինակ վառի եղէգն 'ի կայծականց հրոյ, այնպէս այրեսցին մեղաւորք 'ի բորբոքեալ բոցոյն. լացէք առ սաղմոսն, թէ արկցես 'ի վերայ նոցա կայծակունս հրոյ. աշխարհս պատմեցէք 'ի բանս ա՟ծեան վճռին մարգարէին ազդեցեալ, թէ ոչ կամիցիք լսել ինձ, սուր կերիցէ զձեզ. կոծեցարուք առ սաղմոսն, թէ մահ հովուեսցէ զնոսա. աղի արտասուս ողորմ հառաչմամբ ընդ հեծութիւս իմ յարմարեցէք, յորժամ բարձրեալն ընդ Եսայեալի և ինձ ասասցէ բանիւ սաղմոսին, թէ ժողովուրդ իմ ոչ լուաւ ձայնի իմում. աւաղ կարդացէք թշուառացելոյս, յորժամ այլ մարգարէ զնոյն դիցէ, վայ նոցա զի վազեցին զինև։ Նարբամբ փոխեցէք 'ի սիրտ մղձկեալ նոր աղաղակի, յորժամ տեսանողն Աստուծով ամաչեցուցեալ զիս կշտամբեսցէ ընդ ապարասան տանն Յակոբայ, տեսէք արհամարհոտք՝ զարմացարուք և եղծարուք։

Գ. Այլ դարձուսցես և ամփոփեսցես զբարձրացեալ զսուր բարկութեան ահաւորիդ սպառնալեաց 'ի սարսուցելոյս յերեսաց մեծիդ, և խնամովք աջոյդ բարեբաշխութեան առ իս ժամանեալ՝ օծումն կենաց պարգևատրեսցես քո աղաչողիս։ Եւ քեզ փառք յերկինս 'ի բարձունս, և 'ի մահացուաց յերկիր 'ի խոնարհ, 'ի սահմանս բոլոր ազանց և յամենայն յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Բարերար և բազմագութ, մարդասէր և երկայնամիտ միայն Թագաւոր, ընդ Հօր քում պատուեալ և օրհնաբանեալ տէր ամենայնի, որդի այ կենդանւոյ. անպատճառ միշտ խնում կորստեան, որ ամենեւին անփորձ ես 'ի չարեաց, որ ոչ կամիս զմահ մեղաւորի, որ փրկութի ես 'ի քոց կամաց ընծայեցեալ, որ դարձուցանես զմրրիկ մեղաց 'ի յօդ քաւութեն, որ զհուր բարկութեն յանձրեւ փոխարկես: Որ զյետնեալ զկինն 'ի բարեաց՝ կրկնակի գոյիւ նահանջեր երկեակ բնութի 'ի նոյն արձանի, ոչ իսկապէս ընդ անպարտսն, և ոչ համայն ընդ պատժաւորսն: Որ զլուծութիւն ծովուն սահմանաց իբր զկարկառս քարանց կառուցեալ յեղանակեցեր. որ զկարծրանիւթ վէմն անապատին 'ի մխժակս վտակաց հոսեալ բղխեցեր: Որ զՅորդանանու ջրոյն սրաշարժ վայրէկութի՝ հրաշաւոր անդրադարձութեամբ 'ի յետնորդս հեթանոսաց լուացումն աւազանին 'ի թիկունս առաքեցեր: Որ զպատուաստեալ պարիսպն Երիքովի, յօրինակ կործանման բռնութեն սատանայի՝ իբր զթեթեւութի յարդի ցնդեցեր. որ զչնասակար ջուր նորին 'ի յառակ այլայլութեան առ 'ի բարին փոխարկութեն քանանացւոցն, փրկութեն խորհրդական աղիւն համեմեալ անուշեցեր: Որ զՄեռային դառնութի, իբր զմտաց անհաւանութի, կենացն փայտիւ 'ի քեզ յարմարեալ պիտանի արարեր: Որ զառեալն 'ի գետոյն՝ 'ի գծագրութիւն անսահմանդ քո հրամանի անորակիդ գունակութեն 'ի նոր երանգ բոսորային մածեր արիւն 'ի ցամաքի: Որ զանկենդան ցուպ գաւազանին, 'ի կերպարութի առ 'ի զքոյդ մերոյս նկարագրելի, այլ և յոտար-

ազնւիցն ընտրութն̃, 'ի տիպն ապաթոյն կերպիւ վի-
շապի նմանեալ ցուցեր ։ Որ զերջանիկ ձեռն աջոյն
Մովսիսի, 'ի ցոյցս տեսութն̃ ապագայիցս հրաշից
մարդեղութն̃ քո, բարձրեալ, և քև ախտաւոր մար-
մնոյս մաքուր լինելոյ անփոփոխ փոխատրութբ̃՝ կրկին
գուշակեցեր ։ Որ յայսքանեացս շրջագրութիւն բա-
ռեխնամապէս արուեստիւ սիրոյ զանակնկալն գիւտ
մեղաւորաց կորստականաց նշանակեցեր, օրհնեալ
ամենագութ ։

Բ. Որ բուսուցանես յերկրէ դալարի զմեռեալն
յանշնչականէն, որ զանշարժն իբր զընթացօղ կա-
ռավարես, որ յանարգ արգանդէ կոչես քեզ պատ-
կերակիցս, որ տաս պատանեկաց աղօրիս ըմբոշխ-
նելիս, որ յայտս մաքուրս հերս ընծայես, որ զսա-
ղարթ սևութն̃ վարսից 'ի ձեան կերպարան զարմա-
նագործես, ցուցեալ՝ թէ առ ամենայն սահման հե-
ռաւորական յաղթօղ ես հզօր. որ փոփոխես զշըր-
թունս բնաւորականս, ըստ բանին Յոբայ, 'ի կամս
հաւատարիմս ։ Որ սասանես զերկիր և զսիւնս նո-
րին 'ի հիմանց, նշանակեալ հաստուածին գոյիւ՝ թէ
դու միայն մնաս անկորնչելի. որ հոլովես զտարերս
իբրև զանցաւորս, և դարձեալ 'ի նոյնն կապես իբրև
զյարակայս, յայտ արարեալ՝ թէ և առ մեղաց բազ-
մութն̃ դիւրապէս ունել կամ թողուլ դոյնպէս զօ-
րաւոր իցես ։ Որ զարուսեկին անզգայ էութն̃ իբր
երասանաւ իմն դաստիարակես ; երևեցուցեալ այնր
իրի կերպիւ, թէ զընութենս չար դիմեցուն յորժամ
և կամիս հանդարտ առնիցես ։ Որ զանբարբառ բա-
լորակ լուսնին կարգես ունայնս և պատարունս,
լուսաւորեալ զպատճառն առ աւետիս տեսողաց՝
թէ 'ի նուազութն̃ բարեաց զպարտաւորս մարմին
դու աճես 'ի լրութիւն առաջնաստեղծ հարստու-
թեն̃ ։ Որ զպատկերս անխօս աստեղաց իբր զդասակս
դոյզն հօտից տրոհես և ժողովես, յոյս իմն կենաց
առ այս խորհրդաբերեալ, քաղցրահայեաց տեսուչ,
թէ և անաղաչաւորաց լեզուաց կարողապէս բաւես
ողորմել ։ Որ 'ի մէջ մահու և կենաց շաւիղ վստա-
հութն̃ ուղղես 'ի ծովու, վկայութն̃ եդեալ հաւա-
տի, թէ և յանկասկածաւորն վայրի քև պաշտպա-

նիւթք անդայթագղելի. որ իբր զջուր կաթսայից 'ի հրոյ եռացեալ, որպէս զմեղաց մրրիկ պղտորեալ՝ բանիւ կամաց քոց խափուցանես: Որ հայիս յերկիր և տատանես զսա, զի անբանիւն զմտաւորս զգաստացուցանես. որ իբր զակատ մի անձուկ նաւի 'ի վերայ շարժութե՟ ալեաց՝ զանբաւ թանձրութի՟ գետնոյս դղրդես, որով ծանուցեալ լինիս ամենից հաստուածոց՝ թէ իցես աներկբայելի, որ 'ի բան քո զօրեղ հիմնացեալ ունիս զամենայն: Որ սերմանես զարտաշնչացեալ մարմինս յերկրի, և զնոյն անկորուստ պահեալ կրկին կենդանածնես. որ ապականացուս աւանդեալ՝ անեղծս ստանաս, որ ընդ մահացու նիւթոյս՝ զնշխարդ կենաց խառնես, որ հրամանաւ ակնարկութե՟ 'ի խուն վայրկենի կազմեցեր՝ պատրաստ կացուցեր զանզարդութի՟ ամենից եղանակաց: Ո՞ր է զօրութիւն և կարողութի՟, որ շրջանակես զժամանակս ամաց հոլովման աւուրց յայլ նմանութի՟ բարեպատեհ տեսողութեան. որ կարդաս զանմռունչսն իբրև զկենդանիս. որ ազդես միայն, և նոքա ընթանան, որ միայն հենուս անկանեծ անձառ արուեստիւ հնարագիտութեան մէգ և առաւօտ: Որ յետ նախակարգ յօրինուածոյն առաջնաստեղծ լինելութե՟ն, արարեր զփառաւորեալսն մեծամեծս հրաշակերտիցն հանդիսից, ըստ գրոյն երջանկութեան կանխահիացն զարմացման, ա՛յլ իմն գոյացութիւն տօնելի տեսակի անեղծ աշխարհագործութեան ևս քան զսոյն 'ի մարդանալդ քո, որոց ո՛չ գոյ թիւ:

Գ. Որ ահա զվնասն մեր քեզ գրեցեր, որ զարդարութիւնն քո մեզ շնորհեցեր, որ ընդ քեզ կրեցեր զհաշտութե՟ն մերում փրկանակ, որ ո՛չ երբէք լքանիս յողորմութէ, դարձ զամպարշտեալս 'ի պաշտօն բարի երկիւղի, զթմբրեալս 'ի զգաստութի՟ արթնութե՟ սրտի, զանմաքուրս 'ի սրբութի՟ պայծառութե՟ կերպարանի, զբազմաբիծս յանբծութիւն հանդարտական ոք պատկերի, զբեկեալս յողջութիւն, որ 'ի դիպմանց ո՛չ խորտակի, զլացեալս 'ի խնդութիւն զուարթութե՟ անտխրելի, զյուսահատեալս 'ի սէր միաւորիչ անքակտելի, զամաչեցեալս 'ի վստա-

հութն հաստատութն անշարժելի, զխաւարեալս 'ի
լոյս երանութեան անմեկնելի, զմահու գերեալս 'ի
կեանս որ ընդ եղծմամբ ոչ անկանի: Զի փառա-
ւորեսցի անուն քո, Տէր, խոստովանեալ յամենայնի
ընդ Հօր և ընդ Հոգւոյդ մէջ 'ի բարձունս երկնի և
'ի ստորևս երկրի և 'ի բնակիչս նոցա, յաւիտեանս
յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

*Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.*

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ առ ամենայն բան յամենայնի ուղիղ
ես, տր, իրաւամբք դատիս, արդարութբ կշռես,
ճշմարտութեամբ չափես, օրհնութեամբ հետևիս,
բարւոք ընթանաս, ստուգութն սիրես, յստակութն
կամիս, լուսաւորութիւն համբուրես, փորձիւ յան-
դիմանես, երկայնմտութեամբ քննես. ոչ ունիս նեն-
գութն և ոչ գոռոզութն, այլ ամենևին հեզութն,
հանդարտութն և ողորմութն:

Բ. Արդարացար վերին իմաստութն անայլայլական
հօրդ հանճարոյ՝ կրկին վկայեալ անզեղջ գովեստիւ
յորդեգրեցելոցն շնորհօք, ըստ բանին սրբութեան՝
որ աւետարանաւն կենաց 'ի քէն ընկալաք. որ ոչ 'ի
կոծելն ողբացի, և ոչ 'ի փողելն կաքաւեցի: Ասա-
ցեր անօրինին՝ թէ մի անօրինիր, և ես 'ի նոյն չարիս
մնդեցայ. մեղաւորիս՝ թէ մի ամբառնար եղջեւր 'ի
բարձունս, և ես զընդդէմն քեզ գործեցի, և ոչ
զգացի երբէք զառածեալս, թէ 'ի ձեռին քո են եղ-
ջեւրք արքայութն հպարտից ամբարձելոց, խոնար-
հեցուցանել և բարձրացուցանել, ըստ Ամբակումայ,
Դաւթի և Զաքարիայ: Օրհնութն ինձ կամեցար,

ողորմած, և ես անիծեալս՝ մեծ տարագրութեամբ խոտորեցայ յարժանին ինձ մասն. սիրեցի բարկութիւն և ոչ բարութիւն, շօշափեցի ըստ գրոյն զխաւար և ոչ զլոյս, կենդանի ձայնիւդ քո, գթած, ապառուամն պատասխանեցի: Որդնն անմահ ասացեր բանիւ Եսայեայ, և զհուրն անշէջ և զկշտամբութիւնն անվախճան և զտեղին յաւիտենից և զօրինակ նմին տօսկալի, և ես ոչ իմացայ ըստ սաղմոսողին և ոչ մտառեցի, այլ 'ի մռայլ մտաւորական կուրութեան գնացի: Յուցեր մարգարէիւն, թէ զօրհնութիւն ստացի որ զօրէնս դնէ, և ես համառօտել զնոյն փութացայ: Արձան հոգևոր վիմի գրեալ մատամբ քո, տէր Յս Քս, զՊաւղոսի իւրովքն բանիւք կանգնեցեր, ասելովն ինքեան ընտրութեան առ սոյն, թէ պահեցի զօրէնս քո յամենայն ժամ, յաւիտեան. անդրադարձութեամբ բանին միջնորդեալ զկրկին հաստատութիւն, թէ և յաւիտեանս յաւիտենից. ընդ որս և զսորին նմանիս պարծանաց առ իմս խրախոյս, և ոչ զկծեցայ. Ձեպեցայ 'ի տօնս Բահաղու և ոչ Տեառն 'ի յերկուս հետս երկմտութեան կրկին կաղացի կասեալ 'ի բարեաց, ըստ երգիծանելոյն Եղիու: Ունիմ զՄովսէս իւրովքն օրինակօք եկեալ 'ի մեռելոց, և զտառս մարգարէիցն գրեալ 'ի յոգի, և զմատեանս առաքելոցն ընդ մտացս մատն յեռեալ, և զտէրդ հասարակաց կտակաւն աւետեաց յարուցեալ 'ի թաղմանէ անթիւ ննջեցելովք, և անհաւատագոյն քան զհնգեսին եղբայրակցութիւս այնր մեծատան, որ է առակ իմն յարմարական, նմանեալ զգայականացն մասանց անողորմիցն յղփացելոց, մնացի իբրև զսալ դարբնաց անոստ՝ յամառեալ քարացեալ սրտիւ, որպէս օրինակն է Բելիարայ, և ոչ ապաշխարեցի:

Գ. Այլ ազդեա վերստին առ սոյն կերպարան լքեալ կրկին ողորմութիւն բարի, ահաւոր, մարդասէր, խնամակալ, կենդանի, սուրբ, լուսաւոր և անվախճան թագաւոր, զօրութեամբ պանծալի խաչիդ խորհրդոյ, 'ի կարծրացեալս մեղօք անբեր անդաստան երիկամանցս յիմարութեան և անպտուղ սրտիս լքութեան. զի առեալ նպաստ օժանդակութեան 'ի գթութեան

կամաց ամենակալիդ , որոտասցէ բղխեսցէ հոգիս , ընծայեալ աչաց վշտագնեցելոյս վտակս արտասուաց արբուցանողաց ինձ 'ի փրկութ̃ի և 'ի մաքրութ̃ի , և քեզ 'ի հաճութ̃ի ընդունելութե̃, ամենապարգև տէրդ բոլորից , փառաւորեալդ յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Իսկ արդ ես նախնիս ամպարշտաց , գլուխս մեղաւորաց , պետս անիրաւաց , առաջինս պարտաւորաց , պատկերս յանցաւորաց , ատտիկեցիս ըստ վատթարութեան՝ այլ ո՛չ ըստ բարեբաստութեան , ահա՛ զանձառիցն իմոց ճառեցի , զպատկառելիսն խայտառակեցի , զգաղտնիսն հրապարակեցի , զծածուկսն յայտնեցի , զթաքուցեալսն ցուցի , զամփոփեալսն տարածեցի , զդառնութեանս մաղձ ժայթքեցի , զգործակցութիւն չարին մատնեցի , զամբարեալ թարախ վիրիս քամեցի , զխորս պարտեաց իմոց ծանուցի , զպատրուակն կեղծեաց առի , զքօղ տգեղութե̃ վերացուցի , զամօթալեացն զգեստ մերկացուցի , զգարշելիսն յանդիմանեցի , զմրուրն մահու փսխեցի , զպալարս հոգւոյս խածուածոց քահանայապետիդ Ք̃ի բացի : Յանձինս վտանգ ո՛չ անխայեցի , մարմնոյս սիրոյ ո՛չ աչառեցի , զարմատն հնութե̃ տեսիլ արարի , բնութե̃ս կարեաց ո՛չ ողորմեցայ , զմիաբանութե̃ն կապ խզեցի , զդղեակ սրտիս քանդեցի , ընդ կամացս որոց իբր ընդ զարմանակալի մահու կռուեցայ , զպահեստ անյայտիցն արտաքս հանի , ըզմթերիցն զանձ՝ մեծին գուշակեցի , զդատախազն դատաւորին հանդէպ կացուցի , զապառնեացն զփորձ

այժմէն իսկ զտի, զդաշն կործանողին կտրեցի,
զուխտն խաբողին ցրուեցի, զկատարած մարտին յաղ-
թուէ՟ ’ի քեզ տէր Յ՟ս ապաստանեցի, զպատերազմին
խումբ վրդովեցի, զդիմադրութ՟ դիմեցմանն՝ բանիդ
ա՟յ յուսացայ, զխաւարասիրացն փաղանգ լուսեղէ-
նացն զինուց սադրեցի:

Բ. Դու արդ, ստեղծիչդ ամենայն եղելոց Տ՟ր որդի
բարձրեալդ ա՟յ, զաստէն դսրովեալս յայսպիսեաց
բանից և զհարուածեալս յայսքանեաց գանից մի՛
կշտամբեսցես կրկնակի դատել ’ի մեծի աւուրն:
Ահա, հզօր անքնին անճառ բարերար թագաւոր ան-
մահ, առ այս կերպ պատկառանաց ինքնապարսաւ
խոնարհութեան, որ ինձէն զանձն մեծաւ ձաղանօք
յոգի դատեցի, լի՛ց նուազօք այսր մատենի անար-
գանօք ամօթոյ զդէմսն սատանայի, և զերեսս կեր-
պի պատկառեցելոյս նշանաւ խաչիդ զօրացո՛: Միա-
ցի՛ կնիքդ լուսոյ ’ի դեղ տեսակիս, ամրութե՟դ նշան
հաստատեսցի ’ի տիպ դիտակիս, երևակ կենացդ
փայտի ձևասցի ’ի պատկեր այտիս, արուեստդ հրա-
շից ’ի ճակատիս շուք նշանակեսցի: Մի՛ այլայլեսցի
յինէն դրոշմդ լուսապաճոյճ, մի՛ բարձցի ’ի տեսա-
նելեացս բբաց ճաճանչդ օրհնութե՟, մի՛ մերժեսցի
’ի գլխոյս առհաւատչեայդ վստահութե՟, մի՛ սասա-
նեսցի ’ի բերանոյս ամրութե՟ սեմոց՝ փառք ա՟նապրու-
թեանդ: Պահպանակդ երկրպագելի ’ի զգայարան
սրտիս միասցի, չորիցս նիւթոց իմոյս գոյութե՟ քա-
ռաթևիդ նշոյլ ազդեսցէ, ձեռինս կարկառման
փրկչիդ իշխանութիւն օժանդակեսցէ, մատուցման
հաստուածոյ մատինս՝ խորհրդարանդ համարձակու-
թե՟ բարեգործեսցէ: Ի մեկնելս իմում մի՛ հեռա-
ցի սրբութիւնդ, մի՛ լքցի պատիւս ’ի պատւիլն պար-
տաւորիս, մի՛ մերժեսցի ’ի յոգւոյս անդաւաճանե-
լիդ փրկութի՟, մի՛ ջնջեսցին գիծք կենդանատուիդ
’ի քո գրեցեալս շնչոյ, մի՛ եղծցի նկարուծն արեան
զօրութե՟ ’ի տիրաւիպ խորանէս, ընդ իս բնակես-
ցէ յիմում գերեզմանին. ’ի ծորել մարմնոյս թշուա-
ռի՝ օծումն շնորհիդ առ իս պահեսցի, ’ի նորոգու-
թե՟ն աւուր սոսկաւ հանդիպեցայց փառաց փեսայիդ,
’ի քոյոց այտի ծանուցայց, քոյովքդ վաստակօք

պճնեցայց, երախտեօք մեծիդ յարդեցայց, աւազանին զգեստիւ պերճացայց՝ քաւեալ ողորմութեամբ: Աստուած, բարեգութ, զվերարկուդ անապականութեան տաժանեցեալս մեղօք մարմնոյս, մի՛ յարիցէ ընդ քոյս՝ բանսարկուին, հնացուցիչ հոգւոյս վատնեացի, խաւարաբնակացն պատիրք մի՛ ընդ իս վերերևեացին: Օրհնեսցի անուամբ քո, գթած, վիհն իմ հանդստեան, ողորմութեամբ քո լցցի դուռն իմ գերութեան, ընդարձակեսցի քև ինձ տեղին թշուառութեան, անդորր եղիցի, խնամող, ինձ բանտն բարկութեան, սնուսցէ զիս առ յաճումն արգանդն մթութե, յուսով քո շտեմարանեսցէ զիս յարկն այն անձկութե, ձեռամբ քո պահեցայց 'ի խշտին տարտամութեան, թևօք քո ընկալայց 'ի տունն տագնապի, դու, գովեալ, ընդ իս 'ի սենեակն վտանգի: Աւա՜ղս ինձ սատանոր 'ի թիւս հաղարաց, զի երբեմն էի վերնայնոյն և այժմ անդնդային, երբեմն տօնելի և այժմ աշխարելի:

Գ. Այլ և արդ կրկին դու օրհնեալ 'ի բոլորից դոյից յերկնայնոց և 'ի ստորնայնոց և 'ի սանդարամետականաց մեռելոց, անպարտականդ այս տարագրութե: Ես վրիպեցայ, ես օտարացայ, ես յիմարեցայ, պարտեցայ և խոտան գտայ. ես լքայ, կամեցայ և կործանեցայ. ես մոլորեցայ, ես մատնեցայ, ես մերժեցայ, ես խորթացայ, գերեցայ, և գայթագղեցայ. ես նզովեցայ, ես թշուառացայ, արբեցայ և վատթարացայ. ես ընկլուզայ ես խաբեցայ, ես անօրինեցայ, ես ապականեցայ, մահացայ և 'ի սպառ եղծայ. չի՛ք քո առ այս ինչ մատն չարի, որ ես միայն անփոփոխ բարի: Արդ կամք քո յիս, և խաւարն ինձ ճառագայթ. ճրագ յուսոյ քո անդ, և գիշերն վաղորդայն. մարմնոյ քո հաղորդեալ, և յամօթոյն կարծեաց ապրեալ: Իսկ ես ոչ դրեմ զանձն իմ կենդանի վասն անփախչելի վախճանին, դարձեալ զի ոչ վարկանիմ կորուսեալ վասն աներկևան նորոգմանն: Որ և փակեալ համարիմ ինձ զելս կենացդ վասն անքակելեացն պարտեաց, դարձեալ՝ բացեալ ինձ ըղձդրախտն՝ վասն փրկութեն աւետեաց. քանզի. ոչ

այնքան վհատութեան գոյժ տագնապէ, որչափ փրկութեանդ քաջալերեալ ձեռն կարկառէ: Արդ տուր, Տէր տուր ողորմութիւն, առ ամենայն ձայն գոհաբանեալ, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն այլբս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ որ ոք և առցէ զայս դեղ մաղթանաց այսր մատենի պարկեշտականի պաղատել սովաւ, եթէ 'ի մեղաւորաց իցէ մատուցեալն, եղէց և ես իմովս բանիւ կցորդեալ նմա. իսկ եթէ յարդարոց գուցէ յառաջեալն, գտայց և ես սովիմք ընդ նմին ողորմեալ նովաւ: Այլ թէ երջանկասցի այնպիսին ինքեամբ՝ ինձ միայնոյ գրեալ զեղկութիւն, և ես ինձէն վկայեմ այսմիկ: Բայց յիշեսցէ նա զՍողոմոն և զբանս նորա զհոգեշունչս, թէ մի՛ ոք վստահասցի սիրտ՞ք ունել, և կամ մի՛ պարծեսցի մաքուր լինել 'ի մեղաց, և զի ոչ յարեաւ Մարգ. երկրածին ազատեալ 'ի պատասխանեաց. և ոչ ընտիր՝ ինքնարշաւ վազիւքն, և ոչ՝ թէ և 'ի թռիչս ամբարձման թևոց բերիցի. առ որ զգոյշ լինիցի կրկին երկուցեալ 'ի վիմին իսկ հաստատութեան՝ ուսեալ 'ի Պաւղոսէ, գուցէ անկեալ 'ի յերկիր՝ սահմանողի այսմ կանոնի իրաւադատի կշռեալ նմանեսցի: Այլ առցէ զայս կշտամբութիւն մաքուրն՝ նիւթ պսակաց, առ 'ի չիջանել անընտրողաբար յանձեռնհասն բարձրութէ. պատժապարտն՝ առիթ ազատութեան, որով ամ բարձեալ 'ի կործանմանէ հոգևորական մահուն՝ ապրեսցի յուսով: Իսկ ինձ եղիցի պատգամս այս բանի արձան փոխագրեալ ամենեւին անեղծանելի,

որ փոխանակ իմոյ եղկելւոյս անձին մահացուի՝ անդադար հնչմամբ հեծութե լալոյ առանց լռելոյ միշտ աղաղակէ. լիցի և ոսկերացս քակտեցելոց 'ի հողապատեան շիրիմ վերարկուին՝ անմռունչ ձայնիւ զայս խոստովանել. հասցէ և մարմնոյս 'ի հող լուծելոյ՝ բարբառով իմն անազդելեաւ ծածկատեսիդ զսոյն պաղատել:

Բ. Տէր գթութեց, աղբիւր ողորմութեց, պարգևք բարութեց, որդի բարձրելոյ տէր Յս Քս, ողորմեա խնայեա, մարդասիրեա, նայեա 'ի վտանգս, ակնարկեա 'ի բեկութիս, խոնարհեաց 'ի թշուառութիս, տես 'ի տարակոյս անձեռնհաս տագնապիս, հասիր հաղորդել կորստականս կարեաց: Շօշափեա բժըշկապէս զամենաթշուառ ախտաւորութիս, ժանկն մատուսցես քաղցրութբ ողորմագին հեծութես, լուր 'ի խորոցն անդնդոց մահուն գերեզմանի անմռնչելի հառաչմանս, մտցէ յականջս ամենալուր լսելեացդ ձայն պաղատանաց վատնեալ անդամոցս: Եւ վասն զի դրաւական կենդանութես անապական է, անփոփոխ լիցի և սիրոյդ քո գթութի. կցորդ լեր հեզութբ տաժանաւորս տկարութե: Մեռեալ պատկերիս՝ մի ոխս պահեսցես, ընդ անշունչ կերպարանիս մի 'ի դատ քննութե մտցես, մահու տանջեցելոյս մի հարուածս յաւելցես, ընդ բեկեալ խեցեղէն անօթոյս մի ուժգնութբ մարտիցես, վճռաւ կոշկոճելոյս մի բարկութի կրկնեսցես, կործանեալ շինուածոյս մի պատուհաս մատուսցես, շանս սպանելոյ մի քարինս արձակեսցես, լուծոյ ջախջախելոյ մի սաստիկս որոտասցես, հողոյս անպատուելոյ մի իբր ամբարհաւաճի ուժգինս մռնչեսցես: Զմոխիրս մերժելի մի 'ի դատ ընտրութե կոչեսցես, զփոշիս ցնդելի մի իբր զքո դիմամարտ գտցես, զտիղմն տաղտկալի մի իբր զոսոխ վարկանիցիս, զգարշութիս անդոսնելի մի իբր զըռնամարտիկ վանեսցես, զխէթս 'ի բաց ընկէնլի մի նիւթ գեհենին պահեսցես, զայքանեաց բազմապատիկ բանից կշտամբեալս մի վերըստին յանդիմանեսցես:

Գ. Այս ամենաթշուառ և խաւարարգել շիրմին են ահա սրտաբեկ և յոքնաթախիծ արգահատուէք.

հաստատեսցէ օրհնեալդ քո բան անփոփոխական լինել, ըստ սրտի արգահատելոյս. քանզի և այժմ մինչ կենդանեօքս խօսիմ, մեռեալ եմ անհասիդ. որպէս ՚ի կորուստ մահուն սատակման՝ ամենազօրիդ հրամանի անեղծ եմ հաւատովքս։ Արդ աղաչեմ զքեզ, տէր Յս Քս, հայեաց յիս ողորմուբ, և մի թողացուսցես լինել տնակից ինձ Բելիարայ. և ըզ-մահազեկոյց տապանին ազդուածն անկենդանաւորն թնդման թշուառն թաղման՝ աղաղակ ձայնի հա-ռաչման լալեաց քեզ հաշտեցուցչաց՝ յարգեսցես լսել, միայն բարեգործ, հոգեսէր, հզօր մարդասէր. և հոգիդ քո բարի ընակեսցէ ընդ իս՝ լոյս առնելով ինձ ՚ի խաւարին։ Մնասցեն ընդ իս կենարար քո կրից պաշտեցեալ մասունք. զի իբր զաւանդ զան-ձու զիս պահեալ ՚ի քեզ, կենաց նորոգման ընծայե-ցուսցեն. օձառք անվատնելի զինուց ինձ պատկա-նեսցին, ընդ իս յարակայեալ քարինք պարսից հո-գևոր հնարից՝ զչարին հալածել զգունդ։ Մարտն որ առ իս՝ քև, տէր, վանեսցի. զի եթէ յարիցէ ՚ի վերայ իմ պատերազմել, տեսեալ զքաղաքն ունայն ՚ի զօրաց և զազդողականացն գործի ապաձայն, ըզ-քեզ տէր ունիմ մշտնջենաւոր և աննիրհելի պահա-պան։

Դ. Զի եթէ այժմ իսկ կանխաւ արագեալ յա-ռաջ քան զօրն կատարածի, և անշուշտ արգելան ինձ պատրաստեսցէ, առաքեմ զաղօթսն տէրու-նականս նմին զան մահու. եթէ ՚ի վայր զիս հնարի կործանել, զծնրադրութիւն արարչին. եթէ ՚ի մա-խիր երկրի թաւալել ձեռն բերիցէ, երեսացն իմ ՚ի նոյն մածուցումն զնա հերքեսցէ. եթէ վաստակս ինձ ցաւոց նիւթեսցէ, քրտունքն յուռթի արեամբն զանգեալ փրկչին աշխարհի զնա խուսեսցէ. եթէ յըն-թացից բարեաց զշունչս իմ պատանդեսցէ, կապանք ամենաստեղծին զիս արձակեսցէ. եթէ յուրացու-թիւն պարգևաց լուսոյն բռնադատեսցէ, հայհոյու-թեանն համբերութիւն յածամարտիցն՝ զնոսին ընդ նոյն կարկեսցէ. եթէ հարուածսնետից կարթ հնարից դաղտնաձիգ զինուց ինձ արձակեսցէ, աղեղան փառաց հօրն կապարճից զմին պատահեսցէ։ Եթէ

քօղով լուսոյ խաւարականի մտանել ընդ աչս անամօթեսցի, կափուցմն գլխոյն ձորձով պատեցեալ լըրմանն ամենից զնա տանջեսցէ. եթէ մոլեսցի զվստահութի̃ ձեռինս կապել, եղէգն մատուցեալ 'ի յաջ դոյացուցչին զնա. չարչարեալ ըմբերանեսցէ. եթէ ձաղանօք այպանման զիս կատակեսցէ, տանելն ծաղու ամենազօրին զնա հենգնեսցէ: Եթէ բժժանօք ինչ յուռթից կախարդել խորամանկեսցէ, ապտակն դիմաց հզօրին ա̃յ զնա սաստկապէս ամաչեցուսցէ. եթէ 'ի մուտս գիշերային մթութե̃ խաւարաւ խաբէութեան լինել մարտիցէ, 'ի Ճառագայթից լուսոյ երեւման քո, տէր, խայտառակեսցի. եթէ 'ի միջօրէական տապոյ փորձութե̃ցն արեգակնակեզ վատնիչ խորշակին՝ զիս 'ի յարմատոց խախտել կարծիցէ, 'ի զօրութէ̃ նշանիդ լուսոյ խլեալ գօսասցի: Եթէ 'ի փչմանն շնորհէ ունայն զիս առնել հնարաւորեսցի, թուքն զոր ընկալաւ տէրն քրովբէից ընդ մեղաւորիս՝ զնա պատկառեցուսցէ: Եթէ ժանիք խածօղք ինձ ցուցանիցէ, լռութիւն երկնաւորին բերանոյ զնա պապանձեցուսցէ. եթէ խածմունս աղուականս հոգւոյս ագդեսցէ, բեւեռացն հարմունք հաստողին բնաւից զնա կսկծեցուսցէ: Եթէ յընթացս անիրաւութե̃ց խորհրդոց զիս մոլորեցուսցէ, սեւեռք ոտից անհասանելւոյն զնա կապեսցէ. եթէ հրապոյրս ինձ դժնեայս արբուսցէ, քացախն ընդ լեղւոյն խառնեալ 'ի յարբումն բարերարին՝ զնա դառնացուսցէ: Եթէ առաջին Ճաշակմամբ փայտին զիս գտցէ, սոսկալի խորհրդով խաչին ըմբըռնեալ 'ի սպառ պարտաւորեսցի. եթէ ընդվզել ընդդէմ հնազանդութե̃ տ̃ն հրամանի զանձն իմ ուսուսցէ, բերումն պարանոցի անսահմանելւոյն զնա կործանեսցէ. եթէ 'ի մահ սատակման զիս վանեալ վիրաւորեսցէ, ստուար տէգ զինու մխելոյն 'ի կող ստեղծչին Ադամայ զնա հերձեսցէ. եթէ երկամբք վշտաց դժոխականաց զիս պարփակեսցէ, պատանացն կտաւ էից ունողին զնա ըմբռնեսցէ. եթէ յատակս մահու հայել զիս խարդախեսցէ, բնակել կենդանւոյն 'ի վէմն մահու զնա մեռուսցէ. եթէ խնդասցէ ընդ մարդկօրէնս իմ գայթագղութ̃, կրկին

կորացի կարկամեալ կամաւ, յորժամ անմահն ա̄ծ յարուցեալ փառօք ընդ իւր նորոգեաց զընաւ մահացեալս ։ Եթէ ընդ լուծանել փոքր կապանաց հազարամէից բերկրեցի, դողացի կրկնեալ վերստին իսկոյն ընդ վերջին շղթայս անզերծ տագնապին ըմբռնման սաստկագունի յանվախճան տանջանարանին ։ Եթէ ընդ առաջին հարուածն դժուարեցի, զոյժ կորստեան յետնում սատակմանն անշէջ գեհենին, որ պատրաստեալն է նորա և նորին հրեշտակաց, նմա պատմեսցի, որ յաւուրն մեծի մեծին ատենի ։

Ե. Իսկ ինձ ապաւինելոյս 'ի քեզ տէր Յ̄ս, միայն թագաւոր ինքնակալ զօրեղ, արարիչ երկնի և երկրի և ամենայն զարդուն որ 'ի նմա, որ գալստեանդ քոյ ակն ունիմ և ողորմութեան փրկչիդ սպասեալ յուսամ. 'ի յոյս քո անկանիմ, և զդարշապարիդ հետս համբուրեմ, զպարտութիւնս խոստովանիմ և զմեղանս հրապարակեմ, կշտամբանաց քարամբք կոծիմ և հառաչանօք սրտիս տապանամ, 'ի խէթ խղճիս խոցոտիմ և բոցով շնչոյս ճենճերիմ, աղի ցօղով արտասուացս այրիմ և երիկամանցս ազդմամբ կիզանիմ, յուսակտուր օդով ցամաքիմ և դառնաշունչ հողմով շիջանիմ, թախանձանաց բանիւս երերիմ և կողկողագին հեծութեամբ դողամ, տաժանելի կրիւք տուայտիմ և տագնապաւ հոգւոյս տատանիմ, 'ի կոծ մրրկաց ծփիմ և 'ի բախմանէ ալեաց սասանիմ, 'ի լռութ̄է համբաւոյն սարսեմ և յիշատակաւ ահին կորնչիմ, կերպարանօք ատենին հալիմ և սպառնալեօք մեծիդ մեռանիմ, լո՛ւր բազմագութ, քաւիչ, մարդասէր և երկայնամիտ, քաղցրութ̄ի անճառ, օր բարի և տիւ տենչալի ։ Քանզի կարող ես յամենայնի և առ ելս շնչոյս իմոյ՝ փրկութեան մեծի. և քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն ։

ԲԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵԱՑՑ քանզի յոյժ արդար է բան իրաւանցն Ո̃դի ա̃յ առ իս քան առ սկզբնահայրն չարեաց սատանայ. զի վասն նորա յայն սակս յայտնեցաւ, զի լուծցէ զգործս նորին. և վասն իմ՝ զի զհնացեալ պատկերս նորոգեսցէ. առեալ զկերպարանիս բոլոր էութե̃ կերպին իսկութե̃ մեծին ա̃յ՝ միացոյց ինքեան անշուշտ խառնութբ̃: Նորա ոչ են շնորհեալ 'ի բազմացն, և ինձ զբովանդակն եհեղ առատութ̃. վասն նորա ոչ երբէք չարչարեալ, և վասն իմ հանապազ պատարագի. նա անհաղորդ է կենացն, և ես միշտ վայելեմ 'ի փրկութեանն. նա վանեալ է խաչիւն, և ես զօրացեալ նշանաւն. նա հերքեալ 'ի լուսոյն, և ես միացեալ ընդ փառացն. նորա ոչ խոստացաւ հանգիստ և յերկրի, և ինձ զերկինս սեպհականեաց. զնորայն կորեաց զառհաւատչեայ, և զիմն առանց խզելոյ յարակայեաց. զնա յերամակս խոզիցն արգել, և յիս ինքն զօրացաւ. զնա կարճաց օրինակեաց, և զիս ճառագայթ նշանակեաց. զնա սողնոց նմանեցոյց, զիս լուրջն անուամբ ի̇ն̇քեաց:

Բ. Իսկ ես զերախտիսն ա̃յ լքի զայսքանեաց բարեաց արարողի, և չարին զկնի միտեցայ՝ հայել ընդ նմին յատակս դժոխոց, ահա՛ անարժանս բարեաց, անձիրս երախտեաց, անընդունակս սիրոյ, տուամբք մեղայ ձգեալս, յերիկամունս խորոց խոցեալս, քանցեալ ծառս արմաւենւոյ, գինիս յեղաշրջեալ, ցորեանս հեղեղեալ, մուրհակս ջրեալ, վճիռս պատառեալ, կնիքս այլակերպեալ, նմանութիւն փոխեալ, արկանելիքս կիզեալ, ըմպանակս կորուսեալ, նաւս ընկղմեալ, մարգարիտս մանրեալ, ակնս պատուա-

կան սուզեալ, տունկս զօսացեալ, նեցուկս խորտա-
կեալ, փայտս ամենևին փտեալ, մանրագորս աղա-
ւաղեալ, յարկս տապալեալ, խորանս խարխալեալ,
բոյսս արմատաքի խլեալ, ձէթս հեղեալ 'ի գաւեհս
աղբևաց, կանթեղս հոսեալ 'ի կոյտս մոխրոց, այրս
մահու 'ի յարեաց գնդից ։ Զանզի միշտ խրատեալ
ընդ Երուսաղէմի առակաւ Բաբելոնի 'ի մարգա-
րէից ձայնից անձն իմ ողբալի, և ոչ ինչ խրատե-
ցեալ. որ աստէն անզգամեալ եմ և անդէն խայտա-
ռակեալ, աստ դսրովեալ և անդ կշտամբեալ, աստ
ձաղեալ և անդ նախատեալ, աստ թշնամանեալ և
անդ յանդիմանեալ, աստուստ ապշեալ և անդանօր
լքեալ։ Աստ հեծութիւն և անդ հառաչանք, աստ կար-
ծիս և անդ կատարած, աստ խէթ և անդ հատու-
ցումն, աստ արկածք և անդ հանդէսք դատաստա-
նի, ուր ոչ է բան իրաւանց և ոչ ձայն պաղատանաց,
ոչ թիւք աւուրց և ոչ ելք ժամանակաց, ոչ ուղք
յուսոյ և ոչ դրունք ողորմութեց, ոչ աջ պաշտպա-
նութեան և ոչ ձեռն այցելութե ։

Գ. Այլ դու ապաւինութի, դու ինքն փրկութի,
դու այցելութի, դու և քաւութի, դու երանութի,
քև բժշկութի, քո ողորմութի, միայն հզօր, կենդանի,
անճառ, տէր Յս Քս բարերար ամն. օրհնեալ, օրհ-
նեալ և դարձեալ օրհնեալ, ընդ հոգւոյդ քո սբյ
յաւէտ բարձրացեալ 'ի փառս հայրենի իսկութեան
մեծիդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն ։

ԲԱՆ ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հոկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Զի՞ արդ 'ի յիշատակ ահարկութեան վերագրեցելոցդ՝ որք յա͞նձուստ են սպառնալիք ինձ ժամանեցեալք, զի՞արդ դադարեցայց 'ի նորոգ ողբերգութենէ, և կամ ո՞րպէս զցամաքումն առցէ հեղեղք արտասուացս: Ո՜ լի եթէ զչորեքվտակեան առաջս գետոցդ յորդահոսան ծաւալմանցդ, որ զԵդեմ և զերկիր առ հասարակ ոռոգանեն՝ լիապէս բաւականութեամբ բաշխեալ ամենայնի, և զբղխումն ելից իւրեանց առ աչս իմ եդեալ, զանձինս մեղաց սաստկութ͞է զբոց զովացուցանել ոչ բաւականասցին: Եւ կամ մարգարէին ս͞բյ ըղձականութիւն՝ կրկին ինձ լցցի գլուխս ջուրց բազմութ͞ի, և Ճրագարան տեսութ͞է կերպիւ՝ աղբերց կայլակմունք, զբեկման ոգւոցս չափել զվտանգ ոչ ձեռնարկեսցեն. և ոչ եղերականք ջայլից համօրէն բանահիւսից կանանց լալականաց՝ 'ի սիրտ և յոգի վիրաւորելոց՝ զաղէտ վտանգիս 'ի յերգ արկանել և կամ 'ի նուագս ձայնից բերել:

Բ. Իմ է օրն լինելութ͞է նզովեալ, և ոչ Յոբայ կամ Երեմիայ. քանզի տօնելի է օրն նոցա, զորոց մի 'ի նոցանէ ոչ արժէ աշխարհ, և ոչ տարագրելի. ապա ուրեմն զիս նկատեալ եղեալ զո՛չ արժանիս լուսոյ և կամ միոյ մասնաւոր բարւոյ, զհանդիպումն աւուրն անիծին՝ յորում ես գտայ կորստեան որդիս և մահու դրացիս, մշակս մեղաց և արբանեակս անօրէնութ͞եց: Որ ոչ կացի յուխտին կենաց՝ զոր դու սահմանեցեր, ա͞ծ բարերար. ոչ գնացի 'ի քո պատուիրանն կենդանական անմահացուցիչ, ոչ վաստակեցի 'ի հունձս արմտեացն, որով 'ի մուտս ձեանն աւուրցն խռովութեան կերակրել պատրաստեցայց.

ոչ կառուցի ամրութ̃ի որմոց և ոչ ձեղուն յարկաց ձգեցի, որով 'ի չնչմանէ մրրկաց օդոց պահեցայց. ոչ համբարեցի նշխարս պաշարաց 'ի յուղին անեզրական, որով զտագնապ սովոյն իմ բժշկեցից. ոչ հանդերձաւորեցի քեզ աղերս աղօթից, որով առաջի քո կալ համարձակեցայց. ոչ կազմեցի թռչակ փրկութեան վարուց մաքրութ̃ե, որ զնորոգութ̃ի ինձ երաշխաւորէ. ոչ ետու զընտրութ̃ե հաշուն 'ի կենցաղոյս Ճանապարհի՝ իմոյ մատնչին, զի 'ի դատաւորին ձեռանէ աստէն իսկ փրծայց. ոչ լրութ̃ք ձեռին օրհնութ̃ե մատեայ յանդիման, որով օրէնսդրին մանանկից գտայց սրբեցեալ։ Ո՛չ դիմաց ետու ըզգուշութ̃ի և ոչ թիկանց պատսպարութ̃ի, ոչ աջոյս իմ զինուորութիւն և ոչ ահեկիս պարածածկութ̃ի, որով 'ի պատերազմիս վտանգէ զերծայց. զերիվարս ոչ զգեցուցի զրահիւք, և ոչ զմարտիկս սպառազինութ̃ք, որով զՃակատն յարդարեցից։ Զկանուխն ոչ կապտեցի պտուղ, և անագանին ոչ ժամանեցի, և ահա տարակուսիմ ունայն 'ի բարեաց. մաքրութ̃ե ծաղիկ ոչ ունիմ և ոչ եւղ ողորմութ̃ե, և գիշերոյն մուայլ՝ աննշոյլ. 'ի նիրհումն մահու ննջեալ եմ, և տագնապ կոչողին փողոյ ստիպէ. զվարդ հարսանեացն կրկին մերկացայ, և զձէթ վճրուցն վերստին լքի, և դուռն մտին հարսանեաց աւասիկ փակի։

Գ. Եւ արդ զիա՞րդ առից մխիթարութ̃ի այսքանեաց վշտաց, և կամ ընդ որքանեա՞ց տարակուսանաց խաւարի՝ լուսաւորութ̃ի յուսոյ կենաց խառնեցից, և կամ ո՞ւր արդեւք զգարշապարս ոտին կառուցից, և կամ յո՞ր վստահութ̃ի զաչս իմ յառեցից, և զի՞նչ անդորրութ̃ի ծփանացս նկատեցից, և կամ յո՞ր ըղձական դիւրութ̃ի ձեռն համբարձից։ Զի եթէ 'ի ձեղուն բարձրութեան երկնի, անտի անձրևեաց հուրն Սոդոմայ, որպէս ասացեալ է. իսկ եթէ յատակ խորութ̃ե երկրի, սա եբաց զկոկորդն ըմբռնողական և եկուլ զԴադան բանակօքն Աբիրոնի։ Եթէ յանդգնեցայց փախչել յունողէն, գուցէ կալցի զիս վիշապն ահագին։ Եթէ ընդ գազանս ինչ թափառեցայց, արագունք են խնդրել զվրէժ ստացողին առաւել առ իս քան երբեմն զԵղիսէին

առ մատաղ մանկունս ընթեռլացիս քրմորդիս ։ Եթէ յամենատարած օդոյս պարզութի, այն եղև եդիպտացւոյն խաւար շօշափելի ։ Եթէ 'ի Թռչունս բարձանց, նոքա են կոչեցեալք 'ի սպանողն զոհին բոռրայ դիականցն ։ Եթէ 'ի տկարսն խիզախեցից, վատնիմ 'ի պիծակացն, և զի՞ պիտոյ են ինձ առիւծունք ։ Եթէ յարջոցն պատառողաց ապրեցայց, մժղխքն արեան ծարաւիք ինձ պատահեսցեն ։ Եթէ յանհոգս ուրեք նստիցիմ, մժղուկքն անարգագոյնք՝ իբր ցընցուղս հրոյ եռացման զինև մաղեսցին ։ Եթէ յեղջերէ միեղջերւոյ փախնուցում զերծեալ, նկուն ձիրանք աղկաղկաց մնոցն մորմոքողաց՝ զիս կեղեքեսցեն ։ Եթէ 'ի սենեակս շտեմարանաց խորշից զօղեալ ամփոփիցիմ, տաղտկատեսակ գարշութի գորտոցն զիս զազրացուսցեն ։ Եթէ 'ի վայրս ինչ անդաստանաց կացեալ զետեղեցայց, շարք շանաճանճոյն տարմիւ զինև պատեսցեն ։ Թողում ասել զխառնիճն և զջորեակն զզօրն զօրաւոր ընդ Թունաւորն Թրթուր և ընդ անկենդանական երևիլն, հանդերձ ջրակարծ կարկտիւն և ապականագործ եղեմամբն. որ առ աչաց տեսիլ ապազէնք և նուաստագոյնք, բայց 'ի յակնարկելն ամ յաւէտ գոռոզաբար ուժգնութ հարին վանեցին զհպարտն ամբարհաւաճութի Փարաւոնի բռնութեն բուռն գաւազանին՝ յաղթող վիճակաւ. որ են կերպարանք Թաքուցելոցն կրից լլկողաց անձնականացն աներևութից եդիպտացւոցն անօրէնութեց՝ յոգի տանջողաց՝ գաղտնի վնասողաց ։

Դ. Այլ դու ամենազօր արարիչ բնաւից տէրդ բոլորից, 'ի յատենիս հանդիսացիր հերքել զնոսա. և ինձ ողորմեա կրկին գթութ ձեռն մատուցեալ փրկութե տարակուսեցեալ կոշկոճեալ վարանեալ 'ի մահ պարտելոյս ։ Զի դու միայն ճանաչիս ամ փառաւորեալ միշտ ընդ հօր հոգւովդ սրբով յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն ։

ԲԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակոլի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԵՒ արդ, վասն զի 'ի ձեռն մեծիդ և ամենահնար արուեստաւորիդ իմ եղանութեան մ՟ն և մ՟յ՝ իբր 'ի քրայս ընտրութեան փութոյ քոյ սիրոյ հանապազ եռամ և ոչ երբէք պարզիմ, միշտ խառնիմ զուգիլ և ոչ ևս միանամ, ահա զուր արծաթագործդ երկնաւոր իմ ճարտարապետ, 'ի սնոտիս վաստակեալ առ իս աշխատիս, ըստ մարգարէին յայտնի առակի, և չարութ՟իս իմ ոչ հալեցաւ. զոր յինէն մոլեալ չարաչար՝ իբր զխելագար դիւաբախ իմն ողորմելի յանդգնեալ անկարգս խօսիմ՝ զիմս զպարտիսս աճեցուցանել, քան հաշտութե՟ հնարս յինէ այսու կազմել: Եւ զի մի անընդել դիպուած և անկիրթ պատահումն և անհաւասար հանդիպումն՝ պատրաստութիւնք հանդերձելոց տանջանարանացն յինէ երևեսցին, ամենևին անմոռաց պահեաց աստըւտին 'ի յիմում մարմնի նշխար մնացուածոց նախնումն անիծիցն. զոր 'ի փոքուէ տարրէ անարգէ զմեծն է ուսանել:

Բ. Քանզի խաղալն ինքնաբերական գիւտք որովայնի՝ բոտոտք ճապուկք շարժողականք և ազգիազգիք, որդունք աղեաց գաղտնակուրք, խաղաւարտք հրակայծակք և բիծք բոցակիծք և անիծք անկերպաւորք և երամակք ոմանք քրտնածինք զազրաթորմիք կսկծեցուցիչք և մարմաջողականք: Սապատակք այլոց վայրենեաց, ըստ նմանութե՟ դիւաց գիշերամարտից և մեկնաղէն բորբարոս դնդից խաւարասիրաց, և գազանութե՟ քանասար գայլոց արաբացւոց, կորակոր գնացիւքն, արջնաթոյր գունովն, կրկնապարոյր կուածագ կոցաւն, որ զօրէն ունի խայթոցաց կարճի, իբր դժնիկ փշովք խոցոտեալ

ծծէն ձգեն զարեանն խոնաւութի՟, և յանկողինս մահճաց հանգստեանն վաստակս կրից ցուցանեն ։ Այլ կարկառեալ ուրուք ձեռն՝ հատուցանել զհատուցումն նոցա նոցին, վաղվաղակի զգան զվնաս վտանգին՝ զոր ազդեն մարդոյն ․ և անդէն իսկոյն լերկամարմին փոքր հասակաւն՝ իբր թևօք իմն թռիչս արձակեն, և ըստ մարախի ձևոյ ոստոստեալ այսր անդր տարաբերին ․ և ըստ բազմապատիր նենգութե՟ բարոյից դաւող աղուեսուց՝ խորամանկեալ խուսափեն 'ի պատուածս բազում ելից, զի յերկիւղէ մահուն ապրեսցին ։ Այլ այնքան չքոտի և անքատ անձամբքն ոչ միայն զռամիկսն և զխառնիճաղանճս, այլ և զթագաւորս հզօրս և ահագինս փախուցանեն հանեն տարագրեն 'ի դստիկոն յարկի ապարանիցն բարձրութե՟, և կամ 'ի բացի բնակեցուցանեն ․ քաջք արանց արեաց, որք իշխեցին ամբոխից և տիրեցին ժողովրդոց և առին զքաղաքս ազգաց, զպարտութիւն իւրեանց զօրաւոր ձեռւինն ինքեանք վկայեն, թէ քանզի ոչ կարացաք 'ի դիմի հարկանել վեհիցն բռնութե՟, վասն այնորիկ խոյս տուեալ հասաք յայս տեղի ։

Գ ․ Այլ զի՞նչ է ինձ զփոքունց և զանկածից ծաղրականաց ոմանց գոյութե՟ց 'ի կիր արկանել, որք զօրեղ և անհերքելի ջատագովք են ա՟ծութե՟ն՝ յիշատակել ինձ զհանդերձեալսն, որք 'ի մարմնոյս անօրինելոյ ընծային պտուղք դառնութե՟ ։ Ընդ որս և եկամուտ սատակչականացն ախտից գիւտք, և կերչացն կոյտք անողոքելիք ․ յորոց չէ զերծանել, քան թէ հարկաւ մարմնոյն վտանգի զապագայիցն սոքօք իմաստասիրել ․ և ոչ տեղի է գտանել ապաստանի՝ փախստեամբ անկանել առ նոսա ․ այլ առանց կամաց քումդ ակնարկութեան և մարդկային կարք և հնարք վրիպեցան ։ Իսկ դու, բարերար, զամենայն ունիս բաւականապէս զկենացն հնար՝ եթէ կամեսցիս փրկել, նորոգել, քաւել, բժշկել և կենագործել ․ և քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից ․ ամէն ։

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հնկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի․

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա․ ԵՒ քանզի համբարձեալ զընթացս բանիս ՚ի փոքունց աստի երկրայնոց չհամարելոյ ընդ գոյս եղելոց՝ ՚ի մեծագունիցն տեսակս, աստցից զտօնելի հանդէս իրաւանց ահաւորին անաչառութեան․ Որ զի թէ մերձաւորագոյնք իցեն ա̃յ իբրև զնախածանօթ հայրապետութիւն, և կամ մաքրագոյնք որպէս մարգարէսն, կամ անբծագոյնք իբրև զառաքեալսն, կ̃մ ընտրելագոյնք որպէս մարտիրոսսն, եթէ ոչ դու մարդասիրեսցես աննուազ բարիդ և անփոփոխ խնամակալութիւնդ և անպակաս ողորմութիւնդ, ընդունայն է ինձ փրկութիւն առ ՚ի նոյանէ․

Բ․ Զի եթէ առ նոյն ինքն Աբրահամ ձայն արձակիցեմ, իբր ողորմագին առակ ընչեղին ինձ վարդապետէ, ՚ի տապոյ անտի պապակեալ, կաթի միոյ ջրոյ ոչ բաւականանայ․ քանզի և նա փակեալ է ընդ կարեօք հասարակաց անհնարութե․ Իսկ եթէ առ Մովսէս, և նա զգածեալ է տկարութբ, որ ոչ զօրեաց առնն փրկութեան, որ զհայթայթանաց կորկոտն ՚ի պահպանութեանն աւուր ժողովէր․ իսկ եթէ առ Ահարոն, և նա ինքնին իսկ կարօտացաւ մաղթողի․ իսկ եթէ առ Դաւիթ, ՚ի մէջ բարեացն առաւելութե ըստգտեալ է և նա․ իսկ եթէ առ Նոյ և Յոբ և Դանիէլ, զայս Եզեկիէլ մարգարէ մեկնեաց յանուանէ իսկ յիշատակեալ զնոսա, և զայն ընդ նոսին իբր ՚ի դիմաց ա̃յ ազդեալ, կենդանի եմ ես, ասէ տէր, թէ ոչ ապրեցուսցեն զուստերս և զդստերս իւրեանց ՚ի բարկութենն որ հասանիցէ, բայց եթէ ինքեանք միայն ապրեսցին․ իսկ եթէ առ Պետրոս վէմն հաւատոյ, ՚ի քումդ խնամոց խուն

մի խիթացեալ և նա ընդ կրիւք իմն գրաւեցաւ։ Սողոմոն ասէ զբազմացն զումարութիւն խոնարհեալ առ կարիս կարիս, թէ և յաւէտ երջանիկք իցեն. ընդ որս և Յովասու ոմն մարգարէի 'ի մէջ տճառաքն սպասաւորութե՟ մարդկօրէնն գայթագղութի՟ մնայ յոլովից անթարգմանելի, թէ և 'ի դէմս իմն մեկնութե՟ ձևակերպեսցի։

Գ. Այլ քանզի չափեալ սահմանեցաւ զօրութիւն փրկութե՟ մարդկան, և ցուցան նոքա ողորմեալք բարերարիդ և զօրացեալք ամենակալիդ, կոչեցեալք պաշտպանողիդ և քաւեցեալք հնարաւորիդ, շնորհեալք ազատեցուցչիդ և բժշկեալք անախտականիդ, կենագործեալք անապականիդ և լուսաւորեալք նորոգողիդ, այսուհետև գիտացեալ զսակն որքանութեանց հողածին բնութե՟ս, որք մխիթարեն օրինակաւն նմանաբար հարազատապէս վստահութե՟ յուսահատելոց, ահա առ քեզ դիմեցից՝ որդի ա՟յ կենդանւոյ Քս՟ օրհնեալ յամենայնի։ Մանաւանդ զառակն ազգակից այսմ մաղթանաց աստանօր յիշեալ, զվերագրելոցդ բան վերստին արդարացուցանէ. բարի է, ըստ իմաստնոյ ումեմն երջանկի, անկանել 'ի ձեռս տն՟, և մի 'ի ձեռս մարդկան. զի որպէս մեծութի՟ նորա, և ողորմութի՟ նորին։ Այլ այս բան թէ և զԴաւութիւն իմն գծագրէր, որ զերեքմասնեան հարուածն տճեան առաջի եդեալ՝ ընտրեաց ինքնին կամաւորաբար զդատակնիք մահուն սատակման՝ իբր զկենդանի Քի՟ հաւատոցն յաճախութե՟, քան զերկուսն ևս այլ փոքրկունս՝ որք տանջենն և ոչ ողորմին. սակայն և իմս օրինակութիւն բանիս պատկերի ճարակեցելոյ հնարս կենաց կորուսեալս անձին՝ ոչ է այլայլեալ յարմարութե՟. զի ոչ եթէ զփրկեալսն նուաստացուցանեմ 'ի մատենի այսր ողբերգութե՟, առանց որոց ոչ է մատչել առ տէր, այլ զփրկողին անունն պսակեմ, և զշնորհ նորին առ ամենեսին բարեհռչակեմ, և զընաւին բարձունսն 'ի թռիչս վարուց խոստովանիմ բանիս պայմանաւ յաւէտ կարօտեալ ողորմութե՟ն դեղոյ։

Դ. Ահա դու կեանք, դու փրկութի՟, դու բժշկութի՟, դու անմահութի՟, դու երանութի՟, դու լուսա-

ւորութի. արա ինձ անդորր 'ի մեղաց աշխատութեց, զի և քեզ լիցի հանգիստ 'ի մշտադատս հեծութեց՝ ձանձրացուցիչս թախանձանաց. որ ոչ այլ ինչ, քան թէ փրկութք մարդկան պարարիս, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ու քանզի երջանիկքն և փառաւորեալք սր̃ցն պարք, յորոց ոմանք դոյզն ինչ գթեցին և յաճախագոյնս հաստատեցան, փոքունս սասանեցան և մեծագոյն վառմամբ նշուլից հոգւոյն մաքրութեամբ լուսաւորեցան. յորոց մինն զղանգուածոյն յայտնէ զհասարակատեղծն տկարութի իսկ միւսն զգերազանցն քան զբնութեանն օրէնս, վարս և առաքինութիւնս հրեշտակականս։ Եւ արդ նոքա որ օրհնեալքն են յամենիշխան բերանոյ ա̃ծութեան հօրն Ք̃սի, ընտրեալքն տօնեալքն խնկեալքն և բարեբանեալքն, իբրև զանդաման Ք̃սի պաշտեցեալք, և իբրև զօթեվանս հոգւոյն սր̃յ յարդարեալք, յորս չիք ինչ նշմարանք և կամ գիւտք խաւարի, այլ ամենևին անկեղծութի և լուսաւոր արդարութի, և որքան մարթ է զմարդն ա̃յ՝ ա̃յ նմանեցուցանել։ Սրեսք պարզք և անպատկառելիք, կրօնք բարձունք և անխոնարհելիք, կեանք զգաստք և անբաւդատանելիք, պաշտօն առ ա̃ծ կարծր և անփոխարկելի, ընթացք արիականք և անկասելիք, ճշմարտութի միատարր և անցնդելի, դիմագրաւութի զօրեղ և անհերքելի, տեսաւորութի պայծառ և անապշելի, իմաստասիրութի վերնական և անկոխելի, պատ-

կեր մաքուր և անաղարտելի ։ Զորոց կերպարանս և զխշտակս անուանցն աղաչել՝ ած իսկ վարդապետեաց, և նոքօք հաճուն 'ի մէջ խռովուն՝ արարչիդ բան լուսաւորեաց ։

Բ. Այլ ես անպիտանս յամենայնի, և որքան բան զօրէ պարսաւեալս, որ մինչդեռ արթունս եմ՝ նիրհեմ, մինչ դեռ զգաստ երևիմ՝ թմբրիմ, 'ի բարեպաշտելս իմում գայթագղիմ, մինչ դեռ աղօթեմն՝ և վրիպիմ, 'ի յընթանալս իմում և կասիմ, յարդարանալս իմ և մեղանչեմ, 'ի խաղաղանալս իմում ամբոխիմ, մինչդեռ արշաւեմն՝ առ 'ի յետոյսն հակամիտեմ, 'ի չուելն իմում՝ ընդ կրունկն դառնամ։ Ընդ լուսոյն մասին և խաւար յարեմ, ընդ քաղցրութեանն ճաշակ՝ օշինդր խառնեմ, ընդ կուղս բարեացն՝ չարիս հիւսեմ, ընդ կանգնելն և կրկին գլորիմ։ Ծաղկիմ և ոչ պտղաբերիմ, ասեմ և ոչ առնեմ, խոստանամ և ոչ կատարեմ, ուխտեմ և ոչ վճարեմ, կարկառեմ և անդրէն ամփոփեմ, ցուցանեմ և ոչ ընծայեմ, մերձեցուցանեմ և ոչ մատուցանեմ։ 'Ի ճարակել խոցուածոյս անդրէն վիրաւորիմ 'ի հաշտեցուցանելն՝ վերստին խռովեմ, զուր հանդիսանամ և իրաւամբք պարտաւորիմ, գրիմ և իսկոյն եղծանիմ, նաւեմ և 'ի գիծն թուլանամ, սկսանիմ և 'ի հանգիստն ոչ ժամանեմ։ Կարգիմ և դարձեալ սասանիմ, լնանիմ և կրկին հեղում, շարունակիմ աստ՝ և անդ 'ի ստորեւս հոսիմ, բարդիմ և անդէն տոչորիմ։ Հիմն արկանեմ և ոչ գլխաւորեմ, սակաւ վաստակիմ և բեւրս վատնեմ, դոյզն դանձեմ և անթիւս սպառեմ, զայլս խրատեմ և ես ինքն անփորձեմ, միշտ ուսանիմ և երբէք 'ի ճըշմարտութեն գիտութեն ոչ հասանեմ։ Զշիջեալ չարիսն նոյնչափ արծարծեմ, սուղ ինչ քաջալերիմ և առաւելապէս լքանիմ, լարիմ և իսկ և իսկ առ նմին մեղկիմ, զայս կարկատեմ և զայն պատառեմ, խլեմ զեղիճն և տատասկ տնկեմ։ Ընդ ամբառնալն և այսրէն բերիմ, մտեմ 'ի բոյնն աղաւնի և անտուստ ագռաւ ելանեմ, գամ սակաւ մի սպիտակ և սրանամ դառնամ բնաւին սևացեալ, ասեմ զիս քեզ դաւանել և սպանողին նուիրիմ, ընդ յանդիման լի-

նեղն և թիկունս դարձուցանեմ։ Մաքրիմ և այլ մրճոտիմ, լուանիմ և նովին զաղրանամ, կերպարանիմ զԴաւթին և գործք զՍաւուղայն կատարեմ, շրթամբք ճշմարտեմ և ստեմ երիկամամբք, աջովս մատակարարեմ և ահեակ կողմամբս աւերեմ։ Ընդ երկրագործուե̃ ցորենոյն՝ որոմն սերմանեմ, 'ի բարձրագոյն իմաստիցն 'ի վայր իջեալ, ես ինքն գտանիմ։ Հրեշտականամ յերեսս և 'ի խորհուրդս դիւանամ, 'ի յոտս հաստատիմ և 'ի միտս տատանիմ, սուտ ձևանամ և իրօք խոտորիմ, կեղծաւորիմ արդար և արդեամբք ամպարշտեմ։ Դասիմ 'ի պարս հեզոց և ընդ այսս կաքաւեմ, 'ի մարդկանէ գովիմ և 'ի տեսողէդ պարսաւիմ, 'ի հողածնելոցս երանիմ և յորդւոցն լուսոյ աւաղիմ, հաճոյանամ յետին ռամկին և թագաւորիդ մեծի յաչաց ելանեմ։ Զատեանն դատաւորին թողեալ, խառնակրօնիցն աղերսեմ. հերքեալ 'ի վեհիցն, սոսկականացն սպրդիմ. մարմնովս արտաքուստ պճնիմ, և անձամբս երփնիճային ճանաչիմ. հպաւորիմ դաշն հաստատել, և ուխտակորոյս արտաքս մերժիմ։ Այսօր մաքուր հոգեկիր և վաղիւ մոլի խելագար. զտերունի պատուէրն լքեալ, թելադրուե̃ օձին հետևիմ. արհանամ զօրապէս, և վատթարագոյնս ընկրկիմ. զծանրութ̃ի աւուրն բառնամ, և 'ի ժամ վարձուն անմասն ելանեմ. 'ի բացուստ ճոռոմն խօսիմ, և 'ի պատասխանութե̃ն պահու պապանձեալ կարկիմ. 'ի յելս արևուն հարուստ երևիմ, և ընդ երեկս ունայն դեգերիմ։ Յաթոռս ծերոց բազմեալ, և խելայեղից կցորդիմ. ննջեմ խեթիւ, և արհաւրօք զարհուրեալ զարթնում։ Զանդաստանս կամացս չարաչարս հերկեմ, փոյթ խնամով 'ի չարիս, միշտ անառակ որդիս, անդարձ տարագրեալս, անզղջական զառածեալս, անմխիթար տրտմեալս, ինքնագրաւ գերեալս, մահու և ապականութե̃ ծառայեալս, անողոքելի տանջեալս, անփրկելի մատնեցեալս, անպատուաստելի հատուածեալս, անարծարծելի շիջուցեալս, անկազդուրելի խորտակեալս, անհանդերձելի կործանեալս։ Եւ եթէ պարտ է զսաստիկն աստանօր ասել անօրինեալս անձին նախատինս, ահա գրեմ գրեմ և ոչ անխայեմ.

զխռովս նուաճեալ գեհենին ։ Ստացուածս Նախանձու Նորոյս Ադամայ երկնայնոյ, որպէս և Կայէնն առաջին հնոյն և հողեղինին. որ ունիմ զբնաւն աստուստ 'ի յանձին զնշանակ ամբաստանութեան, ոչ զընչոյս տուրևառութիւն, այլ զբանիցս կշտամբութիւն ։

Գ. Եւ արդ ո՞ւր իցեն փրկութիւքն, ուր սկզբնահայրն հաւատոց 'ի յուսահատութեան վայրի զանդըթութեանն իմ չարիս կրկնէ, մեծն մարգարէից քարամբք բանից կոչկոճէ, արին բարեփառ աշտէին նիզակաւ 'ի մահ սատակէ, պատկեր ճշմարտին ընդ Աքարու համայնիւ ջնջէ, ա՟ծարեալն վեհից՝ յարագողայն վրիժուց մատնէ, մարգարէածին տեսանողն՝ ընդ ամաղեկացւոյն առաջի ա՟ն սպանանէ, Նախանձաւորն ա՟յ՝ երկնատեղաց բոցոմն վատնէ, ստուերին լուսոյն և Նորոյս սկիզբն՝ հեծանոյին ընտրութբ հոսէ, պետն առաքելոց ընդ Սափիրայի 'ի կենաց զրաւէ, զարմանալին քննութբ հոգւոյն՝ բուրումն ինձ մահու ընդ կենացն քարոզ խառնէ ։ Արդ անաչառք և ինձ կաճառք երջանկացն, և ուժգնութե հրամանի վերնոյն արի սպառազէնք. ընդ հրեշտակացն և մարդիկ, ընդ տիեզերաց երկրի և տարերք, ընդ անզգայիցն և շարժողականք, որովք դատեալ միշտ լինիմ տուժիւք լլկանաց յօրինակ և յիշատակ սոսկալեացն ապագայից. իբր հողմով փոթորկի ալեաց յաւէտ մրրկեալ կենացս վստահութիւն, ոնայ անկայուն 'ի հաստատութեանց ։ Ո՛ որ եթէ ոք իմաստութբ 'ի քննին առեալ խուզեսցէ զլուղակացն բազմատեսիլ զանազանութի, զմանունս փոքունս ընդ մեծամեծացն դասեալ, որ առանց թուոյ և քանակութե համարոյ թինդս առեալ անբաւ երամոց եռանն զեռանս սլանան 'ի մարմինս ծովու, վկայեսցէ և հաստատեսցէ ճշմարիտ լինել զասացելոցս բանագրութի ։

Դ. Այլ դու ինքն օրհնաբանեալ անմահ թագաւոր բարի երկնաւոր մարդասէր Տ՟ր, ա՟յ կենդանւոյ միածին որդի, հզօր բարձրեալ անքնին անճառ քաւիչ ահաւոր, սաստեա 'ի ձմեռն ամբոխեալ ալեաց ոգւոյս ծփանաց, արձանացո զծարաւս մոլեգին շարժման որտիս խռովութե, ընդդոտնեա 'ի սանձս կապոյ

երասանաց ըմբռնման զցնդեալ մտացս վայրագու-
թի̃։ Եղիցի խաղաղութի̃ հրամանաւ մեծիդ ամենա-
վարան բքոյս սասանման, սատակեա՛ խափանեա՛ ըղ-
բազմազլխեան անդամս ուրուականս գաղտնեաց ա-
մօթոյս երկրակենցաղս հինից։ Գործեսցես աղօթս
մշտամատոյցս զայս նորընծայ տառ. ողորմաղերս
թախծագին ձայնի ողբերգարկութե̃ այսր մատենի.
հան 'ի խորոց մահուս անդնդոց չքնաղ ապրեցեալ
ընդ մարգարէին փրկելոյ. ընկա՛լ զխոստովանութի̃
անձնադատ բանիս 'ի հոտ անուշից. շնորհեա՛ մխի-
թար դառնութե̃ վշտաց ուժգին հեծութե̃ յուսա-
հատելոյս։ Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք
պատիւ և իշխանութի̃ յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՕԼ ահա ձե՛զ ասեմ ո՛վ եկեղեցիք միան-
ձանց և աշակերտութիւնք կրօնաւորաց, որք մեր-
կամարմին մատանցդ ձեռօք առ ակնկալութի̃ յու-
սոյն պարգևաց բարեացն անբաւից ա̃ն զինուորեալք,
որոց զայս սեղան հանդերձանաց խորտկաց բանից
ընծայեցուցի, ընկալարուք զայս աւանդութի̃ խոս-
տովանութեան 'ի շինուած փրկութեան հոգւոց։
Օանեցրուք սովիմբ զմարմնոյս պարտութիւն, յի-
շեցէք զմարգարէականն ընդ առաքելականին ա-
ռեալ մեզ 'ի խրատ, զի մի պարծեսցի ամենայն մար-
մին առաջի ա̃յ, և զոչ ոք է արդարն և ոչ մի։ Օտէ-
րունականն մի մոռանայք, 'ի կատարածն իսկ պա-
տուիրանին գոգջի՛ք զձեզ ծառայս անպիտանս. մի
եղիցի լինել ձեզ որսք խաբողին. զգուշացարուք և

գրոյն, թէ կերակուրք նորա ընտիրքն։ Վասնզի և ես իսկ, որ զայս նուազութ՟ն մասնաւոր պտղոյ ձեզ ջամբեցուցի, վկայեալ զանձնէ կամաւորական ըստգտանիք բեւր բամբասանաց անբժշկական մեղանաց, 'ի սկզբնահայրն սկսեալ մինչև 'ի սպառումն ծննդոց նորա՝ կամայականն յանձնառութ՟ հաստեցի եդի զիս ամենայնիւք պարտական չարեաց։

Բ. Լուայ յումեմնէ ոչ պարտաւորէ, և ո՛չ հաճեցայ, 'ի յասելն նորա անյարմարապէս առ այն, որոյ առաջի ո՛չ է արդարանալ մարմնոյ երկրածնի, թէ ո՛չ երբէք շնացայ, ո՛չ պոռնկեցայ, և ո՛չ զաշխարհիս ինչ համբուրեցի ճաշակս մահու։ Այլ ո՛չ ընդհատ ինչ յանօրէնութենէ. թողցէ նմա տէր ա՟ծ զայսոսիկ. թէ և ճշմարտիւ իսկ գրեցաւ, ո՛չ ընթացաւ, որքան թէ դթեաց, 'ի յասել զանյարմարսըն 'ի դիմաց ժողովրդեանն Իսրայելի բանիւ Զաքարիայ, օրհնեալ տէր, և մեծացաք. որ է փարիսեցւոյն ձայնի կերպարան։ Բայց ես քանզի գիտողին ա՟յ մատնեալ եմ դատաստանի, որ զկիրս աներևութիցն մտաց 'ի կշիռս եդեալ՝ համարի դատել զիս նոքօք ամենիրաւ հատուցմամբք, ո՛չ կերպարանեցայց տեսողին, ո՛չ կեղծաւորեցայց քննողին, ո՛չ ստեցից զոչ գործեցեալսն նկատողին, ո՛չ խաբէութ՟բ ընդ միտ ինչ մտից մեծին, ո՛չ 'ի տեսիլ բարւոյ ցոփութեան զչարս քողարկեցից, ո՛չ 'ի պատկեր ընտանի զապիկարս երբէք յարդեցից, ո՛չ խնեշացայց 'ի զարդ օտարոտի, ո՛չ պճնեցայց այլով պայծառութ՟, ո՛չ պաճուճանս յարմարեցից տգեղութ՟ս գեղոյ։ Ո՛չ ոք մեղաւոր իբրև զիս, ո՛չ ոք անօրէն, ո՛չ ոք ամպարիշտ, ո՛չ ոք անիրաւ, ո՛չ ոք չարագործ, ո՛չ ոք վրիպեալ, ո՛չ ոք սխալեալ, ո՛չ ոք մոլեգնեալ, ո՛չ ոք խարդախեալ, ո՛չ ոք շաղախեալ, ո՛չ ոք դատապարտեալ, ես միայն եմ և այլ ո՛չ ոք, ես ամենայնն և յիս ամենեցուն։ Ո՛չ հեթանոսք, զի ո՛չ գիտէին. ո՛չ հրեայք, քանզի կուրացան. ո՛չ տըգէտք և խառնիճաղանջք, քանզի յիմարք էին իմաստից։ Պետ վարժից կոչեցայ յանձինս դատախազ. ռաբբի ռաբբի անուանեցայ, և զդոմնեսան առ ա՟ծ եղծի. բարի ասացայ առ եղկութեանն ժառան-

գութ՜ի․ Նբ․ վկայեցայ 'ի մարդկանէ, որ եմ անմաքուր առաջի ք՜ո․ արդար դաւանեցայ ամենայն իրօք ամպարիշտս․ հեշտացայ 'ի գովեստ մարդկան, զի ծաղր եղէց յատենին Ք՜ի․ յաւազանէ կոչեցայ Արթուն, և ես 'ի քուն մահու ննջեցի․ 'ի փրկութեան աւուր Հսկօղ յորջորջեցայ, բայց զզգաստութեան աչս կափուցի։ Ահա դատաստան, ահա յանդիմանութի՜, ահա նոր կշտամբանք և հին դատապարտութի՜, ահա ամօթ դիմաց և տագնապ հոգւոյս, ահա խնդիրք փոքունց և կշիռք մեծամեծաց։

Գ․ Ա՛յլ դո՛ւ միայն տէր ա՜ծ մարդասէր, անոխակալ և երկայնամիտ, համարեա՛ց մեղապարտս անձին ընդ վերջին պարտաւորութե՜ աւուրն ահաւորի զայս կսկծեցուցանօղ խնքնաբանական նախատինս։ Ո՞ր լուայց 'ի քէն զայսոսիկ, գթա՛ծ, փոխանակ զի ես ինձէն անձինս գրեցի։ Արդ բարձցես և վերացուսցես զպահ պարտաւորութե՜ կանոնխս ընդ քեզ կապելոյս տենչանօք հոգւոյս։ Հա՛ն զնախատինս պատկառանաց խայտառակութեանս, ծածկեա՛ աջովդ կարողութե՜ զտգեղ տեսակ մարմնոյս մերկութեան, մատո՛ հանգստեան զթօթափեալս ուժգին մեղացս բեռամբք, կարգեա՛ ինձ սահման հետոց բարութե՜ առելս կենացդ, պահեա՛ յիշատակ ինձ ողորմութե՜ և զկնի մահու կեանք ամենևին, օրհնեալ յերկինս և գովեալ յերկրի, բարեբանեալ միշտ յամենայնի՝ յաւիտեանս յաւիտենից․ ամէն։

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելեալ կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

’Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԹԱԳԱՒՈՐ բարձրեալ հզօր ահաւոր, օրհ-նեալդ միայն տէր Յ՟ս Ք՟ս, քո է փոխարկել յան-ակնկալս կենաց յուսահատութե՟ զսատակիչ անէծս առ կեցուցանող օրհնութ՟իս, զպարսաւանս վհատու-թե՟ առ զուարթացուցիչ գովութիւն, ընդ ամօթոյն՝ համարձակութ՟ի, ընդ պատկառանացն՝ պատիւ, ընդ տարագրութե՟ն՝ յոյս բարութե՟, ընդ բաժանմանն՝ ակնկալութ՟ի միութե՟, ընդ սպառնականացն բանից՝ ողո-քական սփոփանս, ընդ միանգամ դատապարտութե՟ն կրկին ազատութ՟ի:

Բ. Ողորմեա՛, տէր, մահու մեղապարտիս յաւուր արձակման շնչոյս կենդանութե՟, մինչ աչացս ողորմա-գին հայեցուածս ’ի բարձունս կողկողեցի, զբազ-մարկածեան ուղղոյն զանզերծ ընթացիցն զանփախ-չելին Ճանապարհ յաչս բերելով մտացս տեսմամբ ամենայնիւ վտանգեալ. եւ ’ի յերդ բնակութե՟ յար-կիս նկատեալ յելիցն շաւիղ, թշուառացեալ կիսա-մեռութ՟բ, դիմօք այլայլութեան, տատանմամբ մա-տանցս, կարկամ հառաչմամբ, նուաղ հեծութ՟բ, նրբական ձայնիւ, յոգի թախծութե՟ յոքնամասնեայ տարակուսանաց՝ ’ի խորոցս աներեւութից զգործեցե-լոցս ողբալով հառաչեմ: Կարօղ ես, բարեգութ, եւ անդ հրաշագործել յաւէտ զօրեղութ՟բ ասելով, թէ ողջ եղիջիր յօգուտ խորտակմանէ, եւ կամ թո-ղեալ լիցին քեզ մեղանք քո, կամ թէ երթ ’ի խա-ղաղութ՟ի սրբեալ ’ի մեղաց: Եւ զոր յայնմ ժամու ոչ ժամանեցից պաղատել, այսօր ընկալցիս մարդա-սիրապէս, ո՛վ երկայնամիտ բազմաշնորհ ամենակե-ցոյց: Յորժամ, որ այժմս բանապաճոյճ խրոխտա-ձայն սիգացող բարձրապարանոց, անկեալ դնիմ դի

անկենդան, կարկեալ 'ի խօսից, կաշկանդեալ ձեռօք, լքեալ անդամօք, խփեալ շրթամբք, կափուցեալ աչօք, տախտակ անշարժուն, կոճղ կխսայրեաց, արձան անզգայ, պատկեր անբարբառ, գոյութիւն անշունչ, ողորմելի տեսիլ, աշխարհելի կերպարան, ողբալի օրինակ, եղկելի դէմք, արտասուելի նմանութ՟ի, լռեցեալ լեզու, ցամաքեալ խոտ, թօթափեալ ծաղիկ, ծորեալ գեղ, շիջեալ ղամբար, դատարկ կոկորդ, խոպանացեալ սիրտ, աղխեալ աղդարան, սպառեալ աղբեւր, թալկացեալ մարմին, ժողխեալ որովայն, քակտեալ տաղաւար, կոտորեալ ոստք, բաժանեալ յօդք, հատեալ ծառ, սղոցեալ արմատ, թողեալ տուն, հնձեալ արտ, ստորախուզեալ բոյս, օտարացեալ բարեկամ, մոռացեալ պահեստ, թաղեալ գարշութ՟ի, մերժեալ ատելի, բարձեալ խէթ, անարգեալ կմախք, և իբր զանպիտան առ ոտն կոխեալ։ Կարօտեալ այլոց մաղթանաց, որք զհաւատոց թշուառիս ձայնիւ նուագեալ աղերս հառաչման, յօղով արտասուաց բաբերարիդ գ՟թութեան 'ի բարձունս տարածանեն։ Օ՛առ քեզ դարձն յեղանակեն արգահատելով, զոր օրհնեմ. զնշան խաչիդ փրկութեան, զոր երկրպագեմ. զյարութե՟ն ճշմարտութ՟ի, որում հաւատամ. զփառացդ քո յայտնութ՟ի, զոր փառաւորեմ. զդատաստանիդ ահաւորութ՟ի, զոր խոստովանիմ. զբանիցդ յանդիմանութիւն, յորմէ զարհուրիմ. զհոգւոյդ սբ՟յ ինձ ուղեկցութ՟ի, զոր պաշտեմ. զօծմանդ տեառնագրութ՟ի, զոր և համբուրեմ. զթագաւորելն ընդ քեզ, տէր Յ՟ս, որում պաղատիմ։ Որդ լքաւ մերժեցաւ բարձաւ տրոհեցաւ փախեաւ սրացաւ տեղի եա կցորդութ՟ի զուգուէ՟ կենցաղոյս կենդանութ՟ե, և յոյսդ որ 'ի քէն պարգև՝ մնացական և անքնջական յիշատակարան պահեցաւ։

Գ. Տէր ողորմութ՟ե 'ի տարակուսանս վտանգելոյս, միայն բարեգութ փառաբանեալ որդի Ա՟յ, քաւել բժշկել կենագործել պաշտպանել նորոգել նկարել կանգնել հաստատել, վերստին ստեղծագործել յերջանիկն անարատութ՟ի. քո է կարողութ՟ի, քո է փրկութ՟ի, քո ողորմութ՟ի. չի՟ք քո անկարուի, այլ

ամենեւին զօրութիւն, բարձրութիւն, իշխանութիւն, անվախճան թագաւորութիւն, իսկութիւն, ինքնութիւն, ամենատեղի բացարձակութիւն, բարերարութիւն, լուսաւորութիւն. փառաւորեալ տիրապէս, անպակաս և անյաւելուած, խնկեալ խորհրդով անթարգմանելեաւ Երրորդութեամբ սրբութ, գոհաբանեալ յաւէտ և ես առ սմին ՚ի նոյն պաշտօն հաւասարութեամբ միապատիւ զուգականութեամբ, երէկ և այսօր և յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելեալ կրկին հեծութեան նորին հակումն առ նոյն ալերս՝ մաղթանաց բանի.

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՐՔԱՅ երկնաւոր, տէր բոլորեցուն, առ ամենայն բան յամենայնի միշտ երկայնամիտ, որոյ կենդանւոյ անքնին որդի: Ահա անդ է ողորմելն իսկապէս, յորում հատաւ ակնկալութիւն վաստակոյն. անդ է բարեգործելն, յորում տեսութիւն իմաստիցն խափանեցաւ. յայնժամ ժամու է մարդասիրելն, յորում տկարութեան վտանգ պաշարեալ տիրեաց ներքոյ և արտաքոյ. անդամնօր է բժշկութիւն աստուածայինն քոյ ձեռինդ, յորժամ ընաւ անդամոցն տեղի ետ կենդանութեան. այն վայր է այցելութեամբ, յորում ելք հնարից ոչ գոյ: Այն է քո մեծութիւն, յորժամ զյուսահատութեան վէրն ողջացուցանես. այն է հարազատ քումդ ազգակցութեամբ, եթէ յանակնկալն ժամու արուեստաւորեսցես փրկութիւն. այն է հանդիսարան քում յաղթանակի, եթէ զփակեալն մուտս կենաց ՚ի սպառումն շնչոյս բացցես. այն են քո շնորհք վայելչականք, եթէ զչարեայս իմոց մոռացեալ՝ զբարեայդ քո յիշեսցես: Յայժմ ես անոխա-

կալ, եթէ ապախտաւորիս ընդ երախտաւորացն խնամարկեսցես․ 'ի սոսին ծանեալ գիտացից՝ եթէ նայեցար 'ի նուէր բանիս նախնի գթութեդ, եթէ զսովորութիւն չարեացս բարձցես։

Բ․ Յաղագս այսորիկ հիւսին բանք և եղանակին նուագերգութիւնք, յորժամ տէրն բարի՝ չարն ծառայի զբարեգործացն պարգևեսցէ․ որ մինչ իրաւամբք մնասցէ բանտի, նա յարքայական ապարանս զնա հանգուսցէ․ մինչ հրաւիրեալ է 'ի գուբ տղմոյ, նա 'ի բազմականս ամենապատիկս դահուց դրդեցուցանիցէ․ մինչ բրելոյ զաչսն գիտեսցէ, նա 'ի բարձրութիւն բերկրութեան հայեցուցանիցէ․ մինչ ծայրատութեան մատանցն սպասէ, նա մատանի համարձակութեան մատուցանիցէ․ մինչ հայի հարուածոց գանից, նա գթոց գիրկս արկանիցէ․ մինչ պատրաստեալ յուսայ կորստեան, նա երևելի տեսողաց բազմաց առնիցէ․ մինչ ակն ունի սատակման մահու, նա ընդ կենացն և փառս ընծայեցուսցէ․ մինչ համման գլխոյն նայեսցի, նա զնոյն պսակաւ պայծառացուցանիցէ։ Այս պտուղք օրհնութե, գթած, սքանչելարմատ քում շառաւիղաց․ այս արգասիք կենաց արարչականդ քո հրամանաց․ այս իղձք խորհրդոց խոստովանեալդ քո տենչանաց․ այս նշոյլք լուսոյ ամենասփիռդ ճառագայթից․ այս ախորժուն ճաշակաց բարեբանեալդ քո քաղցրութե։

Գ․ Ո՜ միայնոյ են այսոքիկ, տէր․ 'ի քէն ազդեցաւ գրել ինձ զսոսին․ ահա զքոյդ յատուկ աղերս աղաչեմ, օրհնեալ, 'ի քոյոց այտի պարգևեալ շնորհեալ․ բայց, տէր, զզանձս քո բարիս, ըստ աղերսանաց աւակին։ Մի խառնեսցես 'ի համբարս բարեացդ քոց 'ի չարեացն իմոց․ մի շտեմարանեսցես զատելիսն քո՝ որ են ոխութիւնք և ցասմունք, ընդ սիրելիսն քո՝ որ են գթութիւնք և ողորմութիւնք․ մի պահեսցես 'ի ստացուածս քո պաշտելիս զանախորժելիսն քո՝ որ են մթութիւնք և դաժանութիւնք, և զիմ փխասելիքն՝ որ են մեղք և թշուառութիւնք։ Մի գրեսցես աջովդ օրհնութեան 'ի մատենիդ կենաց զմուրհակ պարտուց իմոցս անիծից․ այլ զանհնարաւորսն ինձ համարեալս՝ մեծացուսցես կրկին առա-

ւել զանուն քո տէր 'ի նոսին, ցուցանել զդոյն ինձ
դիւրինս և հեշտականագոյնս ։ Շատ են իմ պար-
տիքս և անդր քան զթիւ, այլ ո՛չ այնքան հրաշա-
լիք իբրև զքո զողորմութիդ ․ բազում են մեղանքս,
այլ յաւէտ են նուազեալ առաջի քոյդ ներողութե՟ ․
յաճախ են չարութիքս, այլ յաղթական են համայ-
նից, հզօր ամենակալդ, քոյդ մարդասիրութի՟ ․ ինձ են
անհամար իմոյս անձին բիծք, այլ քեզ յոյժ դրա-
ւեալ են ընդ սահմանաւ ։ Ո՛չ են այնքան զօրաւորք
առ կենդանութիւն զենք մեղանաց պատկառեցե-
լոյս պտղաբերութե՟, որքան յիշատակ մահու կեն-
դանւոյդ առ վանումն կործանողին բռնութեան ։
Օ՜ ինչ ազդեցէ փոքր խաւար՝ աւուրդ ա՟յ, զիա՞րդ
բաւեսցէ դոյզն ինչ աղջամուղջ՝ մեծիդ ճառագայ-
թից, զիա՞րդ համբարձցի կշռեսցի ընդ խաչի քո
կրից՝ խակութիւն հեշտութե՟ մարմնոյս տկարութե՟ ։
Օ՜ ինչ երևեսցի յաչս ամենակալիդ քոյ առատու-
թեան՝ կոյտք մեղանաց ամենայն տիեզերաց ․ ահա
կոշտ մի հողոյ դիւրափխրելի 'ի կարծրութե՟ բախ-
ման վանեցեալ, իբր զպղպջակ անձրևոյ բազմազեղ
հոսմամբ քո կամացդ չքացեալ պայթեալ անդստին ։
Օ՜ ինչ պիտոյ են քում զօրութեանդ ամենահնարդ
կարողութե՟ ժամանակաց առաւելութի՟ առ յանցուա-
ծոց իմոց քաւութիւն ․ ո՛չ քթթել մի ական, ո՛չ
խուն մի տեսութի՟ ածանցական, ո՛չ սակաւ մի նայե-
ցուած փայլական, ո՛չ կիսամասնեայ յամրութի՟, ո՛չ
փութացելոց ոտից յեղեղումն, ո՛չ յելից բարձրու-
թե՟ միոյ կանգնոյ կաթի անկելոյ, ո՛չ գիծ մի չափոյ
մտաց հետևեցելոյ, ո՛չ նշուլից արագութի՟, ո՛չ ընչոյ
տուրևառութի՟, ո՛չ ինչ յայսմ յանգոյ և յանտպա-
ւորական նմանութե՟ անձև օրինակաց յաւէտ ան-
կայից՝ այնքան առժամայնք կամ հարևանցիկք, որ-
քան եղծմունք, ցնդմունք և հալմունք մեղացս սա-
ռամանեաց պահեստի՝ քումդ զօրութեան, ա՟ծ ամե-
նայնի տէր Յ՟ս Ք՟ս, որդի անքնին կենդանւոյդ ա՟յ ։
Որ տաս պարգևես արև քաղցրութե՟ չարաց ընդ
բարիս, և անձրևես երկաքանչիւրոցն անաչառա-
պէս ․ կշռես սահմանես իրաւամբք և զիլտանգս կր-
րիցն հաւասարաբար ․ որոց մեծ է հանգիստն առ

ակնկալութեան պարգևին, փոքր խթմանաւ փորձութեան զսակաւութիւն պարտուցն աստէն վճարես. իսկ որ զերկիր ընտրեցին, ներես ողորմութեամբ, տալով և սոցա դարման ընդ նոցա՝ միշտ առ քեզ դարձին սպասես։ Եւ քեզ փառք ամենազօրիդ առ ամենայն հրաշագործութեան բարեխնամող երկայնմտութեան, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Դարձեալ առ նմին կրկնապատիկ երկրորդութեան ածային հոգւոյն ազդեցեալ, յոր ինչ յառաքելոցն սահմանեցաւ աւանդութիւն՝ առ ամենայն լուսաւորութիւն եկեղեցւոյ դաւանութեան՝ մեկնապէս եդեալ աստանօր։ Եւ որ առ անշնչականս նիւթեղէն ցուցանի երանաւոր կերպագրութիւն անճառելի։

ՎԵՐՍՏԻՆ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԵՒ արդ ընկղմեալ զմայլեալ և 'ի սպառ ծածկեալ 'ի յանճառութիւն առաւելութեան բազմամասնեայ յաճախութեան մեծիդ երախտեաց, որ ամենառատ լրմամբ աննուազելեաւ յաջմէ և յահեկէ՝ 'ի դիմաց և 'ի թիկանց համբարեալ կան անբաւութիւք,

Բ. Մատուցանեմ ընծայեմ դարձեալ աստանօր աւանդ զօվեստի դաւանման ճշմարտականի։ Ոչ որպէս երբեմն հերձուածականին չարափառութեամբ ամենապատիրն խաբէութեամբ նենգողին կարթիւն հատուածեալ 'ի բաց հերքեցայ՝ ելեալ 'ի դրախտէն, արդ միաւորականաւս այսու ուղիղ անբծութեամբ՝ 'ի յաւանդ իսկապէս շնորհի անդրէն միւսանգամ հաւաբարձեալ սովիմբ՝ 'ի թռիչս թևոց լուսոյ ահա յերկինս ժամանեցից հետևեալ։

Գ. Այլ քանզի յարգանդէն՝ յորում յղացայ հոգևոր երկամբք ծնիցեալ, զմեծ և զերջանիկ դշխոյ անարատ՝ ամենից կուսից իսկուհի՝ զպանծալի մայրն իմ գովելի պարտ է կանոնաւ սահմանի բանի արժանագրել յայսմ մատենի. զի ծանիցի ցուցցի և այլոց ևս ապադայիցն ազգաց պատմեսցի որքանութեան փա-

ւաց խնկելոյն, արժանապէս պաշտմամբ պատուեալ
իբր մաքուր մարմին ընդ գլխոյ մարդեղութեան բա-
նին այ, 'ի յիշատակ Ճառիս հաւատոյ Նորոգութեն
դաւանութե։ Նաեւ արդ 'ի յայս օրինակ հոգենկար
պատկերի բանի, որ զխորանէս լուսոյ յարմարի, ըն-
կալ զիս, գթած օրհնեալ, քաւեցեալ եւ սրբեալ 'ի
ամին։ Զան սովաւ 'ի հոգւոյս զնախատինս մեղացս,
անմեղս եւ անբիծս ընդ հովանեաւ սորին բազմեցո,
յաւէժ զտկարս 'ի տունն Պաւթի, եւ անտուստ փո-
խեալ 'ի տունդ այ, ըստ մարգարէին ձայնի՝ որ 'ի
քեզ Տէր ակնարկի։ Մի՛ սոսկ զմտիցն, եւ մի՛ անօգուտ
զելիցն հետեւութի արասցես. մի՛ զհաւատոյս ջերմու-
թիւն ցուրտ համարեսցիս, եւ մի՛ զհամբոյր ողջունիս
անկարգ ինչ վարկանիցիս. մի՛ զպաշտօնն ապաշնորհ
դրեսցես, եւ մի՛ զերկրպագութիւն անխորհուրդ լքցես.
մի՛ անպտուղ լիցի տեսականութի պատկերին, եւ մի՛
աննշոյլ՝ կերպարանին սքանչելութի. մի՛ անհուր ող-
ջակիզին սպանդ մնացի, եւ մի՛ պատարագ ուխտի
այս Ճառի՝ արտաքոյ ցրեսցի. մի՛ Ճաշակդ լուսոյ ինձ
մահու լիցի, եւ մի՛ բաժակ քո կողիցդ արեան՝ 'ի դա-
տապարտութի եղիցի։

Դ. Աղաչեմ զքեզ, տէր Տէր միդ յեսուքդ, որով
զգիտութի հօր քոյ եւ հոգւոյդ սրբոյ Ճաշակեալ ծա-
նեաք. քանզի 'ի քէն իսկ վարդապետեալ զամենա-
պարգեւ կարգս եկեղեցւոյ, եւ 'ի սմին աղօթանուէր
լուսարան կենաց փրկութե բարեաց, տարածեալ
զսիրտս ձեռաց համբարձմամբ զայս կնդրուկ բանի
բնակողիդ 'ի սմա տիրողիդ բնաւից երեքսրբենիդ մա-
տուցեալ յաւէժ ընծայեցուցանեմք այսու բարբա-
ռով բարեշնորհութե։

Աւ որ 'ի Նիկիայն սահմանեցաւ բան, այլ իմն խորհրդածութի
ածային աւանդութե։

Ե. Փառաւորեմք վերաձայնեալ նուագօք օրհնու-
թեան երգոց 'ի հաւատ պաշտաման բանի զբարե-
հրաման պատՃառն եղելոց զՆորոգութիւնն ան-
սկիզբն՝ անհամեմատ բարձրութեամբ, անհասական
խորհրդոց եւ անըմբռնելի իմաստից, անզննելի ըղ-

գայութեց և անքերելի եղելոց, քանակութի վերնականն երկնի և անսահման ներքնային խորոց, լրութիւն սպառմանց և նախադրութիւն սկզբանց, մի յերից անշփոթ կերպից, և երիս՝ 'ի միոյ անհատուածելի իսկութեանց, 'ի վեր քան զմտաց անարգելութի յարաձգեալ ամենայն ուրեք բովանդակ։ Անփոփոխ բարի, անսասանելի ուղղութի, անխառն կերպարան սիրոյ, մեծութի անյաղորդ, բարձրութի անխոնարհելի, անվատնելի տեսականութիւն, բարերարութի աննուազելի, կամք կայուն, հրաման կենդանի, ակնարկութի փրկչական, երանութի ճշմարիտ, ակնկալութի հաւաստի, խոստումն անստելի, աւանդ արգասաւոր, ստոյգ աւետիս, վերամբարձութի անձեռնարկելի։

Զ․ Ո՛ի հայր միայնոյ որդւոյ՝ միական հոգւովն պատուեալ, ամենահարուստ բարութ ամենեքին ունայն 'ի չարէ, օրհնաձայն գոհաբանութք անքնին ներբողիւ գովեալ։

Է․ Ո՛ին բարձրեալ ահաւոր անուն՝ համապատիւն կցորդութեց, անպատումն ազգականութեց, եռալուսեանն զուգակցուեց, անյաւելուածն լրականութեց, ինքնիշխան կամաւորութք պատուասիրեալ առ հայրն հանգունատիպ՝ գործակցութք հոգւոյն սրբութե խոնարհեալ իջեալ 'ի յերկնից, աննուազ գոլով ընտանի փառացն, հաճեցաւ մտանել յարգանդ մայրենի ածածին կուսին մաքրութե․ յորում աճեցոյց զբոյսն օրհնութե 'ի լուսասահման անդաստանին անարատութե․ ընդ ամենակատարն էութե համամսնեալ յանանջրպետ միակմնութի, թափանցական խառնութք յածութեն ոգի բաղկացոյց ըղդոյութիւն շնչոյս հրաշապէս։ Որով անստամբակելի երասանաւ սանձաց կրթութե զստահակութիս իմ հանդարտեցոյց․ և կամաւ ընծայեալ խաչին՝ ամբարձաւ ծաղիկն պտղոյն կենաց 'ի ծայրս լրութեան անմահականն տնկոյ․ 'ի մահ վիրաւորեցաւ՝ ածութեն անընդմիջելի 'ի մերասերն մարմնոյ, որով կենսացոյց զգործին պարտեաց, արարչութեն իսկութե 'ի նմին յաւէտ անբաժանօրէն ընդ նիւթական մարմնոյն վճռացեալ։ Իջեալ 'ի վայրս խաւարային դժո-

խոց, եհան զկապուտն իւրաստեղծ 'ի կապանաց օձտողին. և իբր 'ի նիրհմանէ քնոյ զարթուցեալ, յինքն նահանջեալ զդիմեցումն մահու, կանգնեցաւ կենդանացաւ ա̃ծապէս՝ ելեալ 'ի յերկրէ հացն կենաց և հովիւն հօտից բանաւորականաց: Հաւատարիմ եղև յաշխարհի, և երևեցեալ նոյնութ̃ք ամենևին աննուազելի, որպէս էին համայն, և համբարձաւ բովանդակ. բազմեցաւ նստաւ 'ի գերունակն գահոյս նախնականին պարզութեան արարչական փառաւորութ̃ք: Ո՛վ որ խոստովանիմք ա̃ծ բարերար և տէր բոլորից, որ դատի զա̃մ երկիր արդար ընտրութ̃ք յաւուրն մեծի, որ ինքն է սկիզբն և ինքն կատարած, նոյն առաջին և նոյն առյապայ, անպակաս բովանդակութ̃ք թագաւորեալ 'ի լոյս անմատոյց:

Ը. Օրհնաբանեմք ընդ հօր և որդւոյ և զանբաժանելի բղխումն նոցին՝ փառակից հոգւոյն տէրութեան. որ ստեղծ զընաւս և կենդանածնէ զա̃մ, որ անդստին իսկ 'ի բնէ համապարփակ մթուե̃ աշխարհական միգի շրջէր նկարէր և կերպարանէր ամէնունակ ջուրքն անքաւուե̃ երկրատարածն ծովու՝ 'ի կատարումն արդեան խորհրդոյս՝ զո̃ք աւազանն լուսոյ: Նախ արար և այժմ գործէ, գոյացոյց և միշտ կատարէ արուեստս, սքանչելիս, նախատեսութ̃իս սրբասնելոց, աղդմունս ա̃ծօրէնս, զօրութ̃իս զարմանաւորս, մարգարէս, առաքեալս, վարդապետս վարժօղս կրթութ̃ե հանճարոյ: Ո՛ սրբարարն մատուցման արեանն Ք̃ի յարդարեաց, քաւութ̃իս անձանց, առողջութ̃իս մարմնոց, ըստ նմանութ̃ե Ք̃ի ողորմութ̃ք հրամայեաց: Մկրտեաց և գեր քան զջուր, ինքեան միայն բաւականութ̃ք նորոգեաց լուսաւորեաց. հանապազ նովին բարեգործութ̃ք զօրանայ: Վկայեաց միածնին ա̃ծութ̃են 'ի հոսանսն Յորդանանու, օրինակաւ տեսութ̃ե ամպոյ ցուցաւ ձայնիւ հօր 'ի լերինն թափօրական: 'Ի նոյն տիպ նմանութ̃ե հովանի եղև յակոբեան տոհմին 'ի յելսն Եգիպտոսի. յուղէգնացութիւն զօրավարութ̃են Մովսիսի՝ հողմով սաստկութ̃ե զՓարաւոն ընկղմեաց: Քահանայս կատարագործէ, իմաստունս կազմէ, թագաւորս զօրացուցանէ, քաւութ̃իս ընձեռէ, կեանս

շնորհէ մահացելոց 'ի նորոգութիւն յարութեան ։ Նորին ինքն է օծումն մարդացելոյն այ․ միշտնջենաւոր հաւասարութեամբ ընդ հօր երկրպագեալ՝ 'ի պատիւ մեծութեան որդւոյ, անսահման փառաւորութեամբ օրհնեալ յաւիտեանս․ ամէն ։

Ասացեալ վասն եկեղեցւոյ, ընդդէմ մանիքեցւոցն, որ են պօղիկեանք ։

Թ․ Դաւանիմք 'ի հաւատ ուղիղ և անխոտորնակ անբծութեան՝ համբուրիւ շրթանց ողջունեալ զկառուցեալս խորան յանշնչական արձանաց՝ աստուածային բնակութեան եկեղեցւոյս շինուածոյ․ որ գերազանց գտաւ և երկնի ամենազարդ բարձրութեամբ, որ 'ի նոցին իսկ յառաքելականացն դասուց հիմնեցաւ, յաշակերտաց վերնոյն խնկեցաւ, 'ի սպասաւորաց բանին պաշտեցաւ ։ Սկիզբն առեալ կենացս այս գանձու 'ի վերնայարկն սրահէ, խորհրդակատարն վայրէ, զոր հոգին այ ցոյց, փայլեցուցեալ 'ի նմա զօրութեան յաւուր մեծի պենտակոստէին․ նախ զտունն բարետեսիլ՝ յօրինակ սրբութեան կատարման շնորհի այսր եկեղեցւոյ կանխամեծար առաւելութեան, յորում ապա և 'ի նմին բնակչացն տուաւ լուսանորոգ բարեփառութիւն ։ Աստի արիւն հզօրին այ բաշխեալ մատուցանի՝ յաւէտ քան զաբելին մահու գուժարկու, մեծաւ բարբառով ձայնի բերկրութեան կենդանութիւն անմահութեան 'ի սմա ազդելով ։ Քանզի ոչ է կար զօրութեան ուրուք ընդ երկնաւ յանդիման արեգական 'ի սպասաւորութիւն խորհրդոյ այսր ահաւորութեան ձեռնարկել, եթէ ոչ ընդ թևօք սորին պահեսցի․ նա զի ոչ երկնիւք բաւականանայ այս նուէր տէրունի մարմնոյ, եթէ ոչ զայս ձեղուն օրհնութեան ծածկոյթ ունիցի․ վասն զի մահու անիծիւք հերքի այր ըստ օրինին, որ արտաքոյ խորանի այս վկայութեան զաստուածային պատարագն մատուցանէ․ մանաւանդ զի պարտաւոր արեան կոչեսցի, որ ոչ զանձինն օրինակ արիւն յայսնուիրան ընծայեցուսցէ ։ Մի 'ի սմա լուացումն 'ի մահն Քրիստոսի, զի մի յանգէտս անարգեալ աստուածութիւնն՝ 'ի ծանուցելումն

զնախնին կրեսցէ. մի ձեռնադրութիւն 'ի պատիւ օծութեան լուսոյն, զի մի յանբծութիւնն խաբէութիւն խառնեսցի. մի և շնորհօք քան թէ ապաշխարութեամբ քաւութիւն, զի մի ճշմարտութիւնն կերպարանօք խորամանկեսցի. մի յընտրութիւնն ապառնի՝ հաւատ, զի մի սպառնալիք հատուցմանն զրոյցս ինչ օտար համբաւոյ գրեսցի. մի երկաքանչիւրոց գոյու՟եց մերոյ իրաւամբք կշտամբութ՟ի, զի մի կիսամասնեայ առ մարդն ներքին և առ արտաքին՝ չարի և կամ բարւոյ փոխատրութ՟ին կարծիցի յանմահ զօրութ՟ի արքայական որդեգրութ՟են, զի ընդելութ՟ք երկրայնովս առաւելութ՟ի վերնում՟ն թագաւորութ՟ե յայտնապէս ճշմարտեսցի. մի յոյս կենդանութեան առ անեղծութ՟ին սբ՟ց, զի աներկևանութիւն խոստացելոցն՝ 'ի միտս ունկնդրացն ծանուցեալ հաւատասցի:

Ժ. Այս 'դշխոյ պաշտելի անշնչական եկեղեցի տայ կեանս և մահու իշխէ, ըստ օրինակի ադամեան պտղոյն յարմարապէս ճաշակելի. գերազանց քան զբանականս յանշնչութեանն հրաշագործէ. մինչ զի կատարումն ընձեռէ և նորոգ հաստատէ, վերստին նկարեալ 'ի մեզ զկերպարանն փառաց լուսոյ: Գրեալ ևս է տեսակ մեծութ՟ե վերնում՟ն կամարին սկզբնաւոր յառաջակառոյց քան զբնակիչս հոգեղինացն 'ի նմա զօրութեանց: Նոր իմն ընծայէ թուիչս մարմնոց ընդ թեթևութ՟իս հոգւոց, պատուականին հարստութեամբ զանարգն յարգաւորեալ: Ո՛չ ինքնակիր մեղօք զազրանայ, եթէ ոչ 'ի մարդոց չարաց և կամ յանհաւատից կոխիցի: Տիպ իմն է զարմանաւոր յաղթօղ իմաստից մերս տեսութ՟եց. անբանն 'ի բանաւորէն կառուցեալ, նմին օժանդակեալ իբր վեհագոյնն յաւէտ նուաստի: Մեծ է քան զմարդ, որքան ընտրելոյն Մովսիսի ցուպն յաղթողական. առաւել քան զբանաւոր, որքան զԱհարոնին գաւազանն խորհրդական ծաղկեցեալ. գերազանց քան զմտաւոր, որչափ զԵղիաս և զԵղիսէոս գետահերձ մաշկեակն սքանչելահրաշ փայլեալ արուեստիւ: Ողնու՟ի պարգևէ կրկին ամենակատար սրբամնեալ ձեռաց մաքրաբար, քան թէ զինապէս. մար-

մին նիւթական քարի և հողոյ, գոյակից հարա-
զատ զգայականաց և սրբոց։ Երբ զմեծն անմահ կեն-
դանի 'ի կործանումն է և 'ի կանգնումն. որպէս
զգաստաւորն ամենից հոգւոց հանդիսանայ հրաշա-
պէս ազգմամբ յանէծս և յօրհնութիւս. իբրև տե-
սող աներևութից զոմն հրապարակէ և զոմն տա-
ծէ. առ ինքն կոչէ գրեալ յանուանէ իբր զտիրող
հրամանատար էիցս։ Երբ զլեառն յաւիտենական
անհարուածելի է 'ի դիմամարտից. ըմբռնէ զհո-
գևորս իբր զհնարագրութիւն մեծին արուեստի. ան-
մեղս և անվրիպութիւս ըստ Քրիստոսի հետոցն ընթանայ,
բարձր ճոխութբ անպատկառաբար համարձակապէս
զօրէն գովելոյ գլուխ ամբառնայ։

ԺԱ. Որքան մեծ ունի սրբութիւն, մինչ զի զորս ըստ
պատկերի իւրոյ եղեն, կանոնաւ խորէ։ Յետ յա-
գունց ընտրութեանց փորձից՝ թէ համարձակեսցի մարդ-
ոք սխալեալ 'ի գաւիթս նորին մտանել՝ ոչ պղծի,
այլ ընդ անպատրաստիցն թերութեանց դժուարի. ոչ
նզովէ, այլ տեղի տայ ոչ գիտողացն զշնորհին զչափ.
ոչ լքանի ինքեամբ պարտաւոր իւրոյն գտեալ, այլ
'ի մերոց գործոց խրթնանայ. ոչ թողացուցանէ եր-
կիցս մատչել յըմբռնումն ուրիցն կենդանատուաց,
ըստ տիրական անճառ խորհրդոյն. ոչ կրկին յա-
ւուր զնոյն ցուցանէ, զի մի անընտրաբար նուիրանն
խայտառակեսցի։ Աշտակցէ կարեաց զօրապէս իբր
անախտակիր ապականութեանց որ 'ի մեզ շարժ-
մանց. առանց բարբառոյ տիրապէս հրամանաւ
դատի։

ԺԲ. Նա զի և տապան իմն է մաքրական, կրկին
երջանկական, 'ի հեղձմանէ կենցաղոյս ալեաց պա-
հապան. ոչ բազմօք անբանիւք գազանաց դասուք
և սակաւ մարդկամբ, այլ ընդ երկրայնոցս և զվե-
րինսն յինքն հաւաքէ. ոչ յալիս խռովութեան բերի,
այլ 'ի բարձրութիւն երկնից համբառնայ։ Երբ զաշա-
կերտն հրահանգեալ հոգւոյն իւրոյ փախչի 'ի նենգու-
թենէ. ոչ 'ի բողոք մահու մատենոյ հարուածոց, այլ
'ի կենացն աւետիս ըմբռնեալ ածէ. ոչ Նոյիւ ձեռն-
արկեալ գործի, այլ հաստողին հրամանաւ շինի.
ոչ Մովսէս ընդ Բեսելիէլի այլ միածնին իւրոյ հոգւոյն

սրբով զսա հանդերձէ. ոչ յարաշարժ հանապազափոխ, այլ մշտակառոյց հիմամբ անսասանելեաւ զսա հաստատէ: Պարձեալ իբր զտապանակն անխօս փայտեղէն մածեալ տախտակօք առանց զգայութե̃ տեսողականաց մեզ առաջնորդէ. որպէս կերպարան անքանակ Նոյին յառաջ հետեւեալ ՚ի հանդերձանս լուսոյն կենաց տեղի պատրաստէ: Ընդ Ուզիելի անտուստ սատակէ, եթէ ոչ խաչապէս յոգի բերիցի. սպանանէ վատնեալ վաղվաղակի առժամայն, եթէ անասնայինն լծակցութե̃ երկրասիրաբար գետնակոխ սայլիւք՝ իբր զանօթ ինչ ձեռնագնին բարձեալ տանիցի: Ո՛չ լեզուաւ մարմնոյ, այլ բանիւ հրեշտակաց խօսի. ոչ ունկան գոյականութի, և արագամկէս մտառեալ լսէ. ոչ ձայն կերպաւորական բարբառոյ, և զպատգամս գործոյն Յ̃ոի համօրէն աղանց պատմեալ հռչակէ. ոչ խաղալեաց շարժականութի, և ձայնով իմն կենդանութե̃ հագագաւ ազդէ: Ո՛չ ոսկերաց և ջլաց յօդուած, և երկուք հազարօք կանգնօք լայնութե̃՝ իբր զգունդն անհամար բարձրեալն ո̃յ՝ զկենդանական զօրուն գումարտակ հեբրայական վառեալ ամբոխին, և այժմ ընդ նոսին իբր զանմաքուրս ՚ի սրբութե̃՝ զոմանս ախտիւ մեղանաց ջեռեալս հատուածեալ յինքենէ հեռի, ուղեկցէ ապրեցելոցն ՚ի տաժանաւոր աղիւսարկութեցն: Նոյն իսկ էութիւնն ո̃յ մարմնին եղելոյ՝ անուամբ այս վիմի նշանակեցաւ, պատառմամբ կողին զընաւս արբուցեալ: Ո՛չ արեան երակաց ընթացք, այլ լուսոյ վերնոյն շառաւիղք թափանցանց միուք̃ զսոյն կենդանացուցեալ նորոգ պաշտպանէ. ոչ Սողոմոն կամ Զորոբաբէլ մահկանացուաց ոստիկանութի, այլ ամենից ունողին իմաստ զսա գծագրէ. ոչ աննուիրական հասարակաճաշակ իւղով առ ՚ի Յակոբայ պարարի, այլ ահաւորին արեամբ և փառօք մեծին օծանի: Ո՛չ տուն երկրային նիւթոյ՝ քան թէ մարմնին երկնային լուսոյ ո̃յ զսորին որդիս կնքեալ ձեռնադրէ. ոչ կենցաղոյս յերկրէ յղացմունս, այլ արքայութեն երկնից ժառանգս կրթէ. զի ծոց իւր գրգեալն գոգոյն Աբրահամու ընծայեցուցանէ: Փեսայ հարսնութե̃ սորա որդին ո̃յ կեն-

դանւոյ, օրիորդք խնձոյից սորին հայրապետացն գումարք։ Նոյն ինքն մուտացումն առնէ այսակիր բարձանցն կռամոլութե, զի զերկնայնոյն ոչ ունի զծանօթութի։ օտարութի է ամենայնիւ դիցն դրօշելոց, զի 'ի համօրէն քարինս սորա Ք՟ս երկրպագի։ քակտումն է յայտնապէս ուրուական ըղձիցն անտառաց, զի 'ի ընաւից մայրից աշխարհի նմանութե կենացն փայտի 'ի սմա տէրն նուիրի։ խորտակումն է համայն դիւապատիր յուռթիցն արձանաց, զի քարն գովեալ կարկեհան ակամբք և վիմօք կենդանեօք այսորէն հաստատի։

ԺԳ․ Այս յարկ չքնաղ և ածընկալ ազատ է միանգամայն 'ի յամենուստ ծառայութենէ։ ոչ օրինակ վերնոյն Սիոնի, քան թէ ճշմարտութի նմին ճանաչի։ ոչ կռապաշտութեանն կապաւ բագին և կամ ըծով օրինին տեղի պարտաւորութե, այլ տէրունի բարերարութեն պարգևարան 'ի մէնջ համբուրի։ Ոչ սասանի երբէք յայլ ինչ կերպարան ձևոյ փոխարկեալ, այլ 'ի նոյն շուք փառաց մեծապէս ընդարձակի։ սոյն ինքն և երկին երկնի յերկրի լուսապայծառ կերպիւ հռչակի։ Որպէս չէ առանց հօրն Ք՟ի, և ոչ առանց այսր մօր արգանդի յոգի կատարիլ։ Ընտուն շրջի անբովանդակելին, եթէ ոչ 'ի սմին տան տաղաւարեսցի։ ոչ ունի տեղի գլխոյն հանգստեան տէրն բոլորից, եթէ ոչ 'ի յայս կայարան կենաց մտեալ ագանիցի։ Քան 'ի կամար վերնայինն երկնի՝ 'ի յայս հիւթաւոր բնակութի առաւել պարծի։ անբաւութիւն ածեան լուսոյն, որպէս զդէմս մարգարէին և զօրինակս սորին ծածկեցին, որպէս փախեան 'ի փառաց երեսաց նորին, և նմանութե սորուն՝ որ 'ի տաճարին՝ ոչ հանդարտեցին, 'ի տօն հանդիսի մեծի գովեստի, և 'ի բանականաց դասուց խմբեալ նուագի։ աստ օրհնի կրկին բաղձանօք, քան 'ի դրախտն վայելչական։

ԺԴ․ Այս մայր հոգևոր երկնաւոր լուսաւոր, քան թէ երկրաւոր շնչաւոր մարմնաւոր, զիս գգուեաց որդի։ կաթն ստեանց սորա արիւնն Ք՟ի։ Եթէ ածածնին իսկ պատկեր զսոյն ոք գրեսցէ, ոչ անօրինի։ Իբր զնշան խաչին փրկութե զօրութիւն զարմա-

նազանս և արուեստս բազմօրինակս կատարեալ հրաշագործէ․ բեմ ահաւորին ատենի՝ 'ի սմա հաստատեալ տեսանի․ սովաւ խորթաբարոյիցն հերձուածողաց մոլեգնաճառ բերանք կարկին։ Սնի և քարինս իմն իմանալիս և բանաւորականս, որով զգազանամիտս անմաքուրս բացուստ 'ի բաց հալածեալ տարագրէ։ Ծնանի և ա̃ծս ոմանս եղականս՝ պատկերս մաքուրս միոյն ա̃յ Ք̃ի։ Սնի և զգիրն իւր ընդ արևելս՝ 'ի տեղի խոստման բնակութե̃ն մերոյ առաջնոյ․ ձեռամբ իմն ցուցանէ յայտնապէս զգալստեանն ա̃յ շաւիղ, զփայլականն առակ տիրական 'ի դէմս բերեալ մեզ վարդապետէ, զփրկութի̃ն 'ի յելից անտի ծագման արուսեկին ք̃նեան երևմանն 'ի վերջնում աւուրն արարածոց երկրի Թարգմանէ։ Ցաւս հալածէ, ախտաժէտս բժշկէ, դիւաց բռնութե̃ց զօրէ։ Արգանդ որովայնի սորին աւազանն կենդանարար․ 'ի պար հարսանեաց սորա դասք առաքելոցն։ Այնքան ճոխացաւ բարգաւաճեալ երանութեամբ, մինչ զի նոյն ինքն փրկչին անուամբ վայելչապէս յորջորջեցաւ․ տիրամօրն լուսոյ կոչմամբ 'ի մերձաւորաց միածնին ձայնեալ կնքեցաւ։ Ծփելոց մեղաւորաց նաւահանգիստ հանդարտութե̃, խրախճանարան վերնոցն դասուց, բժշկարան անսխալելի տարակուսեալ պարտաւորաց։ Երրորդութի̃ն անպատում 'ի սմա փառաւորի օրհնեալ յամենայնի։

ԺԵ․ Իսկ եթէ ոք ձեռն չարութե̃ 'ի վերինն արքայութի̃ յանդգնաբար համբառնայցէ, և զիւտ ինչ մարմնաւոր և կամ հնարք մարդկային և կամ արուեստ երկրակենցաղ զսահմանեալ աւանդութի̃ս առ ձեռակերտս եկեղեցի վարկանիցի, և ոչ պարգև առաւել կենաց և ակնկալութիւն ա̃ծային և հոգւոյն ս̃բ յայտնեալ լուսանորոգ նախագրութի և երախտեաց բարձրելոյն ամենատուր լիականութիւն և կամաց արարողին խնկաւորեալ խորհրդարան և առաքելոց ձեռինն աջոյ բարեհանճար հիմնարկութի̃, և միանգամայն ասել՝ դուռն երկնից և քաղաք ա̃յ կենդանւոյ և մայր կենդանեաց ազատ 'ի պարտեաց և ճշգրիտ տեսակ կերպի երևակիս բա-

նակամի, իմանալւոյն՝ խորհուրդ հոգւոյս, և շօշափելւոյն՝ պատկեր մարմնոյս, և սրբութեցն անդղանճառից գերազանցեալ նոր սրբութի և քնեամն նշանաւ պայծառապարծ պսակեցեալ, զայնպիսի ոչ խոստովանօղսն մերժէ յերեսաց իւրոց հայրն ամենակալ 'ի ձեռն բանին իւրոյ էակցի, բարձեալ 'ի նմանէ և զաւանդ շնորհի հոգւոյն փառակցի. փակեսցէ զդուռն կենացս այս առագաստի յանդիման նորին:
Իսկ մեք զորս գրեցաք՝ ամին և վկայեմք; հաւատացեալ որում կարդեցաքս, յանուն և 'ի փառս ամենակալ Երրորդութեն և միում ածութեն, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Այն իմ հաւատ յԵրրորդութին, և այս 'ի մայրն իմ լուսափառ խոստովանեալ դաւանութիւն:

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ.

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾ ողորմած, բազմագութ, հզօր, ահաւոր, մարդասէր, օրհնեալ, կենդանի, անճառ, որ ոչ ելանէ երբէք ըստ բան քո իր անձեռնարկելի, որ և մնաց է անհնարաւոր. քո է հաստուցանել պտուղ քաղցրունէ ընդ փշոյ խստունէ, սկզբնահայրդ այսմ նորոգ և զարմանաւոր կանոնաց կենաց. քանզի բարի առնել ատելւոյն և աղօթս 'ի վերայ հալածչյն, և փրկութի հայցել խոցողին, և սպանողին ներումն խնդրել՝ 'ի քէն ընծայեցաւ պտուղս այս հրաշից. որոյ քաղցրութին անճառ է քան զօրինակ և բարեբանեալ կամաց քոց ախորժելւք և գովեալ շրթանց քոց ճաշակելւք. հոգի երեսաց և

զօրութի՛ գեղոյ մերոյ տէր Ք՛ս օրհնեալ 'ի բարձունս ։ Այլ մարդք երկրածինք և ամենավրէպք՝ և բարեմատոյց ձեռաց չարիս դարձուցին. իսկ դու լոյս և տուիչ լուսոյ ո՛չ լսես անէծս, ո՛չ ախորժես չար, ո՛չ կամիս կորուստ, ո՛չ ըղձանաս մահ, ո՛չ յուզիս 'ի խռովութէ, ո՛չ տիրիս 'ի ցասմանէ, ո՛չ հարկիս 'ի բարկութէ, ո՛չ մթանաս 'ի սիրոյ, ո՛չ այլայլիս 'ի գթութէ, ո՛չ փոփոխիս 'ի բարութէ, ո՛չ թիկանց շրջումն և ո՛չ երեսաց անդրադարձութի, այլ ամենևին լուսաւորութիւն և նկատումն փրկութեան ։

Բ. Եթէ քաւեսցես, կարող ես. եթէ բժշկես, զօրաւոր ես. եթէ կենդանացուցանես, բաւական ես. եթէ շնորհես, առատ ես. եթէ ողջացուցանես, հնարաւոր ես. եթէ պարգևես, ամենալի ես. եթէ արդարացուցանես, ամենարուեստ ես. եթէ մխիթարես, ամենիշխան ես. եթէ նորոգես, ամենակալ ես. եթէ հրաշագործեսցես, ամենաթագաւոր ես. եթէ վերստին հաստատես, արարիչ ես. եթէ կրկին գոյացուցանես, մ͞ծ ես. եթէ հոգաս ընդ մեր, ամենատէր ես. եթէ կորզես 'ի մեղաց, այցելու ես. եթէ չարժանեացս ընձեռես, օրհնեալ ես. եթէ յորսողէն զերծուսցես, փրկիչ ես. եթէ զեղցես 'ի քոյոցդ 'ի մեզ, հարուստ ես. եթէ նախ քան 'ի մէնջ խնդրելն դու կարկառեսցես, անկարօտ ես. եթէ լայնես նեղութենս, անդորրիչ ես. եթէ զվերջացեալս կոչես, խնամակալ ես. եթէ զսասանեալս հաստատես, վէմ ես. Թէ պասքելոյս արբուցանիցես, աղբիւր ես. Թէ զծածկեալսն երևեցուցանես, լոյս ես. Թէ զօգտակարսն իմ ծանուցանես, բարի ես. Թէ զբիծսն անտես առնիցես, երկայնամիտ ես. Թէ ընդ փոքուս 'ի դատ ո՛չ մտանիցես, բարձրեալ ես. Թէ ծառայիս ձեռն մատուցես, ստացող ես. Թէ աջովդ քո պաշտպանեսցես, յանձանձիչ ես. Թէ վհատելոյս դարման մատուցես, կերակրիչ ես. Թէ զանգէտս պարարեսցես, վարդապետ ես. Թէ զդիմեալս առ քեզ ընկալցիս, ապաւէն ես ։

Գ. Ոչ արդ քո են այսոքիկ, տէր ողորմութէ, ո՛չ միայն գրեալ, այլ կատարեալ և գլխաւորեալ, նախ-

նի նահատակդ համբերութեն վկայից, որ վասն իմոյ փրկութեն հանդիսացար զօրապէս յասպարիսի Ճակատուն, զի կակղեսցես զկարծր բնութի մարմնոյս գոռոզութեն վարժմամբ կրթութեան չարչարանացն վտանգի. և յանպարտակիրդ մարմին չափեալ ըղ֊բնութենս մերում զտաժանականն տագնապ տուժի, զի զգթութիդ որ առ մեզ՝ արդեամբք ցուցցես 'ի քեզ օրինակեալ, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակոլի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Ա. ԵՒ քանզի օր է օրհնաբանեալ և լուսաւորոգ կշռութեան երկուց ընտրութեանց արարածոցս սասանութեանց՝ յեղանակելոյ յայլ իմն էութի երկնակենցաղ անփոխադրելի, ամբարձելոցն խոնարհութեն և կործանելոցս վերբերութեն, սարսափելի Ուրբաթու մեծի Պասեքիս, յորում եկն եհաս ժամ բարեպատեհ գրել ինձ զայս նուագ ձայնի հեծութեան զուարճախառն երկիւղիւ, ահա ըղձալի համարիմ ասել աստանօր 'ի քոյոց այտի՝ զոր ընդ իմ կրեցեր, ա̅ծ բոլորից:

Բ. Կացեր յատենի քում ստեղծուածոյն իմոյս կերպիւ, ոչ խօսեցար տուիչդ բանի, ոչ բարբառեցար հաստիչդ լեզուի, ոչ ձայն արձակեցեր սասանիչդ երկրի, ոչ մռնչեցեր ամենազդեցիկ փողդ մեծութե, ոչ երախտեօքն քո յանդիմանեցեր և ոչ չարեօք նոցին ըմբերանեցեր, ոչ մափնեցեր ամօթոյ զմատնիչսն զքեզ տանջանաց մահու, ոչ 'ի կապելն զքեզ դիմադարձեցեր և ոչ յապտակելն դժուարեցար, ոչ 'ի թքնուլն թշնամանեցեր և ոչ ընդ

կուփելն երբեք խռովեցար , ոչ ընդ կատակելն սրտ-մտեցար և ոչ ընդ խաղ արկանելն երեսս փոխե-ցեր ։ Մերկացուցին զզգեստ պատմուճանին իբրև 'ի տկարէ, և դարձեալ ագուցին իբր անփրկանաւոր ըմբռնեցելոյ ։ Եթէ ոչ էր արբեալ կրկնակի քա-ցախ զանգեալ ընդ լեղւոյ, ոչ էր հեղեալ մաղձն իմ մթերեալ նախնի դառնութեն . Ճաշակեաց վհա-տութք և արգել անդէն տարակուսանօք , առին մոլեգնաբար և դարձեալ մատուցին անպատկառա-պէս ։ Գանիւ հարուածոց յետին անարգութե 'ի մէջ խառնիճաղանջն ամբոխի դատապարտեցին , ծունր կրկնեցին նախատանաց և պսակ եդին արհամար-հութե ։

Գ . Ո՛չ ետուն հանգիստ կենդանարարիդ , եթէ ոչ զգործի մահուն կրել քեզ պատրաստեցին . ընկա-լար իբր երկայնամիտ , առեր իբրև զհեզ , բարձեր որպէս համբերող , ըստանձնեալ իբր զպարտական զփայտն վշտաց . որպէս զծաղիկ շուշանաց հովտաց՝ ուսով բերեալ զգէնն կենաց , զի յարհաւրաց գիշե-րայնոց զխուրակերտս գահաւորակս մարմնեղէն գոյու-թեանս պահպանեսցէ 'ի դատապարտութեանն վայ-րի իբր 'ի խրախճան խնճոյից ։ Հանին արտաքս իբր զողջակեզ , կախեցին իբր զխոյն Սաբեկայ ձգեալ զեղջերայն , տարածեցին 'ի սեղան խաչին իբր զպա-տարագ , բևեռեցին որպէս չարագործ , պնդեցին իբր զապստամբ , զխաղաղութիդ երկնաւոր իբր զա-ւազակ , զանկապուտ մեծութիդ իբր զտառապեալ , զառ 'ի քրովբէից պաշտեցեալդ իբր զքամահեալ , զսահմանդ կենաց իբր զարժանաւոր սատակման մա-հու , զաւետարանիս նկարիչ իբր զհայհոյիչ օրինին , զտէր և զկատարումն մարգարէից իբր զհամառօ-տիչ գրեցելոցն , զճառագայթդ փառաց և զկնիք անքնին խորհրդոցդ հօր իբր զներհակ ծնողիդ կա-մաց , զօրհնեալդ իսկապէս իբր զտարագրեալ , ըզ-կապոյ օրինին լուծիչդ իբր զայր 'ի նզովս գրեալ , սյուրդ ծախիչ իբր զհերքեալ իմն կալանաւոր , զա-հաւորդ երկնի և երկրի իբր զհաւաստի պատժա-ւոր , զ'ի լոյս անմատոյց ծածկեալդ իբր զհողածին ըմբռնեալ ։

Դ. Ո՛վ քաղցրութ՟իդ և երկայնամիտ բարերարու-
թ՟իդ ողորմածիդ գթութ՟ն, որ վասն ապախտաւոր
և անօրինեալ ծառայիս տէրդ բոլորից զայս ամե-
նայն կամաւորապէս և հաւանողական հաճութ՟բ՝ կա-
տարեալ մարմնոյդ միութ՟բ 'ի քեզ ընկալար, և մինչև
'ի քնարան շիրմին տապանի անպակաս 'ի լրութ՟է
ամբողջ նոյնութ՟ն ա՟ծ անքնին՝ զնոյն կրեալ նախա-
տինս անճառ համբերութ՟բ, յարեար կենդանի ինքն-
իշխան բարձրութ՟բ լուսոյ, աննուազ մարմնով և
անթերի ա՟ծութեամբ: Օրհնեալ փառօք, գովեալ
գթութ՟բ, բարեբանեալ միշտ ողորմութ՟բ, յաւի-
տեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Եւ արդ անկեալ յերեսս հողանիւթ կեր-
պիւս, 'ի վայր խոնարհեալ ծնրադրական երկրպա-
գութ՟բ, զբարեգործիդ ողորմածութ՟ն զկենդանարար
ոտս համբուրեմ, զայս օրինակ մաղթանաց մեծիդ
ընծայեցուցեալ:

Բ. Աղաչեմ զքեզ, միայն խնամակալ, մարդասէր,
գթած, կեցուցիչ, հզօր, այցելու, պաշտպան, մի՛
ունայնասցի վաստակք աշխատութ՟ն փրկականդ կրից
մարդացելոյդ վասն իմ ա՟յ, մի՛ սուկ եղիցի քրտանցն
կաթուած խառնեցեալ արեամբ 'ի մատնութեանն
աւուր գիշերի. մի՛ լիցի ստուերացեալ լուսոյդ
երախտիս, զոր ձրի և առանց փրկանաց թշուառա-
ցելումս ինձ պարգևեցեր. մի՛ ջնջեսցին շնորհացդ
աւետիս, զոր կողից քոց կայլակք նորոգեցին. մի՛
անշահ եղիցին կրիցդ պտուղք, զոր կարօտութեա

իմում մատուցեր. մի՛ պարծեսցի բանսարկուն վանեալ՝ զքո ստացեալս իւրացուցանել. ահա յաղթեացես կամօք քո՝ ըղձից չարին, վերստին ապշեսցի միանգամ զարհուրեալն, կրկին պարտեսցի 'ի սպառ դատեցեալն. մի՛ անխայեր զազատարարդ քո բան, որ զստեղծեալս քո քեզ ընծայեալ՝ վերստին առ քեզ դարձուցանէ ։ Ո՜ անճառն արարեր բարերարութիւն յանակնկալ ժամուն յուսահատութեան, յորժամ բնաւ իսկ կորեալ և օտարացեալ էր կենդանութեանն շարժողութեան. մեռար անմահդ և զմահացեալս նորոգեցեր. եթէ զկանոն համաձևութեան օրինին փոխեցեր, արդ զդիւրինն և զհեշտականն և զևս հնարաւորն մի՛ արգելցես, սկզբնաձիր ողորմածութեան բարեգութ օրհնեալ և երկայնամիտ թագաւոր ։ Ազդեա՛ բանիւդ ամենազօրաւ, որ զգոյութիւն լուսոյն ստեղծեր 'ի նախնումն աւուր, և վաղվաղակի փոփոխեալ զըտայց 'ի լաւ անդր. և փոխանակ զի ես ոչ խնդրեցի հետևել լուսոյդ, դու ելցես ինձ յայց՝ ճառագայթ ծագման հայրենի կերպիդ, և կոչեցայց առաջի քո ծառայս վնասապարտ՝ ողորմեալ շնորհեալ առ 'ի քէն. ո՛չ է ժամանակ յերկարաձգութեան առ 'ի ըղպարտան հատուցանել, ահա շնորհեա ինձ տուապելոյս զերեսս քո՝ լո՛յսդ 'ի խաւարի սրտից վհատելոց ։ Արգէլ և կնքեա զընթացմունս ելիցն, որ միշտ զեղուն բարիքն հոսեալ 'ի յուշոյս իմ տեսութէ. պահեա ինձ զշնորհ ամենապայծառ գանձուցդ մնացականաց, որով պատուական գտեալ՝ քո՛ անուանեցայց, պաշտպանեալ 'ի քէն, անսահման բարի ։

Գ. Ահա ողորմեա ինձ, գթած, աղաչեմ զքեզ ողորմեա ինձ, հզօր, կրկին ողորմեա ։ Մի՛ փոխարկեր երկուանս ցաւոց ընդ չարեաց իմոց, բարիդ ամենևին. մի՛ բառնար 'ի վտանգելոյս զառ 'ի քէն պարգևեալդ շնորհ, մի՛ կապտեր զփչումն ամենօրհնեալդ հոգւոյ, մի՛ լուծաներ զխնկեալ զկնիք արքունական պատկերիդ ։ Մի՛ յայտնեսցին փուշք մեղանացս 'ի սրբուխս մտացս. մի՛ խզեր զկապ միութեան զընդ քեզ սիրոյն պնդութեան, մի՛ մերժեսցես զարուեստ զօրութեան լեզուոյս յարմարութեան, մի՛ պակասեցուցաներ զաջողուած աջոյս առ 'ի զլուսոյդ

մասունս բաշխել։ Մի՛ գրեր 'ի դպրութեան կենաց մատենից զմահուն պարտիս, մի՛ պահեր, մի՛ ինձ համարիր, մի՛ յիշեցուցաներ, մի՛ ամաչեցուցաներ, մի՛ նախատեր, մի՛ ոտն հարկաներ, մի՛ արձանացուցաներ զմեղկութեցն, մի՛ ամբարեր զկորստեանցն, մի՛ լիր գտեալ իմն ամբաստաներ։ Մի՛ յարուցես ընդ իս զծառն անիծից, մի՛ արձակեր 'ի յիս զսաղարթ մխասուցն, մի՛ ընծիւղեր զծաղիկ մեղացս, մի՛ բերցես ընդառաջ զնամակ պարտուցս, մի՛ արտաբերեր զէութի պտղոյն։ Մի՛ թուեսցես 'ի Ճիւղս երկրաստեղծ մատանցդ զպիտոս գործոցս, մի՛ մատուսցես բան ընդդէմ ահեղ զանօրէնութիս իմ յիշատակել, մի՛ մատնեսցես իմոցս կամաց զաւանդս հոգւոյ վարել 'ի գերութեան, մի՛ աստէն զիս փառաւորեր՝ զի անտանօր դատապարտեսցես, մի՛ նուազութք այսր անցաւորի զյաւիտենական բարիսն տուժեր, մի՛ 'ի սակաւում այսմ ժամանակի զանվախճանելի զփառսն չափեր, մի՛ ընդ հովտիս վշտաց հեծութեան զանախտական զկեանսդ գրաւեր, մի՛ ընդ ստուերի այսր մթութեան զանճառելիդ լոյս փոխանակեր, մի՛ զերասանակ մըտացս լքցես՝ ըստ արտուղի հետս հետևել, մի՛ զկամուրջ կենցաղոյս գրեսցես ինձ հանգստեան բաւականութիւն. մի՛ զհովլիտ հանճարոյս ստուերական պահեր 'ի հանդերձեալսն ինձ հրապարակել։ Եթէ ամբարես զառանց համարոյ գործոցս իմ չարիս, մեռայց կենդանւոյն. եթէ շտեմարանես 'ի սրտի, աստըստին կիզեալ անբոց այրեցայց. եթէ քննեսցես զանօրէնութիս, առանց յանդիման քեզ լինելոյ 'ի սպառ հալեցայց. եթէ տնկակից ինձ թողցես զմեղսն, 'ի նոսին վատնեալ մաշեցայց։

Դ. Ողորմեա՛, մի՛շտ զօրեղ ամենակարօղ, փախնուլ չարութեցս որ յիս, զի բարիդ քո եկեալ փոխանորդեսցէ. հրամայեա՛, պթած, խնամակալ, գովեալ, լոյս անշիջանելի, զցրութեամբ անսահմանելեաւ, զի նոր հաստատեսցի գոյուն բնութէս մարմնեղէն յարկի անդամոյս. յորում հանգուցեալ անլքանելի բնակեսցես բազմեալ ախորժ տենչանօք՝ միութք հոգւոյս իմ ընդ քեզ. զապականութի մեղացս մերժեալ 'ի սպառ՝ յանարատութի զիս պատրաստեսցես

ամենակեցոյց Թագաւոր անմահ տէր Յս՟ Քս՟, օրհ-
նեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԵՒԹԱՆԱՍՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՅԻՇԵԱ տէր, տէր գթութեանց, սիրողդ իրաւանց, ա՟ծ ճշմարիտ. նայեաց վերստին 'ի բնութեանս կերպարան միշտ սխալական. զննեաց ինձ դարձեալ զամենընթաց տարածմունս ելից արեանս շարժողութե՟. բժշկապէս մատի՟ր տեսանել, զի մարդ եմ հաստատեալ մտօք խակութե՟ թերի խորհրդոց յայն ինչ, զոր դու իսկ վկայեցեր տեսողդ ոչէից՝ միայն դու անմահն սուե՟ խաւարի: Ապա իրաւունս է գրել ինձ ընդ մեղուցեալսն մարդկօրէն վրիպանաց սխալմամբ պարտեալ կրկին իբր զերկրածին մահացու մարմին, քան բանիւ քում սուտ երևել. քանզի արդարև՛ դիտակ իսկ ես, թէ չար է արարն և ընդաբոյս չարութի՟ն մեր, և ոչ փոփոխին խորհուրդք մեր յաւիտեան, ըստ հոգեհանճար իմաստնոյն կանխազեկոյց առակի:

Բ. Ողորմեաց զսատկութիւն տանջանացն, որ պատրաստեալ և հնայ ինձ՝ արկանել զորդիս գեհենին զարդ մահուն յաւիտենականի. բարձ զամօթոյս պարտիս, որ պահեալ է յայտնել թշուառականիս յետին ատենին յանդիմանութեան: Արատ խաղաղութե՟ յառաջապարգև ողորմութե՟ քո ընծայեսցի. զի մի՛ անտանելիքն ահաւորութեան 'ի ցոյցս ինձ եկեալ կերպարանեսցին, անյոյս ապշութի ընդ կենաց զղջման առաջի կարգեալ, դատաստանն ահաւոր, անկաշառ և անխաբելի դատաւորն, ամօթն սոսկա-

լի, կշտամբանքն սարսափելի, յանդիմանութիւն անփախչելի, տագնապն անձողոպրելի, պակուցումն անխրախուսելի, դողումն անվճարելի, լալումն անսփոփելի կրծումն ատամանցն անբժշկելի, ապականութիւն անողջանալի, անէծքն սարսափելի ածային քո բանիդ, փակումն գթոյն և արգելումն ողորմութեանն: Որ ընդ գալարելն երկնի և ընդ երկրի դղրդելն ընդ կարծրութի յատակիս, ըստ կուտակելոյ կոհակաց խռովութե ծովու իբր փախստեան կերպ ցուցանելով, մի զմիոյ հետ խափանեն կասեալ յերկոցունց. և տատանեալ սասանեալ լայնատարած գետնոյս թանձրութե 'ի հիմանց անտի, ընդ ուժգնակի բախման թնդելոյ ներքնային խորոց հարթէ զլերինս, և հալեալ հրդեհին բնութիւք վիմաց և ամենայն տարերաց գոյից. այլայլին երկինք յանեղծ փոփոխութի, և յեղանակին արարածք տարերօք իւրովք 'ի նորոգ նմանութի: Ծածկուիք գործոցս հրապարակին և աներևոյթք կրից մեր յայտնին. վարք կրօնից ներգործեցելոց 'ի մարմինս մեր նկարին. Թագաւորն երկնից յատենի նստի, վճիռ հատուցմանն 'ի ձեռին իւրում: Հա՛ վա՛յ ինձ եւթնիցս անգամ կրկին եղկութք, ըստ չափոյ կշռութե այսր համարոյ, որ զանբաւութիւս թուոց պարագրէ: Զինչ գործեցից ողբալիս հոգի յայնմ մեծի աւուր վտանգի. քանզի սաստիկ է յիշատակն իսկ յառաջեալ քան զհանդիպումն. զոր ոմն մարգարէ զօրինակին նմանութիւն 'ի դէմս բերելով, զձեպ տագնապի անզերծ փախստեանն նշանակէ ասելովն. զոր օրինակ եթէ փախնուցու ոք 'ի ձեռաց առիւծու և պատահեսցէ նմա արջ, և փախնուցու յերեսաց արջոյն և մտանիցէ 'ի տուն և յեցուսցէ զձեռն իւր 'ի յորմ, և խածանիցէ զնա օձ. և դարձեալ կրկին սաստկացուցանէ առ նոյն կերպարան իրի զտեսիլն քստմնելի. ո՞չ ապաքէն, ասէ, խաւար է օր տեառն, օր խաւարոյ և մթոյ, օր ամպոյ և մառախղոյ:

Գ. Յորժամ հրեշտակն պահպանողական կենակից հզօր ոստիկան իրաւամբք ամբաստանեսցէ, և հատուցանօղն ահաւոր արդարութբ յանդիմանեա-

ցէ. սպասաւորք թագաւորին առանց խնայելոյ խու֊
ճապէն, զոմանս 'ի կեանս հրաւիրէն և զոմանս յա֊
մօթն դատապարտէն. կիսոց դէմս լցեալս ծաղու֊
ցուցանեն, և ինձ ահարկուս և քստմնելիս երևեցու֊
ցանեն. ոմանց պսակս լուսապաճոյճս մատուցանեն,
և այլոց կորուստ մահու բողոքեն. արդարոյն ձայն
աւետեաց, և ինձ գոյժ անվախճան վշտաց: Յոր֊
ժամ առ բարիսն՝ մահու յաղթութ͞ի 'ի սպառ մեռա֊
նի, և ինձ չարագործիս կրկին յարակայի. ուր դը֊
րանն բախել ոչ ինչ ազդիցէ, վճար եղեալ գթու֊
թ͞են առ իս: Յորժամ դպրութիւնք հրաշիցն զար֊
մանալեաց, որ են ծածկեալքն յայժմուցս հասա֊
րակաց վարուցն տեսակք մարդկային բնութ͞եա գոր֊
ծոց, յաղագս որոյ եղեն գոյութ͞իք ա͞մ էից, յիւրա֊
քանչիւր մարմինս անպակաս զրութ͞բ իսկոյն երևին.
և խորութ͞իք անճառիցն կնքեցելոց յիմաստից աս֊
տեացս առաջի աչաց մերոց կերպարանին: Ուր
այժմ շահավաճառութիւնք ողբոց և արտասուաց
զերկինս գրաւեն, և անդ իբր զապաժաման ընդու֊
նայնութ͞իք արհամարհեալք լքանին. հառաչմունք
հեծութ͞ե ոչ կանխաւ աստի առաքեալ, չէ երբէք
գտանել անդէն. ողորմութ͞իք ճչդոյլ սերմանեալ
ոչ պայծառ վառմամբ գնան առաջի: Ուր տա֊
պանն նախայանցիցն և կտակարանն տիրանարգիցն
և նշանն ահաւոր այժմուցս՝ յանդիման եղեալ մե֊
ծաձայնս դատախազեն. յորում սոսկալի վայրի ոմն
զուխտն կցորդութ͞ե հայրենի և ոմն զխզրանն վկայու֊
թ͞ե անտեսիցն և ոմն զարիւն մեծին ո͞յ ամբաստան
իմն իրաւացի առաջի իմ տարածանեն: Զտան֊
ջանարանսն բազմապատիկս անձամբ անձին ստէն
իսկ պատրաստեցի, զի՞րդ մխիթարեցայց համա֊
ռօտեալս յուսոյ. զի եթէ զօրքն լուսոյ՝ դասուք ար֊
դարոցն, որ փառաւորեալքն են երանութ͞բ, սար֊
սեն դողալով, ոչ բաւեն բերել զահաւոր տեսիլ ե֊
րեսաց մեծ դատաստանին, ես եղկելիս՝ աւանդա֊
կորոյս սատակման որդիս ո՞ւր երևեցայց. որ ոչ միայն
չեմ պսակելոց, այլ և պատուհասն իմ անտանելի
և կորուստն անսպառելի:

Դ. Այլ արագեա՛, ամենապարգե՛ւ զօրութ͞ի ան֊

ճառ, ձեռն փրկութեան 'ի կորուստ գերելոյս. զի օգնեալ 'ի քէն՝ դարձայց միւսանգամ 'ի դրանց դժոխոց, ամենապատրաստ հանդերձեալ ամենեւին անվտանգելի պրծեալ 'ի պատժոց. աստանօր տեսեալ մտացս իմաստիւ զապագայիցն դիպուածս, բաւականացեալ 'ի լուր երկիւղին 'ի տագնապէ տանջանաց՝ ահիւն համբաւով, կամօք քո բարեաց զերծեալ ապրեցայց. եւ մի՛ մատնեցայց կորեանցն առիւծուց, որք խնդրեն 'ի քէն զիս 'ի կերակուր՝ ծախել ատամամբքն գազանութեան. զի զորովայն մահուն լցուցեալ՝ զաստուստ պարարեալս անդ ձգեալ հալէն, ուր անսպառ պահի նկարուած մթերիցն 'ի ծախումն յաւիտենից: Օ ի դու միայն բաւես կորզել 'ի ժանեաց սատակմանն 'ի կեանս եւ յերանութիւն, ընաւից ապաւէն թագաւոր լուսոյ տէր Յիսուս Քրիստոս, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ, ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ՆԻ արդ 'ի վերայ այսքանեաց յուսահատութեանց եւ ահարկու սրտաբեկութեանց, պակուցանողական սաստկութեանց անձային բարկութեանց, տագնապեալ ոգւով թախծութեան 'ի սպառ, աղաչեմ ըզքեզ Տէր անձածին. հրեշտակ 'ի մարդկանէ, մարմնատեսիլ քերովբէ, երկնաւոր արքայուհի, անխառն իբրեւ զօդ, մաքուր որպէս լոյս, անշաղախ ըստ նմանութեան պատկերի արուսեկին բարձրութեան, գերազանց քան զընակութիւն անկոխելին սրբութեանց, երանաւոր խոստմանն տեղի, Նդէմ չնչական, ծառ կենացն անմահից բոցեղէն սրոյն պարունակեալ, 'ի

բարձրելոյն հօրէ զօրացեալ և հովանացեալ, հանգստեամբ հոգւոյն հանդերձեալ և մաքրագործեալ, ընակութեամբ որդւոյն յարդարեալ և տաղաւարեալ. միածինն հօր և քեզ անդրանիկ, որդի քո ծննդեամբ և տէր արարչութեամբ. ընդ անաղտ մաքրութեանդ և անբիծ բարի, ընդ անարատ սրբութեանդ և խնամակալ բարեխօս։ Ընկալ զմաղթանս այսր աղերսանաց քում դաւանողիս, և մատո ընծայեա ընդ սմին խառնեալ զբանն իմ նախնի մեծիդ ներբողի 'ի քոյդ պաղատանս. հիւսեալ միացո զմեղուցելոյս դառն հեծութի ընդ քումդ երջանիկ և խնկաւորեալ հայցուածոյ, տմունկդ կենաց պտղոյն օրհնութե. զի 'ի քէն միշտ օգնեալ և բարեգործեալ, և 'ի մաքրական քո ծնելութինդ ապաւինեալ և լուսաւորեալ, կեցից Քի որդւոյ քոյ և տն։

Բ. Օժանդակեա թևոցդ աղօթիւք, խոստովանեալ մայրդ կենդանեաց, և ելից իմ յերկրէս հովտէ, առանց լլկանաց հեռևել 'ի կեանս օթեվանացդ պատրաստուէ. զի թեթևացի կատարածն իմ ինձ ծանրացելոյս անօրէնութք։ Արասցես տօն ինձ բերկրութե զօրն իմ տագնապի, ողջացուցիչ երկանցն Եւայի. բարեխօսեա խնդրեա աղաչեա, զի ըստ անճառելի մաքրութեանդ և ահա զբանիդ հաւատամ զընդունելութի։ Արտասուօք օգնեա վտանգեցելոյս, գոլեալդ 'ի կանայս. ծնունր խոնարհեցո առ իմ հաշտութի, ծնօղդ այ. ընդ իմում թշուառիս հոգա, խորան բարձրելոյն. ձեռն տուր անկելոյս, տաճար երկնային. փառաւորեա զորդիդ քո 'ի քեզ՝ անծօրէն ինձ հրաշագործել քաւութի և ողորմութի, աղախին այ և մայր. բարձրասցի պատիւ քո ինև և ցուցցի փրկութի իմ քև։

Գ. Եթէ զիս գտցես՝ տիրամայր, թէ ինձ ողորմեսցիս՝ սրբուհի, թէ զկորուսեալս շահեսցիս՝ անարատ; թէ զհարթուցեալս յանձանձեսցես՝ երջանիկ, թէ զամաչեցեալս յառաջ մատուսցես՝ բարեշնորհ, թէ յուսահատելոյս ինձ միջնորդեսցես՝ միշտ ոք կոյս, թէ զմերժեալս ընտանեցուսցես՝ մեծարեալդ այ, թէ յիս ցուցցես զգթածութիւն՝ լուծիչդ անիծից, թէ զծփեալս հաստատեսցես՝

հանդիստ, թէ 'ի խռովութեանցս յուզմանց փոխեսցես զիս՝ խաղաղարար, թէ վրիպելոյս ինձ հնարաւորեսցես՝ գովեալ, թէ վասն իմ մեռցես 'ի հանդէս՝ մահու նահանջիչ, թէ զդառնութիւս իմ անուշեսցես՝ քաղցրութի՟, թէ զբաժանմանն իմ խտրոց քակտեսցես՝ հաշտութիւն, թէ զանմաքրութիւս իմ բարձցես՝ եղծման ընդոտնիչ, թէ զմատնեալս մահու փրկեսցես՝ կենդանի լոյս, թէ զլալեացս ձայն հատցես՝ բերկրութի՟, թէ զխորտակեալս կազդուրեսցես՝ դեղ կենաց, թէ 'ի կործանեալս յիս ակնարկեսցես՝ հոգելից, թէ ողորմուք ինձ պատահեսցես՝ կտակ նուիրեալ։ Օրհնեալդ միայն 'ի շրթունս անբիծս լեզուաց երջանկաց, ահա կաթիլ մի կաթին քումդ կուսութե՟ յանձն իմ անձրևեալ՝ կենաց ինձ զօրէ, մայրդ բարձրելոյ տ՟ն Ա՟ի արարչին երկնի և քնաւորին երկրի, զոր անճառապէս ծնար բովանդակ մարմնովն և համայն ա՟ծութ՟ն, որ փառաւորեալն է ընդ Հօր և Հոգւոյն ս՟յ էութ՟ և անքննութ՟ մերոյին բնութ՟ս միացելով, ամենայն և յամենայնում, մի Երրորդութ՟ն. նմա փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ընդ ա՟ծածնին մաղթանաց՝ ահա և զվերնոցն անմահ հրեշտակացն լուսակերպից զաղերս հայցուածոց, որ վասն իմ գոչեն առանց լռելոյ հանապազորդեան արգահատութեամբ մաքուր բերանոց, ընկալ բարեգութ. որք են բարիք բարեգործեալք 'ի բարերարէդ անկիրթք չարեաց, հաստեալք յա-

մինչխան հրամանաց էիդ , զօրութիւք հզօրք անկարկութեան բարձրելոյդ , սէրք , մաքուրք , անարատք , օրհնեալք , վայելչականք , յաղթօղք և անպարտելիք , և ըստ ընթացից տեսութեան մտաց արագունք ։

Բ · Որք և պտղակորոյս տնկոյ թզենւոյն եռամեանն դատարկութիւ , որ զընաւ յաւիտեանս պարունակէ ժամանակն՝ զանցեալն ընդ ներկայիս և ընդ ապառնւոյն , յամայր յամրութիւն յերկարաձգելոյ , յայգի աշխարհիս արմատացելոյ , սին սաղարթիւն պաճուճելոյ՝ զրկեալ 'ի պտղոց , որ է ճշգրիտ պատկեր թշուառ մարդկութեանս , սոքա բարեխօսք , հանդերձիչք , այլ և խնամակալք · որ դեգերին հանապազ առ մեզ՝ ընդ մերում կրից կարեկցելով , բարեմասնութեան մեր սպասեն · և յաւիտենականն կենդանութիւ փրկութեան մեր աղօթեն՝ զայս բան ասելով , զգործս ձեռաց քոց մի անտես առներ ։ Վասն զի արդարև մեր են այս աղաչանք 'ի բարերարէդ այ վասն մեր կարգեալ առ նոսա · զի նոքա բանիւ են ստեղծեալ , և մեք ձեռօք ներգործեալ ։ Որք և գալոց են ընդ միածնիդ վկայք սոսկալի դատաստանին հատուցման , ճշմարտաբան դատախազք յանցաւորութեան երկրայնոցս , յահաւորին ատենի յայտնիչք իրաւամբք զմատակարարութիւն որ առ մեզ · որ և անտանօր կարեկցեն ազդեալ հառաչմամբ զմշտանուէրն նուագ ձայնի , ողորմեա՝ դու ստեղծեր , մի կորուսաներ ։

Գ · Արդ ընդ գոհաբանութեան ձայնիցն խնդրուածոց անմահականացն վեհից՝ և 'ի մեր հեծութիւս հառատեսցիս , ընաւեից արարիչ , որ յաղթես գթութիւդ քո վերնոցն և ստորնայնոցս · քանզի քո է բարերարելդ առ մեզ և առ նոսին ։ Արդ վասն բարեզարդութեան անախտականացն , հրաշատեսիլ հրակերպիցն , անշաղախ մաքրոցն , անմեղիցն , բոցանիւթիցն , հոգեղինայն և անվանելեացն , ամենաճեպուն առաւելութեամբ 'ի բարձրն ընտրականութիւն գերափայլ յաճախ գիտութիւ՝ անցուրտ ջերմութիւ ջեռուցանօղք , ինքնաբուն տապով ածսիրութեան ըստ ինքեանց զմերս սպառնասեր սրտիցս անբոլբոջ շիջուածն , այրել անաղօտ 'ի մեծախորհուրդ սրբում սե-

ղանիս՝ որ 'ի խորանիս, առանց նիրհելոյ և դանդաղանաց սպասել հրամանաց երանականաց կեցուցիչ կամաց ամենասատեղծիդ, քրովբէօրէն առաքինութե̃ յա̃ճ միացեալք անբաժանելի ։ Որք երկնաւոր պետութի̃ք են մեծք, և զլխաւորութի̃ք անբիծք, ահաւորք, երկնաւորիդ ո̃յ ազատազնեայ պաշտօնեայք, 'ի յամ̃ պ̃յծ լուսոյ ցօղք նշուլից ։

Դ․ Որովք և ինձ մեղաւորիս հողեղինի մարդասիրեսցես ողորմել, Յիսուս, աղաչանօք իմոյն հրեշտակի, դարձուցանելով զիս, տէր, 'ի բարիդ քո հետս լուսոյ․ զի զաւանդ հոգւոյս իմ պաշտպանութե̃, զոր հաւատացեր նմին տեսչութե̃, զընկալեալն 'ի քէն 'ի կենցաղ աստեացս՝ ուրախութ̃ սրտիւ յիս բերկրեալ, անմեղադրելի առ 'ի քէն օրհնեալ՝ խնդալից դիմաց զուարճութե̃՝ քեզ, արքայ բարձրութե̃ փառաց անհասից, 'ի խրախճանս կենդանախումբս բերկրեցելոցն պարուց մատուցեալ ընծայեցուսցէ, գովեալ ողորմած ։ Եւ քեզ անքննին ընդ հօր անհասի՝ Թուակցութ̃ հոգւոյդ անճառի վայելէ փառք պատիւ և երկրպագութի̃, յաւիտեանս յաւիտենից․ ամէն ։

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի ․

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա․ Տէր ա̃ծ բարերար, բազմապարգև Թագաւոր, կենաց պատսպարան, լուսոյ կերպարան, լայնատարր հանգստարան․ որ յաղագս մեղուցելոյս եկեալ մարմնացար, գործեցեր զանպատումն և հանդերձեցեր զհրաշալիսն, մինչև կատարեցեր զառեցեալն ընդ ամենալիր ա̃ծութե̃դ ։

Բ․ Ն̃րդ վասն առաքելոցն մե̃ց յերկնաստեղծ քո

ձեռացդ ձեռնադրելոց և հոգւովդ սրբով օծելոց, զորոց զգովեստն արժանաւորութե՟ ըստ իմում կարի՝ առ 'ի փառս քո, տէր ամենայնի, յայլում բանի պաշտեցի, և ինձ ողորմեսցիս յիշատակաւ սիրոյ նոցին ընտրութեան: Շաւիղ ինձ ելից նոքօք հանդերձեսցես յերանութի՟ն փափաքելի. ձայն բարի հովուութե՟ նոցին 'ի յողջոյն ինձ կենաց քաղցր լուիցի: Մասն կալայց 'ի յանեղծութի՟ փրկութե՟ տօնեցեալ յուսոյն՝ ընդ առաջնորդացն կենաց, սկզբնաշնորհիցն պատուոյս, փառաւորեալն դասուց, գետոցն բանականաց, աւետարանչացն բարձանց, իշխանացն պանծալեաց, լուսապայծառ թագիւ պճնելոցն, 'ի զարդ անկապուտ զօրութե՟ շնորհին պայծառացելոց, խաղողն զուարթութե՟ տիրական լուսոյն կատարելոց:

Գ. Ընդ աշակերտաց մեծիդ հրամանի բարձրեալդ ա՟յ Ք՟ի՝ և մարտիրոսացն ընտրելոց նահատակութ՟, որք մահացու և վշտաչարչարն մարմնով, վտանգաւոր և ամենակիրն անդամօք, երկրաւորական և հողազանգուածն բնութեամբ մարտուցեալ ընդ տարրդոյից ամենայն նիւթից՝ պսակեցան բարձրացան և կենդանացան հոգեպէս. արիաբար ելեալք 'ի յերկրէ, ըստ մարգարէին, վկայք ճշմարիտք ամենափորձն մահու, իմանալեացն անտեսիցն և ծածկելոց աներկբայ բարեացն յուսով տեսելոցն աստէն նկատիչք. աշակերտք առաքելոցն և չարչարակիցք նոցին. որ հաւասարեալ գործովք ընդ նոսին, կատարեալ լրմամբ անպակասելեաւ պարեն 'ի խրախճանս անկէտն երանութե՟. որոց հաճոյական և ընդունական մաղթանօք, արիւնընծայ վաստականուէր քրտնակնդրուկ աղերսիցն յարգմամբ՝ ընկալ զիս նորոգ ըստ նոյին մասին անեղծ փրկութ՟ 'ի քեզ արձանացեալ:

Դ. Ընդ խաղացեալսն հուրբ և սուսերբ արեամբ ներկելոցն, և ճգնաւորացն մէջ հարցն միանձանց և քեզ հետևելոցն, որդի ա՟յ, անպարտելի քաջութ՟ և անպատիր զգաստութեամբ, ընդ դժնեայ գոռոզի մարմնոյս բռնութե՟ արիապէս մարտուցեալ, սովիմբ վանեցին զանմարմինն Բելիար. և մշտամարտ հան-

դիտի յասպարիսի կենցաղոյս առանց զզուանաց ծանրութեռնութեան 'ի լայնածաւալ ծփանաց աշխարհիս ծովու տապանակաւ մարմնոյս թանձրութե ըղթեթևութի հոգւոյն թռուցեալ՝ 'ի նաւահանգիստն կենաց հասին. և իբր սիրօղք վերնում վիճակին առանց յետնոցն մոռածութե, զթագն յաղթութեան համարձակապէս պայծառ ճոխութք պճնեալ իսկապէս 'ի գլուխ կապեցին. վասն նոցին արժանաւոր մաղթանաց և նուիրական հայցուածոց և զիս զմեղաւորս 'ի պատժականաց ընկալ ընդ նոսին:

Ե. Նու ահա խառնեալ զանմաքուրս բան ընդ նախագրեալ երջանկացն փառաւորական աղերսարկութի, որ վասն իմ գոչեն քեզ 'ի հաճութի, և ես ընդ նոսին իբր դառնութի եդեալ ընդ քաղցու, կամ տատասկ ընդ ողորկութե, տգեղութիւն ընդ վայելչութեան և տիղմ ընդ գեղեցկութե մարգարտի, կամ հող ընդ յստակութե ոսկւոյ, և կամ քարինս անարգս ընդ պայծառութեան արծաթոյ, բացասութի ընդ ճշմարտութեան, կամ աւազ ինչ ատամնառու ընդ կակղութե զանգուածոյ հացի. արդ լուր, հզօր, հնարաւոր, գովեալ, զնոցայն վասն իմ և զիմս ընդ նոսին 'ի նոցին գովեստ, 'ի փրկութիւն իմ և 'ի փառս քո, ամենագութ, բարերար, օրհնեալ, երկայնամիտ, կարօղ, 'անքնին, անճառ, անեղծ և անստեղծ: Քոեն պարգևք, քո են շնորհք. դու սկիզբն և պատճառ բարեաց ամենայնի: Ո՛չ ես դատապարտիչ, այլ ազատիչ. ո՛չ ես կորուսիչ, այլ գտիչ. ո՛չ ես մահացուցիչ, այլ կեցուցիչ. ո՛չ ես տարագրիչ, այլ ժողովիչ. ո՛չ ես մատնիչ, այլ ապրեցուցիչ. ո՛չ ես ընկղմիչ, այլ վերածիչ. ո՛չ ես գլորիչ, այլ կանգնիչ. ո՛չ ես անիծիչ, այլ օրհնիչ. ո՛չ ես վրիժառու, այլ շնորհիչ. ո՛չ ես թշուառացուցիչ, այլ մխիթարիչ: Ո՛չ եղծանես, այլ գրես. ո՛չ սասանես, այլ հաստատես. ո՛չ ոտն հարկանես, այլ սփոփես. ո՛չ պատճառս յօդես մահու, այլ հնարս խնդրես կենաց. ո՛չ ես 'ի կամս չարժեալ սատակման, այլ 'ի փրկութի ողորմութե: Ո՛չ մոռանաս զայցելութի, ո՛չ լքանես զբարի, ո՛չ արգելուս զգթութի, ո՛չ բերես վճիռ կորստեան, այլ կտակ

ազատութեան ։ Ո՛չ թշնամանիս յաւատութե̃ց , ոչ բամբասիս 'ի շնորհաց , ոչ հայհոյիս 'ի պարգեւաց , ոչ նախատիս 'ի ձրի ձրից , ոչ անգոսնիս յերկայնմտութե̃ց , ոչ եպերիս 'ի ներութե̃ց , ոչ բանսարկիս 'ի բարութե̃ց , ոչ անպատուիս 'ի քաղցրութե̃ց , ոչ քամահիս 'ի հեզութե̃ց , ոչ առաքին այսոցիկ տրտնջմունք , այլ անլռելի գոհաբանութի̃ք ։ Բա՛րձ զձեռս իմ, հզօր ․ լո՛յծ զանէծս իմ, օրհնեալ ․ քաւեա՛ ըզպարտիս իմ, ողորմած ․ Ջնջեա՛ զյանցանս իմ, գըթած ․ մատո՛ մատն այցելութեան , եւ անդստին իսկ կատարեցայց ․ զի՞նչ քեզ , տէր , քան զսոսին դիւրագոյն , եւ կամ զի՞նչ ինձ պարտաւորիս կարեւորագոյն ։ Այլ կենդանագրեա՛, բարեխնամ, քոյինաստեղծ պատկերիս փչումն կրկին 'ի շունչ նորոգման լուսաւորութե̃ մաքրական շնորհի զամենամեղս ոգի պաշտպանեալ ։

Զ․ Մի՛ ածեր , ողորմած , ինձ օր տարաժամ 'ի համառօտս երբէք՝ անթոշակ ապաձեռնութբ̃ ընդ անկատար ուղւոյն հետեւել , մի՛ մատուցաներ բաժակ դառնութեան 'ի ժամ ծարաւու ․ մի՛ փակեր , գթած , իմ հանդէպ զյաջողուած հոգեւոր օգտիս , եւ մի՛ իբր յանկարծադէպ հինից ասպատակ գիշեր մահուն ինձ պատահեսցէ ․ մի՛ տապ տօթոյն յանպատրաստ պահուն զարմատս ․հատեալ ցամաքեցուսցէ , եւ մի՛ լուսնական դիպուածք հասեալ գաղտնեօք վնասեսցեն ․ մի՛ պահեսցի ինձ սաւն մեղացս , եւ մի՛ հոսանք ուղխից կենցաղոյս զիս ողողեսցեն ։ Մի՛ հանգիստն մահ բերիցէ , եւ մի՛ ննջումնն 'ի սատակումն յառաջեսցէ ․ մի՛ քունն ինձ կորուստ լիցի , եւ մի՛ նիրհումնն ապականութի̃ գործեսցէ ․ մի՛ վախճանն անյարմար 'ի վերայ իմ արշաւեսցէ , եւ մի՛ շնչոյս վերարձակութիւն ըմբռնեալ 'ի խոնարհ լքցի ։

Է․ Դու ես տէր , դու գթած , դու բարերար , դու երկայնամիտ , դու ամենակարօղ , առ ամենայն բան անհասութեան անճառ զօրաւոր , քաւել փրկել կենագործել լուսաւորել , վերստին հաստատել , 'ի ժանեաց կերչաց գազանաց եւ կամ յատամանց վիշապաց 'ի կեանս կորզել , 'ի խորոց անդնդոց 'ի լոյս բերկրութե̃ ածել , եւ 'ի հեղձմանէ ծփանաց մեղաց

ընդ արդարս երջանկաց փառօք բազմեցուցանել։ Ամենայն ոգի քեզ ակնկալեալ յուսով սպասէ, կարօտեալ քում շնորհաց, եթէ երկնայինք և եթէ երկրաւորք, եթէ անկածն մեղօք և եթէ ամբարձեալն արդարութեամբ, եթէ տէր և եթէ ծառայ, եթէ տիկին և եթէ աղախին. և 'ի ձեռին քո է շունչ կենդանական բոլորեցուն։ Եւ քեզ ընդ հօր և հոգւոյդ սրբոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԲԱՐՁՐԵԱԼ անքնին, զօրութիւն ահեղ, տէր արարածոց, թագաւոր երկնի, ստեղծիչ հրեշտակաց, գոյարան մտաց, հաստիչ հրեղինաց, սեռ բարի հոգւոց, աշտարակ ապաւինութեան, անդորրութիւն հանգստեան, տեսարան լուսաւորութեան, պայծառութիւն բերկրութեան, ճանապարհ երանութեան, պատճառ կենդանութեան, առիթ բանաւորութեան, փրկութիւն առանց չարութեան, առաջնորդ խաղաղութեան, պարիսպ ամրութեան, պատուար պահպանութեան, ցանկ բոցոյ մեծի օրհնութեան, սահման անոխակալութեան, յիշեալ յայսմ ողբերգութեան մատենի բանիւ խոստովանութեան և զոր 'ի մարդկային ազգէ թշնամիս մեր՝ 'ի բարի, և արա՛ կատարեա՛ նոցին քաւութիւն և ողորմութիւն։ Մի՛ բարկանայցես նոցա վասն իմ, տէր, իբրև զորս բամբասողաց՝ առ յաճախ սիրոյդ որ յիս, այլ որպէս զչարս կշտամբողաց և իրաւամբք նախատողաց՝ ներեա՛ յանցանաց նոցա։ Եւ արդ մատուցեալ երկաքանչիւրոցս առաջի քո, արդարադատ, ոմանք առ մեզ փաստակարագոյնք սակաւուք,

թերևս և յիրաւի բամբասելոցս, և ես առ քեզ, ամենապարգև, անթիւս և անկշռելիս բազմօրինակ ուխտազանցութիւնս ։

Բ․ Արդ յիշեալ զքո մեծութիդ, տէր, նայեցեալ 'ի յիմս անարգութի․ և ընդ խնդրելս իմ 'ի քէն բարի իմոցն ատելեաց, և դու առ քոյս ըստ քում մեծութեդ անճառելիս հրաշագործեսցես ։ Մի՛ սատակեսցես զիմսն խածանօղսն, այլ փոփոխեսցես․ խլեալ զխոտանս բարս երկրաւորս, զբարիսն արմատացուսցես և յիս և 'ի նոսին ։ Մանաւանդ զի դու լոյս ես և յոյս, և ես խաւար և յիմար․ դու իսկութի բարի գովելի, և ես համայնիւն չար ապիկար․ դու տէր ստորիցս և երկնից, և ես անիշխան ընչոյս և հոգւոյս․ դու բարձրեալ 'ի կարեաց զատեալ, և ես տաժանաւոր և վտանգաւոր․ դու 'ի վեր քան զկիրս երկրիս, և ես կաւ անարգութեան գարշութե․ դու ըստ մարգարէին մնաս յաւիտեան յանբաւ բարձրութե, և ես միշտ կործանիմ ըստ նորին բանին․ 'ի քեզ ոչ է մթութի կամ նենգութիւն, և ես բաւանդակն իսկ իցեմ՝ որ զաւանդն իմ ոչ պահեցեմ ։ Հան զիս 'ի բանտէս, արձակեա 'ի կապանացս, զերծ 'ի շղթայիցս, փրկեա 'ի խեղդմանէս, ազատեա 'ի տագնապէս, քակտեա 'ի յերկաթիցս, լոյծ 'ի պաշարմանցս, արտաքսեա յերկմտութեցս, սփոփեա 'ի տխրութեցս, հանգո 'ի նեղութեցս, փարատեա 'ի վշտացս, հանդարտեա 'ի խռովութեցս, ապաքինեա 'ի ցաւոյս, մերժեա 'ի հեծութեցս, հեռացո 'ի յողբոցս, կազդուրեա 'ի կականմանցս ։ Ած ողորմութե և պարգևատու քաղցրութե, մի զգրաւեալս արեամբ հզօրիդ անտես արարեալ ընդ վայր կորուսաներ․ կանգնեա զհասեալս յափն մահու 'ի բազմավտանգ հիւանդութէս ։

Գ․ Ահա բարդեցան կուտեցան շրջանակք ամացս ընդունայնութե, յորմէհետէ յայտնեցեալ ցուցայ յօշպէտս երևեալ, 'ի յանդաստանէ մօրն իմոյ սենեկի փուշս դժնկի մեղաց շառաւիղի․ մի լինիր ինձ խայթոց խոցոտիչ՝ որպէս անդ տոհմին Յուդայի, և կամ զաւակին Եփրեմի ։ Եւ քանզի բուսուցեալ տնկեցի յոգիս փոխանակ ցորենոյն բարեսերմութե

խոտս խայթողականս ինքնաթոյնս ընդարմացուցիչս, ըստ գրոյն բանի՝ որ երէցն է քան զաւետիսն, զիա՞րդ ոչ կոչեցից զանձն իմ՝ գարշելի անդաստան անիծաբեր փշովք մեղաց հեղձեալ: Ո՛չ սերմանեցի արդարութի, ըստ բանին Ովսեայ, և զիա՞րդ հնձեցից և ժողովեցից զկենաց պտուղն: Ընկալա ստինք կուսութե անձինս մաքրութե, ըստ մարգարէին բանի՝ որ առ Իսրայէլ, կարօղ ես տէր 'ի նոյնն հաստատել: Լայնեցի ընդարձակեցի ըստ մոլեկան բարուցն Յուդայի ՝զանկողինս կամացս՝ դիւացն հոմանեաց, 'ի ձեռս քո է ամփոփել դարձեալ 'ի նոյն զգաստութի: Եթէ մարմնապէսն կցորդութիւն ընդ տեսանողին անարատ գործեաց զպոռնիկն, իսկ դու փրկութե հոգեպէս միացեալ 'ի յիս՝ կրկին մաքրեսցես: Եթէ արեգակնս այս անկենդան ստեղծեալ առ 'ի քէն երկրիս մատակարար, և զկարակումն մօրից ցամաքէ և զտհաս պտուղս հասուցանէ, իսկ ստացողդ ամենից հողիդ Տր՝ որքան զօրեսցես զտիղմ չարեաց աղտոյ և զթարախ պղծութե մեղաց մթերից իսկոյն սպառել: Վասն այսր կանխաւ իսկ ժամանեցի հայցել առ 'ի քէն բարի՝ ատելեացն իմոց 'ի կարգ այս բանի, զի զհերքեալ յուսակարս պարտուց մահու-յամենախնամ աչաց հզօրիդ մի՛ մերժեսցես, որհնեալ՝ գթութիւն. արդ կենագործեալ զիս զամենամեղս անդամօք մարմնոյս ընդ բնութե հոգւոյս խորհել միշտ զքոյսդ: Իսկ բարեգործացն խնդրել բարիս, բնութեան են օրէնք՝ անբռնադատ կրիցն յարակցապէս առ սոյն բերումն: Քանզի արդարև առ միդ այդ պատուէր ամենայն հասակ զօրանայ, իսկ միւսոյդ երկրորդի առաջնովդ խնամով հանդիպել՝ Ծծականիդ է նմանութի. յաղագս այսր իրի նախնի դասեցի զթշնամեացն իմոց աղերսանս քան զերախտաւորացն բարիս:

Դ. Դու արդ յիշեա՛ զնոսա կրկին ընդ միոյ, որ 'ի քո անուն բարձրացեալ զանարժանս զիս ընկալան. և տո՛ւր նոցա, տէր ամենառատ բարերար և անոխակալ, վարձս արդարոյ և մարգարէի, թէ և ես յաւէտ թափուր իցեմ յարժանեաց, ըստ հաւատոց նոցա և առ յոյս նոցին ակնկալութեան, որ առ պար-

տաւոր գերիս ողջամիտ կամօք ակնարկեն, որպէս թէ 'ի մասանցդ քո կեցուցչաց 'ի պահպանարան հոգւոյս ծածկութի լինել ունիցիմ։ Այլ զպատժաւորս անամփոփելի 'ի քոց տեսութեանց և յանխաւբելի 'ի յուղիղ կշռութենէ՝ քաղցր գթութեամբդ անսահմանելեաւ մերձեցեալ առ իս մաքուր արասցես, անխայտառակելի պահելով 'ի տիեզերական յանդիմանութենն. Այլ որպէս շուք իմն վայելչական դնել ախորժեն ինձ անարժանիս սիրելիքն քո վասն քո. նայեցեալ 'ի կրօնս զգեստուս բարեկերպութեան, չգիտելով զբիծս գաղտնեայսն՝ երջանիկ կարդան եղկելոյս, և դու հնարաւոր ամենապարգև օրհնեալ մարդասէր՝ առ բնաւս ողորմած, վասն ամենաթշուառիս հեծութեան հաշտեաց ընդ նոսա ըստ հաւատոց նոցա. ընծայեալ նոցին մատո՛ պարգևեա՛ զանեղծ մեծութիդ և զանթառամելի զպսակդ յահաւոր աւուրն յետնում հատուցմանն ամենափորձ ընտրութեանն.

Ե. Օ՜ի դու ես գրաւ փրկութեան մեծութեան անվատանելի և՜ անծախ գանձուց սորկիս և սովեցելոյս, 'ի վաճառ վերնային շահու օգտութեան՝ բանիւդ որ 'ի քեն՝ յորդեալ ձրիանամբ. Կաւ իմն սահման ջրոյ հանգստեան. արձանացո՛, անփոփոխ, պատրաստական վստահութի. կարգեա՛, օրհնաբանեալ, անկաղակարծ յուսոյ ամրութի, տո՛ւր, ամենախնամ դու անաչառ պաշտպանութի, սասանեցելոյս բարեաց անդորրութի, տարակուսելոյս լուսոյ ապաւինութի, աշխարելոյս մեծ երջանկութիւն, վհատելոյս կենաց օգնութի, լքելոյս անգայթագղելի օժանդակութի, նահանջելոյս անսայթաք վերընթացութիւն. Օ՜ի քո է բնաւդ և 'ի քէն է ամենայնդ, և 'ի ձեռն քո բաշխին հաւաստութիք պիտանացուաց համայնից կենաց. և քեզ վայելէ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն.

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՐՔԱՅ երկնաւոր, թագաւոր բարձրեալ, տէր բոլորից, ամենից ակնկալութիւն, ստեղծող տեսականաց, հաստիչ իմանալեաց, պատճառ եղանութեանց, կազմիչ հանդերձելոց, տուիչ լուսոյ, առիթ առաւօտու, պատրաստիչ վաղորդայնի, երևեցուցիչ երեկորի, տարրիչ խաւարի, արուեստաւոր բարեհնար, իմաստութեան գործօնեայ, քաւարան օրհնեալ, հալիչ մեղանաց, հալածիչ ցաւոց, քակտիչ դառնութեանց, պահպանարան հանգստեան, հնարք նիրհման, յարմարիչ քնոյ, պարգևիչ ննջման, չնչոյ յարակարգութիւն, զգայութեան տևողութիւն, ցրիչ ցնորից, յեղանակիչ անրջոց, փոխարկութիւն զարհուրմանց, այլայլութիւն տխրութեանց, խափանիչ խիթմանց, ընդարձակիչ կարծեաց, համադրութիւն ծըփմանց, ահագնութիւն խարդախմանց, հարուածիչ դիւաց, փախուցիչ ախտից, ընկղմիչ գայթագղութեանց։

Բ. Պաշտպանեալ երկնաստեղծ ձեռամբդ, զօրացեալ բարձրացեալ քո աջովդ, ամփոփեալ ամենակալդ թևօք, ծածկեալ աստուածեան խնամօքդ, ամրացեալ վերակացութեամբ վերնայնոցդ, շուրջանակի պարսպեալ գումարտակօքդ անմահից, 'ի յամենուստ պարփակեալ կցորդութեամբ հրեշտակացդ, վանեալ զընդդիմամարտն իմ զինուորութեամբ զուարթնոցդ, պատսպարեալ զսասանեալս՝ աստուածածնիդ մաղթանօք, զբանակս անդրանկացդ բարեկարգեալ ինձ պահապան։ Բա́ց ընդ աչացս դիմաց և զմտացս իմ տեսանելիս, զգաստ արա ընդ ոգւոցս և զծանրաբեռն կրիցս դանդաղութիւն, վերացեալ տէր 'ի զգայութեանցս զմածեալս յիմարութիւն. բարձ, միայն բարեգործ, զպատրուակիս թանձրութիւն։ Ընդ սկզբան բերմանս լուսոյ՝ զողոր-

մութն քո ծագեալ, ընդ ելից արևուն՝ արդարութե արեգակնդ 'ի յանձկութն սրտիս մտցէ. Ճառագայթ քո փառացդ 'ի յիմաստից խորհրդանոց ջահեսցի. խաչիդ տէառնագրութն ընդ շունչս և ընդ մարմինս համասփիւռ տարածեսցի: Յանձն առնեմ քեզ յաւուրս զքո յարմարեալ տաղաւարս պահպանաւ ոգւոյս՝ որ 'ի սմին: Զի դու ես ա՟ծ անքնին, առ ամենեսին բաւական և յամենայնում բովանդակ, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Իսկ արդ վասն զի արթնականն մեր զուարթութիւն քեզ ննջումն իմն է համարեալ, իսկ 'ի խոր թմբրութիւն լռելն՝ վասն ուղիղ հաւատոյն 'ի քեզ՝ անթարթափ բացութն աչաց, ուղղեալ հոգւոյդ քո իմաստութբ զյաջողուած ձեռինս գործոյ ընդ հեծութե ձայնիս մաղթանաց: Զօրացո, տէր, 'ի համդէս բարի Ճգնաւորական արի վաստակոյ, կցորդ լեր կարեացս տկարութեան, թեթևս կայց զաշխատութեն այս սկիզբն. արագեալ, մինչ կարօղ, զյառաջադրեալ ձեռակերտս, դիւրաւորս ընթացս 'ի յաւարտումն լրմանն: 'Ի վախճան իրին բերկրութբ զիս հասո, ժամն կացուսցես 'ի հանդիպումն յուսոյն, կցորդ լեր ուղղոյն Ճանապարհիս ընթացից, 'ի թռիչս ամբարձման փութացուսցես յօդտակարն, ընդ աջմէ իմ լիցիս 'ի վտանգի ծանրութեանն, զձայն քո լուր 'ի յանձկութեն պահու, ձեռամբ քո կեցո 'ի կորստեանն ժամու, մատամբ քո ազդեալ 'ի սահմանին անձկութե, հարթեալ զխոտորոց

ամենաչար խափանմանն, հոգեղինին առաքմամբ ըստ Ամբակումայ ինձ հնարեալ, բան ինձ շնորհեալ 'ի յատենի բազմութե՟, իմաստութի՟ յիս տնկեալ 'ի հանդիպման քննութե՟ ։ Ամպով կամաց քոց հովանացի՟ր հրաշապէս, հանդարտեցո՟ փայտիւդ կենաց զծովուս մրրիկ, սանձեալ զաստեաց կենցաղոյս պատկեր քոյին հրամանաւդ ։ քանզի թէ աստ ողորմութի՟ քո, տէր, կամեցի, այս լուծութի՟ կոհակաց կարծր է քան զվէմ ։ և թէ 'ի ցամաքի անտես առնիցես, իբր զանկայուն՝ պնդութի՟ յատակիս 'ի ներքոյ աստի հոսեալ սասանի ։

Բ. Արդ ընկալ, Տէր, զպաղատանացս ձեռնարկութի՟ քեզ 'ի հաճութի՟, և արա ինձ զամենակարծն գայթագղութի՟ մեծ վստահութի՟ ։ Որպէս 'ի ջրահեղձոյց ամենակործանն դարու, որք 'ի հարթ տարածման գետնի առանց երկիւղի յանհոգս կէին, յողորմութէդ ամայի մնացեալ կորուսան ։ իսկ ընդ հովանաւոր մածուածով լաստիւն յոգնատատան հիմանն հայթայթանօք յանուն գթածիդ յեցեալ պահեցան ։ ընդ որս և զաղաչօղս մշտատատան 'ի նաւահանգիստն խաղաղութե՟ մարդասիրապէս պրծեալ ապրեցո՟ ։ վարձս 'ի քոյոցդ ընդ իս բերելով հոգևոր շահից, զստորաբերս այս ստուարութի՟ պարտուցս լքեալ բանիդ առակաւ, 'ի քեզ տէր անկայց միացեալ 'ի սպառ անբաժանելի, օրհնեալ յամենայնի ։ Նա կցորդելով այսմ մաղթանաց հոգեղէնքն ամենամաքուրք ընդ հողեղինայն մարտիրոսաց, որք ջրով և հրով փորձեցան, և յելից զերծմանն ընդ մեր խնդրեսցին, և մեզ յիշատակ թողլին օգնութե՟, ասասցեն ընդ մեզ համաբանաբար զուգամասնութե՟՝ եղիցի՛ եղիցի՛ ։

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակոյէ առ նոյն ալերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ընդ այսր հառաչանաց թախծութեան ողբոց 'ի բազմաց կերպից շարակարգելոց, և ամենից հոգւոց ողորմեալ, գովեալդ և երկայնամիտ թագաւոր։ Տէր և այնոցիկ առաւել, որոց հատեալ է ակնկալութեան փրկութեան կենաց. որք ննջեցին անպատրաստաբար շիջեալ լապտերօք իւղոյն պակասութեան։ Նա յիշեա՛, տէր իմ գթութեան, և 'ի յայս ևս պատճառ իրաւունս ինձ գրեա՛։ Զանզի թէ և 'ի փառս ահաւորութեան սքանչելեաց մեծիդ՝ հակառակօքն հանդերձեցեր զկազմած մարդոյս, զոմն ծանր և զոմն թեթև, զմին զով և զմիւսն հրային զի դիմադրութեամբն 'ի հակառակացն հարթ պահեցեալ՝ արդար կացեսցուք հաւասարիմ հաւասարութեամբն. և 'ի յայսմ 'ի դատման առաքինութեան վերաբերեալ ընդ ամբարձելոյն, զխոնարհութեամբն առ կաւն դիտման անմոռաց պահեալ՝ պսակ ընկալցուք ճգնաւորական։ Այլ քանզի յայսմ կանոնէ ուխտի վրիպեցաք, և աննանաբար սահեցմամբ ըստ հողոյն զլջման ընդ երկիր մածաք, այլ ոմն ախտիւ և այլ ոմն անգթութեամբ, միւս մասն մոլութեամբ ամենաբաղձ կերակրոց իբր գազան մշտաբոյծ յարակայ կապեալ ընդ բնութեան։ Իսկ 'ի քաւիցս ոմն անըմբռնելի և անողոքելի սլացմամբ 'ի բաց ոստուցեալ՝ վայրենապէս ամբարտաւանէ. եթէ ջեռնումք տապով սիրոյն որ 'ի քեզ՝ նշխարաւ բոցոյն որ 'ի մեզ, ցուրտն առընթեր կենակից նմին զնոյն կասեցուցեալ, բարւոյն ընդ միջէ. եթէ օդականաւն հրեշտակայնովն յառիցիմք 'ի քեզ, ծանրութեամբ թանձրու անդրանիկ նիւթոյս այս հողոյ 'ի ստորև քարշեալ խափանէ։

Բ. Նա արդ յամենուստ պարտեալ և 'ի սպառ

լքեալ՝ իբր զապիկար հաշմեալ հերքեցայ կորեայ վանեցայ, վատնեալ 'ի բազմաց 'ի մահ դրաւեցայ. վասն որոյ 'ի պարգևականէն զրկեցեալ՝ յողորմութենէն կողմ նայիմ, և պատկառեալ դիմօք համայնից ունօղս զընաւից աղերսաքանեմ զմեռեալոյն՝ քեզ կենդանեաց. քանզի կարող ես յաւէտ հնարիւք և կորստականացն ըստ իս մեռելոցն. ամենայն ինչ քեզ զօրելի է. նա՝ զի և ընդ անտկար կարելոյդ և կամելդ է ախորժելի:

Գ. Արդ այսց երկուց բարգաւաճ շնորհաց նորոգչաց առ միմեանս եկեալ՝ կարելն ընդ կամելն, բարձեալ եղիցի և յուսահատութենէն վհատութիւն ազգաց մեղաւորաց. և ժամանեալ հասցէ աւետեացդ լոյս հոգւոց բժշկութեան քումդ հրամանի, տէր ամենայնի, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ԵՒԹՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Արդ քանզի 'ի գլուխ կատարման հասեալ սակաւամասնեայ կտակի այսր ողբերգութեան, արամ, տէր, վախճան դադարման առնուլ ընդ այսց բանից մաղթանաց ինքնանախանձ կշտամբութեան և որ յիս կրկին չար սովորութիւնք. Որ քեզէն կարգեցեր սահման աւետեաց ակնկալութեան դատապարտելոյս՝ ասելով, ոչ են կամք առաջի հօր իմոյ՝ եթէ կորնչիցի մի ոք 'ի փոքրկանցս. և դարձեալ, այս են կամք հօր իմոյ՝ զի զամենեսին ինձ յանձնարարեալսն ոչ կորուսից:

Բ. Նա օրհնեալ ես 'ի գթութեան, բարեբանեալ միշտ 'ի քաղցրութեան, խոստովանեալ յերկայնմտու-

թե, ծանուցեալ 'ի յայտնելութե, քարոզեալ տէր 'ի փրկութե, ներբողեալ դու յառատութե, պատուեցեալ 'ի պաշտպանութե, փառաւորեալ ես 'ի փրկութե, երկրպագեալ յանբաւ բարձրութե, պաշտեցեալ 'ի յանքննութե, գովեցեալ միայն 'ի յաղթութե; վերաձայնեալ 'ի մեծ զօրութե, խնկաւորեալ յողորմածութե, համբուրեցեալ յանճառ հեզութե, ճաշակեցեալ 'ի խոնարհութե: Ընդ քեզ և ծնողդ քո երկնաւոր ածդ բոլորից մխիթարութե. ըստ որում հոգիդ քո սբ բարութե, որ զանկեալ զգրաստ թշնամւոյն և զգայթագղեալ մարդն անբանութե՝ կանոնեցեր ոչ անտես առնել: Որոյ երախտիս հզօրիդ 'ի յիս, և առաքինութի մեծիդ 'ի բարձունս տօնեալ անդադար յանվախճան փառաբանողաց. որովք զայս ձայն աղերսական յարգեալ ընկալցիս մարտիրոսացն պաղատանօք 'ի հոտ հաճութե բուրման անուշից: Նաև այսու փրկանօք հաշտարար բանի՝ զնախնեացն պարտս և զաներևոյթ վէրս միջնովքն և վերջնովքն մահացուցանողօքն զանձն և զմարմին բժշկեա, ամենակարող, զներքինս և զարտաքինս, զտիպքն և զչիծքն և զխարանս հարուածոյն. բարձեալ և մաքրեալ դեղովք ողորմութեդ զկտեալ խածուածս բազմագունիս, որք գարշելիս ընդ ախորժելեացն քեզ ցուցանեն զէութի ընութեանս:

Գ. Նաև եթէ հասից յամն ծերութե քև առաջնորդեալ արժանիս մահու, մի թողցես զտկարութիւնս, մի անարգեր զալիսն, մի կորացուսցես ըզկործանեալն, մի զլիջուցես զկքեալն, մի վայրաբերեր զխոնարհեալն, մի չնչման հողմոյ մատներ զառկայծեալն, մի ընդպահկեսցես զդեդևեալն, մի անվերարկու առներ զսառուցեալն, մի անդարման լիցի տագնապեալն, մի առանց տածելոյ յարկն խարխալեալ, մի անպատիւ պատկերն հնացեալ, մի պարարտութիւնն անհամեալ, մի շուք շնորհին անարգեալ, մի հնութիւն քամահեալ, մի նաւ հոգւոյս ալէկոծեալ, մի երկարութի յուսոյն կտրեցեալ, մի լար շաւեղին խզեալ, մի ուշ իմաստին բարձեալ, մի գոյին կազմած զեղծեալ, մի ամբարձմանն թևք

փետտել , մի՛ զուարթութիւն դեղոյն տգեղել , մի՛ ճաճանչ նշուլին քաղել , մի՛ պատուհանք աչացս փակել , մի՛ լուսաւորութիւն նորին խափանել , մի՛ պատկերին խօսուն անկել : Այլ աղաչեմ զքեզ , բարեգո՛ւթ , ամենայն սրբովք պաղատիմ , լո՛ւր սացին ինձ կանխաւ , զի զանագա՛նն մի՛ մոռասցիս : Դու առաջնորդեցեր ինձ ըստ սաղմոսողին և ապրեցուցեր . հա՛ն , տէր , ընդ երգողին և ՚ի կարծեացն կասկածանաց , յորմէ երկնչիմ : Իսկ ես չեմ արժանի ՚ի քէն և ո՛չ հասարակական կերակրոյն վայելու , այլ դու կարող ես սովորաբար և առ զլացօղս բարեգործել : Ո՛ր են զարմանալիք անճառից բարեաց , միա՛յն հրաշագործ առ ամենայն երկայնմտութի , ընդ հօր և հոգւոյդ մե՛յ օրհնեալ հանապազ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հետեւութեան նորին հոգոյն առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Ի՚Ի արդ ջուր կամաց և կաթ արտասուաց՝ բեկութեամբ հոգւոյս մնացս լքմամբ՝ խորտակմամբ սրտիս հեղեալ առաջի , զմարգարէին յիշեցուցանեմ զարամաթացւոյն Սամուէլի , զոր առեալ եհեղ ՚ի սկաւառակէ յանդիման քո , ամենատես, առ ժողովրդեանն օրինակութի զանձն արկանելոյ խոստովանութը և հնազանդութը կենդանաբարդ գարշապարաց :

Բ. Ես արդ ընկալ զայս հիւսուած բանի աղիողորմ հեծեծանաց , և հաստատեսցես յայս նուէր բանի անարիւն զոհի , թագաւո՛ր երկնի . և օրհնեալ սրբեա՛ զտառ մատենի այսր ողբերգութե , և գրեալ դրոշմեսցես յարձան յաւիտեան ընդ հաճոյականացն սպասաւորութիւնս : Կացցէ առաջի քո մշտնջենաւոր ,

և յիշատակեցի 'ի լսելիսդ քո հանապազ. բարբառեցի շրթամբք ընտրելոց քոց, և խօսեցի բերանովք հրեշտակաց քոց. տարածեցի հանդէպ աթոռոյ քոյ, և ընծայեցի 'ի սրահ սրբութեան քոյ. խնկեցի 'ի տաճար անուան քոյ, և բուրեցի 'ի սեղան փառաց քոց. պաշտեցի 'ի գանձարանի քում, և համբարեցի 'ի ստացուածս քո: Պատմեցի 'ի յականջս ազգաց, և քարոզեցի 'ի լուր ժողովրդոց. Նկարեցի 'ի դրունս իմաստից, և տպաւորեցի 'ի սեամս զգայութեանց. իբր կենդանեօք զիմն պատմեսցէ խոստովանեալ զանօրէնութիւն. և թէպէտ վախճան ընկալայց իբր զմահացու, այլ յարակայութեամբ բանի այսր սոփերի՝ գրեցայց կենդանի: Մնասցէ սա անեղծ 'ի կամս քո, տէր, ինձ պատժապարտիս համբարձեալ միշտ անդուլ դատիչ, անաչառ կշտամբիչ, անպատկառ յանդիմանիչ, անառխայելի դսրովիչ, անողոքելի պարսաւիչ, անհամբոյր ծանակիչ, անմարդասիրելի մատնիչ, անփրկելի տանջիչ, անկաշառ կառափիչ, անխնամելի յայտնիչ, ապառուամ հրապարակիչ, աշխարհալուր բողոքիչ: Փողով մեծութեան ազդման առանց լռութեան և կամ դադարման զիմոցս պարտեացս խոստովանեցի:

Գ. Այն գիր իմովս ձայնիւ իբր զիս ընդ իմ աղաղակեսցէ, տարածեսցէ զծածկեալսն, հռչակեսցէ զգաղտնիսն, կականեսցէ զկատարածն, հնչեսցէ զմոռացեալսն, յայտնեսցէ զաներեւոյթսն, բարբառեսցէ զբարուրսն, քարոզեսցէ զխորոցն, պատմեսցէ զմեղացն, մերկացուսցէ զանտեսիցն, ցուցցէ զկերպարանս թաքուցելոցն: Շօշափեսցին սովաւ որոքն, գտցին գայթագղութիւնքն, յանդիմանեսցին անճառքն, քամեսցին չարեացն մնացուածքն: Եւ թագաւորեսցեն կեանքդ շնորհաց ողորմութեան քո, Տէր, 'ի գանձս պահեստի ոսկերացն ցամաքելոց. որով 'ի ժամանակս կենդանականս սկզբնաւոր լուսոյ մտի գարնայնոյն նորոգման աւուրն պայծառութեան քոյովդ ցօղով յոգի աճեցեալ այսու փրկութեամբ անմահականաւ, և անցամաքելի վերամբարձութեամբ շառաւիղս ձգեալ իմանալեացն բարեաց՝ դարձեալ դալարացայց և կրկին ծաղկեցայց ըստ քոյինաշունչ

գրոյն յուսադրութե՟ ։ Եւ քեզ միայնոյ փրկողի և հոգւոյդ քում հօր իսկակցի, միասնական տէրութե՟դ և անճառ Երրորդութե՟դ խորհրդական գովեստիւ փառք և երկրպագութի՟ յաւիտեանս . ամէն ։

ԲԱՆ ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

՚Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

ԱՍՏՈՒԱԾ և տէր, կեանք և արարիչ, ողորմած, գթած, լոյս, երկայնամիտ, անոխակալ, մարդասէր, ամենագութ, պարգևատու, փրկիչ, օրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ ։ Դարան ամրութե՟, պատսպարան վստահութեան, առանց նենգութեան բարի, առանց խաւարի ճառագայթ, քաւիչ մեղաց, ողջացուցիչ վիրաց, անհասանելեաց հնարք, անմատչելեաց հպաւոր, անյուսութե՟ ելք, անուն քո խոստովանեալ ա՟յ որդի . և հօր քո ընդ քեզ հզօրի և ահաւորի, և հոգւոյդ ամենակալի և ընդ քեզ երկրպագելոյ՝ փառք և պաշտօն գոհաբանութե՟ յաւիտեանս . ամէն ։

ԲԱՆ ԻՆՆՍՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԲԱՐԵԲԱՆԵԱԼ Աստուած երկնաւոր, միայն արարիչ, տէր ամենակալ, մեծութիւն ահեղ, գթութիւն օրհնաբանելի, ողորմութիւն խոստովանելի, բարերարութիւն երկրպագելի, լուսամակալութիւն պաշտելի, մարդասիրութիւն տօնելի, պահպանութիւն խնկելի, բարձրեալ անքնին, մերձաւոր կամարար, ապաւէն անկասկածելի, մխիթար սրտից, փարատիչ վշտաց, ապաքինիչ ցաւոյ, սպառումն վհատութեանց, բարձումն պարտեաց, փոխարկիչ կարեաց, կարգաւորիչ կրից, յարմարիչ բանից, սանձարկու լեզուի, շրջագրութիւն շնչոյ, կացուցիչ հագագի, ամփոփիչ խորհրդոց, կրթարան կամաց, արձանացուցիչ յուշմանց, հանդարտութիւն մրրկաց, խաղաղութիւն ծփանաց, որ ունիս զթևոց ամենընթաց իշխանականիս, և իմաստութեամբ. նուաճեալ առ քեզ դարձուցանես:

Բ. Գոհաբանեալ միշտ երախտաւոր, որ հեզութեամբ անհպարտութեան երկայնամտեալ հանգչիս տենչանօք անճառ հրաշիւք յանձինս սրբոց: Ազգաւոր էից համայնից, ամենայնիւ ծանուցեալ գթած. սկզբնահայր և նախաշաւիղ սիրոյն ընթացից. Ճանապարհ կենաց, որ առաջնորդես քաղցրութեամբ դիմելոյս 'ի լոյսդ վերին: Ձեռնկալու մեծ վստահութեան, որ ոչ թողացուցանես գայթագղելոյս 'ի վայր կործանել. յուսոյ կերպարան, Ճշմարիտ առհաւատչէիւ աղաչողաց մատանց յայտնի երևեալ. ապաւինութիւն հանգըստեան, որ ոչ երբէք մատնես վտանգի դատապարտութեան: Ազատութիւն շնորհաձիր, որ տաս լիապէս առանց փոխատրութեան փրկանաց. առատութիւն աննախանձելի, որ քոյին փառաւորութեամբ զանարգնիւթ հողոյս Ճոխացուցանես: Պայծառութիւն անըս-

տուեր, որ ճառագայթիւք ահեղ բարձրութեան պարածածկեալ զթշուառս՝ կրկին բարգաւաճ առնես։ Բուժիչ մեղանաց բազմաց, որ զհերքեալս 'ի փրկութէ առաջնոյն պայծառութք նորոգեալ՝ վերստին վայելչացուցանես։ Հնարաւոր դիւրահաս առ ամենայն անբաւ գերամբարձութիւն յաւէտ յառաջեալ, ելք վստահութեան առ խոստացելոցն վայելս. Երանութի անձկալի, յոր զկենդանութի շնչոյս լքանելն է ախորժելի, զի զքեզ գտից՝ կենդանի։ Կամք անփոխադրելի առ 'ի քաւութի գերւոյս զօրացեալ ամենազօրելի. անսխալելի դեղ կենաց, որ և մեռելոց բնաւին եղծելոց առնես զսքանչելիս։ Ամենաստեղծ աներկբայելի, որ զհուրբ կիզեալն և զհողմով հոսեալն և զժանեօք գազանաց ծախեալն 'ի քթթել ական նովին հիւթականութք անպակաս յարուցանես։ Ընհաւասար համարձակութի, յորում ամօրէն պանծանօք պարծելն է իրաւացի։

գ. Հայեայց, տէր, յերկնից զուարթ քաղցրութք յամենակործան վտանգ նեղելոյս, և արա անդորր հանգստական դիւրաւոր 'ի բազմատագնապս հեծութէ։ Ու զյարուցեալ գումարս սատակչացն, եթէ ապառազէնք այսական դժնեայ հնարաւորութեան բուռն մարտակցաց պատկանեալ զինուք, եթէ մեղաց տգեղ և քո ատելի կերպարանք, եթէ ցաւոց և ախտից վտանիչ և կորստական նշմարանք, մերժեսցես հանցես հատցես խափանեսցես և հալածեսցես հեռի սահմանաւ 'ի սպառ տարագրեալ անդարձ որոշմամբ վերստին կորստեանն. և կառուսցես կացուսցես նպատակ կենաց և ամուր մահարձան զնշան խաչիդ ապաւինելոյս 'ի քեզ փրկութիւն։ Ու յայսմ անպարտ և անպատիր և անվանելի արուեստից ահաւորիդ մեծութեան լուծցին որոգայթքն գաղտնածածուկ սատանայականք, կապտեսցին մեքենայքն, վատնեսցին գայթակղութիքն, խայտառակեսցին հաղբիցն դրուիք, յայտնեսցին երևոյթք որսոյն, գտցին նենգողին ծուղակք, վերասցին վարմին վերարկուք, տոչորեսցին որոմանցն բոյսք, նզովեսցին բռնաւորին չարաբանութիք, կտրեսցի լար խաբէութեան 'ի մահ որսողին, պարսեսցին պատրողին բանսարկութիւնք,

պակասեցին զէնք զրպարտողին, անկցին սուսերք մահաբերին, սուզեցին սադրողին պատրաստութիք, արձակեցին տուռունք տագնապողին: Այլայլեցին սուտ կերպարանք կեղծաւորին, սատակեցին խորոխտականացն խիստ յարձակմունք, ցրուեցին կցորդութիք կերչացն, բաժանեցին ազինք աւազակացն, քայքայեցին բոյլք բարբարոսացն, քանդեացին ամրոցք ապստամբողացն, արգելցին ամպրոպք յանդգնելոցն, փարատեցին փորձողին անձրեւք, հալեցի և ցամաքեցի եղեամն աղանդաւորին: Խորտակեցի եղջեւր գոռողին, մանրեցին ամբառնալիք դրօշիցն ներպարանաց, փշրեցին ամբարհաւաճութիք հպարտացելոցն, նահանջեցին դիմեցմունք ճակատելոցն, քակտեցին միաբանութիք զօրացն Բելիարայ՝ թէ անմարմինք և եթէ մարմնաւորք, փախիցեն ընդ նոյն ճանապարհ 'ի մի շաւղաց հետոց յեւթն տարակոյս. 'ի գուբն ինձ փորեալ ինքեանք ընկճեցին: Յեղանակեցին ձմերունք ձանձրացուցչին, հատցի կապն կցորդութեան մշտաջան աւազակին, նողկացի մտացս կայից համբոյր շողոքորթին, ընդմիջեալ մեկնեցին նետաձգութիք նեղչին, կացցէ 'ի սասանման նաւ խարդախողին, խլեացին յարմատոց անտի ատամունք խածանողին:

Դ. Վասն փայտիդ օրհնութէ կենաց՝ յորում պրկեցար ա՟ծդ անըմբռնելի, յիշատակաւ բեւեռացդ՝ որով 'ի գործի մահուն մածուցար արարիչդ երկնի և երկրի, արեամբդ տէրունականաւ՝ որով զվիշապն մեծ կարթիւ ածեալ որսացար, լեղւոյն դառնութե՝ զոր արբեալ, զդեղատութիւն կորուսչին արտաքս հեղեր, պատմաբանութեամբ ըղձական ճառիւք կրիցն սարսափելեաց՝ որով զլրբութի հակառակողին ըմբերանեալ ամաչեցուցեր, անուամբդ անհասականաւ ամենայնիւ անթարգմանելւոյդ՝ յորմէ դողան և դատապարտին սոսկացեալ սաստիկ սարսափմամբ բնութիւնք ամենայն երեւութից և աներևութից, եղիցին այս ամենայն պարգևք շնորհաց խոստովանելոյս 'ի պաշտպանութի, 'ի բժշկութի և 'ի քաւութիւն: Եւ մահաբեր դառնաթոյն օձին, և որ 'ի նմա ազդեաց տիեզերադաւ չարութին, 'ի սա-

տակումն եղիցի նորին. նոյն ինքն 'ի կորուստ և յանբժշկական հարուած տանջանացն սովաւ մաշնեսցի, կապեսցի և ըմբռնեսցի: Եղիցի ողորմութի̃ ստեղծողիդ ընդ իս, և շունչ ոգւոյս իմ ընդ քեզ անբաժանօրէն կապաւ միացեալ 'ի մի:

Ե. Եւ որ ոք ընթերցցի զայս աղերս ձայնի մաղթանաց գոչման աղօթից հայցման ծերոյ և տղայոյ, կուսի և երիտասարդի, և եթէ յաղախնաց ոք պաղատեսցի ա̃ծսիրաբար, հաւասարապէս անաչառութե̃ ընկալցիս 'ի քէն մասն երանութե̃ պարտուց ազատութե̃, հաստեալ վերստին յանարատութի̃ նորոգ մաքրութեան, նկարեալ դարձեալ զքոյդ կերպարան անփոփոխելի: Դու տիրապէս հնարաւոր, զօրեղ, անպատում, անհաս, անիմանալի, տեսցես աստանօր 'ի հառաչանս կողկողանաց այսր հեծութե̃, որ 'ի բոլորից շրթանց ընծայեալ քեզ մատուցանի, վասն հօր քո երկնաւորի և բարերարի, և հոգւոյդ ս̃բյ փառակցի և կենդանատուի, ա̃ծածնիդ բարեխօսութ̃ և խնդրուածովք ամենայն ս̃ց: Որ դու ստեղծեր զամենայն, և 'ի քէն եղեն ամենայնք, և դու տիրես ամենայնի. և քեզ փառք յամենեցունց, միդ յիսկութէ̃ անժամանակ Երրորդութեդ, զուգակցապէս փառաւորեալ յանբաւս, և յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ԲԱՆ ԻՆՆՍՆԵՐՈՐԴ ԱՌԱՋՆԵՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի .

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. Տէր տէր գթութեանց և ա՟ծ ողորմութեանց, անուն մեծութեան, ձայն ահաւորութեան, կոչումն սաստկութե՟, լուր անհասութե՟, բարբառ դողութե՟, հնչումն հիացման, յուսադրութի՟ բարերարութե՟ ամենողորմ քաղցրութե՟. յորմէ երկուցեալ սասանին ամենայն բնութիւք եղելոց 'ի քո սպառնալեաց ահիդ սպակուցման, սաւառնին սերոբէք, ամփոփին քերոբէք, պարուրին պարք լուսակերպիցն, երկնչին հիացմամբ բոլոր պետութիւք վերնոցն, նոյնք ցնծան դողութբ՟ մեծաւ 'ի մի նուակատիս բերկրութե՟, զարհուրին դևք, ընկրկին չարութե՟ցն գունդք, պսկասին խաւարասիրացն հոգիք, անդնդոց մատնին հրեշտակք օտարին: Կապին նշանաւ խաչին՝ յարձակմունք դիմամարտին, փակին 'ի ստորին բանտի քինաւոր ամաղեկացիքն, անխզելի հանդուցիւք պաշարին խումբք հակառակորդին, արգելլին անզերծ զընդանաւ՝ մահազինացն կաճառք, պնդին 'ի մետաղս ահեղ հրամանիդ այսականացն գումարք, պապանձին կարկեալ ընդդիմաբանիցն դասակցութիւք, պարաւանդին հիւծմամբ կորստեան աներևութիցն ժողովք, անլոյծ շղթայիւք նեղին առաքելութիւք Նեռաքրիստոսին:

Բ. Ահա կարկառեմ մատամբք ձեռինս զտեառնագրութի՟ նշանիդ 'ի ժամ գիշերիս, որ ոչ մթանաս խաւարաւ անդիտութե՟, ամենևին տեսականութի՟, քան թէ 'ի լոյս անմատոյց հանդուցեալ բնակես: Ընկալ զաղաչօղս վտանգաւոր դոհաբան ընդ պահպանութբ՟ թևոց հզօրիդ, փրկեա՛ 'ի ցնորից եկամուտ պղտորութե՟ց, սուրբ արա զզգայարան հայելեաց սրտիս նկատմանց, ամրացո՛ փայտիւդ կենաց

'ի տխրական անրջոց, արեամբ քո սրսկեալ զշրջարկութ̃իս կայիցս, զհետս ելումնիցն կաթուածով կենարար կողից գծագրեալ, երդոցն պահպանարան քառակերպիդ ձևակերպութ̃ի եղիցի, հանդէպ տեսութ̃է աչացս ամբարձման փրկականդ քո կրից խորհուրդ առդիցի, ընդ բարաւոր յարկիս չարչարանաց քոց գործի հաստիցի, զծառոյդ օրհնութ̃է հաւատք յուսոյ իմոյ կախեսցի: Արդէ՛լ, տէր, սովա զսատակիչն հոգւոց, մոցէ անխափան պաշտպանն լուսոյ, և ընդ սաստիկ ծանրութ̃է յաւոցս և զբեռն պարտեացս թեթևացո՛, զոր 'ի լուարանի մտացս ան փոփման մահճացս անկողնի ուշաբերեալ զյուսահատութ̃եցն դառն պտղոցն՝ խոստովանիմ ամենագիտիդ զանհամար մասունս գործոց չարաչար անօրէնութեանցս:

·գ· Հանգո՛ զվաստակեալս 'ի բազմածուփս աշխատութ̃է, բարձ զտագնապ տարակուսանաց ոգւոյս կործանման, զդառնութիւնն ընդ վշտացն, զհեծութ̃իւն ընդ կարեացն, զանձկութ̃իւն ընդ թշուառութ̃եցն, զհառաչմունսն ընդ խորտակմանցն, զբեկութ̃իսն ընդ ապշութ̃եցն, զթմբրութ̃իսն ընդ շրտմանցն, զարբեցութ̃իւն ընդ յիմարութ̃եցն, զթերամտութ̃իւն ընդ խելագարութ̃եցն, զսառուցն սիրոյն և զհրային ջերմութ̃ի աղուական ախտին: ( )ժանդա՛կ լեր տկարութ̃է բազմատխուրս տարտամութ̃է, բարեգործ աջովդ շնորհի, ձեռամբդ նորոգողի, մատամբդ կենսաբաշխի, փառօքդ մշտափայլի, յարակայութբդ անեղծի, երեսօքդ զուարթականի, խնկութբդ հեղ պաշտելի, բարձրութբդ երկրպագելի: Հատո՛ զչարաչար հեծութ̃ի կորստականս խեղդման, զնոր գիւտ չարին, զհին խարդախութ̃ի բանսարկուին, զօտար ազդեցմունս 'ի մահ կրթողին, զանյարմարական երևոյթս հանապազորդեան եղեռնագործին, զառաջս հնարադիրութ̃ին դժնդակ դիւին, զողոքական բոցաշնչութ̃ի ձգող կախարդին: Պահեա՛ 'ի տեղւոջ հանգստեան մեռօրինակ այսր դադարման յաներևոյթ մտածութեանց, 'ի մասնաւոր սխալութեանց, 'ի մեծագոյն դայթագղութ̃եց, 'ի փոքրագոյն ստնաւութ̃եց, 'ի խաբեբայ չար ձանձրութ̃եց: Հեռացո՛ զան-

հանդերձեալ մտածութի՟ն 'ի զգայութեանց ծառայիս յան-
ցաւորի, զկիրս բասրելիս, զվարս թշնամանելիս;
զդիպուածս պատկառելիս, զհետս վրիպելիս, զպա-
տիրս ձաղելիս, զխորհուրդս անգոսնելիս, զաւելաբա-
նութիւնս նշկահելիս: Ընկալ հոգւով և անշաղախ
մարմնով զապաւինեալս 'ի քեզ հանդերձեալ, 'ի
շնչմանէ հողմոց, 'ի զարկմանէ բռնութեանց, 'ի բախ-
մանէ փոթորկաց, 'ի յոստմանէ մրրկաց, 'ի յար-
ձակմանէ գազանաց: 'Ի կափման աչաց հայեցուած
սրտիս մի՛ ստուերասցի, այլ զուարթասցի պայծա-
ռասցի վայելչասցի՝ ընդ քեզ փայլեսցի, տէր Յ՟ս Ք՟ս,
լուսաւոր վառմամբ անշիջանելեաւ: Յանիւ քո սըր-
բեա զպատսպարանս բազմականիս 'ի խորամանկու-
թեանց, 'ի զբաղմանց, 'ի քո ատելի յիշատակաց,
'ի վերնամարտ մտածմանց, 'ի քրէական մրրսուե՟նց,
'ի տիրանենգ անշնորհութեանց, յաստուածընդդէմ
հերձուածութեանց: Պնդիւք վերնայնոցդ վերակա-
ցու՛ ինձ լիցիս, պետութե՟ք, իշխանութեամբք զօրա-
ւորօքն անյաղթականաց մաքուր մատակարարաց ն՟բ
ա՟ծութեանդ. առաքեալքն աւետեաց աւետարա-
նաւն, մարգարէքն կտակարանօքն, մաղթանք եր-
ջանկացն 'ի կատարածի աւուրն ընծայեալ: Որովք
նիրհեսցից երկիւղիւ ըստ քեզ տրտմութե՟ք, և զար-
թեայց շնորհօք քո կրկին ուրախութե՟ք. եթէ վհա-
տութե՟ք ննջեցից, յարեայց դարձեալ հոգևորական
բերկրութե՟ք. եթէ ընկղմնեցայց մեղանօք, կանգ-
նեցայց վերստին զատեալ 'ի խղճէ անաղտ անբծու-
թեամբ:

Գ. Մեր խնդրուածոց ամենահառաչ ձայնիս հե-
ծութե՟, միայն բազմագութ, բարեխօսութե՟ սր՟բ ա՟ծած-
նիդ և ամենայն արդարոց և նահատակաց ընտրե-
լոց: Առ քեզ փառք յամենեցունց իմովս գոչմամբ վեր-
առաքեցեալ սրբովք զուարթնոցն անմահականաց
դասուց, 'ի գովեստ հօր քո ա՟յ մերոյ և հոգւոյդ
սր՟բ բնաւից հաստողի և նորոգողի, յաւիտեանս յա-
ւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԻՆՆՍՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հետեւթեան նորին հակողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ
ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՐԵԳԱԿՆ արդար, ճառագայթ օրհնեալ լուսոյ կերպարան, փափաք անձկութե, բարձրեալ անքնին, զօրեղ անպատում, բարւոյ բերկրութի յուսոյ տեսութի, գովեալ երկնաւոր, թագաւոր փառաց, ՎՐՆ արարիչ, խոստովանեալ կեանք։ Եւ արդ զթերութի վրիպանաց բազմախառն ձայնի եղկելոյս ամենազօրդ բանիւ լցեալ մատուցես յաղերս հաճութե հօր քում բարձրելոյ։ Որ վասն իմ'ի փորձ է կիր անիծից, կերպարանեալ զիմ նմանութի, ամենևին կենաց օրհնութի, վերնոց և ներքնոց բարեխնամօղ տեսուչ համայնից։ Օ՜ի թէ յանձն առեր մեռանիլ վասն իմ, ած և տէրդ բոլորեցուն, որչափ հաճեսցիս առաւել և այժմ վտանգաւորս կրից կարեկցել, ընդ իմ պարտաւորիս միշտ աղօթելով ազգակցաւ մարմնոյդ առելոյ'ի մէնջ' առ համապատիւդ քո հայր։

Բ. Եւ վասն արեանդ պատուականի միշտ մատուցելոյ 'ի հաճութի կամաց առաքչիդ՝ բարձցին վտանգք մեղուցեալ դատապարտելոյս, թողցին պարտիքն, ապաքինեսցի ամօթն, մոռասցին պատկառանքն, բարեգործեսցին դատակնիքն, սատակեսցին որդունքն, վերասցի լալն, հանդարտեսցէ կրճումն ատամանցն, սպառեսցին ողբքն, հատցին արտասուքն, մերժեսցի սուգն, հալածեսցի խաւարն, վատնեսցի հուրն սաստկութե, հերքեսցին տանջանարանքն բազմօրինակք։

Գ. Եկեսցեն գթութիք կամողիդ և պարգևողիդ կենաց ամենից, ծագեսցի լոյսդ, արագեսցէ փրկութիդ, հասցէ օգնութիդ, ժամանեսցէ այցելութիդ, կանխեսցէ ցօղդ ողորմութե, յառաջեսցէ արբուսցէ զանդաստանս սպառքեալ՝ անկեալ ոսկե-

րացս թշուառութեամբ 'ի վիհն մահու. Ծաղկեցուսցէ պտղաբերեսցէ բաժակդ երկնաւոր արեան կենարարիդ զերկիրս խնամեալ աւուրն լուսոյ, որ անծախապէս միշտ պատարագի յիշատակ կենաց փրկութեան հոգւոց ննջեցելոց։ Օ՛վ ամենայնիւ մահացեալ հոգիս մարմնովս մեղայ՝ շնորհօք քո, գթած, 'ի քեզ զօրացեալ քև նորոգեցայց, զատեալ 'ի մեղաց անմահ կենդանութեամբ 'ի յարութեան արդարոց, հօր քում օրհնեցեալ։ Ընդ որում քեզ փառք, և հոգւոյդ Սրբոյ բարեբանութիւն վայելչական գոհութեամբ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ԻՆՆՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ԵՐՐՈՐԴ

Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հակոյլ առ նոյն այլերս մաղթանաց բանի.

'Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾ յաւիտենական, բարերար և ամենակալ, ստեղծիչ լուսոյ և յօրինիչ գիշերոյ, կեանք 'ի մահու և լոյս 'ի խաւարի, յոյս ակնունողաց և երկայնմտութիւն տարակուսելոց, որ ամենարուեստ իմաստութեամբ քո դարձուցանես յայգ զստուերս մահու, աննուազ ծագումն և անմուտ արեգակն. քանզի ոչ զօրէ ծածկել զփառս տէրութեան քո խաւար գիշերոյ. որում կրկնի ծունր երկրպագութեան ամենայն եղելոց երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարամետականաց. որ լսես զհեծութիւն կապելոց և հայիս յաղօթս խոնարհաց և ընդունիս զխնդրուածս նոցա, Աստուած իմ և թագաւոր իմ, կեանք իմ և ապաւէն իմ, յոյս իմ և վստահութիւն իմ, Յիսուս Քրիստոս Աստուած ամենայնի, սուրբդ հանգուցեալ 'ի հոգիս սրբոց, մխիթարութիւն վշտաց և քաւարան մեղուցելոց, որ գիտես զամենայն յառաջ քան զլինել նոցա. առաքեա՛ զպահպանողական զօ-

րուի աջոյ քո և փրկեա՛ զիս յերկիւղէ գիշերի և 'ի դիւէ չարէ ։ Որպէս զի զյիշատակ սոսկալի և սբ. քո անուանդ միշտ համբուրեալ շրթամբք հոգւոյ ըղձութե՛ ընչոյ, կեցից պահպանեալ ընդ այնոսիկ՝ որ կարդան զքեզ 'ի բոլոր սրտէ ։

Բ· Եւ 'ի դրոշմէ խաչի քոյոյ նշանիդ, զոր ա՛ծային արեամբ քո ներկեալ նորոգեցեր, և 'ի նոյն շնորհ որդեգրութե՛ զմեզ մկրտեցեր, և 'ի փառս պատկերի քո նկարեալ յօրինեցեր, այսու պարգևօք ա՛ծականօք ամաչեսցէ սատանայ, քակտեսցին մեքենայքն, բարձցին որոգայթքն, պարտեսցին մարտուցեալքն, պակասեսցին զէնքն սայրասուրք, մերժեսցի մէգն, փարատեսցի խաւարն, մեկնեսցի մառախուղն ։ Բազուկ քո հովանասցի, և աջ քո կնքեսցէ· վասն զի գթած ես և ողորմած, և անուն քո կոչեցեալ է 'ի վերայ ծառայից քոց ։ Եւ քեզ ընդ հօր հոգւովդ սրբով փառք և իշխանութի՛ յաւիտեանս յաւիտենից· ամէն ։

ԲԱՆ ԻՆՆՍՆԵՐՈՐԴ ՉՈՐՐՈՐԴ

'Ի վայտն երջանիկ բարեբաստութեան ժամահարին խորհրդածութեն. աղաչանս եդեալ ընդ կերպարանս Թարգմանութեանն ։

Ա. ԳՈՀԱՆԱՄ զքէն, բարեգութ, միայն մարդասէր, արարիչ երկնի և երկրի, որդի այ կենդանւոյ, այն լինչ զարթուցեալ անձկութենամբ սիրոյ քոյ յիշատակի 'ի լրութիւն հնչման փայտից հրաւիրման։ Որով բախեալ զձայնարձակութեանցն զազդողարան, սթափեցաք կանգնեցաք, 'ի վեր յարուցեալ 'ի մեռօրինակս թմբրմանէ. ուստի իբր կոչմամբ սփոփանաց բանի բերեալ ձգեցաք 'ի ժամ պաշտաման օրհնաբանութե, յանդիման լինել քեզ ուրախութբ հանդէպ հաստուցմանս բեմի ։

Բ. Ահա փա՛ռք քեզ, անսահման անուն և անբովանդակելի զօրութի, որ այսքանեօք հնարաւորութեք ընդ փրկութեան իմում հոգացար. գոհաբանեալ անեղծ իսկութիւն, որ կերպարանեցեր հրաշիւք աստատին զհանդերձելոցն նմանութիւն, հանդարտ գործեաւ վայելչականաւ փայտի անօթոյ առ քունս անյարիր սաստիկս որոտացեր. որպէս թէ ընդ ծուլութես դանդաղութի զյանդիմանութիւն խրատուդ խառնեցեր, 'ի հայրենի սիրոյդ հեզութի զուժգնութի ձայթմանն յարեցեր. յընդոստ զարկուած երկուց միջնորդաց՝ մարդասիրապէս քաղցր անձրևեցեր. ոչ մեղմութբ մեղմական վանգիւ նիրհմամբ ընկղմեցեր, և ոչ անխնամաբար ահաւորութբ զտառապեալ հոգիս զարհուրեցուցեր ։ Ծնրադրական երկրպագութի ստեղծչիդ բոլորից, որ այժմէն ցուցեր համայն յայտնապէս՝ զօրինակ ահեղ բարբառոյն մեծի աւուրն յարութե, կենդանացուցեր 'ի դադարմանէ դժոխական անբանութէ, 'ի խնդիր ելեալ կոչեցեր զպակասամիտս 'ի գինիդ ուրախութե. արարեր զսոյն լինել հանդերձիչ անարատ հարսինն առ սէր փեսայիդ. երկուցեր փոքր այս խթանաւ զապարասանին զվրիթխարութի, լուծ սաստար կրթուե ստամբակին ուսոյ զայս իր գործեցեր, վա֊

ըապան վանիչ չարախօսին կշտակաց եղեալ կազմեցեր։ Փառաւորեալ յաւէտ անբաւ բարձրութիւն մեծիդ ա՟յ, որ փոխարկեցեր զփայտին պարտիս յաղթութիւն շնորհիդ կենաց, իմաստնացուցեր վերստին դարձեալ զյիմարս ցնդեալ՝ հոգեւորական հանճարովդ, կարկառ կռճմամբ զանբժշկութիւն հարուածոց օձին առանց մռաւացման միշտ թարգմանեցեր, ընդ Երրորդութեանդ գծագրութիւն զկապն երեքկին իմ վնասակարին 'ի կատարածին սովիմբ կրկնեցեր։

Դ. Գովեստներգողից բուրմամբ խնկոց վերառաքեմ քեզ, ամենախնամ, զի 'ի ստապատիր կռոցն բազմաստուածութենէ առաւել յաճախագունիւք որսացար զանձն իմ պարտաւոր 'ի քո երկրպագութիւն, խորոխտ եւ ահարկու նուիրեալ փայտիւս զճշմարտութիւն քարոզեցեր, մեծացուցեր այսր պատճառաւ պատշաճականաւ զնոր աւետարանութեանդ պատիւ։ Այն ինքն աղաղակ բարձրութեան գոչման սպառազինութեանդ քո, արքայ պետութեանց կայսերաց երկրի տէր Ք՟ս։ Նշան խրախութեան աւարտման հանդիսի մարտի քո, Յ՟ս, յորում իմանալին Փարաւոն կապեալ ըմբռնեցաւ, կափիչ հանապազորդեան գըլխոյ գագաթան հպարտացեալ չարագործին՝ շերտս այս-տաշեցեալ։ Սովաւ դումարին 'ի պատերազմի որդիք Սիոնի ընդդէմ աշխարհակալին խաւարի. տուն իմն ա՟ծաւանդ կրթութեան կարգեալ 'ի հեռուստ այս դրօշուած իւղեալ՝ առանց հնանալոյ եւ կամ խափանման, նշանակիչ ժամանակի ապագայից հատուցման 'ի բացուստ անդր ծանուցմամբն, աղգակից հանգունանման կենացն փայտի՝ որ 'ի դրախտիդ ա՟յ, կոչարան բարուոք հաւաքման փոյթ ընթացիւք 'ի յարկն օրհնութեան, պատկեր տեսակի տնկոյն գիտութեան 'ի կարգ ընտրութեան բարւոյն եւ չարի, յիշատակ մեծ տեառնագրութեան յերեսս կերպիս հոգւովդ սրբով զնշան խաչիդ, նախազեկոյց աւետամատոյց փառաց գալստեան 'ի դշխոյն պահեալ Տ՟ր թագաւորիդ, յորդորիչ քաջալերական մաքրապար[illegible]ն խրախճանութեան, անախտական սիրարկու անձնահամբոյրն կցորդութեան շքեղաշուք քողընծայ ամենածին կուսին Թագուհւոյ, յորդարիչ ծածուկ

պճնութեան՝ որ 'ի հոգին է վայելչութիւն, նմանու-
թի պատգամին Սինայ, որ 'ի տէրունեացն արտաքս
առաքիւր. միշտ օրինորդ պանծալի անշաղախ որդւոց
մայր անարատից՝ սովաւ փառազարդէր։

Դ. Գերագոյն քան զՍերովբէիցն փողոյն եղջեւրեայ
զբռնութին Ռեկիարայ սովաւ հարթեալ տապալե-
ցեր, քարինս արձակեցեր պարսիւս այս փայտեայ՝
ընդդէմ Գողիաթու, գայիսոն նորոգ կառուցեր
վկայ ահարկու կործանմանն սատանայի, զ'ի խոր ա-
ճեցեալ արմատս մեղացն մեքենայիւս այսու խլե-
ցեր, զմոռացեալ գործոցս իմ պարտիս՝ այսր երախ-
տեօք ընդ իս կապեցեր։ Օ՜ որ եթէ այլ իմն ձայն
բանիդ ո՜յ անուանեմ նախապատուեմ եկաւորութեն,
ոչ սխալեմ քան թէ ճշմարտեմ. 'ի տկար ամանս
այսնիւթոյ հոգեկրի՝ մեծութի գործոյդ Յովի առաւե-
լապէս պատմեալ հռչակի. բիւրաւոր օգնականութիւ
վերնապարգեւս և քոյինատուրս 'ի յայսմ անպատըս-
պար ապաւինութէ երկրականաց զարմանագրեցեր։

Ե. Խոստովանեալ անունդ անքնին մարդասիրիդ
բարեխնամութեան, խնկեալ խորհրդով սրբամա-
նութէ անգծագրելի կերպարան լուսոյ, որ կրկնա-
ձիր նշանաւս այսու նետս արձակեցեր հեռաձիգս
ձայնատրականս օդաչուս և յարմարաթռիչս ու-
նօղս յինքեան հոգի կենդանի, որով անսխալ հան-
դիպմամբ զնպատակն խաւարային աղեղնաւորին
դաղտնութէ յաւէտ կործանմամբ 'ի յետս ընկճե-
ցեր։ Իբր զպատնէշս ամրաբերձ բերդամարտու-
թէ կանգնաւորս անվայրարկելիս՝ աստուստ անդա-
նօր զկտեալ դիպուածս այս փայտի զարկման հրեշ-
տակ կամարար թշնամեոյն ներհակ վերյուղարկե-
ցեր։ Ռանիւ հրամանի մեծիդ ակնարկութէ, օծու-
թե՛ շնորհիդ արեամբ քո խառնեալ՝ զայս եղջեւր
խեթկիչ մոլի գառոզին իբր զխաչիդ փրկանակ յե-
սանեալ սրեցեր։ 'Ի մեծ աղդմանէ այսր աղաղակի
գեր քան 'ի վերնոցն քանդեալ վերացաւ դրանդն
ա[illegible]իութէ կամաց անվայելուչ և ամենէրկչոտ խենե-
շութէ կարճամտին, ընդ հրեական սրտին իմաստից
և ստուերական տանն կործանութէ։

Զ. Փառաբանութիւն քեզ վերընծայեմ, անմահ

Թագաւոր, զոր արարեր և հաստատեցեր աջովդ քո հզօր, աղաչեմ զքեզ, կրկին ներգործեա։ Անցուցեր սովաւ հերքեալ առ 'ի մէնջ զխէթ դժնդակ խորամանկութեան բանսարկուին, զտաժանական տապ մեղաց, զհողմն դառնութեան չնչման խաբողին, զտարր արկածից մահու երկիւղի, զառ 'ի յօդից ցնդմանէ վնասակար բերմունս տխրեցուցիչս, զայսախառն հեծեծութիւնս թալկացուցիչս։ Ցրուեա վերստին քոյինաղէն հեծանաւս՝ օժանդակեալ թևօք նշանիդ՝ զամպս հրածինս, զորոտմունս կարկտաբերս, զցաւագին ցոլմունս հրախաւար կեղծաւորութեան փչման բազմոտանի վիշապին, զսուր սատակման, զճակատամարտ դիմեցման, զյարուցելոցն 'ի վերայ վայրենական խորհրդոց զդիւացն կաքաւս։ Յորմէ զարհուրին յայսմ իրէ փոքուէ՝ տեղի տուեալ մեծաւ դողութբ, կիրթ իմն ծանօթութբ յայտնի գիտացեալ, թէ յայս ազգ ձայնի յառնէ տէր 'ի դատաստան։ Նա խրախուսին յոգի արութբ զրահեալ պնդապէս սուսերաւ հոգւոյն ածարեալ մարտիկք ամենայն 'ի ձև կանոնի այսր յիշատակի, որ զամենափորձ հրոյն ընտրութենէ գոչմամբ անկերպագրելեաւ համօրէն ազանց քարոզէ 'ի յօրինաւոր ասպարէզ երջանկաբար նահատակութեան։

Է. Հարաւ ահա փող աւագափող, համբարձաւ սովաւ ածն օրհնութբ, պատմեցաւ սովիմբ տր երկրի, հնչեաց 'ի լսելիս բաժանման հեթանոսաց, ձայն պահապանաց մեծին զօրացաւ, ըստ բանին Եսայեայ, և 'ի նոյն բարբառ առհասարակ ցնծասցուք։ Ցնդեցան ջրոյն առակաւ 'ի ձեռն սորին թշնամիք խաչին, անպատուեցաւ ճաշակն պտղոյ առաջին փայտին, տօնեցաւ նիւթս այս խորհրդական կենաց անուանեալ, անարգեցաւ երկաթ առ 'ի պէտս պատերազմի, իբր զօրութիւն տն 'ի սանձս երիվարին մեծին նշանի այս փայտ կենաձայն յարմարադրեցաւ, ամփոփեցաւ օծեալս ցպով հովուին երկնայնոյ սուր իշխանութեան մարդկային ձեռին։ Սէ գծեաց 'ի քար տաճարին մուրճ ինչ գործողի. իսկ յածակերտս խորան փայտս այս նուիրեալ ընդ խաչին թևոց սլացեալ զօրէ։ Սէ 'ի գլուխս ամնոցն և

կամ յեւթնիցս եւթներորդս յոբելինիցն՝ յանկեան ուրեք խափանմամբ փողէ, այլ ընդ ծագս տիեզերաց և ընդ ծիրս եզերաց՝ ՚ի ծոցս ջուրց բազմութե՟ ծովուց և կոչեաց նոցա յաճախ սաստկութ՟բ անարգել ձայթմամբ իմն ա՟ծայնով հնչեցեալ աւետարանէ։ Կոտորեցան սուսերք սատակողին այս փայտի ցուցմամբ, յանօգտակարէ անտի մեզ փոխաձեւեալ ՚ի խոփս և ՚ի մանգաղս։

Է. Ո՛չ արձագանք արձանաց ՚ի խորոց ինչ գանջութենէ խիստս առաքեցեալ, և ո՛չ դժնդակապէս ըստ իմաստակի ուրեմն օտարի զօդ վիրաւորեալ, ո՛չ անախորժ սրութ՟բ ընդ ունկն մտեալ և ո՛չ զաման ուղղոյն անկամակութ՟բ չար թնդեցուցեալ, ո՛չ ոսկերցն փուշ խրտուցման յանձն բուսուցեալ և ո՛չ մտացն այլայլ ապշութ՟ի առաջի արկեալ, ո՛չ զանգակ նիւթոյ պղնձոյ դանդաչեցուցեալ և ո՛չ քար ընդ վիրգս սալի առանց քաղցրութե՟ առ նոյն զարկուցեալ։ Պարփակարան անխորտակելի նորոյս Սիովնի, մի սա ՚ի սպասուցն կազմուածոց արարչաւանդիցն գլխաւորաց, զոր եկեղեցականքս քրիստոնէից ընդ ղեւտականացն զգուշաւորապէս բարձեալ յանձանձեն. օրինակ ձայնի հրեշտակին, զոր առակողին բան՝ հաւուն կոչմամբ այսու տեսակաւ զայն տպաւորեաց. նոր գործի շնորհի նուագարանաց աւետարանին՝ զարթուցիչ հոգւոյն առ մեզ, քան առ օրհնաբանութիւն սաղմոսարանին ՚ի վերայ Եղիսէին։ Սկզբնապար նախընթացութեան աղէյարմար ջութակայ բարետաւիղ ողբերգարկութեանց՝ բարացուցական բամբռան բառացի բարառնութ՟եց. սրինգ նորոգ այլ իմն տեսակաւ առեալ մեզ ընդ հնոյն փոխանորդութ՟բ, ո՛չ հեթանոսօրէն ուրուաձայն հնչման և կամ հրէաբար խակախորհուե՟, զոր մարգարէն տէրամբ ազդեցոյց՝՝ ՚ի բա՛ց արա յինէն, այլ զսա սիրեաց և կրկին կպատուեաց մաքրական տածմամբ՝ ահարկու դիւաց և ամենայն չար պատահարաց։

Թ. Նաւ արդ ընկալայ օրհնաբանութ՟բ յարդեալ գովեստիւ զայս տուր սրբուե՟՝ ինձ պահպանուէ և քո փառատրութե՟, քո պաշտօն և իմ գոհութիւն, անաղանդ արուեստ բարձրութե՟ արարչական փառաւո-

րութեանդ։ Մտցէ ձայնդ այդ ածարեալ ընդ պատուաստ յօդիցս շաղկապուն, հանել՚ի հոգւոյս զպատիրս դիւաց և զմուտս անիծից. և մեղաց ապականութեան։ Որպէս լինել զայս իր նշանակիչ ջնար ջահաւորական, անջրելի նաման, ջատագով անխափանական տնօրինականացդ։ Ահա պարգևեա՛ սովաւ, բարեգութ, աղաչեմ, հզօր, կրկին մեզ շնորհեա՛ պահպանութիւն՚ի դիմամարտից յաներևոյթ և յերևելի։ Ընձեռեա՛ մեզ, ձեռն ամենալի, որ բանաս և մատուցանես պատրաստաբար բաշխմամբ՚ի մատունս բազմապիսիս, օդոց քաղցրութիւն, անձրևաց շայեկանութիւն։ Պակասեսցին քոյով հրամանաւ այսու բարբառով հողմ տապախառն, շնչումն ցաւաբեր, յարձակմունք հինից չար խարդախութեանց. սովաւ խափանեսցին ամենայն դիմամարտութիւնք զինուորութեանց դժնեայ մատնչին, հալեսցին հատցին և մեռցին յերջանիկ ձայնէ օծեալս այս փայտէ որդն և ուտիչ, և ամենայն նմանք սոցին, որ՚ի մերոց մեղաց զօրացեալ ընդ մեզ պատերազմին։ Արմատացո՛ մեզ սովաւ տունկ երանութեան զյուսոյդ՚ի քեզ մեծ պաշտպանուն, ստեղծիչ բոլորից, տէր արարածոց, զայս ծառ Սաբեկայ, որ ունի կախեալ՚ի դիտակ ոստոցն զաւանդ նոր նորոգ այժմու փրկութեան ծաղկեալ քև, Տէր, ՚ի պտուղ կենաց անմահականաց։ Փախիցեն յանհուն հեռաստան խորին խաւարի՝ այսր փայտի փառաւորելոյ բարեզեկոյց ձայնարձակութեամբ՝ նեսարք ներհակք ստապատիրն ստորնականաց բազմաձեռնեան խարդաւանողաց։ Մերժեսցին սովաւ՚ի ժանդոց պտղատոհմական արօրադրութեանց մերոց սահմանաց և՚ի քո մշակեալ կենդանի երկրէ՝ վէրք վատնիչք և հոյլք մորմոքեցուցիչք. կորեսցին սովաւ յաւելուածք կրկնատգեղ և անվայելուչ պատահմանց՝ ՚ի հնարից չարին՚ի մեզ յայտնելոց. խոկապէս վանեսցի սովաւ, որք յերկաքանչիւրոց բնութեանցս մերոց վերերևին ինքնաստեղծութիւնք մերձաւոր դաւաճանողաց։ Փրկեա՛, տէր Յն, աղաչեմ զքեզ, փրկեա՛, բարերար. կարկառեա՛ առ իս զաջդ ամենազօր, և օգնեալ ինձ սովաւ՝ զերծո՛ զիս յամենեցունց ընդդիմացողաց։

Ժ. Սուռնեցի միացի հրաման քո 'ի սոյն՝ առ 'ի փոխարկել զադամանդեայ սիրտս յիմարեալ՝ 'ի քոյին բանիդ արդիւնաւորութիւն. հարցես մխեցես զայս նեցուկ հրաշից քումդ սքանչելեաց 'ի սիրտս ծորեալս և յոգիս լքեալս, և հաստատեսցես կազմեալ պնդապէս 'ի կայումն ուղիղ անսասանելի. իսկ զանընդոստն կակղացուսցես զարթնուլ և զգաստ լինել յոգի հեզութե Ա̃ծաւանդ քո պատուիրանիդ, որպէս զՊաւղոսն և զՄատթէոսն: Զիշեցո՝ մարդասէր, պատուեալս այս փայտիւ զերախտիս խաչիդ, որով զանճառսն ներգործեցեր. բարձ յինէն կեցուցիչ, զվտանգ պարտեացս պանծալի լծակօք ամբառնալեաց նոր տապանակիդ: Բացցին կամօք քո, հզօր, 'ի յայս ձայն կենաց՝ լսելիք սրտից յամառեցելոց. լուիցեն յայս մեծի բարութե 'ի քումդ ակնարկութի ականջք խլից. պարզեսցին 'ի ձեռն սորին լեզուք համրացելոց. լուսաւորեսցին 'ի սոյն տեսարանք աչաց, հայել մաքրապէս 'ի քեզ պշուցեալ անայլայլաբար. զղջասցին դարձցին կազդուրեալ կամք յափրացելոց. ընձեռեալ տացես, տէր, տապնապելոյս անձրև արտասուաց: Եղիցի քև սա մեզ լոյս ցնծութե, ձայն ուրախութե, բարբառ բերկրութե, նուագ հանգստեան, նիւթ երանութեան, պատճառ փրկութե, առիթ քաւութեան, մերժումն վշտաց, խզումն խեղդմանց, ընդարձակութի նեղութեց, համառօտումն խեթմանց, հալածումն հեծութեց, թեթևութի թառաչմանց, յապահովութի կարեաց, կարգադրութի կրից, սփոփութի վհատմանց, բժշկութի ցաւոց, 'ի տևականութի հեղգութեց, ուշադրութի անտեսից:

ԺԱ. 'Ի յայս կամուրջ ցանկալի անխոտոր և անխոտորնակ, և 'ի վերնաշաւիղ բարձրաբերձ սրբահետ սանդուղ երկնաչու, առ հայր քո օրհնաբանս ահաւոր անուն ձգեալ մատուսցես, բարերար, հոգւոյդ առաջնորդութբ միանալ 'ի քեզ անընդմիջելի. որով և մեք միոյ միայնոյ և միամնական տէրութեդ և անեղծ արարչութեդ 'ի կենդանեաց և յանշնչականաց հաստելոց վայելչական գոհութբ փառք և իշխանութի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԲԱՆ ԻՆՆՍՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Աղօթք թարգմանօրէնք վասն սրբալոյս իւղոյն Միւռոնի ։

Ա. ՍՈՒՐԲ ահաւոր անուն բարձրեալ անպատում, անձկութե փափաք յարախորժելի, 'ի սըրբերգենիցն փառատրողաց միշտ սրբաբանեալ ընակեալդ 'ի սրբում, լի և ամենազեղուն բարութ առատաձեռն աննուազելի, լոյս բարի և ծագումն գովելի, երկրպագեալ փառաւորուն, ահեղ և անզննելի, ամէն և յամենայնում ։ Յայսու բանիւ դաշամբք յուսոյ ուխտ ընդ քեզ միութե, հզօր, այժ, ամէն, ալէլուիայ. գովեալ թագաւոր հանուրց, ած բոլորից, ստեղծիչ գոյից և տէր կամարար, միայն աւխթ պատճառաւորաց, փրկիչ և օծեալ մշտապաշտելի ։

Բ. Ուստի մեկնապէս թարգմանեալ 'ի մեզ զայս զանձ անվաճառ և հարստութի անփոխադրելի, Յս Քս արքայ երկնաւոր, որում ձողութ մեծաւ սպասեն անմահականացն ահեղից լուսաբերան բոցաշընչութիք, կրկնեալ քեզ յօժարութբ 'ի հաճութենէ անխոտոր մտաց, ծունր գոհութեան ստեղծօղ էութեց, որ են 'ի տեսման և 'ի ծածկութե ։ Որ եսդ և էիր միայն բովանդակ ամենեւին անպակասելի, առուեր զմերս իսկապէս համայն, զի 'ի լրութէ քումմէ լցուսցես. օրհնեալ և բարեբանեալ, ծանուցեալ յաւէտ միշտ անքննութեամբ ողորմութբ մեզ 'ի փրրկութի, 'ի փառս և 'ի գովեստ անճառ բարձրութե ահաւորիդ բարերարութեան ։ Սկզբնաձիր օծմանս շնորհի մեծախորհուրդ հրաշազարդութեան. քանզի լոյս քո մեզ ծանուցեալ ճառագայթ անհաս, ծագումն անսահման, արեգակն անաչառասիրու, աստղ սահմանիչ երկակշիռ տարրութեանց, ճրագ ոտից և լոյս հետևմանց, որով 'ի ցոյցս իմաստից եկեալ տեսութբ բանիս այս յարմարուե, տօնեմք պարերգութբ հրեշտակօրէն յստակամտաբար փըրկչավայելուչ կնդրկաւ խնկեալ զպարգևաբաշխ առատատրութիւն ամէնիմաստիդ յեւղ զուարթ անբիծ

դաւանման ։ Վասնզի 'ի սկզբան անդ կապտեցելոյ ողորմելի տխրականութեամբ 'ի փչմանէ բարձրագոյն շնորհին՝ հայրն իմ սկզբնաստեղծ՝ և հնացեալ յաւէտ մեղացն գերմամբ 'ի մահ գրաւեցաւ, կապեալ ընդ եղծման ապականութե՛ անզերծ հանգուցիւ, 'ի ծառոյն պատճառաւորեալ յանկումն անյարիր ամենակործան գլորման, հերքեալ 'ի լուսոյ՝ այսր խաւարին վայրի մատնեցաւ. իսկ դու, գթած տէր ողորմութե՛, քանզի յաւէտ քան զնոյն ծանեար զոր ստեղծեր, և զի չէիցն ակնկալութեամբ չեկաց յոր ինչ էրն, որով անկարողանայր իսկապէս տեսանել 'ի լոյսն վերին անմատոյց գերակայութե՛ անսահմանելոյդ, ոչ մշտափայլ յարակայ վառմամբ անաղօտելի տարածանեցեր, այլ գիշերայնոյն ոտնալպիրծ մթին արհաւրաց ձեռնկալուն ձիթոյ՝ շարամանութեամբ նիւթոյ պատրուգի ընդ նոյն զանգելոյ՝ յօրինակ քո անախտ միութեամբ ընդ մեզ խառնելոյ՝ մարդասիրապէս հիւսեալ կազմեցեր. զի որ 'ի ըստուերս մահու տարագրեալ գտաք՝ կանխակորուստ տնկոյն պարտեաց, 'ի պատճառ իւրին ազգակցաւ պտղոյն ջահաւորեցեալ հաւատոյն վառմամբ՝ 'ի նոյնն դարձցուք խնկաւորութի. որպէս և փայտիւն մահու՝ մածմամբ քո 'ի նա՝ ածեալ մածուցեր զմեզ, առակաւ մեծի խորհրդոյն միաւորեալ 'ի փայտն կենաց ։

Գ. Այլ արդ որպէս ոչ է օր լրմամբ առանց գիշերոյ, և ոչ տնօրէնութի յարկի առանց ձիթոյ պիտոյից խնդրոյ. քանզի իբր օրինակն հասարակային ոչ նուիրաւոր՝ զմարմնաւոր աչաց տեսութի լուսաւոր առնէ, նոյնպէս և մաքրեալն քոյինաշունչ շնորհին ընտրութք անիմանալեաւ զաներևոյթ հոգիս միութք 'ի մեզ անտեսիդ հրաշափառապէս պայծառացուցանէ ։ Զի որպէս յիջումն լուսարանի 'նք աւազանին լուացմամբ. մարմնոյն զանձինն հաւատամք առնուլ սրբութի, սոյնպէս 'ի յօծումն իւղոյն պարարեալ յուսով զհոգւոյն զօրութի սալիմբ և 'ի սոյն համարիմք ունել ամենայնիւ աներկմտելի ։ Այլ որպէս հրամանդ տէրունական օրհնաբանելի զքաւութիւն մեղաց ախտացելոցն նախավճռէիր, իսկ

ոչ հաւատ ունողայն առ այն՝ բժշկութ՟ի հրաշալի յանդիմանակաց անտուստ առ նմին մարմնոյն տեսակի հաւատարիմ վկայ անդարձիցն հաստատէիր, սոյնպէս եւղս այս փրկութ՟ե լուսով կատարեալ՝ հեղեալ 'ի մեզ օծանէ զարտաքին խորանս. իսկ զներքին մարդս աներեւակ ծածկապէս մտեալ՝ նոր կենդանածնէ :

Դ. Պատկեր պանծալի այս զանգուած նիւթոյ արարչին երկնի. քանզի որք զիւղոյն կրեցին օգտութ՟ի՝ որ յողորմութ՟են շահընծայութ՟ի, և դու 'ի գովեստ քեզ զայս բան սահմանեալ, թէ ողորմած եմ ես տէր. քանզի որպէս սիրոյն անուան կցորդիս ա՟ծ, նոյնպէս 'ի մասնէ և այսու զիջեալ գծագրիս՝ ըստ տնտեսութ՟ենն որ առ մեզ: Մեհագոյն մեծութ՟ե խորհրդոյ յարմարաւոր դիմակերպութ՟ի այս ճարպ պարարտութ՟ե երկրի թանձրութ՟ե հողանիւթ գոյականութ՟ե. զի որպէս սոյն մասն 'ի կենդանւոյն ոչ 'ի կերակուր հրամայիւր անդ ըստ օրինին, այլ արարչութ՟եդ բոլորովին պտուղ որոշիւր, նոյն նմանութ՟ը եւս և աստանօր իբր զզօրութիւն՝ ա՟ն մատչելի յայս աւանդ հաճութ՟ե էիդ ա՟յ վայելչապէս տուեալ նուիրի, հոգւոյս հարազատ զուգաճանապարհ, արարողիդ պահեալ և ուխտեալ. քանզի ոչ շունչ արեան և ոչ ճենճեր ինչ զուարթութեան օրինակ հոգւոյս իմոյ և կարոյս ընդ անդամաթիւս մսոյն ծախի, այլ արքայութ՟եդ վերնում վիճակի տէրունական բազմականին ձօնեցեալ ճաշակ՝ այս նիւթ ջահաւորական մշտաբորբոք աննաղօտելի :

Ե. Ո՛չ էր մատչելի 'ի նախագահութ՟ի արու անդրանիկ դատիչ քննողաց, եթէ ոչ օծմամբ ինչ նշանակէր. ոչ քահանայութ՟ի 'ի յանկոխելին տեղի ձեռնարկէր, եթէ ոչ այսու կատարեալ լինէր: Յակոբ զքարն պատկեր Սիմին, 'ի խորհուրդ երկար՝ խորանին ընտրութ՟ե, օծմամբն տպաւորեալ կերպացոյց. առ որ զիջուցն անճառ բարձրելոյդ տեսութ՟ք սանդղոցն յարմարութ՟ե, և զիս 'ի վեր՝ տանելոյն անդուղեկցութ՟քն, զարձանն իւղեալ կառոյց նպատակ 'ի ցոյցս ապառնեացն յիշատակի: Ահարոնեան քահանայութ՟են պայծառութ՟ի հրամանաւ մեծիդ ա՟յ օծ-

մամբն Ճոխանայր. որով 'ի գլխոյ անտի 'ի մօրուսն գեղեալ գերափառ իւղոյն զարմանազան կենդանագրութի, ըստ սաղմոսողին, զփառաց նախնւոյն առակեր զանդրադարձութիւն և զշնորհիդ կենաց սրբութե ընդ մեզ խառնութի։ Թագաւորութիւն ոչ էր պանծալի անդանօր պատկերաւն ստեղծագործիդ, եթէ ոչ եղջերբ իւղոյն օրհնութե ձեռնադրեալ՝ պսակաւ պճնութե թագին յանուն քո, Տր, գլուխ ամբառնայր։ Եւ զիա՞րդ զնախնին վեհից մոռացայ, զծառայն մեծիդ և զկերպարանն անպարագրելւոյդ. ո՞չ ահա Մելքիսեդեկ յօրինակ Ճշմարտիդ ահաւորութե 'ի ձիթաստանեաց լերինն, ուր յետոյ ոտք մարմնացելոյդ այ զետեղեալ կային, 'ի վերնոց անտի հրեշտակաց 'ի պտղոց տեղւոյն իւղեցաւ. ուստի շնորհի սկզբնահօրն պաշտպան եպիսկոպոսական արքայապատիւ Ճոխութք 'ի քէն հանդերձեալ նստաւ, մինչև յայտնեցար երևեալ լրմամբ հանգոյն իսկութի ադամային կենդանագործութեդ։

Զ. Եւ արդ, քանզի քո են շնորհք և քեզ վայելեն գոհաբանութիք, օրհնաբանեալ որդի այ, դու ինքն յարմարեալ բարենշմար տպաւորութեամբ զաղաչանս իւղաւորականս խնկապատարս զմռսալիցս պատճառ քեզ փառաց, և ինձ մեղապարտիս առիթ բժշկութե. մանո՛, տէր Տր, վիրայս աներևութից զայս ձէթ լուսանիւթ, և ա՛րկ 'ի սոյն խարանս խոցոյ մահացուի զկաթուած օրհնութե իւղոյդ փրկութե անապակ գինեաւ սիրոյդ, միութք արարչականաւ պատապարեալ պատանօք խնամոց. զի յիշատակարանս թարգմանօրէնս բանիս մաղթանաց՝ վայելչական իմն յարմարութք 'ի թևս հոգւոյդ զկարգ իւր գտցէ։ 'Ի վերայ Դաւթի հօրի քո, բարձրեալ, յայնմ օրէ խաղաց, յորմէ օծութբն նուիրեցաւ. Սաւուղ յայր յայլ և 'ի մարգարէս ոմանս անստուստ իսկ գրեցաւ, յորժամ օծումն ժամանեցաւ գագաթան նորին. արքայութիւնն ասորեստանեայց օծմամբն գրաւեալ մատուցաւ 'ի կցորդութի տանն Իսրայէլի. կայսերս ոմանս նշանաւորս վեհս և երևելիս 'ի խժականաց բարբարոս ազգաց եւղս այս կեն-

տացնցուղ ցօղով անձրևեալ՝ իբր կարթիւ որսացաւ 'ի յընտանութիւն հպատակութե մեծիդ այ · բանն որ առ Կիւրոս երկնաւորին պատուասիրութե՝ զածեալն ձայն նմին մեծ վարկաւ · ձայն սաղմոսողին գեր քան զմարգարէութիւն զօծեալն անուն նախայարմարեաց, կաննափակ ընդմիջարկուե պատուէր աւանդեալ, մի՛ մերձենայք և մի՛ մեղանչէք · առ Եղիաս առաքելութե ածային հրամանատրութեանն, նշանակ իմն հանելոյ 'ի պաշտամանէ անտի Բահաղու, զօծելութին 'ի Քորեբ ազդեաց Յէուայ և Ազայելի ։ Իսկ Թափեալ անուն փեսայիդ 'ի հոգելից բանից իմաստնոյն վերավկայեալ՝ կանխաւ իսկ գրեցաւ · որպէս զի հոգին, ած յաւէտ պատկեր և նշանակիչ, զ'ի փոքուս զմեծդ կերպագրութի քև նկարագրեալ՝ ընդ քեզ միասցուք առմամբ քո շնորհիդ ։

Ե · Իսկ զի՞ ևս երկարս պատուածօրէնս բացականագոյնս գծագրականս և առակաւորս շարագրեցից առաջի վերնոյդ և ահաւորիդ մաղթողական բանաստեղծութիս · տէրդ և կենդանարարդ՝ արարիչդ երկնի և երկրի 'ի յօծմանէ անտի սկսար քարոզել զաւետարանն արքայութեան, վկայեալ անտուստ 'ի Յովհաննէ՝ օծեալ և գառն ած բարձօղ մեղաց աշխարհի ։ Զի թէպէտ ընդ օծմանն օրհնութեան հոգին էր քեզ իսկաբար լրմամբ և ածութե խառնութիւն բովանդակապէս, այլ անունն պաշտի խորհրդեամբ շնորհին հրաշափառապէս ազդելոյ 'ի մեզ · զի զստրկութի ադամեան մարմնոյն մեծանալ յաւէտ այսու յորջորջմամբ պատրաստ արասցես ։ Բացեալ զառածս մարգարէութեն Եսայեայ՝ դու ինքն ածութիւնդ մարդացեալ ընթերցար, հաւատարիմ առնել զբան ծառայից քոց, տէր · և իբրև ծանուցեալ եղէր օծութն 'ի կարգ անդ բանին, թէ հոգի տն 'ի վերայ իմ՝ որով և օծ իսկ զիս, ապա փակեցեր 'ի հանդիսափառն օծելութե զորքանութի երկաքանչիւրոցն յայտ արարեալ խորոցաւ սահմանի՝ ընդարձակ հեռաւորութբ մեծաւ կնքեցեր, զմերս կաթուածով ինչ շնորհազարդեալ, և զքոյդ իսկութբ ընդ հօր և ընդ հոգւոյդ հաւասարութբ թարգմանեալ ։ 'Ի նախածանօթ մերակերպութեանն

պանծալի իմն գովեստի՝ օծեալն կոչմամբ 'ի հրեշտակացդ փառատրողաց արարածոց երկրի ծանուցար։ Օ որ մարգարէն կանխաւ գուշակեաց զ'ի Յորդանան, և յընտրեալն լեառն Թաբօրական հայրենի ձայնիդ եկաւորութիւն, թէ որ պատմէ 'ի մէջ մարդկան զօծեալ իւր. զոր սաղմոսին ձայն կանխաւ պատմէ՝ հզօրիդ փառաց զայս պատիւ առ 'ի զառեալդ ձեռնադրելոյ, օծ զքեզ ած՝ ած քո իւղով ուրախութե։

Ը. Հոգի երեսաց մերոց տէր Քս. որ է օծեալ անունդ իսկոյն, որով զփչումն կենդանութե 'ի դէմս մեր լոյս բարերարութբդ քո ազդեցեր. իմաստութբ ումեմն երջանկի՝ մարդասիրութի խոստովանելի, ասելով առ ոմն, թէ եդ վկայութի առաջի տն օծելոյն. զնոր աւետեացս վկայելով, թէ կօշիկս անգամ ոչ առի յամենայն մնեղեաց։ Երգոյն երգ իւղեփեցական գինի զԱստուծով ծանուցեալ զխորհուրդն 'ի գովեստ հարսին նբ եկեղեցւոյս՝ զմուռս առաքինութեան հանդերձ ամենայն առաջին իւղովն. և ես զմուռս և կնդրուկ մաքրութե վարուց ամենայն փոշեաց անուշից իւղովքն զանգեալ՝ անդրստին և այսր յառաջաբերեաց։ Դանիէլ զկենսատու մահու քո, Քս թագաւոր երկնի, 'ի վեր քան զօրինակ կոչումն ձայնի զայս անուանադրեալ վկայեաց յայտնի, թէ զկնի վաթսուն և ինն եւթներորդացն սպանցի օծեալն, և օծեալ առաջնորդ զքեզ յորջորջեաց։ Ճրագակիր աշտանակն Զաքարիայ Ադդովայ՝ որ 'ի Բարաքեայ իւղոյն բարեբաշխ բացատրութբ 'ի մասունս եւթանց առաջադրութեանց զնդլցն վառելոց՝ 'ի ջահէ անտի զօրութբ անեկամտաբար վըճակաւորեալ, զ'ի քոյդ լրութէ 'ի մեզ փրկութի և օծելութի գերաբնապէս նախազեկուցեր։ Օ որ ըստ օրինին անտուստ գուշակմամբ 'ի խորանին որ 'ի տաճարին՝ ամէնընդել իմն կրթութբ սովորաբար մատուցեալ լինէր, պանք բաղարջընծայք և նաշիհք իւղովք խառնեցեալք, և զուարակք եզանց իւղարկեալք, և տիրական անուամբ ձայնեցեալք, և հաւուց ոմանց թաթաւմամբ յաղդակից ճարպին 'ի յարիւն, այսր խորհրդոյ առձեռն

տեսակք և նշանակիչք յարմարականք քեզ, միածին ծնունդ օրհնաբանեալ մեծիդ Աստուծոյ. միայն դու օծեալ նորոգ և զարմանալի՝ ինքնութեամբ համայն էութեամբ իսկապէս լրմամբ ամենայնիւ անպակասելի։

Թ. Եւ զի՞ ևս իցէ բազմապատիկս նշանակել առ այս մեծ խորհուրդ անհասանելի, և ոչ ճաշակել զքեզ, քաղցրութիւն. իմանալ քև զայս՝ թէ զի՞նչ իցէ եւղն, եթէ ոչ զտխրութիւն 'ի փայտն պարտեաց սովիմբ բժշկեալ, ըստ սաղմոսողին, զուարթ գործեսցես. և զի՞նչ պարարտութիւն, եթէ ոչ զկերակուրն մահու սովաւ մոռացուք լցեալ 'ի սմանէ. և զի՞նչ օծութիւն, եթէ ոչ զմոլորոյն թշուառ տեսութիւն 'ի ձեռն սորին փոխարկեսցուք 'ի պայծառութիւն յաւէժ ուրախութեան, անուամբ քո փրկեալ յոգի զօրութեան՝ հօր անուանեսցուք. և զի՞նչ արդեւք մարգարէին հոգևոր ըղձականութիւն ամենատենչ բաղձանացն իցէ իմանալ, որոյ ծերութիւնն առակի 'ի ձէթ պարարտութեան, և կամ օծանելն իւղով զգլխոյն վերամբարձութիւն, եթէ ոչ զհին խարդախութիւն սգոյն սաստկութեան 'ի մահ կործանմանն կենագործեալ դեղովս այս կենաց՝ պատսպարեալ օժանդակեսցես. և զի՞նչ ճրագին լուսաւորելոյ շնորհակալութիւն, եթէ ոչ 'ի մէջ իմն անյուսութեան մեղայն միգի և կռապաշտութեանն խաւարի՝ կերպակցապէս միութեամբ 'ի յիս Եմմանուէլ. և կամ զի՞նչ մարգարէն աստուածաբանեալ 'ի սփոփանս զուարթարարս օրհնութեան նշանակ յայտնի վայելչապէս ոմանց աւետէ, օծցին իւղով 'ի մրրոյ պարզելոյ. և կամ իմաստունն 'ի դիմաց հարսինն ասէ օրիորդացն, հաստատեցէք զիս իւղով և գեղեցկազարդ խնծորով յարկեալ ծածկեցէք, և 'ի պարտէզ իւղենեաց տածեալ զրդեցէք, եթէ ոչ այսր առհա ընտրական նիւթիւ հոգւովդ քո լցեալ՝ 'ի սոյն լոյս տեսցուք զանիմանալիդ 'ի մեզ բարձրութիւն գովեալ։ Եւ արդ քեզ, միայն խնամակալ, պատճառ բարի ընաւից եղելոց, ձեռն համբառնամ տարածմամբ բազկացս, երիկամանցս գործակցութեամբ, սրտիս հեծութեամբ, լեզուիս և շրթանցս ձայնարկութեամբ. լո՛ւր ողորմութեամբ, Տէր, պաղատանացս խնդրուածոց առ քեզ կարդալոյս. շնորհաւորեալ

այսու պարգևօք՝ գոհաբանութի քեզ վերընծայեմ, հզօր ահաւոր բարձրեալ անքնին, անփակ փափաքմամբ միշտ համբուրեցեալ, սուրբ սուրբ և միայն միշտ սուրբ, օրհնեալ հանապազ յաւէժ անդադար երգաձայնութք։ Ընծեռեա առաւել բարերարութ 'ի սպառ վրիպելոյս. տուր յոյս քաղցրութ՝ ոչ մասին միոյ մասուցման լուսոյ արժանաւոր ինչ հանդիպելոյս, լայնել քև, բարի, զնրբութ ծածուկ խորհրդոյս, գրգութի խառնեալ ընդ աղէրս՝ ասել ընդ Պաւլի, ընկալայք ած զողորմութի քո, և զծածուկս գաղտնեացդ անտեսից՝ իմաստութք քով յայտնի արարեր։

ժ. Եւ արդ մեծութի քեզ, ամենակալ առատաձեռն աննուաղելի, ամենափոյթ առ 'ի գթութիւն, մշտայօժար 'ի բժշկութի, զի միացուցեր խառնեցեր ընդ մերձաւոր դիւրագիւտ ընտանի նիւթոյս բղհրաշս անճառս քումդ սքանչելեաց ահաւորութե։ Քանզի զոր երկին ամենայն բարձանց՝ երկրիս լայնութք և անդնդոց ներքնոց խորութք՝ ծովուց բազմութք ոչ զօրէ տանել, այլ իբր զդոյզն 'ի մեծէ բերի, 'ի փոքր գոյս տեսականեցեր զօրութք՝ սահմանեալ Ճշմարտապէս անհրապուրելի. զի մի նորոգ իմն երևելով յայլ էութենէ՝ առ աչս հարևանցի երևականութ ինչ վարկանիցի, վիրաւորել քան թէ բժշկել աննկատրաբար զկարծիս մտաց։ Քանզի որպէս մարմին քեզ հաւաստապէս, օրհնաբանեալ որդի այ, իսկութի և ոչ օրինակ 'ի յարդեանցն ցորենոյ արարչապէս միշտ հանդերձեցեր, և կայլակ կողիդ զարիւն խաղողոյ, և արգանդ կենաց հոգևոր ծննդեանն զառատութի ջուրց յոլովութ, նոյնպէս և զհոգի անմահիդ փչման՝ սովաւ և 'ի սոյն արդիւնատրեցեր. երկունք կենաց որոյ կերպարան յառաջ եկելոյն և ոչ հեթանոսութք է փոխարկութ, ոչ ոչ տեառնագրութե խաչական փայտի ինչ երկրորդութի, նստելոցս յերկրի խաւարի ըստ նմանութե քո, տէր, ծագեցեր։ Քանզի յայս կերպարան շնորհի զանպակաս լրութի անհասից յայտնեալ աչխարհի լուսաւորեցեր, զի մի տնանկն կարօտասցի և մի ընչեղն բարձրամտեսցէ, ըստ օղոյ հաւասար

բաշխման և լուսոյ արեգական տարածման և ջրական վտակաց զեղման․ զի հաւասարապէս բաշխիւր երկրածնաց մանանային զուգամանութեամբ՝ փոքունցն առաւել քան մեծամեծացն։

ԺԱ․ Նաև այս նիւթոյ տեսաւորութիւն խորին խորհրդոյ և 'ի բնուստ անտուստ հրաշապէս ունի ըղթարգմանութիւն․ որպէս զի ոչ երկմիտ ինչ շուլթափութեամբ անհաստատապէս զտեղի փոխէ, և ոչ նենգողաբար զբնակութիւն ինքեան լքանէ․ քանզի ոչ վերջնականօք աճառովք հերքի, և ոչ յընդդիմակցէ ումեքէ ողողեալ արտաքս ելանէ։ Վասն զի որպէս պատահումն գունոյ յէութիւն մարմնոյ անփոփոխ իմն և անհրաժեշտ, որ գոլովն գոյացուցանէ և ոչ գոլովն ապականէ, այսպիսեաւ իմն յարմարութեամբ իւղոյս զօրութիւն անդստին 'ի յիւրոց անտի կերպարան զառեալն ունողի միասնական զուգութեամբ ընդ մեզ իսկ կցորդեցեր, տէր Յիսուս Քրիստոս, ընդ իւրն գոյի և զօրինակն լծակցելով․ քանզի զանիմանալին տեսութեան աչաց և մտաց ըղձից 'ի դէմս բերեալ կերպաւորեցեր, 'ի պտղոց երկրի ճնշեալ մզելով զարմանալեօք հրաշագործութեամբ մատակարարիլ մեզ պատրաստեցեր։ Մանաւանդ զի ոչ յոլովից խառնից 'ի մի եկելոց խմբակցութեամբ զանազան ծաղկանց, ըստ հնոյն և ստուերին բազմաբուրեան այլայլութեան, զայս իւղ օծութեան հրամանատրեցեր, այլ իբր զօրինակ փոխեալ զայն առ այս՝ դու ինքն խառնեցար 'ի սոյն մաքրութիւն վերնալոյս ձիթոյ։ Որ թէպէտ անճառ են համեղութիւնք քումդ անուշութեան, և ընդ օրինակաց իւրեք ոչ համեմատի, այլ ծաղիկ դաշտի և շուշան հովտաց և նարդոս ընտիր և եղեգնախունկ խառնեալ հալուէիւ, յարմարութեամբ հոտոյ քրքմոյ՝ փթթեալ ողկուզոյ և ազնիւ գինւոյ, ոչ սոսկ քան թէ իւղոյ միութեամբ պատշաճապէս օրինակեցար փառաւորեալ անունդ անքննին, որ զամենայն լնուս, և յիւրի իմեքէ ամենևին ոչ կարօտանաս։ Աստի ոչ շփոթելովք 'ի հակառակաց բռնադատութենէ բաժանեալ կամաց մեկին առակի, այլ 'ի սիրոյ հաւանութեան աստուածապէս 'ի մէնջ պարարիս, վասն մեր ըստ մեզ առ ամենայն վայելչական նմանութիւն օրինակե-

ցեալ. առ որս լոյս բարի և հուր ջեռուցիչ, տապ սիրոյ առանց մասին ինչ շնչման անգթական սառնացրտութեան այս զանգուած նիւթոյ կաթուածոյ ձիւթոյ մաքուր մտաց տեսեալ իմանի, որով յիրաւի սովաւ 'ի յա̃ծ է միանալի։ Ընդ Սողոմոնի օծելոյ որդեգրեցելոյ ա̃յ երգեմ բերանով հարսինն երկնաւոր փեսայիդ բարեբան գոհաբանութի, համբուրեալ 'ի յիղձս մտաց զհոտ իւղոց քոց քան զամենայն խունկս, և իբր զբանս կենաց յաւիտենականաց ունողի, ըստ հոգելից բանի իմաստնոյն և ա̃ծաբան աւետարանչին, զհետ քո 'ի հոտ իւղոց քոց ընթասցուք լուացեալ զերեսս ջուրբք կենաց, որ 'ի վեր է քան զերկին օդոյս այսորիկ, և օծեալ ըզգլուխս անախտական իւղովդ երկնայնով՝ յանդիման եղէց քեզ ուրախութք, զուարթապէս և ոչ տխրաբար։

ԺԲ. Այս եւղ խնկելի պաշտելի և երանելի, ոչ սոսկ օծումն ուղղոյս սենեկի, և կամ հերաց վարսից գագաթան նպաստ ինչ մատուցանի, եթէ ոչ տէրունական կենսատու խաչիւդ ա̃նագրեսցի։ Այն եւղ զարմանահրաշ օրհնութեան լուսոյ զհրեայն և զխուժն՝ զհնդիկն և զբարբարոսն՝ զսկիւթացին և զելլենացին՝ զդուժն դժնեաբար և զարհաւրատեսակ շանագլուխն տսկավլիթխար, զտէրն ազատ և զստրուկն ծառայածին՝ քրիստոսեան արարեալ, անուամբ քո կնքէ, և հոգւոյդ սրբ̃յ ընծայէ, և հօրդ երկնաւորի հարազատ որդի հաստատէ։ Բազմօրինակ են սովաւ արուեստից տեսմունք յարմարեցեալք նախ նիւթոյն, ապա զօրութեանն։ Քանզի իբր անօթ փայտեղէն մինչև օծեալ իցէ՝ դիւրաբար հերձի և անօգուտ եղեալ անպատուի, նոյնպէս և մարդ ոչ իւղեալ սովաւ՝ հեշտեաւ խորտակի, և մեկուսի եղեալ առ 'ի քէն՝ ոչ լուսաւորի։ Մատն սա քո, Տ̃ր, որով զհրաշալիսն զարմանագրես. քանզի իբր անգծելի կազմութք կարծր պահպանակաւ՝ ամենապատրաստն շրջարկութք պաշտպանեալ ծածկէ յայլագունակ խրթնի եկամտից. մինչ զի այսու մաքրութք թաթաւեալն 'ի սմա ոչ ներկլի արեամբ, և ոչ տխրատեսակ երփնիւ այլայ-

լի ։ Նա զի և Թափանցանց լինն խառնութե՟ հոգե-
պէս ընդ Թանձրութիւն մերոյս գոյութեան մտեալ
անցանէ. զի Թէ անէծք սաղմոսողին ձիթոյ առա-
կաւ ընդ ոսկերս չարին համայնիւ բաշխի, ո՛րչափ
ևս հոգիդ սոյն Ճարպով լուսոյ զաներևոյթ ներք-
նոյն տեսակս կենագործեալ ողջացուցանէ, ազդումն
տուեալ 'ի խորոց անտի շնչման հագագին՝ մինչև 'ի
սպառուած ծայրիցն եզերաց զընաւն ընկղմէ զյի-
շատակ մարմնոյ մահուն արկածից. քանզի կենդա-
նական զօրութի՟ քո միշտ ահաւոր, տէր Յ՟ս Ք՟ս, 'ի
ամին խառնեցեալ՝ ընդ սոյն իսկ բնակէ ։

ԺԳ. Այս օծումն բարետեսիլ և առ բռնամար-
տիկ մերկամրցանակ ըմբիշս իբր զօրաւոր հնարից
կերպարան Ճգնաւորական անըմբռնելի ձեռացներ-
հակին օրինօք պաշտի, դիւաց և ախտից հզօր ահար-
կու ։ Քանզի յոքնապաճոյճ պճնուի բանին Եզե-
կիէլի առ իմանալին Փարաւոն, հեգնաւոր առակա-
գրութե՟ ողբականօք շարայարմարեալ, յորժամ ե-
ղեր, ասէ, և հանդերձեցար ընդ օծելոյ քերովբէին,
ուր արձանքն հրեղէնք հաստատեալ կառուցան ։
Օրհնաբանեալ ահաւորութիւն ամենավայր ձեռն-
կալութե՟, որ միշտ անճառ ես բանից և գերազան-
ցեալ քննութե՟ց, որ աւետարանաւն կենաց խնկիս
յարակայ իբր նորածին օծեալ 'ի քաղաքի Դաւթի,
և 'ի քահանայապետին հարցմանէ, դո՛ւ ես օծեալն
որդի օրհնելոյն, և յերանաւորն դաւանութե՟է Պետ-
րոսի օծեալ միայն որդի ա՟յ կենդանւոյ, և յապա-
հաւատ քննողացն, եթէ դու ես օծեալն, ասեն, ա-
սա մեզ համարձակ. և 'ի կանոնականացն քոց հա-
ւատամք յօծեալդ ուսուցիչ և տէր ամենայնի. և
Հերովդէս յառաջ քան զսոյն զօծեալդ անուն
յայտնապէս հարցեալ. և զիա՛րդ գրեն, դու իսկ ա-
սացեր, զօծեալն ա՟յ զտէրն Դաւթի զանսկիզբն որ-
դի՝ ժամանակաւ որդի ։ Քանզի այսպէս ընկալաք
վայելչաբար զայս Թարգմանեցեալ, որ 'ի մեզ բերի
ծայրն կատարման խորհրդական կոչմանն՝ վիճակ
քրիստոնէից նախապատուութե՟ ։

ԺԴ. Այնքան ունի ահաւորութի՟ միանգամայն և
սրբութիւն իւղաւորական խնկաւորութիւն սոսկալի

անուանս օծու՟ն, մինչ զի որպէս ոչ է համարձակել ուրուք յերկրայնոցս ա՟ծ անուանիլ՝ այլ ա՟ծային, նոյնպէս ոչ բերէ մարմին զՔրիստոսդ անուն անձին համարել, այլ զքրիստոնեայն․ անստանելի նախնւոյն մեծու՟ն մկրտչին՝ ջուրք զհողին հրաւիրողին․ քանզի չեմ ես, ասէ, օծեալն, այլ առաքեալ առաջի նորա։ Սովաւ շրջէին, որպէս բանն ազդէ աւետարանչին Մարկոսի, առաքելականացն լծակցութիք, իբր ազգակից հարազատ ձեռինդ ա՟յ՝ այսու վարեցեալք․ քանզի իւղով օծանէին և առանց մարդկային հնարից անուամբ քո բժշկէին։ Վասն զի որպէս խաւար 'ի լուսոյ և ցաւ յառողջութենէ, գիշեր 'ի տուընջենէ և մահ 'ի կենաց, այսպէս և 'ի սոյն իրէ տիրապարգևէ ամենայն չարին երևոյթք մերժին խափանին և բնաւին ամփոփին։ Քանզի որպէս ճանճք զազիրք և փոքր զեռունք սարդից և ունկնամոխից՝ իբր 'ի դեղոյ մահու յայս նիւթոյ սպառեալ պակասին, նոյնպէս լռութ՟ք շնորհի օրհնու՟ն սոյն եւղ զօրացեալ՝ և զայսս վանէ և զմուրհակս չարեաց ջրէ և զվճիռ մահու պատառէ։ Ո՛չ է աւազան կատարեալ՝ առանց օծման օժանդակութեան։ Եթէ աւազականացն՝ մահու խոցման զմարդն առաջին, այս դեղ փրկութե՟ մատուցեալ տուաւ․ եթէ անճարակ վիրացն Յակոբայ և Իսրայելի՝ սոյն իր պատուական յիշատակեցաւ․ այս իւղոյ փափաքեալ Դաւիթ՝ իբր ձիթենի պտղալից 'ի տանն ա՟յ յուսով յարակայի, լքեալ զթլփատութին՝ անդստին զմկրտութեա՟ս շնորհ գուշակէ։ Ու զի՞ է ինձ զայսմանէ ճառել, և համայնին կարծել հասանել, որ և ոչ վերինքն զօրէն ձեռնարկութեամբ՝ ինչ բանի զսոյն խորհուրդ 'ի մասնաւորէ ինչ ճառելով նշանակել, թողում ասել՝ թէ յիսկութէ։

ԺԵ․ Փառք քեզ միշտ և յամենայնի, անմահ թագաւոր, 'ի յայժմու երգեցեալ օրհնաբանութեանս, զոր արարեր և կատարեցեր առ իս, բարերինամ գթած և երկայնամիտ, հարուստ և առատ ամենայաղթօղ․ անդստին 'ի հարցն գծագրելով զօրինակն՝ մինչև 'ի լրումն ածեր զիսկութին ճշմարտապէս։ Դու լոյս իսկ բնութ՟ք և արեգակն մշտապայ-

ծառ, և զաշակերտացն դաս լոյս անուանեցեր, որով զարարածս ամենայն երկրի Ճառագայթիւք երջանիկ շնորհի նոցին լցուցեր։ Ընկալար զեւղն անուշութեան յումեմնէ 'ի յոտս, յօրինակ ընդունելութե մաղթանաց առ քեզ, և 'ի միւսմէ պոռնկէ 'ի գլուխ, նշանակ սիրոյ գթութեդ առ մեզ. մշտափափաք բաղձանօք անսահմանելիդ 'ի սոյն հոտոտեալ, մինչ զի ուխտիւ անփոխադրելեաւ օրէնս յարակայս օրհնաբանելիս՝ քոյինահրաման պատուէրս կենաց ընդ համօրէն աշխարհ քարոզել զսակաւաձեռն իւղոյն յարգաւորութի, զարմանս հրաշից լսողացն առ ապառնեացն յուսադրութի։ Դուք օծութիւն ունիք զմէյն՝ ասաց երջանիկն առաքելութեց, մեկնեալ զխորհուրդն որ 'ի մեզ զեղեալ յառաւելութէ կենդանարարիդ անպակաս բովանդակութե։ Աստի յաւէտ իմն յարմարաւոր և համագունատիպ առ 'ի մասնաւորն նմանութիւն լուսոյդ և հոգւոյդ մէջ՝ այս կաթուած օրհնութե 'ի վերնոյդ բարեբաստութեց անսպառաբար սրսկեցեալ 'ի մեզ, և ասի լոյս, իբր զնախաթիւ գոլ ստեղծուածոց և արարչութեդ պատկերակից, որով զխաւար մթութե մեղաց հալածես. իսկ հուր, զի յամենայն տարր արարածոց հաւասարապէս ունի զուգութի ըստ էականին կշիռ բաշխութե, ծածուկ և յայտնի, լռեալ և ծանուցեալ. և եթէ ոչ ընդհարցի 'ի հակառակէն, ոչ յինքնաստատ յօժարմտութէ բաղձայ բորբոքիլ. Դարձեալ և օծումն, զի արքայաբար որդեգրեալ ընդ քեզ 'ի ժառանգութի հօրդ մատուցես. ողորմութեդ ազգակցաւ նկարեալ 'ի մեզ անեղծանելի՝ 'ի հանդերձեալ փառսն փայլեսցուք. դարձեալ և հոգի, զի մաքրեալ զարկածս խաբէութե՝ որ 'ի բանսարկուին ներգործութէ, նորոգ փոփոխմամբ հոգւով և ճշմարտութբ հօրդ երկնաւորի երկրպագեսցուք, բևեռեալ ընդ քեզ յուսոյն հաւատովք, ամենապարգև։

ԺԶ. Ահա արդարև յաւէտ իսկապէս եւղս այս լուսապատար խնկալիր՝ վերնականիդ սիրոյ տեսութի։ Վասն որոյ և Պաւղոս իսկ պատշաճ վարկաւ 'ի Ճառ գոհաբանութե՝ ասելով յայտնի, որ·օծ զմեզ

ձեւք հանդերձ 'ի Ք՟ս Յ՟ս՝ ա՟ծ է, որ և կնքեաց զմեզ և ետ զառհաւատչեայ հոգւոյն 'ի սիրտս մեր. և դարձեալ, մի՛, ասէ, տրտմեցուցանէք զհոգին ս՟բ ա՟յ, որով կնքեցարուք յաւուրն փրկութե՟ն։ Պատկառելի և անվանելի օծութեանս յորջորջու՟ն իբր 'ի նորումս յաւէտ քան 'ի հնումն. քանզի բանն դաւթեան սաղմոսին պտերական տնօրինականացդ սկզբնաւոր կրիցդ խորհուրդ՝ Ճշմարտաբար վերասահմանէ, ժողովեցան կուտեցան իշխանք ժողովրդոց վասն տ՟ն և վասն օծելոյ նորա։ Մարգարէու՟ն մեծ տպաւորեալ զանսրբելի արեանդ պարտիս հրէախումբ չար մոլեգնութեանն՝ որ 'ի տէրդ յանդգնութի՟, ո՞վ է որ ձգիցէ զձեռն իւր յօծեալն տ՟ն և քաւեսցի. քանզի թէ և յազգայնոյն սպանաւ Սաւուղ, այլ ո՛չ 'ի սպառ մերժեցան յամօթ և 'ի նախատինս ազգաց օտարաց, մինչև արեանդ ա՟յ հաղորդեալ գտան։ Կրաւական մեծ յիշատակի ապագայիցն ժառանգութեան՝ աղօթանուէր աղերսարկութի՟ ասել սաղմոսին, վասն Դաւթի սիրելոյ քոյ մի՛ դարձուցանէր զերեսս քո յօծելոյ քումմէ. և դարձեալ, նայեա՛ և տե՛ս յերեսս օծելոյ քոյ, և արա՛ ողորմութիւն ընդ օծելոյ քոյ։

ԺԷ. Ձեռին քո, Ք՟ս, երկրպագեալ պարգևատրութիւն այս հիւթ լուսակիր. քանզի ո՛չ այլ մեծ բարձրութի՟ յարքայութե՟ն Ճոխութ՟է ասէ մարդարէն 'ի դիմաց քո, տէր, քան թէ գտի զԴաւիթ ծառայ իմ և իւղով սրբով իմով օծի զնա։ Ուստի կիրթ իմն յիշատակաւ զքոյդ համբուրեալ լուսոյ օծութի՟, տէր Յ՟ս Ք՟ս, ծանիցուք զքեզ անփոփոխ մշտնջենաւորութի՟, թէ դու ես ամենայն՝ և յամենայնի միայն թագաւոր թագաւորութե՟ց, և Ճշմարիտ օծեալ իւղելոյ, փառաբանեալ երկրպագութե՟ երէկ և այսօր։ Քանզի զոր օրինակ պատրոյգ թացեալ 'ի Ճարպում ո՛չ երևեցուցանէ ինչ նշոյլ՝ մինչև հուրբ լուցեալ վառիցի, սոյնպէս և այս օծութի՟ լուսոյ առ 'ի մեզ հեղեալ 'ի հանդերձեալսն ջահաւորի։ Այս է կերպարանին մեկնաւոր բացերևութիւն, 'ի նախնեացն և այսր բերեալ բարենշան իմն յարմարութե՟՝ հրաշապայծառ երանգաւ գունեալ։

ԺԸ. Արդ այսոցիկ պատճառ վերագոյն մասանց
կեցուցչաց տնականաց արարչութեանդ հարազա-
տաց, առանց որոյ ոչ է գրիլ քնեան, եւ ոչ նազովրե-
ցի անուանիլ, եւ ոչ յիշատակիլ յորդիս Յուդայի,
եւ կամ խրախոյս բառնալ յանուն տյ Յակոբայ, այս
հիւթականութի օրհնութե ձիթոյս, յորում սբ Եր-
րորդութիդ խառնեցեալ միաւորի, ճառագայթ շնոր-
հաց, շուք մերոց դիմաց, նկարագրութիւն երեսաց,
բարեձեւութի պատահմանց, լուսաւորութի աչաց,
տնագրութիւն բբաց, վայելչութիւն այտից, զարդ
կերպարանաց, պահպանարան շրթանց, հանդերձիչ
կրօնից, յարմարիչ վարուց, շաղկապ հաւաքմանց,
զօրութիւն անձանց, ուժգնութիւն դիմեցմանց, խա-
փանիչ յուռթից, քակտիչ հմայեկաց, նահանջիչ
ձեռնածուաց, խայտառակիչ կախարդաց, գտիչ
աղանդից, բռնախոյեան դիւաց, փարատիչ ցա-
ւոց, կատարիչ կնքեցելոց, տենչանք երախայից,
անզնին արտաքնոց, հիացումն հեթանոսաց, նա-
խանձարկու անհաւատից, մերկացուցիչ գաղտնեաց,
յարգանք յետնոց, փառք ստրկաց, պճնումն կա-
նանց, աճեցումն տղայոց, հրճուանք ծերոց, ձեռնա-
դրիչ նուիրելոց, զգուշութի մաքրոց, պսակ թա-
գաւորաց, ճոխութի արքայից, յառաջադրութիւն
կայսերաց: Քանզի զոր օրինակ աման ինչ կնքեալ՝
նշանակիչ իմն է ներքնայնոյն մեծագնութեան, նոյն-
պէս բարձրութի շնորհին 'ի մեզ սովաւ ծածկեցեալ
յանուն քո, տծ տէր Յս Քս, վայելչական իմն տե-
սակաւ ծանուցեալ նշանակի: Իսկ անունն իւղոյն
անդստին 'ի նոյն յորջորջեալ կոչմամբ, ըստ հոգելից
արանց իմաստնոց՝ որ յեգիպտացւոց անտի սկսեալ,
'ի դէմս ածելով՝ զիւրին կերպարան՝ ահաւոր խորհր-
դոյ պատկեր:

Սակս սրբալոյս իւղոյն Միւռոնի:

ԺԹ. Քանզի միւռոնս այս օրհնաբանեալ, զոր
մարգարէն կանխաւ լոյս աչաց գրեթէ զսոյն ա-
ղերսեալ խնդրէր, ըստ քերթութեանն բառի որ
ըստ խորութեանն Հոմերոնի, թարգմանեալ իմա-

նի, ինձ մայր. այսինքն է՝ առ 'ի յինքն ձգօղ զմերս բնութ՟ի զօրապէս, և կայուն հաստատել չքնաղ փոփոխմամբ զջուրց լուծականութ՟ի առ աւազանին լուսաւորութ՟ի. և իբրև զդեղ մածուցիչ կաթին՝ 'ի նոյն ինքն յեղանակել զցնդեալս իմ վայրագութիւն, և զաղբերց հեղեղեալ մշտահոսութիւն ։ Իսկ մառնամուտ՝ որ և այս միւռոն, ըստ այլում բառի ցուցանի. այս ինքն է՝ մթին, որ և խաւարչուտ գոլ և ծածկեցեալ՝ կամ անտեսական. որ և սոյն կոչումն դիմառութ՟ե չէ օտարացեղ. քանզի արդարև յիրէ անտի անունն նշանակի. վասն զի անքնին է այս խորութ՟ի յաւէտ քան զամենայն սրբութ՟ի մ՟ց ։ Զի ոչ եթէ ջրոյ օրինակաւ զաղտ ինչ լուանայ, և կամ հացի բնութ՟բ զսիրտն հաստատէ, այլ նորոգ իմն յարմարութ՟բ 'ի մասունս ազդողականայն տնօրինապէս ա՟նագրի. սակայն անհասութ՟բն վերնականաւ և զանունն ունի անքնին ։ Քանզի որպէս ա՟ծ իսկ և իսկ 'ի լոյս անմատոյց ասի, իսկ անսահման փառաւորութ՟բն՝ յեղանակաւ իմն անբաւութ՟ե 'ի խաւար անզնին ծածկեալ իմանի, փակեալ արտաքուստ 'ի ձեռնարկութ՟եց մերոց իմաստից, նոյնպէս և այս ծորումն լուսոյ 'ի լեզուաց ոմանց Ճարտարաց 'ի Ճահ ճեմութ՟եց դրականապէս անունադրութ՟բ մուայլ առձայնի, վասն ոչ զօրելոյ երկրածին բնութ՟ե զիսկն գիտելոյ ։ Իսկ զերկաքանչիւրս ա՟ծականացն անդստին յինքեան հարստաբար տիրապէս ունի. քանզի 'ի կոչումն անուան բարձրելոյն նմանակերպեալ՝ կրկին մեծանայ ևւս այս նուիրեալ ամենաբուրեան ազնիւ կնդրկաւ. վասն զի ա՟ծ մեր հուր ծախիչ է ըստ Մովսէսի, և դարձեալ լոյս է ըստ Յովհաննու. ուստի և Եսայի Ճշմարտապէս զսոյն ակնարկէ, եղիցի, ասէ, լոյսն Իսրայէլի 'ի հուր ։

Ի. Դարձեալ այլ իմն կերպացուցանելով զբանս առ 'ի նոյն պատկեր յայտնութ՟ե իրի. վասն զի ոչ մոռանամ զիմն նողկութ՟ի որ 'ի գթութենէ մեծիդ քաղցրացաւ՝ վերստին գովեստիւ օրհնել. քանզի Մեռայ, որ է դառնութ՟ի, այս ինքն՝ նշանակ իմն յարմարական չարչարանաց կրից տաժանմանց, որ և միւռոն ստուգաբանեալ մեկնապէս ըստ մեզ՝ մեռելու՟ե

ազգականութեն ։ Քանզի այսու օծմամբ հոգեւորա-
կանաւ խզեալ կամ հատեալ ՚ի մնոտիասէր մահա-
կերպարան տաղտկազազրական հեշտութեանց հակա-
ռակողին, որ օդախմնաւ մեղկութեք զքնարս ձայնա-
տրական և կամ զարկուած վերածածկութե մղնար-
հեստ ուժդնաբարբառ խրոխտահնչական կազմու-
ծոյ Թմբկիս գործականութե ջրացիր իմն գիջութք ան-
վայելուչ Թուլադաշնակեալ՝ ՚ի ստորև կորստեան
քարշէ զօրինակ մերս գոյութե, կապիմք յուսով վերըս-
տին դարձեալ ընդ անճառ խորհրդոյ խաչի քո, Ո՛վ,
մկրտեալք ՚ի մահ կենդանւոյդ՝ անվախճան կենացդ
սովաւ հաղորդիմք, ՚ի քեզ իսկ ած համայնիւ խրա-
խուսեալ ՚ի սպառ ամենևին անհատուածելի ։

ԻԱ. Այս եւղ զգրօշեալն քառակուսեան յա-
նուն քո, Ո՛վ, նշանի բարձրելոյդ հաւասար հաստէ.
շնորհ ընձեռեալ զուգափառ և նմանատիպ արեան
կեցուցչիդ նոյն անվանելի փառօք պսակեալ մեծա-
ցուցանէ ։ Փայտ անուանի իւղոյ օրհնութեան, ըստ
մարգարէին կանխաձայնութե, զ՚ի հասարակաց կազ-
մեցեալ բուսոց անտառաց զօրապէս ուղղեալ՝ ՚ի խա-
կութե չարին արկածից և օտար կարծեաց ՚ի ստեղ-
ծողդ վերաբերեալ առ նոյն նիւթս կենաց հաստուն
ներգործէ ։ Ոի և որ ՚ի մեզ մտիցն պատուհանաց
մշտաբացիկ Թափանցանցութիւնք՝ յանուն մեծու-
թե ահաւորիդ զօրութե ՚ի խոհական իմն համեստութե
քև տնագրեցեալ առ ՚ի յըղձակերտ օթեվան հոգ-
ւոյդ՝ անազդելի պատրանաց չարին խաւարահողմ
խարդախողին, այսու լուսով զսպեալ ամփոփիմք ՚ի
նուագ գոհութե երեկորեան պաշտաման ընդ երկ-
նայնոցն ղամբարաց՝ առ օրինակ վառման շնորհիդ
որ ՚ի մեզ. ՚ի սոյն յիշատակ փրկութեան բարեացն
սովաւ տնկեցեալ ծառի, և ծաղկաւէտ եղեալ
պտղածնի, ՚ի սպաս ընթրեացն պատրաստութեան
յետնում գիշերի ՚ի մեծիդ գալստեան. ահա զայս
լոյս ճրագի համարեալ ՚ի կիր արկանեմք ։

ԻԲ. Դարձեալ ըստ գծագրացն գումարութեան
քսան և չորիցն շարագրութե որ յալփափետաց ան-
տի վերաթուի մինչև ՚ի քսաներորդ երկրորդն կար-
գի, յորում զայս խորհուրդ խորութեան անտուստ

Թարգմանեալ՝ ճաշակ հեշտալի որոց հաղորդին ջամբել պատրաստեմք ամենակազմ յարմարութեամբ. քանզի յութմներորդէ անտի գրոյ 'ի չորեքհարիւրն փոխաբերեալ՝ ստուգաբանօրէն քննութեամբ ընդ ձիթոյն անուան նիւթ ճշմարտագրի. որ է կերպարան արդեան խմորոյ յինքն բերողի զզանգուածն զօրեղապէս. որ ոչ սակաւն 'ի յոլովէն պարագայի, քան թէ 'ի նոյն իրն դարձուցեալ, ըստ աւետարանական առակին, զամենայն առ ինքն վերաբերեալ անձեցուն առնէ։

ԻԳ. Այն եւս հեզութեան միշտ համբարձման և խոնարհութեան օրինակ և նմանութիւն, առ ումն կակուղ պատառաւ մատուցեալ ջամբի, հարթակշիռ և բարեյարմար բանի կերպարան. իսկ համայնից լուծական հօսանուտ և ստորածորելի նիւթից գերափառ վերաշրջական հրաշափառ խորհրդոյ պատկեր. քանզի և յաման ինչ մրթոյ արկեալ՝ ոչ ըստ գինւոյ ձևոյ և կամ ջրոյ թացութեան մեղկէ, այլ 'ի սահման պատշաճին պահէ։ Այսպէս ընկալեալ զքոյոցդ բարեաց անհաւասար առաւելութիւն որդի Աստուծոյ կենդանւոյ, զորբանուէր այս օծելութիւն 'ի ճակատ դիմացս արեամբ քո գրեմք, և 'ի բնութիւն ընչոյս հոգւով քո տպաւորեմք, հաւատացեալ խորհրդով մտացս, եթէ յաւէտ յայտնեսցի նորոգ փայլեցեալ բազմաճաճանչ ծայրարձակութեամբ 'ի տարածումն յոգնատեսիլ զարմանահրաշ ընդարձակութեան՝ պտուղ իւղոյ ընծայեալ զլոյս 'ի փառս ապառնեացն հանդերձելոյն։ Այս ճարպ հոգևոր երջանիկ և վերնանշոյլ 'ի դէմս երեսաց իմս պատկերի՝ քումդ նշանաւ ջահաւորեսցի։

ԻԴ. Եւ քանզի իբր անհաս ոչ ըմբռնական այս մեծ զօրութիւն արագ սլացմամբ 'ի թևս թեթևս մտաց պայմանի, անդր քան զկարծիս ուշոյ իմաստից անհուն հետևման անհետ փախստեան՝ լայն իմն միջոցաւ 'ի սպառ որոշեալ, փակեցաւ յինքն, ոչ օրինակեցաւ կցորդաւ, ոչ նմանեցաւ զուգամասնութեամբ, ոչ սահմանեցաւ ձևակերպութեամբ, ոչ կշռեցաւ ընկերին չափով, այլ ահա ընդ աստուածեան խաչիդ նշանի հաւասարութեամբ արեան կեցուցչիդ հոգիապէս գերազան-

ցեցաւ։ Եւ արդ օրհնեա՛ զմեզ, տէր, սուրբ և 'ի սոյն. Եւս և անունդ քո ահաւոր, լուսաւոր, երկնաւոր և զարմանաւոր, 'ի գովեստ փառաց անճառելից մաքրակրօնից բուրվառաւ խնկեալ, սուրբ, սուրբ, անքնին, անպատում, բարձրեալ, ողորմած, վերերգեալ, ճշմարիտ, բարերար և՛ոք, արա՛ սուրբ փրկութի՟, տուր և քաւութի՟, պարգևեա՛ բժշկութիւն, հանդերձաւորեա՛ շնորհ, առատաձեռնեա՛ երանութի՟։ Յօծումն այս ձիթոյ երկնանձրև լուսոյ անարատ գտայց. յիւղեալս այս թեզան բանաւորական մի՛ մնասցէ և մի՛ գրաւեսցէ տխրականութիւն աղտոյ մեղանաց՝ շաղախել երբէք զոգւոյս կերպարան։ Եղիցի սոյն ինքն որոց մատչին օծանիլ սուրբ հարսնապաճոյճ պանծանօք պճնել գեղայօրէն ՛ոք վայելչութե՟՝ երջանկապէս յոգի զարդարեալ։ Եղիցի հուրս այս լուսափառ և ՛ծածիր՝ մերձեցելոցն 'ի սոյն ընտրութիւն մուխ կրկնեռաց և բարեփափաք ջերմութե՟ այլ յօրինուածոյ, որով ամենայնիւ ամենապատրաստ պնդութեամբ՝ 'ի կարծրականումդ անսասան վիմիդ յարակայեցեալ միշտ արձանացայց 'ի քեզ հաստատեալ աներկմտելի։ Լիցի նշանակ վերնամրցանակ այսր պարգևի սուրբ վառելոցն, մի՛ ողողիլ ջուրբ, մի՛ այրիլ հուրբ, մի՛ ցրտանալ 'ի սառնութե՟, մի՛ վտասակար հողմով շիջանիլ, մի՛ աղտեղիլ յուրուական լինչ պղծութե՟, մի՛ զպահեալսն՝ չարին մատնել, և մի՛ 'ի ստորև ելլիցն զմթերս գանձուն կենաց յիմարաբար արտաքս հանել. մի՛ անպատսպար մնալ 'ի թևոց քոց օգնականութե՟, և մի՛ զէացեալն 'ի մեզ օծութիւն անմաքրապէս 'ի բաց մերկանալ։ Այլ եղիցուք քև 'ի սոյն հրացեալ, սովիմբ պարարեալ, սուրբ լուսաւորեալ, այսու արդարացեալ, ազատացեալ պսակեալ և թագաւորեալ։ Եւ քեզ միայնոյ միայն օծելոյ յամենեցունց օրհնութիւնք երգոց, ալէլուք լեզուաց, հնչմունք ձայնից, յաղթանակութիք գովեստից, բարեբաստութիք շրթանց, սրբաբանութիք սաղմոսաց, ընդ հօր և հոգւոյդ մ՟յ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Այն իմ ձեռնարկութե՟ 'ի սրբութե՟, և այս արձանագրութե՟
'ի սրբութեցն սրբութիւն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՄԱՏԵՆԻՍ ԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ըստ հոլովման ընթացից ամանակաց յառաջ շարժուէ, որ ըստ լրապատարն նշուլագեղն արփիաճաճանչ լուսակիրն օրակշիռն մըտափարատն ակնապարար ականն արևու՝ ստեղծականն արուսեկի, որ համբարէ հոլովէ կուտէ ամաց յոլովութի՛ 'ի չափս դարուց չնչասպառ և կենդանամնորոգ առուղեկան յաւիտենիս, 'ի յաւարտումն կատարման իններեակ յոբելինին, 'ի սկիզբն պսակելոյ մտի տամնեկին յաբեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցելոյ՝ որ զկնի գալստեան 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանց հիւսիսոյ դիմաց արևելից՝ յաղթօղ և մեծ կայսերն Հոռոմոց Բասլի, յորժամ ընդարձակ և մակագաւիթ կանոնաւ սփիռ տարածեր՝ լիասահման և անխտրոց՝ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝ 'ի ձգումն ձեռին և յանխզելի լարս պարանաց երկարագունից՝ անթարթափ 'ի նոյն վերասլացեալ 'ի յաջ և յահեակ՝ սեպհականել յաւելուլ բաժինս մասանց վիճակաց խմբից աշխարհաց 'ի ծոց իւր, արդ 'ի յայնմ անդորրութեան միջոցի, յորում եզերեալ ընդոտնեցաւ թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով 'ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի զբազմաստեղնեան դրուագս դրութե՛ այսմ սոփերի արգասաւորի, ես Գրիգոր կրօնաւոր քահանայ, յետին բանահիւսաց և կրտսեր վարժապետաց, գործակցութե՛ եղբօր իմոյ ընտրելոյ Յովաննէս կոչեցելոյ՝ Նարեկայ մեծափառ և բարձրապատիւ ուխտի վանականի. որք իբրև զմի մարմինք բանական 'ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղավարելով, ոչ միայն հարազատք, այլ և միաշունչք միակրօնք համապատիւք զուգահաւանք, 'ի քառից աչաց առ մի և նոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք:

Արդ հայցեմք 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յոգնորէն և ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել զմեզ 'ի մաղթանս ուղիղս և 'ի պատկանաւոր խընդրուածս, սեւն սիրով 'ի միտս բարիս. որով և դուք եղիջիք գրեալ 'ի մատեանս կենաց վերին դպրութե՛ն:

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

ՃԱՌՔ, ԳԱՆՁՔ ԵՒ ՏԱՂՔ.

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

Յիշատակագրութիւն պատմութեան ամենազօր Նշանի աստուածեան Խաչին, որ 'ի վերուստ ամենահայեաց նախատեսն ակնարկութեան 'ի սորին կողմանց կայից աշխարհի ազգացն Յունաց բերեալ հանգուցաւ 'ի սահմանս վայրից գաւառին Մոկաց, 'ի շինուած բնակութեան ուխտին սրբութեան, որ կոչի Ապարանք։

Ա. Ընդ աւուրս ժամանակաց բազմավրդովլ սասանութեանց, որ 'ի կայս և 'ի կոյս կողմանցն Յունաց հարազատութեան արեան զարմին Եսաւայ, և որ դստերն մտիցն արևու, որ յաւարտումն Եւրոպէի և 'ի ծագ գլխաւորութեան մասին Ասիայ, յարեալ և յարմարեալ 'ի հիւսիսոյ Լիբիայ, խառն և խիտ ընդ ծիրանածաւալ ծովային ծոցոյն ասպարէս. ունելով զդարձ գնտելոյ դիմացն 'ի Թնեման, որ ըստ ումանց լեզուաց միջօրեայ կարդացեալ. որպէս ըստ եբրայականին՝ հարաւ համբաւեալ. որ այժմ կոչի Ռուրհալք, իբր թէ հալք և մարզիչք ըստ մերս դիտմանց՝ բաղումն գոյութեց պատուական նիւթոց։ 'Ի սոյն երկաքանչիւր բանականաբոյս բազմածին լերանց հզօրաց և բարձրագունից՝ խիստ և հաստ հակառակութեց, որք կառուցան կազմեցան կարգեցան կանգնեցան կացին 'ի կիցս կայից խարսխաց բարձից տանողացն ոտից, իբր նախ քան զսոյն՝ Սեիր և Հագար, ընդդիմահարք միմեանց և ներհակակիրք։ Որք կուռ և կարծրածածկոյթ վառելովք կնռօք, լեզէնախումբ կաճառօք, ճարտարաձիգ ամրաստեան մատանցն զլինուք, մի ընդ միոյ մարտուցեալ 'ի հարուստ աւուրս և յերկայն ամանակս. մինչև իսկապէս սաստկութիւն հերքեաց ըստ Դանիէլի նոխազն ծովային զխոյն ցա-

մաքային, զարեւմտային զայն՝ արեւելայինն. որպէս երբեմն կամբիւսեանն Կիւրոս զբաբելացին։

Բ. Նա ամբարձան բարձրացան 'ի պատիւ փառաց ճոխութե կայսերական ոսկեփայլ գահոյից պճնութե, եւ վայելչաբար բազմեցան եւ հանդարտութք հանգուցեալ նստան. շառաւիղս ամենավստահս 'ի խոնարհ առաքեալ՝ ոստքն սքանչելուղէշ բարունակին բարձրութե, տիրական եւ արքայական հաստարմատ տնկոյն, եղբարքն երկոքին հարազատք միաշաւիղք համակցորդք եւ զուգածիրանիք՝ Մաւիլ եւ Կոստանդին։ Քանզի մարտուցեալքն ընդ ա̃ծաչէն ամուրս նոցա՝ ընկլան կորացան եւ 'ի սպառ սուզան մերձ առ գարշապարս ընթացից ոտից հզօրաց, եւ 'ի սպասաւորութի հպատակութե նոցա պատրաստեալ գտան. որք երբեմն անձանց նոցա յուսային տիրել։ Նա եղեն վայրք բնակութե աճելեաց նոցին անապատ յետին. եւ կուրացան շաւիղք նոցա, իբրեւ ընդդիմողաց կամաց գթութե խնամոց բարձրութեան աջոյն ա̃յ։

Գ. Նա զի եւ յիշատակս քարոզելիս՝ բազմադիմակս եւ յոքնապատիկս՝ անեղծականս եւ անստուերագիծս 'ի դէմս երեսաց պատկերաց անզգայականաց վիմաց մատուցին։ Զի իբր 'ի բարբառ բերանոյ բանից՝ անդանդաղ ձայնիւ եւ անդուլ գոչմամբ մշտնջենաւորապէս հնչեալ պատմեսցի տիեզերալուր համբաւ գովելի գործոցն նոցա։ Յորոց մեքենայից ա̃ծատուր հանճարոյ խորին խորհրդոյ իմաստիցն նոցա՝ բնական բարոյից ընտանի սովորութիւնք այլ ընդ այլոյ յեղանակեցան։ Քանզի վտակք լայնակայլակք ջրականաց գետոց յորդաբուղխ ուղխից՝ իբր երասանաւ փոկոյ նահանջեալ շնչականապէս՝ ընկըրկեալ յետին կացուցան։ Նա որպէս զերիվարս վարժողական կրթականութք դաստիարակեալք՝ յոր ընթացս եւ միտք կառավարին կամիցին, նմանաբար եւ նոքին լքին զճանապարհս հետոց խաղացման իւրեանց. եւ գնացին ըստ մարգարէուէ երջանկին Դաւթի գետք ընդ անջրդիս։ Նա կարծրակերտ կարկառք պնդակցորդք քարապատուարք վիմահոլովք՝ մահարձանօք պարապաց՝ ուժգին շարժութեամբ 'ի

սպառ սասանեալ՝ եղեն 'ի հարթ ճանապարհս ։ Եւ տիրեաց քաղկի նոցա արիութ՟ի՝ լայնութ՟ե տարածման մեծութեան երկրի. որպէս արարիչն աշխարհի՝ երկնի և երկրի ։

Դ. Նա և ահագնութիւնք աշխարհապարունակ երկրապարփակ տիեզերապատ պտուտկացն Պիսիդոնի, որպէս Սիդոնին Սիոնի՝ 'ի սպառ երևելի քրովբէանկար և սրբազումար ամենայարմար նոճեայոճառ, սքանչելի սխրալի և սօսասարամն սրահի իմաստունն Սաղովմոնի, իբրև զզոյգս ձիոց լծելոց հանդարտական հպատակութեամբ զմկանունս մասանց մարմնոց անդամոց իւրեանց մատուցին յընդունակութ՟ի հանդստեան իրանաց նոցին ։ Եւ հետս շաւղայ երթևեկութ՟եց փայտակերտ լաստաց՝ անխարխախ յարկաց և անշունչ կառաց՝ գերագոյն դիմաց՝ երկնագոյն դաշտաց՝ լուծական լերանց՝ անկայուն յատակաց՝ 'ի կոյտս կոհակաց՝ կապոյտ կուտակաց, իբր 'ի թռիչս օդոց 'ի թևս թեթևս և յարագընթացս ամպաչու թռչնոյ երկթևեան կենդանւոյ՝ զամենեքումբք անցեալ տիրեցին ։ Եւ ևս 'ի քիլս ձեռին և 'ի քայլս ոտին՝ թէպէտ և ոչ զընաւին տարերս, այլ զբազում տեղիս չափեցին. և 'ի կշիռս բանից իմաստից խօսից զյոգունս քանակեցին ։ Եւ միանգամայն ասել, երկնօրէն լայնութ՟բ՝ ամենահաս թևոցն ձգմամբ՝ զմիջոց բացութեան ընդարձակատարր յարկի ընաւին աշխարհի բազմ՟ ունակ ծոցոյ անթիւ ամբարոյ, իբր զմի հօտ 'ի միում խմբի, և զմի սինհոդոս 'ի մի եկեղեցի, և զմի հարսն 'ի միում առագաստի, և զմի սիրելի 'ի միում սենեկի, և զմի ամուսին 'ի միում տաղաւարի, և զմի ընդակից 'ի միում վերարկուի, և զմի զուգակից 'ի միում խորանի խորհրդարանի, 'ի սէր փափագման տենչանաց աչաց, 'ի գաւիթ կամաց անձկութ՟ե սրտի, կամ 'ի սահման միջոցի անդաստանի գորովոյ գրկի, երկուց միջնորդաց՝ համալծակցաց բարի գործակցաց՝ բերողաց բազկաց դիւրաբար բարձին ։

Ե. Արդ այսքանեօք և այսպիսեօք բարեպատեհ պատահմամբ ա՟ծային համբաւով հզօրապէս արիու-

թէ հաւասարաբար հարթեցին տապալեցին ընկրկե-ցին ընդոտնեցին և 'ի կոր կործանեցին զեռնակար-կառ մոլութի հարաւային բռնութէ որդւոյն Հա-գարու ։ Եւ հաստախարիսխ հիմամբ կառուցին պատ-րաստեցին յօրինեցին յարմարեցին յարդարեցին գե-ղապրեցին 'ի զարդս պայծառս և երրերգելիս զքրիս-տոնէիցս եկեղեցի ։ Եւ ձգեցին ձգտեցին զդաստակս ձեռացն աշխարհակալաց ինքնիշխան մատանցն 'ի տիեզերս եզերաց երկրի և ծագաց նորա . և մնա-րախոյզ շօշափմամբ աջոյ՝ զեղջեւրս արքայից և կայսերաց մեծաց՝ աւազակոյտ ազանց տոհմին Աբրաց և խմբից Հագարաց՝ քաջաց Դենաց և հայկականաց՝ արիապէս և յաղթողաբար ըմբռնեալ կալան ըստ Ամբակումայ և Զաքարիայ կանուխ պատգամա-գրաց ։

Զ. Եւս և հիացուցանող համբաւ տէրութեան վեհիցն հարազատաց երկոցունցն՝ մարմնացեալ մա-տուցեալ 'ի կերպ պատկերի դիմաց քարտէնի սփի-տակերանգ ըղձալին դաշտի, հասին 'ի խուժս և 'ի սկիւթացիս ։ Եւ քաջաքանակեան շրջանակութե շուտափիր շտապով յընթացս թևոց հողմալար ամ-պոց՝ երագեցին և յառաջեցին . մինչև գրաւեցին պատանդեցին և ոռկանեցին 'ի մի ծածկութիւն պաշարման վարմի կայտառունակ ցանցի՝ զցիրս ցընդ-ման բաժանման երկրի որդւոց աշխարհի ։ Եւ փորա-գրեցին՝ գեղերեսեցին՝ ձեռնաձուլեցին տապարատաշ սրագործ անդրագիր արձան պատմաբանական և ան-ջնջական յիշատակարան 'ի փռիւգացի քարանց այ-լայլականաց գեղազարդ և գեղեցկագիւտ գունոց գոյութի ։ Եւ միահաղոյն զոլորտս ամենից բոլորից լրութե՝ 'ի պատուար ամուր և 'ի ցանգ հրեղէն և յաշտարակ հզօր ապաստանեցին, և բարձրագոյն բերս բիւրուց բարեաց հեռաւոր երկրիս պտղաբե-րեցին ։

Եւ զխաղաղութեն հաստատութի յամենեսին առ-ւետարանեցին . և ձիրս ընծայից պայծառ պարգևաց ազգաքանագեան զարմիս բաշխեցին ։ Եւ զհրաշաշնորհ զարմանազան զերջանկայն հանդիսարան՝ զմեծա-նունն վկայարան սրբասնունդ և երանուհի տիկնոջն

Սոփիայ՝ ևս քանզի ևս գեղեցկապանծ նոր պայծառութե̃ և ամրական դրութե̃ նորոգապէս վայելչացուցին . և զայթաքեալն 'ի տատանմանէ դողման շարժութե̃ վերին բարկութե̃ն՝ պատկանապէս պատսպարեցին . և անստուեր և անապական և անյաղթական զճշմարտութեանն բան՝ ամենայն ազգաց ծանուցին ։ Բայց քանզի բանականապէս ողբայ պատմութիւնս զլաւսն 'ի վատթար կրօնս կորստական կամաց մոլորութե̃ն Թէոդորի և Դիոդորի յոյժ հակամիտեալ ; համառօտեցից աստանօր զբանս իբր անվայելուչ 'ի շաւիղս երկուց ընթացից՝ գովեստից և պարսաւանաց միատեսակ դիմօք հետևիլ ։

Է . 'Ի ժամանակս և 'ի դարս աւուրց տիեզերակալութե̃ և արքայութե̃ սոցա երկոցունց՝ Մաւրի և Կոստանդեայ , որք 'ի մի նկատումն կամաց խորհրդոյ երկեակ մարմնով և միով սրտիւ կենցաղավարեցան . և որպէս զէութիւն երկուց տարազուց անձին և մարմնոյ 'ի մի կերպարան շարունակեցան . և զխմաստնականն նախասաց բան յանձինս գծագրեցին , եղբայր յեղբօրէ օգնեալ իբրև զքաղաք ամուր անկործան . և ճշմարտաբար միութեամբ առանց այլայլ-ման կացին անբաժին . և զարարչականն թելադրութիւն երկխուղագին սրտիւ պահեցին , ամենայն թագաւորութիւն յանձն հատուածեալ՝ արմատովք իւրովք խլեսցի ։ Նոյն թէպէտ և բազում սրտից տարակուսելոց՝ երկայնմտութե̃ հետս հորդեցին , յաւէտ առաւել հիւսիսայնոցս արևելականաց տանս Թորգոմայ աղբեւրս շնորհաց կենաց անձրևաց 'ի գթութե̃ց իւրեանց ցօղեցին ։

Ը . Քանզի արք ոմանք երևելիք 'ի տոհմային պայազատութե̃ց , 'ի ցեղէ վեհից , 'ի զարմէ դիւցազանց , 'ի տանէ պետաց , 'ի գնդէ գովելեաց , 'ի դասակարգէ քաջաց , 'ի շառաւիղէ հարազատութեան արեանն Մելքիսեդեկի , որոյ նախանկարն խորհուրդտպաւորեցաւ յընտրեալն 'ի Քանանէ և 'ի Սիդոնէ , այսպէս սոքա ըստ ամենայն մասանց պատուելիք . իսկ ըստ քրիստոսաւանդն դաւանութե̃ աննմանք և անհաւասարք ։ Յորոց մին ընտրեալ յայ̃ և հաւատարիմ ծառայ Յի̃ , և կամակատար սրտի բարձրելոյն ,

որոյ անունն Ճանաչիւր Դաւիթ, հանգունակից առաջնոյն՝ անուամբ և իրօք ։ Սա 'ի ձեռն ձեռին մեծութեան ա՟ծութեն, նախանկար հրաւիրանօք, ըստ յառաջ գուշակելոյ հոգւոյն Ս՟ի, առ 'ի բարեպարիշտ և 'ի պարկեշտակրօն ծնողայն իւրոց խրատեալ և դաստիարակեալ, լցեալ լիացեալ և ուղերձեալ, և իբր զեփրեմեան լերին հոգիընկալ հզօր դիտապետն՝ զերկրորդ սկիզբն երջանկաց և զառաջինն կաճառից նահապետաց՝ զմարգարէածինն տեսանօղ՝ հաճոյ գըտեալ մարդկան և Ա՟յ վարուք մաքրուն ։ Մինչև ընծայեալ մատուցաւ առաքելական մասին կցորդութե, վիճակին այցելութե ա՟ծախնամ տնտեսութեն, երկնաձիր և ա՟ծատուր փառայն ժառանգութեան, Ո՟ր և երանելի ուխտին պայծառութե, զգեստաւորեալ վայելչութե 'ի պարկեշտ պատիւ եպիսկոպոսութե ։ Նա յաւուրս ոչ սակաւս այսքանեօք բիւրուք բարութե բազմացեալ բերկրեալ և բարդեալ 'ի ծագ աւարտմանն լրութե հասակի իւրոյն կենաց, իբրև զցորեան հասեալ 'ի ժամանակս հնձոց արմնեաց հաւաքման արդեանց համբարոց, հանգեաւ 'ի Ք՟ս ։ Զորոյ երջանկի և առաքինւոյ զմաքուր ոսկերսըն, ըղձական և հրեշտակական բազմապատիկ նուագերգութեամբ ամփոփեալ հաւաքեցին 'ի քարապատուար շիրիմ անձկութեան յարկի, կարծրաձեղուն խորանի, նսեմաստուեր մթութե հողախիշտ հանգըստի ։ 'Ի ձեռն որոյ երկրապատեան և գետնածածկոյթ վերարկուի՝ շնորհս բժշկութեան հրաշակերտս և հռչակելիս ընդ բազում տեղիս պարգևեալ տարածեցաւ ։

Թ. Որդ զինի տիրահրաւէր հանգստեան նորա որբանեալ ումն պատանի՝ որդի դստեր համածին եղբօր նորա, ըստ հաւաստի ազգաբանութե քաղցրածաղիկ ծառոյն բարետիպ պտուղ, 'ի նմին իսկ յերանելւոյ ուսեալ, և հրեշտակահանգէտ կարգօք հրահանգեալ, և 'ի ձեռն ա՟ծամերձ ձեռին նորա ձեռնադրեալ 'ի քահանայութի, և վանականաց 'ի վերակացութի ։ Որ նկարագրեաց իբր զտարացոյց դեղոյ պատկերի ձևոյ տեսակի՝ զնմանութի նորին 'ի յանձին գեղեցկապէս հետևեալ նախնեացն ։ Իսկ

'ի դատումն ընտրութեան վարժից՝ առաքելագէտ և մարգարէածանօթ և աւետարանաժառանգն գիտութեանց և այլոց բազմաց սոփեստից, վայելչապէս համբուրիւ պատահեալ:

Ժ· Աստանօր 'ի սոյն ամանակի՝ եղբայր մօր սորա երջանկի և բարեպաշտուհւոյ, ըստ պատահման իրիք հանդիպման՝ լոյս տուեալ և թիկունս փոխանակ դիմաց դարձուցեալ, թողեալ լքեալ և արտակացեալ 'ի յարկէ բնակութեան հայրենեայն իւրոց, 'ի գաւառէն Մոկաց, 'ի շէրանցն Կորդուաց, 'ի գնացս ընթացից բազմօրեայ հեռոց սուրհանդակօրէն խաղացմամբ յառաջ երագեալ 'ի յարեգ կուսէ կողմանց հիւսիսոյ մինչև 'ի սպառուած ծայրիցն Ասիայ և սկզբանն Իտալիայ, 'ի կայանս նորոգն Պաղմատիայ, յարքայարանն Յունաց ազգացն Եդովմայ գեմեալ հասանէր, 'ի բուն բնակութի ծովածաւալ ջրափակ անդընդափոս ահագնապարիսպ բազմաբնակ քաղաքին և անմարտնչելի ամրոցին սքանչելոյն Կոստանդնուպօլսի: Ինքն այր երագամիտ, և ըստ կարգաբանութեան խօսից անթարթափ լեզուոյ՝ յոյժ պատկանաւոր, իսկ ըստ ա՟ծային հոգելից իմաստութեան յաւէտ պարարեալ, մատուցեալ 'ի յօգոստաբնակ պայծառապսակ պատկառատեսակն պալատ զինուորէր:

ԺԱ· Սա նախ յորժամ տարաբաժանէր 'ի հայրենեացն, զտարաբնակութիւն օտարութեան Յակովբու զմտաւ ածեալ. որ 'ի նեցուկ ցպոյն միայն յեցեալ, ոչ ինչ բերելով թոշակ մարդկային մարմնական կենաց 'ի ծնողացն՝ բայց միայն զօրհնութի երկնաշնորհ և տիրապարգև անդրանկարարն ձեռնադրութե. որովք յաւէտ առաւելութե՟ անստուեր և անթարշամ փառօք կրկին պսակեցաւ, մեծաւ միջոցաւ գերազանց գտեալ քան զհօրմածինն: Այնպէս և սորա անփոյթ արարեալ զբազմածախս և զյոքնաշահ ինչս ստացուածոց գանձուց հայրենեացն, միայն 'ի դրից դամբանէ շիրմի եղբօր հօրն իւրոյ Պաւղի սրբազնազարդ և քաջակարգ եպիսկոպոսի, զորոյ զգովութիւն բաղձալի անուանն նախ նկարեցաք, անտի ողջունիւ բարձեալ ընդ իւրեան սուղ ինչ չափ դուզնա֊

քեայ հողոյ, և այնու շատացեալ անզուգական և անհամեմատ բերկրանօք բնակէր 'ի Սեւր, քան թէ սիրեցեալ սերմն Սափատայ՝ մաքուր մաշկեկաւ մեծին Հեղնու 'ի կատար ամբարձման գլխոյն Կարմեղեայ։ Որով հանգունապէս և հաւաստաբար ըստ օրինի նմանութե նորին՝ յայտանկատ աչաց տեսողաց պայծառ պանծանօք կարգաց յարգեցաւ։ Վասնզի իբրև տեսին զշնորհ պարգևաց անզղջականաց հրաշակերտ նշանաց՝ ինքնակալքն Յունաց, որ 'ի նշխարաց հողոյ քնապահեստն գանձարանի մծարեալ եղբօր հօրն նորա, նոյնժամայն ըստ ընդաբոյս բնածին բարի բարուցն բուսոյ՝ սրբասէր և երկիւղածամեծար սրտին իւրեանց ցանկութե, և ընտանի սովորութե որ առ սբս սպասահարկութե կատարեալ կամացն յօժարութբ անդէն վաղվաղակի անդանդաղ սրտից բաղձանօք՝ զանընտել օտարականն՝ զհեռաւոր աշխարհայինն՝ զանմերձաւորն աչաց սիրելեաց՝ զանհպաւորն հարազատաց, իսկ և իսկ 'ի նմին աշխարհախումբ երկրագումար և բիւրակաճառն ատենի 'ի փառս բարձրութեան սպարգևընկալ պանծանաց պատուոյ կարգէին։

ԺԲ. Արդ իբրև այս ըստ սմին տեսակի մասին յանգեցաւ և յարմարեցաւ, և այրն տարաշխարհիկ՝ պատուաւոր և սպասաւոր և ծանօթ ընտելական կայսերացն երեսաց եղև, հարցման բանից համարձակութբ արժանի գտեալ, և զդարձուածսն անդէն ընդ նմին կարգի 'ի ճահ փոխադրեաց։ Յիշատակեցաւ նորոգեցաւ և պատճառն առաջին յանակընկալն հանդիպութե, այլ և աւանդն սբ մաքուր ընծայիցն, զոր 'ի յերկրէն իւրմէ ընդ իւր կրեալ բերէր։ Իբրև երկրորդ սկիզբն եղև իւրին յայտնութե, և կրկին պատմեցաւ թէ յորմէ այսքան սքանչելիք նշանաց հրաշից գործեցան, արդ իբրև զբովանդակն բնաւին լրութբ իւրով իմացեալ ծանեան, և ճշմարտեալ ստուգեցին այսպդոյն տեսութեամբ՝ եթէ եղբայր հօրն նորա է պատճառ այնր գովելոյ և պատուելոյ իրին, այնու ընդ նմա առաւել 'ի փափագ գթութեան սիրոյ յորդեցան։ Նա ընդ նմին և զայս ևս հոգացին և գիտել խնդրեցին, եթէ ով ոք

յընտրելոյ հովուէ զտեղի բնակութեան պաշտելի այնր հանգստի կենդանի մեռելոյ ։ Երբև ուսան յառնէն թէ որդի քեռն իմոյ ընտրեալ իցէ 'ի սոյն գործ պաշտաման սպասու, ընծայս պարգևաց պայծառականաց խոստացան շնորհել 'ի պատան պիտոյից նորոգման հանդերձանաց խնկեալ ոսկերացն ։ Իսկ իբրև զարդարն և զանէրկևանն ստուգապէս իսկութեամբ պատմեաց, թէ չունին կարիս պիտոյից երկրաւոր իրի, նախ հարազատն իմ քեռորդի, և ապա հովուեալքն 'ի նմանէ ։ Բայց թէ կամք վեհիցդ իցէ, քննեցից և 'ի խոր խուզեցից զխնդիրս կարեաց նոցին տենչանաց ։

ԺԳ. Երբև կարի հոգեպէս տարփանօք սրտի ըղկամս կայսերացն առ իւրն անձուկ յեղյեղեաց, ապա նամակս հրովարտակաց ինքնագիրս այրն հանճարեղ և ճարտարաբան՝ յերկոցունց կողմանց մեքենաւորեաց ․ և ինքն հրեշտակ զոմն նամակակիր 'ի սեպհական իւր հայրենական գաւառն առաքեաց ։ Իսկ ըստ յաջողելոյ կամաց քաղցրութեան անեղին՝ մինչ դեռ թագաւորքն Յունաց 'ի նոյն շաւիղ խորհրդոյ բարւոյ հանդիսացեալ մտաբերէին, դարձաւ անդրէն թուրհանդակն պատճէնաբեր, ունելով գիր նկարեալ 'ի դէմս երեսաց գոյութեան դիմաց քառատեսակ քարտէնի, հաւաքեալ 'ի ծոց իւր յիշատակարան բարեբուղխ բանից մեծի խորհրդոյ ։ Երբև ծանեան զփափագ տարփանաց հոգևոր խնդրոյն, զի ոչ ըստ մարդկային բնաբարն բնութեան բարուց բաղձանաց՝ երկրաւոր ինչ նիւթ սիրեցին, այլ մասն փրկութեան անանց մեծութեան՝ 'ի կենսակիրն կենդանաղբութենէ անվախճան և անգին գանձուն երկնային պարգև՝ անստուերափայլն լուսոյ անկապուտն կենաց՝ անստերիւր և սրբակցորդն ստացուածոյ քնեան Աշանին, գովեցին յարգեցին և դրուատեցին զշաւիղ խորհրդոյ մտաց խնդրողին ։ Իսկ հաստատապէս սեռն ստուգութեան զանձունակ կամս անխոտորնակս զհայցողին և սիրողի այնր բարձրութեան հրատարակեցին ։

ԺԴ. Ապա փութաբար և վաղվաղակի կազմեցին և պատրաստեցին ոսկէկուռ ձուլածոյ քառատեսակ

յօրինմամբ զձև տեսակի ա͞ծեանն խաչի: Ի նմին կառուցեալ մասն հատուածոյ 'ի կենսակիրն փայտէ տէրունեան փառացն բազմականնէ: Եւ վասն առաւել փառս ընծայելոյ նմին նշանի, զբնաւին վկայս կեցուցիչ մահու վշտացն Յ͞ի՝ ընդ նմին պատկանութ͞ե գեղազարդեցին, ուստի ճաշակեցան և սփածաւ և պսակեցաւ և սեռապէս պնդմամբ մածուցաւ, և որով 'ի ծննդեանն աւուր տնանկաբար վերաքօղեցաւ: Այս ամենայն մասունս ըղձականս ընդ խաչին հիւսեալ միատարրեցին. և պատէհ պատրաստութեամբ 'ի ստեղն ծխոյ բացուստ 'ի բաց 'ի ծագս եզերացն 'ի ներքոյ ըռնկացն դրանց՝ երկբացիկ սենեկացն պարագրողաց՝ արձանացուցեալ 'ի հանգիստ նշանին լուսոյ, առաւելապէս բաղձանս յուսոյ ընդ նոյն խառնեցին: Եւ զբուրման կենացն բուրվառ այսպիսի կայծակամբքս՝ ընդ կնդրուկն ցեալ 'ի ձեռն նորին իսկ յարդարողի այնր խորհրդոյ մեծին Մանգլաւտի, պարգևս բարեաց աշխարհին Հայոց կողմանցն արևելից լերանցն Կորդուաց գաւառին Մոկաց վերառաքեցին: Որոյ իսկոյն իսկ բարձեալ մեծագին և ոսկէթել վերարկուօք՝ պայծառ վարշամակօք և անկշռելի բերկրանօք՝ բերեալ բնակեցոյց հուպ 'ի պատուական վայրս հանգստարանի հօրեղբօրն իւրոյ սքանչելագործ և կենդանական ոսկերացն. որ և պատճառ իսկ ժառանգութ͞ե այսր նախ նմ՛ ծանուցաւ:

ԺԵ. Արդ իբրև եկն եհաս այրն շնորհընկալ և պարգևաբեր խաչունակ և նշանաբարձ փրկութիւնակիր գովեալն գանձու, եգիտ բազմեալ 'ի գահոյս տէրական ա͞ծառաքն աստիճանի հանդարտական հեզութ͞ե սրբամատոյցն աթոռոյ՝ զորդի քեռն իւրոյ ընտրելոյ. մեծաւ բարձրութ͞ե վսեմական գովութ͞ե՝ գերարփի շնորհիւ՝ վեհագոյն գոլով քան զհօրն իւրոյ հարազատ՝ և զհօրեղբայր նորին, անդէն 'ի նմին ազգային և բնաբնակ լեռնահոլով և կարծրախարխուխ գաւառին Մոկաց մայեկաց մրգաց, 'ի տեղի հանգստեան հոգենորոգ մարմնոյ հօրեղբօրն իւրոյ երանեալն Պաւղթի մեծի եպիսկոպոսի: Որ նորոգեաց զնշխար համբաւեալ ազգին՝ երկանունն և

բազմանշոյլն յաւազանէ և 'ի կոչմանէ․ ուստ տոհմին և շառաւիղ զարմին․ ընտրեալն 'ի Թիւ համարոյ հանդիսի դասու եպիսկոպոսաց։ Որոյ անուննն ըստ յորջորջանաց կոչման վերստին ծննդեանն աւուր փրկութեան Ստեփաննոս կարդացեալ, որ ըստ ելլադականին՝ Պսակ առձայնի։ Նոյն զի հաւաստի ըստ կոչմանն իւրոյ եղև պսակ պարծանաց պանծալի վայրիցն այնոցիկ։ Քանզի ոչ Թերացոյց, քան Թէ լիացոյց, և ոչ պակասեցոյց, քան Թէ աճեցոյց զպատրաստութ̄ի նորոգման վայելչից այնր բնակութ̄ե։ Որ 'ի բնէ 'ի սկզբանէ 'ի վաղուց հետէ 'ի հին պատմութ̄է և 'ի հարուստ զրուցաբանութ̄է արանց ծերունեաց և երիցագունից, ժառանգութ̄ի կայից դոյզն ապարանից գոյն ինչ շինուածոց նախագրեցեալ էր իւրեանցն հաւուց հզօրացն հարց։

ԺԶ․ Զայս՝ սա վերստին ստեղծմամբ 'ի զարդպաճուճանաց զարմանագործեաց, և գրեԹէ երկին երկնի 'ի յերկրի վայելչապէս գեղով յօրինեաց։ Նաև զկազմած պատշաճողութ̄ե հրաշակառոյց խորանայն՝ քրովբէաբնակն յարկաց՝ բարենշան կերպիւ հիմնադրեաց․ և նմանասեր սրովբէագաւիթ որահին Սիովնի սիրատենչակ տեսիւ տիրագրեաց։ Նաև համանման երկնաբերձ կայից կանգնեալ ամբոցին, որ 'ի համար համբարոյ զինուցն օճառաց՝ սայրասուր սլաքաց՝ ոսկեկուռ նիզակաց՝ հազարաւոր վահանաց՝ յապաւինութ̄ի պահեստի Թիկանց, բազմութ̄ի գնդաց գումարտակաց մարտկաց եբրայականաց արանց քաջաց որ 'ի Թալպիովթ, Թագադիտակ փառօք պսակեաց։ Նաև ըստ ամբարձման կամարի վերնայարկն գնտի ձգման գմբեթի՝ ճշգրտաբար ճարտարապետեաց․ և գունակ իրախարար և բազմահաւաք խորին խնճոյից նք հարսնարանին՝ զա̄ծամօրն սրբասահման տենչալի տաճարն՝ ամենաբուեստ հիւթիւ յարդարեաց․ և անդանօր համանգամայն զանդրանկացն բոյլ 'ի միում խմբի բոլորեաց։ Նաև իբր քաղաք կենդանեաց շինեալ ա̄յ, խօսեալ Յ̄ի, մայր մաքուր որդւոց, հանդէպ տեսակի դիմաց օրհորդաց փեսային, երգօք պարողաց առագաստապասաց ընտրելականաց, անդրդուելի

արուեստաւորեաց։ Այլ լայնատարած դրամբ անան-
ձուկ կայան բանակի բիւրաւոր զօրաց հրեշտակա-
կանաց գերվարագուրեաց։ Այլ ևս քան զևս՝ ան-
ստուեր փայլմամբ քան զմովսիսեան չինուած վրա-
նին մկայականի՝ զանգակագանչ՝ բեհեզազանգուած՝
մետաքսահիւս՝ սպիտակապատուաստ՝ կարմրայար-
մար շաղաշարման զարիւնագեղ անձառն խորհուրդ-
հանրահռչակեաց։ Այլ իբր սարդենասեր անպահ
պահանգաց չնորհապատար արարուածոյ յարկի
դաւթեան համբակին Հեմարանօրէն արուեստիւ
սադրեաց։ Զօրմոցն վերադրութի՝ վիմախարիսխ
արձանակառոյց կերպիւ առկայեաց . և իբր յա-
կանց վանեաց յեռելոց Հարտարագործ արուես-
տայարմար՝ բազմատեսակ երփնիւ նորոգեաց։ Այլ
զեզեկիելեան տեսլեանն երևոյթ անյօղն էուք՝ նոր
նմանութե իբր զգայութի իրի արծարծեաց։ Այլ
իբր զմիստայնի վերարկու գեղեցկատիպ յանգուա-
ծով զքովանդակն սկսեալ յարմարեաց։

ԺԵ. 'Ի նոյն և զաներևոյթ հանդերձեալ բարեացն
ծանօթութի փառացն ապառնեաց՝ 'ի ներկայումն
աստ՝ ակներև տպիւ գծագրեաց։ Այլ իբր զփայ-
լուած լուսածագ բոցոյ բոլբոքման զսրբամատոյց
տիեզերալոյսն քեղի ցանկեալ պարսպեաց։ Այլ զար-
տաքին որմոցն զարձանս մաքրապար տեղւոյն բերկ-
րութեան՝ Հաւագայթանշոյլ բեհեզատիպ զգես-
տուքն պճնեաց։ Իսկ զդիմաց դրանդեացն դիրս՝
սքանչելի քանդակագործեալ քառաշուրթն զարմա-
նազան՝ իբր զծաղկեղէն զգեստուց հանդերձանս
սրբաբեհեզն պատմուճանի առագաստանուէր գեղա-
պանծ հարսինն՝ 'ի գլուխ ծայրից լրուէ թեզանեաց
շրջապարուրեաց։ Իսկ զդրանցն երեսաց տիպ՝ նկա-
րակերտ յանգուածատաշեալ կարմրերփեան փայ-
տիւք և փղաց ոսկերօք սեռակոտոր այլայլակ գու-
նովք երանգոց՝ յարակից կայիւք 'ի պէսպէս մա-
սանց արհեստիւ կապեաց։ Իսկ զմէջ դաւթի յա-
տակացն իբր զկոնք մի ապակեղէն ամենահարթ գոյիւ
անխորշ պնդութե պատշաճ պատրաստեաց։ Իսկ
զբարձրավանդակ սրբարանն դիտանոյի երկնատե-
սակ բարձրութե բեմբին՝ դաբիրայօրէն յօրինմամբ

ըստ սարասի անհուպ և փայլեալ վերին եթերին՝ 'ի ստորնայնոյս աստի մեկուսեաց։ Իսկ զվարագուրայն անջրպետարան իբր զպատրուակ անքոյթ տեսութե̃՝ 'ի պատիւ պատրաստութե̃՝ 'ի պաշտօն զգուշութե̃ խորհրդոյ մեծի, 'ի պատուական հիւթ պայծառպաստառաց եգիպտացի դիպակակիտուած բազմատեսիլ ոսկեփառ և հրակերպ՝ երկնաձև և երկվեբարկու՝ շնորհազարդ շքով պաճուճեաց։ Իսկ զտիբաւանդ և զարարչատուր կտակիս պաշտամանն գործի՝ սրբութեան սեղանոյն զսքանչելի զգեստն, իբր զնը սրբութե̃ ստուերին մաքրութե̃՝ և զփայլումն աղօտականին աստ պայծառութե̃, և ճշմարտութ̃ի ստութ̃են, և զնոր լրութ̃ի նախնոյն թերութեանն, զվերընդունակն անբաւ ընութե̃ տէրունեոյն մարմնոյ, 'ի զանազան թելոց գունելոց երկնակերպ կապուտակատիպ յելիմացի կղզեաց ծովայնոց, ծիրանածուէն կերպասիւք պճնեաց։ Իսկ զկապ պատուածոյ գօտեացն, եթովպացի և բաբելոնացի բազմազանձ ականց՝ բոցանշոյլ յակնթաց՝ գարնանազեղ զմրըխտաց, աստեղազարդ մարգարտաց, թխատիպ սաթացն կապուտակաց յեռմամբ առ իրեարս, ամենապատիկն համատակօք կրկնելովք զուգայարեաց. և որպէս զդշխոյ ոմն թագակալ համդէպ ճակատոյ պայծառ պատկերի դրուատելի դիմաց դիտակի սրբութե̃ սեղանոյն՝ մածուցեալ կապեաց։ Իսկ զգմբեթին վերամբարձութ̃ի որպէս կառուցումն ափան անդամոց՝ ցանկալի հասակի մարմնոյ գլխոյ գագաթան մեծ արքայուհւոյ, 'ի կարծրակոփ քարանց քերելոց քուաքատակեաց։ Իսկ զդեղանկար ծաղկայօրինուորակ պատկերացն կենդանագիր տեսակի գեղոցն զստուերացեալ հին աւմանակացն զաներևոյթն աչաց ներկայիցս, իբր զերևոյթ յայտնի տեսակի ունողաց ընչյ և զգայութե̃ արգասաւորեաց։ Նաև ամենայնիւ զամենայնն յամենեցունց մասանց նիւթելոց, 'ի մի կերպարան տեսակի զօդեաց։ Նաև որպէս զարձանն եւթնատես վիմին Զօրաբաբելի՝ յանդիման աչացն Յ̃սի ուղղեաց։ Որպէս զոտիցն ա̃յ տեղի 'ի վերայ հաւատոյ վիմին հաստատեաց։ Նաև իբր զընդարձակ ծոց արարածոց

և երկրի արեգականն շրջագրութեան կանթեղաբոր-բոք ջահավառ զամբարանշոյլ լուսով փայլեցոյց · և գրեթէ բոցեղէն յեղանակեաց 'ի մարմնի հողեղինի ։

ժԸ · Իսկ զարտաքին գաւթայն յատակս և զդարաստանայն խրախճանութիւնս, ըստ իւրաքանչիւր պատշաճ խորհրդոյ պայծառ պատկանեաց ։ Նոտնկեաց հաստատեաց և մշտնջենաւոր հիմնեցոյց խիտս բիւրաւորաց բուսոց անտառաց, ծառս գեղասաղարթս, շնորհաշառաւիղս, ամբարձուղէշս, հաստաստեղունս, մրգադադարմանս, բազկաստածուս, աճունաճիւղս, վայելչատերևս, բարեբողբոջ բոյս վարսաւոր փայտից, պլպջլասեռ տարազոց մրգոց, համեղահամ դիւրամոքելիս կրից կոկորդայ ։ Նոնս քան զևս յաճախեաց 'ի ցեղից ցեղից ցանկալեաց ցցեալ 'ի գետինս գիրապարարս՝ արգաւանդահողս տենչալի վայրից, իբրև զծառմն ամն և զմայրմն Լիբանանու լերինն Ասուրայ՝ առատապէս պայծառազարդեաց, տունկս բերրեաց բերողաց բարեաց, ծաղկընծիւղս՝ պտղածինս՝ արմախարխսխս՝ մրգամատոյցս՝ պատուաստակիրս՝ պտղապարգևս · անդս ամենունակս ջրահոսս և շուշանափայլս · սահմանս վտակարբուս՝ ուղխապարարս՝ անձրևասնունդս՝ ցօղամատոյցս ։ Երկիր՝ զոր տէր ած ըստ մեծին Մովսեսի գթութք խնամոց իւրոց դարմանէ, հանապազ աչք տեսչութե ողորմուէն այ քան թէ երեսաց նորա՝ 'ի վերայ նորին, 'ի մտից ամին մինչև ցելս տարւոյն՝ 'ի դրդել տածել և յանձանձել ։ Արդ զայս ամենայն զպատճառ նիւթոյ բանից պատմութեան, նախայիշատակեալ մեծ եպիսկոպոսն պսակ Սիոնի և ծառայն Յսի, երկակի յորջորջմամբ անուանեալն ըստ բարբառոյ ձայնի Ասսաւայ և Իսմայէլի յանգեալ կատարեաց ։ Զանզի որպէս Սողոմոն զաւակն Դաւթի զկնի հանգստեան հօրն իւրոյ մեհի՝ զանուանակիրն շինեաց այ տաճար՝ սրահին փրկութեան՝ տանն Յուդայ և Իսրայէլի, նմանապէս և սա ընդ նմա զհնոյն 'ի նորս արծարծեաց զշնորհ ։

ժԹ · Նա իբրև զամենայն զայս այսպէս կարգեաց, և Նդեմ երկրորդ՝ փառօք առաջնոյն լուսանորո-

դեաց, ապա այնուհետեւ զընկալեալն 'ի տնէ շնորհ զփայտն գործակից կենացն արդարութեան, զնշանակն համբերութեան կամաւոր մահուն Յսի, ըղպատկերն պարկեշտութե անձանց Ճգնաւորաց, ըղհամութի կամաց ածութենն հօր, զգործի իրի բարձրուե փառացն Էմմանուէլի, զնշանն լուսոյ քնեան խաչին, մեծաւ ահիւ եւ զգուշական երկիւղիւ բարձեալ հանգուցին, յօրինեալ տեղի հրաշակառոյց խորանի. նաղելի յարկի որ Վարապետին. զոր յաւուրս իւրոյ վանականութենն սկսեալ, 'ի նմին կատարեաց ընտրեալն յայցելութի մաքուր դիտողութե սբն եպիսկոպոս։ Եւ սրբոյ եւ ընտրելոյ առաքելոյն Ստեփաննոսի մարտիրոսարանի անուանն իւրոյ նորոգ յիշատակ՝ 'ի հանգիստ գերեզմանաց նախնեաց մեռելոց 'ի հրաւէր խոստման անսուտն յարութե, նպաստաւորեաց յառաջագոյն քան զյայտնիլ սրբոյ խաչին գալստեան։ Բայց զՎարապետին տիրաբնակ եւ հոգիազարդ տաղաւարն՝ 'ի խորհուրդ յուսոյ աներկբայ դիտման խաչին գալստեան իբր ընծայութի մաքրութե ուխտի նուիրեաց նախ քան զաթոռոյն վերակացութի։ Վասն որոյ եւ 'ի գալուստ ծագման փրկականն փայտի՝ իբր 'ի գուշակութն անուան խոստացեալն շնորհի՝ 'ի նմին սեպհականեցաւ, հանգուցեալ 'ի տաճար մեծի մարգարէին Յովհաննու։ Իսկ զածածնին չքնաղ կազմուած սքանչելաշուք բնակութեանն զուգամասն կրօնից բարեզարդն եպիսկոպոսութե կառուցեալ, սկիզբն արարեալ 'ի սկզբան տէրութե իւրում նախագահութենն։ Ուստի եւ համաճարեղ խորհրդածութբ 'ի նոյն տաճար վերագայիլ պատրաստեաց նշանին սրբոյ՝ 'ի յաւուր ուրբաթու մեծի Պասեքին։ Զի յիշատակ գովութե պաշտելի անուանցն երկոցունց վեհից խաչին եւ ածածնին, 'ի միասին երկրպագեսցին, համբաւեալ զոմն ծնօղ, զոմն ծանուցօղ մարդացելոյ միոյ այ Յսի Քսի, հօրն փառակցի։

Ի. Իսկ 'ի կողմանն աջոյ կայից հիւսիսոյ, ըստ առակողին ընթացից հեռոց աջողակ հողմոյն, ունի զառաքեալսն տիրապատիւս, եւ զԼուսաւորչին որ դաւանարանն։ Իսկ ըստ հարաւոյ դիմաց Դարու-

մայ՝ զեբրայեցի ընտրեալ պատանին զմարտիրոսն
Աբդըլմըսեհ: Եւ համբարձեալ վերադրեաց դե-
րագոյն դրան երջանիկն առաքելոց ՚ի սեան ունողի
խորանի ս͞բ Ա͞ծամօրն՝ ՚ի շինուած միջոցի որմոյն
կառուցման՝ զսրբոյն ոսկերս զՄկրտչի զարարչին
ջրով, և մաքրելոյն ՚ի նմանէ հոգւով. զնախավկա-
յն՝ զերկրորդն Աբէլ, և նորոյս Ադամայ զվերջ-
տացն ծնունդ երանեալ, որ եղև հրաւիրօղ մեռե-
լոցն ՚ի նախնին ընդ դրունս մտից երկրին կենդա-
նեաց. զՅակոբայ որդւոյն Յովսեփայ՝ որ կոչիւր
արդար, և սակս սննդական կենցաղակցութ͞ե՝ եղ-
բայր Տ͞ոի. զմեծի առաքելոյն Անդրէի, զհզօրացն
վկայից զընտրեալն Ատոմանց, զքառասնիցն որ ՚ի
Պոնտոսէ երկրին գամրացւոց ս͞բ զկնուորացն, զԿոզ-
մայի և զԴամիանոսի զնահատակացն: Եւ ըստ
կայից հարաւոյ ՚ի սեան խորանին՝ զս͞բ պատանե-
կին Աբդըլմըսեհի. զԿիպրիանոսի զկարքեդոնացւոյն
որ յԱփրիկեայ ս͞բ և երանեալ եպիսկոպոսի և վը-
կայի. և Յուստինեայ կուսի իմաստնոյ՝ անարատի
և մարտիրոսի. զմերազնեայ վկայից Ա͞ծաշնորհ քա-
հանայից փառաւորեալն Ղևոնդեանց: Այսպէս
զամենեսին զսրբոցն պարս՝ ունի հաւաքեալ ընդ
թևովք իւրովք իբր զմայր երանեալ ամենայն կեն-
դանեաց՝ տիրուհին և Ա͞ծածինն:

ԻԱ. Արդ ծագեաց նորանշոյլ փայլումն սրբոյ նշա-
նիս ՚ի մտից լուսոյ ականն արևու՝ ՚ի սահմանս բնա-
կութ͞ե լերանց Սիմնի, կողմանց Հիւսիսոյ, յաւուրս
ունողաց տանս Վասպուրականի՝ եղբարց երից վեհից
և հզօրաց հարազատաց, ՚ի յարենէ արքայից, ՚ի
սերմանէ սքանչելեաց, ՚ի տանէ տերանց, ՚ի գաւա-
ռանէ հսկայից, ՚ի թուոյ թագազնից, ՚ի բնութենէ
արեաց, ՚ի յազգէ ազնուաց, ՚ի տոհմէ տիրողաց, ՚ի
գլխաւորութենէ գեղեցկաց, ՚ի զարմէ զօրեղաց,
յերկրակալ զաւակաց, սկզբնաւորեալ յերևելի և
յերանելի նախնեաց, ՚ի քեռն Ասուրայ դստեր Սե-
մայ որդւոյ Նոյի: ՚Ի ծննդաբանութ͞է նախապետութ͞ե
Նեբրովթայ, որդւոյ Քուշայ, զաւակի Քամայ:
Որ անդուստ իսկ ՚ի շինել նախակործան և վաղա-
սասանականն բրգան, պետ և գլխաւոր հրամանա-

տար նոցա յաջորդեալ, տիրեաց ՚ի Սենեքար և ՚ի Դրա-ղանէ, խառն ընդ Բաբիլոնի։ Աւստի և Ասուր՝ եղ-բայր մօր Նեբրովթայ՝ շինեաց հրամանաւ Նեբրով-թայ զԱսուր, յորմէ Ասորիք մեծք և քաղդօտիք, մինչև եւթներորդն ՚ի նմանէ Նինոս, որ յիւր անուն փոխարկեալ Նինուէ անուանեաց։

ԻԲ. Արդ յայսքան հեռաւորութէ ամաց և կան-խութէ աւուրց դարուց վաղընջուց, ՚ի ստամբակ գո-ռոզութէ դիւցապաշտ ինքնակալութե, ընտրեալ շառաւիղք ածպաշտութե սոքա երեքեան։ Անուն կրտսերոյն զհաւոյն եդեալ Սենեքերիմ մակադրել․ իսկ միջնոյն՝ Գորդէն, և նախնւոյն՝ Աշոտ։ Բայց ՚ի փրկագործն ծննդենէ աւազանին նորոգութեան՝ ածութեն որդեգրութե, անդրանկին՝ Սահակ, երկ-րորդին՝ Խաչիկ, վերջնոյն՝ Յովհաննէս։ Թագաւո-րեալք և փառաւորեալք ՚ի մի ամանակի արք բա-րիք և ածասէրք, խոհեմութբ համճարոյ առաւե-լեալք, և ըստ պատահման դիմաց պատկերի տես-ման երեսի յաւէտ ցանկալիք։ Իսկ ՚ի սէր սրբոց, ՚ի պատիւ ընտրելոց, ՚ի յարգումն հեզոց, յընդունե-լութի ուղղոց, ՚ի զարդ եկեղեցեաց, ՚ի պայծառու-թի սրբութե տեղեաց և քնեան նշանաց, ՚ի սպաս մարտիրոսաց, անկշիռք և անզուգականք։

ԻԳ. Սոքա իսկ մեծաւ հաւատով առեալ ընդ իւ-րեանս զգումարս և զկոյտս նախարարութե սեպուհն ազատաց, ընդ առաջ խաղացին ածեան խաչին, զոր-մէ պատմութիս է։ Նա վերբերեալ մեծաւ ընծայիւք՝ ՚ի սահմանեալ և յուխտեալ տեղին ածէին, որ է ՚ի ծործորս միջոցի լերանցն Կորդուաց վիճակին Մո-կաց, և յանձանձեալ անչափ գրգանօք, ՚ի սրբոյ ուխ-տին տաճար հանգուցին։ ՚Ի թիւս չափոյ քանակու-թե համարոյ եղանակական շրջանակի, հոլովման ա-րուսեկի, որ ըստ ընթացման ամանակի այսմիկ նկա-տի, չորեքհարիւրորդի, երեմներորդի երկրորդի, յաբեթական տոհմիս տումարի։ Նա անդ գումարե-ցին խռնեցին ժողովս բազմութե տօնողաց ազանց․ հռչակեցին և աւանդեցին պաշտօն օրհնութե կա-տարել աւուրց յաւուրս։ Նա մատուցին ընծայե-ցին շուրջ զնովաւ ակումբ զբուրումն խնկոց ջահիւք

վառելովք՝ և ծխովք անուշիւք կնդրկի և կասիայի խառնընդ երկրպագութի̃ս հոգւոյնմին պատարագ։ Այլ աղաղակեցին բերկրալիր բերանով օրհնառաք բարբառով, 'ի շրթունս ընտիրս, 'ի լեզուս մաքուրս, 'ի հնչումն երգոց, 'ի տաւիղ օրհնութե̃ց, 'ի գոչումն ազգման, 'ի ձայն ցնծութե̃, 'ի քնար շնչաւոր, 'ի փող անձնաւոր, 'ի խնձոյս հոգեւոր, 'ի ծնծղայս մարմնեղէն, 'ի ծափս ձեռին, 'ի տրոփումն կայթելոյ կաքաւման ոտին, ասելով զհոգեպարգևն և զա̃ծաշունչն սաղմոս, Ետուր երկիւղածաց քոց նշան, զի ապրեսցին յերեսաց աղեղան։

ԻԴ. Այլ անդր քան զօրինակն գերազանցեաց Ճըշմարտութի̃ն 'ի նշանս և 'ի սքանչելիս։ Որպէս զի վսեմապէս խնդութե̃ զեղեալ եպիսկոպոսն երջանիկ՝ ծնողօքն ա̃ծասիրովք և հարազատ եղբայրական համբակօքն, ընաւին ազգայնովքն սրբասիրովք, և բազմաթիւ պաշտօնէիւքն եկեղեցականովք, համադերձ ռամկացն գնդովք, ըստ օրինի նորածին համբակաց հօտից, խայտացեալ առաւելապէս, քան թէ մեծն Դաւիթ 'ի հանգչել ստուերագիծն տապանակին։ Քանզի նա զսաստ մահահրաւէր վերին բարկութեանն կարկտաբեր ամպով որոտայր. իսկ նշանս այս ա̃ծընկալ զողորմութի̃ և զշնորհս և ստուգութի̃ յիւրումն բարձեալ քա̃նկար տեսակի՝ առաջի երեսացն ա̃յ բերեալ զցնծութի̃ բիւրուց ազանց բաշխեալ աւետարանէ։ Այլ զերաշխեպ վճատ կեցուցիչն կրից՝ բոլորն իսկ խորհրդածութեամբ հաւաքեալ յինքեան՝ իբրև զգլուխ մարմնոյ անդամոց զտեսութի̃ ազգման՝ հինգ զգայութե̃, առ 'ի յայտ առնելոյ թէ ոչ վայրապար ինչ գործ՝ կամ խառնախորթ խորհրդածութի̃ 'ի վերայ խաչին կատարիւր։ Այլ տեսանողացն յառաջատես և նախագուշակ երգաբանութի̃՝ որ զկենսատու չարչարանաց և զինքնաժառանգն փառաց ամենակալն Յ̃սի, պատմեալ վկայէին ըստ գուշակելոյ 'ի նոսա հոգւոյն Ք̃սի։

ԻԵ. Այսպիսեաւ մեծ իմն հրաշազարդութք նշանս այս առաւելաւ 'ի խումբս և 'ի հոյլս հոմասեռից։ Քանզի որք 'ի բազում տեղիս բաշխեցան, և 'ի քառակուսեան եզերս աշխարհի սփռեալ տարածեցան,

յատուկ միայնակ 'ի յաշտարակէ կենսատու փայտին մասնաւորեցան ։ Իսկ ա̃ծաստեղծս այս բարելրութե̃ նորոգիչ և կենդանարար նշան, որպէս թէ զխաչն իսկ խաչելութե̃ն՝ ելողլին փառօք յինքեան ունելով, զամենեցունց մտաց տեսութի 'ի սոյն յանկուցեալ միշտ պակուցանէ ․ և արեգակնօրէն նշուլիւք աննուազ փայլումն արձակէ ։ Վասնզի զխանձարուրսն խրթնածածկոյթս յիշատակ կորուսելոյ փառացն Ադամայ, և զմաշկեղէնն ծառայական սփածանելիս, փոխանակ տերևոյ տնկոյ թզենոյն, որով նախահայրն պատսպարեցաւ, 'ի պատկեր յօդուածոյ բարձիցն վերբերելով 'ի հօրն օրինակ՝ զորդւոցն գարշապարս օժանդակեաց ․ և զփուշսն դաժանաբոյս ընդ ծաղկածինն վայրից դրախտին ․ և զարիւներանգն կարմիր 'ի տարացոյց խակութե̃ մտաց յանցաւորին, և պատերազմական փրկչին մարտի նշանակ ․ և զդժնդակատեգն սևեռս, 'ի թելադրութի նահանջման անարգելն ձեռաց, որ ներհակ հրամանի արարչին ձայնի յանդգնեալ ձգտեցաւ 'ի փայտին պտուղ․ և զսպունգն դառնաթորմի, ընդ ախորժելի քաղցր ճաշակմանն ․ և զպրկանելիս ըղգեստու արարչին ծնողի 'ի շուք պատկառանաց պարտաւորին մերօք Իսայի ։ Օ այսոսիկ զոսին 'ի միում տեսակի մասին, իբր զգանձարան կենաց պարգևաց փրկութեան ձրից յա̃ծունակն իւր քառադրութի ամբարձեալ բերէ ։ Որպէս զի ըստ էական ամենանկատ տեսութե̃ աչացն 'ի յեւթնամասնեայ շաւիղ գթութե̃ 'ի սեռս ստորիցս տեղծականաց անաղօտական ծագմամբ երգեսցի ։

ԻԶ․ Ու արդ՝ զգիր ընթացից պատմութեան բանիս աստուստ կնքեսցուք ․ և փոխատրեալ այլաբանեսցուք 'ի զանազան բարեբաստութիս ներբողական արհեստահիւսակ առասացութե̃, պատեհ պատշաճողութե̃, սկզբնաւորեալ 'ի պրակապատճէն պիտառութե̃ 'ի պարս կարգի բանիս հոլովման, զի 'ի հաւասարութի հարթութե միամասնեայ նկատման խառնեալ միասցին ։ Ու արդ ահա սկսցուք զլինի գծագրութե̃ դումարահոլով պատմաբանութեան՝ խառնել դուն ինչ դրութիս համառօտագիր դրուատից,

նախ նմին իսկ կենդանարարն անագրութե ածեան խաչին, և զկնի սորին՝ սրբոյ տիրուհւոյն և ածածնին, ընծայ մատուցեալ պտուղ հաճութե կամացն էութե անճառն իսկութե՝ զշուիչ շնորհաց բերկրալիր շրթանց, 'ի հոտ անուշից։ Բայց արդ սկսանիմք 'ի մէջ առեալ զմնացեալն մեզ իմաստս բանի այժմ յայնցանէ, որք նախ քան զմեզ հոգւոյն վարժեալ, և վերին իմաստութ'ըն կարապետեալ, նախակարդ յառաջադրուք զսոյն սքանչելի և խորին խորհուրդ՝ կանխահանդէս խմբիւ սքանչելի բանիւ տօնեցին։ Աստի և մեք ըստ ազդման շնորհի մերումս իմաստից՝ 'ի վերնատուողէն բանից զօրութե, բացաձայնեսցուք երգողաբարբառ բարեբանութիս այս խաչանիշ նորոգ նշանի, նորոգանուադ նկարս բանի, 'ի կարգ գովեստի նորոգ ներբողի։

Առընթեր դրութն սակաւ սոփեստի յարակցեալ հիւսի ճառս ներբողի լուսակազմ խաչիդ նշանի։

Ա. ԱՍՏԱՆՕՐ սկզբնաւորեալ առ պատմական բանս յարակայ՝ նպաստաւոր ձեռնտու խորհրդոյս առեալ զառածս պատգամաց ամովսականն Եսայեայ համբուրիւ ողջունել. այսպէս ասէ տէր, երկին աթոռ իմ է, և երկիր պատուանդան ոտից իմոց։ Արդարև հրաշազնին զօրութի բանս ցուցանէ, ընդգրկեալ 'ի կայս կրաւորական երկկերպեան պատկերաց երկնի և երկրի էութե։ Եւ զիա՞րդ զսա շարընթացելոց նիւթոց էութիւն մարմնոյ՝ հողազանգուածն քանակութե մնեղէն էութե հանգուցանել զօրեսցէ. նա և անյօդականն լուսանշոյլ պարզութի որպէս 'ի հեզս և 'ի խոնարհս ըստ անսուտն խոստման՝ բնակութե տեղի ընկալցի։ Ապա յայտնապէս խոստովանեալ հաւատասցի՝ թէ նախաճառս բանագրութի յապառնեացս խորհուրդ հոգւոյ ակամբն նայի. յորում աւարտումն՝ գերալրութի էութեանն այ՝ և 'ի սորինս կոյս ծանուցաւ հանգուցեալ 'ի

յօդատեսակ մարմնոյ խառնութի, և խոնարհ հնազանդութիւք բազմեալ 'ի կառսն խոնարհութեան կենսակիր 'նը խաչին: Վանզի որքան էր զօրութի իշխանական անձնական գաւթի մարմնեղէն հանճարոյ մտաց տեսութեան, զանկիրն բարձրութեան երկնի գագաթան, և զանընդունակն լայնատարած դիմաց երկրիս հարթութեան, բովանդակապէս առ իւր պարփակել: Սանաւանդ զի փախուցեալ է նա յընթացս թևոց թեթևոց հողմոց անհաս երագմամբ 'ի մէջ մթութեան իւրն ընտելութեան հայրենի անծանօթ ծոցոյն սրբութեան: Ապա ուրեմն 'ի հոգելիցն լեզուէ բղխումն կայլակաց բանից վտակաց՝ բազմական էին դաւանեաց զերկլին, և հանգչարան ոտից պատուանդան՝ զհրաշազան խաչս փրկական, անմահն իսկութեան յօդաւոր մարմնոյն խառնմամբ եղեալ օթարան: Այժ արդ, եթէ զուրուականին տեսակ իւրօրէն ճշգրտաբանեաց առ ճշմարտութեան հաւաստութի, և զունօղն էից պարունակեալ յէակաց՝ երգագրեաց բանիւ մեծն 'ի տեսանօղս երջանկաշարմեանն ծաղիկ, մեք որքան կարօտանամք բացասական բանից զօրութեան՝ համբաւել զճշմարտութեանս պայծառութի խորհրդոյ խաչիս զօրութեան:

Բ. Օ̣ի թէ 'ի տօթ անուն և հարաւային համբաւեալ բլրոյն բարձրութեան ամովրհացւոցն ամրոցի խորհրդականն Սիովնի՝ գուշակողին միայն զերևոյթ տպագայից ըղձականութեանն, այնքան ամենապատկառ պատուասիրութիւք Իսրայէլ տօնէր անզգայական տաւղաց երգարանօքն հնչէր, և զգուշապէս սրտի սարսափմամբ միշտ երկրպագէր, յարծաթունակ և յոսկիակիրն կողբան տապանակին ընդունարան 'ի սողոմոնեան կառուցեալ խորանն անկատար քահանայութէ, ըստ Պաւղոսի բանին քննութեան, և արդարուն թլփատութեան ուխտիւ 'ի Վերմեդ քաղաքիւր բնակիլ. և դարձեալ ըստ այլ տեսութեան մարգարէաճառ ակնարկութեան, ծառք բուսոյ բնաւին անտառաց համայն հրճուանօք խրախուսեալ, ցնծան հոգեպէս, զյայտնութ երևման հաստչին ծանուցեալ: Այժ արդ, եթէ այսոքիկ ստեղծուածքն փոքունք մեծն արարչութեան, վայելչական և բերկ-

րապատարն խնդութբ զանկողլն և զհաստողի կենդաբեր գալուստն 'ի բարբառ ձայնի անբան բերանոյ, և 'ի ձեռս անյայտս անտիպ տեսակի, և յոտս անբերօղս ընութն բարձից, բազմադրուատ ձայնիւ նուագեն, 'ի ստուերականն գրոյ հրաման ընկալեալ, ապա որքան 'ի հրատարակին յայտնութբ կենսատու ներբողեալ խաչիս մեծ նշան, անընջական շնորհին գրաւական, և ծածկեցեալ փառացն յայտարան, ծնկովք կրկնելովք և պատկերովք պատկառեցելովք և զգայական դիմօք սքողելովք և նմանագիր երեսաց մեր գեղովք 'ի խոնարհ մածուցմամբ 'ի հպումն հողոյ արժանապես խոստովանեալ երկրպագեսցի: Քանզի յայսքան մեծամեծ շնորհս հաղորդեալ, և յերանութեն գլուխ ժամանեալ, ունօղ զօրինակ էին պատկերի մարդս բանական, զորպիսի՞ ըղձական նուէրս ձայնի ոչ ընձեռեսցէ սոցին առթողի: Մանաւանդ զի և հոլովումն յադուածոյ ըղխման երգաբանութեան՝ ոչ եթէ զարձան մովսիսագիր քերեալ 'ի քարանց կարծրանիւթ վիմաց կենդանասպառ օրէնի աղախնանուն Հագարու՝ սարկածինն Սինայի արտադծեալ 'ի թիւս որքանութե չափոյ սիղղօբայիցն նախադատն ընտրականութե, կասկածափորձ վարժողութե, սկզբնաբոյս հասակի պատանեկաց պիտոյից ունի առաջի աչաց նպատակ, այլ զևս գերազանցն նախագիծ նորա տեսութեցն դիտմանց նախահրաւէր հրաւիրանաց: Զոր կեանս ծածկեալ յօրինականացն խուզողութե բանն վկայեաց՝ յաղագս անհիւթակիրն ոյ յեղականն մարմին թաքչելոյ: Որոյ աղագաւ մոլեգնականն եղեռնութե տոհմին Յակոբայ՝ նախագուշակ բանիւ կշտամբի, այնք որք յանդգնութբ երագեալ փութային 'ի լրումն Ճառի ձայնի պատմողին՝ խրախոյս միմեանց ձայնելով. Եկայք արկցուք փայտ մահու 'ի հացն կենաց:

Գ. Յորում հեղուսեալ անայլայլակ նոյնութբ տէրն երկնի և երկրի 'ի բարձրն դիտանոյ կառուցեալ 'ի մէջ ստորինս վայրի, և ևս յաւէտ անտի ամբարձեալ գովեալ գերունակութբ 'ի ստորև վերինն վաբագուրի նախագրոյ հայրականն ծոցոյ՝ պետն մաք-

բութեան համայն էակաց Այն, որ եմուտ 'ի սրբութիւն վերին սրբութեանցն ։ Ըստ որոյ 'ի դիմումն երագման ընթացից նորին 'ի ստորինս վայրս եգոմականս կայից, 'ի բնակութե հողածնաց մթնակերպ արիւնորակ ձորձովքս ծածկեալ, դատապետք հրեշտակացն անեղծից՝ ընդ տեսիլ աչաց նկատման անպատմական պակուցմամբ յաւէտ պշուցեալ, ձայն ուժգնահնչակ առնիմեանս ազանչելի հնչէին. ո՞վ է սա զարդարեալ 'ի գեղ պատմուճանի բոսորակայլակն որակի, որ դիմեալ անցանէ ընդ այս վայր ահեղ ազանչելի. քանզի տեսանէին 'ի յիրան էին զխաչին պատկեր ։ Որով 'ի նմանէ և 'ի նոյն դիտմանէ ցուցեալ ծանուցաւ 'ի հրաշօրէն հանդիսէ մեծ պատերազմէ ապաքինիչն մահու զմրցանակն յաղթութեան պսակ պարծանաց 'ի գլուխ ընկալեալ ։ Նա որս և զպատասխանի խաչապսակն փրկչի 'ի շար առաջնոյն յաւելեալ հոգեկրին, ես եմ որ հարի զհնձան մեղացն միայն. և հարեալ կոխեցի զթշնամին կենաց՝ զօրծեաւս մահու պաշտման. խոցեալ զնա քառասայր սլաքաւ զօրեղ այս զինու՝ 'ի կորուստ զենեալ սատակման մահու մահացուցչին զմոլար բռնութիւն ։ Այսպիսիկ ստուգապիր և դրուատականս գործ զովելի՝ 'ի բացուստ 'ի հեռուստ իբր ընդ հուպ նայեցեալ տեսանօղս զհիացուցանօղն խորհուրդ բանակարգ բարեզարդութեամբ խաչիս քննութեամբ, 'ի զկնի հետևօղս զհոգեշունչն տառ կարկառեալ անճառգիտութիւն պարզեալ ընծայեաց ։

Դ. Քանզի և նոյն ինքն տէրն իբրև զնիւթ կենաց նորոգութեան անկապուտ իշխանութե առիթ հանգստեան վերստին յԱդին դրախտի դարաստան, հաւանական կամօք էակիցն հօր՝ հանդերձ ինքնիշխան հաճութեամբ անկիրն կարեաց վշտաց յանցանաց, 'ի յոյս կենսունակ ա̃ծեղէնն ազդերի պայծառապարծ պանծանօք արքայօրէն ճոխութեամբ յինքեան ամբարձեալ ։ Ամենատեան իսկութիւն գործօղն հրաշից ամենայն գոյութեանց, յանդիման աչաց նկատման էից ամենից, անպատկառ դիմօք, անդանդաղ ճեպով, իբրև զստեղն խնկոյ ծխոյ բուրելոյ, զայր 'ի կատարած կտակի զրոյն ստուերի, հաստատել զարիւն

ուխտի նորոգ փոփոխման 'ի հրաւիրեալն տեղի ։ Որով 'ի վեր ամբարձեալ 'ի քայլս համդարտութե տիրական գնացից ոտից յեղյեղման, գերազանց դարշապարացն յառաջ խաղացման, զկայ հանդրու-տեան առնոյր խաչակիր հետոցն 'ի կատարս ծայրից Գողգոթայ ։ Նաւ հաստատեալ զնոյն 'ի նկատեալ տեղին սեղան սպանդի, նուիրեցաւ 'ի վերայ նորին զառն անարատ, 'ի ծուխ պաշտաման հօրն և ո̃յ դրաւ հաշտութե ։ Վասն որոյ 'ի հանդիպիլ այնմ տօսկալի անպարտական զենման տեսակի, դողացան սաստիկ սարսափմամբ եղելութիք բնաւիցս բնուե ․ և սաստկապէս ահիւ դղրդեալ սիւնք հաստատութե հիմանց աշխարհի յայլայլութի նորոգ յեղյեղման ։ Նա և հուպ առ հուպ 'ի քթիթ աչաց միայն թարթափման, թնդեալ շտեմարան անքոյթն ստուերի ստորին անդնդոց, և 'ի մասունս յօդունս և զանազանակս հատեալ համառօտեալ 'ի սպառ հատուածելին բոյլք կառուցման կարծրանիւթ մարմնոցն սեւից, եթէ ոչ 'ի բանէ բանին ունողին զգոյս՝ սքանչելի փոփոխմամբ 'ի նորոգ գոյութիւն գեղեցկապէս արծարծեալ շրջէին ։ Վասն զի նորն Ադամ վայելչապէս փառազարդեալ 'ի նմանահիւթ տնկոյն մահացուի, կամակար մտօք զբաղուկն անարատ բևեռօք սևեռեալ 'ի տերևասաղարթ տնկոյն տեսակ ամրափակ ուղերձեալ, դարձեալ զհրացանկն գաւիթ ընդարձակայարկ յատակաց վայրիցն Եդենայ եբաց հնոյն Ադամայ ։ Նաւ զնախակապուտ բոյսն հեղասաղարթ պտղովքն անուշիւք՝ ուստի արտաքս նա անկաւ ըստ պարտուց, պիտակն 'ի պարտուց 'ի հասարակ անուն փայտն վշտացեալ, գերալրապէս թագայօրէն պճնութք 'ի կառափեալ գագաթն՝ սեպհականեաց դարձեալ նմին մարդոյ յաւիտեան ։ Նաւ 'ի սոյնս կառուցեալ 'ի գործի անիծիյն մահուան՝ կանգնեցաւ սովաւ բռնութե մահու ընդդիմամարտ և վանիչ ախոյեան ․ ուստի յաւէտ նորոգմամբ կացին արարածք 'ի ձիրս շնորհի նախամարդոյն ստեղծողի ։

Ե․ Ով մեծի անպատմելի և բաղձալի երանութես որ շնորհեցաւ մեզ․ ոչ 'ի ձեռն բուսոյ արգաւան-

դաբեր սաղարթի, 'ի բնակութէ հողակոյտ բլրոյն Բասանու, և կամ բարձրաբերձ մայրիւք սանայիրասերմ ծառոցն, և կամ թէ զճիւղս ստեղնաձիգս նոճիաճաղճախին անտառաց 'ի մէջ առեալ բանիս երգութիւն գովեստիւք հռչակէ. այլ փայտ մահատեսակ աչաց զգալեաց, ունելով թաքուցեալ առ իւր զարմատն կենաց. յորում կենարարին մերում մահացեալ մարմինն մեղսօրէն դատմամբ, 'ի հայրենի պարգևաց սիրոյն երախտեաց ըստ պաւղոսեան իմաստապատումն ճառից՝ պատարագ մեզ փրկանաց և դրաւ թողութէ մեղաց։ Զի զանունակն յանցման զանդրանիկն որդի՝ զմիածինն ծնունդ ծածուկն ծոցոյ՝ 'ի պարտիս պատժոց մեղուցելոց 'ի ծառն անիծից մահագործակն օրհնութէ առիթն խաչի կամաւ ընծայեաց։ Վասնզի առ սովաւ հրաման սոսկալի կամացն հօր՝ յորդին աւարտեալ, որ շարժեալ 'ի փրկանս հօտին ցրուելոյ ածէր զսուրն 'ի վերայ հովուին սիրելոյ. Զարթիր, ասէ, սուր 'ի վերայ հովուին իմոյ ընտրելոյ. զի քև զնա հարեալ սպանից, և զհօտն ցրուեցից, և դարձեալ 'ի սպառ առ իս իսկ պարուրեցից։

Զ. Յաղագս որոյ և զնոյն փրկօղ հովուոյ անուն նախաձայն յայտնութիւք տեսանողացն միայնակ իշխան ինքնակալ՝ գոյից տիրօղ տրոհմամբ տիրապէս՝ իւրաստեղծն հօտից տածօղ՝ բաղկաձիգ գառանցն ժողովօղ՝ 'ի հեռուստ նախապատմեցին. Տէր հովուեսցէ, ասէ, զԻսրայէլ. և, ո՞ տէր, որ հովուեսդ Յակոբայ ընդ տանն Եփրեմի, հայեա՛ց 'ի խաշինս քոյոյ կամացդ արօտի։ Նոյն դարձեալ յաւելու 'ի ճառս ազդման այսմ հովուի գուշակման. սա է, ասէ, ա̅ծ ա̅ծ մեր, և սա հովուեսցէ զմեզ անփոփոխ և անսահման 'ի յաւիտենից մինչև յաւիտեան։ Ընդ սոյն յարմարեա՛ և զերգ երգողին, որ յայտնէ քեզ զխղձս բաղձանաց հարսինն 'ի սէր փեսային. ո՞ւր հովուես քաջ հովիւ, ասելով, ո՞ւր հանգուցանես ընդհօտ քո ընտրեալ 'ի միջօրէի, հովանիդ խնամոց նոցին կառուցեալ։ Զսա և Եսայի առձայնէ յերկրէ յերկինս ամբարձեալ. և հովիւն հօտին կարապետ անտանօր ընթացեալ։ Սա որ հովիւս՝ լինի 'ի մեծէն

Յովհաննէ և զառն դաւանեալ. քանզի իբրև զգառն անմեղ 'ի զենումն ածաւ, և իբրև զոչխար անարատ 'ի սպանդ մատուցաւ ըստ Երեմիայի և Եսայեայ ։ Այս հովիւս հզօր Ճշմարիտ, Ճշգրտաբանութբ միշտ նշանակեալ եդ զանձն իւր վասն ոչխարացն, իբրև զգառն անարատ 'ի վերայ սպանդի կենսունակս խաչի ։ Եւ զնախատիպս նախատչաց հօրն իւր քամահողաց՝ որդին հարազատ՝ հնազանդ հաՃութբ յանձն իւր ընկալաւ ։ Եւ առաքեալ զհոգի մարդկութեն 'ի ձեռն նորին ընտրական քննութե իբր զբուրումն անուշից հոտոյ կնդրկաց 'ի հաՃուն հաշտութե մարդկան փրկութե ։

Է. Բայց զի՞նչ էր արդեւք պատարագարան կամ սեղան ընծայարան, ուր մատուցաւ զուարակս փըրկանք նորոգման ։ Ոչ 'ի բլուր բագնեաց բազմանիւթ բարձրաբերձ ձեռնաստեղծական սեղանոց կշռեալ քանակի անմահ զենումն, այլ 'ի փրկանիւթ քառադէմ չքնաղակերպ երկնահանգոյն սրովբէատիպ քառաաջեայ չորեքկերպեան անօթս խաչիս ։ Ոչ 'ի սողոմոնեան սրահ տաՃարին՝ որ զանբանիցն ջոկս ամփոփէր, այլ 'ի գիրկ միջոյ բնաւին աշխարհի, հողածին զարմիցս ծնողին, ընդ վերնայարկ անձեռագործ երկնից կամարաւ, հանդէպ դամբարաց 'ի նմա կառուցեալ լուսածագողաց. որպէս զի սրբութբ յաւէտ առլցցին երկին և երկիր զանձեալ ստացուածովք ։ Ուստի և զանաղօտ ծագումն ընկալեալ, և լոյս 'ի սմանէ էիցս զգեցեալ, ծխալից շարաւ վիշապին, շոգիամէգ մթին ստուերին մռայլ, շամանդաղ նսեմ խաւարին 'ի սպառ իսկ ցնդմամբ 'ի բաց փարատեցաւ ։ Եւ սուսեր մահաղէն մարտի յաղթանակ, ընդդիմակ միջոց միջնորդաց երկուց՝ եղծման և նորոգութե, կենդանարար նշան խաչիս ստոյգ ծանուցաւ ։ Եւ Ադամն վերին 'ի լրումն ներքնոյս փառացն լքման, եղականապէս փոխաձևեալ. քանզի զհոգին ներհակ ընչական կարեաց անփորձ յանցանաց, 'ի հիւթ զանգուածոյ հողածինն մարդոյ 'ի լուսանորոգ խաչիս աշտարակ պաշտաւորապէս առ հայր արձակեաց. վասն որոյ զապականագիր մուրհակն պատառեաց նախնոյն յանցանաց՝ անմոռո-

դէլի եղծմամբ պատառեցաւ։ Այլ զփախուցեալն յընտրականութէ դատման օրինին նախատուր կտակին, տիրաւանդ արարչապարգև սահմանին, ձգմամբ ձեռաց 'ի խաչն պարտեաց՝ զնմանասէր զանգուածն ըմբռնեաց. վասն որոյ երասանաւն հանդարտութէ զանկիրթն վարժից կալմամբ կապանաց հաւատոյն յած՝ յորդեգրութէ կարգն վերածեաց։ Այլ իբր ոչ 'ի կամս ստեղծողին կամաւ նայեցօղ ստեղծեալ պատկերին կեցուցանօղն՝ 'ի սահմանադրեալ միջոց պայմանի վճռին վրիժուց կանոնակցին անիծից զինքն հեղուսեալ, վերացեալ բարձրացեալ և մերկ մարմնովն սնդեալ 'ի խոշոր և 'ի դժուարակիրն այն ապաշխարան, սևեռակապ և խստապինդ ընութք բևեռեաց։ Վասն որոյ և զընդվզեալն ապստամբութի 'ի համբերատար հաւանութի, հպատակութբ խաչիս խորհրդոյ մատոյց մածուցեալ. առ որ և հայլի խոտորնակին ձևոյ յայտանկատ տեսարան։

Ը. Այլ արդ՝ զի՞նչ է իմանալ իմաստիւք սրտի զհրաշանորոգ և զածակերտ խաչիս եղանակ. արդեւք տիրակա՞ն ինչ գոյացութի, եթէ ստրկային սկզբնաւորութի. ածականին դիտմա՞ն տեսութիւն, եթէ մարդկեղէն ինչ իմաստութիւն. արարչակա՞ն գծագրութի, եթէ ստորնային սկզբնաւորութի։ Արդարև ոչ մարդկային յարմարումն ինչ իրի, քան թէ վերնային զսա նուազեմք։ Քանզի 'ի զանազան տառից զշարագրեալ բանականիս էութի, որ 'ի զանազան մասանց շաղկապեալ աւարտեցաւ 'ի մի բոլոր լրութի, սա 'ի շտեմարանս հասեալ զգայութէ նոցա իմաստից զքառահիւթ խառնուածոյ թանձրութէ մարմնոյ 'ի թևս իւր կախեալ խաչակիրն ժուժկալութէ, 'ի հոգի անօսր զսպեալ փոխադրէ. և իբր քառակղեան ստուար առասանաւ զխորոխտականն 'ի մեզ սանձեալ յարձակումն. և որպէս 'ի վհէ ամբարձմամբ հանեալ զծանրութի մարդոյս խակութէ, երագսլացմամբ յիմանալիսն գերամբարձեալ՝ ածութենն ընծայեցուցանէ։ Այսքիկ ածագործ և անճառաշնորհ խաչիս են զօրութիւք, զորս ընթաց բանիս գումարէ. մինչ զի զմոլորական մտաց խակութի զգաստ յարմարէ, զանբանական վրնջողութի ասուն կեն-

դանեաց՝ ողջախոհաբար զգօնացուցանէ, զայլանդականն օտար տեսութիւն՝ ընտանի զօրութեամբ աղին համեմէ, պանհարթութիւն 'ի պատշաճականսն՝ ուղղակի միաւորութեամբ հանդէպ հաւասարէ ըստ քառադիրն ձեւոյ պատկանատեսակ պատկերի իւրոյ։

Այլ մեք ըստ չափոյ կշռութեան զօրութեան մերոյ կենդանարար նշանի Աստուածեան խաչիս այսուհետեւ ձօնեսցուք ձայն մաքուր ընծայից քաղցրաբարբառ բանից օրհնութեամբք։

Թ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ անբաւ հանճարոյն՝ ամենանկատ տեսութեան աչացն՝ յարմարական ձեւակերպութիւն Քրիստոսեան նշան. որ եւ 'ի սկիզբն գոյանալոյն յէէն էակացս՝ տարածումն յատակաց դետնոյն կառուցման, 'ի գուշակութիւն քումդ օրինակի 'ի կայս քառանկիւն կերպի հաստատեցաւ։

Ժ. Բարեբանեալ ես կենդանակիր Աստուածեան նշան փայտիդ փրկութեան. որ 'ի հազարաւորս բիւրուց բոցեղէն զուարթնոց՝ զզարմ զաւակի մարդկասերմ բուսոց բանական բազմաթիւ բնութեան՝ քեւ դաստիարակեալ 'ի կիրթ կցորդաւն քում հաղորդութեան, խռախոյս հանդիսիւ միախումբ դասակցութեամբ՝ միապար երգակցութեամբ ընծայեցուցանես 'ի քեզ բազմելոյդ մաքուր օրհնաբանս։

ԺԱ. Գովեալ ես նշան փրկական փառացն Յիսուսի. որ մահատիպ տեսակաւ զկենացն ունիս զպարգեւ. զոր յերգագիր տառսն իմաստունն հոգիանիւթ հոսանօքն նախագիծ դիտմամբ նկատեալ զհրաշալի քո խորհուրդ՝ բացերեւապէս լինի գոհաբան ասելով, օրհնեալ է փայտն որով լինի արդարութիւն։

ԺԲ. Պրուատեալ ես Տէր պանծալի նշան հրաշազան խաչիդ. որ 'ի դրութիւն դիմակացն քառակուսեան լծորդացն, զուգակշիռ հետեւմամբ, անկարօտաձեւ ճախրանօք բազմատեսօղ յոքնաչեայ քրովբէանիւթ ձեւացեալ կառացն, սերափին սիրասուր սլացմամբ սխրասարաս սաւառնմամբ, անսայթաքական գնացիւք զքոյդ ճշմարտէր սքանչելատեսիլ երեւումն կանուխ յայտնութեամբ։ Քանզի անիւ 'ի յանիւ խառնեալ խորհրդիւ, զդրութիւն խա-

չիդ անփոփոխադիր տեսակ 'ի յինքեան նկարէր, զադի կենդանի էին ազդեցման՝ իբր զքո անդատապարտ դաղափար յինքեան ընկալեալ։ Նա և այլասեռ նիւթոյն հալուած յելեքտրիոն անուոյն կազմած՝ զքո փոփոխումն 'ի բայուստ նկատեաց. քանզի 'ի վերայ քո հնչեաց բարբառ ձայնի այ̃ Սադդայի։ Ուստի և յա̃յ ոտիցն տեղիդ, գեղեցիկ երգաբանութ̃ք ղանեղծն իսկութե̃ն 'ի քեզ պսակեն, օրհնեալ փառք տ̃ն 'ի տեղւոջ իւրում։

ԺԳ. Երանեալ ես նշան զօրութեան արփնափայլ խաչիդ. զոր տեսանողին նախագիտութիւն հոգելին բանի՝ աթոռ բարձրացեալ և վերացեալ ամբարձաձիգ ձգմամբ գուշակեաց այ̃։ Նա և պաշտպանեալ սրովբէագումար շրջապարութք սաւառնացեալ թևոց սլացմամբ զբազմեալն 'ի քեզ երրորդական սրբերգենութք, տէր զօրութեց դասուց անմահից՝ աւարտեալ ձայնիւ զնոյն դաւանեալ. զորոյ իսկութիւն ծածուկ խորհրդոյ՝ պարզ և մեկին յայտնեալ Յոհաննու՝ տեսիլ փառացն ասաց Յ̃սի։

ԺԴ. Զօրացեալ ես և պաշտեցեալ անպատմելի պատուով նազելի նշան. որ 'ի գուշակումն նշանակութե̃ քումդ խորհրդոյ զպատերազմական մրցման մարտին զտեսակ և զխնդիր վրիժուց տանն Իսրայէլի գերեցելոցն 'ի Բաբիլոնի՝ յաւարտումն ամանակի դարձին Յակոբայ, երիվար աշխետ կարմրերանգ դունոյ մարգարէին ընտրելոյ 'ի խորհուրդ ծածուկ նախածանուցար։

ԺԵ. Իակցին փառաց մեծութե̃ն հօր նշան պաշտելի. որ նախ քան զճշմարիտ շնորհացդ քոց յայտնութ̃ի, յօրինակին տեսութ̃ի հայեցեալ Եզեկիելի՝ և հրաշալի հիացմամբ տեղի տուեալ սքանչելեացն 'ի փախուստ պակեալ շրջեցաւ. և 'ի քեզ անդրէն վերստին 'ի ձեռաց անեղին զօրացեալ դարձաւ։

ԺԶ. Ընդ ա̃ծային անաղօտ և անպարագիր մարմնոյն Յ̃սի միացեալ խորհուրդ պատուելի խաչիդ։ Քանզի իբրև զերևակ նմին և տեսակ կոչիս կրօղդ ինքեան նշանակ. վասն որոյ պաշտի և երկրպագի ա̃ծ չարչարեալ 'ի քում պատկերի։

ԺԷ. Թագ անթարշամ զարդու Սիոնի՝ նշան գո-

վէլի ։ Յորոյ ապացոյց նախանշանակ մարգարէն ընտրեալ որոշեաց 'ի քարանց յոքունց զփայլակնանշոյլս ։ Նա զօրինակն Ճշմարիտ քո և փառաւորելոյ 'ի քառաառաջս նոքօք սաճնեալ պաճուճեաց , 'ի բերս շրթանց բանաճարակ ոռոճման , 'ի կոչումն քառից զքեզ համբաւեալ ։ Յորոյ օրինակ քումդ անեղծութեան զմայրն ընդ նոճոյն , և զսարդն ընդ սօսւոյն 'ի պատճառ փառաց մեծին ա̅յ վերանուագէն ։

ԺԸ. Ողողեալ գումարութեան բանական հօտից նշան արարչաստեղծ. որ 'ի վաղնջուցն կանխութէ զքոյդ տպաւորեալ զարմանագործութի 'ի գումարտակ երամոյ դառնածին հօտից տանն Լաբանու ։ Զանզի 'ի քոյդ նշան գեղերփնեալ զուղէշ սիգնոնի՝ քում շառաւիղի , որ 'ի գոյն արեան որակի ներկես զազգս այլալեզուս բազմաթիւ զարմի ։ Նա կամ զդարձեալս 'ի հակակայս խայտաբղէտութե մեղացն գունով , 'ի մի աւազան շնորհիւ մաքրութե զամենեցուն տեսակ ընկղմեալ՝ միում Յովի քան թէ Լաբանելի ընծայեցուցանես ։

ԺԹ. Իսկապէս լուսով նորոգեալ ք̅ս̅եան նշան. որ 'ի յանմատոյց փառացն ա̅յ լուսաւորեցար. մինչ զի նկարագիրն կենդանաստեղծ երեսաց մերոց հոգի տէր Ք̅ս̅ 'ի պատկեր տեսակի մերում քև նշանակի ։ Որ երբեմն նոյն ինքն 'ի քեզ է յայտնի հանդուցեալ , որպէս և դու ընդ նմա ես միշտ միացեալ ։

Ի. Լուսաւորեալ ես ամենազօր նշան խաչիդ փրկութե ։ Որ 'ի սաղմոսանուագ երգոյն յորդորման զքեզ նկար մարմնոյս պահապան 'ի մեզ ընկալաք նշան փրկութե , անմարտնչելի սլաքին հարման և չարին աղեղան ներհակ դու վահան ։

ԻԱ. Խոստովանեալ ես խորհրդարան մեծութեան էին , և նշան պարծանակ մահու յաղթողին ։ Զանզի քև ձիաւորեալ գունեալն ձորձով ըստ մեծին Յակոբայ յարիւն խաղողոյ , արագ ընթանայ 'ի դըժուարակոխ մթին շտեմարան խորին դժոխոց՝ ա̅ծա̅յին հոգւոմն լոյս ծագեալ ։ Զոր և Դանիէլ ազդեաց մեզ յստակ , որ կայ 'ի խաւարի , և լոյս իւր ընդ նմա փայլէ համարձակ ։

ԻԲ. Ընծող զմեզ վերստին 'ի մահն Ա̃ծի նշան արարչակիր. զոր սկզբնարարն բարեաց Ա̃ծ մկրտութիւն և բաժակ լուացման մեղաց և արբման կենաց զքեզ դաւանեաց: Այս զկցորդութի̃ փառաց խնդրողաց որդւոցն որոտման, զկենսունակ խորհուրդ քո ազդեաց:

ԻԳ. Կացարան անբաժանելի հրաշից անմահին Ա̃ծի նշան անպարտելի: Վասնզի քև զօտևորեալ միջապինդ ամրութ̃ բանն մարմնացեալ, տիրեաց յոքնաթիւ ազանց հեթանոսաց. 'ի շնորհ որդէգրութե̃ ծնողլին իւրոյ զամենեսեան զմեզ հրաւիրեալ:

ԻԴ. Հանդիսակիր նահատակութե̃ նախկի վկայելոյն խաչ անեղակերտ: Վասնզի 'ի քեզ ծանուցաւ բևեռեալն ա̃ծ՝ մարդ երկրորդ՝ ստեղծիչ առաջնոյն: Այս նա որ տարատրոհեաց 'ի կենաց դրախտէն զկողլին պարտակից, նոյն դարձեալ 'ի քեզ զմահակիցն ինքեան յայն վայր ցանկալի եմոյծ հրամանօք իւրովք վերստին:

ԻԵ. Զօնարան ընծայամատոյց գառինն անմահի խաչ ամենազօր: Վասնզի լրումն և սկիզբն առաքելոց և մարգարէից, մաքրութե̃ կարապետն և արարչին նուխընթաց, զբազմեալդ 'ի քեզ գառն աննարատ ա̃յ և հօր, 'ի մկրտութեանն աւուր մատամբն յայտնեաց: Օի բարձօղն մեղաց ընաւրին աշխարհաց՝ զանձն իւր 'ի վերայ քո պատարագ նուիրեաց:

ԻԶ. Ղամբար անշէջ և անստուեր բոցով պայծառ փայլատակեալ նշան ամենազօր: Վասնզի 'ի քեզ անպարունակն ա̃ծ մարդացեալ՝ արտաքոյ բանակին ա̃ծութե̃ն ամենածախ հրովն 'ի չարչարելն ողջամբ կիզեալ՝ սրբութի̃ մեզ ցուցաւ: Որ և անմահն անշնչութե̃ ըստ առակաւոր զոհիցն կիզման՝ զճարպ հնազանդութե̃ն՝ հօր ձենձերեալ՝ զա̃ծային հոգւին բուրումն անուշից կնդրուկ հաշտութե̃ նմին ախորժակ յերկինս արձակեաց:

ԻԷ. Ճեմարան և ընդունարան երկնից արքային նշան ա̃ծընկալ: Մեծ են սքանչելիքն ա̃յ առ քեզ, քան Թէ 'ի վրան Սողոմոնի. զի 'ի նա միայն աստեղք լուսատու շրջան առնուն ձեմելով, և վարագոյր տարածեալ 'ի մէջ փառացն ա̃յ: Այլ դու

զծածկեալն 'ի նմանէ յայտնի շօշափեալ մեզ ընձե-
ռեցեր . և 'ի Ճաշակումն հաղորդութե̃ն կենացն հա-
ցի՝ լուսաւորեալ զմարդիկ մատուցեր ։

ԻԸ. Մաքրութի̃ և բժշկութի̃ ախտիցն մեղաց՝
քնաձիր նշան կենսատու խաչիդ ։ 'Ի քեզ նորոգիչն
խնամովք 'ի ստորինս երկրի հետևեալն ա̃ծ՝ զտիղմ
չարութե̃ ժահահոտ յանցուածոց հրանշոյլ և ան-
շէջ բոցով տոչորեաց ։ Զոր հրեշտականունն Մաղա-
քիաս աւետարանեալ կանուխ մեզ ազդեաց . Ծա-
գեցից երկիւղածաց իմոց արդար արեգակն՝ բժշկու-
թեան թևովք սլացեալ ։

ԻԹ. Յանվախճան փառացն հաղորդութի̃ զմեզ
հրաւիրող երջանիկ նշան ։ Առհաւատչեայ ուխտի
խոստացեալ շնորհի աներկևան ցնծութե̃ն ։ Քանզի
դու ես փոխանորդ դրաւական աննմանական բար-
ւոյն հանդստեան ։

Լ. Նախահետևօղ վերնական անծանօթ և ան-
ընտել ամէնանձուկ Ճանապարհին փայտ նորոգու-
թե̃ ։ Դու տիրապէս միշտ առաջնորդես զքեզ սիրո-
ղաց յերկիր կենդանեաց , խրամատեալ ինքնիշ-
խան քո ընթացիւք՝ զցանկն անջրպետ սրոյ սրով-
բէին ։

ԼԱ. Շնորհատուր աւանդ լուսոյ պարգևաց էին
կեցուցիչ նշան . որ թէպէտ 'ի սահմանելի քաւից
տարերաց զգայականաց զետեղեալ որոշեցար , սա-
կայն անդր քան զուշ խորհրդոյ իմաստից գերալրա-
պէս բազմեցար ։

ԼԲ. Ունօղ յաղթութե̃ զօրեղն ուժգնութե̃ տի-
րական արուեստից մարմնաւոր տնտեսութե̃ բնակա-
ղին 'ի քեզ նշան ամենազօր . որ 'ի յայտնութեանն
իբրև առակաւ պատմաբանեցար 'ի տեսողէն , զան-
ցեալն իբրև զապառնիս նշանակեալ, գառն հեծեալ
'ի Ճերմակ երիվար , և զդիմեցումն ժպրհութե̃ վի-
շապին վանեալ ։ Ուստի և խոստովանեցաւ 'ի վերին
աթոռոյն շրջան բազմելոցն , տէր ամենակալ , որէն
և որ էր , և որ յապայմն յուսով յայտնեսցի ։ Քան-
զի արդարև 'ի քո դէմս լուսանկար փրկութե̃ս այ-
սօքիկ յանկեալ առլցան բարեաց լրութե̃ 'ի փառս
անեղին ։

ԼԳ. Զորեքծագեանս եղերաց տիեզերաց կնիք պահպանական նշան ամենազօր ։ Որ խեթկիչ եղջերօք քառալծորդ զուգութք՝ յագեցուցանես զցասումն ա̃յ ըստ Զաքարիայ 'ի չարին գումարս ։ Նուձիընթաց երագամամբ 'ի կոյսս չորս դիմեցմամբ՝ զազգաց և զազանց զսիրտ նուաճես ուղղութ̃ 'ի զգաստութի՛ն միոյ երասանի պնդուէ̃ ։ Նա զի և խորհրդական տեսչութ̃՝ դէմք հետոց կառացն 'ի բնակութե̃ կոյս քումդ հանգստեան տեսաւորեցան ։

ԼԴ. Պայծառանշոյլ ջահ վեհին ծագման փրկչին Յ̃ի նշան անպարտելի . որ վաղագեկոյց ազդմամբ գուշակեցար 'ի գրոյն նկարեալ . յորոյ օրինակ նաւեանն Յեսու մանաւեան՝ Յովսեփայ բողբոջն անդրանիկ , իբր նախատիպ մերոյդ կտակի , զքարինս ամփոփեաց 'ի Յորդանանէ՝ հնոյն Իսրայելի նշանակ ուխտի ։ Այլ զքեզ փրկութիւն յոյս երկնիցն մառաց նորոգն Յն̃ հեթանոսաց եւ եկեղեցեաց ։

ԼԵ. Ջրոյն կենդանւոյ նորագործն աւազանի՝ մաքրարանդ նիւթ՝ նշանդ երկրպագեալ . որ իբր խմոր անապական կենաց զանդուածոյ արկեալ յարգանդ մօրն եկեղեցւոյ , զառընկղմեալսն 'ի տգեղ գունոյն յեղեալ փոփոխես , և յընտանութ̃ արեանն Յ̃ի ներկեալ զարդարես . և նորոգ ծնելոցն ծածկոյթ լուսաւոր զՔ̃ս զանձամբ արկանես ։

ԼԶ. Սահ կենսաչու ճանապարհի արդարոցն՝ խաչ փրկչին հետևակ ։ Քանզի ախորժողայն զերկնիցն կայան՝ զքեզ եդ առաջի բանալիք բացարան . իբրև զընդակից դաստիարակարան , տուեալ մեզ զք̃դ տիրական հետոյն ուղղութե̃ ։

ԼԷ. Սուր ա̃ծամուխ բարձրացեալն այցելութե̃ , նշան սքանչելարուեստ փայլակնաձև փայլմամբ յեսանեալ . քառասայրեան գոլով բերանաւ , 'ի ձեռն աջողակ աջոյն Յ̃ի յեղմամբ շողշողեալ ։ Որ 'ի փրրկութի̃ նորոգման մարդոյն՝ զջիլս ուժգնապիրկս չարին խստութե̃ քև հատեալ , 'ի սպառ պարուրեաց զօրեղ երթմամբ 'ի խոր խոցոտեալ , անպատուաստելի լուծեալ խորտակեաց ։

ԼԸ. Նշան մեր մարդացելոյ արարչին ազդումն ա̃ծային խաչ խորհրդական ։ Քանզի դու դիւրա-

կործանս բարուց հրէից խակամտութեն՝ դայթակղութի, և արտաքնախորհուրդ հեթանոսաց հռետորաց հանճարախոյզ խնդրանացն՝ յիմարութի։ Բայց ապաւինելոցս 'ի քեզ՝ վէմ 'ի հաստատութիդ արձանացուցիչ։ Ի վերայ որոյ Պաւղոս շինեալ զհաւատս՝ 'ի խորհուրդ քում փրկութե զգործն աւարտեաց, և զմինն Քս գործօղ անճառիցն մեկնապէս յայտնեալ քարոզեաց. և զծայր կատարածի ընթացից բանին 'ի քոյդ գլխաւորեալ ուխտակցութի կամաց առաքչին։ Վասնզի քև ընկալաք 'ի մեզ զՔս զայ զօրութին և զիմաստութին։

ԼԹ. Տիեզերաց բաժանեալ ազգաց հրաւիրակ կոչման 'ի մի եկեղեցի նշան հաշտեցուցիչ։ Վասնզի հեշտապէս մարդահոյլ հօտից բանի ունողաց իբր գործի հնչման սաղմոսաց հոգիատաւիղ քնարահարութե դու առաջնորդես, քան թէ անբանից ջոկաց հաւաքման։ Վասնզի 'ի վայր դալարի անդորրապէս յուսով հանգստեան զամենեսեան գրգեալ պարարես։

Խ. Բախճան պատճառ հաշտութե տն անսկզբանն ընդ ծառայն սխալական՝ նշանդ խաղաղութե։ Վասնզի 'ի վերայ քո նուէրն բարեաց փրկողին արեան մեծաբարբառ առ նա յերկինս ձայնեաց։ Եւ որպէս Աբէլ որդի Ադամայ՝ մահու գտաւ գուժատու, այսպէս և դու կարապետ կենաց յարութե ես աւետատու։

ԽԱ. Ցանկացողաց երկնիցն փառաց նրբական հետս շաւղաց նշան լուսապարգև։ Վասնզի քև իշխանութի մոլեգնութե չարին պետութե յաւէտ կապտեցաւ. և ճանապարհ մտից դրախտին լայն և ընդարձակ մարդկան հորդեցաւ։

ԽԲ. Նիւթ ածային շնորհացն գուշակման քնառաք սբ մարգարէիցն 'ի քեզ հանգուցեալ նշան հրաշագործ։ Վասնզի զվաղաբարբառ երգոց նոցին կատարումն Յս՝ հեծելութբն 'ի քեզ կրեցեր. ուր ճաշակմամբն լեղւոյ ընդ զմուսեալ քացախին՝ զամենայնն 'ի լրումն ածեալ աւարտեաց. և փառաւորեալ մարդացեալ որդին այ, զերկրպագութի յիմանալեաց և 'ի զգալեաց՝ 'ի մի անունն Քս կրկնեաց։

ԽԳ. Փառք անփոխանորդելի երկնից արքայութեն ժառանգողի նշան լուսապաճոյճ : Քանզի զյառաջադրութեն խորհրդոյ կամաւոր մահուն իւրոյ Յս քարոզեալ, զայս քեզ անուն սեպհականեալ հաստատեաց : Որով և ժառանգեաց զփառս սրբասացութե միշտ օրհներգութեն, որպէս 'ի վերնոց՝ և 'ի ներքնոց խաղաղարարն տիեզերաց, որ զթշնամութիւն հին 'ի քեզ նահանջեաց :

ԽԴ. Քաղաքիս լուսոյ՝ նոր Երուսաղէմի մահարձան անմատչելի : Քանզի զմոլարաղանդ ստայօղն թիւր դաւանման՝ որք առաջս երևումն զմարմին բանին մարդկութեն համբաւեն շրթամբք նենգութեն, դու ցրես զնետս չարութեն՝ ընդդէմ կառուցեալ անվանոք արձան : Եւ հաստատես 'ի գիծ քաւանման պատկառելի քոյին տեսութեն զանյայտն հեղուսեալ, զանմարմինն բևեռեալ, զանմահն մահացեալ, և մերայնովս՝ հօրն անեղի իսկակիցն որդի՝ 'ի չափն քո զհնազանդութիւն աւարտեալ :

ԽԵ. Ահա այսքանեօք և այսպիսեօք, և ևս ընտրականօք բարեզարդ բաւիւք միշտ բարեբանեալ քսեան նշան. որ զածագործ պատուաստ պարծանաց պատուոյ պսակին՝ 'ի ձև պատկերի քումդ տեսակի մեք ժառանգեցաք : Եւ մուտն անձուկ դրախտին սենեկի՝ 'ի բոցեղէնն սրոյ պարփակեալ, քև մարդկան ազանց հորդեցաւ : Եւ սիւնհոդոս կաթողիկէ անսասանական վերինն Սիովնի՝ սիւն և նեցուկ նորին ամրոցի հաստատ պնդութբ դու խարսխեցար : Վասն այսորիկ խոստովանութի յօդակապս բարբառնուէ փոքր և նուաղ է քումդ հիացման. որ գերազանցդ ես բանից գովութեն : Ո ի թէ ստեղծիչն էութեն 'ի քեզ ծանուցաւ, ապա զորպիսի՜ շնորհս ընդունել խոստովանեսցի երկրածինս մարդ 'ի քոյդ վստահացեալ անեղծ զօրութիւն : Արդ այսուհետև գերազանց սմին նուագաց, իմացական մաքուր նուէրօք, և մտաւորն պատարագօք օրհնեալ խնկեալ և գովեալ ես 'ի սահման անաւարտ և անստուեր յաւիտենին, նշան պայծառափայլ, խաչ տէրունական. գործի փրկչին յաղթութեն, նեցուկ մեր հաստատութեն, ցուպ բարի հովուութեն, կնիք ամուր պահպանութեն,

դրաւական միշտ խաղաղութե՟, պաշտելի հրեշտակաց և մարդկան, ահարկու դիւաց դիմեցման, դատապարտիչ նոցին յաւիտեան ։

ԽԶ. Օրհնեալ ես, փայտ կենաց, որ դու միայնակ, լուսոյ ընդունակ, 'ի փառաց անքակ, շնորհացն գտակ, երկրի երևակ, ծագմանն դիտակ, արարչին խօսնակ, միջնորդ համարձակ, ամուր աշտարակ Սաստ որոյ 'ի յաւարտումն լրման շրջանակի եւթնեակ դարուց վախճանի, յորժամ բնութի՟ նիւթոց լուծանի, միայն դու 'ի նոցանէ հիւթ աննիւթից վեհագոյն, ձգտեալ ձգիս 'ի բարձունս երկնից փայլականանման 'ի տես հայեցման ամենայն էութե՟ յաւուր դալստեան անմահ արքային ։ Եւ զյաղթանակ փառացն Տէր յայնժամ 'ի քեզ լրմամբ առբերեալ, պարծեցուցանես 'ի պայծառութի՟ քումդ տեսակի զքև պանծացեալսն ։ Եւ փայլումն նշուլից անօրինակ քո դեղոյ յաշխարհ տարածեալ, տեսակ լրութե՟ մեծ լուսաւորացդ տարերականաց՝ 'ի քոյդ ապաստանեալ տիրական ծագումն, աղօտանուազ և անծագելի ստուերիւ ծածկեալ մթանան ։ Եւ մաքուր ընտրութբ՟ նք պատմուճանին, անդատապարտ համարձակութբ՟, 'ի դէմս անպատկառ գեղոյ երեսաց, 'ի հոգի շնորհաց, 'ի յոյս կենաց, անբերօղ պարտեաց՝ չարին յանցանաց, 'ի հանդերձ փառաց շնորհին հրեշտակաց միշտ երգեցողաց, զգուշական և աննիրհելի փառաբանողաց, զերկրպագուս քումդ նշանի զուգապարակցեալ ։ Աներևս որպէս յերեկս աւարտման աւուր այսմ յաւիտենի, արժանի լիցուք և 'ի սկիզբն վաղորդայնի մշտատիւն ժամու՝ փառաւորել զքեզ կենսատու 'ի կանուխն ժամանութի՟ և յանագանն յարաձգութի՟, 'ի գիծն լայնական և 'ի մակերևութին հաստական ։ Որ ես միշտ բարետրական երգաբանութբ՟ երկրպագեալ, Տէր արեամբն մխեալ, և զէն նորին զօրացեալ, որ է 'ի քեզ, ընդ քեզ և առ քեզ 'ի միջոց տարածման երկնաթուիչ և փայլակնընթաց խաչիդ ձևակի ։ Որով վարժէ և յարմարէ զմերս կրօն անանջրպետ դաստիարակութբ՟ ըստ քումդ խորհրդի, անանջրպետ միականութբ՟ ընակեալ բազմեալ միացեալ, և ոչ հեռացեալ ։ Որով

ըմբռնել զսարտուցեալքս 'ի լուծդ աճեալ ըղձալի ․
և ինքն ըմբռնի բովանդակապէս քև 'իմէնջ ասա և
'ի հանդերձեալն ապառնի ։ Յաղագս որոյ 'ի գովեստ
ներբողական ճառիս վախճանի՝ նմա փառք Յ̃ի՝ Ք̃ի
ընդ հօրն և ընդ հոգւոյն ազգակցի, 'ի խոստովանո-
ղացս զդաւանութի միոյ և միայնոյ պատուելի և պաշ-
տելի երկրպագելի՝ որ Երրորդութեն ։ Որում ան-
սահման գովութի երգոց, ըստ անկէտն իսկութե և
ըստ անկշիռն իշխանութե, ըստ էականն յարակայու-
թե և ըստ արարչականն զօրութե, որպէս 'ի ստեղ-
ծուածն առաջին, նոյն և յերկրորդ գոյացուցանելս
նորոգմամբ, և ևս առաւել յանփոփոխ և յանզու-
գական յաւիտեանս ․ Ամէն ։

'Ի սոյն կարգ դասեալ իբր զմիաշար խորհրդոյ տեսակ՝ ընդ ներբողենի
խաչիս խորհրդոյ՝ և զգովեստ երգաբանութեն Տիրուհւոյդ ։

Ա․ ԳՈՒՄԱՐՔ խմբից դասուց երջանկացն պա-
տուասիրեն բիւրաբեղուն բանիւք գովեստի զսկըզբ-
նալոյսն կենաց գոյից 'ի կիցս բանից ըղձաձայնութեց ․
և որպէս փողովք տաւղօք և քնարիւք զգայական
սրտի շարժեալ զգործի՝ զգերազանցեալն 'ի լոյս ան-
մատոյց ուրախութբ վերադրուատեն ։ Նոյն զանճառ
արարչութե հրաշագործ ամենաստեղծն տէրութիւն
օրհնելով պատճառ փառաբանութե իսկութե հաստա-
չին զհաստուածոցս առնուն գոյութի ․ որպէս և Ճշմա-
րիտն բան ցուցանէ, 'ի ստեղծանելն ինձ զայս ամե-
նայն, բոյլք զօրաց դասուց երջանկացն օրհնեցին
զիս մեծաձայն, և ամենայն հրեշտակք իմ գովեցին
զիս ։ Նոյն արդ՝ եթէ հրափայլ և երագընթացն փա-
ռաբանչօք վերնաթռիչ պատգամաւորօք հոգիա-
նիւթ և անեղծական կենդանեօքն նա օրհնաբանի ․
որ թէպէտ և նոքա վեհք են բնակութե կայից ստո-
րիցս, և նշոյլ երկրորդ լուսոյ առաջնոյն, այլ սա-
կայն յոյժ անտեսաբար տպաւորութբ առ բնութիւն
բարի բանին բարձրելոյ բարեզարդաբար բերկրա-

նօք բերլին. և որ գոհաբանի առ 'ի նոցանէ ո՛ր ա՟ծու-թե՟ն, լայնածիր հեռաւորութբ և ընդարձակ միջո-ցաւ յաւէտ անջրպետ նշուլիւքն ծածկի 'ի նոցունց:

Բ. Ապա զայն որ զանհասն հրեղինաց 'ի հողեղէն յարկն պարունակեաց, և զանճառն 'ի սերովբէից զգալի մարմնոյ յօդիւն պատեաց, և զկերակրիչն դասուց հրեշտակաց կաթնասուն ստեամբքն դիե-ցոյց, ո՞ր երգ պատկանագիր 'ի ճահ գովեստից օրհ-նեալ պատուեսցէ: Զմարմնարանն անտեսին և զճեմարանն մեծին, զտաղաւարն տիրական և զխո-րանն ա՟ծական, զխառնարանն ճաշակման անապա-կան խրախճանութե՟, զսրբարանն մաքրութեան և զընդունակն զգաստութե՟, զնպատակն կուսութե՟ և զօրինակն՝ երանութե՟, զհարսնարանն անլուծանելի՝ անժամանակականն փեսայի, զբնակարանն հաճու-թե՟ կամաց անեղն ա՟ծութե՟: Զայսքան փառազարդ-շնորհաց զընդունակն և ո՛չ նոքին ա՟ծութե՟ն օրհնա-ռաք հրեշտակացն պարք որպէս պարտն է պատուել ժպրհին, թո՛ղ թէ մարդ երկրային 'ի կշիռս չափոյ բերանոյ հողազանգուածս հիւթոյ մեղիս մարմնոյ. քանզի անճառութբ անհասականաւ վեհագոյն ամե-նեցուն փակեալ գտանի. և ո՛չ զօրեն երկնայինք զա-րատչին անհաս տնօրէնութե՟ն զանքնին ծնօղ արժա-նապէս վերաքարողել: Քանզի թէ ըստ առաքելա-կան ձայնին Պաւղոսի, մարդն անձնացեալ ո՛չ յու-մեքէ պատմի, ապա որ զլրութի բանին էութե՟ ա՟ծու-թե՟ն յղացեալ կրեաց 'ի մարմնի՝ զի՞արդ զննեսցէ շարժութբ շրթանց լեզու մարմնեղէն զնա ճանաչել: Զի թէ դասք պետութե՟ց անմահից վեհից վերնոյ բնակութեանն՝ եկեղեցեաւս յայս խորհուրդ խորին յառեցան, ապա յայտ է թէ մեծ է առ նոսա հիա-ցումն սքանչելի ահեղս գործոյ, քան զհասումն երկ-րաւորաց բանից պատմութե՟:

Գ. Բայց սակայն երգեսցէ բանս որքան զօ-րեսցէ 'ի բաղձանաց սրտի փափագման՝ նմին ընծայ օրհնառաք փառացն տեսչութեան. նա զի թէ եր-կինք փառացն ա՟յ լինին պատմաբանք, և յանդ-րէն դարձ տարագրելոյ տոհմին Յուդայի ժողովք ժողովրդոց տեսին զփառս անեղին, ապա այժմ յե-

րեւել բանին 'ի մարմնի եւ լինել մարմին ադամեան կերպիւ, հարկ է յոյժ ձահողապէս՝ ոչ միայն անմարմնոցն, այլ եւ զգայնոցս արժանաբար ըղձականութիւք հնչել զձայն բերկրանաց բարբառոյ բանից օրհնութեանց։ Քանզի խոնարհ այս երկիր եղեւ տիրակիր, գտաւ լծակից ընդ Աստուածակիր երկինն վերին. վասն որոյ եւ խրախուսեալ հոգեւորական հրճուանօք երկուցն դասուց 'ի մի խումբ պարու, տօնս տարեկանս փրկչին փայլման կատարեն, զգայական սեռս եղականաց, եւ անմարմին դասք հրեշտակաց. յերեւելիս տեսականաց, եւ յիմանալիսն ծածկեցելոց։ Ընդ որս եւ մեք կցորդք կարգեալ այսօր եկեղեցի դուստր վերինն յարկի երկնայինն առագաստի, պարեմք հոգեպէս տարփմամբ՝ երգելով քեզ ընդ երկնայնոցդ ձայն սրբասաց։

Դ. Ով ամենամաքուր արարչընկալ տիրուհի եւ Աստուածածին, որ զանտանելին երկնի բարձրութեան եւ երկրի լայնութեան, ծովու խորութեան եւ անդնդոց անհասութեան, զ'ի քէն մարմնացեալն իսկութիւն էութեան յորովայն անձուկ Որդի քում սենեկի կրել զօրեցեր։ Զա որ հայեցեալ երջանկին Յոբայ՝ պատուաբանեաց 'ի ձեւ առակաց, զանբաւութիւն մեծին սքանչացոյց, յումեմն դիմաց ասացեալ՝ եթէ չունիմ զնա, եւ զայլմէ՝ թէ չէ ընդ ինեւ։ Որում երգակցեալ վեհին Յովհաննու 'ի բանն Յայտնութեան ասէ հիացմամբ. փախեաւ երկին եւ երկիր 'ի մի սասանութիւն 'ի դիմաց էին, եւ տեղի ոչ գտաւ. քանզի արդարեւ յաւէտ անձկութիւք ամփոփին 'ի բերումն բովանդակութեան արարչական բանին հանգստեան։ Իսկ դու ընտրեալ 'ի զարմէ եւ 'ի զանգուածէ մաքուր զաւակի ոբ Աստուածածին, տարար զնա 'ի քեզ ախորժ հանդերձտեամբ կամացն հաճութեան, եղեւ երկիր անձնական բանական բուսոյն, եւ զգայական անդաստան կենացն հացի, եւ վառարան բորբոքման անշէջ կայծական, եւ վայր դալարաբեր հայրական ծոցածին ծաղկին, եւ ծառ երկնուղէշ անթարշամ խնծորին, եւ գործարան գոյութեան լուսատու մարգարտին, եւ լեառն արձանունակ երկրալիր վիմին, եւ այգ արփիասկիզբն աստեղն առաւօտին, եւ յարկ դիտա-

պետին բանական հօտին. և արքայարան լուսակերտ անմահ թագաւորին. և մայր կաթնամատոյց ընաւից ստեղծողին, և հարսն սրբուհի հօրն Ք՟ի :

Ե. Խնդա և ուրախ լեր ձայնիւ երգոցս օրհնութե՟ քումդ երանութե՟ բանագովութե՟. խրախացի՛ր և ձայնիւ ողջունի գաբրիէլեան աւետեաց, բերկրեա՛լդ 'ի կանայս, բնակարան արժանաւոր բանին խոնարհութեան, տնկասաղարթ մարմնոյ ա՟ծութե՟ն խառնարան, եւղարան օծելութե՟ ք՟նական անուանադրութե՟. որ նախ քան զծնանիլ բանին առ 'ի քէն անթերի լրականութ՟բ հրեշտակական թևոցն սքողմամբ ցանգարկեալ պահէիր անաղտ անբծութ՟բ : Ու որ հաճեալ հաւանութ՟բ երրորդական փառք ա՟ծութե՟ն, ճանապարհ արար հանդստեան. քանզի հոգին ս՟բ եկն 'ի քեզ յորինօղն անախտ սրբութե՟. և բարձրելոյն հօրն զօրութի մորդ հովանացաւ, որդւոյն պատրաստեալ զքեզ ընդունակ : Եւ որ բնակեցաւն էակիցն հօր բարձրելոյ՝ էր անժամանակ. և որ յօդաւոր մարմնով 'ի քէն ծնաւ՝ սկիզբն ունի էութե՟ նախ քան զարուսեակ. ուստի և զյօդաւոր մարմինն միակ՝ խառնեաց ընդ ա՟ծական բնութե՟ն իւր անքակ. և սեպհականեաց զաթոռն հօր իւրոյ Դաւթի յաւիտեան, թագաւորեալ տանս աշխարհի, և երկրիս քաղաքի. արկեալ սոցա ուղ ճանապարհի զփայտակերտն գործի՝ հանել 'ի կամարն երկնից տաճարի. և կանգնեաց զխորանն կործանեալ ադամեան մարմնոյն 'ի նորոգութի շինու՟ե ք՟նական ուխտին դաշնաւորութե՟ : Արդ այսպիսեաց բազմաթիւ և բարձրագոյն բարեաց ընդունակ և մատակարար միայն դու մաքուր կուսութեամբ էիր խնկարան տիրուհի օրհնեալ ս՟բ ա՟ծածին. քանզի իբրև զճնշումն խառնութե՟ խնկոց կնդրկի և զմռսի ընդ տաշխին և կասիայի բորբոքեալ հրով մաքրութե՟, բարդեցեր զծուխ բուրման անուշահոտ սրբութե՟ 'ի հոտոտելիս ա՟յ և հօր հաճութե՟. վարուք մաքրեալ, բարութ՟բ լցեալ, հեզութ՟բ արձանացեալ, առաքինութ՟բ կատարեալ, քաղցրութ՟բ աղբիւրացեալ ս՟բ ա՟ծամայր :

Զ. Խնդա և ուրախ լեր յարկ անճառ ծնելոյդ 'ի

քէն անեղծ ա̃յ որ 'ի նմին յորդւոյն քո խնամոց հրաշազարդ փառօք ամբարձար 'ի կատար աւարտման վերնայինն երկնի լուսապէս, և թեւօք թեթեւութե̃ հոգւոյն սլացեալ՝ յիմանալիսն վերաչուեցեր 'ի կայանս հանգչել: Ուստի և զանհասանելին իշխանականս իմացման՝ զանկապտելին զգայութե̃ սրտի նկատման վայելս անտեսիցն անձնապէս հոգիագրկեալ, զանեղծին փառաց ձոխութի̃ քեզ սեպհականեցեր, նը̃ ա̃ծածին:

Է. Ներբողեալ ես մաքուրդ փայլումն կրօղ արարչին առաքինութե̃, որ սքանչելարուեստ հրաշիւք ներգործեալ քև 'ի մեզ զփոփոխումն մեծ արգասեաց փառացն ընդ փոքուն յեղանակեցեր. քանզի զանհայրն մանուկ մայրդ որդեպէս գերագգուեցեր. և ըմբռնեալ բարձողաց ձեռացդ բազկօք զանպարագիրն էակ մարդացեալ՝ 'ի համբոյր հպելոյ մատուցման շրթանցդ ողջագուրեցեր. որում գտաք մեք ժառանգակիցք աբբայ հայր զա̃ծ առձայնել 'ի ձեռն քումդ միջնորդութե̃, նը̃ ա̃ծամայր:

Ը. Նարեհամբաւեալ ես մաքրութե̃ շաւիղ նախընթաց կուսից, որ զլրութի̃ ունօղն գոյից կարօտաբար կաթամբ լցուցեր, և աչաց մարդկութե̃ զանտեսն 'ի մարմնի ետուր նկատել. վասն որոյ զամենայն բերան գոհութի̃ ստացար քեզ օրհնաբանս անձկով տարփման, նը̃ ա̃ծածին: Երանեալ ես դու 'ի լեզուս անբիծս ընտրական շրթանց ծաղկեդ Յեսսեայ պտղոյն մեր կենաց. որ 'ի դրութէ̃ խառնութե̃ քառից յեղանակեալ տարերաց՝ անկցորդ մնացեր 'ի մասնէ հողածնելոցս հասարակաց. ոչ բերօղ ծանրութե̃ բնակակիր համաստեղծս կարեաց, այլ քրովբէօրէն հրաբերան բղխօղ նշուլից: Ուստի երագընթացիւք հետոց հեռացեալ՝ 'ի վայրն անմատոյց յարփին վերին ընծայեցար, նը̃ ա̃ծամայր:

Թ. Խրախացեր յաւէտ հրճուանօք բերկրեալդ 'ի կանայս, որ դժուարընդել դաստիարակաւն խաչի վարժեալ կրթեցար. որդւոյ քոյ կցորդակցութի̃ միատեւակն ժուժկալութի̃ կրելով զերաշխեպ վշտաց ծնիցելոյդ 'ի քէն ա̃ծ՝ մշտաչարչարն մեռելութի̃ անձնատոչոր տօթով խարուկեալ. իբրև զորոջ անարատ

քահանայական նուիրմամբ 'ի վերայ սիրոյ սեղանոյդ մատեար, ասրաբոյս և ստևագիսակ գեղմնաբարձ մաքուր պատարագ. 'ի Ճգնաւորական վարս ողջակիզեալ, քան թէ 'ի սրոյ հանդէս խողխողեալ։ Վասն այսորիկ 'ի նուէր քոյ զենման հրեշտակացն պարք պաշտպանեալ, ընդ առաքելոցն գումար դասակցեալ, զմիայն արժանիդ պատուեալ գովէին սբ̃ ած̃ածին։

ժ. Խրախացի՛ր համայն տարփանօք բերկրեալդ 'ի կանայս, որ 'ի կոյս և յանարօր արգանդէ բան բեղնաւորեցեր՝ ցաւոց անիծից արմատ օրհնութե̃, հօրն ադամայ որդի բերկրութե̃։ Վասն որոյ շնորհ ունելով քեզ օրհնեալքս 'ի յորդիդ քո փրկիչ աշխարհի, երանեմք քեզ, սբ̃ ած̃ածին։

ժԱ. Խրախացի՛ր անբաւ բերկրանօք հարսն լուսոյ ոսկեզարդ զգեստուք պաճուճեալ, որ յօրէնս երկրայինս աղցաւոր կրից՝ զերկնայինն ածեալ մատուցեր, և զաննմանն նմանեաց մսազանգուած ազգի մարդկութե̃ս 'ի չափ հասակի գեղոյ գեղեցիկ զստեղն վայելուչ 'ի Լիբանանէ մեզ պարգևեցեր։ Ուստի զպատկեր նախահօրն 'ի քէն ստացեալ՝ նորոգ հաստատեալ, գոհաբանեմք զսբ̃ տիրամայրդ։

ժԲ. Խրախացի՛ր յողջոյն նախընծայ երկնայինն աւետաւորին, տաճար սրբափայլ. որ լուսով ած̃ականաւ ուռճացեալ լցար, և երկրաւոր մարմնով երկնայնոյն աթոռ կազմեցար, և արեգակնապէս հոլովմամբ առ արուսեակն երագ ընթացար։ Վասն որոյ բացեալ զբերան պառաւուոյն ամլածին որդւոյն, օրհնէր զօրհնեալդ 'ի կանայս սբ̃ ած̃ածին։ Նա և դու լցեր զտունն Զաքարիայ բարբառովն գոհութե̃, յօրինակ հանրական եկեղեցւոյ, որ է քո միշտ օրհնաբան. զի երանեն աստ յայնմհետէ քեզ ամենայն ազգք ըստ բանի ած̃ազգացիկ քում դաւանութե̃. սկզբնարար կուսից անարատութե̃, 'ի բերկրեալ լեզուս շրթանց զուարթնոց միշտ բարեբանեալ սբ̃ ած̃ածին։

ժԳ. Քանզի արդ եկեղեցի դասուց անդրանկաց զ'ի քէն մարմինն 'ի բանէն անանջատ համապատիւ հօր փառաւորէ յերկիս սրբասացս. առ որ հպաւոր

քո գոլով ահաւոր խորհրդոյդ տեսօղ՝ զանճառն ուրախութիւն յաւէտ վայելես։ Ո՛վ զոր նոքա թեւասքողելով դիմաց ծածկութիւ 'ի բացուստ ակնարկեն, դու յաւէտ համարձակ նմին կաթնածիր մայր ցուցեալ ծանուցար, և 'ի մէջ դաստակաց ձեռաց որպէս զմանուկ զծերն հինաւուրց գգուանօք ընկալար, եղեալ կառք անձնաւոր կայից բազմելոյն յաթոռ քրովբէից։ Վասն զի ոչ ընդ քեզ միայն, այլ և 'ի քեզ. ոչ միայն փարեցաւ բազմեալ, այլ և բնակեցաւ տաղաւարեալ. ոչ միայն միացաւ 'ի զանգուած մարմնոյ, այլ և մարդացաւ՝ առեալ զկերպարան 'ի քէն սկսելոյ. ոչ միայն մի զօդեցաւ Բ՟ն յերկուց գոյութեանց, այլ և ընկղմեցաւ յանապական անօսր էութիւն մարմնոյն վերբերումն. ոչ միայն միջնորդաւ անձինն ընդ հողոյ միաւորեցաւ դիմակ տեսակօք, այլ եռամասն խառնեալ էութ՟ք միաւորեցաւ անշփոթելի։ Մի որդի մերոյս բնութ՟ յաթոռ հօրն իւր աջոյ յերկնաւորացն միշտ պաշտպանեցաւ։

ԺԴ. Յաղագս որոյ և մեք երկրաւորքս զմատակարարդ և զսպասաւոր մեծի խորհրդոյ երանեմք ըղձական երգօք՝ զանժամանակն էութեան երջանիկդ ծնօղ. որ զամենայնի և ամենեցուն պսակեալն հադեշունչ երգօք՝ 'ի քեզ ընկալար, ոչ 'ի մասնէ, այլ 'ի լրութ՟է. ոչ հատմամբ, այլ հաստատութ՟բ. ոչ բաժանաբար, այլ ամբողջապէս. ոչ փոփոխմամբ, այլ փոխատրութ՟բ. ոչ 'ի ծիրս սահմանի տեղւոյ, այլ 'ի սենեակ լայնատարր ոգւոյ։ Քանզի զբերօղն 'ի կշիռ ձեռին զերկիր և զերկին տարար յարգանդի. և ոչ միայն 'ի տես նկատման աչաց նայեցար 'ի նա, այլ և շօշափմամբ ձեռացդ ծանեար. ոչ միայն ողջունեալ զանհուպն շրթանց, այլ և ըմբռնեալ. ոչ միայն զննեալ զհասարակաշէն խորան մարդացեալ բանին, այլ և անուանեալ կոչմամբ Յ՟ս զՔ՟ն ա՟յ. ոչ միայն ստեամբք սնուցեր զանժամանակն ըստ աւուրց, այլ և աճման հասակի զնոյն ընծայեցեր։ Ո՛վ որ խոստովանի հանրական եկեղեցի զծնեալդ 'ի քէն ա՟ծ ճշմարիտ՝ ընդ նախեղակ գոյակն միացեալ 'ի տեսութ՟է իմաստից քննութ՟ե մեր փակեալ։ Յորոյ սխալն ապացուցի խաբօղն Յակոբ ըմ-

բունեաց զմարտուցեալն ընդ իւր պնդապէս, և զան-
խուլ խորհրդով զա՟ծատեան անուն ընկալաւ։ Այս-
պէս և որ 'ի քէն ծնեալդ մարմին 'ի յարգանդ սըր-
բոյդ սենեկի ընդ ա՟ծ խառնեցաւ. և խաբեալ վի-
դոմն մարդկան թշնամին՝ մարմնով գերազանց նմին
բարձրացաւ. վասն որոյ ոչ տեսօղ ա՟յ՝ այլ Ճշմարիտ
ա՟ծ անուանեալ, զամենեսեան յԻսրայէլ անուն փո-
խադրեաց։ Սակս որոյ լի բերանով զպաշտպանդ
փրկութեան այսմ մեծս խորհրդոյ՝ երանեմք զտիրու-
հիդ ն՟ք ա՟ծածին։

ԺԵ. Որոյ տեսչութեամբն ա՟յ նախագիծ 'ի ծովէ
քարն պատուական հրափայլ և սպիտակ մարգար-
տին մաքուր կերպարան գոյացեալ ցուցաւ։ Քանզի
արդարև դու ես ակն պատուական 'ի յաշխարհիս
ծովէ ընտրութեան, որ զա՟ծային հրոյն տարար կեր-
պարան. Ո՜վ որքան մեծ է 'ի քեզդ աւարտեալ խոր-
հուրդ, սրբուհի. զի թէ առածք մարգարէիցն հո-
գեկիր յղացմամբ Իսրայէլի ծնօղք ասացան, ապա
դու որ զբանն ա՟ծ անձնաւոր՝ հայրենի բնութեն հպա-
ւոր՝ 'ի սենեկի քում մաքրականի մարմնապէս բա-
ցածանուցեր, զորպիսի արժանապատիւ գովութիւս
ոչ ընդունիցիս։ Ո՜վ շնորհաշուք գեղով արփաւոր
ծածկութիւ յանմատոյց գեղեցկութէն պաճոյճ փառ-
փառեալ. ո՜վ համեստ հեզութբ, խոնարհ անբծու-
թբ, կերպասիւք լուսոյ 'ի հոգւոյն պարասքօղեցեալ.
ո՜վ զարդուք երկնայնովք ոսկեզօծ սրբութբ, ար-
ծաթափայլ մաքրութբ, ականակապ պսակ քեզ փա-
ռաց զբարձրեալոյն հովանի 'ի գլուխ ընկալեալ. ո՜վ
քառեակ մանեկաւ նշուլափայլ մաքուր ուլանցն
յեռմամբ, ա՟յ հոգւոյ և մարմնոյ խառնմամբ, 'ի մի
էութի երից հիւսմամբ 'ի յորդւոյն լանջք ն՟ք քո
շնորհօք առլցեալ։

ԺԶ. Օրհնեա՜լդ միայն 'ի կանայս շրթամբք քա-
հանայուհւոյ մօր մարգարէին Յովհաննու, փառա-
ւոր և 'ի դասուց համազարմ նմանացեղիցս ցանկա-
լի երգօք ներբողականս տաւղօք։ Զի թէ բանա-
կանս մարդոյ գոյութ պատկեր ա՟յ 'ի սկզբանն ստեղ-
ծաւ, և այսր աղագաւ ստեղծողին զշնորհս կալաւ,
ապա ևս առաւել քեզ պարտական եմք երկրպա-

գութք ունել շնորհ, տիրամայր, որ ա՛յ 'ի ծառայի կերպարան ստեղծման եղեր պատճառ. առ որ 'ի լրումն աւարտման մարգարէական կտակն հասանիւր, այն զոր ասէ, եղիցի 'ի վերայ առն ձեռն քո, և աջ քո 'ի վերայ որդւոյ մարդոյ 'ի քեզ խորախուսելոյ: Աջ և կարողութիւն և բազուկն հօր միածնին 'ի քեզ հանգուցեալ, և զամենայն որդիս մարդկան վկայս և երկրպագուս իւր զօրացուցեալ: Նոյն նկարագիր և կերպարանն հօր գոյուէ 'ի քեզ բնակելովն, սրբութի և արդարութի լրման աշխարհի ընձեռեաց: Ապա յիրաւի և արժանապէս հոգեշարժ քնարիւք զքեզ բարեհամբաւեմք, ո՛վ ա՛ծածին:

ԺԵ. Ի մարդկային զարմէ հրեշտակ երկնային, յեղծականաց սեռիցս անմահ սերովբէ, 'ի հողային նիւթոյ ոսկի Սոփերայ, 'ի ծովային բերմանց շնորհալոյս մարգարիտ, 'ի յեսսեանն բուսոյ քաղցրապտուղ ծաղիկ, 'ի յաւուրց նախնեացն ձիր օրհնութէ, ցօղոյն հանդարտի ամպ անձրևաձիր, արևուն ծագման ակն արփիափայլ, մերկացելոյ այգոյն աստղ առաւօտի, գիշերային մթոյն խօսնակ բերկրանաց, օրինի ստուերին տառ ճշմարտաճառ: Սակս որոյ իբր զնիւթ գործօնեայ այսքանեաց բարեաց օրհնեալ ես դու 'ի կանայս, նախաստեղծին մերկացելոյ փառք անկապտելի, վշտացելոյ անխծապարտ մօրն սփոփիչ քաւութե, որդւոց նոցին խռովութե՝ խաղաղութե ձայնատու: Նաւ արդ ո՞ր բան բաղդատելով զանհամեմատ քո մեծութիւդ լիցի կարող գերահռչակել, աբարչին մայր, անհասին ծնօղ, անբաւին գրկարան, ամենակալին յանձանձիչ, փառազարդողին զգեցուցիչ, վերօրհնելոյն գրդիչ: Ահա յաղագս այսոցիկ ըստ անսուտ քոյ բանի յիրաւի տացուք քեզ երանի, մայր Յ՟ի:

ԺԶ. Աննիրհելի դիտմամբ տեսակ լուսալիր աչօք նկատեալ, կտակ մակագիծ անեղծ պայմանաւ արձան հաստատեալ, սահման յարակայ մեծութե կցորդութեանն, երկուց միութեանն անայլայլականի կապ պատկանակիր, վէհին պատկեր կերպիւ կշռորդեալ, թեթև պարզութի հիւթիւ բաղկացեալ, տառ տարբերական տողիւ ձևացեալ,

տումար տենչալի անսխալ դրոշմեալ, մատեան մեծութե՟ շնորհիւ նկարեալ, նամակ ընտրութե՟ բանիւք բարդեցեալ, արձան անձնական իմաստիւք զօդեալ, կնիք մատանւոյ տէրամբ կերպագրեալ ։ Օ՜ դեստ լուսանիւթ երկնից արքային, օթոց սրբութե՟ անմահ բնակողին, յարկ վայելչութեան անեղ շինողին, առիթ մարդկութե՟ բանի անեղին, գործի մարմնութե՟ վեհին բնութե՟, պատճառ պատշաճից անպատկառ ճգնութե՟ց, օրինակ ուղղութե՟ անայլայլակ վրիպութե՟, անպակաս աճելութի՟ լրման թերութեան, խուկուհի երկնային կենդանեաց գաւառին, մասնակից շնորհընկալ հայրական գթութե՟, անպարտակիրն ազգակցութե՟ երկնից վերստին, անամանակն արգանտի ծանուցող ծննդեան ։

ԺԹ. Դու զհօրն լուսոյ զորդի հարազատ՝ 'ի ստորինս կուս աշխարհի մայրենի կաթամբ ջամբեալ դիեցուցեր, և որպէս թևովք խնայական պահպանութե՟ զպարունակօղն պարփակեցեր ։ Դու զկենցաղոյս ընթացք ընդ լուսազարդ կենացն շաւիղ ձգեցեր, և ըստ նմանութե՟ արագման օդային թռչնոյ 'ի յանցաւորաց աստի փոխեցար, և 'ի մէջ դասուց հրեշտակաց ունօղ ա՟յ յայտնեալ ծանուցար ։ Դու լուսարփի ամպով առ 'ի նոյանէ պատուեալ համբարձար, և հողեղէն հաստուած 'ի քրովբէից աղի հանգուցար, և 'ի կանանց ազանցն կերպից արուսեկին տեսակաւ տեսար, և զննելի բնութե՟ մարդկայնոյ յանճառաշնորհ խորհուրդ ծածկեցար, և 'ի ստեղծողէն քո և համայնից հպատակօրէն ձևով պաշտեցար, և հաստողին ծագաց աշխարհի մայրօրինակ անուամբ ձայնեցար, և մեղուցելոյ կնոջն առաջնոյ առանց յանցանաց զաւակ գովեցար, և ամենայն անբծաց ընտրութե՟ պսակ սրբութեան դու դաւանեցար, և իբրև զհանդարտ երինջ անարատ արարչաւանդ լծոյն մատուցար, և իբր յաւանակ կամաց անբաւին ա՟ծութե՟ն հետևեցար, և 'ի խորոց ծովէ աշխարհի շուշանական շաւղօք ամբարձար, և իբր 'ի դժնեայ փշոց խստութեանց յաշխարհիս զբաղմանց ծաղկեցար, և իբր 'ի դառն արմատոց երկրի քաղցրաճաշակ պտուղ յայտնեցար, և Նըրորդու֊

թէն անտես թաքնութէ խորհրդակից սիրոյ կոչեցար, և ծածուկ հաւաքման բանին իբր լուսատու ձործով պատեցար, և անքակ էին տէրութեան սահման սկսման վերակարգեցար, և 'ի սրբանեալ միջոց քո ստեանց զանկէտն 'ի տաշխին ծրար թագուցեր, և 'ի կուսական քում բարունակէ զանմահ արարն ողկոյզ հասուցեր, և միջնորդ կենաց երկոցունց սքանչելապէս համարձակեցար, և համոզիչ 'ի խաղաղութի մրրկածուփ շարժմանց կացուցար, և խրախակից վերնոյն բարձրութէ անկապտելի անուամբ պատուեցար ։

Ի․ Արդ յայսքանս և 'ի սոյնպիսիս, և յեւս ընտրելական երգս բանահիւսից գերահռչակեալ ես վսեմական վարուց նախընթաց և յառաջաշաւիղ սբ ածածին ։ Վասն զի որպէս երևեալն 'ի քէն միածին անդրանիկ բնութէն հօր՝ սկիզբն ասի հետևման խաչունակ մահակիր Ճգանց, այսպէս երանեալդ և բարեբանեալդ գերօրինակ ցուցման տեսակի ածակրօն կարգաց ծագեցար ։ Քև զանմատոյց հուրն կիզանող անապական ծասքմամբ ծախեցաք, քև զարագեալն 'ի թևս օդայինս 'ի քառընթաց կենդանիս տեսաք, քև զանկցորդն տեսականաց 'ի մարդկային կերպ նկատեցաք, քև զգովեալն բարձօղն մեղաց իբր զգառն Ճաշակ ընկալաք, քև զատելոյն 'ի չարագործաց որպէս այ Ճշմարտի երկրպագեցաք, քև զանծանօթն հօր տէրութիւն ազգակցապէս օրհնաբանեցաք, քև զմուրհակ պարտուց անիծիցն 'ի յաւազանին ջուր ընկղմեցաք, քև զանտեսն աչաց հրեշտակաց տղայական տիօք գգուեցաք, քև զանսահման բանին բնութիւն 'ի հասարակածին տիպ համբուրեցաք, քև զԱդամն նոր հոգեղէն 'ի չափ հասակի առաջնոյն տեսաք, քև զարեգակն արդարութէ կենցաղակից մեր կցորդ ստացաք, քև զանժամանակ բանին էութի սկսեալ 'ի Դաւթայ պատմեցաք, քև զանհամեմատն մարդոյ պատկերի մեղ նմանատիպ գործով գրեցաք ։ Արդ այսքանեաց սրբազնական մասանցս Ճառեցելոց դու միայնակ պատճառ, անարատ կուսից նպատակ կրօնից, տիրամայր սբ ածածին ։

ԻԱ. Վասնզի թէ չէր 'ի քէն աճեալ ուղեշն երկնային, ոչ էր պտղաբերեալ զանձաշակելըն 'ի շըրթանցն մեր հաղորդութեն. և թէ չէր երևեալ հօրն արդարութեն 'ի յերկնից, չև էր սկսեալ ճշմարտութիւնն 'ի յերկրէ. և թէ չէր յղացեալ յանփորձական քում արգանդի, ոչ էր մարմնացեալ. և թէ չէր յայտնեալ մերով բնութբս, ոչ էր շօշափեալ և ըմբռնեալ անհասն իմաստից. և թէ չէր կրեալ 'ի գիրկ բարձողաց հողեղէն բազկաց, ոչ էր ծանուցեալ. և թէ չէր համբուրեալ երկրաւոր շրթամբք, ոչ էր ճառեցեալ. և թէ չէր հետևեալ 'ի մարդկան ընթացս, ոչ էր քարոզեալ էակն 'ի յէից. և թէ չէր թափեալ եւղն անապական 'ի վէհագոյնէն, ոչ էր զմեզ օծեալ. և թէ չէր խառնեալ զմերս ընդ իւրումն, ոչ էր մկրտեալ. և թէ չէր խրախուսեալ մարդն 'ի յերկնայնումն, ոչ ևս էր սրբեալ. և թէ չէր խոնարհեալ բարձրն 'ի յընտանի փառացն, ոչ էր վերացեալ 'ի ստորնայնոցս առեցեալըն:

ԻԲ. Այլ մարմնացաւ, որքան մարդացաւ. նոյն և յայտնեցաւ, ըստ որում ծանուցաւ. աւետարանեցաւ, ուստի փառաւորեցաւ. իսկ մաքրեցաւ, որպէս երդեցաւ. իսկ մկրտեցաւ, որ և վկայեցաւ. նոյն իսկ պատմեցաւ, որպէս ճառեցաւ. իսկ տնանկացաւ, որով ճոխացաւ. իսկ հնազանդեցաւ, որով պաշտեցաւ. իսկ երկրպագեցաւ, որով խոցեցաւ. իսկ կենդանացաւ, որով թաղեցաւ. իսկ պատուեցաւ, որով պատժեցաւ. իսկ ամաչեցոյց, որով պատկառեաց. իսկ բերկրեցոյց, որով տրտմեցաւ. իսկ զգեցոյց, որով մերկացաւ. իսկ ողջացոյց, որով բևեռեցաւ. իսկ կանգնեցաւ, որով վտանգեցաւ. և սլացաւ որպէս վերնային, թռեաւ որպէս հողեղէն, ծածկեցաւ որպէս զանքննին, փախեաւ որպէս զանհաս, 'ի յամպս երկնից եդ զգնացս, գովեցաւ որպէս միածին, բոսորաբուղխ կայլակօք ներկեաւ, անկից վիրացն խոցով հարցաքննեցաւ, 'ի վեհից անմահ հրեշտակացն հաւատացաւ. յաղթող մրցմամբ և մահու փառաւորեցաւ, դատաւոր արդարակշիռ յամ ազգաց վերապատմեցաւ: Վասնզի 'ի քէն հիմնադրեաց զսկիզբն մարդեղութեն անեղն իսկութե. և

յընտրեալ անպատում շնորհէ զայս ամենայն անփոխանորդելի պարգեւական ձիրս ընկալաք. եւ քեւ ամենայն այս պատրաստութիւն բարեբաստութեան բազմերանեան յուսոյ հրճուանաց մեզ հանդերձեցաւ։ Այլ զո՞մ փառս երանական լուսոյ նշուլից վերնոց եւ ներքնոց ծածուկ խորհրդոց բազմազովեստ պայծառ յօրինման նոր արարածոց անճառ շինուածոյ նո՛ր եկեղեցւոյ, 'ի քէն ծնիցելոյ կերպիս մերոյ եւ բարձրացելոյ անուանն Յ՟ի ծնկովք կրկնելովք մատուցանեմք։ Աստի եւ քեզ բերկրեցելոյդ զսովորականն օրհնաբանութի՟ բանիս երկրորդեմք։

ԻԳ. Օրհնեալ ես դու 'ի կանայս, գլուխ նոցին պանծանաց, եւ պայծառ պսակ։ Պսակ կուսութեան մաքուր հարսնութե՟, պսակ ընտրութե՟ անփորձ գովութե՟, պսակ անեղծութե՟ լուսոյ նմանութե՟, պսակ շնորհանորոգ էլին ծնելութե՟, պսակ երանական բանին հօր մայրութեան, պսակ նո՛ր պանծանաց կենացն բարձրութե՟, պսակ պայծառափառ վարուց իմաստուէ՟, պսակ տիրապատուաստ երկնահանճարն գիտութե՟, պսակ պիտանական եկեղեցւոյ գեղեցկուէ՟, պսակ պաշտելուէ՟ Միածնի նորոյ զարդարման, պսակ յոգնանկար յարփից եւթանց փայլատակման, պսակ առաջնորդական վերնոցն ազգակցութե՟, պսակ անբծութե՟ շաւղացն արդարութե՟։

ԻԴ. Արդ ամենեցուն վերակարգելոց Թուոցս այսոցիկ բնակարան բաղձալի, եւ երանելի, եւ ընդունարան ընտրական կամաց անբաւին զքեզ խոստովանիմք երկրաւոր ծնունդքս ստորաստեղծականն Ադամայ. որոց անհամար եւ անթիւ ազանց ամրական եւ պահպանական պարիսպ կառուցար։ Վասնզի յարժանահայց եւ յամենազօր քոյ բարեխօսութիդ միշտ ապաւինեալ մնամք 'ի հաստատութե՟, խնամեալք եւ հանգուցեալք ընդ հովանեաւ պաշտպանութեան ամուր պատուարի նո՛ր ա՟ծածնիդ։ Պատուար պճնայօրէն 'ի զանազան մաքրազարդ ականց յարմարեալ. պատուար հրապարփակ անմատոյց ընդդիմողացն հինից. պատուար բոցանշոյլ անհուպ եւ անհաս մատուցման դժնեայ դրժողաց. պատուար ամենահրաշ ըստ Եզեկիէլի, որ աղխեալ զմուտ քո Ճշգրտապա-

տուամն գրեաց. պատուար շրջապարիսպ ըստ Դաւթայ, որոյ հիմն անշարժութե̃ 'ի բարձրելոյն հաստատեցաւ. պատուար ամրակառոյց քաղաքին վերնոյ ըստ Պաւղոսի, որում զհանուրս բնակիչս արարեր: Քանզի զա̃ծ ծնար 'ի մարմնի, և զծնունդս մարմնաւոր Սիոնի որդիս արարեր վերնումն հոգևորի: Որոյ աղագաւ օրհնեցաւ արդարդ. քոյ կուսութիւն 'ի շրթունս նոցին, և խոստովանեցար յամենեցունց մարմնարան և տաճար հօր իսկակցին:

ԻԵ. Որով արդարապէս 'ի քեզ ընծայեալ զբան պատմողին, եղեր մեր օգնական և տուն ապաւինի յուղխից հեղեղաց յաւուր անձկութե̃. մաքրութի̃ կուսից և սկզբնաշաւիղ դասուց երջանկաց, մայր հիմնադրութե̃ հաստատութե̃ եկեղեցւոյ, և ծնօղ անարատ բանին ա̃յ: Զքեզ յաւէտ օրհնութ̃ք միշտ պսակեմք 'ի նուիրեալ տեղիս սրբութե̃ քում տաճարի, և 'ի թևս պահպանութե̃ լայնատարած քումդ մաղթանաց ապաւինելով, զձեռս մեր 'ի սմա տարածեմք. և աներկբայ յուսով հաւատամք ապրիլ: Արդ աղաչեմք ընկալ զերգաբան օրհնութի̃ մերում լեզուի. և հաճեալ տացես սմա զձիրս շնորհաց Սիոնի և Բեթղեհեմի: Աւստի արժանասցուք ընդունել մասն փրկութե̃ յաւուր գալստեան մեծի յայտնութե̃ փառաց անեղծի, փրկչին անմահի, քումդ միածնի, միոյն ա̃յ, ա̃ն Ք̃ի: Իսկ իբր զպատճառ սկզբնաշաւիղ այսքանեաց բարեաց՝ 'ի սոյն կամարի գեղապճնելոյ զքեզ պատուեսցուք, անժամանակ էին բարձրացեալ ծնօղ:

Նորին վերստին 'ի վերայ գրոյ անուան իւրոյ:

ԳԵՐԱԶԱՆՑ չափոյ կշռման երկրային բնութե̃, և քրովբէականն նախադասութե̃ եղեալ վեհական. սրբուհի պայծառ առագաստ փրկչին Ք̃ի, և նորուն իսկ տեսաւորիչ վասն մեր. ծունր կրկնեսցի արժանապատիւ քումդ պատկերի. հայցեա վասն մեր առ ծնեալդ 'ի քէն ա̃ծ 'ի մարմնի:

Բոպէից յօգնաթիւ մասանց բերկրութիւն, աղ-

գայ և ազանց արմատդ օրհնութեան ․ 'ի ծագմանէ փառացն երկնայնոյ անստուեր նշոյլ տարփալի շողեալ 'ի ստորինս տեղի ․ անորիշ հպմամբ մերձաւոր անմատոյց լուսոյ, անձառ խոստմամբ ապաւինեացն յուսոյ՝ 'ի մահու պարտեացն զերծո՛ զաւ քեզ ապաւտան ծառայքս քումդ որդւոյ ։

'Ի յերկրաւոր նիւթոյ մարմնաւոր վարուցն՝ երկնայնոցն կրօնից եղեր հպաւոր, Մարիամ առիթ տեսութեան նոցին զանզնին որդւոյն կերպարան ։ Ուստի տեսլին զանկէտն սկսեալ, և երանեցին զարմատդ և զպատճառ ․ յորմէ և մեք հայցեմք զնորոգութիւն կենաց, և պաշտպան զտիրամօրդ ձեռնտուութիւն ։

Պսակաւորեալ այսօր 'ի քեզ զիմանալին փարթամ մեծութի՛ ․ որ սլացեալ հասեր 'ի բարձունս երկնից, իբր անընդունակ ապականութե՛ և մահու լուծման՝ մարմին, յորմէ պատկառեաց ամօթով պարտիքն մահու ․ և ցուցար բնակիչ արժանապատիւ կենդանեաց երկրին՝ ը՛նդ կենակից ո՛րդ տիրամայր ․ արգահատեա՛ միշտ զողորմութի՛ որոց պանդխտիմք 'ի վիհս ներքին ։

Ունող հրճուանաց անթիւ խրախութե՛ց ա՛ծային անկէտն խոստմանց 'ի բուրաստանս անդաստանաց տիրական տնկոյն, որոյ ստեղունք շառաւիղացն երկնային հնարից գերազանց ․ անդր մուծցես զքո դաւանօղքս, ո՛ք տիրուհի մայրդ Յ՛ի ։

Բոտեմք 'ի քէն աղերսիւ բանի, որ ես քաղցրալուր գրաւ աշխարհի ․ միայն երանեալ և բարեբանեալ, հօրն հաճութեամբ հովանաւորեալ ․ որդւոյն ծնօղ, հոգւոյն վերընդունօղ, Երրորդութեան փառացն տարօղ ․ վերանկարեա՛ զաւ յաւազանէն անախտ արգանդէ զկարդացեալս անուն 'ի գիր մատենի վերնում դպրոցիդ ։ Եւ զերգագրութիւն սակաւամասնեայ այսր գովեստի՝ արձան հաստատեա միշտ անկործան սրբոյդ առաջի ․ ընծայեալ մարմնոյս զմրաշարս գիծ, և զգայական շնչոյս զպատկեր բանիս ։ Զի երբ 'ի գոյից երկուց զուգելոց 'ի մի խառնութի՛ միոյ կենդանւոյ, միշտ փառաւորեսցիս զուսովլին օրհնութբ՛, որպէս անեղծ պաշտօնէիցդ օրհ-

նաքանչութեամբ։ Ուերևս ՚ի ձեռն զօրեղ քոյին հայցուածոց լիցի մեզ անդատապարտ համարձակութիւն յատենի մեծ և ահաւոր Տ̃ր դատաւորին։ Եւ գտցուք արժանի անբիծ վարուք, և ուղիղ դաւանութեամբ՝ հաւատոյն հաստատութ̃ն հանդիպիլ և անդանօր ընծայիւք բանից քումդ երանութեան. փառաւորել ընդ քեզ և ընդ քոյսն յանդիման դիմաց պաշտելի և պսակելի քում ա̃ծափայլ և լուսանշոյլ մեծ պայծառութ̃եդ զէութ̃ի անքակ և անքննելի Տ̃ր Երրորդութ̃ենն ՚ի միում ա̃ծութ̃ե և արարչութեան։ Որում վայելչական պատիւ, և գովեստ անդադար երգոց այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Յիշատակագիր պատասխանւոյ Սորին ընծայական գրոյ երջանիկ և շնորհընկալ Տեառն Ստեփանոսի, յերեսաց Նորին հոգեխաբուղին վարդապետի։

Շնորհակիր Նորին և հոգւոյ նորա ընդունակ, ընտրեա՛լդ և ներանձնացեալդ այցելու. ըստ հայցման հաճութ̃ե բարեսէր կամաց երջանկիդ, և գրութ̃ե նամակի ձերում պատճենի, յօրինեալ շարագրեցի զպատմութեանն գովեստ, և զՃառս ներբողենի։ Նկարեալ հաստատեալ ՚ի գեղ պատկերի դիմաց սոփեստի սպիտակափայլ լուսափառ դաշտի քարտենիդ. մտրակեալ յընթացս սորա ասպարիսի զշրթունս գրչիս, անշունչ խօսողի, անքայլ ընթացողի, անձայն հնչողի, անդուլ պատմողի, և անսայթաքելի քարոզչի։ Եւ արձանացուցի սմին անջինջ յիշատակ զանուն տենչալի ձերումդ կոչման, Տ̃ր Ստեփանոս՝ լերինդ Սոկաց հզօր դիտապետ։ Որպէս զի հնացես յարակայ ՚ի սոյն համառօտագիծ մատենի յաւուրս անթիւս և յամս հազարաւորս իմով սակաւամասնեայ իմաստիւ։ Ես Գրիգոր՝ յետին վարժապետաց և կրսեր բանասիրաց, որդի դստեր եղբօր հօր Անանիայի հոգեզարդ և մտավարժ փիլիսոփայի, և ըստ վարուց մաքրութ̃ե կրօնից գովելոյ և հռչակելոյ։ Եւ ընծայեցի քումդ եկեղեցեաց զայս նուէր բարեաց բանից ցանկալեաց. յորոյ պտուղ

վայելեսցես ախորժ բերկրանաց ճաշակմամբ յամեալ և յարակայեալ 'ի հոգևոր հրճուանս աղօթից։ Այլ ընկալեալ խառնեսցես 'ի յոքնահամբաւ զարդս ամենագեղս երկնային գանձուցդ՝ զտարազ տեսակի տառիդ։ ՙՆոյն և յիշատակեսցես զանուն իմ տրուպ 'ի գաւիթ սիրոյ անձկութե̃ սրտիդ սենեկի, մինչ նորոգ մտածեալ զմեզ 'ի ձեռումդ ՚մբ խորանի ա̃ծաբնակի հանդէպ սեղանոյդ արարչընկալի̃, զիս և զեղբայրն իմ զանդրանիկ զՅովհաննէս ցանկալի անուն 'ի միում կարգի, որ գիտականն է և հանճարեղ իմաստասէր քան զիս առաւել 'ի յամենայնի։ Այլ յամենայնի կեցցեն մեր անձինք ընդ քեզ. որպէս և քոյդ ոգի միացեալ ընդ մեզ միջնորդաւ էութեան 'ի մի քրայ ընտրութե̃ հալոցի, անբաժին տեսմամբ և անորիշ սրտիցս շնչով, և անայլայլակ խորհրդով, և անանջրպետ կամօք խարսխեալ, հաստատեալ և հիմնաւորեալ խորհրդով 'ի Ք̃Ս Յ̃Ս 'ի տ̃ր մեր. որում փառք յաւիտեանս. ամէն։

Արդ քանզի անընդել գոլով տեսութե̃ բաղձալի վայրից և սրբոց խորանացդ, զթերին լրութեան և զպակասն աճելութե̃ յարմարման գրութե̃դ աղերսեմ շնորհել։ Այլ ինձ տառապելոյս օգնեա՛ աղօթիւք, որ յարաժամ դեգերիմ յընթեռնուլն. իսկ գործ՝ և ոչ փոքր ինչ ժամանակ սահմանեալ որոշեմ։

Ներբողեան գովեստի ասացեալ 'ի համօրէն գունդս Առաքելոցն երկոտասանիցն՝ Նախապատիւ պետութեանցն գլխաւորաց, և եւթանասուն և երկուցն սրբազան աշակերտացն Ք՟նի։

Ա. ՏԻԵԶԵՐԱՑ ծաղիկք և տունկք տենչալիք տանն Եդեմայ. Ադամայ նախաստեղծին ծնունդք, և զարմք Սիոնի. ծառք ամբարձուղէշք բուրաստեանք, ծիրանածայր ընծիւղք երփնագեղք, քաղցրապտուղք և ախորժելիք. երկնընթացք դիտակք ընտրութեան, լուսանունդք և տիրահաստատք, շահաւէտք և արդիւնականք, առոգեալք և արմատացեալք, պարարեալք և պանծացեալք 'ի ցօղոյ պարգևողին. ընտրական սերմանք աճման բարեբոյս անդաստանին։ Ողխմունք հանապազահոսք, մշտակայլակք, յարակայընթացք. գետք հանդարտահետք, գերածաւալք և գեղածիծաղք, զարնագուշակք, սառնական օդոցն սուզիչք, և դժնդակասիք շնչոյն նհանջիչք և ապաքինիչք, որք և երջանկագունդ գումար դասու Առաքելոց։ Քանզի առ ձեզ և յաղագս ձեր 'ի դադարմանէ լռութեան շարժեալ կարգ բանիս՝ 'ի գովեստ փառաց մեծութեան վեհին հաճութեան, աննսասանելի դրութեամբ հիմնացեալ միշտ կառուցանի։ Վասն զի յաւէտ բնակօղ բարեշունչ բանից՝ քան եթէ շինուածոց՝ էականն ա՟ծ դաւանի։

Բ. Իսկ արդ ձօնեսջի՛ք երգոյս բանի շնորհ 'ի մաղթանաց ձերում հայցուածոյ, զարժանապատիւս ձեր տէրութիւն գերահռչակել։ Քանզի 'ի վեր քան զճառ շրթանց և զիմաստական բանի զօրութիւն՝ շուք և զարդ գեղոյ ճոխութեան ձերում բարձրութեան չքնաղապէս գերահռչակի։ Իսկ եթէ ո՛չ հրաշալի գրեսցի լողաց, մերկասցի բաց 'ի բա՛ց երևեսցի ծածուկ ծոցոյ բանիս, անեղծականս ճառել զըստեղծեալսդ ժամանակաւ, և գրեալս շնորհօք որդիք էութեան. և թէպէտ և ո՛չ անժամանակք ըստ անսահմանին, այլ սկիզբն գոյից յաւիտեանց, իբր հիմն ժամանակաց սկսեալք, ընտրեալք նախ քան զեղա-

նիւթից աշխարհի, ըստ բարբառոյ ձայնին Պաւղոսի։ Քանզի որպէս Սիոնն վերին երկնային՝ սկզբնամեծար և կանխակառոյց մայրն ազատ մաքրածին, նոյնպէս և որդիք նորին անդրանիկք և հոգեպայծառք 'ի սկիզբն ծայրից անջրպետ եղերաց. ընդարձակ ամաց միջոցի աստուստ նկատեալք, 'ի դրութեան մատենի բանին նկարեալք, փառօք բարձրութե շնորհին պատկերեալք, անստուերական փայլմամբ բարերարն հօր կերպացեալք, անհաւասար համարձակութբ ստորիցս ստեղծագործեալք, մասնակից կրօնից օծութեամբ փրկչին ձեռնադրեալք. հանգունակիցք խմբից անմահիցն դասուց պարակցեալք։

Գ. Վասն զի գերազանց քան զասպարէս չափոյ սահմանի հին ամանակի՝ համբաւ հրաշափառ խորին խորհրդոյ մարգարէաքարոզ և տեսանողապաշտ երևման տնօրինեցելոյն մարմնով Յի՝ հօրն արարչակցի՝ ձեռք քարոզեցաւ ծագաց աշխարհի։ Նորանեալք ևս և բաղձալիք, սպասաւորք նախապատիւք մարմնացելոյ և միացելոյ ըստ կերպի մերոյ Այ. բազմապատկաբար ընտրութեամբ փորձեալք ոսկիապէս 'ի հողոյ նիւթոյ. անընդունակք յանցման մեղաց չարութե ախտից մերոյս զանգուածոյ. պայծառազգեստք և սպիտակափայլք ըստ պատահման արծաթոյ. մաքուրք վարուք և բարիք բարուք, ըստ պարզութե տարածման տեսութեան օդոյ. քաջապինդք 'ի հաստութե, ըստ կարծրութե ձուլման երկաթոյ. ըղձականք և ախորժելիք գունակութբ տենչալի լուսոյ։ Քանզի արդարև լոյսք մշտապայծառք 'ի բնութեամբ անստուեր լուսոյն վերակարգեցայք անաղօտապէս ծագել 'ի ստորինս. ուստի նորոգ գոյութիւն երկնի և երկրի 'ի Յնէ ձեռք սահմանեցաւ։

Դ. Նա՛ զի և ընդմիջեալն 'ի յամաց՝ խորհուրդքառանիւթ աւուրն պահպանութե, յորում արուսեակն հսկայընթաց և վայելչագեղ լուսապատարն պայծառութեամբ լծակցութբ ընկերին լուսնոյ անըզգայաբար իբր շնչապէս՝ երասանակաւ կամաց անբաւին անմոլար շաւղօք հետևմամբ աստեղացն պարագլութբ, յանվրիպական խորհուրդ ձեռումն դիտման՝ զարարածս բարեզարդեն։ Քանզի ցիրապա-

հակք և պահպանակք և կանոնք ուղղութեան երկրի, կրօնաւոր մաքրականի գծագրութեան ձեռնամտեսութեանդ կանխագրուշմեցաւ։ Վասն զի ոչ պաճարք խոտաճարակք, և կամ ճօղակք կերակրելիք, և կամ բոյսք սերմնամատոյցք, և պտղածին ծառք վարսաւորք, մարմնաճաշակ կերակրոց խորտիկք, որ յերկրէ ցուցեալ՝ 'ի սոյն կոչին, այլ երկնային զարդք և վերնային կամարին կանթեղք, լուսաբորբոքք և անշէջ ճրամբարք. այսր աւուր բարերարութեան աւրարչին ստեղծուածք և պարգևք։

Ե. Արդ նմանաբար և ազգակցապէս՝ 'ի ձեզ յարմարի վայելչական խորհրդոյն տեսակ, արեգակունք բազմահոլովք՝ գիջութեան չարեաց ցամաքեցուցիչք, բանական բուսոց դարմանիչք, անձնաւոր տնկոց վերընձիւղիչք, սառնացելոց մտօք հրացուցիչք, թերի և խակ խորհրդոց հասուցիչք և հմտացուցիչք։ Ընթացելոց մտօք խաւարի՝ լուսնապէս խրախացուցիչք և բարեգործիչք. վրիպեցելոց 'ի ծովային ծփանաց աշխարհի՝ աստեղապէս ուղղիչք և առաջնորդիչք։ Պայծառափայլ լուսաւորք, ճրագունք եւթնաշողեանք, շանթք կիզանողք, ցոլմունք ահագինք, հոսանք հրեղէնք, մարզիչք մարդկան, բովք ընտրութեան, հալոցք հոգւոց։ Բանզի յայսոսիկ կոչեցայք՝ 'ի կամս կոչողին զօրէլ այսոցիկ։ Եւ այսքանեօք համարձակութեամբ բազմամամանեայ շնորհիւ ամբարեալ և յաւէտ լցեալ և ընաւին մաքրեալ, զընակութեան վեհին բարձրութեան զփականս վերընկալայք և ճոխացայք և փարթամացայք փառօք տիրապէս, ծնացեալք շնորհօք բանին, թագաւորեալք օծութեամբ հոգւոյն, իշխանք պանծացեալք, պետք գլխաւորք, նահապետք վսեմականք, նախարարք նախահոգակք, առաջնորդք բարեշաւիղք, որսորդք հմտավարժք, դիտապետք երկնաբնակք, վերատեսուչք անմոլարք, այցելուք ուղղադատք, քահանայք քաւութեան, երիցունք երևելիք։ Վասն զի այսպիսիք և այսոքիկ աստիճանի փառաց ձեռնամ տիրաձիր գլխաւորութիւնք։ Նա զի և մասունք անդամոց ստորհատեալք, մաքուր սրբութեամբ, մերձաւորն ընտանութեամբ, յափն կառուցման գլխոյ գովելոյն արժանապէս միապարդեցայք։

Ուստի անխտրոց եւ անանջրպետ, միակենցաղ եւ զուգակցորդ ընդ Քի գոյք փառաւորեալք։ Քանզի եւ զսոյն հայցեաց միածինն առ պատուակիցն վեր ընծայեալ զբանիւքն մաղթանս, կամիմ եւ սոցա ընդ իս պերճանալ, հա՛յր, 'ի քում պարգեւս ։

Զ. Քառակի երիւք գովութեմբ բարեաց բաղդատեալք, չորեքծագեան մասանց էակաց անպատկառ խօսնակք, միաբան ընութեան եղակաց սիրոյ ջատագովք, շնորհաշարդ բանիւն տուողին հոգեշունչ աւետարանիչք, ամոլք ուղղաձիգք եւ հանդարտաքայլք, զուարակք եզանց բանականք եւ նուիրելիք, լծակիցք կրօնիւք համահետք եւ խոհեմընթացք, 'ի գործի ձեւակի խաչի խորհրդոյ՝ զմարդկային սրտից անդաստանս հերկագործօղք, աւազանին փրկագործութեան ունողք, եւ 'ի սպարանոց ազդերի ձերում ամբարձողք։ Քանզի 'ի կոյս եւ յառաջին քառից ստորադրեալ գունդս երիս երիս թուով երկոտասանս 'ի ձուլելի ձեւս պատկերաց ցրլուց կերպագրեալս, անդրիագործս՝ արհեստակիտուածս, 'ի դիտումն կայից հիւսիսոյ եւ դիմաց ծովու ընդ ելս եւ ընդ մուտս ծագման արեւու, զկերպարան ձերոյ օրինակի, լծակ ջրակիր խաչանիշ եւ պղնձանիւթ ուսով հաւատոյ 'ի գաւիթ ծոցոյ սողոմոնեան խորանին յարկի, իբր եկեղեցական խորհրդածութեամբ վերադիտօղք տիեզերաց. 'ի նպաստ պատճառի Նոր Նորոգութե զմկրտութենն ջուր սրբելով։ Որով զաներեւոյթ մնացն ծածուկս սրբագործեալ, իբր ստուերին առակաւ՝ 'ի նորս տեսակ կարկառեալ զհինն՝ զապաւառ թաղանթի աղեացն որովայնից, որ մերումս հոգւոց է ազգակցութի, զմատուցելոց պաճարեղինացն։ Քանզի անվրէպ եւ անտարակոյս նշանակ դիմաց խորհրդոյս կերպի 'ի ձեզ յարմարի, ո՜վ ա̃ծարեալք, խրոխտք՝ միանգամայն եւ հանդարտք ։

Է. Ըստ օձակոխն զարմի որդւոց եղջերուաց, 'ի ձեռն խնամոց զօրութե մարդասէր եւ ամենաստեղծ հոգւոյն ժողովեալք, եւ մանաւորեալք վիճակաւ բանին ընտրութե ըստ նախագուշակ ձայնին Եսայեայ։ Մահացու եւ սատակիչ թունիցն սատանայի 'ի սպառ

սատակիչք ։ Գոմնդակ խստութե՛ չնչոյն վիշապին՝ ա֊
ռաջնոյ պատրողին պատրիչք ։ Հրեշտակք զօրութե՛,
զուարթունք աննիրհելիք, լուսեղէն պատգամաւորք,
անաչառութեան բանին դատողին ընծայատուք ,
շնորհապարգեւք կամաց անեղին ։ Սոփերք հոգեմա֊
տեանք ծածկուե՛ խորհրդոց Լին , տառ ամանակաց՝
ծննդոց մարդկութեան նուագք , տախտակք տիրա֊
գիծք եւ ա̃ծագրոշմք ։ Տօն նուակատեաց՝ հանդար֊
տաձայն սաղմոսաց , ամենայնիւ գերազանցեալ գո֊
վութեամբ ։ Օգեցողք փառաց քան հանդերձից ,
բնակողք երկնից քան թէ տաճարաց , կենցաղա֊
կիցք լուսակերպից՝ քան թէ երկրայնոց , հոգիք թե֊
թեւք ՚ի թանձր մարմնի , անձինք անքծութեամբ
հիւթիւ շաղկապեալք , արագունք ՚ի թռիչս իմաս֊
տից բանի , ՚ի մուտս անմատոյցս մտօք սլացեալք ,
հրաշիցն երկնայնոց երկրաւոր գոյութեամբ պատ֊
միչք , անմահին փառաց՝ մահացու զանգուածով քա֊
րոզք ։

Ը․ Ներօղք զգլխաւորն դիւաց՝ կարթիւ հան֊
ճարոյ , խաղացեալք բռնաւորին սատակութեամբ՝
իբր ձագու փոքու դիւրըմբռնելւոյ ։ Ներկամարմին
մատանցն ձեռօքն՝ քան թէ ագուցեալ ոտիցն կօշկօք
զխածանողին խոլտակեալ զգլուխ ։ Որոյ օրինակ
նմանաչար ՚ի ձեռն տիրամեծար մաքրական եւ ընտրե֊
լական պարգեւաձիր եւ շնորհաբաշխ աջոյն Պաւղոսի՝
երեւի հերքեալ ՚ի բորբոքեալ խարոյկն բոցոյ՝ ՚ի բար֊
բարոսական վիճակն առաջին․ յորում հրաշապէս
ծանուցաւ Նո̃ յաշակերտին համարձակութիւն ։
Քանզի իբր ծածկեալն ընդ վարագուրաւ խորութե՛՝
կերպաւորութիւն պատկերի բանին Նորայ ՚ի յա֊
ւարտումն լրութե՛ կատարման լայնաձիգ եւ դժոխա֊
մարտ հին ապարիսին հանդիսի՝ զմրցանակ յաղ֊
թութեան գլխաւորեալ երջանկին , ապա ճառեցաւ
անոստ սաստկութի անգծելի , սխրալի եւ անքերելի
կարծրութե՛ չարին կակղացեալ․ եւ յաւէտ վանեալ
անդր քան զկայ կենաց կենցաղոյս կարծեաց պատ֊
ժապարտապէս ըմբերանեցաւ ։ Այնպէս եւ սորին
իւրով համակրօն դաւանահամբոյր գործակցօք իբր
՚ի գաւիթ զրկաց մի նաւի՝ զերկրածուփ ալիս կո֊

խողի՝ սակաւաթիւ գնդաւ երջանկացն հանգունակ-ցեալ այնր յաղթութեն, զմոլեգնաձառ բանսարկուին զգլուխ՝ բոլորովին իւր զգայութք և խորհրդանոցաւ կոր կամացն մեքենայից 'ի յուսոյն արմատոց հատեալ վերակտրեցին ։

Թ. Սան զի ընտրեալն և զարմանալին կիւլիկեցին, որ յԱրաբիայ հեթանոսաց կոչմանն առաքեալ, երանեալն եւս և հրաշանունն ախոյեանն և քաջամարտիկ, մշտանուէր հայցմամբ աղօթից ըղդիւաբախ խորոցն կոհակս կարկեալ նհանջեալ յինքեան խափանեաց ։ Եւ թէ և 'ի մկանայն կայից պատուաստալաստն փայտից՝ 'ի ստորին պտոյտս խորոցն սասանեցաւ, այլ անմարմնաբար՝ քան թէ թանձրապէս յաղթեաց անդնդոց և անդնդայնոց. և ծաղրականաւ այպանմամբ հեծնեաց ըստ մեծին Դաւթի զմայրն ահագին զարմից ղուղակաց ։ Եւ անսայթաքելի ոտիցն հետովք՝ ընդ անկոխն ընթացաւ սահման յատակի, զանհունն ծովուն միացեալ ծոցն բաժանեաց ըստ մեծին Մովսէսի, 'ի խորհրդահմուտ որսողաց առակաւ նաւին բազմահոլով հոգիս նաւողացն՝ 'ի հեղձմանէ խորոյն փրկեաց ։ Եւ շրթնաշղթայ կարծր առասանաւ դանդանաւանդակապ պաշարմամբ զկործանողին մալեալ զկզակս ըստ առակաւոր բանին նախնոյն Եդովմայ, զկորուսիչ և զմահացու թոյնս իժին ժանեաց՝ զօրութեամբ կեցուցիչ խաչին պակասեաց և ցամաքեցոյց ։ Եւ այսպէս զուշակեալ գիր ստուերական ճշմարտաբար արդիւնագրեցին. և կոխեցին մանրեցին զատամունս օձից խիստ հերձուածողաց և թունից կարճայ նոցին գործակցաց, ընդ զօրացելովն 'ի չարին մահու և Բելիարայ ։

Ժ. Իսկ լծակից և կցորդակից նորին առաջին, սկզբնաթիւն և նախամեծար, վէմն հաստատեալ և արձանն հիմնացեալ, քարն անուանի եւթնաթիւ դաւանութեամբ յարմարագրեցեալ, ըստ չափոյ խորհրդականն ամանակի այսր յաւիտենի սկսման և լրութեան, ընտրեալն և փառազարդեալն Կեփաս ։ Կենարարին շրթամբք երանեալ, և բարերարութք բարձրացեալն հօր ուշադրեալ և իմաստնացեալ. և

ուղղահամբոյր դաւանմամբ հոգւոյն իմաստից տեսեալ զանժամանակ պատճառ անքնին ծննդեանն, արժանապէս բարգաւաճեցաւ բանիւ անեղին, երանի՛ է քեզ Սիմոն ժառանգ Յովհաննու։ Ուստի և նովաւ ըստ սմին 'ի նոյն ուխտակցութի պաշտօնակցաց սորին՝ սոյն երանութի անճառապարգև ձայնիւ արարչին աւետարանագրեցաւ։ Օ՜ի թէ խոստովանութե՛ նոցին համաձայնք՝ և փառացն զուգապատիւք. և մաղթանօք մարդացեալ Էին 'ի զօրուէ բանիցն նոցա մեք պատսպարեալք, և՛ յաւէրժական յուսով պաշտպանեալք, յաղաչել փրկչին մարմնոյն Ադամայ զծննդոցս որդւոց փրկութի, հայցեմ ասելով, որպէս վասն սոցա՝ և յաղագս հաւատացելոց բանիւ սոցա յիս, իմ բարձրեալդ հայր։

ԺԱ. Ահա պատճառք և սկզբնաշաւիղք բնաւին բովանդակ բազմաբեւր բարեաց այսր երանութեան։ Մարմնացելոյն կենցաղակցորդք, արարողին բանից խօսակիցք, մատակարարք կամակատարք, կենարարին կերպին նկատօղք, ծածկութե փառաց փրկողին մերկապէս տեսօղք, յընտրելոցն թիւ անուանիք, 'ի դասակցութի հարանցն հրաշալիք, վկայք նորոգման վախճանելոցն։

Սկզբնաւորեալք 'ի նախապատիւ և կանխամեծար սերմանէն Սեմայ անդրանկին Նոյի, զուգաշաւիղք մաքրութե վարուց Մելքիսեդեկի, զաւակք խրախութեան զօգոյն Աբրահամու, ժառանգք գովութեան գրկացն Իսահակայ, որդիք երանութե ուխտին Իսրայէլի, զարմք և շառաւիղք աւետեացն Յուդայի; աշակերտք գերազանցք օրինացն Մովսէսի, ըղձականացն և գուշակելոցն մերձաւորք և առաջակայք։ Անպարտելի կորիւնք առիւծուց, պատարագելի ամօլք գառանց, տիրահաւաք զումարք հօտից, ա՛ծաղարդ ազինք կնդից, անդրանկին հօր ժառանգակիցք, եղբարք փառաց միածնին։ Մարմինն Յի 'ի ձէնջ ըստ վկայութեամբ մարգարէին. մարդկապէս էր Տն 'ի ձեզ, և դուք հոգեպէս ուղերձեալ 'ի նա։ Ահա այսպիսեօք, և ևս բազմօք անկշիռ և ան համեմատ գովեստիւ պատուեալք և փառաւորեալք։ 'Ի տնկոյն կենաց ընձիւղեալք, պտղաւէտք, հրաշա-

նշանք, քաղցրաճաշակ որթոյն բարունակք, աճունաձիգ ուռք վարսաւորք :

ԺԲ. Արդ սոյսու բարգաւաճական բարեբաստութեամբ ՚ի բիւրուց բերկրալիր բանից հրաշանշան եւ հաճոյական խորհրդ հանդիսիւ անտխուր հրճուանօք տօնեալք : Օ՜ի թէպէտ ննջեցիք կափուցմամբ երկրաստեղծք աչաց, ընծայեալ ամենունակ եւ յոգնըմբռնող նախածին ծոցոյ մօրն որովայնի հողածին զարմի, այլ կենսատու բարբառոյ սերմանձեռոյ բոյս ցարդ եւս ցուցանի յանհատս եւ յանհատմնամտ թիւս ամբարոյ արդիւնաբերութեանս : Կենդանիք ՚ի մահու, անմահք ՚ի մարմնի, անեղծք ՚ի ստեղծման, մշտնջենաւորք ՚ի սկսման : Յոհի Մնի եւ հոգւոյ նորա առաքեալք, կաճառակիցք կրօնից փրրկչին, զուգաշաւիղք պարագրողին, հանգունատիպք երեւելոյն : Հօրն ընդ միածնին փառք եւ աշակերտք, անսկիզբն եւ անժամանակն էութեան ազգք եւ ընտանիք. որպէս ոմն յումեմնէ առեալ՝ ոմանց իմաստասիրեաց : Արժանապատիւ փառօք առաքեալք ՚ի ծածուկ ծոցոյ ստորինջեցելոյն. եւ ՚ի ձեռն ձեռնադրութեն ձերոյ՝ մարգարէք Աջաբոս եւ Տիմոթէոս. ՚ի ձէնջ աւետարանիչք անուանեալն պատուէր բարձու Միմյն աշակերտ սրբասնունդ պատանին Մարկոս. անուանակիրն յարութեն, պատմողն համբարձման՝ անտիոքացի համբակն Ղուկաս, բժշկապետն անձանց, քան եթէ մարմնոց : Ձեւք եւ ՚ի ձէնջ հովիւք եւ վարդապետք :

ԺԳ. Խորթնածածուկ բարբառոց լեզուք, օտարացեղ ձայնից յայտնութիւնք, աներեւութիցն բացերեւմունք, ընդարձակեալք եւ առատացեալք, ՚ի զօրութիս, յայցելութիս, ՚ի հանճարս, ՚ի պատասխանիս, ՚ի համարձակութիւնս, ՚ի պատշաճաւոր դարձուածս բանից, յաջողուածս երկաքանչիւրոց՝ եղծման որպէս Սափիրայն, եւ նորոգութեն իբր Տաբիթայն : Մնուշութեան բուրմունք հոտոց : Ձայնատուք վեհք ահեղ որոտման, Բաներեգէս ՚ի Տեառնէ անուն ձեր. ըստ այսմ զօրացեալք եւ քաջացեալք, անվնաս ոտից գարշապարօք խրախուսեալք անդայթակղելիք : Կշողիւք փայլմամբ առաջնոր-

դեալք՝ 'ի Ճրագէն կենաց՝ ընթացից ձերոց գործարան, շնորհաշաւիղք և լուսատեսիլք. յերկրային տոհմէ աննման։ Աջողակն աջով տեառնագրեալք 'ի նորոգութեանն նշանակ. ախտից և մահու վշտաց տխրութե̃՝ 'ի հրամանէ Տ՛ին յաղթական, անպարտելիք և արուորագոյնք. ըստ երկնային զօրուն՝ զուգական։ Ոտք հետոց ձեր 'ի փառս 'ի յերջանիկ վայրից սահման, հարսանեկան պարուցն կցորդք 'ի կենդանեացն կայիցն խորան. ամենակալ ձեռինն օրհնեցեալք 'ի գովեցեալն աւուր համբարձման. խորհրդական խումբք համարու պատկանաւորք թիւք երկոտասան. ատենապետք դատաստանի 'ի սոսկալի աւուր նորոգման։

ԺԴ. Որդ՝ այսքանեօք խնկելի և նուիրելի այլ և սխրալի և զարմանալի մասամբք երանեալք և բարեբանեալք, լուսանշոյլք և ոչ հողանիւթք, հոգեգումարք և ոչ մարմնագունդք, յաղթողականք և ոչ պարտելիք, երկնակենցաղք և ոչ երկրասնունդք, անապականք և ոչ մահացուք, սրովբէամաքուրք և ոչ երկրամեղք։ Չի թէ և ստուգապէս մարդք 'ի ստորնայնոց համագումենից, այլ հրեշտակք հաւատապէս՝ բացակայք կայից երկրակիր կրօնից։ Միայնում գլխոյն Յ̃ի երկոտասան յօդուածք անդամոց. կենդանարար կամաց բարձրելոյն հաճոյական յիշատակարանք։ Քանզի թէ որ մարմնովն են, ոչ կինել տեղի ա̃յ կարեն. և դուք ոչ էք մարմնով, այլ հոգւով. եթէ իցէք ունօղ ա̃յ հոգւոյն. և տարտրոհիլ առ 'ի միմեանց ընչաւոր մարդն և անձնաւոր. ապա հոգեպէս՝ քան թէ մարմնաբար ընտելութե̃ղ ձերոյ կենցաղ։

ԺԵ. Նշանագիրք կերպատարազք այլազան զարմի միաթիւ շարի երկակի հնգիցն և երկուց վարողացն և յարմարաց տարեր երկրի, և ամաց շարժութե̃ և հաստատութե̃, ըստ քերթողացն ճահագրութե̃։ Քանզի նուիրական ոմն է 'ի սոցունց, որպէս ոչխար կատարեալ արու. և այլ՝ գործնական իբր զուարակ լծաձիգ, կասօղ. և արքայական՝ իբր մարդադատիչ և առեւծ հզօր։ Եւ այսպիսեաւ թուով յարմարեալ մինչև 'ի կատարեալ թիւն երկոտասան։

Երկոտասան և դրութիւն երկրի ձևականութեան. երկոտասան և աւուրցն ժամուց տունջեան տեսակ. երկոտասան և գլխաւոր թիւք անդամոց մարմնոյն. երկոտասան ըստ այսց վակասին ն՟ք քառամանեակ. երկոտասան կայլակք աղբերաց, և որք արբին զայն զօրապետք. երկոտասան և վկայական արձանք գետածինք 'ի Յորդանիսայ ծոցոյն համբարձեալք. երկոտասան և զոր Եղիաս կառոյց նպատակ 'ի կործանեալ հիման սեղանոյն: Ահա երկոտասան թիւ խորհրդական՝ զորբազան անուան ձերոյ յիշատակարան կոչման՝ վկայեալ վերակարգելոյդ:

ԺԶ. Այլ ևս 'ի սոյն յարեալ համբարձից 'ի յիմանալեացն յանհասութիւն զպտղածին Ճուղ երգոյ տաւիղ՝ զպսակող և զնորոգող անուան էութեան ամենազօր ն՟ք Երրորդութե՟ն: Քանզի 'ի սողոքէս երից քառադրաց յորջորջեալ կոչմամբ զծանուցեալն մեզ տէրութիւն միափառ և համապատիւ, անպարագիր և անվայրափակ, Հայր և Որդի և Հոգի, և միաշար դասեալ զթիւն պատուեալ և օրհնաբանեալ երիցն ազգակցաց՝ երկոտասան վերանկարի: Ահա և յայտնին ցանկալիք, և վեհագունաւն վկայելիք, և անճառելեաւն վերագրելիք: Ընտանիք ա՟յ, և սրբոց քաղաքակիցք. շինուածք իմանալեաց, անքակ տաղաւարք: արարչութեանն օթևանք, և ախորժելի բնակարանք.

ԺԷ. Իսկ Եւթանամնիցն Ճառ, փոխարկեալ ըղդէմս բանիցս, յաւէտ ըղձական և ախորժելի խորհուրդ ցուցանի: Քանզի զայսքանեաց բազմագումար դասուց ընտրելոց՝ որ բան զօրասցի 'ի նիւթ ներբողինի: Վասն զի յամենամբն գրութե՟ն աւետարանական պատմաբանութե՟ն՝ զկնի մաքրակենցաղ և տիրաքարոզ Ճանապարհորդութե՟ն առ առաքօղն Ճեպեալ հասին, յանդիմանակաց տեառն պատկերի զուարթ բերկրանօք. և զօրութ՟ն անուան կոչողին փառաց ինքեան պատմէին, զմերժումն ախտիցն և զայսոցն հալածումն, աւետարանեաց նոցա մեծագոյն յուսոյ տեսութ՟ն. Խնդացէք աստ ընդ գրելոյ անուան ձեր յերկինս: Ո՜վ փափագելի մեծի և աներկևան երանութեանն. քանզի որ գրեաց զնոսա ա՟ծ, նոյն և

վկայեաց, այսու պարգեւօք անուանակոչեալ ժառանգք և որդիք՝ նորա արքայութեն։ Ո՛վ ա̃ծազգեստք ամենայնիւ գոյիւ կատարեալք բազմաբեւր բարգեալ բարութբ, խնկապէս շնորհիւ պատարեալք, ապէնիաղ պարգեւօք լցեալք։ Եւթանասնեկի երկակի լեզուացն այլասեռ ձայնիցն 'ի մի տեսակ զուգաշուրթն խօսակցութե համահաւաքիչք, բարժանելոց յոքնակի ազգաց՝ անսասանելի շաղկապք սիրոյ, դասք և դասապետք վայելչականք պարուց, տիեզերաց երկրի դատաւորք, զումարք թագաժառանգք կայսերի, ինքնակալ պետութիւնք իշխանականք, զունդք գեղեցկապեղք նախարարազնեայ պատուելոց, եկեղեցիք ընտրելոց երկնից բնակութեն, կաճառակիցք և կցորդք դասակցութեանց վեհից, կոյտք կայունք և անխախտելիք անմահին փառաց, կցորդք հանդիսի իմաստութեանն հանճարոյ, կամք և յարձակմունք ակնարկութեան վերնայնոյն, շարք ատեղանիչք եկեղեցւոյ հարսնութե, արհեստականք ձեռք պսակաց զարդու Սիոնի, եւթանասուն բոյսք արմաւենեաց 'ի նշանանունն Եղիմ։

ԺԲ. Եւ միանգամայն գրելով զամենայն 'ի սոյն կարգ բանիս պատկանագրութեան, զնկար անկուածոյ ճառիս դրուատի՝ պայծառապէս պճնազարդեցից։ Ո որ բանն ա̃ծ առ 'ի յա̃յ անժամանակ իսկութեամբ ծնեալ միայնակ անճառն յանքնին ծոցոյ. որ և 'ի կնոջէ կուսէ մաքրելոյ և յանարատէ սրբուհոյ, անդրանիկ և անհարազատ, 'ի մօրէ յատուկ՝ անհաղորդ կամաց հօր երկրաւորի, ա̃ծ ըստ տեսականին, և մարդ ըստ պարզութենն միաւորական խառնութեն. ոչ սուտ և ոչ վայրապար, այլ մեծի իրակարգութե նշխար՝ զձեզ սրբադունդ դասք առաքելոց վերակոչեաց։ Ո՛չ ընտրութբ միայն վկայեալ, այլ և պատշաճականաւ թուով պանծանաց պայծառացուցեալ, կարգք և կնիք տասանց եւթանց խորհրդականաց, ըստ ժամանակաց յեղյեղուն շարժութեան դարուց։ Իսկ զերկուսն յեւթանասնիցն թիւ յարակցեալ, զնշանակ ապառնեացն և զներկայիցս, զերկնաւորայն և զստորնայնոցս, զմարմնոյ և զհոգւոյ, զտապանակակիր տախտակացն, զեր-

կեալ գոյութի̃ երկնից, զերկուս լուսատուչացդ, և զլուսաւորացն երկնայնոց, զԱդեմայ և զմերս երկրի, զՀնոյն օրինի և զնորոյ աւանդութե̃ :

ԺԹ. Եւ արդ այսքանեաց խորհրդոց՝ նկարագիրք և պատկերք : Ոչ առաքեալք միայն, այլ և նահատակք. և ոչ խոստովանողք միայն, այլև վկայեալք. ո՛չ չարչարեալք միայն, այլև կատարեալք. ո՛չ մաքուրք միայն, այլև մարտիրոսք. ո՛չ ընծայեալք միայն, այլ և նուիրեալք. ո՛չ մատուցեալք միայն, այլև յարգեալք. ո՛չ պատուեալք միայն, այլ և պատարագեալք : Ո՛չ մարմնաբար միայն ծախեցեալք, այլ խնկապէս բուրմամբ վերնայնոցն ծխեալք. քանզի հոտ անոյշ Ք̃սի և հօր նորին հաճութե̃ զգովեալդդաս՝ իմաստունն Պաւղոս քարոզեաց. ցանկալիք և երևելիք, գովելիք և պատկառելիք, խնկելիք և պսակելիք : Սնացուածք զարմի տանն Յակոբայ, զաւակք անհաղորդք չարեացն Սոդովմայ, ժառանգք հաւատոյ նախնոյն Աբրահամու : Զի թէ ո՛չ տեառն զօրութե̃ց թողեալ էր զձեզ զաւակ ընտրութե̃ նորոյ Սիովնի, լինէր. հանգունակից ստուերականն Սենայի : Այլ համբարձաւ բարձրացաւ Նովին փառօք յերկրէ 'ի ձերմէ բանէ, որպէս թափեցաւ անկէտն 'ի վերուստ յիւր գթութե̃ :

Ի. Եւ արդ՝ եթէ Նորոգութեանն իսկութիւն 'ի լեզուէ ձերմէ ծանուցաւ, և արարիչն ձեւք պատմեցաւ, և ա̃յ որդին 'ի ձէնջ քարոզեցաւ, և խորք անքնին վերին պարգևացն յերկրի յայտնեցաւ, ապա երկնայինք և հոգեճաշակք և արփիաբնակք, որդիք 'ի չնորհաց հօրն բարձրելոյ՝ քան թէ երկրածինք զձեզ դաւանեմք : Զի եթէ 'ի ստուերագիր տառն մովսիսեան անդրանիկ որդի Իսրայէլ, և դարձեալ՝ որդիք էք ա̃յ և տեառն ձերոյ. ևս և յամբաստանականն ձայն նախադրեալ յա̃յ անուանեալ որդիս, որք առ դստերսն մարդկան մտին. և դարձեալ, ես գրեցի թէ ա̃ծք իցէք, և բարձրելոյն որդիք. իսկ պաշտօնէից նորոյ աւետեացս, և ճշմարտութեանն տեսողաց, և Ք̃սի ժառանգակցաց, և անճառ մարմնոյն բաշխողաց, և ա̃ծեղէն կերպին տնկակցաց, առ որդեգրութեանն պատիւ ո՞վ թերամտեսցէ և երկ-

բայեսցի ։ Վասն զի որ 'ի նոցանէ բանն և քարոզութիւն՝ ելից զտիեզերս ։ Նա և իբր զկամացն ա̃յ զպատգամս ընդ արարածս տարածեցան, և որպէս զարարչական բանին երիվարս՝ զծովածուփ ալիս կոխեցին, և զվիշապին ապստամբ՝ հզօր մենքենայիւ բանին սանձեցին, և զբռնացելոյն գանձուց մթերս՝ արիաբար գերեալ կապտեցին, և զփիւնիկեցի զօրուն գումարտակ՝ 'ի կենդանի ջուրն հեղձուցին, և զկարծրացեալ մտաց անդաստան՝ արօրադրեալ գերահերկեցին. և զմարդկան ապստամբութիւն՝ կրօնից և մահու հնազանդեցուցին, և զանողջախոհ կենցաղ երկրածնացս՝ մաքուր հանդիսի կուսութեան տուին, և արարողին արագ սուրհանդակք՝ ընդ հեռաբնակ վայրս արշաւեցին, և իբր զանձուկ գաւիթ մի յարկի՝ զաշխարհս ամենայն ոտամբ չափեցին, և իբրև հին արուեստին վարժիւք՝ զմտաց 'սրտին քսակ մաքսեցին ։ Նա 'ի ձկնորսաց դասուց կոչեցեալք՝ զբանական կոյտս ուռկանեցին, և 'ի հալածչաց 'ի սոյն հրաւիրեալք՝ զխաչեցեալն ա̃ծ պատմեցին, և 'ի հեթանոսաց ոմանց ողորմեալ՝ զմոլեգնապատիր կուռսն մաքրեցին, և 'ի վրիպարհեստ բժըշկաց ընտրեալ՝ զաչս ոգւոց լուսաւորեցին, և յաղախնածին ծառայից ստրուկք՝ հրամանատուք տերանց իշխեցին, և յայսքանեաց նուաստականաց՝ 'ի ծայրագոյն շնորհ ժամանեցին ։

ԻԱ. Նա իբր զմի հնազանդ պատանի՝ զաշխարհս ամենայն աշակերտեցին, սկզբնաւորեալ յԵրուսաղէմ, զնսեմանգն վայրսն Եգարու, զանուանակիր կոչման Թոռինն Հագարու որդւոյ Իսմայէլի, զծովական կղզիս քետացւոց զարմին Քանանու, զվիճակն բաժնի ժառանգութեան Սեմայ՝ բնաւին եզերօքն, զԱդիրոնն բազմահոլով, ընդ ասորեստան մեծն և երկայնանիստն, զԲինկորոմն դրամբքն Պարսից, տոհմին Նմրանայ որդւոյ Քետուրայ սերմանն Աբրահամու ։ Զվայրս արևելայինս Մարաց և Արեաց պարթևականաց, Մադանայ և Մադիանայ, զպարսկահեղէնն խուժաց, զԼիբիա ընդ ծոցն հարաւային ծովուն հզօրի, Րոպէիւ հանդերձ զկողմն Ասիայ ։ Զերիսն 'ի հնդից Եթեովպիայ . ամն 'ի

նոցանէ և զերկուսն ընդ երիս. այլ ոմն 'ի նոցանէ զաշխարհ փղշտացւոց և զԾայդանու՝ հանդերձ հնդկայնօք, և զԾուր փիւնիկեցւովք: Օտատաղացիս և զսկիւթացիս, զլատինացիս՝ որ և հռովմայեցիս, ընդ դաղմատացիս և եղիմացիս, խառն ընդ հիւսիսի և ընդ արևելս. յորում առաւել բնակեաց բանն նոցա և աւանդութիւն: Վասն զի ընդարձակեաց տծ Յաբեթի, ըստ մարգարէութեն Նոյի, և բնակեցոյց 'ի տան Սեմայ, այսինքն յառաքելական վիճակին բաժնի. որք 'ի հարազատութէ սիրեցեալն Սեմայ հովլուեցին զնոսա յարկաւ վերարկուի թևոց պատուիրանին վերակացութե:

ԻԲ. Իսկ այսպէս արագելով հետիոտս տարժանաքայլ քրտնաթոր և աշխատակիր վաստակօք ընդ լայնատարր ընդարձակ տեսակ երեսաց գետնոյս տարածման, ընդ Յոյնս, ընդ բարբարոսս, ընդ ոչ լսօղս զկենդանարար անուն Յի, ընդ անծանօթս մարգարէիցն և նոցին պատգամացն: Իսկ իբր զմտաց անփակ սրուէ, և զփայլ մաքուր փայլատական՝ ընդ արարածս ամենայն հետևեալ լցին: Իսկ 'ի խաւարին կռապաշտութէն վերածեալ 'ի փառս զտոհմ ազանց երկրի, փրկեալս և ազատեալս՝ աւազանին անբիծն արգանդի անխարդախ ծնունդս և անեղծ ժառանգս՝ հասարակաց փրկողին տեառն ընծայեցին: Իսկ իբրև որդիս՝ քան թէ պաշտօնեայս ծնողին այ՝ մօրն Յի կենցաղակից գոլով մաքրաբար, արժանապէս լուսածին մարմնոյն գովեալ հանգստեանն սպասաւորեցին. որում յանդիման աչաց նկատման՝ զ'ի նմանէ յայտնեալն տծ բոլորից վերապատմեցին: Որ և նովաւ և զկնի նորուն՝ անճառելի հրաշագործութբ զախտս մահացուս 'ի մարդկանէ հալածեցին, զտեսանելիս խաւարեալ աչաց՝ կրկին յաւելմամբ լուսաւորեցին, զլուծեալ անդամս ախտացեալ մարմնոց՝ յառողջութիւն կենաց կանգնեցին, զմեռեալս յարուցին 'ի կեանս վերստին և յանտարակոյս փրկութիւն, զդևս աներևոյթս չարին զօրաց հողմով բարկութեամբ կամացն այ'ի սպառ հալածեցին, զելս ընթացից երկնային մտից բնակութեան՝ հողածնաց բացին, զահեակն հեթանոսաց՝ աջ ձեռնադրե-

ցին, զհրեշտակական ձեռնարձակութիւն իշխանականն բանիւ կապեցին, զփայլումն երեւաց գեղազարդութեամբ մովսիսեան կերպին՝ ստուերին տեսակաւ ցուցին, զսրտմտութիւն սոսկալի սաստից վերին բարկութենէ յաւարածոց երկրի տրոհեցին։ Նաեւ իբրեւ ամենայնիւ այսքանեօք լցան լիացան եւ երանեցան, ապա նուիրեալ պատարագեցան 'ի սպանդ վերնական բարձրեալ սեղանոյն, եւ նկարագրեալ դրոշմեցան 'ի գիր մատենի վերին դպրութեան։ Նաեւ ոսկերօքն ցամաքելովք՝ զօրէն կենդանեացս լինել փրկանք, եւ զմրցանակ յաղթութեան փրկչին եւ անապական մահուն քարոզեն բարձրահնչակ աւետագրութեամբ, զմկրտութիւն եւ զքաւութիւն եւ զյարութիւն կրկին նորոգման։

ԻԳ. Սոքա մեր նախնիք, սոքա մեր ծնօղք ըստ աւազանին, սոքա դաստիարակք մերս իմաստից, սոքա վարդապետք աշակերտելոցս, սոքա դաւանութեան բարեաց ուսուցիչք, սոքա եկեղեցւոյ սրբոյ հիմնադիրք, սոքա կցորդակիցք արդարութեան պաշտամանս, սոքա խրախոյսք ընտրական կրօնիցս, սոքա ձեռնադրօղք քահանայութեանս, 'ի Քրիստոսէ ընկալեալք եւ մեզ մատուցեալք, հաւատարիմ ուխտի դաշնաւորք, վկայք վեհագոյնք աստուածատունկս կարգի։ Ի ձեռն սոցա ընդունական եւ հաճոյական մաղթանաց հայցման աղօթից՝ ընկալցուք եւ մեք մասն փրկութեան 'ի բարերար գթութեանց խնամոցն Աստուծոյ, զօրանալ ձեռին մեր 'ի շնորհս, 'ի բժշկութիւնս, 'ի բաշխումն կենաց պարգեւաց։ Վասն նոցին ընդ նոսին, իմում հաւատոյ մասին՝ քաւեալք փրկեալք եւ արդարացեալք, 'ի Քրիստոս Յիսուս 'ի տէր մեր, որում յամենայնի փառք եւ մշտնջենաւոր գովեստ անդադար երգոց, ընդ հօր եւ ընդ հոգւոյն սրբոյ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ԲԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԳՈՎԵՍՏԻ

'Ի մեծ և յերջանիկ հայրապետն 'ի Տէր Յակոբ եպիսկոպոս և վերադիտող սկզբնատիպ երկնահանգէտ աթոռոյ Մծբին քաղաքի ։

Ա. ԲԱՐՁՐԱՑԻՐ Միտք հոգևոր դիմաւոր անձնաւոր իմնկաւոր և խորհրդաւոր, երկնաւոր խորանս լուսաւոր գերափառ՝ յաղթօղ Սինայի, բերողխտուերին կտակի անկայի և լուծականի, կապտողի և ոչ պճնողի ։ Սա որ խտրոց և կամ կէտ գծի 'ի միջոց երկուց կառուցեալ՝ սահման ծանուցման վեհին և փառքուն, մահաձրին և կենաշնորհին, յարակային և օրաւորին, երկնայնոյն և անցաւորին. առ գիրն եղծական, և առ հոգին մնացական. սակս ծառայական միջնորմ օրինին, և տիրականն համակցորդ և սիրապատար աւետարանին 'ի յաշխարհականն պայման ուխտի, և 'ի վերնայինն շաղկապ բանի ։ Ուստի յաւէտ իսկապէս պարեմց և կամ կարապետ գոլով նախընթաց սկզբնաշաւիղ անստուերական պաշտելի տօնեալ երջանկացն. ուր հարսնեկանն միադրութի համակայութէն առ օրէնս երկրի անկցորդ, և առ հասարակաց իր՝ անհաւասար ։ Ըստ մարմնային հիւթաւոր աչաց պարագրեալ, և ըստ իմաստից աներգել դիտմանն դուն ինչ նկատեալ ։ Եւ քանզի անմերձ է բանիս ձգումն առ անհասութիւն ծածուկ խորհրդոյս, որքան քանակութիւն փոքուն առ ստուարին դիմակ, և անձկականն գիծ առ լայնականն ծիր, և մարմնայինն յօդ առ տիրականն գոյ, և ձեւուինն հասումն առ մտացն արագումն, և երկրակոխ հիւթաւոր առ սէրափին սրբաբան, և մահացու լուծական առ վերնական կենսածին ։ Ո՜վ որքան անդր և 'ի վեր՝ կամարն յարկի անդրանկացն կայից վկայի անդանօր հրաշապէս, և ևս քան զէսն գերակայիցն և որդիքն լուսոյ դաւանին ։

Բ. Յորոց և զմին աստանօր առեալ 'ի գովեստ բանից մատուցից. զի ծանիցես գիտասցես նկատել խորհրդեամբ իմաստից գոյից երիկամանց, թէ

ո՜րքան փողըն ներհիւսին կուտին յաւելըն 'ի յոգ-
նատարըր յաճախութի̃ չուականն յերկարու̃, բազ-
մատիպ պատուածք 'ի թելս բանի՝ առ միոյս սրբոյս
Յակովբայ պատուասիրութի̃, և իբր 'ի պատահումն
զօրաւորի համայն յայտնապէս՝ իսկոյն ամփոփեալ
տկար երևին ։ Որով և առ սոյն բերեալ զքարբառ-
տառիդ, զհասարակացն կցորդութի̃ ազգապետ ցե-
ղականու̃, լուսաբնակ և երկնաժառանգ բարձրա-
գահ օրհնաբան էիցն խմբակցութեանցն յիշատա-
կելով ։

Գ. Քանզի որպէս 'ի ծիրս աստեղաց զարուսեակն
երկնից 'ի ճահէ դասել 'ի շար սկսմանն, և 'ի պատ-
ուական ականց զումբրտակն՝ զյոքնաշահն և զյա-
ճախագինն, և 'ի մարդս՝ զանհատս հմտականացն,
և 'ի Նիւթս վեհագունիցն և գեղազանիցն՝ զոսկին
Ոփերայ և կամ զքարն ճաճանչաւոր լուսափայլ,
և 'ի կոյտս կայից բարձրութե̃ լերանց՝ զՍիոն, և 'ի
քաղաքս զԵրուսաղէմ, այսպէս և 'ի գունդս մաքրե-
ցելոց՝ զծանուցեալն և զհռչակեալն ։ Ո՛ ի եթէ բա-
րի անուանի ծառ անշնչական հողաբոյս 'ի Նիւթոց
փայտից՝ ասակաւ տենչալի պտղոյն քաղցրութեան,
և անդաստան արդասաւորական պտղածին՝ ըստ ա-
ռաքելոյ՝ զօրհնութիւն ընդունի զվերնոյն, և սքան-
չանի մանանայն հացին՝ սակս երկնի, և ծով դրուա-
տի՝ ունակ մարգարտի, ապա զորպիսի՛ արժանաւոր
գովեստ ընկալցի մայրն սկզբնապատիւ, լուսարկու,
գեղապանծ քողազարդ ։ Այլ և շնորհաշուք մօրն
Սիոնի վերնումն ամբոցի, որ զա̃ծ ծնաւ մարդացեալ
և օրինակին տեսակաւ զանորակին երկնեցեալ ան-
պատակեր կերպարան ։

Դ. Սուտի և աւազանն կենդանարար տիրագոյ,
զորբազգեստիցն վերընծայեաց զանհամար ավինս
հոգեկրօնս համախորհուրդս՝ դասուց դասուց առա-
ւելութիւն լրական շինութեան եկեղեցական կա-
ռուցման, 'ի միաբուն զուգապարութիւն անմահից
փառաբանողացն լուսակերպիցն ։ Քանզի անդ ելա-
նէին ըստ դաւթեան ձայնին՝ ազգք ազգաց, ո՛չ ըղ-
պտաշտօնն Յակոբայ վկայել պիտակ տիրապես, այլ
զա̃ծն երկնի 'ի յերկրի հիւթաւոր կերպիւ տեսա-

նել։ Դու ո՛չ եթէ ախտոք արկեալ կան ձեռակերտական մարդկային բեմի 'ի յերկրի՝ կարծրադատ և կաւկածափորձ և վրիպակընտիր՝ մահացու դատել դատողաց, այլ դատաւորն համագոյից՝ կշռօղն մըտաց՝ և անգոյիցն նախագծօղ։ ՝Դա եդ զոմանս առաքեալս՝ առ 'ի յինքենէ, զոմանս մարգարէս գուշակս ապառնեացն, զոմանս աւետարանիչս կենացն բանի, զոմանս հովիւս առ տածումն խնամոց, զոմանս վարդապետս առ դատումն վարժից, 'ի հաստատել զ̃ոքս 'ի հողմոց խաբէութեան, 'ի վաստակս գործոց պաշտամանն առ տ̃ր։ Դու հասարակացիր մինչև 'ի շինուածն 'ի յոքունց մասանց միացի յօդեալ մաքրապէս 'ի գլուխն գովեալ տէրունի։

Ե. Աստանօր առ սմին բանի 'ի սոյն միութիւն զուգափայլութեան, 'ի շառաւիղէ ելեալ, 'ի գեղեցկաստեղն ոստոց ընձիւղեալ, 'ի նախնեացն բուսեալ, 'ի հարցն վեհից երևեալ, 'ի տոհմէ հզօրէ յայտնեալ, 'ի պարագլխէն արդարոց ծագեալ, աբրահամեան գոգոյն գգուեալ, 'ի վերուստ անտուստ վկայեալ, 'ի յամպոց մաքրոց անձրևեալ, 'ի նորոգ գոյութեանց ցօղեալ, 'ի յելիցն արևու փայլեալ, յեդեմեան դիմացն ընտրեցեալ, 'ի գլխոյ տարածման երկրի պարգևեալ, յաջողակն հողմոց զօրացեալ, յակնարկութենէ բարձրելոյն բերեալ, 'ի հարուստ դարուց նկատեալ, հոգւով ա̃յ օծեալ, 'ի կամաց Տին կոչեցեալ, 'ի պատճառին բանէ հիմնացեալ, 'ի պարգևէն լուսոյ յարդարեալ, 'ի պսակողէն վկայից հաստատեալ, 'ի բարերարին բերանոյ օրհնեալ։

Զ. Անունն խորհրդական, կրօնքն վերնական, վարքն մաքրական, ընթացքն հրեշտակական, կոչումն գովական, նկատումն ուղիղ միական, շաւիղն ա̃ծական, կիրքն անհասական, աւանդն անշարժական, սէրն անկեղծական, լոյսն անշիջական, հաւատքն անապական։

Է. Մինն յաղթական խմբից հազարաց, բարեհամբաւն 'ի ժողովս ազանց, անուանին 'ի կոյտս բազմաց, արձանագրեալն 'ի մատեանս ազգաց, ցրօղն աներևոյթ գազանաց, ախոյեանն դիմամարտիկ զօրաց դիւաց, քառամանեակն գեղեցկին լանջաց, նետն

արարողին կապարճաց, աղեղն լարեալ յաղթողին գրկաց, քարն պարսից տէրունույն ձեռաց, գայիսոնն ընտիր հզօրին կամաց, գերակացեալն աշխարհիս մասանց, անկցորդն պարտեաց մեղանաց, անունակն նիւթոյ յանցանաց, տարօրինակն մարմնաւորաց։

Ը. Լոյսն ծագեալ 'ի ստորին երկրի, ակն արեւու 'ի մէջ աշխարհի, անձնահամայն իսկապէս 'ի հողեղինի, միջնորդ կենդանի դատողին բանի, ծիր նհանջման վշտաց տագնապի, սահման կենաց յընթացս ախտի, Ահարոն երկրորդ՝ Նորս Իսրայելի. ապաքինիչ մահու 'ի խունկ բուրաստանի, նշանակ կենաց 'ի մահու սաստի, ցանկ չնչական սատակման վճռի, բժշկապետ մարմնոց յօդեալ ընդ հոգի, հրաշացեալ գեղով 'ի դէմս կերպի, զօրութի ազդման 'ի տուր հագագի, նշոյլ փրկութե շնորհացն Յսի։ Արդ այսքանեօք նուագօք 'ի զանազանակ մասունս բանի յաւէտ պսակեալ, երջանիկդ 'ի գումարս գնդի հայրապետական մեծարեալ դասուն, ընտրեալ տր նբ Յակովբ։

Թ. 'Ի հեռաւորաց խուժային պարսկական ազանց դիւցազանց՝ շառաւեղ լուսոյ ծպաշտութեան, 'ի հովուէ որդւոյ Քետուրայ որ յԱբրահամէ՝ երկրորդ Յակոբնախնոյն գերազանց. փրկողին արեան անբիծ հարազատ՝ 'ի վէմն կենաց կառուցեալ։ Մի յեւթնեակ բերանոյ լուսապատրոյգ ճաճանչեղ տիրազօր ճարպաւորական իւղալիր անճառապատկեր և խորախորհուրդ աշտանակակիր ճրագացն տեսանողին ջահացեալ։ 'Ի վիմաբեր և արձանակառ քարէն փրկութեան Զօրաբաբելի՝ ակն միատեսող անհասիցն և ծածկեցելոցն, շինեալ հիմն վստահութեան նմին պատկերի՝ զվարս բարիս քսահաճոյս, ոսկի ընդ արծաթ պատուական քարամբք, ըստ պաւղոսեան նշանագրութեանն։ Պետ հարց հոգեսնունդ զաւակաց, երրորդական Լին պաշտօնեայ, 'ի կանոնագրացն հաւատասահման դաւանաւորայ հարցն Նիկիոյ՝ քանտիչ լուծանող անպատուաստ խզմամբ սուսերաւ բանի՝ արիոսեան բաժանմանն։

Ժ. Հարացոյց հոգեւոր ժողովրդոցս խրատու, ոչ եղծեալ՝ այլ գրեալ, ոչ մեռեալ՝ այլ կացեալ, ոչ

բարձեալ՝ այլ մնացեալ, ոչ լուեալ՝ այլ ձայնեալ, ոչ ղուղեալ՝ այլ յայտնեալ, ոչ պատեալ՝ այլ պատմեալ, ոչ ամփոփեալ՝ այլ տարածեալ, ոչ կարկամեալ՝ այլ կարկառեալ, ոչ քակտեալ՝ այլ տնկեալ. ոչ ունայն՝ այլ պատարուն, ոչ ցրեալ՝ այլ ամբարեալ, ոչ ստորնային՝ այլ վերնային: 'Ի լայն ասպարիսի երկրիս կենցաղի՝ նահատակ յաղթօղ. ոչ սրով մահացու զինու խողխողեալ, այլ բովանդակապէս աշխարհի խաչեալ. ոչ 'ի փայտ դատապարտութե̃ սևեռեալ, այլ 'ի պատուիրան երկիւղին Տ̃յ պնդեալ. ոչ բռնաձիգ դահճացն ձեռօք յակամայս պարտաւորեալ, այլ անձամբ զանձն մատուցեալ:

ԺԱ. Իսկ իմաստասիրապէս յեղյեղեալ զկոչումն անուանդ առ 'ի պատկանիցն կցորդութիւն բանիս բարդութեան, ո՛չ է տարադիր: Վասնզի Յակովբ՝ այսինքն է խաբօղ, ունօղ զընթացիցն գործի Ադամայ, որ է հողեղէն մարմնասէր անասնակենցաղ: Սա նորոյ 'ի դէմս կերպաւորեալ մեկնապէս, որպէս թէ զխարիսխ ունողաց մասանց մարմնոյն անդամոց, որովայնապարար բուռն հեշտութե̃ ախտից մոլուե̃, զնա և զնորին մասին ազգակիցք 'ի ձեռն ըմբռնման ձեռինն ձգման ոտինն աւակաւ ընդ կրունկն բերմամբ, 'ի գլուխ կացուցեալ ըմբշամարտապէս արուեստիւ ելլադական իւղեալ մրցողաց պատկան սարասիւ, խաբեաց քան եթէ յաղթեաց: Արդ պարզապէս տեսաւորեցաւ կցորդեալ ընդ առաջնոյն կոչման՝ երկրորդիս անուն: Վասնզի նա համասերմ միաբոյս զուգաշաւիղ եղբօրն յաղթեաց. իսկ երանեալս 'ի հրաշս փառաց մեծս հայրապետ, տոհմ արշակունեաց անուանակերտից, բարձրնտրաց, գահանշանաց, պատուապարգևից, պսակահիւսից, թագաժառանգաց, զկիրս սննդակից անձման հասակին 'ի կռուարանի այսր յաւիտենիս զօրաբար և արիապէս կամ թէ հոգեպէս, իբր կենդանի անձնաւոր զշնչականն քառաքայլ պարտեաց, և զերազանց գտաւ Եդովմայ, որպէս նախնին խաբօղ Եդովմայ:

ԺԲ. Եւ քանզի գեղեցկազան և վայելչակերպ արարչանորոգ ճահաւորեցան մարդկային ընթացք առ

միայնակ յառումն նպատակի ընտրութեան ըստ ժողո-վրդին նախասացութեան, առաջի աչացն իմոյ գոլ ճանա-պարհք առն. և 'ի մէջ փորձեցաւ լինել ըստ վեհին Պաւթի գնացք բարի մարդկանս զարմի, և անբիծք յընթացս այս ճանապարհի համայն երանին, ապա սեռն և աներկեան մտաց տեսութեամբ զյիշատակեցե-լոյ հովուիս հզօրի սրբոյս Յակոբայ զհիմն սկսման և զաւարտ լրման՝ կենցաղոյս աճման՝ յառաջ խա-ղացման՝ տերամբ վկայեմք։ Նա արմատացեալ խարս-խեալ պնդեալ զսա բազկի բարձրելոյն, և 'ի ձեռն ձե-ռին Տին մշակեալ, և կենդանի հոգւովն նորոգեալ։ Նա որ և բանիցն իմոյ բարբառ նախաժամանեալ՝ ճըշ-մարտապէս գլխաւորեցաւ յասելն առ գովեալ գունդ-աշակերտացն, ես ընտրեալ տնկեցի զձեզ, և եդի կազմեցի 'ի մի և 'ի նոյն հիմն գովելի, զի դուք յա-ռաջեալ պտղաբերեսջիք։ Նա դարձեալ՝ եթէ ես որթ արմատաւոր, և դուք ուռ սաղարթաբեր, և անպարագիրն հայր՝ հանդերձիչ կազմիչ երկրագործ։ Նա դարձեալ՝ զանկցորդն ինքեան միութեան՝ առ պըտ-ղոյն բերումն ամսյի. և ևս առ հօրն իւրում պա-տուասիրեալ զբոլորից բարետրութիւն, ամենայն տունկ ոչ իմ արմատացեալ ձեռամբ հօր իմոյ՝ քակ-տեսցի։

ԺԴ. Նա արդ ստուգապէս խոստովանեսցի քս այս՝ միացեալ հաստատեալ 'ի տունկն կենաց բարեացն բերրի, և ձգեալ ձգտեալ զել շառաւեղի կենացն բանի հովուական ձայնի 'ի վեր քան զերկին, և անդր քան զծով. և 'ի դամբանի գոլով երկրաւոր, ընդ բարձրելոյն գտաւ միաւոր. և մինչ էրն յերկրի իսկ կենդանաւոր անցաւոր, եղև անձնաւոր մշտնջենա-ւոր. և 'ի խիստ վարս կրօնաւոր, վայելչապէս գոյր պսակաւոր. և անպատսպար գաւազանաւոր, հո-գեզրահ շնորհիւ զինաւոր. և հասարակաց դոյի նիւթաւոր, մարմնացելոյ բանին կերպաւոր. և ստո-րիցս աստեաց՝ անկարօտիցն հանգունաւոր. և մսա-պատ գեղ պատկերաւոր՝ ըստ արփիաքնակ խմբին լուսաւոր. և մաքրակենցաղ վարուք ճգնաւոր, բազմաժառանգ որդւովք պտղաւոր. և ընդ երկ-նային ձրից պատմաւոր, արքայութեան մն աւետաւոր.

և համօրէն սեռք բանաւոր, նա կրկնակի ընչով հոգևոր. և այլք կայսերաց հրովարտակաւոր, նա 'ի վերուստ մեզ պատգամաւոր. և մարգարէիցն հետոց ուղևոր, հզօրապէս փառօք թագաւոր. և տնանկօրէն կրիւք տխրաւոր, ընդդէմ վշտաց մահու ահաւոր. և 'ի դադարման եղծման շիրմաւոր, արարչական բանին սպասաւոր. և թշուառապէս յերկրի աստ վտանգաւոր, ընդ Ք՟ի սիրով երկնաւոր. և միակի մերովս աղցաւոր, յոքնապատիկ պատուով բիւրաւոր:

ԺԴ. Նու արդ յիրաւի զայսքանեաց դրուագս բղխման բանին այսր դասեցի. քանզի ամենայնիւ բարգաւաճեցաւ վերաճառելովքս տիրապէս՝ քան թէ մարդկապէս. յընթացս բանի, յազդումն ձայնի, 'ի հրաման սաստի, 'ի համբաւ բարի, յատեանս հրապարակի: Հոգիս դարձոյց անդրէն 'ի մարմնի, յաջողուածս արար զօրութեան, մեռեալս կանգնեաց և կենդանացոյց. զոմն մահացոյց, և դարձեալ կեցոյց, զԱիմին մեծի կատարեաց զհրաշս, աչաց ընծայեաց վերստին լոյս, աւուրս համառօտեալս յերկարաձգեաց, զյաճախութեան ամաց զգնացս փակեաց, նշանս գործեաց մեծապէս, զգօյնս հերաց նոր յեղանակեաց, ծերութիւն 'ի տղայութե՟ կանխեցոյց, տգեղացոյց զմոլեալ պատկերս, ամօթով ծածկեաց՝ քան թէ վերարկուաւ, զհասակ օրհորդաց եցոյց պառաւունս: Եթէ օրհնեաց՝ լցաւ, եթէ անէծ՝ արձանացաւ, եթէ գուշակեաց, կատարեցաւ. եթէ մաղթեաց, խնկեցաւ, եթէ նուիրեաց, ձենձերեցաւ. եթէ բանս եդ, կառուցաւ: Ընդ երկնայնոցն կցորդեցաւ 'ի կարգս բանից, զթանձրութ՟ի Դեմետրի էհերձ, զերկիր բաժանեաց նշանաւ խաչին շեշտակի, քան թէ Մովսէս զծովն գաւազանաւն. աղբեւրս յանապատի բղխեցոյց, յանդընդոց երկրէ՝ ջուրս խաղացոյց, 'ի ստորին ծոցոյ անբաւ խորութե՟՝ վտակս կոչեաց, փրկութ՟ 'ի թշուառութեանց՝ բազմաց աղօթեաց, բարեպատեհ ամաց հանդիպեաց, զմեծն արքայից օրհնեաց, աջ կարկառեաց 'ի գագաթն՝ զոր հրեշտակք պսակէին, իբր առ նուազ՝ լաւ օժանդակեաց, 'ի շուք շնորհի զար-

դու անմարմնոցն՝ տեսաւորեցաւ, մատակարար մարդ-կային կերպին՝ զնոյ պաշտօնեայն հաճեաց, 'ի տապա-նակի մարմնին զհոգին յաստեացս փրկեաց ։

ԺԵ. Քանզի յիշատակեալ գլաստն այլրացու-նոյեանն փայտի, յորում կեցին նուազք յանքա-ւից, և իսկոյն 'ի դէմս առեալ զխորհուրդն՝ իմաս-տապէս տպաւորեցոյց, զաշխարհ իւրայովքս պատ-կեր ծովու ծփեալ 'ի բազմաց, ոչ լուծական ալեօք կոծեցեալ, այլ 'ի զանազան պատահմանց շարժեալ, ախտիւ զայրացեալ, մեղօք պղտորեալ, յեղանակօք այլայլեալ, և ընդդիմակայ ներհակօք զիրեարս բա-խեալ։ Այն յաղթէ, և ոմն պարտի, փախնու արշա-ւէ յանապաւէնն սահման, և անդէն նհանջի ։ Իբր գումար կենդանի զօրաց՝ միմեանց պատահեն, և ան-դէն ցրին, քակտին, լուծանին ։ Իբրև ազինք զա-նազան ազգաց 'ի զուր խռովելոց յերկրէ կորու-սեալ, անշնչապէս բարբառին, անձայն աղաղակեն, անխորհրդաբար խիզախեն. կեան և ոչ երևին, գոն և ոչ էանան, են և ոչ ճանաչին, մնան և ոչ տեսա-նին ։ Օ՜ փոփոխումն էիցս առակեն, զխաղացումն ժամանակացս յայտնեն, զսասանումն աւուրց նկա-րեն, զանցաւորացս բարձումն գրեն ։ 'Ի ծովու են ձուղակք աճապինք՝ գլխաւորին սաստկութք վևիա-թանն անուանեալ կիտիւ. են և մանունք ընդ նո-վաւ տկարք, բազմացեալ օտարատեսակ այլազան զարմից. բանայ զկոկորդն ըմբռնողական, և ձգէ զնոսա իբր 'ի վիհ մահու, և են նորա նիւթ պորտոյն պարարման ։ Ան և յերկրի բռունք բռնադատիչք փոքունց, որք զօրեն սոցին, իբր նա նոցին. և են կերակուր ժանեացն ծախման՝ ձկունք որսորդաց, իբր նոքին՝ կամաց զրպարտչաց ։

ԺԶ. Այս ծով մեծ լիածիր և յոքնատարած, տիեզերագրաւ բոլոր էից գոգ, ծնեալ եաց սեռից ան-քոյթ ծոց, և բնակ բնակի անդորր երևի մարդկան ըստ Դաւթի յատակաւոր կարծր պնդութեն, վասն որ արեգակամբ պարարի, սակս որ երկնից բերմամբ պարագրի, վասն պէսպէս չքնաղ իմն իրաց. որ սա-կաւուն զյոգունս ազդեն, և 'ի բազմին զնչինսն նշա-նակեն. մեծն 'ի փոքուն ճանաչի, և դոյզն զյա-

ւէտն պարունակէ. Հզօրն յանկարծէն պատկառէ, և վեհն 'ի տկարէն ընդոտնի. տեղի յարդարէ ուժգինն քաղցուն, և առանց մարտի 'ի բացուստ հերքին։ Եւ են միանգամայն յամենից ըղձից զատուցեալ, տրոհեալ, հեռացեալ 'ի հրաշից ծայրս. ծնող անշնչական՝ հոգւով տնօրինեցելոց. մայր՝ որ զ'ի հարուստ դարուց ամբարեալսն՝ 'ի քթթելական արտադրէ, և երկնայնոցն՝ յաւիտենիւս մանկավարժէ, և առ ապագայսն ստացողապէս դաստիարակէ։ Ունի մշտածին ինքնաւոր անարօրադիր բոյսս բիւրաստեղունս, և ծառս զանազանս. սերք սերմանց անճառից ընդգոգեալ 'ի մի, բանականաց տոհմից ասպարէզ, և ճառք զանդէիցն աստուստ ընթեռնու։ Ածութեան ոտին հետարան. են և 'ի ծովու Նորին ճանապարհք, և շաւիղք նորա 'ի ջուրս, որ զանհասութեան ճառ առակէ. այլ յաւէտ քատակ զնմանն ունի երկիր զծովու, և են ընդ բնաւին հագներգութեանն հայելի ստորին խորինս անցաւոր մարդկան։ Եւ խաղաց անդնդապետականաւն ծովականաց՝ սատանայ ընդ մերասեր ազգականութեանս. և նշանակեալ ազդէ յայտնապէս զաղանդն ահարկու պատրանաց երկրի 'ի շնչելն ուժգին, 'ի փչելն ախորժ օրինակաւ, ցոլման աստեղաց, ըստ տէրունւոյն կանխասաց բանի։

ԺԷ. Արդ ծանուցաւ իսկապէս համակերտութիւն երկաքանչիւրոցն առ մի կերպարան տեսակի զուգեալ։ Բայց և 'ի խաղս այսպանման ծաղու ընդպահկեն կաճառք կացից վերին հրեշտակացն՝ զվիշապն յօդաւոր ընդ պարզականին, և ըմբռնեալ շօշափեն զորսն մահացու՝ հին հնարիցն խորագիտութե ընդ վերնումն դասուն՝ և մարմնաւոր մաքրոցն մարտիկք. և ածեն զսուրն մեծ և զսուրբ՝ զսաստ հրամանի բանին այ 'ի վերայ կամակոր օձին վիշապի. և իբր զնկուն մի ձագ՝ կապանօք անկապկած բերեն ըստ Եսայեայ, Յոբայ և մեծին Դաւթի։

ԺԸ. Այսպիսեաւ իմն պատրաստութե անձին հանդերձանաց կուռ վառեալ, անկապուտ պնդեալ՝ անվան ամրացեալ նախապատիւս սրբոյս Յակոբայ, նշխար յիշատակի մասին օրհնութե չափաբերակա-

նի՝ զապաւէննն քառոտանեաց մաքրոց և անմաքրից, զնախակերտն փայտի տախտակ իբրև զհին յիշատակարան հաւուցն անցելոցն, վասն որ ՚ի ժամանակին առասպել վարկան, և զհաւատոցն այս փակեցին առ անցեալ դարուցն յարմարավէպս, և անվրէպ գործս. և իբր թէ չիցէ եղեալ իրին էութի, անպիտան գրեցին զդէմս բանին և պարսաւելի՝ իբրև երկն և ծնունդ շաղակրատ մտաց ընդվայրաճառից։ Վասնզի և յայլ ումն անուն խուժական հեթանոսօրէն փոխաբերեցին ուրուապէս՝ Դևկաղիոն ընդ Նոյի ասել. և որ զտապանին յարմարադրութիւն սադրեցին սովիմք եղանիլ։ Այսու պատճառաւ վրիպեցուցանողաւ՝ ՚ի կշտամբանս յանդիմանութե թերահաւատիցն կացուցանէր զշնորհեալ շերտին զգոյի հատուածս. և այս էր կասկած վարկածից խորհրդոցն կարծեաց։

ԺԹ. Վասնզի ոչ իբրև զկեանս համայն խսկապէս, այլ իբր զկենդանեացն հաւաքարան զայս խնդիր դիտեաց։ Վասն զի զօրացելոյն ՚ի կեանսն բնաւից, ՚ի փրկութիւն ազանց, ՚ի լոյսն աշխարհաց, ՚ի նպատակն վարուց անբծաց, ՚ի յապաստանն տիեզերաց, ՚ի գանձն բարձանց, ՚ի լուծիչն մեղաց, ՚ի զարդն ա̃ծադրոշմ երեսաց, ՚ի ձիրն արուեստից արարչին կամաց, ՚ի խաչն հաստողին փառաց, ՚ի վարժարանն կրից կուսանաց, ՚ի կացարանն հոգւոյն հօսանաց, աւելորդ ուրեմն ՚ի մեծին նպաստ զփոքուն խուզել զխորհրդարան, զգազանային խմբին ջոկարան, առտիրական բանին ուխտարան, և անպարտելի ձեռինն յաղթարան։

Ի. Ահա յայտնապէս պատրուակ քողոյ բարեզարդութեան ճահաւորական բանիս անջրպետեցաւ, առ ծովն երկնալիր, առ տապանն ամենակիր, առ այրն ա̃ծընտիր, առ կամսն անպատիր, առ ուղիղ հաւատոյն խնդիր, առ խորհուրդն ճառագիր, առ դիմակսն ամենագիր, առ եղական պատկերին իր։ Ոչ վայրապար ընթացք, ոչ անկայուն միտք, ոչ վրիպակ հետք, ոչ սասանեալ սիրտք, ոչ անխրատ երիկամունք, ոչ շիջեալ իղձք, այլ ամենագոյ արգասիցեալ շահաւետութք ա̃ծականաւ՝ հոլիւս այս բարի։

ԻԱ. Մ՛եծն առաջնորդաց, պարծանքն լուսոյ, յարդարիչն եկեղեցականաց, հանդիսարանն նահատակաց, ախոյեանն յաղթականաց, խրախոյսն համբերողաց, նաւակատիսն մարտիրոսաց, ապաքինիչն մահու երկանց, սպեղանին խստութե վիրաց, այցելուն ապաւինողաց, խնամարարն յուսոյ պահողաց, դուռնն մտից վերնում պարգեւաց: Ի՛ մատեանս տոփերի անեղծական գրոյ, 'ի տանէ խոհեմականի պետութե բարւոյ, 'ի ծովէ մեծէ ակն մարգարտոյ, 'ի դառնարմատ ծառոյ՝ ճաշակնոր պտղոյ, 'ի փշագետին անդւոյ՝ սահման դալարոյ, 'ի մթութեան ստուերէ՝ նշոյլ մեզ լուսոյ, 'ի տխրական կայենից՝ շառաւիղ յուսոյ, յանակնկալ գոյէ ստեղն խնկոյ, յանուշակ աճդեանց՝ բուրումն ծխոյ, 'ի մասն սիրոյ՝ պարգեւ զմռսոյ: Նուիրակ մաքրութեան՝ աղբեւր ջրոյ, հանդարտ կերպարան՝ հեզութե հոգւոյ, կրակարան կենդանի՝ արփիափայլ հրոյ. ազգաթիւ բարբարոսականի զարմի անմաքրի, և մերձաւոր հպաւոր ընտանի՝ արեան երջանկի, որդի սեպհականքեա սերմանողի լուսաւորչին մերոյ սբյն Գրիգորի:

ԻԲ. Ն՛մոյլք կենաց հաւատոց, ակօսատարք խոհեմք 'ի նաւահանգիստն վերին. երկնր լուսաւորք երկակի երկնի, երկուորիք ըստ առակողին և ոչ անորդիք, կրկին բարեաց տուրք ըստ մարգարէին, երկու ընդ միոյ՝ բարձրելոյն քարոզք, երկու պետական գլխաւորութիւնք վեհից, ամն սկզբան և ամն լրումն կենաց. եկեղեցւոյ շինուածոյ երկու տեսանելիք, երկակի ունկանց լսողաց՝ երկու օրէնսդիրք փառաց տէրութեանն յաջմէ և յահեկէ: Ի գաղանային բարոյից՝ նոխազք նուիրելիք, յանասնական կենդանեաց՝ ոչխարք պատարագելիք, 'ի չարեաց հեթանոսականաց՝ աննուազ բարիք, 'ի խաւարամնունդ հարց՝ մանկունք լուսոյ, փոխակերտեալք Ք՛սի առ այլեց յայլմէ, 'ի սպանողաց մարմնոց՝ կենդանապարգեւք հոգւոց: Եւ այսու սոքին ոչ սուն մի ստորագրին, քան եթէ մեծապանծ պարծանօք 'ի լոյս ներբողին:

ԻԳ. Եւ թէ պարտ է զտարացոյց փոքուն առ մեծին օրինակ դանել, որպէս ազանչանի թիւրակէ 'ի

խածանօղ մահացու սողնոց առ կենացսնիւթ պատ-
րաստեալ, յորոց որք զբժշկայինն միշտ համբուրեն
կրթականութիւն. 'ի թորմանէ բոսորակայլակ կաթ-
ուածոց քառատանեաց անմաքրից՝ ներկուածք կայ-
սերական հանդերձից. 'ի զազիր գարշութեանց որ-
դանց, պատուական նիւթք մետաքսէից. 'ի գետ-
նամուտ և վիմադարան գազանաց, առ կերպասուցն
գեղեցկութիւն ստեւք ասրէից. 'ի ժանեաց փղաց և
կապկաց՝ աթոռոցն յօրինեցան կառուցմունք հան-
դերձանաց արքայից: Նոյն և 'ի խղխայթից խոտոց
արմատոյ՝ որդան կարմրութի գունեղանգ բարձից:
Նաւ արդ վայելուչք 'ի տգեղաց, և ընկալուչք յան-
պիտաց, բարձունք 'ի խոնարհաց, և առաջինք 'ի կըր-
սերաց, ըղձալիք 'ի վատթարաց, և հրաշալիք 'ի յան-
արգաց, համակերտ օրինակութք առ չքնաղ ընտ-
րութիւն սրբոցս՝ յարահիւսմամբ ճառիս բաղկա-
ցաւ:

ԻԴ. Իսկ զանհնարիցն հնարաւորութի՝ յերգա-
գրութիւն բանից շարագրել, զկոչողին փառս յաճա-
խէ: Ոչ 'ի տատասկէ քաղցրութի թզոյ, և կամ
'ի փշոյ ողկոյզ խաղողոյ ասել փրկողին, ոչ զտնկոց
այլայլականաց առ օտար բերումն պտղոց, այլ զա-
սուն մնեղեաց բանաւորականաց զկամացն անփոփո-
խութի: Իսկ սոքա միաբանեալ ընդ միմեանս, ելին
յերկրէ ըստ տեսանողին, և սասանեցան յեղանակե-
ցան ըստ դաւթեան երգոյն, որպէս երկիր 'ի նորոգ-
կրօնս, սոքա 'ի վերստին համբոյր և ընտրական բարս:
Նա զի և նըս երջանկաց նը Յակոբ, 'ի յոմանց
ազգաց փանաքին մտախոյզ իմաստական ախտարա-
կաց խորադիմայ հմայից, իբր ստեղծչին ասեմ ազ-
դեցմամբ՝ կոչեցաւ Ոգօն, այսինքն է հանդարտ.
իբր թէ հեզ, որ է հաստատուն, այս է անփոփոխ.
որ է լրութի կատարելութեան. որ և անունն իսկ
թարգմանեալ մեկնապէս հլմն է հաճութե: Վան-
զի սկիզբն զգօնութեան զերկեւղ տն սահմանեալ
ճառեաց Սողոմոն: Իսկ անսասանապէս անյեղյե-
ղաբար կարծրակառոյց խարսխեալ անտապալելի,
դերատրոհ մնալով տատանմանն մրրկածին շնչոյ ընդ-
ոստման, տանն է նշանակ վիմադրական անվտանգ

անդրդուելի. զոր փրկչականն բան գծագրեաց յաւետարանին։ Յոր յարկ տիրաբնակ և անձեռակերտ, չնչաւորակոյտ բանաւորական՝ և երջանիկս այս պատկանեցաւ պնդապէս հոգւով 'ի կամս Նորա յարակ։ Զոր ազգապէս սորին զսոյն առ սովիմք, 'ի նմին՝ ազդեցմամբ այսու թելադրեալ բանն ամենունակ հայրենի, հաստատուն, ասելով, 'ի սէր իմ կացէք։ Եւ դարձեալ, պետն պարու գնդին առաքելականի օրհնելոյ Պետրոս աւետէ, դուք 'ի վէմն կենաց շինիք տաճար հոգևոր յանարատ քահանայութի։ Եւ Պաւղոս դարձեալ զնոյն երկրորդէ, դուք 'ի կենդանի արձանն շինիք 'ի բնակութիւն հոգւոյն այ. և դարձեալ, հաստատունն եղերուք, անշարժ կացէք, զտեղի կալջիք. և դարձեալ, որ հաստատեաց զձեզ 'ի սոյն տր ած է։

ԻԵ. Եւ արդ 'ի պատճառն յարեալ կենաց՝ 'ի սկզբնահայրն բարեաց Յս, օրհնաբանեսցուք զնա 'ի ներս Նորա ըստ սաղմոսողին. և վասն Նորին՝ զերկիւղածս անուան փրկողին մերոյ հոգւոյ բարձրելոյն փառաւորեսցուք. և կնիք գլխաւորութեան բանիս աւարտման՝ զսոսկալի և զպաշտելի անունն այ՝ սահման փրկութե և կէտ կենդանութե նկարեալ դիցուք, իբր զգլուխ մարմնոյ զգայականի՝ առ պայման կառուցման անդամոցն բերման։ Եւ քանզի յաղթէ սրբոյս այս պատիւ սակաւամասնեայ մերս գովեստի, և գերազանց փառացն նշոյլ՝ առ դասս խմբի երջանկաց պարու, և քան զնմանիսն յաղթական և պայծառագոյն, և հաստատանեացս պահպանութե մերձաւորագոյն, և առ դէմս բանիս մերում տպաւորագոյն, վիճակաւն գաւազանի ընտրութե մեզ ընտանեգոյն։ Ուստի և մեք հետևեցուցաք զսուրհանդակ բանիս աւետապատճէն նամակամատոյց առ մեծի հովուիս պատուատարութի։ Յորում ճառս յիշատակի հրաշապատում. դրուատականի՝ և հրեշտակական լեզուին դիւրերագ և հրանիւթական երգոցն գործի, բարեբան բանի յաղթական ձայնի, կասեալ նհանջի։ Վասն զի եւ լուսակերպապէս 'ի թեթև թևս բարձրութեան 'ի հովտէս մահացուաց երկրէ՝ յանդրանկայն վեհից վիճակ, 'ի նշան պարգևացն

ուխտի, և կենդանւոյն՝ ըստ ասացելոյն, 'ի միջոյ մեղաւորաց փոխեցաւ։ Բանզի 'ի պատուիրանաց հոգւոյն զարթուցեալ և իմաստնացեալ, ատեաց զամենայն չարեաց ընթացմունս, և զշուք շնորհին Ք̄սի 'ի պատկեր իւր կերպաւորեաց, և յաղթօղ մահու երևեալ ցուցաւ, և գերակայ ապականութե̄ յայտնեցաւ, և զվաստակ աւետաւորական ոտիցն ճգանց արիապէս 'ի գլուխ իւր կապեաց, և կայսերական դիմաց ահագին տեսաւորեցաւ, և 'ի մաքրականն գործականի սրբութեան ազդումն աճեցոյց։

ԻԶ. Խաղացոյց վտակս կենդանականս յապառաժ սրտէ, յանզղջական ոգւոյ՝ հառաչանս հեծեծանաց հաստատեաց, 'ի տեսանելեաց աչաց արդարացուցիչ արտասուաց վիժակս վայրաբերեաց։ Իբրև կենդանի զօրեղ՝ մոլութեան սատակման սատրեաց, ընդդէմ դիւագունդ դասուն՝ հաւատոյն բանիւ մռնչեաց. իբրև նահատակ հանդիսայարդար՝ 'ի կատարածի լրմանն գոչեաց, և որպէս խրախոյս բոլորից երկրի, 'ի մրցանակ ճակատուն ձայնեաց, և նախաշաւիղ առաջնորդական յանտարակոյսն յարկ հրաւիրեաց, և դայթակղելոց անձանց՝ յարուցիչ ձեռն կարկառեաց, և զմեղացն կապ՝ աղօթիցն սուսերբ խզեաց, և զպակասումն ամաց՝ մաղթանացն հայցմամբ կրկնեաց, մահու և կենաց՝ երկատեսակ բուրումն բարդեաց, զհանգստեանն աճիւն՝ փրկութեան աւանդ մթերեաց, զգրեալ մուրհակս պարտուցս գոյի՝ պարգևական բանիւ պատառեաց, զարծաթ փրկանաց անցաւոր վարձու՝ ոչ գրաւեաց, անկաշառ ոստիկան ամենայն հոգւոց, խորհրդաբարեաց, վայելչական հանդերձիւ փառաց՝ զինքն զգեստաւորեաց։ Եւ առաքելօրէն պահպանմամբ զխայթոց բանսարկուին կոխեաց, և զանձն ընդ փայտ խաչին Ք̄սի՝ տենչանօք կախեաց, և ա̄ծորդւոյն կենդանարար կրիցն հաւասարեաց, և համբերական մարտին յաղթութեանն միաբանեաց, և կերպարանին խորհրդոյ կամացն իւրոց կցորդեաց, և նորօգապէս յարութե̄ի էական լուսոյն հաղորդեաց։ Օ փականս երկնից խտրոցաւն համայն հերքեաց, զհեթանոսացն սիրտ՝ 'ի հնազանդութե̄ի տ̄ն նուաճեաց, և 'ի նեղու-

թեան մեծ անդորրութ՟ի մեզ ընդարձակեաց, բնակ բարձրելոյն ոտից՝ ՚ի յերկրի աստ հիմնաւորեաց ։

ԻԷ. Ժողովրդոց բազմաց անբաւից դասս գումարեաց, կենդանաբաշխ աջ քահանայից՝ յիմանալին համարձակեաց, զորբոց և զայրեաց հոյլս՝ ինքեանն ձեռօք պաշտեաց, ընդ մարմնոյ կարեաց՝ և զոգւոց կէտս կատարեաց, և հազարապետ կամ մատակարար՝ իմաստութեամբ բնաւից տնտեսեաց, և առատաբար զօրութ՟բ հոգւոյն առ համօրէնս մասնաւորեաց ։ Սոփերս օգտակարս և աշխարհակեցոյցս՝ մատենագրեաց. որով սահմանաւ կշռու՟է բանի՝ զչարախօսաց բերանս կարկեաց, և զհերձուածողականն խիստ դառնու՟ի ամենայնիւ իսկ ըմբերանեաց, անջնջական կանոնս յաւիտեանս յարակայեաց ։ Եւ իբրև զայս մասունս հանդերձանաց բարութ՟եց նիւթեաց, ապա մատուցաւ անարատապէս կամաց բարձրելոյն ՚ի հոտ անուշից, զենումն հաճոյական և զոհ բանական, պատարագ մաքրական և նուիրումն ընտրական բովանդակապէս քահանայապետին մեծի, վերնայինն երկրի ընծայեալ ։ Զի իբրև զգժնեայ գոռոզ մարտակից՝ զմարմնոյս չարու՟ի վանեաց, և անուանն իւրոյ յիշատակ՝ զամենակալ զօրու՟ի Տ՟ին հրաւիրեաց ։

ԻԸ. Եւ արդ արժանապէս և իրաւաբար համարձակութ՟ի այսքանեաց փառաց սմին գանձեցաւ, հոգւով սլացաւ ՚ի վեր համբարձեալ յառհաւատչեայ ակնկալութեանն. և ՚ի մասունս ոսկերաց մարմնոյն՝ զանծախելի պարգևսն տնկեաց, որով յուսացոյց և եցոյց զյարութիւնն կենդանութ՟ե, խրամակարկատ գտաւ ցանկոյ հաւատոյ ։ Աշտարակ կանգնեաց զբարետիպ դիտաւորութ՟ե շնորհին, արձան հիմնեցաւ գրով նկարեալ քաջալերութ՟ե, մահարձան կենաց կառուցաւ հալածելոց ապաւինութ՟ի, սիւն երկաթի ձգեցաւ եկեղեցականաց ամրութեան, ՚ի պատուար պղնձի պարունակեցաւ, ըստ Երեմիայի բանակարգութ՟ենն ։ Մինչ զի զհամառօտն գլխաւորելով աստանօր, աշխարհ միանգամայն նովաւ ունի հանդերձեալ զապագայիցն յուսադրութիւն. և ՚ի նոյն ինքն յեցեալ կայ կանգուն, անդրդուելի նորոգ անկործան, միջնորդեալ երկնի և երկրի ։

ԽԹ. Այս նահատակ յաղթող՝ այսր հանդիսի, այս սպառազէն արի՝ այսմ ճակատու, այս մարտիկ բարեփառ՝ այսմ ասպարիսի, այս վկայ ճշմարիտ՝ այսմ պարգեւի, այս աթոռակալ խնկելի՝ այսմ վեհագունի, այս պետ պանծալի՝ այսր աստիճանի, այս դաստաւոր դրուատեալ այնմիկ ատենի, այս պսակաւոր պայծառ՝ այնր հրապարակի, այս որդի պերճալի՝ այնր քաղաքի, այս ժառանգ պճնեցեալ՝ այնմ Երուսաղէմի, այս կամարար օրհնեալ հօրն Տ̃ռի։ Զսա յիշատակեցաք, զսոյն բարձրացուցաք, սովիմբ աղօթեցաք, կաճառ կացուցաք, պարս խմբեցաք, լապտերս լուցաք, եւղս անուշութ̃ե մատուցաք, կանթեղս աստեղօրէնս վառեցաք, հուր խորհրդական ընդ խունկ խառնեցաք, սովիմբ լուսաւորեցաք, սովաւ բժշկեցաք, սովին եւ մահու ընկալաք։

Ծ. Որով եւ հայցեմք 'ի քէն, բարերար Տ̃ր փառաց Յ̃ս, հօրդ միայնոյ միածին որդի, բարեգթացեալ հաճեսցիս հայել հոտոտել յայս զոհ պաշտաման մաղթանաց բանի. եւ հիմնեցուսցես զայս քար գովեստի 'ի շինուած յարկի քումդ հանգստի դաւանարանի այս բարի հովուի, եւ փոխադրեսցես մեզ տուն բնակութ̃ե՝ զլուսապաճոյճ գաւիթ տաճարիդ արքայականի։ Զի սովիմբ միշտ 'ի քեզ պատուաստեսցայց, բեւեռեալ յուսով հաւատոյ սնդմամբ, եւ գերակայ փորձութեանց գտեալ, անտարակոյս ճանապարհորդութ̃բ անարատապէս առ քեզ հետեւել։ Եւ հոգելից զօրութ̃բ օրհնեալ օժանդակեսցես կատարելապէս զայս պատճէն տաճարի. զի որ ընթերցցի եւ վերծանիցի, հոգւով քո լցցի, եւ բժշկեսցի 'ի պէսպէս ախտից կորստականաց անձին եւ մարմնոյ, բարեխօսութ̃բ հայցման աղօթից սրբոյդ Յակովբայ։ Որում կցորդեալ հաւասարեսցուք մասամբ հաւատոյ 'ի փառաւորութիւն մեծիդ ժամանել. զերրորդական միութիւն Տ̃իդ փառաւորեսցուք օրհնաբանք ձայնիւ, զհայրդ երկնաւոր, եւ զորդիդ միածին, եւ զհամագոյ Ս̃բ հոգիդ։ Որում փառք, պատիւ եւ զօրութ̃ի, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

ԳԱՆՁ 'Ի ԳԱԼՈՒՍՏ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳՒՈՅՆ ։

ԳԱՆՁ լուսոյ փառակից որդւոյ անճառ զօրութ՟ին ահեղ մեծութ՟ին, անբաւ բնութ՟ին, լոյս 'ի լուսոյ, ոգի բարձրելոյ, պատկեր անփոփոխ, պարզ անզննելի, հաստիչ հոգւոց, հանդերձիչ մարմ՟նոց, անուն պաշտելի, Ճշմարիտ բարի, անեղծանելի, էակից ընդ Հօր, և տէր բոլորից։ Ահա ընկալցիս զերկրպագութ՟ին քում դաւանողացս քեզ 'ի հաճութ՟ին. աղաչեմք ։

Ռաբուն հանճարոյ տեսու՟ե մերոյ, անթարգմանելի խորոցդ ա՟յ, որ դու միայն մինդ յիսկութ՟է տեսակ առանձին, ոգի տիրական ուրոյն կերպարան կատարելութեան, յորմէ գոյացան եղեալքս ամենայն. ուստի յօրինակ նորոյ փրկու՟ե զնախնի խաւարն աշխարհատարած անզարդութ՟ե հին նսեմու՟ե գեղատխուր անպատրաստութ՟են վայելչական հրաշազարդութ՟բ շրջմամբ քո 'ի ջուրս բանիւ բղխողիդ 'ի լոյս փոխեցեր ։ Ահա ընկալցիս ։

'Ի զօրս վերինս փառատրողացն սրբաբանեալ՝ կազմիչդ ամենից 'ի կտակս օրինացն և մարգարէիցն, ազդում՟ն և պատճառ 'ի տառս իմաստնոցն, և քարոզողացն առաքիչ և տէր. շնչում՟ն ահաւոր և ձայն կենդանի, հանդերձիչ երկնի, և առ Նոյիւն տիեզերահեղձոյց ծովուն ցամաքիչ, բաժանող շրթանց առաջին ձայնիցն սնոտիաժողով միաբանելոց յայլ հրաւէր նորոգ պանծալի համաբարբառ տպաւորութ՟ե ։ Հողմ սաստիկ եգիպտակործան, և ամպ վերարկու տոհմին Յակովբայ, ուժգին և հանդարտ նոյն առ Հեղիու, պատմաբանիչս հրովարտակօք քոյինաշունչ պատգամագրութ՟եցն, և յապագայն տեսողութ՟ի հրամայեցեր ա՟ծայնապէս. որով զճանապարհ յաղթողին մահու և Բելիարայ՝ յաւուրս վերջինս այսու ծանուցեր ։ Ահա ընկալցիս ։

Գովեստ քեզ անեղծ և տէր անստեղծ, ամենիշխան և թագաւոր երկնի, ինքնաձեռն աջ զօրեղութ՟ե՝ մարդացելոյն ա՟յ օծում՟ն, կերպիւ աղաւնոյ ցուցեալ 'ի Յորդանան, հաւասարափառ զուգաթիւ

ընդ հօր հրամանատուր գործոյն Յ՟սի, և տնօրինականայն մեծին գուշակումն, տեսութե՟ լուսոյ հովանի 'ի լերինն Թաբօրական արարչատես ներգործեցելոցն, 'ի ցոյցս դիմաց 'ի ձևս հրաշից 'ի յամս դարուց 'ի հարս. նախնեացն առ ձեռն երևոյթ ութեալ զօրինակն ճշմարտութե՟, նշանակ յայտնի կանխագրելոցն, կնիք սկզբնատիպ Թագաւորութե՟ց, օծման իւղոյն մաքրութե՟ սահման և սկիզբն: Ահա ընկալցիս:

Ո՛վ զարմանաւոր և սքանչելապայծառ հեղեալ 'ի յէէն բնութի՟ անթերի, անհատ անդուստ և այսր աննուազ, բարեբանեալդ յօրհնեցելումն, յերեսս քոյոյ բուրելոյ խնկոցն ճնշմամբ խառնելոյ, հիանշմար մրրիկ ահարկու ընտրողական հրեղինաց լեզուացն բազմեալ 'ի պարծանս աշակերտելոցն. յաւուրս լրման պենտակոստէից՝ զհրաճաշակն բաժակ կենաց մատռուակեցեր քոյոց սիրելեացն, զթերին իսկապէս լցուցեր, զտարակոյսն փարատեցեր, զտգիտութին իմաստնացուցեր, զբարեացն աւանդն կրկնեցեր, զփափաք ըղձիցն արձանացուցեր, սպասողացն քում ծանուցար, ամբարձելոց ձեռացն աղերսիւ արագ յայտնեցար, պաղատանաց ձայնից հեծութե՟ց փոյթ ժամանեցեր, զղօղեալսն երկիւղիւ խառնեալ խնդութե՟ ընդ տիեզերս տարածեցեր, վկայ հաւաստի լրման շնորհի խոստմանն աւետեաց ելից միածնին՝ յաւազանին ջուր միացուցեր, զշնորհիդ քո լոյս եկեալ յերկնից օդով քաղցրութե՟ ժառանգ անմահից կենաց յերկինս գրեցեր: Ահա ընկալցիս:

Ըոպէից մաքրումն և աղատարար խնամակալ զօրեղ՝ բարեխօս և խաղաղարար առ քեզ պաղատիմք ա՟մ անսկիզբն ստեղծիչ շնչոց, հոգի կերպաւոր, անձն դիմաւոր՝ որդւոյ մերձաւոր՝ բնաւից Թագաւոր՝ ընդ հօր միաւոր, որով լնուն 'ի տուր պարգևի անաչառ բաշխմամբ բարձունք և ստորինք: Ընկալցիս զքո ընտրեալսն և զօրացուցես 'ի հանդէս քում պատուիրանիդ, զքահանայապետն մեր դիտողութեան՝ քոյինակրօն պատուոյդ սրբութե՟, զայցելուն դատման ընտրութե՟ որ ընդ քեզն է կցորդութի՟, զպետս վարժից կրթութե՟ որ ընդ քեզն է դաւանութիւն,

զբազմամամանեայ գումարս դասուց յանուն քո ժողովելոցս, զբարեպաշտ Թագաւորն մեր՝ իւրովք զաւակօք, զինաւորօք և զօրապետօք՝ ա͞ծուլթեդ քո պաշտօնէիւք, ձիականօք և հետևականօք, սոսկականօք և քաղաքայնօք, ուխտաւորօք և նուիրողօք, ապաձեռնօք և ամենայն մարդկան հասակօք. որ հովուես և բարձրացուցանես՝ ամենառատ տէր լիապարգև 'ի պէտս կարեաց փրկութե քումդ աղաչողաց: Ահա՛ ընկալցիս:

'Ի քեզ նկատեալ հայի, բարեգործ, ամենայն ակն տեսողի, ապաւէն յուսոյ փրկութե՝ կենաց առաջնորդ 'ի լոյսն վերին, դրդիչ կենդանեաց՝ հանգիստ մեռելոց, խնամող ուղեկից ամենավստահ, տեղի բերկրութե և վայր ցնծութե, անպարագրելի ունող համայնից, վերանորոգեալ դասակարգեսցես զհրաժարեալսն 'ի քեզ հաւատով հանդիսի բարեբանական գթութբ օրհնեալդ 'ի բարձունս: Ահա՛ յիշեսցես և ողորմեսցիս ննջեցելոցն յուսով յարութե, խնդրեմք:

Դու ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ և զգործս բարեաց պարգևել մեզ խնդրեմք:

Բոտել զմարմինս մեր 'ի մի շաւիղ ընտրութե չնչոյ սիրոյն որ առ տէր, խնդրեմք:

Գերազանց կոչումն և ձայն կենդանի, ահաւոր մեծանուն հզօր, հոգի հեզութե մարդասիրութե գթութե և ողորմութե. բարեխօսութբ կուսի խսկուհւոյդ մօրն կենդանեաց՝ հանդերձելոյդ 'ի քէն տիրամօրդ և ա͞ծածնիդ, մաղթողական աղերսակութբ մեծին 'ի ծնունդս կանանց մկրտութե՛ն Կարապետի, և համագոյակցիդ քո ձեռնադրողի, խնկանուէր հայցմամբ երջանկացն՝ առաքելոցն և մարգարէիցն, մարտիրոսական հանդիսիւ մ͞ծին Ստեփանոսի՝ և որ նովաւ զօրացան վկայք, մեծավաստակ առաքինութբ դաւանողին զքեզ մ͞ծին Գրիգորի և ամենեցունց մեր լուսաւորչի, մաքրակրօնից ազանց միանձանց և զքեզ ա͞ծ խոստովանողաց: Որ 'ի վերջնումն աւուր մեծի յայտնիս նորոգել միայն ողորմած զ'ի քէն գոյացեալքս: Դու այժմ ողորմեայ մեզ տէր ա͞ծ մեր ըստ մեծի ողորմութե քում:

ԳԱՆՁ 'Ի ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ ։

ԳԱՆՁ բաղձալի բարուն մեծին գտեալ և ծած-
կեալ, լրումն անթերի բերող համայնից, և դու ինքն
'ի ընաւս. զոր ոչ իսկ տանել երկինն վերին անվայր
քո խորան եթերն անմատոյց ։ Անջրպետ ընդ քեզ
զարմից հրանիւթից ցուցար սահմանեալ. անքանակ
պատկեր գթութե͞ց խնամոց, յաթոռ փառաց թա-
գաւոր բարձանց՝ 'ի վեր քան զբան ։ Ահա ընկալցիս
զաղերս աղօթից յարմարեալ խնկօք յայս յարկ
նուիրեալ ս͞բ եկեղեցի, աղաչեմք ։

Բախման պերճալի կոչումն ընտանի՝ ձայն ախոր-
ժելի անպարագրելի, որ 'ի թևս թեթևս հողմային
օդով ամենավստահ կառավարութե͞ բազմեալ տիրա-
պես՝ արկեր քեզ գահոյս յառակս խորհրդոյ աւե-
տեաց ելիցն լրման՝ ածօղդ 'ի յարմար զիրին կատա-
րումն՝ նկատեալ զվայր քոյին բնակութե͞դ, յաւէտ
անջրպետ և յոգիս մեր միշտ, զոմն աթոռ և զայլն
պատուանդան, տեղի լուսատարր աղանց բոլորից ։
Ահա ընկալցիս ։

Համաստագործ անսխալաստեղծ պատշաճակերտ
կազմիչ համայնից, որ յսկզբնաձեռն յառաջակա-
ռոյց՝ զայս կերպարան հրաշազարդ իրի հաճեցար լի-
նել ։ Նախ զընակն՝ ապա զբազմեալն. ձգեցեր զեր-
կին՝ և ընդ զերկնայինսն. հաստատեցեր զԱդին՝ և
զկնի զԱդամ. զյօդուած տապանին՝ և 'ի նմա զապ-
րեալսն. տաղաւար նախնույն հիւրընկալութ աբրա-
համեան. օծեալ արձան և տուն ա͞յ. սանդուղք մեր
ելից և հետ քո իջման, ահարոնեան վրան պաշտաման
և կտակ մատենի, դատիչ խօսողաց բարձր Գաւիթին
ընտրութե͞. մեծին Սողոմոնի՝ տաճար լուսակիր,
լեառն տ͞ն և տուն ա͞յ, ամբարձեալ նշան յազգս
հեռաւորս փողով ձայնարկու կոչման աշխարհի ըստ
տեսանողացն զանճառ քո խորհուրդ ։ Ահա ըն-
կալցիս ։

Գեղապաճոյճ աշտարակ կանգնեալ, երկաթեղէն
սիւն անկործանելի, և պատուար ամուր եդեալ
պղնձի, ոսկեաձոյլ աշտանակ լուսոյ, կղզի պարփա-

կեալ ալեօք ամլութեան ըստ երկրորդ տեսութեան Եզեկիելի։ Նոր հրաւիրմամբ եկեալ՚ի Ծուրայ, ՚ի խընդիր իմաստից դիմեալ ՚ի Սաբայ յօտարասերմն ազանց Քանանու, յօժարընթաց՚ի Բաբելոնէ։ Խոցեալ ոգի սիրով փեսային, դուռն հիւսեալ մայրատախտակօք, քարինք բիւրեղք ընդ կայկեհանաց, պաղպաջունք արփիանկարք մահարձանօք արծաթեղինօք, քաղաք կենդանի շինեալ ա՟յ՝ հոգւոյ աղդեցմամբն խօսեալ Յո՟ի, լեառն պարարտ մածեալ սրբութ՟բ։ Նհա՛մ ընկալցիս։

Ուրախ լեր դշխոյ հարսն պանծալի՝ պսակաւոր մեծ զարմանուհի, բազմազաւակ կուսութ՟բ բերկրեալ։ Որ ՚ի սկզբան անդ գծագրեցար, և աստ ՚ի նորումս հանդերձեցար՝ ոսկիափայլ չքնաղ գոյութ՟բ, յեղանակաւ կոչմանն Հագարու՝ փոխեալ ազախնոյն ՚ի Սինայէ ՚ի Սաղիմ, եկեալ ինքնին անդրանիկն հօր՝ առնուլ զքեզ կցորդ ընդ լքեցելոյ ազինն Յակոբայ. արկեալ քեզ հիմունս պաշտելիս զառաքելոցն գումարութ՟իս, աստեղանիշ լուսաւորութ՟բ բոցաճաճանչ շքով պաճուճեալ՝ յարգանդ մաքուր և ՚ի ծնունդս անախտս երկնեալ անդստին ժառանգս ա՟յ. որ է օրինակ առձեռն յուսով ակնկալութեան զխաղաղութ՟ն գտեալ իսկապէս։ Նհա՛մ ընկալցիս։

Րաբունն լուսոյ հզօր թագաւոր փեսայն երկնաւոր՝ անճառ խորհրդով ՚ի հանդէս խնճոյից պարուկարգեաց քեզ կանոնս անփոփոխելիս. բազմամասնեայ օրինակ կերպից ՚ի նոյն տեսութ՟ն բոլոր էութ՟ն, ՚ի կերպարանս բիւրատեսակս պա ՚ի շինուած կաթողիկէի. հաստատ տոհմից զանազանութ՟ն ՚ի մի ժողովեալ հնազանդութ՟ն. տուն և տեղի և յարկ ծածկութի, ճարակ տօթոյ՝ և վէմ օգնականի, մարմնադիւրից հոգիածիր, զա՟ծ ընդ մարդկան ընտանեցուցիչ, համանունակ ազանց՝ կուտելոց, յոյս քաւութ՟ն պարտաւորելոց, նախացուցակ համարձակելոց, կատարելոց անձանց խմբարան։ Նհա՛մ ընկալցիս։

Իմաստութ՟ն հօր բնակութիւն՝ եւթնաստեղեան սեամբք կառուցեալ՝ յորում օրհնեալն պատարագի ՚ի սպանդ կամաց ճաշակման երկնաւոր հացին՝ ՚ի դահաւորակ սբ՟յ սեղանոյն, կենաց մանանայն և գառն

երկնաւոր՝ որ բառնայ զմեղս կենդանեաց և ննջեցելոց։ Նոյն ինքն ամենայն և յամենայնի՝ զենումն մեծ քան զՀաբելին․ ուր զցրուեալսն տնօրինէ անբռնադատ եկաւորութք, ՚ի գիրկս ստեանց սիրոյ քաղցրութե կոչէ ձեռամբ յամրոյն անմատոյց, փախուցելոցն պատսպարան, ՚ի վերնայարկ սրահն հոգեկիր, ուր զաշակերտսն զսրմանագրեաց։ Յորում եղիցին կարգեալք զօրութք գահերիցութիք վերադիտողաց, ՚ի պատիւ աւուրս քո ուրախացեալք՝ ունողք անկեան անբծացն պարու․ զհայրապետն մեր եպիսկոպոսօք քահանայիւք և սարկաւագօք, զվարդապետս դպրօք և հոգիապայծառ վարժապետական շնորհիւ, զթագաւորն մեր իւրովք զաւակօք, և որք ընդ նովաւ են իշխանութիք պետութիք և զինուորութիք հարազատ սիրով օրհնեալ յամենից։ Նհա յիշեսցես և ողորմեսցիս հոգւոցն հանգուցելոց յուսով յարութեան, խնդրեմք։

Եւ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ։

Բոտել վերստին զմերժեալսն առ ՚ի քէն՝ միջնորդութք բազմելոյն ՚ի քեզ, աղաչեմք։

Գտեալ ակն պատուական մարգարտի անճառ ներգործութք յաշխարհիս ծովու Մարիամ սբ ածածին, դուստր լուսոյ և մայր Միածնի, անձեռագործ հիման հաւատոյ ճշմարիտ պատկեր՝ որոյ այսր օրինակի անուամբս օծեալ կնքեցար, հարսնարան միոյ բանին մարմնացելոյդ առ ՚ի քէն այ, բարեխօս ընդ քեզ ընկալցիս առ ՚ի հաշտութի պարտաւորելոցս՝ զշառաւեղն անմահից կենաց զԿարապետն կոչման սբց, և զՊսակն մարտիրոսաց, առաքելովք և մարգարէիւք, և որ մերն է Լուսաւորիչ՝ հանդերձ միանձամբք ճգնաւորօք, որք են ժառանգք այ՝ ծնեալք յորդեգրութի նր աւազանաւն՝ անանջրպետ հոգետոհմութք, յորում կրկին հայցեսցես նորոգել ըզփոքրն ՚ի մեծ լայնութի փառաց՝ անպարունակ բացարձակութք զմայրն մաքուր զաւակօք հանդերձ ուխտիւք պսակելովք յայնմ առագաստի յաւուր ահաւոր երևման մեծին այ։ Եւ այժմ ողորմեաց մեզ տէր այ մեր՝ ըստ մեծի ողորմութե քում։

ԳԱՆՁ 'Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱՉՆ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆԿԱԼ։

Գանձ անքնին, ծածկեալ մեծութի, զօրեղ ահաւոր միշտ բարի. և երեքսրբեան անսահմանելի՝ օրհնանուն կենդանի, անճառ խոկութի փակեալ 'ի զգալեաց, համագոյ անթարգմանելի, անհասանելի հեռաւոր և անընդմիջելի մերձաւոր անմահ թագաւոր։ Ահա խնկեցին մաղթանք մեր առաջի քո ամենակալ, աղաչեմք։

Աոպէից համայնից էից 'ի կուսից քառից 'ի մի եղելոյն զերկիր հաստատեցեր, խորհուրդ կրկին ձեռնարկ վերստին, ընդդիմակ միջնորդաց երկուց՝ եղծման և նորոգութե, տեսութի կենացդ փայտի։ Ահա խնկեցին։

'Ի բարձունս անքաւս՝ անհետազօտելի գովեստիւ տօնեալ ահեղ անմատոյց, յանհանգչելի նուագ ներբողից ազգաց հրանիւթից՝ պանծալի երգով պսակեալ զքեզ ա͞ծ բոլորից։ 'Ի սահմանս երկրակշռութեց երկնից՝ 'ի թևս չորից արփիակերպից՝ բազմօք կարգեցեր քեզ պատիւս անպատումս։ 'Ի դրախտն Եդինայ 'ի տնկոյն պարտեալ՝ ազդեալ ձայնեցեր 'ի ծառն օրհնութե։ Ահա խնկեցին։

Գուշակ գարնայնոյ 'ի թռիչս ամբարձման յօրինակ երկնի կամաց գթածիդ, 'ի լաստն ապրացու նոյեան տապանիդ։ Պատկեր փրկութե կերպարան հրաշից ապաստան յուսոյ գեր 'ի վերնայինսն զնոր ժողովուրդս ուխտիւ միջնորդեալ 'ի թևս խաչիդ առ քեզ մատուցես։ Ահա խնկեցին։

Ո՛վ գիր մատենի մատինդ ա͞յ կենսունակ տախտակ անխորտակելի, և աւանդ նորոյ օրինի սրբամամնութեց անեղծանելի։ Զրուցմ ցուցմանց կանխապատմութեց աւետեաց ըղձից, 'ի բիւրուց հիւթից մեզ 'ի յօգնութի սոյն իսկ ծանուցար։ Տիպ պաշտելի գրաւ աշխարհի շաւիղ անհետազօտելի՝ արեամբ արարչին նկարեալ 'ի փառս լուսոյ։ Ահա խնկեցին դարձեալ խնդրուածք մեր առաջի քո ամենակալ, աղաչեմք։

Րաբունեաց պետ և ձիր իմաստից տէր Յս Քս, միայն ուսուցիչ զանիմանալիսն՝ որ ոչ գծագրի յայսմ յաւիտենի, պատկեր հօր անհաս 'ի վեր քան զբան, ուղղեաւ յայս նշան հաստատեալ սովին պընդութք զսիւնս աշխարհի. պահեալ ամրութք ըստ քումդ իրաւանց՝ զհովուապետն խաչանց քոց բանաւոր հօտի, զեպիսկոպոսունս երիցամբք և սարկաւագօք, զվարդապետս դպրօք և ընաւին իսկ պաշտօնէիւք եկեղեցականօք, զթագաւորն մեր իւրովք ծննդովք, հանդերձ պետական նահանգօք հնազանդեցելովք։ Արասցես լինել երկիւղածութք սրտի խաչիդ պարծանաց 'ի քեզ զօրացեալ։ Ահա խնկեսցին։

'Ի քեզ համբառնամք զձեռս զմիտս և զզգայութիս հոգւոց իմաստից։ Արձանացուսցես զմեզ անշարժ պնդութք ընդ հովանեաւ թևոց նք խաչիդ, զարքայութին յաղթող, զդատողութին անպատիժ, զիշխանականսն հանդարտս, զզինուորութիսն խրատեալս, ձիավարժիցն տուր սանձս, ռամկականացն անբծութի, հետևակացն խրախոյս, քաղաքայնոցն պատուէր, նաւիրողացն լռութի, ուխտաւորացն սփոփանս, ննջեցելոցն հանգիստ, և համօրէն ժողովըրդեան քում սովիմք ամրութի պաշտպանութի քաւութի առողջութի և ողորմութի օրհնեալ յաւիտեան։ Ահա յիշեսցես և ողորմեսցիս ննջեցելոցն յուսով յարութե. հայցեմք։

Այլ ևս առաւել զյորդորումն սիրոյ։

Րոտել զմարմինս մեր 'ի մի շաւիղ ընտրութե հոգւոյ սիրոյն որ առ տէր. խնդրեմք։

Գոհաբանութի խնամոց խնդրողին զխաղաղութի միշտ յերկրպագուացս, պաշտպանութք ծնողի փրկչին և մարմնարանի անպարագրելի սբյն Մարիամու ածածնի և միշտ կուսի. աղերսիւ և աղաչանօք մկրտչին Ջուրբք զհոգին հրաւիրողի կարապետին մեծին Յովհաննու, պաղատանօք թագաւորելոյն օծութք հոգւոյն առաքելոցն սրբազգեստից, նահատակութք նախկին վկային սբյն Ստեփանոսի՝ որ է որդի անդրանիկ փրկագործ կրից երկրորդն Ադամայ արդահատութք և աղօթիւք արի երջանկաց մարտիրո-

սացն կատարելոց, խոստովանողական դաւանութ՟ք սբ՟յն Գրիգորի Հայաստանեայցս լուսաւորչի և յան- մերձենալւոյն Նուիրողի, մշտապաշտօն բազկատարա- ծութ՟ մաքուր միանձանց, և ամենայն ընտրելոց պսա- կելոցն ընդ քեզ խաչակիր վարուք յաւուրն մեծի։ Եւ այժմ ողորմեա՛ց մեզ տէր ա՟ծ մեր՝ ըստ մեծի ողորմութ՟ քում։

ՄԵՂԵԴԻ ԾՆՆԴԵԱՆ

Ելին աջոյ աջոյ ձեռին,
աջոյն իւր աջ ընդ աջմէ հօր,
հօր ընդ աջմէ լուսոյն փառաց։
’Ի ծոց ծնողին ծագումն անուն,
յարփւոյն ծագումն եկեալ ’ի սէր
կուսին ծնեալ ծոցոյն ծաղիկ։
Ծաղիկ ծոցոյ ծոց հայրենի,
ամպոյ նըման իջեալ յերկնից,
զսէր իւր ’ի մեզ քաղցրիկ ցօղեալ։
Սէր ’ի յամպոյ ամպ սիրաշարժ,
օդոյն ցօղեալ ’ի նոյն դեղման,
վայր իջուցեալ կաթս անձրևաց։
’Ի սիրոյ սէր ծանուցեալ,
սիրաբողբոջ տարփմամբ լցեալ,
սիրով ընդ սէր միաբանեալ։
Լուսինն ’ի լոյս ’ի լրումն եկեալ,
ձոխ ձեմելով գիշերավարն
ըզկնի ձեմէր բարկ աստեղօք։
Առաւօտուն ցօղիկն իջեալ,
’ի նոր Սիոն զծայրսն տուեալ,
քաղցր արևով արուսեկին։
Գարունաբեր գարնանաշարժ
գեղգեղելով երփնազարդեալ,
նոր հարսանեաց միաբանեալ։
Եկայք նոր մեք զուարձացեալ,
վառ ’ի վառեալ տիպ ծալ ’ի ծալ
թփոյն տերև յօրինեսցուք։

ՄԵՂԵԴԻ ԾՆՆԴԵԱՆ

Երգ զարմանալի, երգ շարժվարժենի
տեղի եղեր բարեկերտին,
խորհուրդ խորհուրդ համերամ
զարդ երամից զարդ։
Նոճ ’ի նոճ յեռից
սափոր եղեգնաշէն տնկոյն,
մատն օրինօրէն, նշդարենի ռահ։

Յունիցն նրբենից 'ի մի կից կամար ,
նէձեմ թէ նէձեմ միջօրէի ժամն ։

Աչքըն ծով 'ի ծով ծիծաղախիտ
ծաւալանայր յառաւօտուն ,
երկու փայլակնաձև արեգական նման ․
շողն 'ի ժմին իջեալ յառաւօտէ լոյս ։
Վարսիցն երամից զարդ՝
երամից զարդ ոլորս են առեալ
եռահիւսակն բոլորեալ այտիւք ։
Յայտէն նունենի սարդիատունկ
գեղաշիտակ ծայրից ծաղկանց ․
որոյ սիւնն 'ի սրտին
նուսխայօրէն կարկաջայր ։
Ձեռացն եղիշոյ կամարակապ կապէր ․
ափիճաղ պատիճաղ, սրտղի խտղի երգով ։
Հիւսէր զեւևելմն ընդ միմեանս ,
հանդարտիկ խաղայր , թիկնէթեկին ձեմէր ։
Բերանն երկթերթի , վարդն 'ի շրթանց կաթէր ․
լեզուին շարժողին քաղցրերգանայր տաւիղն ։
Ծոցըն լուսափայլ, կարմիր վարդով լցեալ ․
ծղլքըն ծիրանի մանուշակի հոյլք ։
Խնկեալ 'ի կընդրկէ ,
բուրվառ հրով ո̃ծայնով լցեալ ․
ձայն քաղցրանուագ որ 'ի նմանէ հնչէր ։
Գեղեցիկ պատմուճանաւըն զարդարեալ էր ,
'ի կապուտոյ, 'ի ծիրանոյ, 'ի բեհեզոյ, 'ի յորդանէ ։
Գօտին արծաթափայլ ոսկէտուն ,
կամարակապ յականց , յականց շափիւղայ ,
մանրամասին յօրինուածով պճնեալ ։
Անձինն 'ի շարժել մարգարտափայլ գեղով ․
ոտիցն 'ի գնալ շողն 'ի կաթել առնոյր ։
Այն թագաւորին , այն նորածին փրկչին ․
զքեզ պսակողին փառք յաւիտեանս ․ ամէն ։

ՑՈՐԴՈՐԱԿ

Սեաւ եմ գեղեցիկ դուստր Եւայի Երուսաղէմ.
աՀա նա Հարսն իմ ցանկալի,
սիրով կապեալ ընդ փեսային։
Նըման է եղբօրորդին իմ այծեմանց որթուց եղանց.
աՀա նա ձայն եղբօրորդւոյն
խանդաղատեալ սիրով լցեալ։
Ե՛կ իմ սիրելի, էկ մերձաւոր
Հարսն 'ի մայրեաց Լիբանանէ.
աՀա նա խայտայր, խնծորով զիս պատեցէք
տարեալ մուծէք 'ի տուն գինւոյ։
Աչք իւր աղաւնոյ,
թև լայն կարմիր մանեակ ոսկւոյ.
աՀա նա լեառըն կընդրկի,
Հոտ նարդոսի և զըմըռսի։
Գեղ էր գովելի
մանուկ անՀաս անժամանակ.
աՀա նա լեառըն դիտարան,
շուշան Հովտաց ծաղիկ դաշտաց։
Դասք մարգարէիցն
երգեն 'ի յայն բլրին վերոյ.
աՀա նա լեառըն շուշանի,
Հոտն իւր վարդի կինամոնի։
Որդի՛ք նոր Սիոնի
ելէք տեսէք 'ի Բեթղահէմ.
աՀա ելէք դուք 'ի յայրին,
երկի՛ր'պագէք Թագաւորին։
Ընդ Հովիւսն երգեցէք,
և ընդ մոգուցն երկըրպագէք.
աՀա զոսկին Թագաւորին,
զխունկն Աստուծոյ Հօր միայնոյ՝
Որում փառք և գոՀութիւն
և Հանապազ փառատրութիւն.
յաւիտեանս յաւիտենից
Քրիստոս օրՀնեալ 'ի Համայնից

ՏԱՂ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ

Աւետիս մեծ խորհրդոյ,
 խորհուրդ ծածկեալ մեզ յայտնեցաւ.
Աւետիս, լոյս հօր ծագեալ
 ՚ի ծոցածին յէութենէ.
Աւետիս, յայտնեալ Աստուած
 ՚ի հողեղէն գոյացութիւնս ։
Աւետիս, առաքեցաւ
 հրեշտակապետըն Գաբրիէլ,
Աւետիս տայր սրբուհւոյն,
 դստեր Դաւթի թագաւորին,
Աւետիս քեզ տիրամայր
 բերկրեալդ ուրախ լեր, տէր ընդ քեզ,
Աւետիս քեզ տիրամայր
 սրովբէանման քրովբէաթոռ,
 հուպ երրակին լոյս գերաղանց,
 լուսոյն արփի վեհինաճեմ.
 սեռիցն ընթաց բիւրուցն իջեալ,
 շողշողենի փողփողենէջ,
 մանրահեղեղ դաղտնի շաւիղ
 անծանօթի ճանապարհին ։
Աւետիս քեզ տիրամայր
 կոյս Մարիամ տաճար բանին.
Աւետիս տուք Ադամայ,
 այսօր լուծան անէծք մեղացն.
Աւետիս նահապետացն,
 ահա տեսին ում ցանկային.
Աւետիս մարգարէիցն,
 այսօր եղև լրումն օրինացն.
Աւետիս քեզ Բեթղահէմ
 երկիրդ Յուդայ տունդ Եփրաթայ ։
Աւետիս ծառոց ծաղկանց
 բողբոջախիտ խիտասաղարթ
 գոյն գեղեցիկ պտղինաւէտ
 ակնահաճոյ համ քաղցրունակ,
 հոտ բուրազուարթ փունջ խուռներամ
 ծայրից վարդից փթթինազարդ

թերթ տարածեալ ոսկէճաճանչ
տերեւախիտ կանաչացեալ։
Աւետիս, երկրպագէք
մեծ կարապետըն Յովաննէս,
Աւետիս, թառնայր 'ի գիրկս
Եղիսաբէթ մայրըն Յովաննու,
Աւետիս տայր Յովաննէս
յորդ աղբերաց հոյլ վտակաց
ջուր մանուածոյ ծիծաղ ծաւալ,
կարկաջահոս ուխինահոս,
ծայթինասէր մանուածաւալ
շրջանապտոյտ մանր աւազին.
հոլով լորոց մէտ մէտ զուգին
վայր վեր անէջ վեր վայր 'ի վեր՝
փուլթան 'ի ջուրս Յորդանանու.
Աւետիս քեզ Յորդանան,
Քրիստոս 'ի քեզ գայ մկրտիլ։
Աւետիս քեզ Յովաննէս
ձայն բարբառոյ յանապատէ։
Աւետիս ինձ Յովաննու՝
ձեռն իմ ըզտէրըն մկրտէ։
Աւետիս հրաւիրողիս
զհարսըն մաքուր սուրբ փեսային։
Աւետեաց եմ կոչնատէրս՝
մի հրաժարիք 'ի հարսանեացս։
Աւետիս Յորդանանու
Ահերմոնի և Սանիրայ,
լերինաթինդ խոր վէմ 'ի վեր
ծըփին 'ի նոյն շտապ յորձանից,
հրակոծ լերանց անձկին 'ի տապ,
բոցն 'ի ծաւալ ծով խոր հերձաւ
ճապաղ ճեպով դարձ նոյն 'ի դարձ,
խաղայր փուլթով 'ի տեսանել։
Աւետիս տիեզերաց,
այսօր հնչեաց ձայն 'ի բարձանց.
Աւետիս որդւոց մարդկան,
այսօր որդին գայ մկրտիլ.
Աւետիս հողեղինաց,
տեսաք զհոգին աղաւնակերպ,

Աւետիս, յայտնեալ այսօր
խորհուրդ սրբոյ Երրորդութեն.
Աւետիս, միշտ երգեսցուք
Քրիստոս օրհնեալ ես յաւիտեան։

ՏԱՂ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Փառըք Քրիստոսի ամենազօր յարութեան։
Սայլն այն իջանէր 'ի լեռնէն 'ի Մասեաց,
և 'ի վերայ նորա աթոռք են կարգեալ,
և 'ի վերայ նորա գահոյք ոսկեղէնք,
և 'ի վերայ նորա բեհեզք ծիրանիք,
և 'ի վերայ նորա որդի արքայի,
և յաջմէ նորա վեցթևեան սերովբէքն,
յահեկէ նորա բազմաչեայ քերովբէքն,
առաջի նորա մանկունք գեղեցիկ,
'ի գիրկս նոցա խաչն տէրունական,
'ի ձեռին նոցա սաղմոսարան և քնար.
որք երգէին և ասէին,
Փառըք Քրիստոսի ամենազօր յարութեան։
Ածեալ են ածեալ զսայլիկն,
ածեալ են կացուցեալ.
և ահա չշարժէր սայլիկն այն՝
և ահա չխաղայր անիւն այն։
Եթէ հարիւր բարդ խոլորձան, վեց կորընկան,
մին մանուշակ խրձադիզեալ.
'ի Մասեաց յաջ կողմանէն
սայլիկն ածեալ են կացուցեալ
և ահա չշարժէր սայլիկն այն,
և ահա չխաղայր անիւն այն։
Եթէ սամիքն են արծաթի, լուծն էր ոսկի,
և սամոտիքն ապրիշիմի.
փոկեր շարած շարանման հոյլ մարգարիտ.
և ահա չշարժէր սայլիկն այն
և ահա չխաղայր անիւն այն։
Այն ճորտն ճոխ էր և ճապուկ
ուռամիջակ հաստաբազուկ
լայնաթիկունք խարտիշագեղ ահեղագոչ.
նա ձայն ածէր եզն ամոլին

կանչիւն առնէր աթոռակին։
Եթէ եղինքն էն սաթ ու սպիտակ
ծաղկախայտուցք արագաքայլք ընթացականք,
եղջեւրն ամէն խաչանման,
և մազն ամէն հոյլ մարգարիտ.
և ահա շարժէր սայլիկն այն
և ահա խաղայր անիւն այն։
Ի յառեղէն առեալ շարժումն կուրծն սայլին
նա ձայն ածէր եզն ամոլին։
Սայլն 'ի Սինեայ երկրորդ օրէնքն էր Մովսէսի.
Եւ այն հարիւր բարդ խոլորձանն՝
այն Նահապետքն էն մարգարէք.
Եւ այն վեց բարդ կորընկանն՝
վեցօրեայ գործքն Աստուծոյ.
Եւ այն մին մանուշակ՝
միաւորեալ Երրորդութիւնն։
Եւ այն մանուկ խարտիշագեղն՝
այն Յովհաննէսն էր մկրտիչն.
Եւ այն չորս կուրծըն սայլին՝
աւետարանն էր Քրիստոսին։
Ի գիւղ գայր 'ի գիւղ սայլիկն 'ի գիւղ
'ի Մասեաց յաջ կողմանէն՝
սայլիկն 'ի գիւղ գայր 'ի գիւղ
և ճռընչալով գայր մտանէր յԵրուսաղէմ,
և որդիք Նոր Սիոնի Նոր երգէին զայս ասելով,
Փառըք Քրիստոսի. Այսօր արձակեցաք։

ՄԵՂԵԴԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ես ձայն զառիւծուն ասեմ՝
որ գոչէր 'ի քառաթևին,
Ի քառաթևին գոչէր,
ձայն առնէր 'ի սանդարամետսն։
Սանդարամետն այն 'ի դող եղեալ
սասանէր 'ի ձայնէն ահեղ։
Ահեղ ձայնս որ ես լուայ՝
սա քակէ զամուրս որ ունիմ,
Զամուրս իմ քակել կամի,
գերնըլոցն առնել գերեդարձ։

Գերեացն երանի ասեմ՝
որ եղեն 'ի յառն առիւծուն ,
'Ի յառն առիւծուն եղեն՝
այլ չունին ակն տանջելոյ ,
Ակն տանջելոյ չունին՝
ակն ունին անանց պսակին ,
Պսակ բոլորեալ առնուն
յառիւծէն յանմահ արքայէն .
Փառք փրկողին ասեմ՝
որ փրկեաց զգերեալսն 'ի բանտին ։

ՄԵՂԵԴԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Հաւուն հաւուն արթնացեալ ,
դիտելով զհեթանոսս՝
Ձայներ ձայներ տատրակին
սիրամանունդ սիրելոյն .
Դարձիր դարձիր սոմնացի
ընդ վիմին հովանեաւ .
Ե՛կ հարսնուհիդ 'ի լերանց ընծուց
'ի դաշտաց այծեմանց .
Եկեալ եկեալ տաղաւարի
յԵփրայիմ Բեթելին ։
Ելեալ ելեալ յասպարէզս
'ի յայգին Կեդրոնի ։
Հնձան կոխելով
գոյն 'ի գոյն բոսորի ։
Արկեալ փայտ 'ի հաց ,
ըզզենլիս իւր զենեալ ։
Խառնել 'ի գինի
զխառնելիս անուշից ։

ՏԱՂ ԳԱԼՍՏԵԱՆ ՀՈԳՒՈՅՆ

Յանկարծահնչեաց հայրաշարժ բղխումն
հրահոսավտակ բոցաշաւեղ եռանդն .
որոյ դրանդն 'ի յերկնից հողմահնչեաց
բոց 'ի բոցատիպ խուռնամանուած լեզուաց ։
'Ի ձայն բիւրակերպ օդինատիպ ըռումն

աւետաքարոզ տրտմականաց դասուց
պետրոսեան երամ հրաւիրողակ բարեաց։
Հրով մաքրողին վերառաքեմք
իննաբար երգ 'ի նա մէտ.
եւթնադի շնորհաց հոգւոյն սրբոյ՝
հոգի հօր, ելումըն նոյնատիպ դիմաց։
Հոգի Աստուծոյ,
հոգի զօրութե, հոգի հեզութեան,
հոգի գիտութեան, իմաստութե,
հոգի խորհրդոյ և հանճարոյ։
Մի իմոյ և զիս մի՛ դատապարտեալ
զքո ձեռին շինեալ տաճարս.
յիս օթեվանեա, քո կամելդ գործ է կատարեալ։
Կամեցող բարեաց
բարեգործեա յիս 'ի բազմամեղս.
երգել երգենից պատիւ միշտ էականիդ
կամաւ քո և զիս վերնորոգեա 'ի փառս։

ՏԱՂ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻՆ

Գոհար վարդն վառ առեալ
'ի վեհից վարսիցն արփենից։
'Ի վեր 'ի վերայ վարսից
ծաւալէր ծաղիկ ծովային։
'Ի համատարած ծովէն
պղպջէր գոյնն այն ծաղկին,
Երփին երփնունակ ծաղկին
շողշողէր պտուղն 'ի ճղին։
Որքում վակասիր պտուղն
սնանէր խուռն տերևով.
Տերևն տաւիղ տուողին
զոր երգէր Դաւիթ հրաշալին։
'Ի փունջ խուռներամ վարդից
գոյնըզգոյն ծաղկունք ծաղկեցան։
Այդ սօս ու տօսախ ծառերդ
վարդագոյն ոստս արձակեցին։
Այդ նոճ ու բողբոջ արօսդ,
զարդ առեալ վարդն շուշանին.

Շուշանն շողէր յովտին
շողշողէր դէմ արեգականն,
Այն հիւսիսային հաւէն,
հով հարեալ գոհար շուշանին,
Յայն հարաւային լեռնէն,
քաղցր օդով ցօղէր շուշանին,
Շուշանն շաղով լցեալ
Շող շաղով և շար մարգարտով,
Ծաղկունքդ ամէն շաղ առին,
շաղն յամպէն ամպն յարեգակնէն,
Աստեղքն ամէն շուրջ առին,
դէմ լուսնին գունդ գունդ բոլորին,
Գունդ գունդ խաչաձև գնդակ,
յօրինուած երկնից շուրջանակ ։
Փառք հօր և որդւոյն յաւէտ
սուրբ հոգւոյն այժմ և յաւիտեանս ։

ՏԱՂ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Երկինքն 'ի յերկիրս և երկիրս 'ի յերկինքն,
Վայրէջք 'ի խոնարհ, և վերելք 'ի բարձունս ·
Երկին նոր երկին լոյս արփազարդեալ,
Վերին աւետիքն 'ի յերկիր ծաւալին ·
Գուշակք 'ի յէից եւթնատես միակին,
Խորհուրդն եթերեան նոյն 'ի թևս հողմոց ·
Ծանոյց տեսանողն 'ի յերկուց թռուցելոցն,
Հարսինըք կանայք արծուաթռիչք սրընթացք,
Եւ հողմք 'ի չորից վեր 'ի յօդս ամբառնին,
Եւ յայն քառադեան գետն վտակ բղխենայր
Հոսէր իջանէր անդր 'ի ծովն առաջին,
Խաղայր ծաւալէր անդր 'ի ծովն որ յետոյ ։
Ծովուն առաջնոյ անդր երամք աղաւնեաց,
Ծովով երկրորդի ձագք արեամբ թաթաւին ·
Ծաւալ ծով 'ի ծաղ քաղցր օդով շարժենայր,
Շարժէր սաբայեան 'ի կղզիս կնդրկի ·
Աճեակ շափիղայ տեառն յայգին Կեդրոնի ·
'Ի խաղս գետոյ հրով վառեալ բուրաստան,
Եւ անդ մակաղին երամակքն Գեբայ,
Նոճիւ սարդենայ փառք պատիւ Կարմեղայ ։

ՏԱՂ ՍՐԲՈՑ ՔԱՌԱՍՆԻՑՆ

Գունդք սուրբ վկայից 'ի սոսկալի պատերազմին,
հանդիսաւորեալ հասին 'ի գլուխ ասպարիսին:
Ռոպէից պաշտօն բարենշան երանութեան,
բանաւոր զէնմունք ողջակիզեալք աստուածուն:
'Ի կատարածին անտիրական յօժարութեամբ
ահագնակոչկոծ 'ի չարչարանսըն համբերեալ:
Գուն մահու գործել սաստկակսկիծ քրտնակայլակն,
խառնեն զարտասուս ը՟ վարդագոյն արեան իւրեանց:
Ողորմ աղետիւ կողկողագին պաղատանօք
մաղթանօք խնդրեն ըղտանջանացըն յաւելուած:
Ռաբունիք բարիք անհաւասար երկրաւորաց,
բոսորերանգեան վայելչութ՟ արիացեալք:
'Ի կիրըս մարմնոյ 'ի կենակից մեր բնութենէս,
ելին 'ի յերկինս խառնեալ 'ի զօրս երկնաւորացն.
Երեւելապէս յայտնի քարոզք տիեզերաց,
տօնըք հրեշտակաց 'ի մատենի կենաց գրեալ:.
Երանաւետեալք անդ 'ի վերինն Երուսաղէմ,
տեսլեամբ զուարճանայք արարողին տիեզերաց.
Ռախճանք պերճականք տրունական մարմնոյն սկսել.
աստեղք աշխարհի 'ի բարձրութս՟ երկնից տեսեալք.
Գոհաբանութի՟ արարողին, անմահութին
նախընթացողին, միշտ խըրախոյս նահատակաց:

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆԻ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

ԳՐԻԳՈՐԻ

ՆԻՒՍԱՑՒՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

ՀՐԱՄԱՆՔ ա՟ծասէր թագաւորութե՟դ, ո՛վ տէր արքայ, բուռն և աւելի էր քան զկար մեր. զի այդպիսի խնդիր, մեկնել զերգ երգոց՝ այնոցիկ էր, որ ըստ Սողոմոնին է հոգւով։ Զի եթէ Նիւսացին Գրիգոր, որ կատարեալ վարդապետ էր և հոգիաբնակ, ՚ի բուռն կատարմանէ մեկնութե՟ն այսմ գրոցս վերջացեալ գտանի, ո՞րչափ ևս առաւել ես, որ ամենայնիւ տգէտ եմ և ունայն ՚ի հոգւոյն շնորհաց, ո՞չ կարացից հետևել մտացն ասացելոց ՚ի սողոմոնեան հոգւոյն։ Մանաւանդ զի չէ՛ փոքր դատապարտութիւն և պատիժք՝ զբանս սրբոց գրոց օտար մեկնութե՟ք աղաւաղեալ՝ վասն ոչ տգէտ երևելոյ, և փառամոլ հպարտութե՟բ՝ զոչէսն իբրև զճշմարիտ ցուցանել։ Բայց զի հրաման ունիմք հնազանդ լինել թագաւորաց հրամանաց՝, յանդգնիմ ասել զիմ տկար մտացս հասողութի՟ն. յուսացեալ ՚ի հոգին սբ՟, զնորայն կատարելով հրամանն՝, որ ասաց, թէ հպատակ կացէք թագաւորաց։

Արդ նախ առաջին՝ խնդացի ընդ այս, որ այսպիսի միտս երևեցուցեր առ ՚ի քննել զգիրս, և հոգտանել ուսմանց, որ է գուշակ երկիւղի ա՟ծ, և օտարանալոյ ՚ի պիղծ հոգւոց և ՚ի վայրապար քննութե՟ց և ՚ի մեղսասէր բարուց, և այնմ երանութե՟ց մօտաւորիլ, որ մարգարէն ասէ, թէ «Երանեալ է այր՝ որ ոչ գնաց ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց»։ և որ զկնի գայ։ Որ և սակաւ ինչ յառաջ երթեալ՝ ասէ,

« Այլ յօրէնս տն խորհեսցի նա 'ի տուէ և 'ի գիշերի »: Ապա զհատուցումն խորհելոյն զօրէնս տն 'ի վերայ բերեալ ասէ, թէ « Եղիցի նա որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց »: Որ որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց, անթարշամ է, նոյնպէս և որ զպատուիրանս այ քննէ, և այնմ հոգ տանի 'ի տուէ և 'ի գիշերի, այնպէս անթարշամ մնայ յայսմ 'ի կեանս. և զամենայն զոր ինչ առնէ, յաջողէ նմա ած: Որպէս Պաւղոսին իսկ յաջողեցաւ. զի այր թագաւոր էր, և այնչափ մեծ թագաւորն զպատերազմաց և զամենայն պիտոյից մարմնոյ հոգս առ ոտն հարեալ, զայսմ ևեթ խորհէր. վասն որոյ անպարտելի մնաց 'ի թշնամեաց: Նոյնպէս և 'ի Սողոմոնէ տեսանէք, թէ քանի՛ տիեզերակալ թագաւոր էր. բայց հանապազորդեան հոգք այն էր նորա, զոր ընթեռնուլդ էք. և այլ ևս այնչափ գրեան, զոր և աշխարհս չէր բաւական 'ի բառնալ՝ եթէ մնացեալ էին գրեանն. բայց զի չէր աշխարհ արժանի, և չպիտէր որ ուսանէին մարդիկ, զայնպիսի անչափ գիտութիւն եբարձ ած յերկրէ. զի զամենայն ինչ 'ի գիտութիւն էր բերեալ, որ ինչ արարեալք էին այ 'ի վերայ երկրի. և եթէ չէր գլորեալ, այլ ևս մեծաց շնորհաց էր հասեալ: Արդ ընդ այնպիսիսն պարտ է նախանձել թագաւորաց, և անյագաբար ուսանել զօրէնս տն: Բայց այժմ կացցէ այդ, զի 'ի սկիզբն մեկնութեան գրոցս մխեսցուք:

Արդ նախ զայս արժան է ասել, թէ զինչ մեկնի Երգ երգոց. և այսու զանբաւ պատուականութիւն նորա ուսանել: Երգ երգոցդ է օրհնութիւն օրհնութեց: Որպէս և մեք սովոր եմք խորանին սրբութիւն, ուր սեղանն ըբ կայանայ, սրբութիւնք սրբութեանց կոչել. որպէս ասէ իսկ առաքեալ: Այսինքն՝ եթէ եկեղեցին է սրբութիւն, և խորանն ըբ՝ կրկին սուրբ և առաւել ըբ: Նոյնպէս և նա ամենայն երգոց օրհնութեց գեր 'ի վերոյ է. որպէս և 'ի նորումն աւետարանն՝ ըբ և պատուական կոչի քան զայլ գիրս. նոյնպէս և նա քան զհինսն: Վաղագս որոյ իմանալի է՝ թէ ձայնիւ երգէին 'ի տաճարին, առաւել ևս յանգութբ, և մարգարէական հոգւով քան զգա-

թեան սաղմոսն. զի անձառ է խորհուրդն՝ որ 'ի յայն սարսափելի բանսն ծածկեալ է ։ Եւ ոչ կարէ ոք 'ի մարմնեղինաց իմանալ, բայց եթէ որք ըստ Պաւղոսին են հոգւով, որ յերրորդ երկինս ել, և զանձառ բանսն լուաւ. զոր ոչ էր կար մարդոյ խօսել ։ Վասն զի ոչ տևէ լսելիքս այս ո̃յ խորհրդոցն լսելութեան, որպէս և ոչ աչքս այս տեսութե̃ն ո̃յ ։

Արդ զանձառելին կամեցեալ պատմել Սողոմոնի՝ 'ի մարմնաւոր իրս առակեաց. այսինքն 'ի փեսայ և 'ի հարսն, յեղբօրորդի և յօրիորդ, 'ի դուստր և յաղաւնի, 'ի ստինս և 'ի տաչխս, և յեւղ թափեալ, 'ի խնծոր, յայծեամն, 'ի Սողովմոն, 'ի թագաւոր, 'ի քաղաքն Երուսաղէմ, 'ի պարտէզ, և որ այսպիսիք ցանկալի աչաց հայելոյ, և լսելեաց ախորժելիք, և մտաց փափաքելիք ։ Զի որպէս ծնողք տղայոց՝ զպատուական իրս 'ի բարետեսակ ամանի ծածկեն, զի նոցա արտաքոյ տեսեալն ցանկալի թուին քան զոր 'ի ներքս եղեալ գանձն, զի այնու յորդորեսցին և զգուշութե̃ պահպանութեան որ 'ի ներքս ։ Նա և եւղ անոյշ և մեծագնի, որպէս նարդոսն՝ որ սա խսկ յինչէ, ամանիւ ամփոփի. այլ և հոտ անոյշ ոչ 'ի բացի մարթի մնալ, որպէս և տ̃րն 'ի սրբում աւետարանին ասէ, թէ « Մի արկանէք ըզմարգարիտ ձեր առաջի խոզաց ». այսինքն, թէ մի տայք տկար լսելեաց զանձառելին. նոյն հոգի ուսոյց Սողոմոնի՝ մի յայտնապէս սփռել զորս ետես հոգւով լուսոյն. և մի ամենևին թագուցանել զխորհուրդ եկեղեցւոյ, և զփրկութի̃, և զՔ̃ի մարմնանալն, և զամենայն ինչ զոր կրեաց վասն մարդկան սիրոյ, և զմահն, և զյարութի̃ն, և զմիւսանգամ գալուստն, և զոր ինչ անդ կայ պահի պարգևք սրբոց՝ անիմանալիք, և զտռփումն սիրոյ սրբոցն որ առ Ք̃ս, որ արեամբ և մահու չափ կրեցին յանձինս, սիրելով զՔ̃ս, որպէս և նա զմեզ. որ վասն զիւր զանբաւ սէրն յայտ ածելոյ մեզ՝ հարկեցաւ մարմին զգենուլ, և դարձեալ՝ զո̃բ արիւնն հեղուլ վասն մեր ։ Որ կարողն էր իշխանաբար փրկել զմեզ 'ի սատանայական բռնութե̃ց իբրև զա̃ծ, զայն իրաւամբք արար, և զնա բռնութե̃ կապեաց ։ Նա և զայն հանդարտու-

թ՟բ գործեաց, և ո՛չ տէրութ՟բ ։ Զի իւրաւամբք փըր- կեսցի գերութիւն նորա և ողորմութ՟բ, որ է այս- ինքն զմահն՝ զոր ըստ իւրաւանց դատեաց զմեզ 'ի հող դառնալ վասն անարգելոյ զպատուիրանն՝ որ վասն պտղոյն չուտելոյ, և զարդար դատն՝ առանց իւրաւանց ո՛չ եբարձ՝ որ ունէին իշխանութ՟ի ։ Այլ ինքն զադամեան զգեցաւ մարմին, և զմահ նորա յինքն առ, և իւրաւամբք փրկեաց ։ Նա և ընդ իւրա- ւունսն զողորմութիւն խառնեաց, և ընդ ողորմու- թիւնն՝ զիրաւունսն. և այսու ամենայնիւ եցոյց զան- պատմելի սէրն՝ որ առ մեզ ։ Զայս ամենայն պատ- մէ Սուրբ երգոյն, և զեկեղեցւոյ պայծառազարդու- թ՟ի խաչիւն և սեղանոյն, մարմնով և արեամբն տ՟ն, ն՟բ աւազանաւն և իւղովն սրբով, հին և նոր կտա- կարանօք, առաքելովք և մարգարէիւք և վար- դապետօք, քահանայականօք և ճգնաւորականօք, կուսանօք և մարտիրոսօք, քրիստոնեայ թագաւո- րօք, և բովանդակ ամբիծ ժողովրդօք, որ յեկեղեց- ւոջ էր տնկելոց. և զայնպիսի պարգևսն, և զանքըն- նելի, և որ այլն ևս սոյնպիսիք անճառ պարգևք, որ առակաւոր բանիւս եցոյց մեզ ։ Այլ և նա ճշմար- տապէս ո՛չ ծանեաւ զբովանդակն, և ոչ ծանուցանել մարթաց. և ո՛չ զոր ինքն գիտաց, մեզ յայտնի յայտ եբեր, այլ առակաւ ։

Ապա եթէ հարցանէ ոք, թէ զխա՞րդ 'ի հարսն և 'ի փեսայ առակեաց. և զխա՞րդ մարթի զա՟յ խոր- հուրդն մարմնաւոր ցանկութ՟բ նշանակել, և զանչափ սէրն ա՟յ՝ ախտի սիրով օրինակաւ 'ի յայտ բերել ։ Նախ՝ արժան է զցանկասէր բարս մեր աւաղել. որ այնչափ օտարացեալ եմք յա՟յ խորհրդոյն, որ այս ան- ասնական ցանկութ՟բ հարկեցաւ հոգին ն՟բ 'ի ձեռն Սողոմոնի պատմել մեզ զանտանելիսն ։ Այսպիսի իրաց աղագաւ և երանելի վարդապետն տիեզերաց Յոհան վարի բանիւ[1], թէ այնպիսի սրբական վարս պիտոյանայր մեզ ստանալ, որ գիրս ո՛չ պիտոյ էր. որպէս Նոյին, և Աբրահամու և նորին որդւոց և թոռանց. որպէս Յովբայն, և Մովսէսին, և առա-

[1] Մէկն. Մատթ. Ճռ. ա ։

քելոյն . որ փոխանակ գրոյ 'ի սիրտս նոցա բնակէր, և ուսուցանէր, և 'ի տախտակս սրտին գրէր, և ոչ 'ի գիրս ։ Արդ նոյնպէս պարտ էր լուսաւոր և հրեշտակային սիրտ ստանալ, որ ոչ պիտոյանայր մեզ այնպիսի առակ ցուցակի՝ 'ի հարսն և 'ի փեսայ կերպարանել զխորհուրդս Ք͞սի և եկեղեցւոյ, և որ յերկինս են անիմանալի բարութիւնքն ։ Արդ քանզի զայնպիսի պատիւ կորուսաք, և զայնպիսի աչս կուրացուցաք, ձ͞ն առեալ յերկրորդն դիմեսցուք, և 'ի ձեռն մարմնաւորացս տեսցուք զհոգևորսն . որպէս և պատմէ Սողոմոն՝ ընկալեալ զշնորհս հոգւոյն ս͞բյ ։ Նա և սուրբ ամուսնութի͞ւն և սէր փեսայի ընդ հարսին և հարսին ընդ փեսայի, որ ազատ լինի 'ի պիղծ խառնից, չէ օտար 'ի հոգւոյն շնորհաց, որով և խորհուրդն 'ի Ք͞ս և յեկեղեցի աւարտի, ըստ առաքելոյն, թէ " Խորհուրդս այս մեծ է . բայց ես ասեմ 'ի Ք͞ս և յեկեղեցի „ . վկայելով Սողոմոնի բանիցն ։ Արդ որ զսուրբ ամուսնութի͞ւն պղծէ պիղծ խառնակութե͞մբ և չար գործովք, զեկեղեցւոյ խորհուրդ պղծէ, և զՔ͞ս անարգէ, որ այնմ օրինակն է ։

Բայց մեք դեռ զառաջին եղեալ խորհուրդս մեկնեսցուք, և ցուցցուք, թէ որչափ սէր ունի ա͞ծ առ մարդիկ . այնպէս, որպէս փեսայ ընդ հարսին . որպէս ասէ Եսայի, թէ " Որպէս ուրախ լինի փեսայ առ հարսին, այնպէս ուրախ լինի տ͞ր 'ի քեզ „ ։ Զոր և Դաւիթ իսկ ասէ յողբսն Յովնաթանու, թէ " Նեղում ցաւ է սէր քո ինձ քան զսէր կանանց „ ։ Արդ չիք յերկրի պատուականագոյն և առաւել քան զսէր առն և կնոջ ։ Ապա եթէ ոմանց ոչ շատ կարծի և կարևոր, յաղագս այնր չթուի՝ զի ոչ սրբութեամբ լինի՝ եկեալ յամուսնութիւնն . և ոչ սրբութեամբ իցէ պահեալ զկուսութիւնն, այլ անառակ պղծութեամբքն իւրովք փախուցեալ իցէ յինքենէ զշնորհս հոգւոյն ։ Իսկ որ անբիծ և անարատ գայ 'ի ս͞բ յամուսնութի͞ւն, և անճառ սիրով սրբով հոգւոյն ս͞բյ իցեն միաւորեալ ընդ միմեանս, այն օրհնութի͞ւն օրհնին, որով Ադամն և Եւայն օրհնեալ միաւորեցան ։ Նա՝ որ նոյնպիսի սիրով և

օրհնութ՟ք լինելին միաւորեալ, 'ի վերայ իւրերաց առեամբ չափ մեռանելին ։ Նա ևս և վասն ընտանեաց սիրոյ բազումք 'ի Ք՟սէ անկան և ուրացան 'ի հալածանաց ժամանակին ։ Այլ և Ադամ ևս 'ի դրախտէն և 'ի լուսեղէն փառացն՝ յաղագս կնոջն սիրոյ մերժեցաւ, և արտաքս անկաւ. և ոչ վասն ա՟ծ լինելոյ, այլ 'ի նորա սիրոյն ծանր համարեցաւ քակիլ ։ Որ գիտէր ճշմարտապէս՝ թէ պատժելոց էր ինքն յա՟յ. զի ոչ էր անգէտ, այլ լի մարգարէական հոգւով. և զի դեռ չէր ևս 'ի շնորհաց հոգւոյն անկեալ. վասն զի չէր անցեալ զպատուիրանաւն ։ Նա և յետ ուտելոյն զպտուղն ոչ 'ի սպառ կորոյս զհոգին. այլ որպէս մինչ 'ի դրախտին էր, հոգւով սրբով ծանեաւ զամենայն կենդանեաց զբարս, և յածելն ա՟յ զնոսա առ Ադամ՝ ըստ իւրաքանչիւր բարուց և բնութ՟էց կարգեաց զմի մի անուանս նոցա ։ Եւ 'ի ննջելն իւրում յորում ստեղծաւ Եւայ, և յածել զնա առ նա՝ մարգարէութ՟ք ասաց, թէ « Այս այժմ ոսկր յոսկերաց իմոց ». և զորդէծնութեան աճումն որ 'ի կնոջէն, և թողուլ զհայր և զմայր, և երթալ զհետ կնոջ, և լինել մարմին մի ։ Նա և յետ ուտելոյն 'ի պտղոյն՝ գիտաց մարգարէութ՟ք զփրկութիւնն մեր՝ զոր 'ի ձեռն կնոջն էր լինելոց, այսինքն 'ի ձեռն ս՟բ ա՟ծածնին. վասն որոյ և կեանս կոչեաց զկինն. ապա թէ ոչ այդպէս, զիա՞րդ կոչէր զնա կեանս, որ ամենայն ծննդոց Ադամայ՝ մահու պատճառն եղև ։ Նա և որպէս ասէ ս՟բ Լուսաւորիչն, թէ [1] « Ո՜ այս ասելով՝ զամենայն որ մինչ 'ի կատարած գործք լինելոց էր յերկրի, և 'ի ձեռն Ք՟սի զփրկութիւնն՝ գիտաց նա »։ Արդ եթէ մինչ 'ի փառաց անտի անկեալ էր, զմարգարէութ՟ն ունէր հոգի, ո՞րչափ ևս առաւել մինչդեռ 'ի փառսն էր. այո՝ և առաւել ևս ունէր ։ Արդ յայտ իսկ է, որպէս առաքեալ ասէ, թէ Ադամ ոչ պատրեցաւ, յօձին սուտ խոստումն, որ սատանայիւ, այլ կինն պատրեցաւ և յանցեաւ. և Ադամ յաղագս ոչ բաժանելոյ 'ի կնոջէն եկեր զպտուղն և սիրելոյ զնա, այլ ոչ վասն ա՟ծանալոյ՝ որ-

[1] Ագաթ ։

պէս կլինի ։ Նա և այժմ իսկ յաղագս սիրելոյ զկանայս՝ մեծարեն արք զկանանց խրատս և զչար կամս նոցա կարի յոյժ գիտեն, թէ չէ պատշաճ, այլ ՚ի սիրոյն հարկին առնել ։ Արդ զայս գիտացեալ Սողոմոնի՝ կարևոր սէր ՚ի մարդումս քան զամենայն սէր, և առակեաց ՚ի Քի սէր և յեկեղեցւոյ առ միմեանս ։ Այլ ոչ եթէ այսու միայն կշռի սէրն նոյ · զի որչափ ընդ ած և ընդ մարդիկ է առաւելութի, նոյնչափ սիրոյն գերազանցութի քան զամուսնութեան ։ Բայց որ զգիրքս զայս ընթեռնու, պէտս ունի մաքրել և զխորհուրդս յամենայն մարմնաւոր ամուսնական մտածութեց, և ապա մխիլ ՚ի լսելութի ։ Զի այս գիրքս լեառն է Քորէբ, ուր ած բնակեաց · և որպէս անդ յորժամ զազան մերձենայր ՚ի լեառն, քարկոծ լինէր, նոյնպէս և որ զազանաբարոյ մտօք մերձենայ յերևելի բանս գրոցս այսորիկ, զնոյն կրէ զկիրս ։ Վասն որոյ արտաքոյ ամենայն խորհրդոց մարմնեղինաց պարտիմք լինել, խնլով զաչս մարմնոյ, և բանալ զհոգւոյն · զի կարասցուք նման Մովսիսի՝ յածաբնակ յայս ելանել իմանալի լեառն և զ՚ի սմա ածային խորոցն զծածուկս ըստ կարի յայտ առնել ։ Որում առաջնորդ եղիցի հոգին սբ, յաւելլով ՚ի մեզ լեզու ասելոյ, և լողացդ միտս լսելոյ ։

ԵԿԼԵՍԻԱՍՏԵՍ

Այսինքն ժողովումն եկեղեցւոյ, որ բաժանեալ էր ՚ի սնոտի պաշտօնսն · զի եկեղեցի կոչի ժողովուրդն ։

« Գիտացի, թէ մարմին զօրացուցանէ զմանկութի » ։ Այսինքն, ծերացեալ մեղօք մանկութին Ադամայ՝ հոգւոյն սրբով ՚ի գիտութի եկն Սողոմոնի · այն մարմինն, զոր Քս զգենլոց էր ՚ի մէնջ ։ Դարձեալ, այնմ մարմնով մեր հնացեալ բնութիս զօրացեալ՝ ՚ի մանկութիւն դառնայ, զլուսեղէն զգենլով զպատմուճանն յորմէ մերկացաւն ։

» Բարձրացուսցէ ՚ի շտեմարանս մեր » ։ Ածէ ըզդրախտն և եթէ զերկինս իմանաս, երկրքին լոի,

յոր բարձրացուսցէ Տէր զխոնարհեալքս մեղօք։ Եւ եթէ հարցանէ ոք, եթէ ո՞ արար զայս փրկութիւն, լսէ· Թագաւորն մեր Տէր, „որ 'ի գահոյս իբրև արմաւ ոսկեղէն զմռսալից„։ Թագաւորեալ մարմին միաւորելովն ընդ Աստուծոյ բանին, „'Ի գահոյսն Աստուծոյ, արմաւ ոսկեղէն„, մաքուր 'ի մեղաց իբրև զոսկի, զաստուածութիւն գուշակէ՝ միացեալ ընդ մարմնոյն, այսինքն ընդ արմաւենւոյն։ Եւ թէ զիա՞րդ մարմինս մեր արմաւենի կոչեցաւ, վասն զի անբիծ 'ի մեղաց՝ նորայն մարմինն էր։ Զի եթէ Դաւիթ զարդարս իբրև զարմաւենի ծաղկեալ ասէ՝ վասն վայելչականութեան, քանզի աստուածացեալ մարմինն։ Եւ „զմռսալիցն„, զի զմեռելութիւն կրեաց։ Որում և բերաւ իսկ 'ի մոգուցն ընծայ ընդ երկուսն պատարագսն առ 'ի գուշակումն այսմ։ Թողում ասել, որ 'ի թաղմանն զմռսեցաւ։

„Դարձցի Թագաւորն անդրէն 'ի մանկութիւն„։ Այս բան զառաջին բանսն կրկնէ, որ ասացն, թէ „Մարմին զօրացուցանէ զմանկութիւն„։ Եւ զի Թագաւոր ևս կոչի մարդս՝ զի պատկեր Աստուծոյ արարաւ։ „Դարձցի Թագաւորն անդրէն 'ի մանկութիւն„։ Այսինքն՝ յառաջին փառսն, զոր 'ի դրախտին ունէր։

„Սիրելին 'ի սենեակ իւր„։ Որպէս յառաջաբանին՝ որ շտեմարան կոչեաց զարքայութիւնն, ուր շտեմարանելոյ իցէ զարդարսն, զնոյն աստ դարձեալ սենեակ անուանեաց։ Եւ սիրելի, վասն զի սիրեաց զմարդիկ առաւել քան զհրեշտակս· յաղագս որոյ սիրոյ և զմեր բնութիւնս զգեցաւ։

„Արդեցէ՛ք զսէրն„։ Այսինքն, թէ օրհնեցէ՛ք զայն սէրն, որ այնչափ սիրեաց, որ զայնչափ պարգևս դարձեալ շնորհեաց մեզ իւրով իսկ մահուամբն։

„Ես իսկ եմ 'ի սաղմոսարանին„։ Երկու իրս լսի բանս, թէ գրեալն 'ի սաղմոսարանին ես եմ զո ինչ արարի ուղղութիւնս փրկութեան և կրեցի, գրեալ է 'ի սաղմոսարանին։ Այլ և ես մի մի ոչ կամիմ բերել զվկայութիւնսն, զի 'ի համառօտն եմ 'ի փութալ։ Եւ երկրորդ, թէ կամի ոք երգել և օրհնել զիմ սէրն 'ի սաղմոսին, ես եմ որ ուսուցանեմ, թէ

որպէս պարտ է օրհնել ։ Այսմ և առաքեալ վկայէ, թէ " Ո՛ որ կամքն յաղօթս , որպէս արժան իցէ՝ ոչ գիտեմք . այլ ինքն հոգին բարեխօս լինի 'ի հեծութ̃ի անմռունչս ,, ։ Եթէ 'ի հեծութեամբ աղօթելն քո՝ հոգին Ս̃բ ուսուսցէ քեզ զբանս օրհնութ̃ե՝ անբարբառ անմռունչ ։

" Երգեցից ընդ ընկերս իմ ,, ։ Այսինքն ընդ հրեշտակս ։ Եւ թէ զիա՞րդ հրեշտակք ընկերք կոչին . մի՝ զի յարարչէն եմք գոյացեալ որպէս և նոքայն . և երկրորդ՝ զի ոչ էաք հեռի 'ի հրեշտակաց փառաց, այլ փոքր ինչ խոնարհ քան զհրեշտակս , որպէս և ասէ Դաւիթ ։

" Երգեսցուք և ուրախ լիցուք 'ի թագաւոր սիրելի ,, ։ Այսինքն, 'ի թագաւորն մեր Ք̃ս որ սիրեացն զմեզ , ուրախ լիցուք ընդ վերստին ստանալն զկորուսեալ փառսն . և երգեսցուք օրհնութ̃բ նմա ։

" Թէպէտ և ծածկեսցուք 'ի տեսլենէ ,, ։ Այսու յայտնէ , թէպէտ և անտես է ա̃ծ , զի մարմնաւորս ունիմք աչս , անտեսութեամբ օրհնեսցուք զնա ։

" Աչք մեր յըսնաւորք ,, ։ 'Ի համարս թուոց տասնն է կատարեալ և եթէ այլ թուէ , 'ի մին դառնայ , ասել՝ մետասան . և որ 'ի կարգին է . նա և ա̃ծաբան վկայէ այսմ[1] ։ Արդ որպէս 'ի միակսն , նոյնպէս և 'ի տասնեակսն տասն տասն հարիւր է . և հինգ տասն յիսունն . հարիւրն կատարեալ թիւ է որպէս զտասն . և յիսունն կէս թիւ որպէս զհինգն ։ Արդ զկէս աչս ունի մարդ , և ոչ զկատարեալ . այսինքն յըսնաւորք ։ Արդ զիա՞րդ կարէ տեսանել զծածկեալն 'ի տեսլենէ , այսինքն յըսնաւորէս ։ Նա և 'ի հարիւրաւորացն , այսինքն 'ի հրեշտակաց անտեսանելի է . թէպէտ և ոչ որպէս մեզ , այլ և ոչ կատարեալ ։

" Տ̃ր արար զքեզ և հաստատեաց զքեզ ,, ։ Նա արար զառաջինն , և նա դարձեալ հաստատեաց զանկեալն՝ 'ի նոյն փառսն ։

" Պատրաստեաց զքեզ յարգանդէ , գեղեցիկ 'ի կանայս մայր քո ,, ։ Արգանդ Ս̃բ աւազանն է . և մայր

1 Ճառ . է̃ . 'ի Պասքայն ։

Սիովն եկեղեցի կոչի · զի “ Սիովն ասի մայր · և մարդ ծնաւ 'ի նմա „ :

“ Ծնցի մարմին առ նոյն անխեղճ անաղտ յայլմէ տեսութենէ „ : Այսինքն 'ի հոգւոյն սրբոյ : Նա և առաքեալ ասէ , “ Ծնեալ վերստին՝ ոչ յապականացու սերմանէ , այլ յանապականացուէն , կենդանի և մշտնջենական բանիւն այ „ :

“ Զի այսպէս ունէր „ : Այսինքն թէ յառաջ այսպէս ունէին մարմին անխիղճ , անարատ , լուսաւոր , մինչև էր 'ի պտղոյն ճաշակեալ :

“ Նա կայր այս օրհնութիւնք օրհնութեանց „ : Այսու զԴաւթայ բանսն հօր իւրոյ բերէ վկայ , օրհնութիւն օրհնութեանց ասելով , թէ „ Տր ասաց ցիս որդի իմ ես դու , և ես այսօր ծնայ զքեզ „ :

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ

ՈՐ Է

ՍՈՂՈՄՈՆԻ։

Սողոմոն՝ խաղաղու՟ն թարգմանի, որով առակէ զՔ՟Ս․ զի նա է խաղաղու՟ն մեր, որպէս ասէ առաքեալ։ Երգ քանզի ծնաք նոր ծնունդ, աղաչեմք զծնօղն՝ մայրական սիրովն համբուրել զմեզ, մերձեցուցանել զբերանն ա՟ծային․ զի 'ի համբուրելն նորա զմեզ՝ արբցուք յայնմ բերանոյ զայն՝ որ ինքն ամենանբ բերանն ասաց․ „ Ով է ոք ծարաւի իցէ, եկեսցէ առ իս, և արբցէ„։ Յաղագս այնորիկ ասէ, թէ

“ Համբուրեսցէ զիս 'ի համբուրից բերանոյ իւրոյ„։ Նա և անառակ որդին գոլով մեք, համբուրիմք յերկնաւոր հօրէն, ըստ ասելոյ առակին յաւետարանն։ Երգ զսէրն՝ զոր սիրեաց զմեզ, առաւելուլ աղաչեմք՝ համբուրին առակաւ։

“ Զի բարի են ստինք քո քան զգինի„։ Պատուիրանք՝ որ ծըծին 'ի հոգւոյն 'ի ստեանց զրոց, բարի են քան զգինի, ըստ մարգարէին ասելոյ, թէ “ Բարի են ինձ ամենայն բանք բերանոյ քո քան զհազարս ոսկւոյ և արծաթոյ„։ Զի կաթն որ 'ի ստենէ բղխէ, կենդանու՟թն է պատճառ․ իսկ գինին՝ միայն զօրու՟թն։

“ Եւ հոտ իւղոց քոց քան զամենայն խունկս անուշահոտու՟թն„։ Այսպէս առաքինու՟թիք և բարի գործք՝ որ յա՟ծութեան իւղոյն բուրեն․ այսինքն զոր ուսուցանէ հոգին ն՟բ՝ որոց մերձենան և հոտոտին 'ի նա։

“ Իւղ թափեալ է անուն քո„։ Եւ զի որ թափեալ է յամանէ, անշիջին է, և միայն ամանին ձա-

Նաչի լեալ 'ի նմա իւղոյն. այսպէս աճութեան բնու-թի անչնին և անիմանալի և անտեսանելի է, իբրև զեւղն թափեալ։ Այլ զոգիս արդարոց և տղայացե-լոց 'ի մեղաց՝ անուշահոտէ, որպէս և զամանն՝ եւղն պատուական։ Արդ զի թէ իբրև թափեալ եւղ է աճութեան անուն և գիտութեան 'ի մարդկանէ անհա-սողութի, նա և 'ի կատարեալ սրբոց, և ոչ միայն 'ի սրբոց, այլ և 'ի բովանդակ յերկնայնոցն. սակայն մեր բնութիս միութք 'ի նք կուսէն՝ որչափ մարթ էր տեսանել զեւղն, տեսաք։ Զոր և ինքն տր ասաց ցկոյրն, իբրև եհարց եթէ "Դու հաւատա՞ս յորդի տյ ". և նա պատասխանեաց, թէ "ո՞ է տր ". և տրն ասաց, "և տեսեր զնա և որ խօսիդ ընդ քեզ, նա է "։ Զմարմինն աճացեալ տեսանելով զինքն զեւղն անտես ասաց տեսանել։

"Վասն այսորիկ օրիորդք սիրեցին զքեզ"։ Օ-րիորդս՝ զայնոսիկ կոչէ, որք 'ի մեղաց տղայացան. նա և զհրեշտակս ևս։

"Զհետ քո 'ի հոտ իւղոց քոց ընթասցուք"։ Զի որք արժանի լինին զբանին տյ Ճաշակս Ճաշակել, և զնորա հոտն առնուլ, անյագաբար զհետ հոտոյ իւ-ղոյն ընթանան. և ոչ երբէք դադարեն յընթացից. թէ և բանդ և կապանք հասանիցէ կրել, ոչ դառ-նան. և եթէ զորդիս պարտ իցէ թողուլ. որպէս և առին իսկ յանձն առաջին սրքն, որք յայսմ հոտոյ ե-ղեն հոտոտեալք։

"Օրիորդաց պատմէ հարսն վասն փեսային զոր ինչ շնորհեաց նմա"։ Հարսն՝ եկեղեցի և ժողո-վուրդ կոչի. և օրիորդք՝ հրեշտակք և նքք. որպէս ասաց տղայացեալն 'ի մեղաց։ Արդ պատմէ հարսն օրիորդացն, այսինքն առաջին հարցն և մարգա-րէիցն և արդարոցն, նա և հրեշտակաց։

"Տարաւ զիս արքայն 'ի սենեակ իւր"։ Ոչ է յար-քայութեն փոխեաց զիս յիւր բնակութիս. վասն զի փոխանակ դրախտին՝ մերոյ բուն բնակութեն, յորմէ մերժեցայ, զևս առաւելագոյնն ետ ինձ։

" Հարսն պատմէ օրիորդայն, և նոքա ասեն, "ցըն-ծասցուք և ուրախ լիցուք 'ի քեզ. և սիրեսցուք զըս-տինս քո քան զգինի"։ Այսինքն ուրախակից լինին

արդարքն՝ հեթանոսաց փրկութե̃. և միաբան ցնծան ՚ի փրկիչն Յս̃, և սիրակից լինին միմեանց ստեանցն սիրոյ, որ են պատուիրանքն այ̃ :

« Օրիորդք փեսային բարբառին զանունն հարսինն » : Օրիորդս՝ զբարեկամս փեսային Քնի ասէ. բազում անգամ չէ պէտ մեկնել :

« Ուղղութիւն սիրեաց զքեզ : » Զայս և Դաւիթ ասէ, « ուղիղ է տ̃ր ա̃ծ մեր » : Արդ եթէ նա սիրեաց զմեզ՝ որ ուղիղն է, և ՚ի քէն զնոյն պահանջէ սէր ՚ի սիրեցելոյդ :

« Հարսն ասէ. սեաւ եմ ես և գեղեցիկ՝ դստերք Երուսաղէմի, իբրև զվրանն Կեդարու, և իբրև զխորանն Սողոմոնի : Մի՛ հայիք յիս, զի ես եմ սևացեալ. զի խեթիւ հայեցաւ յիս արեգակն : Որդիք մօր իմոյ մարտեան ընդ իս. և եդեալ զիս պահապան այգեստանին, զի զայգին իմ ոչ պահեցի » : Արդ եթէ բանքն յիրեարս ոչ յարին զրոց մարգարէականաց, դու մի՛ ամենևին զհաւատին պահանջեր : Զի ասէ երանելի վարդապետն տիեզերաց Յոհան, թէ [1] Եբրայեցւոց լեզուէ ՚ի հելլենացի թարգմանեալ, և ՚ի հելլենացւոյն չկարէ զբանն բովանդակ բերել. մանաւանդ որ առ մեզս՝ որ ՚ի յոյն լեզուէն, կամ յասորւոյն թարգմանեալ՝ մեւայր առեալ է ՚ի հայ լեզու [2] : Զնոյն և Նիւսացին Գրիգոր ասէ ՚ի սոյն մեկնութե̃ [3] : Բայց միտք բանիս այս է. յասել օրիորդացն ցհարսն, այսինքն է ցհեթանոսաց հաւատացելոց, թէ ուղղութիւն սիրեաց զքեզ զայնպիսի մեծ սէր. արդ մի՛ այլ թիւրիր և հեռանար յուղղութենէն :

Դառնայ հարսն գոհանալով զփեսայէն Քնէ, պատմէ զիւր առաջին յանցանսն և զպատիժսն՝ զոր կրեաց : « Սեաւ եմ ես, որ գեղեցկացայ այժմ նորա ողորմելովն, Դստերք Երուսաղէմի » : Դստերք Երուսաղէմի՝ արդարոցն ասէ, նա և հրեշտակացն ևս դստերս սովոր է կոչել. որ բազում անգամ կայ ՚ի

1 Մեկն. ծննդոց :
2 Նայլ օր. [illegible] ՚ի հայ [illegible] :
3 Մեկն. Երգ. Ճառ. ժ :

գիրս մարգարէականաց․ զի զհամեստութիւն ունին որպէս զկանայս․ վասն զի պատկառելի է կանանց ազգ առաւել քան զարանց։ Իսկ որ ասէ, թէ “Իբրև զվրանն Կեդարու„, Կեդար, խաւար թարգմանի․ այսինքն թէ սատանայի վրան եղէ ես, և ողորմելովն ա՟յ՝ այժմ Սողոմոնի խորան յարմարեցայ։ Զայս զտաճարէն ասէ՝ խորան Սողոմոնի, թէ այժմ իբրև զխորանն Սողոմոնի եղէ տուն ա՟յ։ Այսու զեկեղեցի հեթանոսաց գուշակէ։ Ապա դարձեալ զառաջին տգեղութի՟ն յուշ ածեալ՝ 'ի վերայ բերէ, ասելով։

“Մի հայիք յիս, զի ես եմ սևացեալ„։ Զմեղօք սևութիւնն ասէ․ զի յանցանս ըմբռնելով իմ, խեթիւ հայեցաւ յիս արեգակնն ա՟ծ։ Այսու զդառնութե՟ պատիժսն՝ զոր ած 'ի վերայ, և զմերժելն յերեսացն ա՟յ և 'ի դրախտէն ասէ։ Իսկ վասն ո՞ր յանցաման այս եղև։

Ասէ հարսն․ “Որդիք մօր իմոյ մարտեան ընդ իս„։ Իմոյ մօրն որդի՝ զսատանայ կոչէ․ զի 'ի միոյ արարչէ ստեղծեալ են։

“Իսկ եդեալ զիս պահապան այգեստանին, զի զայգին իմ ոչ պահեցի„։ Այս այն է, որ ասէ, թէ “Եդ զնա ա՟ծ 'ի դրախտին փափկութեան, գործել զնա և պահել„։ Ո՛չ եթէ գործոյ ինչ, կամ պահպանութե՟ պէտս ունէր դրախտն, ուր ամենայն վայելչութի՟ և ա՟ծային պահպանութի՟ն էր․ այլ գործել զարդարութի՟, և պահել զպատուիրանն յառաջագոյն վարդապետեաց։

“Յփեսայն ասէ հարսն․ Պատմեա ինձ զոր սիրեաց անձն իմ․ ո՞ւր հովուես, ո՞ւր հանգուցանես 'ի մէջօրէի․ գուցէ լինիցիմ իբրև զընկեցեալն յերամակս ընկերաց քոց„։ Արդ պատմեալ հարսինն, թէ յո՞ր տգեղութե՟ և 'ի սևութե՟ յո՞րքան գեղեցկութի՟ փոխեցաւ, անյիշաչար եղեալ փեսային՝ հարսինն անօրէնութե՟, վասն անչափ սիրոյն իւրոյ, նոյնգունակ բորբոքեալ և սա 'ի սէր նորա, և աղաչէ զփեսայն պատմել, թէ ո՛ր է ճանապարհն որ հովուեսցի ընդ ձեռամբ հովուին՝ յանստուեր լոյսն գնացեալ, որ 'ի թշնամւոյն որսոյ անպարտելի մնալ մարթասցէ։

Զի մէջօրէն՝ լոյս և արև անստուեր է. վասն այնորիկ ասէ 'ի մէջօրէի: Պուցէ լինիցիմ սատանայական վարուք սևացեալ ընդ յառաջագոյն ընկերացեալսն մեղօք, և օտարացեալ 'ի բարի տեղւոյ Ճարակացն: Որպէս ասէ իսկ ինքն տէրն 'ի սրբում աւետարանին. «Ես եմ քաջ հովիւն. ընդ իս եթէ ոք մտցէ, կեցցէ», և որ զկնի գայ:

«Փեսայն ցհարսն ասէ. եթէ ոչ ծանիցես զանձն քո, գեղեցիկդ 'ի կանայս. ե՛լ դու զհետ դարշապարացն հօտից և արածեա՛ զուլս քո 'ի վրանս հովուաց[1]»: Ըստ հարցման հարսինն պատասխանի առնէ փեսայն, յիշեցուցանելով զգեղեցկութիւնն զոր ետ նմա, և զյուշացուցանելով ճանաչել զանձն, ըստ մարգարէին ասելոյ, թէ «Նայեաց յանձն քո»: Արդ զայն ասէ, թէ յիշեա՛ զառաջինն պարգևսն, այսինքն զդրախտն, և զփառսն՝ զոր առեալ ապականեցեր մեղօք, և դարձեալ ողորմութ̃ի գտեր. ոչ 'ի բարի գործոցն՝ զոր արարեր դու, այլ 'ի ձեռն իմ, որ հաշտուցանող եղէ ընդ քեզ՝ քո մեղացն. որպէս ասէ մարգարէն, թէ «Տէր հաշտուցանող ընդ իմ»: Արդ եթէ զայս ամենայն զմտաւ ոչ ածես, ոչ հայիս 'ի քեզ և ոչ խոնարհեցուցանես զքեզ յամբարտաւանութ̃եց քոց, և կամ 'ի ձեռն ուղիղ վարուց քոց և կամ այլ բարի գործոց քոց, զոր 'ի դառնալդ քո 'ի չարէն, հպարտանաս որպէս նախահայրն քո, և յայսմ հետէ ոչ գնաս բարիօք, յաղագս այնորիկ ելանես 'ի հօտէս իմմէ, որք ասրով և կաթամբ պտղաբերեն, և փոխանակ արօտի իմոյ՝ խառնիխյուլոցն ջոկս. որ ամենևին անպտուղ են. զի ոչ ասր, և ոչ կիթ ունին. որք օտարացեալ են 'ի բարւոք հովուի վրանէս, ելեալ ընդ այլ դարշապարս օտար հօտից, որ կարծին հօտ գոլ՝ և ոչ են հօտ. և ապա այլ ոչ ևս գտանես զբարի հովիւն: Արդ զյուշացի՛ր զփրկութ̃ին՝ զոր արարի քեզ, ընդ կառայն և ընդ երիվարացն աներևոյթ Փարաւոնին պատերազմելով իմով անարգել զօրութեամբս. այս է որ ասէ:

[1] Օրինակք. հովտաց:

« Ձիոյն իմոյ 'ի կառսն փարաւոնի նմանեցուցի զքեզ մերձաւոր իմ »։ Թէ ընկղմեալ զկառս նորա, մերձաւոր իմ արարի, անցուցեալ ընդ ծով մեղաց։ Արդ ես 'ի համառօտն եմ 'ի փութալ. և թէ երկայն կամիս լսել զբանս, երթ առ Նիւսացին Գրիգոր[1]։

« Օրիորդքն ցհարսինն ասեն »։ Այսինքն բարեկամք փեսային, որ են առաքեալք և մարգարէք, և վարդապետք, որ հանապազ խրատեն զմեզ զմտաւ ածել զվերստին ստեղծումն մեր, թէ քանի՛ քան զառաջինն առաւելագոյն ունի. առակելով 'ի տատրակ, 'ի մանեակ, յոսկի և յարծաթ և 'ի ձիս։

« Պարանոցի գեղեցկացան ծնօտք քո իբրև զտատրակի »։ Զի սրբասէր է հաւն այն. և եթէ դէպ լինի վարուժանին իւր մեռանել, ոչ երբէք միաւորի ընդ այլ ումեք 'ի յիւրոցն մինչև 'ի վախճան իւր։ Արդ զծնօտն գովելով ձևով տատրակին՝ զայս ցուցանէ, թէ երես և պատկեր ա՜յ ես. և սրբութե՜ ես զարդարեալ որպէս զտատրակ. և առ պատուիրանացն նորա զարդարեալ է զքեզ իբրև զմանեակ 'ի պարանոցի, սուրբ և մաքուր 'ի մեղաց որպէս զոսկի և զարծաթ։ Այնու նմանեալ, և ոչ ճշմարիտ արծաթ և ոսկի։ Զի արտաքոյ է մտաց մարդոյ այն գեղեցկութի՜ն հոգևոր, որով զարդարեալ է մարդն. և հանգստարան ա՜յ իբրև զձի. որ և միայն Պաւղոսի նմանի, և նորայոցն ոգւով, որ զբանս անճառ լուաւ։ Արդ զայս ասացին օրիորդքն, վկայելով փեսային բանից, որ ձիոյն իւրոյ որ ընդ փարաւոնի մարտեաւ, նմանեցոյց զառաքինութե՜ հարսինն։ Զորա առաւել ևս ցուցին պարգևաց հասանել, թէ ոչ միայն 'ի քեզ հանգչի որպէս 'ի ձին, և եթէ բարի գործովք զարդարիս, այլ և 'ի գիրկս իւր ընդունի զքեզ. վասն այնր ասէ։

« Մինչև արքայ 'ի գիրկս իւր ընկալցի զքեզ »։ Այլ ինձ այսպէս թուի, թէ կատարեալ մեկնութե՜ բանիցս հասու ոչ եղէր, վասն որոյ հարկիմ դարձեալ համառօտել։

1 Մեկն. Երգ. Ճառ. Գ։

« Ձիոյն իմոյ 'ի կառսն փարաւոնի նմանեցուցի զքեզ մերձաւոր իմ »: Արդ հարցանելի է վասն ձիոյն. եթէ քո իցէ, զիա՞րդ իցէ 'ի կառսն փարաւոնի. և կամ ո՞վ իցէ փարաւոն: Լուր, և մեկնեցից: Ձի ոչ է մարդկային բնութիւն. վասն զի հանգստարան և բնակարան էր աստուածութեան, որ պարծէր խրոխտալով իբրև զձի խստերախ, և դարձեալ 'ի ձեռն մեղացն եղև կառավար սատանայի, որ առակի 'ի փարաւոն. ընդ որում փրկիչն Յիսուս մարտեաւ խաչիւն. որ օրինակ էր խաչին՝ գաւազանն Մովսէսի, որ եհերձ զծովն և ընկղմեաց զփարաւոն՝ այսինքն զսատանայ և զիւր պատկերն, որ իբրև զձի կապեալ էր 'ի կառս նորա, դարձեալ յինքն ամփոփեաց: Այս է, որ ասէ, « Ձիոյն իմոյ 'ի կառսն փարաւոնի: » Վասն զի կարող զօրութիւն աստուածութեան կործանեաց զփարաւոնի կառսն: Այլ դարձեալ. երևոյթ ձին, որ իբրև զթագաւորական լոկ զարդարեալ էր, և 'ի կառսն փարաւոնի լծեալ էր, իմ էր և այն. զի իմ է ամենայն ստեղծուած: Արդ այն զարդարեալ ձիոյն իմոյ նմանեցուցի զքեզ, զոր վարեցի բռնութեամբ. որք ասէինն, փախիցուք յերեսաց Իսրայէլի: Նոյնպէս և զարդարեալ մանկաւ, և որով համարեաց 'ի կարգի, արար իւր երիվար, ընկղմեալ զաներևոյթ փարաւոնն 'ի ծովն հրեղէն, և զքեզ այնչափ պերճացոյց առաքինութեամբ առեալ յինքն, որ նորա երիվար էիր, որ փոխանակ նստելոյն 'ի վերայ քո 'ի գիրկս իւր ընկալաւ զքեզ. մանաւանդ թէ 'ի վերայ ուսոց լոկ եբարձ՝ որպէս ասէ Տէրն յաւետարանին:

» Նարդոսն ցիւր անձն, և ցփեսայն ասէ. Նարդոս իմ բուրեաց զհոտ: Որպէս տաշխի եղբօրորդին իմ 'ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ: Ողկոյզ ծաղկեալ եղբօրորդին իմ ինձ 'ի մէջ այգեստանեաց Ենգադդայ«: Պարարտ է այն 'ի բերս այգեաց: Նախ առաջին զայս իմա, թէ որ փեսայն կոչի, նոյն և եղբօրորդի կոչի. զի բանն Աստուած 'ի հրէից մարմնացաւ. և հրեայք և հեթանոսք եղբարք են, վասն զի յԱդամայ են երկոքեանն:

« Որպէս տաշխս եղբօրորդին իմ 'ի մէջ ստեանց

իմոց հանգիցէ”: Այս այն է, որ ասէ յաւետարանին, թէ “որ հաւատայ յիս, կնքեաց, թէ Ա̃ծ ճշմարիտ է”: Արդ որ ՚ի նոյն հաւատայ, և զնորայն պատուիրանն և զերկեւղն ՚ի սիրտս իւր ծրարեալ ժողովէ, իբրև զպատուական եւղ և զանուշահոտ խունկ է. մանաւանդ որ այլոց ևս տարածանէ ըզհոտն, որպէս առաքեալն ասէ, թէ “Հոտ անուշ եմք Ք̃ի առ Ա̃ծ ՚ի մէջ փրկելոցն և ՚ի մէջ կորուսելոցն”: Այլ և կայ կենդանի՝ որ յանուշահոտոյն մեռանի. որպէս և մեղաւորք՝ որ ոչ ընդունին զվարդապետութի̃ անուշահոտ գրոց, որ ՚ի մէջ ստեանցն հանգուցեալ է, այսինքն ՚ի սիրտս սրբոց: Իսկ որք ընդունին, կենաց ՚ի կեանս լինի վերափոխումն, և որք ոչն ընդունին, ՚ի մահուանէ ՚ի մահ: Որպէս ասէր մեծ նահատակն Ք̃ի Իգնատիոս, թէ [1] Զք̃ս յիս կրեմ: Զոր լուեալ Տրայիանոսի, ասաց, թէ զԻգնատիոս որ ասաց զխաչեալն յինքն ունել, այրել հրամայեմ, որ խաչեալն ևս զկնի դորա այրեսցի:

“Փեսայն ցհարսն ասէ: Ահաւադիկ ես մերձաւոր իմ, ահաւադիկ ես գեղեցիկ իմ, աչք քո աղաւնիք”: Ոչ է որովհետև մերձեցար յիս, և օտարացար ՚ի մեղաց, զառաջին գեղեցկութի̃ն՝ որ ՚ի դրախտին ունէիր, ստացար. և ոչ միայն այսմ պարգևի հասեր, այլ և աղաւնոյ աչս ստացար յիս նայելովդ, այսինքն զհոգւոյն սրբոյ: Զի զոր ինչ հայի ոք, ՚ի նոյն փոխի մտօք: Արդ եթէ ոչ յերկարանամ ՚ի բանս մեկնութե̃, գիտեա եթէ զհամառօտն եմ յախորժել:

“Հարսն ցփեսայն ասէ: Ահաւադիկ եղբօրորդին իմ, այլ և գեղեցիկ. առ գահոյս մեր հովանաւորք: Գերանք տանց մերոց մայրք, դարաւանդք մեր նոճք”: Ցուցեալ փեսային զոգւոյն աչսն մաքուր որպէս զաղաւնի, վկայէ հարսն, թէ զոր ոչ կարէի յայնժամ տեսանել՝ մինչ ոչն էի յաղաւնոյ բնութե̃ փոխեալ, արդ աղաւնի լեալ՝ տեսանեմ զեղբօրորդիդ իմ: Զի թէպէտ և եղբօրորդի իմ եղեր մարմին առեալ զիմ տգեղութի̃, այլ և գեղեցիկ իմ

1 ՚Ի վերա նորա:

ես վասն խառնելոյ ա̃ծուէդ ընդ իմս. որպէս և ասէ մարգարէն “ Գեղեցիկ տեսանելով քան զամենայն որդիս մարդկան „: “ Առ գահոյս մեր հովանաւորք „: Այսինքն, հովանի մեզ և տուն՝ զՔ̃Ս անուանէ տնօրէնութեն: “ Գերանք տանց մերոց մայրք „: Անփուտ և անուշահոտ են փայտքն այն, և պատշաճ առ ՚ի շինուած. որպէս և մարմին Ք̃Ն մերոյ պատշաճի շինել զտունս զայս, և կամ զմեզ ինքեանս մաքրել ՚ի բնակել. որոյ տունն մեք իսկ եմք ըստ Պաւղոսի:

Բ. „ Փեսայն ցիւր անձն և ցհարսն ասէ “: Նաւս յայտնաբանէ փեսայն զիւր գեղեցկութի̃, զոր հարսինն հոգւոյ ակամբ ընդ աղօտ տեսեալ, պատմեաց զանտեսանելին և զանպատմելին:

„ Ես ծաղիկ դաշտաց, շուշան հովտաց “: Ո՛ զարմանալի իրս. որպէս մարմնին տնօրինեալ Ք̃Ն, այնու զանտեսանելին մեզ ՚ի տեսութի̃ եած, նոյնպէս ջանայ ցուցանել զբարեզարդութի̃ն՝ զոր զգեցաւ երկիր՝ զՔ̃Ս ընդունելով. թէ որպէս երկրի տեսութի̃ ծաղկովք պսակեալ՝ զուարճացուցանէ զակն տեսողաց, և շուշան՝ որ ՚ի հովիտս, այնպէս որք որպէս զդաշտս տարածանեն զոգիս իւրեանց ինձ ՚ի բնակութի̃, և իբրև զհովիտս հորդին ինև, փթթին զինև առ ՚ի ցնծութի̃ անճառելի տեսողաց. և ոչ միայն այս, այլ

„ Որպէս շուշան ՚ի մէջ փշոց, այնպէս մերձաւորն իմ ՚ի մէջ դստերաց “: Եթէ ոչ ես միայն փեսայս գեղեցիկ այսմ ծաղկաց օրինակաւ, այլ և որ յիս մերձ է հարսնն, ՚ի մէջ դստերաց այնպէս վայելչանայ՝ որպէս շուշան ՚ի մէջ փշոց: Դստերս, զհարսնացեալսն սատանայի ասէ. այս ինքն զմեղաւորս: Փշոցս՝ մեկնութե̃ չեն պէտք, յիշելով զառակս փշոցն և զորոմանն յաւետարանին, զոր տէրն ոչ հրամայեաց հանել ՚ի միջոյ ցորենոյն մինչև ՚ի ժամանակն հնձոց, որ է կատարած աշխարհիս: Այլ երգ երգոցս կարևոր և վայելուչ և.ս համարեցաւ զլինելն արդարոց ՚ի մէջ մեղաւորաց: Որ՝ զի առաւել ևս պայծառ երևեսցին վարք արդարոցն, որ ընտրի պատուականն ՚ի մէջ անարգաց: Նա երկրորդ, զի թերևս դարձցին փուշքն ՚ի շուշան, տեսանելով զնոցայն սխտանութ:

« Հարսն ցփեսայն ասէ. Իբրև խնծոր 'ի փայտս անտառի, այնպէս եղբօրորդին իմ 'ի մէջ դստերաց »։ Տես զայն, զի աստիճան աստիճան յաւելու 'ի գովութ̃ի փեսային։ Զոր յառաջն շուշան և ծաղիկ անուանեաց, այժմ խնծոր։ Զի ծաղիկն զաչսն միայն զուարճացուցանէ, բայց խնծորն՝ տեսակաւ զաչսն, հոտով զքիմսն, և ապա 'ի զօրութ̃ի կերակրոյ գայ։ Եւ զոր անդ փուշ ասաց, աստ՝ անտառ. որ անտառացեալ են մեղօք մարդիկ. որպէս ասէ, թէ "Ապականեաց զնա խոզ անտառի"։ Եւ դստերս՝ զանօրէն հարց որդիսն ասէ։

" Ընդ հովանեաւ նորա փափագեցի նստել և նստայ. և պտուղ նորա քաղցրացաւ 'ի կոկորդ իմ"։ Զունի այս շատ պէտս մեկնութ̃ե. որք յանտառս և 'ի ծառս վարսաւորս ձօնէին. արդ զխնծորն ծանուցեալ՝ որ 'ի կենաց փայտէն մեզ տուաւ, փափագմամբ 'ի հովանի նորա ապաւինիմք, և անշարժ հաւատով զնովաւ նստիմք։ Նստելն՝ զանյառնելին 'ի թիւր վարդապետութ̃իւն ասէ։ " Եւ պտուղ նորա քաղցրացաւ 'ի կոկորդի իմում"։ Ասու՝ թէ զխորհուրդն կենարար, և զպտուղն որ 'ի փայտէն կենաց իմանաս, և թէ զբանս որ յա̃ծային բերանոյն մեզ տուաւ, երկոքին լսին, ըստ մարգարէին, թէ "Քաղցր են 'ի քիմս իմ բանք քո քան զմեղր բերանոյ իմոյ"։

" Յօրինորդսն հարսն ասէ։ Տարայք զիս 'ի տուն գինւոյ"։ Ասէ, թէ ոչ յագիմ բացուստ 'ի բաց բերմամբ 'ի բաժակէն, կամ 'ի բանիցն ա̃ծայնոց. զի անյագ ցանկութիւն ունիմ, և անաշխատելի ընթացս. արդ տարէք զիս 'ի տունն իսկ այսմ բարութեանց. զի չունիմ այնպիսի փափագումն առ փեսայն և առ պատուիրանս նորա՝ եթէ ձեւք տեսից և լուայց, և այնու յագեցայց։ Գինի՝ զուարճութեան աւիթ է. և յայս կեանս մոռացումն սիրեն առնել տրտմութ̃ե. վասն այնորիկ գինի կոչէ զպարգևացն Ա̃յ ձիր։

" Կարգեցէք 'ի վերայ իմ սէր"։ Մի յարմարմանն բանից 'ի խնդիր լինիր. զպատճառաւն միայն հաւանեալ, զոր յառաջ ասացի։ Կարգեցէքն այսպէս լսի, որպէս յոյլում տեղւոջ ասէ. Զարթուս-

ջի՛ք զսէրն։ Սէր՝ ած է. վասն զի անունն նյ սէր Ճանաչի, որպէս առաքեալն ասէ, թէ «ած սէր է. և որ կայ 'ի սէրն, բնակեալ է յած, և ած 'ի նմա»։ Արդ աղաչէ հարսնն զբարեկամս փեսային՝ ջեռեալ սիրովն փեսային՝ մի հեռաւորութբ պատգամաւորիւ, որպէս յառաջն մարգարէքն, այլ առաքելաբար մածանել 'ի տունն Քի, զոր գինի կոչեաց. զի տեսութբ երեսաց առաւել բորբոքի սէր սիրեցելոյն յերկոցունց։ «Այս է կարգեցէք 'ի վերայ իմ սէր»։

«Եւ հաստատեցէք զիս իւղովք»։ Իւղ՝ ողորմութին կոչի. արդ զայս ասէ, թէ 'ի տեսանելն զփեսային՝ առաւել ծանեայց ոգւոյն ական բացմամբ զանչափ ողորմութին՝ զոր մեզ արար, և ես հաստատեցայց, և ողորմութբ ողորմութի գտայց. որպէս ասէ ածաբան[1]. «Կուտեցէք յիս խնձոր»։ Խնձոր՝ զբարի գործոց գեղեցկութին ասէ։ Զի որպէս խնձոր տեսութբն և հոտովն յառաջ ես քան զճաշակելն ախորժելի է, նոյնպէս զանազան առաքինութե տեսակս զուարթացուցանէ զտեսողս։ «Վասն զի խանդակաթ եմ սիրով»։ Ո՜ զանչափ հանդիսիւ սէրն, որ առ սբն բնակեաց 'ի ձեռն Քի գալստեանն, որ անյագ եղէն, որ զայն համ սիրոյն ճաշակեցին. զի ոչ բաւականացան պէսպէս նեղութքն զոր կրեցին՝ կամ 'ի սատանայէ, կամ 'ի մարդկանէ, այլ և յանձանց ևս անբաւ յաւելլին նեղութիս, մարգարէին Դաւթի նմանեալ, որ 'ի յայլոց նեղութեց վերայ, զոր ասաց, թէ «Որջեցան զինև երկունք մահու, և վիշտք դժոխոց գտին զիս», յաւել ևս զնեղութի անձին իւրոյ. որպէս ասէ, թէ «Զնեղութիւն և զանձկութի գտի»։ Որպէս Նբ Լուսաւորիչն և մեծն Պաւղոս, և այլ սբք նոցին նմանք,[2] պարգևս զնեղութիւն՝ որ վասն Քի, համարէին. զոր օրինակ խնձորս, զոր և ասէր ցսբն Գրիգոր՝ Տրդատ, թէ[3] Ո՞յդ է ուրախութին։ Եւ նա ասէ, այս այս է ուրախութին։

1 Յաղագս հարուածոյ կարկտին։
2 Ագաթ։
3 Ագաթ։

„Ահեակ նորա 'ի վերայ գլխոյ իմոյ, և աջ նորա պատիցէ զինև“: Զսոյն զայս յայլում տեղ ինքն երկրորդէ, “Երկայնութի կենաց յաջմէ. և յահեկէ իւրմէ փառք և մեծութի„: Արդ զայս ասէ, թէ չէ իմ սիրոյս և հանդիսի սրտիս այլ լցումն, բայց միայն 'ի նա յարիլ, և զնա տեսանել. թէ և պէսպէս փորձութիք նեղութեց 'ի վերայ եկեսցեն, միայն զաջն և զահեակն ինձ հովանի և պահապան կալցի:

“Զարմանն ցօրիորդսն ասէ„: Օրիորդք՝ հրեշտակք կոչին, և մարդիկ՝ որք հրեշտակացան: “Երդմնեցուցից զձեզ դստերք Երուսաղեմի՝ 'ի զօրութիւնս և յուժգնութիս անդաստանի, եթէ յառնիցէք, զարթուսջիք զսէրն՝ մինչև կամեսցի“: Անդաստան՝ աշխարհս կոչի, նա և երկինք. և զօրութիւն և ուժգնութի անդաստանի՝ ած, որով հաստատեցաւ աշխարհ և երկինք. և կայ սեղմեալ և աղխեալ անշարժ զօրութբն և ուժգնութբն անդաստանի, այսինքն այ: Նա և հրեշտակք և մարդիկք որ յանդաստանսն են բնակեալ, երդմամբն յիշին: Արդ յայն զօրութի երդմնեցուցանեմ յառնել և աղօթել և զարթուցանել զնոյն ինքն զբաւանդակ սէրն զՔս. զի զկամս իւր լցուսցէ 'ի մեզ: Այս է զոր ինքն տէրն աղօթել հրամայեաց. “Եղիցին, ասէ, կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի„: Արդ որք երդմնեցուցանէինն դստերք վերինն Երուսաղեմի՝ են հրեշտակք և սրբք որ յերկրէս:

“Լուեալ զձայն փեսային՝ հարսն, ասէ„. Ձայն եղբօրորդւոյն իմոյ„: Տես աւանիկ, որ յառաջ քան զխոստովանելն բերանով զծածուկսն ճանաչէ, սակայն մնայ պաղատանաց, զի և այլք ծանիցեն զարդարութի նորա: Զի թէ և ողորմած է, այլ և արդարադատ: Զձայնելն առ նա և զփափագանօք պաղատելն՝ պարտուցն մեր վճարումն համարի: Արդ յաղաչել հարսինն, այսինքն եկեղեցի որ 'ի հեթանոսաց զօրիորդսն, տանել 'ի տուն գինւոյ, և մի որպէս յանցաւորաց պատգամաւ արտաքոյ փեսային երեսաց. և յերդմնեցուցանելն զդստերս Երուսաղեմի՝ զարթուցանել զսէրն, մինչև կատարեսցին կամք նորա բարիք 'ի մարդիկ, ոչ մնաց բա-

ըեխօսացն աղաչանաց փեսայն, այլ լուեալ զաղաչողին մաղթանս՝ ձայնեաց նա զհաշտութի, և ընթացաւ ընդ առաջ, որպէս և յաւետարանին ասէ խսկ առակաւ անառակ որդւոյն։ Ո՜ ի խնքն շրջի խնդրել զարժանաւորսն, և որք սիրեն և խնդրեն զկամս նորա ծանուցեալ յառաջատեսութեանն։ Հարսնն ասէ։ "Ձայն եղբօրորդւոյն իմոյ, ահաւասիկ եկն սա վազելով 'ի վերայ լերանց, խայտալով 'ի վերայ բլրոց"։ Ձայն ասէ, որ 'ի մարգարէիցն առ մեզ լուր։ Որպէս լուաք, սոյնպէս և տեսաք, այսինքն զբանն ա՜ծ, որ "բազում մասամբք և բազում օրինակօք խօսեցաւ ընդ հարսն մեր մարգարէիւք, 'ի վախճան աւուրցս այսոցիկ խօսեցաւ ընդ մեզ որդւովն"։ Այս է որ ասէ. "Ահա սա եկն վազելով 'ի վերայ լերանց, խայտալով 'ի վերայ բլրոց"։ Լերինք և բլուրք՝ բռնութիւնք սատանայի կոչին, զոր առ ոտն կոխեաց գալստեամբն իւրով, ըստ ասելոյ մարգարէին, թէ "Լերինք և բլուրք խռովեցան, սասանեցան, և դողումն կալաւ զնոսա"։ Նա և ընդ նոյն իշխանութի՝ առաքելոցն ետ տէրն 'ի վերայ լերանց, ոչ միայն խայտալ 'ի վերայ լեռնացեալ մեղացն, այլ և 'ի ծով առաքելոյ։

"Նման է եղբօրորդին իմ այծեման կամ որթու եղանց 'ի վերայ լերանց Բեթելայ"։ Վասն տեսողութեն նմանեցուցանէ զեղբօրորդին այծեման, թէպէտ և չէ կարի պատշաճ. զի նա յառաջ քան զստեղծանելն ևս տեսանէ զինչ առ մարդումն, ըստ ասելոյն, թէ "Մինչև ստեղծեալ էր զքեզ յորովայնէ գիտէմ զքեզ"։ Այլ սակայն զի յանսասունս քան զայծեամն չիք տեսանող, վասն այնորիկ Ընի տեսանողութեն օրինակէ զնա։ Իսկ զի եղն՝ օձի սատակիչ է, որպէս և տէրն՝ աներևոյթ օձին։ "'Ի վերայ լերանց Բեթելայ"։ Ըստ երրայեցւոց լեզուին Բեթէլ երկինք կոչի, որ և հանէ զփրկեալսն յօձէն։ "Հարսնն նշան տայ զփեսայէն՝ օրհորդացն. ահաւասիկ՝ սա եկաց զկնի որմոյն մերոյ"։ Որմ՝ զմարմինն ասէ, որ 'ի կուսէն։ "Յառեալ ընդ պատուհանն, զմարգարէսն. հայեցեալ ընդ վանդակապատսն՝ զօրէնսն"։ Այսինքն թէ յառաջ նոքօք

զլոյս ա͞ծութե͞ն 'ի մեզ նշուլեաց, ապա եկաւորութե͞ն մարմնով 'ի կուսէն։

«Պատասխանի ետ եղբօրորդին իմ ինձ, և ասէ, արի եկ մերձաւոր իմ, գեղեցիկ իմ, աղաւնի իմ»։ Այս կոչն է, որ Ք͞սիւ եղև որ ասացն։ «Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք», և որ զկնի։ Եւ գեղեցիկ, վասն աւազանին լուացմանն ասէ. աղաւնի, վասն հոգւոյն զգեցմանն. մերձաւոր իմ, վասն զի մարմնակից Ք͞սի եղաք։

«Վասն զի ահաւասիկ ձմեռն էանց»։ Ձմեռն զկռապաշտութի͞ն ասէ, որ տարածեալ էր 'ի վերայ երկրի։ Անց ևս, այսինքն գալստեամբ եղբօրորդւոյն, որ է Ք͞ս։ Նոյնպէս, անձրևք անցին և գնացեալ մեկնեցան, զխաբէութի͞ սատանայի նշանակէ, որ իբրև զբարի կերպարանի՝ և կորստեան անձրև է, որպէս առ ջրհեղեղաւն, յորմէ հալածական գնացին դևքն. այս է՝ գնացեալ մեկնեցան։

«Ծաղիկք երևեցան յերկրի մերում, ժամանակ յատելոյ եհաս»։ Այսու զգեղեցկու͞թ գարնանն նշանակէ, որ Ք͞սիւ եղև 'ի ձմերայնոյն հալածմանն. և ծաղիկ, զարդարոց բազմութի͞ն առաքինութե͞ք և ա͞ծպաշտութե͞ն ծաղկոցովք կոչէ։ «Ժամանակ յատելոյ եհաս», կտրել և յօտել զպեղծս 'ի ս͞բոց։ «Ձայն տատրակի լսելի եղև յերկրի մերում»։ Որպէս հաւք 'ի ժամ գարնայնոյն արօրանան և տարածանին ընդ երկիր, նոյնպէս և 'ի գալ հոգևոր գարնայնոյս ցնծան ս͞բքն. մանաւանդ առաքեալք և մարգարէք և վարդապետք և որ նոցա քարոզութե͞ հրեշտակային և հոգևոր երգովք օրհնեն զա͞ծ 'ի գիշերի և 'ի տուընջեան։ Այս է «Ձայն տատրակի լսելի եղև յերկրի մերում»։

«Այգիք ծաղկեցին, ետուն զհոտ իւրեանց»։ Այգի՝ զհաւատացեալս անուանեաց, որք ծաղկեցան այլ և այլ և պէսպէս գունովք և պտղովք և հոտովք, ո͞մն մարտիրոսութե͞, ո͞մն զանազան առաքինութե͞ք, ո͞մն բարեգործութե͞ք։ «Արի եկ մերձաւոր իմ, գեղեցիկ իմ, աղաւնի իմ, կատարեալ իմ։ Զնոյն զառաջին բանս կրկնեաց հաստատելով զիւր կոչումն, թէ ո՛չ 'ի ձեռն պատուհանին և վան-

դաւկապատին, այսինքն մարգարէիւք կամ օրինօք, այլ իմով իսկ կոչմամբս արի եկ։ Եւ կրկնելով ըղձանմն եցոյց թէ արքայութե Ճանապարհն զկայ չառնու որչափ 'ի մարմնի է, ըստ ասելոյն տն "Ո՛ն արի՛ք գնասցո՛ւք աստի", և ածաբանի մեկնելոյն[1]։

"Եւ եկ աղաւնի իմ ընդ հովանեաւ վիմիդ մերձ 'ի պատուար պարսպիդ"։ Տես, թէպէտ և աղաւնի եղև, այլ հանապազ պահանջէ յաւելուլ ևս 'ի մաքրութի, և չհամարել զինքն 'ի կատարեալ մաքրութե։ "Եւ որ համարիցի կալ, զգոյշ կացցէ, գուցէ անկանիցի"։ "Ընդ հովանեաւ վիմիդ"։ Վէմ, զՔս կոչէ, զի առաքեալն ասէ, թէ "Վէմն էր ինքն Քս"։ Եւ պարիսպ, զպատուիրանսն ասէ. որպէս կայ 'ի գիրս։ Արդ հրամայէ այսուհետև աւետարանաւն վարել և նոցա քարոզութբ և ոչ օրինօքն։ Որում վկայէ առաքեալն, թէ "Խափանեալ էք 'ի Քսէ, որ օրինօքն արդարանայք"։ Եւ "մերձ 'ի պատուար պարսպիդ"։ Ոչէ և զաւետարանականսն պահելովն չես հեռի յօրինացն, վասն զի լրումն օրինացն Քս է, ասէ, առաքեալն։ Եւ ինքն տէրն ասէ, թէ "'Ի լնուլ եկի զօրէնս". այսու ցուցանէ թէ թերի էին օրէնքն։ Արդ զբովանդակ լցեալն կատարելովդ քո, մերձիս 'ի պարիսպն, այսինքն յօրէնսն։ "Ցո՛յց ինձ զդէմս քո, և լսելի արա ինձ զբարբառ քո. վասն զի ձայն քո քաղցր է և դէմք քո գեղեցիկ"։ Զայս, երգ երգոցս փեսային բանիւ ասէ. և Նիւսացին Գրիգոր բաժանէ զայս, և հարսինն բանիւ ասէ[2], որում և մեք հաւանիմք։ Արդ աղաւնի լեալ հարսինն, և ըզվէմն իմացեալ, որ է Քս, աղաչէ, ցո՛յց ինձ զդէմս քո, և մի ևս ընդ իս մարգարէիւք և օրինօք խօսիր. այլ որչափ տեսանելի ես մարմնաւորաց՝ ցո՛յց ինձ զերևելապէս դէմս քո, զի տեսից և յագեցայց յերևել փառաց քոց. և որչափ տանին լսելիք մարդկան՝ լսեցո՛ ինձ զձայն քո. զի ընդ հովանեաւ աւետարանական քարոզութեդ արածեալ, զօտար հովուի զհետ ոչ երթայց. զի թէ ընդ պատուհանսն,

1 Յաղագս Աղքատսիր։
2 Մեկն. Երգ. Ճառ. Ե։

այսինքն ընդ մարգարէիցն հոյլմն՝ այսքան ախորժելի էր քո ձայնդ, ապա որչափ թէ դիմաց քոց արժանացայց լսել զփրկութեան իմոյ աւետեաց լուր։

«Յօրինորդսն փեսայն ասէ. Կալարուք մեզ աղուէսս փոքրկունս զապականիչս այգեաց. զի այգիք մեր ծաղկեսցին»։ Զայս ցհրեշտակսն ասէ, որ հարկաւոր հոգիքն են առաքեալք 'ի սպասաւորութիւն մարդկան։ Նա դարձեալ և առաւել ցառաքեալսն ասէ, որ որսորդք եղեն ընդհանուր տիեզերաց։ Վասն զի նոքա նախ զաղուէսն որսացին 'ի կորուստ, հալածելով յայգեացն։ Աղուէս, զսատանայ կոչէ, և այգիք զեկեղեցի, որ են հաւատացելոց անձինք, զորս առաքեալքն արտաքս կորզեցին 'ի ժանեաց աղուեսուն՝ որ հակառակն էր ճշմարտութեն. զի և 'ի մահուանէ 'ի կեանս փոխեցին։ Զոր և ասաց իսկ տէրն յորժամ դարձան առաքեալքն խնդութբ, և ասեն, «Տէր, և դևք հնազանդին մեզ յանուն քո, ասէ, ահա ետու ձեզ իշխանութի կոխել զօձս և զկարիճս նա և զամենայն զօրութի թշնամւոյն»։ Նմ որ յայլ ժամու՝ լեառն և վիշապ և իշխան կոչէ զսատանայ, աստ աղուէս և փոքր, յաղագս ահարկու զօրութեանց առաքելոցն զոր ընկալան 'ի վերայ նոցա՝ ասէ։

«Հարսն ասէ զայս ինչ. Եղբօրորդին իմ ինձ և ես նմա, որ հովուէն 'ի մէջ շուշանաց, մինչև տիւն լուսաւորեսցի, և շարժեսցին ստուերք»։ Հարսինն տեսեալ զինքն յորսոյ աղուեսուն ազատեալ, խնդամտութբ տայ զինքն երկրագործին, որ զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց։ Նա քանզի ոչ ևս որմով օրինացն 'ի միաւորութէ փափագելոյն որոշի, ապա ասէ, թէ ես եղբօրորդւոյն իմոյ և եղբօրորդին իմ ինձ։ Նա դարձեալ, թէ որովհետև ճաշակեցի 'ի սիրոյ նորա, և տեսի զցանկալի դէմսն և լուայ զախորժելի զձայնն, ես 'ի նմա, և նա յիս. արդ յայսմ հետէ ոչ կարէ երկրային ցանկութի կամ կարիք որոշել զիս 'ի նմանէ։ Որպէս և եղև իսկ և տեսաք զայս 'ի մարտիրոսացն և 'ի ճգնաւորացն հանդէսս։ Որպէս առաքեալ ասէ, թէ «Ո՛վ մեկնեսցէ զմեզ 'ի սիրոյն Քի,

նեղութիւն թէ անձկութի՟ թէ հալածանք „, և որ 'ի կարգին՝ է։

"Որ հովուէն 'ի մէջ շուշանաց, մինչև տիւն լուսաւորեսցի, և շարժեսցին ստուերք„։ Այսինքն թէ ոչ ևս խոտով ձարակեցուցանէ որ է անասնացեալ մարդոց կերակուր։ Խոտ, զմարմնաւոր վայելչութիւն ասէ. այլ ոչ այսու, այլ հոգևոր կերակրովք կերակրէ, զոր կերան իսկ և զմայլեցան սի՟րք ամենայն, և արհամարհեցին զմնոտի ցանկութիս, և միայն յուսով տուընջեանն ծագելոյ, որ է օրն վերջին. և մի՛ յաւիտեան շարժեսցին, այսինքն անցանեն, և ապա յագին սի՟րքն անչափ ծարաւոյն որ առ փեսայն Տ՟ն։ "Դարձեալ, նման է եղջերորդին իմ այծեման, կամ որթուց եղանց 'ի վերայ լերանց խնգաբերաց„։ Այսինքն թէ տես զամպարշտաց զգործուածս սրահայեաց ակամբիդ որ նստիս 'ի բարձունս, և առ ոտն հար զօձս և զվիշապս։ Որպէս և է իսկ բնութի՟ եղանց կոխել զօձս և սպանանել։

Գ. "Յանկողնի իմում 'ի գիշերի խնդրեցի զոր սիրեաց անձն իմ, խնդրեցի զնա և ոչ գտի, կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն„։ Այս բանք բազում բանից պէտս ունին մեկնութե՟, և սակաւուք ոչ պարփակի։ Բայց սակաւ պատմի. զցանկացողսն ընդարձակ բանից 'ի Նիւսացին Գրիգոր յուղարկեցից։ Երբ և անց հարսինն գիտութին ընդ այսքան առակս զոր թուեաց, և եհաս 'ի կատար գիտութիս Տ՟ն, յորում եմքս, ապա հանգիստ կարծեաց զգիտութին թէ արդ հասեալ եմ, և անհոգացաւ։ Որպէս մարդ աշխատեալ և յանկողնի հանգեալ. Նոյնպէս և սա յուզիւք մեծ գանձուց, այսինքն լուսաւոր մեծ գիտութե՟ս և ճշմարիտ, յոր հասեալ ցանկութ՟ հանգչի որպէս յանկողնի. և զՊաւղոսի ասելն ոչ յիշեաց, թէ "փոքր 'ի շատէ գիտեմք և փոքր 'ի շատէ մարգարէանամք, և թէ այժմ խելամուտ եմ փոքր 'ի շատէ„։ Գիշեր՝ զայս կեանս կոչէ առ այն կենօքն. և մթին և աղջամղջին, ծածկեալ մարմնոյն ոգիք որպէս 'ի տան կամ 'ի բանտի իսկ, անտես են արտաքոյ կացելոյն։ Զոր և մարգարէն բանտ և կապանս

ասէ, թէ «Հատեր զկապանս իմ, և տէր, հան 'ի բանտէ զանձն իմ, գոհանալ զանուանէ քումմէ»։ Արդ «յանկողնի իմում 'ի գիշերի խնդրեցի, զոր սիրեաց անձն իմ. խնդրեցի զնա, և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ձայն ևս ոչ ետ ինձ»։ Այսինքն թէ որչափ և խնդրեմ զքո զօրութիւնն կամ զտեսութիւն փառացն կամ զանուանն մեծութիւն կամ զպարգևսն որ արդարոցն է պատրաստեալ և որ սոցին նման, օտարացեալ գտանիմ։ Եւ զայս հասեալ գիտութիւն որ 'ի մարգարէից և յառաքելոց և 'ի վարդապետաց մեզ ասացաւ հոգւովն սրբով, և 'ի նոյն ինքն 'ի տնէն աւետարանեալ, զայս իբրև ոչ գտեալ համարեցաւ կատարեալ գիտունք՝ որ 'ի հանդերձեալսն գիտունք լինին՝ որ արժանաւորին այնմ, և այնպէս համարին, թէ չէ իսկ տուեալ ձայն, և ոչ խօսեալ սոքօք։ Զի ոչ կարէ մարմնեղէն լեզու խօսել զայն կենաց իրս, որպէս ասէ իսկ առաքեալն Պաւղոս, թէ «Լուայ զբանս անճառս, զոր ոչ է պարտ մարդոյ խօսել»։ Պարտն՝ փոխանակ չկարելոյ է։

«Յարեայ և շրջեցայ ընդ քաղաքս 'ի հրապարակս և 'ի փողոցս, և խնդրեցի զնա և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն»։ Քաղաք և փողոց և հրապարակ՝ զերկինս կոչէ և զհրեշտակս՝ որ 'ի նմա. յորոց ոչ կարաց հասու լինել գիտութեան վերին խորհրդոցն 'ի նոցանէ։

«Գտին զիս պահապանքն, որք շրջէին 'ի քաղաքին։ Հարցի՝ թէ զոր սիրեաց անձն իմ, տեսէ՞ք»։ Եւ նոքա ոչ պատասխանելովն իմացուցին՝ թէ անհաս են և նոքա գիտութեանն։ Զի որչափ 'ի գիտութիւն հասանէ մարդ, հիմն լինի առաւել բարձրագոյն գիտութեանն։

«Իբրև փոքր ինչ անցի ընդ նոսա, գտի զոր սիրեաց անձն իմ»։ Քանզի է գիտութիւն, որ ամենայն ծանօթութեան հասման խափանումն խնդրողացն առ գիւտն լինի. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ «փոքր ինչ յորժամ անցի ընդ նոսա, գտի»։ ապա 'ի հաւատ և 'ի հոգին սուրբ ապաւինեցայ։ Նման է այսմ և բանքն Պաւղոսի, թէ «Իբրև ոչ ծանեաւ աշխարհ իմաս-

տութե̃ն զա̃ծ , հաճեցաւ ա̃ծ յիմարութե̃բ քարոզութեանն ապրեցուցանել զհաւատացեալս „ ։ Պատեալ զփեսայն , ասէ , կալայ զնա և ոչ թողի զնա՝ մինչև մուծի զնա 'ի տուն մօր իմոյ և 'ի սենեակ յղացելոյն զիս „ ։ Զհաւատոյն ըմբռնումն ասէ , որով մուծանիմք 'ի մայրն , 'ի տուն և 'ի սենեակ յղացելոյն զմեզ . որ է դրախտն և երկինք ։

“ Զօրիորդսն երդմնեցուցանէ այս երկրորդ անգամ հարսնն . Երդմնեցուցանեմ զձեզ դստերք Երուսաղէմի՝ 'ի զօրութիւնս և յուժգնութիւնս անդաստանի . թէ յառնիցէք , զարթուսջի՛ք զսէրն մինչև կամեսցի „ ։ Զայս միանգամ մեկնեալ եմ ։ Բայց դու տե՛ս զառաւելութի̃ սիրոյն Ք̃ի յորս բնակէ , թէ որչափ անյագ առնէ զմարդիկ ։ Որչափ հասեալ շնորհաց և գիտութե̃ , որպէս թէ չև հասեալ՝ զայն տայ երդումն , յորում անհասութեանն էր և տգիտութե̃ , զարթուցանէ զսէրն իբրև ոչ կատարեալ առեալ ։

“ Փեսայն վասն հարսինն ասէ . Ո՞վ է սա , որ ելանէ յանապատէ իբրև ստեղն ծխոյ խնկեալ զմուռս և կնդրուկ յամենայն փոշեաց անոյշ իւղոց „ ։ Կամի ցուցանել փեսայն զգեղեցկութի̃ հարսինն , այսինքն զհաւատացելոց ցհրեշտակս հարցմամբն , որ օրիորդքն առակին , թէ սեաւ գիտեմ ես զդա կորուսանելով զիւր կերպարանն 'ի դրախտին . արդ ուստի՞ է սմա այս կերպարանք և անուշահոտութի̃ , զոր յանապատէ առեալ և գայ 'ի բարձրութիւս երկնից ։ Անապատ՝ զանապատացեալսն 'ի չար գործոց ասէ . որում և Պաւղոս ցանկայր թևօք հոգւոյն թռչել ։ “ Իբրև զստեղն ծխոյ խնկեալ „, զիւրեաւ պարփակելով զառաքինութի̃ և զբարեգործութիւս կոչէ ։ “ Իբրև ըզխունկս և զմուռս և կնդրուկ յամենայն փոշեաց անուշոց ։ Զմուռս՝ մեռելութե̃ նշանակ . կնդրու կ՝ անուշահոտ վարուց ։ Արդ տե՛ս դու , զի մեռուցանել նախ պարտ է զմարմինն մեղաց , և Ք̃ի մահակից լինել և անուշահոտ վարուք՝ Ք̃ի մաքրութե̃ն հաւասարել . և ապա հարսն Ք̃ի մարթի լինել , և վերանալ առ փեսայն Ք̃ ։ “ Օրիորդքն ասեն զայս ինչ „ ։ Կամեցեալ հարսինն առաւել ևս զփեսային

զեղեցկութիւն և զվայելչութիւն ծանուցանել, զփեսայն՝ Սողոմոն անուանեն. վասն զի Սողոմոն՝ խաղաղութիւն թարգմանի, որ է Քս, որ եղև խաղաղութիւն մեզ, և զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց, և զԱծ ընդ մարդկան հաշտեցոյց։

“Ահա գահոյք Սողոմոնի, վաթսուն զօրաւորք շուրջ զնովաւ 'ի զօրաւորացն Իսրայելի“։ Յերկոտասան ազգս բաժանեցաւ Իսրայել, և երկոտասան հինգն վաթսուն է, նաև զգայութիւն 'ի մարդ, հինգ։ Արդ այսպէս կամի ասել, թէ որպէս յօրէնս երկոտասան ազգն Իսրայելացան, և իւրաքանչիւր հնգեկին զգայութիւնք մաքրեալք հաճոյացան Այ. և ըստ երևելեացս ինքն Իսրայել Սողոմոնի թագաւորութեան կամարարք և գահոյք. սոյնպէս այժմ այսմ Սողոմոնի ամենայն տիեզերք՝ գահոյք են, ուր հանգչին կամքն Այ։ “Զօրաւորք շուրջ զնովաւ 'ի զօրաւորացն Իսրայելի„։ Արդ 'ի Նոր Իսրայելիս զօրաւորք են ամենայն սրբք հաւատացեալք։

“Ամենեքեան ունին սուր, և ուսեալք զպատերազմ„։ Այս սուր՝ սուսեր հոգւոյն է, որ է բանն Այ. որով ուսան պատերազմել ընդ աներևոյթ թըշնամւոյն։ Արդ իւրաքանչիւր սուսեր յազդեր։ Զի ոչ է մարտ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան, եթէ յարաժամ ընդ իւր ունել ոչ մարթի, այլ անդնելի յազդերն հաստատեալ է, որով ընդ իշխանութիւնս և ընդ պետութիւնս մարտնչին։ “Յարհաւրաց գիշերայնոյ„։ Արդ յայտ է, թէ արհաւիրք գիշերայինն և խաւարայինն՝ որ անկեալն է յերկնից կոչի։

“Պահաւորակ արար իւր արքայ Սողոմոն 'ի փայտից Լիբանանու։ Զսիւնս նորա արար արծաթի, և զկոնք նորա ոսկի և զձեղունս նորա ծիրանի. և զմէջ նորա ականակապ տարածեալ, սէր 'ի դստերաց Երուսաղէմի„։ Ասացեալ եմ բազում անգամ, թէ Սողոմոն զՔս նշանակէ. զի 'ի զաւակէ Դաւթի, և թագաւոր և արդարադատ և խաղաղարար և տաճարաշէն։ Սակայն բանք որ 'ի սա, սակաւ, իսկ 'ի Քս յոլով. զի արմատ Դաւթի և թագաւոր երկնի և երկրի և արդարադատ առաւել և ողորմած և ամենայն երկրի խաղաղութեան առիթ, բառնալով

զկուսապաշտութիւն յաշխարհէ և զխոտորութիւն երկնայնոցն ընդ երկրայինս. որով և ընդ ամենայն երկիր տաճար Աստուծոյ՝ 'ի ձեռն Քրիստոսի կազմեցաւ, փոխեալ զօրէնակն 'ի ճշմարտութիւնս, թագաւորաւն և տաճարօքն, որ են եկեղեցիք: «Պահաւորակ արար իւր արքայ Սողոմոն յանփուտ փայտից»: Փայտ Լիբանանու՝ հեթանոսք են: Եւ վկայէ քեզ Դաւիթ, թէ «Մանրեսցէ զմայրսն Լիբանանու»: Եւ դարձեալ՝ մանրեսցէ որթուն օրինակաւ, զոր Մովսէսն մանրեաց, որ է սատանայ և նորա կամարարքն. և 'ի կուսապաշտութենէ առեալ զմեզ արար իւր գահոյս, զի նա է տէր և 'ի մեզ հանգուցեալ. և Եսայեաւ ասէ, «Ես յո՞ հանգեայց և դադարեցից, եթէ ոչ 'ի հեզս և 'ի խոնարհս, և որ դողան 'ի բանից իմոց»: Նա և առաքեալ ասէ, թէ «'Ի տան մեծի ո՛չ միայն անօթք ոսկեղէնք և արծաթեղէնք են, այլ և խեցեղէնք և փայտեղէնք». 'Ի վերայ բերէ «Եթէ ոք սրբեսցէ զանձն իւր յայսպիսեաց աստի, եղիցի անօթ պատուական». և որ զկնի: Եցոյց, թէ չէ մարդ որպէս զայլ տունկ և զբոյսս որ 'ի սնունդ, այլ 'ի կամս է լինել. թէպէտ ոսկի լինի թէպէտ արծաթ թէպէտ խնձոր. թէպէտ դառնաբեր թէպէտ քաղցրաբեր թէպէտ փշաբեր: Որպէս և մեր առաքեալն և լուսաւորիչն, յաճախ բանիւ ասէ զայս[1]: Արդ 'ի փայտից Լիբանանու՝ ոմանք ոսկեղէնք, ոմանք արծաթեղէնք, ոմանք ծիրանի, և լինին փոխելով զչարն 'ի բարի: Բայց պատշաճ է զպահաւորակն 'ի բովանդակն յեկեղեցի առնուլ և որ 'ի նմա առաքեալք և մարգարէք և վարդապետք և կուսանք և պէսպէս առաքինութիւնք զարդարեալք սուրբք: Զոր և բացայայտէ առաքեալն, թէ «Զորս եդ Աստուած յեկեղեցւոջ, այս են, նախ զառաքեալս, երկրորդ զմարգարէս, երրորդ զվարդապետս». և որ զկնի շարէ ընդ իրեարս: Եւ ոչ մի մի համարէ, զի բուն պատուականքն գահաւորակին այս են երեք կարգս, այսինքն եկեղեցւոյ շինութիւն:

«Սէր 'ի դստերաց Երուսաղեմի: Ելէք, և հայե-

[1] Ագաթ:

ցարո՛ւք դստերք Երուսաղեմի յարքայ Սողոմոն 'ի պսակն, որով պսակեաց զնա մայր իւր յաւուր փեսայութեան իւրոյ և յաւուր ուրախութեան իւրոյ: «Ելէք 'ի դստերաց Երուսաղեմի»: Ուրախակիցս և սիրակիցս և գոհացողակիցս իւր կոչէ զդստերս Երուսաղեմի, զհրեշտակս. և որո՛յ աղագաւ փոխեցաւ Լիբանան անտառացեալն մեղօք, և եղև գահաւորակ Քրիստոսի պէսպէս առաքինութեամբք զարդարեալ պսակաւն փշեայ, զոր 'ի գլուխ իւր եդ արքայ Սողոմոն, այսինքն Քրիստոս և օրհնեաց զերկիր, զանէծսն 'ի գլուխ իւր բառնալով, որ ասացն, թէ «Փուշ և տատասկ բուսցի քեզ»: Նա և Տէր Լուսաւորիչն մեկնէ այսպէս[1]. Թէպէտ և Նիւսացին Գրիգոր այլազգ[2]: Այլ զսա որ գեր 'ի վերոյ է քան զնա և զբեւրս առնումք վկայ: Այլ որ ասէ, թէ «Ելէք, հայեցարո՛ւք դստերք Երուսաղեմի», այսու վերինն Երուսաղեմի դստերք լսին, 'ի տես կոչելով զնոսա առ 'ի տեսանել զտէրն իւրեանց՝ զայնպիսի ունելով զպսակ, որ վասն եկեղեցւոյ յանձն էառ զզարմանալին մեծ: Դարձեալ, և զներքին Երուսաղեմի զդստերսն ասէ, յորս ինքն տէրն դարձաւ և ասաց, թէ «Դստերք Երուսաղեմի, մի լայք 'ի վերայ իմ»: «Որով պսակեաց զնա մայր իւր»: Մայր զՍիօն ասէ, զի Սիօն թարգմանի մայր, և որք զտէրն պսակեցին, 'ի նմա բնակեալ էին: Վասն այնր 'ի մօրէն ասէ զպսակիլն: «Յաւուր փեսայութեան իւրոյ և յաւուր ուրախութեան իւրոյ»: Երդ մի զարմանար դու, թէ ուրախութեան և փեսայութեան օր կոչէ զչարչարանացն օր. վասն զի ինքն իսկ տէրն փառս կոչեաց իւր զօրն զայն և զժամն, ասելով թէ «Եհաս ժամ, զի փառաւորեսցի որդի մարդոյ»: Զի զմերն՝ իւր ասէ. վասն որոյ և զայնպիսի պսակ յանձն էառ. և մեք այն օրն իսկ փեսայացաք և ուրախացաք, որ 'ի տրտմութեան էաք հինգ հազար ամ վասն դրախտին կորստեան, և անկեալ էաք 'ի փառացն զոր ունէաք լուսեղէն զգեստեաւն, յորմէ մերկացեալ անարգեցաք:

1 Ագաթ:
2 Մեկն. երգ. Ճառ. Է:

Դ. «Փեսայն ասէ. Ահաւասիկ ես մերձաւոր իմ, գեղեցիկ իմ, աչք քո աղաւնիք»: Այսինքն թէ այդ գեղեցկութիւդ քո այժմ՝ եղև իմ այլազգ պսակելովս այսինքն գլուխ իմ փշեայ պսակելով որով և դուդ գեղեցկացար իսկ, յիս առնելով զտգեղութիւն մեղացն քոց՝ իմ փշեայ պսակելովս: Ահա այս գեղեցկութիւն զաւազանին մաքրութեան յայտ ածէ, որ 'ի ձեռն հոգւոյն մէջ նոր ծննդեանն եղև: Արկնելովն՝ յայտ արար, թէ առաւել գեղեցիկ կերպարանս ունին որ 'ի նոր ստեղծումն ստեղծանին և պահեն անարատ, և յաւէտ քան զառաջինն՝ զոր Ադամ ունէր յիւրում փառսն: Որպէս ասէ իսկ երանելին Գրիգոր Աստուածաբան[1]. Ստեղծումն աստուածային և քան զառաջինն ևս բարձրագոյն. զի այն ստեղծումն թէպէտ և լուսաւորութիւն և անցաւս և անտրտումս ունէր կեանս հանդերձ անմահութեամբ, սակայն միջասահմանն էր փորձն. եթէ պահեսցէ, ապա անմահ մնալ: Բայց այժմ որդի Աստուծոյ լինել և այսց ամենայնի պարգևաց հասանել, զոր Աստուածայինն Ադամն սխրացեալ և սքանչացեալ, 'ի ձև հանեալ որ ինչ յերկրէս տենչալի թուին, այսու երևեցուցանել կամի զանճառ շնորհացն մեր ձիր: Բայց և ոչ 'ի ծայրս գիտութեան հանդուրժեաց հասանել, թէպէտ և ջանայ օրինակաւ յայտաբանել: Բայց արդ ասա, թէ կայ ինչ ըստ երևելեացս գեղեցկութեան այնորիկ օրինակ, յոր դարձեալ գոյացաք, ով փեսայդ մեր Քրիստոս: Այլ ինձ այսպէս թուի, որպէս տղայոց կաթն կամիս ջամբել և ոչ հաստատուն կերակուր. զի դեռ մարմնաւոր եմք՝ յայսմ կեանս գոլով և ոչ կարեմք զհոգևորսն իմանալ: «Աչք քո աղաւնիք բաց 'ի լռութենէդ քումմէ»: Ահա վկայեաց բանիս, թէ մաքուր ես և միամիտ իբրև զաղաւնի. այլ որչափ եսդ՝ լռութեամբ փակեալ է, ոչ կարելով յայտնել. վասն զի ոչ կարես լսել. զի աման խեցեղէնեն ականջամանքդ, և ոչ բաւանդակին անճառելեացն լսու լինել: Վարսք քո իբրև զերամակս այծեաց, որք երևեցան

1 'Ի Մկրտութեան Քրիստոսի:

'ի Գաղաադէ ։ Այսինքն զի իբրև մեռեալ է մազ, անկենդան, անցանկութ՟ի, անհպարտ, օտարացեալ յաշխարհէ և մեռեալ. զի վարսն անզգայական է, որպէս աչքն տեսանող է և անխտորնակ 'ի չարն և միամտութ՟ք 'ի բարին, նոյնպէս և որպէս զհերսն կամ զմազն արտաքոյ ամենայն ախտից ես ։

“Ատամունք քո իբրև զերամակս կտրելոց, որք ելանեն 'ի լուալեաց„ ։ Վասն զի մաքուր և ախորժակ է լուացեալն և թեթևացեալն 'ի բեռանց ասուոյն ։ “Ամենեքեան երկուորիք են, և անորդի ոչ գոյ„ ։ Այսինքն թէ “բազում են որդիք սկնդկիդառաւել քան զարամբոյն„. և ոչ եթէ քեզ միայն վարդապետեն որոճողութ՟ք ատամունքդ զմաքրութ՟ի, այլ և զայլս ծնանին մանր խրատելով վարդապետական բանիւն և որոճողաբար ուսուցանելով մանր մեկնութ՟ք ս՟բ գրոց ։

“Իբրև զլար կարմիր են շրթունք քո. և խօսք քո գեղեցիկ„ ։ Լար՝ կարմրութ՟ի գօտելի այն է, որք արեամբ ներկանին շրթունքն ։ Այս այն, զի աւետարանական բանիւն խօսին և ամենայն հոգևոր խօսիւք ։ Բայց զլարն չէ արժան թողուլ, զի բազում ինչ այն է, որ լարիւս թակարդի ։ Արդ ասէ, թէ որ 'ի կարմրացեալ շրթանց խօսք ելանէ, լար է, և կարթէ զմարդիկ և առ ա՟ծ ձգէ 'ի բարւոք քարշումն ։ “Իբրև զկեղև նռան այտք քո բայց 'ի լռութ՟էդ քումմէ„ ։ Երկու բնութ՟իք են նռան. զի երևելիքն դաժանք են, և աներևոյթքն ախորժականք և բազում առողջութ՟ե առիթք ։ Արդ հարսն Ք՟սի, այսինքն Եկեղեցի՝ 'ի վերոյ սքօղեալ է զերեսս առաքինական վարուք և խոշորած գնացք և տաժանելիք, այսք արտաքոյ՝ նռան կերպիւ ։ Իսկ որ 'ի ներքս 'ի նա ամբարեալ է, յոյսն է և սէրն և հաւատն որ առ ա՟ծ. որով յուսով այնմ ամենայնիւ համբերէ. զի որպէս նռան 'ի ներքս համբարեալքն կարի յոժ ցանկալի է 'ի կերակուր, նոյնպէս և վարք առաքինութ՟եց քրտնալիր է և մեծ աշխատութ՟ք առլցեալ. իսկ պտուղ նորին ամենայն փառօք է և փառաւորեալ. յաղագս որոյ մարգարէն ասէ, “Ամենայն փառք դստեր թագաւորի 'ի ներքոյ„ ։ “Բաց 'ի լռու-

թէդ քումմէ »։ Թէ որչափ ես գեղեցիկ, ընդ լռութք է և ոչ յայտնի առ այժմ, որչափ 'ի տկարութեն մարմնիդ պատեալ ես ։ Ըստ այնմ, « Զոր ակն ոչ ետես, և ունկն ոչ լուաւ »։ « Իբրև զաշտարակն Դաւթի պարանոց քո, որ շինեալ է 'ի Թալպիովթ »։ Դաւիթ աշտարակ է շինեալ նշանաւոր, և այնմ նմանեցուցանէ վայելչականութեն զպարանոց հարսինն ։ « Հազար վահանք կախեալ կան զնմանէ և ամենայն նետք սպառազինաց »։ Հազարն՝ զբազմաւորականն ցուցանէ. ըստ այնմ, թէ « Կառք այ բիւրապատիկ են, և հազար ուղղիչք »։ Զոր և առաքեալ՝ վահան զհաւատոն կոչէ, ասելով, թէ « Առէք զվահանն հաւատոյ ». որ կախեալ կայ զպարանոցաւն, որով և գեղեցկացեալ՝ աշտարակին Դաւթի նմանէ ։

« Երկու ստինք քո իբրև զերկուս ուլս երկուորիս, որք արածին 'ի շուշանս »։ Երկու ստինս ասէ, վասն զի երկու բնութիք են 'ի մարդումն, մարմին և հոգի. և երկուս ունելով աչս մարմինն, զհոգի և ըզմիտս, և ընտրողականութբ արածին, զի զփուշսն թողլով շուշանօք բուծանին, այսինքն հոգևոր կերակրովք ։

« Մինչև տիւն պայծառասցի, և շարժեսցին ըստուերք »։ Տիւ և լոյս ով է, եթէ ոչ հոգին Տն, և նոյն ինքն Քս, որ զստուերն հալածէ 'ի մտաց. ըստ այնմ, թէ « 'Ի քեն է, տէր, աղբեւր կենաց, և լուսով երեսաց քոց տեսանեմք զլոյս »։ Որով և նոքիմք լուսաւորին միտք և սիրտք որ 'ի մէջ ստեանցն է. յորոց և կաթնն 'ի ձեռն հոգևորական կենդանութեն ժողովեալ մածանի՝ տալ և այլոց կերակուր ։ Արդ համառօտ զայս և առաքեալ մեկնէ, թէ անձն բովանդակ եկեղեցի, և որ 'ի նմա բաժանեալ շնորհքն՝ զգայարանքն որպէս անդամ 'ի մարմնի. զոր սա մի մի թուեաց ակն և շուրթն և ատամն և այտ և պարանոց և որովայն կոչելով ։ Ակն՝ զմարգարէսն է իմանալ որ կանխատեսք եղեն այսմ շնորհաց, որպէս և սոյն ինքն Սողոմոն, և որ ըստ նմայն ։ Պարանոց, յորոյ վերայ գլուխն կայանայ կառուցեալ, և ամենայն կենդանն 'ի վեր և 'ի վայր յարեցեալ

հանդերձ ամենայն զգայութեամբ, որ Դաւթի աշտարակին նմանեցաւ, որ շինեաց 'ի Թալպիովթ յաղագս դատաւորութեան պատերազմողաց, որ է Պաւղոս մեծն և որք իբրև զնայն յորոց վերայ Քրիստոս կայ, ուստի ամենայն կենդանութիւն բաշխի յեկեղեցի: Եւ որովայն, որպէս Տէր Լուսաւորիչն մեր և Յոհան, և որք իբրև զնոսայն. որոց վկայէ տէրն, թէ "պետք յորովայնէ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութեան". այսինքն հոգւոյն շնորհքն: Նոյնպէս և ատամն շըրթամբքն. կարմրացեալովք որ յորովայնէն են 'ի վեր բերեալ, որոճալից մանրէ զբանս գրոց՝ զանյայտսն յայտ ածելով և 'ի գիտութիւն տալով մարդկան, և լուսաւորելով զայլ ևս նուաստ անդամսն 'ի մարմնի յեկեղեցւոջ, որով բովանդակի մարդն և հարսն Քրիստոսի լինի: "Գնացի առանձինն 'ի լեառն զմռսոյ և 'ի բլուրն կնդրկի": Զայս երանելին Յոհան յիշատակէ, թէ նման է այս բան որ մարգարէն ասէ, թէ "Հնձան հարի միայն, և 'ի հեթանոսաց ոչ ոք էր ընդ իս", այնմ բանի, թէ "Գնացի առանձինն 'ի լեառն զմռսոյ և 'ի բլուրն կնդրկի": Արդ լեառն զմռսոյ՝ զմահն, որ վասն մեր միայն պատերազմեալ մենամարտիկ կրեաց. և բլուրն կնդրկի, զի աստուածութեամբն միացելով կոխեաց զհնձանն 'ի խաչին:

"Ամենևին գեղեցիկ ես մերձաւոր իմ, և արատ ինչ ոչ գոյ 'ի քեզ": Այսինքն իմ խաչելութեամբն և մահուամբն եղեր այնպիսի անարատ և գեղեցիկ և արեամբ գառինս, որ և բարձի զմեղս աշխարհի: Նա և որ մերձենան 'ի նա, և նորա մեռելութեան կցորդին, առնուն և զանուշահոտութիւն՝ կնդրկին օրինակաւ:

"Ե՛կ հարսն 'ի Լիբանանէ. Եկ 'ի Լիբանանէ, եկեսցես և անցցես 'ի սկզբանն հաւատոյ, 'ի գլխոյ Սանիրայ և Հերմոնի, 'ի մորեաց առիւծուց և 'ի լերանց ընծուց": Այսինքն յանտառացեալ մեղօք լեռնէ եկեալ 'ի հաւատալն յիսկզբանսն ծնեալ 'ի Յորդանանէ աւազանին. զի Յորդանան 'ի մէջ երկուց այսց լերանց ելեալ և բղխեալ, որով լուացաւ իսկ հարսն և գեղեցկացաւ, նա, որ գազանաբնակն էր ընդ առեւծս և ընդ ինձս, որ զօրացեալ և բըռ-

նացեալ էին, և որպէս զառեւծ խայտաբղէտ կռա-պաշտութք. որպէս ինձ թուի ։

“Սրտացուցեր զմեզ քոյր մեր հարսն սրտացուցեր զմեզ միով ակամբ քով և միով քառամանեկաւ պա-րանոցի քո„։ Օ՜ այս բարեկամք փեսային ասեն, որք են հրեշտակք, ցեկեղեցի, որ է հարսն ։ Սրտա-ցուցեր, թէ ոգի ետուր մեզ և սիրտ՝ տեսանել զոր ոչն գիտէաք, այսինքն զնախախնամական սէրն, զոր եցոյց առ մարդիկ զծնունդ աւազանին զորդէ-գրութին, և զայլքայութին ևս. զոր մահու խաչին արար ։ Որոյ մեռելութեն հաղորդակից եղեր զմռսաւն, և անուշահոտութե կնդրկին փառակից ես լինելոց ։ Արդ 'ի ձեռն քո ծանեայ զնա և զզօրութի նորա և զսէր նորա որ առ մարդիկ ։ Որով և ասեն հրեշ-տակք ցքոյրն որ է եկեղեցի՝, թէ պակաս ականբդ քո որ ասի մի, անցուցեր զմեզ քո միակնութբդ, որ առաւելեալ եմք քան զքեզ բազմակնութք և պա-րանոցիւ ։ Արդ մեք երկոքումբք բնութբք, այսինքն տեսութեամբք և պարանոցիւք հզօրք. սակայն 'ի ձեռն քո տեսանեմք և լսեմք 'ի քէն ուսեալ զայս-պիսի անճառ խորհուրդ և փրկութի ։ Այս է, յա-ղագս որոյ ասէ առաքեալ, թէ “Յայտնեսցի արդ իշխանութեց և պետութեց որ յերկինս են 'ի ձեռն եկեղեցւոյ բազմապատիկ իմաստութին այ„ ։ Ասե-լով եկեղեցւոյ քոյր կոչելով զանախտ ազգակցութին նշանակելով մեր բնութես, հրեշտակաց ։ Իսկ քա-ռամանեակ պարանոցի՝ որ ընդ լծովն Քնի ախոր-ժակ կամօք մտեալ եղաք ։ Արդ ասաց, թէ կոչե-լով փեսային եկիր 'ի Լիբանանէ, և զայսպիսի զգե-ցար շնորհս. բայց մի զայդ գալդ միայն բաւական համարեսցիս, բայց այլ և այլ ևս եկ և հանապազ ևս իսկ 'ի գնացս կայցես, այսինքն 'ի վարս առա-քինութե, ըստ մարգարէին, որ ասէ, թէ “Գնաս-ցեն նա 'ի զօրութէ 'ի զօրութի„ ։ Որում և Գրի-գոր ածաբան վկայէ, թէ[1] մշտաշարժ պարտ է լինել յառաքինութի և դիւրաշարժ. յաղագս այնորիկ

1 'Ի Նոր կիրակէն ։

յառաջ ասացեալ եկ 'ի Լիբանանէ, յետոյ դարձեալ կոչէ:

«Զի գեղեցկացան ստինք քո քոյր իմ հարսն, զի գեղեցկացան ստինք քո 'ի գինւոյ, և հոտ հանդերձից քոց քան զամենայն խունկս»: Ստինք սովոր են կերակուր տալ՝ որք յերկիր ծննդեամբ գան մարդիկ: Զնոյն օրինակ ստեամբքն զսրտից մաքրութիւն զսրբոյն որ յեկեղեցւոջ բուսան, գուշակէ. զի սիրտն առ ստեանցն է: Բայց զի կանխագոյն զկաթն ասաց տալ ստեանցն, արդ զիա՞րդ այժմ 'ի գինի փոխեաց և ասաց, թէ գեղեցկացան 'ի գինւոյ: Արդ այսպէս իմանալի է զՊաւղոսի առաքելոյ բանն, թէ «որ կաթնկերն է, տգէտ է բանին արդարութեան, և կամ թէ զմիւսն է ասել, թէ իբրև տղայոց 'ի Ք͞ս կաթն ջամբեցի ձեզ և ոչ հաստատուն կերակուր»: Յայտնշանակէ զեկեղեցւոյ տղայութիւն յիսկզբանն կաթամբն որ 'ի ստեանցն դիեցեալ. և արդ զկատարելութիւն զինուովն զի կատարելոցն է հաստատուն կերակուր և ըմպելի: Եւ որպէս գինին ուրախալից առնէ զզմայլեալսն կերակրով, նոյնպէս բանք սրբոյ հոգւոյն 'ի սրտից սրբոց բղխեալք, այսինքն 'ի ստեանցն, զուարճացուցանեն զլսօղսն և զանճառն տան կենդանութիւն և ուրախութիւն: Ըստ նմին օրինակի և զհոտ հանդերձիցն է իմանալ, որ իբրև զխունկս բուրէ: Զի որք զանուշահոտ առաքինութիւն և զբարի վաստակոց բուռն հարկանեն, ոչ միայն ինքեանց լինին փրկութեան պատճառք, այլ և զմերձեցեալսն առ նոսա և զտեսօղսն օգտեցուցանեն. ոչ միայն 'ի կենդանութեան, այլ առաւել ևս յետ մահուանն, թէ և բազում ժամանակք ընդ մէջ անցանեն:

«Մեղր կաթեցուցանեն շրթունք քո, քոյր իմ հարսն, մեղր և կաթն 'ի ներքոյ լեզուի քում. և հոտ հանդերձից քոց իբրև զհոտ կնդրկի»: Այս արդ չունի բազում պէտք մեկնութեան: Մեղր՝ զքաղցր և զախորժակ վարդապետութիւնս կոչէ. որ 'ի մերձաւորաց և 'ի հարսնացելոց Ք͞ի ջամբին 'ի մարդիկ և քաղցրանան 'ի սիրտ լսողաց ըստ Դաւթի, թէ «Քաղցր են 'ի քիմս իմ բանք քո քան զմեղր»: Թողում ասել որ մարգարէին քաղցրացաւ յու-

տեղն՝ որ յառաջ քան զուտելն գտանի է 'ի բերանն, և քաղցր 'ի կլանելն ։ Նման զի գտանի է 'ի սկըս-մանն առաքինութեան , և յետոյ քաղցր ։ « Մեղր և կաթն 'ի ներքոյ լեզուի քո » ։ Տղայոցն կաթն , և կատարելոցն մեղր ։ Յառաջ քան զամենայն լեզուս՝ այս անոյշ կերակրոյ տուօղ՝ է իմանալ զերանելին Յոհան վարդապետն տիեզերաց , նոյնպէս և զմծա-քան , և որք իբրև զնոսայն անուշակ կերակրովք ։ Դարձեալ կրկնէ՝ ասելով , « և հոտ հանդերձից քոց իբրև զհոտ կնդրկի ։ Այս է պատարագ անուշահոտ, յոր հոտոտի ած 'ի հոտ անուշից , ոյք զկամս և ըղ-խորհուրդս և զմարմինս՝ ինքեանք մատուցանեն ծյ ողջակէզս ։

« Պարտէզ փակեալ քոյր իմ հարսն , պարտէզ փակեալ և աղբեւր կնքեալ » ։ Տես, թէպէտ և պար-տէզ է , այլ փակելոյ պէտս ունի ․ և թէպէտ և աղ-բեւր է , այլ կնքելոյ , ոչ լինել կերակուր և ըմպե-լի օտար խաշանց և ոչ արկանել զմարգարիտ առա-ջի խոզաց , և ոչ տալ օտար լսելեաց ։

« Առաքումն քո դրախտ նռնենեաց հանդերձ պտղովք ծառոց , ծաղիկ հանդերձ նարդոսիւ ։ Նար-դոս և քրքում և եղէգն խունկն և կինամոն հան-դերձ ամենայն փայտիւք Լիբանանու , զմուռս և հալուէ հանդերձ առաջին ամենայն իւղովք » ։ Եթէ քան առ քան զսա մեկնեմ , լսօղքդ ձանձրանայք , բայց զի զդուռն իմաստիցն բացեալ եմ , զոր այլ վարդապետք մանր կոտեն , ես համառօտեմ և 'ի քան առաքելոյն աւարտեցից , որ ասէ , թէ « Պտուղ հոգւոյն այս է ․ սէր , խնդութի , խաղաղութի » ։ Եւ յայլում տեղւոջ , թէ « Օգուտ , զողորմութիւն ․ հաւատք , յոյս , սէր , հեզութի , խոնարհութի , քաղց-րութի , եղբայրսիրութի , անոխակալութի , անընչա-սիրութի , պարզմտութի և անձին սրբութի , և որ սոցին նման » ։ Կէսք դաժանք 'ի գործելեացն , որ-պէս զմուռսն , կէսքն անուշահոտ , իբրև զեւղն , կէսքն ցանկատեսակք՝ որպէս ծաղիկք ։ Այսոքիւք ծյ պարտէզ լինի հարսն ։ Եւ ուր անուշահոտ բազմա-փեաց որ 'ի խորանին յայն մովսիսեան ծխէր , որ էր իսկ օրինակ բիւրապատիկ առաքինութեանց որ 'ի սմա,

յորս առաւել ցանկումն հոտոտի մ̃ծ, քան որ յայնժամ 'ի խունկսն և 'ի պատարագս երեկորին և առաւօտին: Եւ զի նռնենին յառաջ մինչև նռամբն հասեալ, չվայելեցուցանէ զկերօղսն՝ փշովք պատեալ է, նոյնպէս և որ մ̃յ պարտէզ և դրախտ լինի յայսմ 'ի կեանքս, յառաջ նեղութ̃ք պարտի կեալ, քաղցիւ և ծարաւով և տքնութ̃ք և աշխատութ̃ք, և որ այլ կիրք առաքինութ̃ե, որով և ինքն զինքն նեղէ. և որ գայ 'ի վերայ փորձութ̃իւք ակամայ՝ թէ յընկերաց և եթէ 'ի սատանայէ, զակամայն վասն մ̃յ սիրոյն կամաւոր արարեալ՝ համբերէ, ապա լինի պտուղ ախորժելի մ̃յ որպէս զնուռն որ 'ի մէջ փշոց էր մինչև էր հասեալ:

Արդ այնպէս արժան է որ Ք̃ի հարսնանայ, և նորա պարտէզ լինի, 'ի մէջ փշոց յառաջագոյն կեալ, այսինքն 'ի մէջ առաքինութ̃եց, և ապա լինի կերակուր փեսային Ք̃ի: Նա և ծաղիկ ևս լինի, որպէս նարդոսն և քրքումն, որ մինն ջերմ է և միւսն անուշահոտ. այնպէս պարտ է ջերմին սիրովն Ք̃ի վառել և բորբոքել զհոտ առաքինութ̃ե և ամենայն բարեգործութ̃ե: Ասեն զքրքմէն, թէ միջասահման է, ոչ կարի հով և ոչ կարի ջերմ, այլ 'ի չափու ունի զիւր զօրութ̃ին: Այսու օրինակաւ ուսուցանէ, թէ և առաքինութ̃ի պիտոյ է պտղաբերել պարտիզին մ̃յ, այլ յանչափէն փախչել պարտ է, և ընդմէջն գնալ, զի մի անչափութ̃բն գլեսցի: Նոյնպէս և 'ի հաւատսն՝ զգրեալսն ընդունել հաստատուն հաւատով, և առաւել քան զգրեալսն ոչ իմանալ և ոչ զանքննելիսն քննել, այլ զամենայն անկարելի իրս և զանլինելի և զանհաւատալի՝ մ̃յ զօրութ̃են հաւատալ, որ կարողն է յամենայնի: Նոյնպէս և եթէ ոք 'ի սուգ լինի վասն մեղաց գործելեաց, ոչ առաւել քան զչափն սգալ, զի մի 'ի յուսահատութ̃ի անկցի և ասիցէ, թէ ոչ գոյ փրկութ̃ի, և յաղագս այնր կամ ոչ դառնայցէ 'ի մեղաց, և կամ զՅուդային կրեսցէ կիրս, որ խեղդեցաւն՝ թէ ոչ գոյ ապաշխարութ̃ի, որ էր անչափ սգալ: Եւ զի՞ մի մի թուեմ, ամենայն գնացից և վարուց իրաց՝ 'ի չափու պարտ է կալ. որպէս ուսուցանէ խորհուրդ քրքմոյն,

և ոչ խոտորել, ոչ յաջ և ոչ յահեակ։ Եղէգն և կինամոմոն 'ի նռնենեաց դրախտին 'ի հարսնէն պտղաբերեալ։ Զեղէգն քան զամենայն խունկս անուշահոտ գիտեմք, որ և 'ի խունկսն որ 'ի խորանին՝ հրամայեցաւ խառնել առ 'ի ծխելիս ա̃յ։ Եւ զկինամոմոնն ասեն, թէ 'ի սաստիկ եռանդն կաթսայի մատչի, շիջուցանէ զջերմութ̃ի եռացման ջրոյն որ 'ի նմա, նոյնպէս և եթէ 'ի յոյժ ջերմին բաղանիս մտանէ, առժամայն իսկ զովացուցանէ զտունն։ Եւ այլ այնպիսի իրս, որ և անհաւատալի թուի լսողաց. զի ասեն, թէ մարդ որ 'ի քուն լինի և կինամոմոն առ նմա իցէ, և որ հարցանէ ոք բան ընդ նմջեալն, պատասխանի առնէ, բայց միայն 'ի բերանոյն վերայ դիցէ զկինամոմոնն. և 'ի քուն լինի, և արթուն է, և պատասխանիս բանիցն հարցողաց յադաւորս և պատշաճս առնէ. 'ի քուն թուի, և արթուն է։

Արդ այսպէս ուսուցանէ խունկս այս, թէ մարդ որ ա̃յ տայ զինքն, մարդ թուի, բայց չէ մարդ. զի թէ պոռնկութ̃ե խորհուրդք նեղեն զնա, եթէ բարկութ̃ե և եթէ ագահութ̃ե և որ ինչ ախտք մարմնաւորք, նա ոչ ընդունի. այլ հրեշտակային հաւասարի վարուք, որ արթունք են և անքուն և անախտք և անկարիք. և մարդ է, և չէ մարդ, զի 'ի քուն է մարդն առ հրեշտակաց իմաստիւքն. նմանեցոյց ըզպտուղ հարսինն, որ 'ի հոգևոր պարտիզէն և 'ի դրախտէն։ "Եւ զմուռս և հալուէ հանդերձ առաջին ամենայն իւղովքն„։ Զմուռս՝ մեռելութ̃ե Ք̃ի նշանակ է և թաղմանն. Եւ հալուէ և այլ առաջին պատուական իւղքն ա̃ծուէ̃ն միացելոյ ընդ մարմնոյն, որով զմահ կրեաց։ Արդ եցոյց եթէ փայտ էր 'ի Լիբանանէ մարդ 'ի մեղաց անտառէն, և եկեալ 'ի Լիբանանէ և Ք̃ի չարչարակից և մահակից եղեալ, և մեռուցանելով զմեղս՝ եղև անուշահոտ հարսն Ք̃ի՝ միացեալ ընդ նմա մաքրութ̃բ վարուք. որպէս ասէ առաքեալ, թէ "Որք միանգամ մկրտեցաք 'ի Ք̃ս Յ̃ս, 'ի մահ նորա մկրտեցաք. թաղեցաք ընդ նմին մկրտութ̃բն 'ի մահ. զի որպէս յարեաւ 'ի մեռելոց Ք̃ս փառօք հօր, նոյնպէս և մեք 'ի նորո-

դուռն կենաց շրջեսցուք: Զի որպէս տնկակից եղաք նմանութե̃ մահու նորա, այլ և յարութե̃ նորա հաղորդ լինիցիմք»: Նա և ա̃ծութ̃ն անուշահոտն, որպէս ասաց ա̃ծայինն Սողոմոն:

«Աղբեւր պարտիզաց, ջրհոր ջրոյ կենդանւոյ և հոսեցելոյ 'ի Լիբանանէ»: Այսու առաւելու զհարսինն զգեղեցկութիւնն քան զառաջինն. զի յառաջ պարտէզ կոչեաց զհարսնն, և ապա սակաւ մի յառաջ երթեալ՝ աղբեւր պարտիզաց, թէ ոչ դու միայն եղեր պարտէզ, այլ և զայլս բազումս ոռոգեալ՝ պարտէզ և դրախտ ա̃յ առնես, պտղաբերել զարդարութե̃ պտուղն: Այլ ջրհոր ինքն ա̃ծ կոչեցաւ, որպէս ասաց մարգարէիւն. «Զիս թողին զաղբեւրս ջրոյ կենդանւոյ»: Այլ դարձեալ՝ ցսամարացին ասաց տէրն «Եթէ գիտէիր դու զպարգեւսն ա̃յ, և ով է որ ասէդ ցքեզ, թէ տուր ինձ ըմպել, դու խնդրէիր 'ի նմանէ և տայր քեզ զջուրն կենդանի»: Այլ դարձեալ, թէ «Որ հաւատայն յիս, գետք յորովայնէ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութե̃»: Արդ որպէս ա̃ծութե̃ն անուշահոտութե̃ հաղորդին, որք նմա մահակից լինին և նմա հարսնանան, նոյնպէս և որպէս զնա ջրհոր ջրոյ կենդանւոյ լինի՝ որ նմա հարսնանայն որպէս զինքն. թէպէտ 'ի Լիբանանէ լինին եկեալ, այսինքն 'ի մեղաց անտառէն. զի անտառ է Լիբանան. զսոյն և զկնի մեկնէ աւետարանիչն Յոհաննէս, «Զայս ասէր վասն հոգւոյն, զոր ընդունելոց էին որք հաւատային 'ի նա»:

«Զարթի՛ր հիւսիսի, և եկ հարաւ»: Այսինքն գնա՛ հիւսիսի, և եկ հարաւ: Հիւսիսի՝ սատանայ և իւր գործքն կոչին. որպէս ասէ սոյն իսկ Սողոմոն, թէ «Խիստ հողմ է հիւսիւսի. զի հեռի է յարեգական ջերմութէ̃, և վասն այնորիկ սառեալ է: Նոյնպէս և որք յարեգակնէն արդարութե̃ հեռաբնակ են, սատանայական խորհրդովք են լցեալ և սառեալ են մեղօք, ոչ ըքնուն ջերմութ̃ արեգականն, այսինքն բանիւք գրոց սրբոց ոչ վարդապետին՝ որ զանզղջութե̃ սառն հալէ, և զզղջումն տնկէ հողմով հոգւոյն սրբոյ, որ է հարաւ: Արդ հարաւոյն գալ հրամայէ 'ի պարտէզն, այսինքն շնորհաց

հոգւոյն սրբոյ, և հալածել զսատանայական գործս. վասն այնորիկ ասէ, զարթիր հիւսիսի, որ է գնա, և եկ հարաւ, որ է հոգին սուրբ և նորին ջերմ հողմ, որ հալածէ զձմեռն։ “Շնչեա՛ ՚ի պարտէզ իմ. և բուրեսցին խունկք իմ”։ Այս հոգւոյն սրբոյ առատ շնչումնն է ՚ի պարտէզն Քսի, որ հարսն անուանեցաւ, ուստի ծաղկեցան ազգի ազգի շնորհք ՚ի մարդիկ. որպէս ասէ առաքեալ. “Ումեմն ՚ի հոգւոյն տուեալ է բան իմաստութեան, այլում բան գիտութեան, միւսումն հաւատք, այլում աջողութիւնք զօրութեանց, այլում ընտրութիւնք հոգւոց, այլում մարգարէութիւնք”։ Այլ զի՞ մի մի թուեմ զբազում շնորհս որ յեկեղեցւոջ տացեալ է, ՚ի վերայ բերեալ ասէ, “Զայս ամենայն աջողէ մի և նոյն հոգին սուրբ, և բաժանէ իւրաքանչիւր շնորհս՝ որպէս և կամի”։ Արդ այս է որ ասէ, “Շնչեա՛ ՚ի պարտէզս իմ, և բուրեսցին խունկք իմ”։ Առաջին խունկս՝ զՊաւղոս և զՊետրոս և զտասնեակս նոցին ընկերսն, և մեր սուրբ Լուսաւորիչն և Յոհան ոսկեբերան. և այլք անչափք իբրև զնոսայն։

Ե. “Հարսնն աղաչէ, զի իջցէ փեսայն իւր. Իջցէ եղբօրորդին իմ ՚ի պարտէզ իւր և կերիցէ զպտուղս ծառոց իւրոց”։ Տեսեալ հարսինն զիւր զայնքան անչափ առաքինութիւն ծաղկեալ որպէս ՚ի դրախտի և ՚ի պարտիզի, զոր ուսաւ ՚ի փեսայէն և ՚ի հրեշտակաց, աղաչէ իջանել և ուտել, որ նշանակէ զհայցելն այ ՚ի բարեգործացն։ Նա և անկարօտ է ած, այլ սակայն քաղցեալ և կարօտ է մերոյ փրկութեան, որպէս և ասաց ինքն ցաշակերտսն իւր, յորժամ նեղէին զնա ուտել հաց. թէ “Իմ կերակուր այն է, զի արարից զկամս այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս”։ Որ և էր մեր դարձն առ նա, և զնորայն պահել զպատուիրանս։ Այլ ինքն իսկ ասաց, թէ “Քաղցեայ և ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցայ և արբուցէք զիս”։ Ուսուցանէ բանս և զխոնարհութիւն՝ ոչ առաքինական վարուքն ամբարտաւանել և յանհոգս լինել. ՚ի բարի գործսն՝ զխոնարհութիւն ունել և աղաչել բեկ սրտիւ և խոնարհ ոգւով ընդունել զպր-

տուղս արդարութե՟. որպէս ինքն իսկ հրամայեաց աղաչել և ասել, «Եկեսցէ արքայութի՟ քո»: Զոր աղաչանս նայեցեալ փեսային որ ասէ մարգարէիւն թէ «Մինչև կարդացեալ իցէ քո, ես լուայց քեզ, և մինչդեռ խօսեսցիս, ասացից թէ ահաւասիկ հասեալ կամ»: Նոյնպէս փեսայն լուեալ աղաչանաց հարսինն ասէ, լուայ աղօթից քոց և «Մտի 'ի պարտէզս իմ քոյր իմ և հարսն, կթեցի զմուռս իմ հանդերձ խնկովք, կերայ զհաց իմ մեղու իմով»: Քոյր կոչէ, և ապա հարսն. զի որ զկամս ա՟յ առնէ, ապա և հարսնանայ իսկ նմա: «Եւ կթեցի զմուռս իմ հանդերձ խնկովք»: Այսինքն զի զմեռելութեանն պտուղ, որ վասն ձեր մեռայ, կթեցի յիմ պարտիզէդ և 'ի հարսնեդ առաքինութե՟ խնկովք բուրեալ, մեռեալ ըստ զմռսոյն օրինակի, և անուշահոտ ըստ ա՟ծութե՟ն սիրոյ ընդ մարմնոյս միացելոյ: «Կերայ զհաց իմ մեղու իմով»: Ո՛չ միայն կերակուր եղեր ինձ՝ կերակրելով առաքինուե՟ հացիւ, այլ և քաղցրացար ինձ որպէս զխորիսխ մեղու: Որպէս երանելի վարդապետքն ա՟ծաբան և Յոհան. որք որպէս 'ի բերանոյ ա՟յ խօսին և ասեն, կերակրեա՛ զիս առաքինութե՟: Զոր և Պետրոսի նոյն կերակրով հրամայեաց կերակրել՝ յուցակի կտաւոյն, յորում էր ամենայն շունչ կենդանի, այսինքն անխտիր զհեթանոսս կերակուր տալ ա՟յ որպէս զհրեայս, և մի՛ խառնակ համարել: «Արբի զգինի իմ կաթամբ իմով»: Զայս ինքն իսկ ասաց ցորդիսն Զեբեդեայ: «Կարէք ըմպել զբաժակն, զոր ես ըմպելոց եմ», այսինքն զմահն զոր արբ, և արեամբն զգինին, և կաթն արբուցաւ, այսինքն զմարդկան տղայութի՟, որ այնմ արբմամբն՝ որ զբաժակ մահու արբին, տղայացան անմեղութ՟ որպէս զկաթնկեր: Զոր և ինքն տէրն ասաց. «Եթէ ոչ դարձջիք և լինիջիք իբրև զմանկտի, ո՛չ կարէք մտանել յարքայութի՟ն ա՟յ»: Թողում ասել, զոր տէրն մեր արբ և ետ առաքելոցն և ասէ, «Այս է իմ արիւն, առէք և արբէք», և որ զկնի սորին բանն. այդ իսկ է «Կերայք մերձաւորք իմ, արբէք և արբեցարո՛ւք եղբարք իմ»: Զոր մեւս աւետարանիչն ասէ, «Թէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մար֊

դոյ և արբջի՛ք զարիւն նորա, ո՛չ ունիցի՛ք կեանս յանձինս»: Արդ արբմամբն որ ինքն արբ, և ապա ՚առաքելոցն ետ, եցոյց թէ եկեղեցւոյ և հարսին զայս բաժակս ետ ըմպել և իւր մահակից լինել. զի խորհուրդն որ կատարեմք, մահու նորա յիշատակ է. և զահաւոր պատարագն դնելով ՚ի վերայ սեղանոյ առաջի հօր, զնորա մահն որ վասն մեր եղև, առաջի հօր ունիմք և այնու փրկութի՛ հայցեմք մեզ: Արդ թէպէտ և երանելին Յոհան ասէ, թէ [1] ինքն վասն այնր արբ յիւրմէ արեանն, զի զնոսա յորդորեացէ յըմպել, զի մի՛ ասիցեն՝ թէ արիւն զիա՞րդ կարիցեմք ըմբել. բայց բուն պատասխանն այս է, թէ զիմ արբումնս զմահ և զանմեղութի՛, որ է գինի և կաթն, և ձեզ պիտոյ է ըմպել, և որպէս ես զձեզ կերակրեցի իմով արեամբս, և ձեզ պարտ է զիս կերակրել տղայութ͞բ և մեռելութ͞բ, որ ըստ այսմ կենացս. որպէս առաքեալ ասէ «Եթէ ոք կամի իմաստուն լինել յաշխարհիս յայսմիկ յիմար լիցի. զի եղիցի իմաստուն» յայնմ աշխարհի. և զՔ͞ս կերակրիցէ իւր գինւովն և կաթամբն, զնորայն ստանալ վարս, որպէս ասէ դարձեալ առաքեալ, թէ «Նմանողք եղերուք ինձ, որպէս և ես Ք͞սի». և այլուր, թէ «Ք͞ս ՚ի ձեզ է, բայց եթէ անպիտանք իցէք». և թէ «որ մկրտեցայք ՚ի Ք͞ս, զՔ͞ս զգեցեալ էք»: Եւ Գրիգոր Ա͞ծաբան ասէ, թէ [2] Քրիստոս գիտեմ զկեցեալսն ըստ Ք͞սի: Արդ ասելով, թէ արբէք և արբեցարո՛ւք, ՚ի վերայ բերէ, թէ

«Ես ննջեմ, և սիրտ իմ արթուն կայ: Այսինքն թէ չէ՛ արբեցութի՛ այս արբումնս թէ քուն թմբրութեան բերէ, որպէս գինին որ յորթոյ. այլ որպէս Ա͞ծութ͞բն ՚ի գերեզմանին արթուն էի և մարմնոյն մեռելութ͞բն ՚ի քուն, նոյնպէս և որ զայս արբումնս ըմպեն, արթնանան ո͞ն անմահութ͞բ ընդ իս. այս է, որ ասէ, թէ «Կեցցէ յաւիտեան». և «թէ և մեռանի, կեցցէ». թէ և զմարդկային ունելով բնութի՛, ննջեն, այլ արթուն են զշնորհս հոգւոյն յին-

1 Մեկն. Մատթ. Ճառ. Ձ͞Բ:
2 Ներբող ՚ի մեծն Աթանաս:

քեանս բերելով։ Արդ եթէ ոչ էր այս այսպէս, զիարդ կարէին այս տկար մարմնովս զայնպիսի կիրս չարչարանաց կրել առաքեալքն և մարտիրոսքն այնչափ նեղութ., նոյնպէս և Ճգնազգեաց հարքն։ Մանաւանդ մեր Լուսաւորիչն,[1] որ տասն այր զեւթն օր 'ի գլխի վայր կախաղանին 'ի բրածեծ առնելն՝ զնորա սրտին արթնութին ոչ կարացին թմբրեցուցանել այնպիսի դառն տանջանօքն, այլ զմիտսն արթնութ. առ ա՟ծ ամբարձեալ. անհատ աղօթիւքն ընդ ա՟ծ խօսէր յայնմ աւուրսն, և գութ աղերսանաց առաջի ա՟ծ արկանէր վասն աշխարհիս մերոյ փրկութե։ Մի գաւազանի զարկումն բաւական է քուն թմբրութե մաւաց մերոց հասուցանել, իսկ երանելին յայնչափ անչափ չարչարանսն անխոտորնակ զմիտսն և անդրդուելի զլեզուն 'ի խնդրուածս առ ա՟ծ ունելով զիա՞րդ ոչ նմանէր արթուն սրտին Ք՟նի, և ննջմամբն մարմնոյն, զոր օրինակ սա ընութ. կրից ննջմանն մահակից եղեալ Ք՟նի արթուն մտօք։ Այս է, որ ասէ, թէ "արբէք և արբեցարուք եղբարք իմ" զի արբեալ զչարչարանս, ես ննջեցի ըստ մարմնոյ, և սիրտ իմ արթուն եկաց ըստ ա՟ծութեն։ Նոյն օրինակ և դուք ինձ էք նմանելոց արբմամբս այսու իմով զմահ։ "Հարսն զգայ զփեսային բախել ըղդուռնն. Ձայն եղբօրորդւոյն իմոյ բախէ ըղդուռնն"։ Աղէ տես զայս, թէ որք զբաժակն՝ և զգինին զայն ըմպէին յայս քնալից կեանս, որպիսի արթուն միտս ստանան, ըստ իրատու աւետարանական բանին, եթէ "Եղիցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս և ճրագունք լուցեալք, և դուք նմանողք մարդկան՝ որ ակն ունին տ՟ն իւրեանց, թէ երբ դառնայցէ 'ի հարսանեաց, զի յորժամ գայցէ և բախիցէ վաղվաղակի բանայցեն նմա։ Երանի է ծառային այնմիկ, զոր եկեալ տէրն գտանիցէ արթուն"։ Այսմ նմանեալ ս՟բք որ հարսնացան փեսային Ք՟նի, 'ի պահու կալով և լսել զձայն եղբօրորդւոյն Ք՟նի, որ բախէ զդուռնն կոչելով 'ի մուտս արքայութեն երկնից։ Փեսայն՝ որ է Ք՟ս, ասէ, 'ի

1 Ագաթ։

բախել զդուռնն ։ «Բա՛ց ինձ քոյր իմ, մերձաւոր իմ, աղաւնի իմ, կատարեալ իմ. վասն զի գլուխ իմ լցաւ ցօղով և վարսք իմ մանր անձրևովք գիշերոյ»։ Արդ համառօտ այս է սորա մեկնութիւն. «Բա՛ց ինձ քոյր իմ մերձաւոր իմ, աղաւնի իմ, կատարեալ իմ»։ Այսու բանիւք զմկրտութ՟ե լուսաւորութ՟ին գուշակէ զհարսինն, թէ ՚ի ձեռն հոգւոյն ծննդեանն և արբմամբ խորհրդական արեանն՝ քոյր և մերձաւոր իմ եղեր, և արդարացար հոգւովն, զաղաւնոյն առեալ բնութ՟ի և կատարեալ եղեր, զի ա՟յ որդի եղեր. և որ որդի ա՟յ արժանանայ լինել, ամենայնիւ կատարեալ է. զի այլ զի՛նչ բարձրագոյն փառք գոյ քան զայս յերկրի կամ ՚ի յերկինս ։ Բայց թէ ոչ պահեմք և գործեմք զշնորհսն և զփառսն տուեալս, նախահօրն նմանեմք, որ առեալ զլուսաւորութ՟ի և զանկարօտ և զանյաւ և զանմահ կեանս և զդրախտն ոչ պահելովն և ոչ գործելովն կորոյս դարձեալ։ Նոյն և մեզ ուսուցանէ մի՛ յանհոգս լինել կատարելութ՟ե շնորհին, այլ որպէս թէ ոչ առեալ, այնպէս զգուշանալ. զի տալ զկատարելութիւնն ՚ի նմանէ է, և պահելն ՚ի մէնջ լինի, զոր ասէ երանելի վարդապետն. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ բա՛ց զդուռնդ Ճանապարհին, որ տանի ՚ի կեանսն. և մի՛ կատարելութ՟եդ հանգստեան զքեզ և քնոյ և դիւր կենաց դներ. որպէս ասէ առաքեալ. «Թէ ոք համարի գիտել ինչ, չև ևս գիտաց որպէս արժան է գիտել». և դարձեալ ասէ թէ «Ո՛չ համարիմ զանձն իմ, թէ հասեալ իցեմ, բայց մի ինչ է, զի զառ ՚ի յետոյսն մոռացեալ և յառաջադէմսն նկրտեալ եմ. ուշ եդեալ ընթանամ զհետ կոչմանն ա՟յ ՚ի Ք՟ս Յ՟ս»։ Արդ բա՛ց ինձ զքո մուտդ. «զի գլուխ իմ լցաւ ցօղով և վարսք իմ մանր անձրևովք գիշերոյ»։ Այս այնմ նման է, որ ՚ի միւսանգամ գալստեանն զվէրսն զոր էառ վասն մեր, ցուցանէ։ Բայց անդ վասն կշտամբելոյ զմեզ ցուցանէ, որ առ երախտաւորն ապերախտ գտանիմք. բայց աստ առ ՚ի յորդորելոյ զմեզ զիւր քիրտն որ վասն մահուն ահի կրեաց ՚ի գիշերին, յիշեցուցանէ հարսինն՝ որ յաւետարանին ասէ, թէ «Տրտունքն

ոլոռն ոլոռն հոսէին 'ի նմանէ „: Զայս ասէ, թէ իմ քրտամբս ես, զայդ անմեղուԹի աղաւնոյ և զկատարելուԹի զգեցեալ և քոյր իմ և հարսն լեալ. որ քրտամբ իմով որ յայնմ գիշերի զքիրտն անիծիցն բարձի, և ես ընդ քո վշտացեալ համբերեի աշխատեալ քրտամբքն. արդ պահեա զոր առերդ, այսինքն զմիամտուԹի աղաւնոյ և զկատարելուԹիդ, և մի կորուսաներ դարձեալ. զի երկրորդ անգամ խաչ ես ոչ է և ոչ մահ վասն քո:

« Հարսնն զայս ինչ ասէ: Մերկացայ զպատմուճան իմ, զիա՞րդ զգեցայց զնա: Լուացի զոտս իմ զիա՞րդ աղտեղացուցից զսա „: Այսինքն քո այնչափ երախտիքդ և քրտամբքդ որ վասն իմ, ըզգեստ պատուհասին որ վասն իմոյ յանցանացն մերկացեալ, զիա՞րդ դարձեալ զգեցայց, քան լիցի: Եւ որ լուացեր մկրտուԹք զդարշապարս և զոտս որպէս զերանելի առաքելոյն և ամրացուցեր 'ի Թունից խածանող օձին, զիա՞րդ աղտեղացուցից զսա մեղաց ընԹացիւք 'ի պոռնկուԹի կամ 'ի սպանուՃն կամ 'ի զրկուԹի և որ սոցին նման. և որ լուսովս զգեցայս և իշխանուԹի ունիմ յերկինս ուղևորել և ընդ հրեշտակս պարել:

« Եղբօրորդին իմ ձգեաց զձեռն իւր ընդ ծակն, և որովայն իմ խռովեցաւ 'ի նա „: Տես զայս, Թէպէտ և որպէս զՊաւղոս կամ զՊետրոսն ոք լուսաւորի հոգւով և ՙՔի խորհրդոյն Ջանայ տեսօղ լինել, այնպէս որպէս փոխանակ ամենայն անձին զձեռսն միայն տեսանել, և այն ընդ նեղ և սուղ նուազ ինչ տեղի՝ որպէս ընդ ծակ: Զաղագս որոյ ասէ առաքեալ. « Այժմ տեսանեմք իբրև ընդ հայելի օրինակաւ՝ այլ յայնժամ դէմ յանդիման, այժմ խեղամուտ եմք փոքր 'ի շատէ, այլ յայնժամ գիտացից որպէս և նայն ծանեաւ զիս „: Ասաց, թէ զոր ետ ինձ փեսայն զշնորհսն և զոր խոստացեալ է տալ և զինչ վասն իմ կրեաց, և Թէ որչափ եղև մեզ նորա մահուամբն շնորհ, և որ այլ այսպիսի անբաւ և անպատմելի պարգևք, որ աստ եցոյց զորբոյն, առ այնու զոր անդ 'ի հանդերձեալ կեանսն է ցուցանելոց և 'ի գիտուԹի տալոց, այնպէս է առ այնմ՝ որ-

պէս թէ զձեռսն միայն ընդ ծակ ինչ տեսանիցէ, և որպէս կաթ մի ջուր առ ծովուն ջրով, և որպէս ճրագ առ արեգակամբ, և որպէս տղայ յորովայնի մօրն՝ առ ծեր այր։ Եւ տես, զի և յայն սակաւ և սուղ տեսութ՟ին խռովեցաւ որովայնն. որպէս և ասաց, թէ «որովայն իմ խռովեցաւ 'ի նա»։ Զի և Պաւղոսի սակաւ տեսութ՟ին շրտոյց և կուրացոյց զնա յաչացն, որպէս Յովհաննու առաքելոյն 'ի տեսլեանն, որպէս Եզեկիելին. և այս 'ի հրեշտակաց միայն 'ի տեսուէ՟, որպէս և Դանիէլ ասաց, «տէր, յերևելդ քո խռովեցաւ որովայն իմ յիս»։ և որ զկնին գայ։ Զի որպէս խօթ աչք զարեգակն ո՛չ կարէ տեսանել, այնպէս և մարդկային բնութ՟իս զաստուծոյսն ո՛չ կարեն տեսանել կամ իմանալ՝ որչափ յայսմ 'ի կեանս է։ Յաղագս այսորիկ զՊաւղոս արտաքոյ մարմնոյն առեալ յերրորդ երկինս տարեալ՝ անդ եցոյց զանճառելիսն. իսկ յորժամ դարձաւն յերկիր՝ ո՛չ կարաց մարմնեղէն մտօք և շըրթամբք պատմել զոր ետեսն և զոր լուաւ զանբաւսն. այլ ասէր ևս, թէ «լուայ բանս անճառս, զոր ոչ է պարտ մարդոյ խօսել», այսինքն թէ չկարէ բերել մարմնեղէն լեզու զանմարմնեղինին զխորհուրդ։ Ապա եթէ ոք ասիցէ զձեռն եղբօրորդւոյն որ ընդ ծակն ձգեալ՝ զորդի, զի աջ հօր կոչի. և զմարմինն, զոր միացոյց ընդ ա՟ծութ՟են, ծակ իմանայ, չէ՛ և այս հեռի 'ի խորհրդոյն. զի որպէս սակաւ ինչ ծակ առ տաճարաւ այնպէս և մեր բնութ՟իս առ ա՟ծութ՟են։ Այլ ինձ առաջին պատճառն հաճելի է. նա և միաբան գրոց, մանաւանդ մարգարէականացն 'ի բազում դէմս բաժանի։ «Յարեայ բանալ եղբօրորդւոյն իմոյ։ Ձեռք իմ կաթեցուցին զմուռս և մատունք իմ զմռսով լցեալ 'ի վերայ ձեռաց փակաղակին, երբ տեսի զձեռն կարկառեալ ընդ ծակն», այսինքն ա՟յ յայտնեալ զխորհուրդսն ընդ նեղ լուսանցոյց, բացան աչք հոգւոյս և տեսի որչափ կարելի է մարմնեղէն աչաց տեսանել, և զարթեաւ հոգի իմ 'ի թմբրութ՟է մեղաց և յարեայ հիացմանէ երկրաւոր կրից 'ի բաց դնելով զախտս, և մեռուցի զիս մեղացն ընդ մեռելոյն մեռեալ՝ որ վասն իմ մե-

ռեալ անմահն։ Օ որ և ասէ առաքեալ, «մեռեալք ընդ նմին մկրտութ̃ն 'ի մահ, որով և ընդ նմին յարեաք հաւատովք ա̃յ ազդեցութ̃ն». և որ զկնին գայ բանն։ Արդ յայտ է թէ յառաջ մեռանել պիտոյ է և սպանանել զանդամս մարմ̃ոյ, որպէս հաստատէ զսոյն առաքեալ. և ապա լինի մուտ ա̃յ և ա̃ծային խորհրդոյն 'ի մարդն։ Այս է որ ասէ, թէ 'ի բանալն եղբօրորդւոյն իմոյ՝ «ձեռք իմ կաթեցուցին զմուռս». սոյնպէս և «մատունքս 'ի վերայ ձեռաց փակաղակլին»։ Օ մուռսն մեռելութե̃ գուշակ է. և զի ձեռքն են գործօնեայ գործոց։ Արդ հասանէ ձեռն եղբօրորդւոյն Ք̃ի՝ 'ի ձեռն հարսինն, այսինքն է հաւատացելոց. և նորա ձեռինն հաւասարեցին հարսին ձեռքն՝ 'ի փեսային ձեռքն մերձենալովն, մաքրութ̃բ մեղաց և մեռելութ̃բ ընդ նմա։ Այս է որ ինքն տէրն համառօտեաց. «Եթէ ոք գայ առ իս, և ոչ ատեայ զամենայն ընտանիս, նա և զանձն ևս իւր, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել»։ Դարձեալ. թէ «նեղ է դուռնն և անձուկ ճանապարհն, որ տանի 'ի կեանս»։ Արդ յայտ է, թէ նեղութ̃բ և մեռելութ̃բ հետևի այն ճանապարհն. բայց առ որում սէր փեսային տեղի գտանէ, նորա յուսովն դժուարինն դիւրին թուի։ Յաղագս որոյ խրախուսացեալ մեծ առաքեալն Պաւղոս, խրախոյս տայ, ասելով, թէ «Ոչ արժեն չարչարանք ժամանակիս զհանդերձեալ փառսն, որ յայտնելոց են 'ի մեզ»։ Յոր և դու հայեաց այժմ. բազում թագաւորք և թագուհիք աստ ըստ իւրեանց կամացն գնացին, և յետին օր մահուն իւրեանց երթալով՝ ապաշաւելով ելին յաշխարհէ. և յառաջ քան զօր դատաստանին 'ի խղճէ չարեացն և յահէ դատաւորին 'ի տանջանս են։ Սոյնպէս և բազում թագաւորք և մեծամեծք արհամարհեցին զաշխարհս, և 'ի վերջին աւուր կոչմանն իւրեանց երթալով, և յուսովն որ առաջի կայր ինքեանց, ուրախութ̃բ հրաժարեցին յաշխարհէ, անճառ զուարթութ̃բ բերկրեալ ընդ վաճառն զոր արարին. զի զերկինս ընդ երկրի առին, և յառաջ քան զհաստուցման օրն որպէս առեալ աստատին զվարձսն, և յուրախութե̃ ևս են.

և զԱ̃ծ անդադար օրհնեն, որ նոցա ճանաչել շնոր-
հեաց զսնոտի կենացս ոչընչութի̃ և յաւիտենական
կենացն 'ի խնդիր ելանել։ Արդ փեսայ և եղբօրոր-
դի, որպէս բազում անգամ ասացի, Քս կոչի։ Փե-
սայ ասի, զի սիրեաց զմարդիկ որպէս փեսայ զհարսն.
զոր և հաստատէ առաքեալ, թէ «Խօսեցայ զձեզ առն
միում իբրև զկոյս սրբ յանդիման կացուցանել Քսի»։
Այլ եղբօրորդի անուանի նոյն ինքն Քս, զի Հրեայք
և հեթանոսք՝ յԱդամայ են. վասն այնորիկ եղբարք
կոչին և Քս, զի 'ի Հրէից է, և եկեղեցի՝ որ են հե-
թանոսք և նոր հաւատացեալ ժողովուրդք Քսի,
եղբօրորդի զՔս կոչեն։ Այլ հարսն և քոյր և պար-
տէզ՝ հեթանոսք յաղագս այնորիկ կոչին, զի որպէս
հարսն զսրբութի̃ և զսէր փեսային խօսեցելումն առն
իւրում միայն պարտի պահել. և եթէ ոչ պահէ, և
զայլ ոք սիրէ պղծեաց զանկողին փեսային և օտա-
րացաւ 'ի նմանէ, նոյնպէս և հաւատացեալք, որ 'ի
Քս միացան մկրտութե̃, և հաղորդք եղեն նորա
մարմնոյ և արեանն, և ապա յետ այնորիկ 'ի սէր
աշխարհիս որոշեն զինքեանս, և միանան 'ի պէսպէս
ցանկասիրութե̃ ցնորս, 'ի պոռնկութի̃, 'ի սպանութի̃,
յամբարտաւանութի̃, յագահութի̃, 'ի փառասիրու-
թի̃, 'ի հեռ, 'ի նախանձ, և որ սոյին նման չարիք,
լուծին զփեսային Քսի սէրն, և զուխտն՝ որ ընդ
իւրեանց. և ուսուցչին չարեաց սատանայի հարսնա-
ցան, և յիրաւի ընդունին զանվրէպ տանջանսն։ Սա-
կայն թէ դառնան առ նա, և յայնժամ ևս մարդասէր
է տէրն, և զի ողորմած է և ոչ կամի զմահ մեղա-
ւորին, վասն որոյ և մարմին իսկ առ, և զմահ անար-
գանաց մեռաւ։ Նոյնպէս և քեռն պտուղ ըստ այնմ
պարտի լինել, և պարտիզին առ գործօղն պտղաբե-
րել և ոչ օտարաց կերակուր լինել։ Այլ մեք ըղ-
կարգէ բանին բուռն հարցուք։ «Բացի եղբօրորդ-
ւոյն իմոյ. եղբօրորդին իմ էանց, և հոգի իմ ել
ընդ բանի նորա»։ Տես, զի ընդ բանալն և էանց.
այսինքն, եթէ յորժամ ես 'ի միտս գրոց համբարձի
զիմոյ մտաց աչս, տեսանել զնորա զանքննելի խորս
գիտութեան շնորհացն, և բացի զսիրտս ժողովել 'ի
ներքս զսուղ տեսեալսն և քննել և տեղեկանալ և

հասու լինել խորոց գիտութե՛ նորա, մնացեալն յիմ տկար մտացս համեմանէ՝ այնպէս զարհուրեցոյց զիս, որպէս զի ցանկութի՛ այնմ մտանալ զայն՝ զոր ընկալայ զգիտութի՛ 'ի բանալն. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ "եանց եղբօրորդին". որպէս թէ ընդ տեսանելն զնա՝ և փութապէս գնաց որպէս փայլակն դիւրընթաց: "Եւ հոգի իմ գնաց ընդ բանի նորա": Նախնքն թէ սակաւ ճաճանչ ընկալեալ զբանից նորա, հոգի իմ եթող զիս և գնաց 'ի բանս նորա: Որպէս թէ ծանեայ զնա և 'ի սէր նորա միացայ և 'ի պատուիրանս նորա եռացայ. և 'ի համարելն թէ հասի, ևս առաւել գիտացի զիս հեռի 'ի հասողութենէն. զի 'ի տեսանելն զարեգակն ճշմարիտ, 'ի ձեռն լուսոյն ծանեայ, թէ որչափ հեռի եմ 'ի գիտութենէն. և զմտաւ ածի զսորին իսկ զմեծեանն զՍողոմոնի զասելն յայլում տեղւոջ, թէ "որ յաւելու 'ի գիտութի, յաւելցէ ցաւս": Զայս ասելով ոչ եթէ հրաժարեցուցանէ յուսանելոյ զգիտութի ոք գրոց՝ զի մի՛ յաւելցին ցաւք, այլ յորդորէ առաւել ևս յաճախել 'ի գիտութի, և այնչափ գիտութիւն իմանալ զանհաս գիտութին այլ ևս մնացելոց գիտութենն: Զի որպէս արբեալ, որչափ ըմպէ, ևս առաւել ծարաւէ, նոյնպէս և որ յառի յմեծաշունչ գրոց միտս, խորհի և խոկայ, որչափ ուսանի, ևս առաւել ցանկայ այլ ևս ուսանել. զի գիտէ, թէ ոչ գտանէ ըզլրումն գիտութե գրոց սրբոց. և այն ցանկութի մտացն ջեռեալ՝ որպէս ցաւք լինի յոգւոջն. զի 'ի ձեռն սակաւ հասողութեն ճանաչէ զանբաւ մնացուածսն, և ցանկութի այնմ գիտութեն՝ որպէս ցաւօք վարակի. այլ ցաւքն այն և հոգքն հորդեն զառողջութե գիւտս: "Խնդրեցի զնա, և ոչ գտի. կոչեցի զնա, և ոչ ետ ինձ ձայն": Նա վկայէ բանիցս ասացելոց, թէ զոր գտին, և որում բացի, առ մնացելովքն այնպէս թուեցաւ, թէ ոչ տեսեալ եմ, և ոչ լուեալ իսկ զձայնն:

"Գտին զիս պահապանքն որ շրջէին 'ի քաղաքին, հարին վիրաւորեցին զիս, հանին յինէն զձորձս իմ պահապանք պարսպացն": Արդ պահապանս պարսպացն զսպասաւոր հոգիսն զհրեշտակս իմանալի է:

Զոր յայտնէ առաքեալն Պաւղոս. „Ո՞չ ամենեքեան հոգիք են հարկաւորք՝ որ առաքին 'ի սպասաւորութիւն վասն այնոցիկ, որ ժառանգելոցն են զփրկութի „: Նաեւ սաղմոսանուագն ասէ. "Կացոյց զսահմանս հեթանոսաց ըստ թուոյ հրեշտակաց այ „: Զի հրեշտակք ըստ գաւառաց և ըստ քաղաքաց պահապանք են մարդկան անհաւատիցն. իսկ հաւատացելոցն՝ ամենայն անձին մի մի հրեշտակ. և սրբոցն եւս առաւել, ըստ ասելոյ մարգարէին թէ "Բանակք հրեշտակաց տն շուրջ են զերկիւղածովք իւրովք, և պահեն զնոսա „: Արդ եթէ պահապանք են հրեշտակք, հարկանել և վիրաւորել և կողոպտել չէ՛ նոցա, այլ գողոց և դիւաց: Արդ յայտ է, թէ հարկանել և վիրաւորել և զձորձս հանել զայն ասէ, թէ և ես անհաս եղայ, և ոչ կարացի հետազօտել խորհրդոցն այ. սակայն յոյս ունէի 'ի խնդրելն իմ, թէ գտնեալ 'ի պահապանաց պարսպացն ուսայց 'ի սրբոց կամ 'ի հրեշտակաց, նոքա և զինքեանց նոյն կիրս կրել ասացին. և ապա յուսահատեալ իմ, իբրև լուայ 'ի նոցանէն զնոյն անկարութի իմացութե նոցա, և այնպէս եղև ինձ վտանգ, որպէս զայն որ վիրաւորեն և զձորձս հանեն. զի մերկացաւ յինէն պատմուճան ակնկալութե իմոյ: Այլ սակայն թէպէտ և սպառսպուռ բարձին զյոյս այսմ ցանկալի խնդրոյս, սակայն և ես առ յոյժ փափագմանն և տենչմանց և ծարաւման ոգւոյս՝ կապակցեալ սիրով որ առ եղբօրորդին, դարձեալ յաւելեալ 'ի խնդիրսն և ոչ հաւանեալ նոցա յանձն առաջի ունելոյն, ընդ երդմամբ արկեալ զնոսա, ասացի:

"Երդմնեցուցի զձեզ դստերք Երուսաղէմի 'ի զօրութիս և յուժգնութիս անդաստանի, եթէ գտանիցէք զեղբօրորդին իմ, պատմեցէք նմա, թէ խանդակաթ եմ 'ի սէր քո „: Տե՛ս, թէ որպիսի անմեկնելի և անհամբերելի սէր է եկեղեցւոյ սրբոյ ընդ այ. և վկայ այսմ բանից՝ վկայիցն հանդէսք. որք զայնպիսի տանջանսն վասն Քի յանձն առին, որ արտաքոյ է տեւողութե մարմնոյ. այլ Քս 'ի նոցա յայնքան սիրոյն ջերմեռանդնութի տեսեալ, ըստ փափագանաց նոցա՝ ետ նոցա անմահանալ 'ի ցաւս տան-

ջանացն. որպէս և մեղաւորացն 'ի յաւիտենական տանջանսն, երկուք պատճառօք։ Մի զի սիրեցին զՔն՝ եթէ հնար գոյր ոչ մի անգամ մեռանել վասն սիրոյ նորա, այլ և բիւր անգամ, նա և հանապազօր. որպէս և ասէին իսկ բանիւք։ Որպէս և սրբն Գրիգոր ասէր ցՏրդատ, թէ [1] "Խնդրեցի 'ի նմանէ յերկարել". Նոյն և յիւր աղօթսն խնդրէր յոյժ զյերկարութիւն։ Արդ զի ցանկութիւն արդարոց ընդունելի է նմա, տոկ շնորհէ նոցա։ Իսկ երկրորդ՝ զի և հեթանոսաց գիտուն արասցէ զսրբոցն գործով որ առ նա. և նախանձ արկցէ նոցա այնպիսի սիրով ջեռնուլ. որպէս և տայր իսկ երդումն Ադրիանոս սրբոցն. տեսեալ զնոսա յայնպիսի դառն նեղութիւն ասէ, [2] "Ասացէք ինձ հաւատեաւ, թէ զինչ հատուցման ակն ունիք՝ որ այդչափ չարչարանաց համբերէք, թուի թէ առաւել մեծ իցէ"։ Վասն որոյ և հաւատաց իսկ 'ի Քս, և նոցունց նահատակակից եղև։ Իսկ երրորդն, զի և սրբոցն մնալով կենդանի 'ի վտանգսն յայնպիսի, իմասցին՝ թէ յոյժ է կենդանութիւն. և կենաց և մահու նա է տէր։ "Երդմնեցուցի զձեզ դստերք Երուսաղէմի 'ի զօրութիւնս և յուժգնութիւնս անդաստանի"։ Զայս միանգամ ցուցեալ եմ, թէ անդաստան զաշխարհս անուանէ. և ուստի աշխարհի զօրութիւն և ուժգնութիւն՝ որով հաստատեալ է, և որով պահի յանսասանութիւն, 'ի նա տայ երդումն, որ է Քս։ "Եթէ գտանիցեն զեղբօրորդին, պատմել, թէ խանդակաթ է 'ի սէր նորա հարսնն"։ Արդ երանելի է հարցման սիրոյն այնմ անձին, առ որում գտանիցի. որպէս և պարծի իսկ Պաւղոս, եթէ "Ո՛չ հրեշտակք և ոչ իշխանութիւնք, և որ զկնի գայ, ոչ կարեն մեկնել զմեզ 'ի սիրոյն Քի"։ Ահա այս է սէր, որ զովութիւն ունի յերկինս և յերկրի այժմ, և յաւուրն Քի. և ոչ այլանդակ սէրս կամ ընչից, կամ իշխանութեանց, կամ գեղոյ, և այլ սոյնպիսեաց. որ աստ պարսաւանս բերէ, և անդ՝ անանց տանջանս։

1 Ագաթ.
2 'Ի վարս նոցա։

« Դստերք Երուսաղէմի և պահապանք պարս-
պացն հարցանեն ցհարսնն »: Երդումն առեալք նո-
քա, հարցանեն ցհարսնն զկերպարանացն՝ որ ՚ի մէնջն
էառ, զի անտեսք են, և ՚ի մէնջ ուսան. որ և դեռևս
ուսանին, որպէս և գրեալ եմ յառաջ քան զայս.
« Զինչ է եղբօրորդին քո յեղբօրորդեաց գեղեցիկդ
՚ի կանայս. զի՞նչ է եղբօրորդին քո. զի այդպէս
երդմնեցուցեր զմեզ:

« Հարսնն նշան տայ զեղբօրորդւոյն. Եղբօրոր-
դին իմ սպիտակ է և կարմիր, ընտրեալ ՚ի բիւրուց »:
Այսու զմարմին և զարիւն մարդկութեան զոր առ ՚ի
սբ կուսէն, ասէ, սպիտակ և կարմիր. վասն զի
մարմնով և արեամբ գոյացեալ է ՚ի կուսէն. բայց
թէպէտ և այսպէս, այլ ոչ ՚ի սերմանէ առն յղու-
թի ունելով ածածինն, և ոչ ապականութ ծնունդ,
այլ ՚ի հոգւոյն սրբոյ յղութի, և ՚ի կուսէն ծնունդ,
կոյս և յետ ծննդեանն մնալով նոյն կուսին դրամբք
փակելով ելեալ, անհամեմատ յայլոց ծննդեանց.
վասն այնորիկ ասէ, թէ ընտրեալ ՚ի բիւրուց. զի
ոչ երկունք ՚ի ծննդեանն և ոչ ցաւք և ոչ տրտմու-
թիք. այլ որպէս հրեշտակն զուրախութի և զբերկ-
րութի աւետարանեաց կուսին, նոյնպէս և եղև ու-
րախութբ լի ծնունդն:

« Գլուխ նորա յոսկւոյն կեփաղեայ »: Որպէս ոս-
կին այն առաւել մաքուր է և պատուական քան զայլ
ոսկի, նոյնպէս և գլուխն մեր Քս քան զամենայն
մաքուրս առաւել է, որ յերկինս և որ յերկրի են:
Որպէս ասէ մարգարէն, թէ « Մեղս ոչ գործեաց
նա, և ոչ գտաւ նենգութի ՚ի բերան նորա »: Զոր
և ինքն տէրն ասէր. թէ « Ո՞ ՚ի ձէնջ յանդիմանես-
ցէ զիս վասն մեղաց ». որ և ամենայն մեղաց մաքրիչ
իսկ եղև. որ և « Փորձեալ է ամենայնիւ ըստ նմա-
նութե առանց մեղաց ». որպէս ասաց առաքեալ:
« Վարսք նորա կռածոյք, սեաւք իբրև զագռաւ »:
Ըստ գրոց՝ ոչ ՚ի գովութե կարգի են, այլ ՚ի նախա-
տանաց. բայց սա զվայելչականութին ասէ՝ ըստ մե-
րում զիջանելով. զի վարսք քաջաթուխք՝ կարի յոյժ
գեղեցիկք են երիտասարդաց: Նա և « գեղեցիկ էր
՚ի տեսանել քան զամենայն որդիս մարդկան ». զոր

յառաջատես եղեալ և հայր սորին Սողոմոնի, ասէ. Ո՛րդ եթէ ոսկւով և ակամբք, և որ ինչ ընդ երկրիս վայելքս կերպաձևեալ գդեղ եղբօրորդւոյն՝ պատմէ հարսնն, դու մի՛ զարմանար. զի ասէ առաքեալ, թէ « Աներևոյթք նորա 'ի սկզբանէ աշխարհի՝ արարածովքս իմացեալ տեսանի »։

« Աչք նորա աղաւնիք 'ի մէջ լիութեց ջուրց, լուացեալ կաթամբք նստեալ 'ի վերայ լիութեց ջուրց »։ Այսինքն, միամիտ է. որպէս գովեաց տէրն զաղաւնին, այնպէս են աչք նորա. ոչ այլ և այլ խարդախ և թիւր հայեացս ունի որպէս զմարդիկ, այլ ուղիղ ճշմարիտ և որահայեաց. և զայնս տեսանէ, զոր կրի 'ի մարդն, և ոչ մոլարս խաբեալ յաչացն. որպէս ասէ աւետարանիչն Յովհաննէս։ Այլ և յառաջատես քան զստեղծուլն. որպէս առ մարգարէն Երեմիա ասէր, թէ « Մինչև ստեղծեալ էիր, գիտեմ զքեզ »։ « Լուացեալ կաթամբ »։ Զի կաթինն հայեացք ոչ ըստ ջրոյն՝ կամ ըստ այլ իրաց բնութե զայն ցուցանեն յինքեանս՝ զոր չեն. այլ միայն զիւրն ցուցանէ բնութի. ոչ այլ ինչ յինքեան կարէ ցունել որպէս այլ խոնաւք։ Այլ զի՞նչ է 'ի վերայ լիութե ջրոյ նստեալ։ Զի որպէս ջուր տեսակ և հայելի լինի արեգական, նոյնպէս և որք զտեն և մաքրեն զիւրեանսն յաղտոյ մեղաց, 'ի նոսա երևի, և որպէս 'ի նոսա իսկ նստեալ կարծի 'ի հայեցողսն. և լինի նա ծառ տնկեալ 'ի գնացս ջուրց, բերել պըտուղ անթարշամ և յարապտուղ անծախ։

« Ծնօտք նորա իբրև զտաշտս խնկոց բուրեն զանուշահոտութիւն իւղագործաց »։ Այս ցուցանէ զմանրապատում որոճալից վարդապետութեան բանս վարդապետաց, առաջնորդաց եկեղեցւոյ, որ յարաժամ անաշխատ շարժմամբ ծնօտից անոյշ իւղովք եփեցելոց անուշացուցանեն զմիտս և զխորհուրդս մարդկան. զժողովեալսն 'ի սիրտս սէս իբրև 'ի տաշտս, սփռեն առաջի մարդկան. ոչ կարի խորութե զանիմանալիսն ծածկել, և ոչ կարի յայտնութե դիւրալուր զխորհուրդսն այ առնելով. այլ միջակ ուսմամբ տալ զգիտութի գրոց, զի մի՛ դիւրընկալութքն արհամարհեսցի իբրև զդիւրագիւտ իրս,

և մի̃ անիմացութե̃ն անյուսասցի գիւտ 'ի յուսանելն կամեցողաց, այլ սակաւ ջանիւ 'ի յիշատակարան սրտից ժողովել զբանս գրոց: Դարձեալ որպէս 'ի վեր բերելով զկերակուրս՝ անասնոց որ արածին և որոճեն, սոյնպէս և վարդապետք զ'ի սիրտ ժողովեալսն 'ի մտացն 'ի վեր բերեն զհոգւոյն սբ̃յ զբանս. և դարձեալ 'ի վեր բերեալ և մանր ծամելով շարժմամբք անաշխատ ծնօտից, տան 'ի բերանոյ 'ի միտս մարդկան զլուսաւորութի̃ գրոց սրբոց, նմանեալ խնկոց եփեցականաց: « Շրթունք նորա շուշան բղխեն զմուռս լիութե̃ »:

Արդ տես կրկին զգովութի̃ս. զի որպէս ծնօտքն տաշտք լեալ՝ մատռուակեն զանուշահամ և զանապակ բաժակն յոգիս լսողաց բանին, նոյնպէս և շըրթունքն շուշանացեալք՝ բղխեն զմուռս լիութե̃. զի խրատեն մեռանել ըստ մարմնոյ և մեռուցանել զանդամս մարմնոյ՝ ո՛չ սակաւամեռութբ̃. այլ լիութբ̃ այսինքն կատարեալ մեռելութբ̃: Զխորհուրդս մտացն մեռուցանելով, ոչ խորհել զերկրաւորս, այլ զերկնայինսն. զորովայնն մեռուցանել սակաւապիտութբ̃ կերակրոց. զաչսն մեռուցանել՝ ո՛չ հայելով յախորժակս պոռնկական տեսութե̃. այլ 'ի գեղն ցանկալի և յերեսն փափագելի փեսային Քսի, որում հարսնացեալ իսկ եղաք: Ըստ այսմ և զամենայն անդամսն իմասցիս և զհմ̃ զգայութիս, որոց մեռելութբ̃ ճշմարիտ կենդանութի̃ ստասցուք, խրատեալք 'ի շուշանացեալ շրթանց սրբոց:

« Ձեռք նորա ոսկիք ճախարակեալք, լցեալ ակամբք Թարսսի »: Տես, զիարդ զմի մի անդամ 'ի թիւ արկեալ բացայայտէ գովութիքն: Զի որպէս ճախարակեալ անօթք ամենևին զտեալ և մաքրեալ են 'ի զազրութէ և 'ի տգեղութէ, սոյնպէս և եղբօրորդւոյն ձեռնն մաքուր 'ի մեղաց իբրև զոսկի: Ոչ զիւրն միայն ունելով գործք, որպէս ձեռք մարդոյ, այլ ակամբք Թարսսի լցեալ. ըստ այնմ որ յԵզեկիելին ասէ, թէ « Լի են աչօք թեւք նոցա »: Արդ եթէ սպասաւորացն ա՛յ հրեշտակացն ամենայն անդամք ակն են և լի տեսանողութբ̃, ո՞րքան առաւել Աստուծոյն մարմնացելոյ բանին Քսի, որ թէպէտ և

զմերս էառ բնութի̃ 'ի կուսէն, այլ ա̃ծային բնութե̃ն միացեալ, ամենայն անդամ ակն է և տեսանող. որպէս ասէ լուսաւորիչն մեր Գրիգոր, եթէ [1] « Ա̃ծ ամենայն իրօք լուր է, ամենայն իրօք տես է, ամենայնիւ բան է ». ոչ որպէս մեք՝ որ առանձինն ունի իւրաքանչիւր անդամ զիւրաքանչիւր գործ. ոչ ակն լսել կարէ, և ոչ ունկն տեսանել. ոչ բերան գնալ, և ոչ ոտն խօսել. և որ այլ անդամոցն գործ։ Այլ թէպէտ և մերովս միացաւ մարմնով, սակայն բաւանդակ ընդ իւր ունի զա̃ծութե̃ն զամենակարողութի̃ և զամենատեսութի̃։ « Որովայն նորա տախտակ փղոսկրեայ ականակապ շափիղայ »։ Յուցանէ զա̃ծայինն որովայնն ոչ որպէս զմերս կերակրոց միայն ընդունօղ և ըմպելեաց, այլ թէպէտ և մերովս կերակրեալ, այլ տախտակ փղոսկրեայ է յականակապ շափիղայէ. այսինքն աման ա̃ծային դպրութե̃ց և գրչութեանց։ Զի թէ որ հաւատայ 'ի նա, ա̃ծային ստանայ որովայն, և գետք յորովայնէ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութե̃. ապա որքան ա̃ծայինն այն որովայն ընդունակ կրից մարմնականաց, և ժողովարան իբր տախտակ իւրոց ա̃ծային իմաստիցն է, որ և անապական է. որպէս փղոսկրն անփուտ ասեն լինել։

« Սրունք նորա սիւնք կճեայք հաստատեալք 'ի վերայ ոսկեաց խարսխաց »։ Տես, որպէս Ճշգրտիւ զտնօրէնութի̃ն Ք̃ի ա̃ծայինն Սողոմոն՝ բանիւ հարսինն նշան տայ զեղբօրորդւոյն զկատարեալ մարդկութե̃ն լիախառն ա̃ծութե̃ն։ Ամաչեսցէ պեղծն Նեստորիոս, որ եղծիչ է եկեղեցեաց և հաղորդ Արէից, և մահմետականաց հաւասար խորհրդակից։ Զի կամեցեալ Ճշգրտել զա̃ծային տնօրէնութի̃ն՝ անորիշ և միացեալ, անդամ անդամ, և ընդ զգայարան զգայարան՝ զա̃ծութի̃ն խառն գուշակէ։ 'Ի գլխոյն առեալ սկիզբն, և ընդ ամենայն անդամսն անցեալ. որով կարկի բերան պղծոյն։ Արդ կճեայ և ոսկի խարիսխ սեանցն ո՞վ է, թէ ոչ ա̃ծութի̃ն միացեալ ընդ մարմնին՝ անապական մաքուր և անախտ զօրու-

1 Աղաթ.

թ՛ին։ «Հասակ նորա իբրև զԼիբանան, ընտրեալ իբրև զմայրս»։ Ո՞րինչ գուշակէ այս՝ ասելով մի անձն զա̃ծային մարմնոյն, զիա՞րդ մարթի նմանիլ մայրիցն Լիբանանու բազմութե̃ն, որ յառակ բերէ վասն բազմութե̃ մայրիցն, թէ «Արդարք որպէս զարմաւենիս ծաղկեսցին. որպէս մայրսն Լիբանանու բազումք եղիցին»։ եթէ ոչ յայտնապէս աղաղակէ մտաւորաց և անզգայից, թէ և 'ի մարմնի փակեցաւ յաղագս խառնմանն, այլ զօրութ̃ և հասակն բարձր քան զմայրսն Լիբանանու և բազում։ Ո՛չ եթէ միայն այնչափ զօրութ̃ին և բարձրութ̃ին է, այլ զի զմերս առեալ, 'ի մերոցս պարտի օրինակ բերել։ Որպէս և մարգարէն ասէ, թէ «Յաթոռն Դաւթի նստցի. և զարքայութ̃ի նորա յաջողեսցէ։ Նոյնպէս և Գաբրիէլ ասէր ցկոյսն, թէ «Տացէ նմա տէր ա̃ծ զաթոռն Դաւթի հօր նորա. և թագաւորեսցէ 'ի վերայ տանն Յակովբայ յաւիտեանս»։ որ ամենայն երկրի էր թագաւոր, Յակովբայ միայն ասէր՝ ըստ մեզ զիջանելոյ։

«Կոկորդք նորա լի քաղցրութ̃ք»։ Քաղցրութ̃ք, զայն ասէ զլի քաղցրութ̃ բարբառմն ա̃ծային կոկորդին. ընդ որ աղաղակ բարձեալ ասէր. «Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք. և ես հանգուցից զձեզ»։ Եւ դարձեալ, թէ «Ո՛չ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս»։ Եւ որ այլ սոյնպիսիք քաղցրութ̃ նորա կոչմունք առ մեղաւորս, և ամպարիշտս։ Որպէս և ասէր ցպոռնիկ կինն, թէ «Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո»։ Եւ ցմիւս պոռնիկն, թէ «Եւ ոչ ես դատապարտեմ զքեզ, երթ յայսմ հետէ մի՛ մեղանչեր»։ «Եւ ամենևին ցանկալի»։ Տե՛ս, ամենևին ցանկալի, ասէ. այսինքն թէ ամենայն ցանկութ̃եց գեր 'ի վերոյ է. յորում ա̃մ ցանկութ̃ի դադարէ. զի ոչ գտանի առաւել քան զցանկութ̃ի ցանկալի։ Ըստ որում տէրն ասէր, թէ «Բազում մարգարէք և՝ թագաւորք ցանկացան տեսանել զոր տեսանէքդ, և ոչ տեսին. և լսել զոր լսէքդ, և ոչ լուան»։ Ըստ որում և այլուր ասէ տէրն ցաշակերտսն. «Եկեսցեն աւուրք ցանկանալոյ ձեզ մի յաւուրցն որդւոյ մարդոյ տեսանել, և ոչ

կարասջիք տեսանել»։ Որոյ տեսութեան ցանկացեալ մաքսապետն Զակքէոս, եւ հոգեւորապէս տեսեալ զԱստուած մարմնով ծածկեալ, 'ի բաց մերկացաւ յիւրմէ զփառս եւ զինչս, գտեալ ցանկալի միայն զինքն զտէրն։ Զոր եւ առաքեալքն տեսեալ զամենեւին ցանկալին, որպէս տեսանել արժան էր, թողին զամենայն ինչ, զկին եւ զորդիս զհայր եւ զմայր եւ զինչս եւ որ ըստ այսմ եւս, եւ գնացին զհետ նորա։ Զի ստուգապէս ծանեան, թէ նա միայն է 'ի տեսողութիւն ցանկալիս՝ ճշմարիտ։ Որում եւ Հերովդէս 'ի բազում ժամանակաց ցանկացեալ էր տեսանել զտէրն. այլ զի կուրացեալ հոգւոյ աչքն՝ մարմնոյ աչաց տեսութեան՝ որ մեղօք խաւարեալ էր, անարգել զցանկալին ուսուցին։ Որ եւ այժմ եւս հանդիպին յանարժանս նորա գործոցն հրաշիցն տեսութեան, ոչ տեսանել որպէս արժան է. զի կուրացեալ է առաջնորդական միտմն։ «Այն է եղբօրորդին իմ, եւ այն մերձաւոր իմ, դստերք Երուսաղեմի»։ Որչափ կարէր, զառաւելեալն քան զբանս եւ զօրինակս եցոյց դստերաց Երուսաղեմի զգեղեցկութիւն տեսանելով քան զամենայն որդիս մարդկան։

«Հարցանեն դստերք Երուսաղեմի՝ ո՞ւր գնաց եղբօրորդի նորա։ Ո՞ւր գնաց եղբօրորդին քո, գեղեցիկդ 'ի կանայս. ո՞ւր դնաց եղբօրորդին քո. եւ խնդրեսցուք ընդ քեզ»։ Աստանօր դստերս Երուսաղեմի՝ զհրեշտակս ասէ, զմերինն Երուսաղեմի զբնակիչսն։ Այլ՝ տես դու, զի զանտեսանելին իւրեանց, որ մեզ տեսաւ 'ի մարմնի եղեալ ընդ մեզ, ցանկան տեսանել մարմնով. զոր եւ 'ի մէնջ իսկ ուսան, եւ դեռ եւս ուսանին զնորա խոնարհումն յերկնից եւ զմարդեղութիւն։ Որպէս ստուգէ առաքեալ, «Զի յայտնեսցի արդ իշխանութեանց, որ յերկինս են, 'ի ձեռն եկեղեցւոյ». զնորա փրկութիւնաբեր տնօրէնութիւնն 'ի մէնջ լուեալ՝ գիտունք լինին. եւ սքանչացեալք անբաւ զարմացմամբ ընդ անչափ սէրն որ առ մեզ եւ ընդ անիմանալի խոնարհումն, ընդ մեզ միաձայնեալ օրհնեն, եւ տօնակից ընդ մեզ լինին. որպէս եւ բացայայտեն վարդապետք։ Այլ որ «գեղեցիկդ 'ի կանայս» զհարսնն կոչեն, յաղագս

գեղեցիկ վարուց՝ զոր ստացաւ եկեղեցի Քնի գալըստեամբն. և զի զհարսին ունիմք զօրինակ։ Այնպէս և կանայս ասէ, զի հարսնութիւն կանանց է։

Զ. «Եղբօրորդին իմ էջ 'ի պարտէզս իւր»։ Պարտէզ՝ զհաւատացեալս ասէ, որ հարսնացան Քնի։ Որպէս և 'ի միւսում տեղւոջ այգի անուանէ հայր սորուն Սողոմոնի. նոյնպէս և Եսայի։ Այլ ինքն իսկ եղբօրորդիս Քս ասէ յաւետարանին, թէ «Ես եմ որթ, և դուք ուռ»։ «Եղբօրորդին իմ էջ 'ի պարտէզս իւր 'ի տաշտս խնկոց, հովուել 'ի բուրաստանս, և ժողովել 'ի շուշանս»։ Որ պարտէզն է, նոյն և բուրաստան կոչի. և որ եղբօրորդին՝ նոյն և հովիւ յինքենէ անուանի, ասելով. «Ես եմ հովիւն քաջ»։ Եկն հովուել և արածել զոչխարս՝ ոչ ևս ագահ հովուօք հովուիլ. որպէս և ասէ Եզեկիէլիւ մարգարէիւ. Որ զարօտն արմոջ նախ ինքեանք ուտէին, և զյստակ ջուրս նախ ինքեանք ըմպէին, և զմնացեալն յինքեանց զընդգետինս հարեալն զզարմանսն և զկոխեալս 'ի կճղակացն զպղտորեալ ջուրսն թողուին հօտին, և զգէրսն 'ի նոցանէ զենուին, և զվտտեալսն ոչ յանձանձէին, և որ այլ այնպիսիք բանք, զոր մարգարէիւքն բողոքէ զանօրէնութէ հովուացն։ Այլ զինքն լինել հովիւ ասէ սովիմբ մարգարէիւ, որ ճարտարութեմբ արածէ և յանձանձէ, և ոչ տայ գողոյ ապականել, այլ առաքինութի և արդարութի ջամբեալ մեզ՝ ժողովէ 'ի մէնջ շուշանս. այսինքն, զծաղիկս հաւատոյ բանին և զսրբութի, ուստի զուարճանայ փեսայն Քս։

«Ես եղբօրորդւոյն իմոյ, և եղբօրորդին իմ ինձ՝ որ հովուէն 'ի մէջ շուշանաց»։ Այսու բանիւք յայտ առնէ հարսնն զջերմն սէրն զոր ունի առ եղբօրորդին. և ոչ կամի քակել 'ի հովուութէ նորա, և զհետ օտարի յօտար արօտս երթալ. որպէս և ասաց ինքն եղբօրորդին Քս. «Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն, և զկնի իմ գան. զօտարի զհետ ոչ երթիցեն, այլ փախիցեն 'ի նմանէ»։ Զի աչս տեսանողս ստացեալ հօտին, շուշանաբոյծ հովուին հետևեալք, որ ճա-

ըակ նախ և առաջին զիւր մարմին և զարիւնն տայ, և ապա զանպատմելի բարութիւնս։ Աստ՝ զհամեղութի գրոց իմաստից, որ քաղցր են 'ի քիմս որբոց քան զմեղր բերանոյ. և անդ՝ զայն որ արտաքոյ է իմաստից, որ է ըստ ա՟ծաբանի ասելոյն[1], նորա ուսուցանելն, և մեր ուսանելն. զոր և ինքն իսկ ասաց նոր ըմպել ընդ ձեզ յարքայութե՟ն հօր։

" Փեսայն ցհարսնն ասէ։ Գեղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրև զանուշահոտութիւն, գեղեցիկ ես իբրև զԵրուսաղէմ, իբրև զհիացումն կարգեալ։ Դարձ զաչս քո յինէն. վասն զի դոքա ընդոստուցին զիս "։ Տե՟ս աստանօր զանբաւ գովութի հարսինն որ 'ի փեսայէն։ Զի տեսեալ զհարսնն ծանուցեալ զփեսայն, զոր և թուեաց գովութբ՟ զմի մի զգայարան մարմնացելոյ բանին անճառապէս սքանչմամբ, և որչափ հնար էր՝ մերովքս երևեցելովքս և ապականացուովս ձևացուցեալ զփափաքելին, զարտաքոյ մերոյս բնութե՟ և երևելեացս և ապականացուիս ծանուցեալ զգեղեցկութի, որքան ուսանելն փափաքէին, և զտարփումն անյագ սիրոյն որ առ նա, երանէ և փեսայն Ք՟ս ա՟ծային բերանովն զհաւատս հարսինն և զգեղեցկութի՝ յոր փոխեցաւ աւազանաւն ըստ իւրաքանչիւր անդամոց և զգայութե՟ց. զի եղև ստուգապէս, որպէս ասաց ա՟ծաբան[2], առ ա՟ծ հայելովն՝ ա՟ծանալ. ցուցանէ, թէ զԱստուծոյն առնուն զգեղեցկութի՝ որք 'ի նա հային և 'ի նա մօտենան. որպէս պատրոյգն 'ի ճրագն մերձենալով՝ 'ի նոյն լոյս փոփոխի։ Արդ զոր հարսնն[3] ետ նշան զգեղեցկութենէ փեսային և եղբօրորդւոյն, նոյն լեալ և ձևացեալ զհարսնն՝ փեսայն գուշակէ, ասելով. " Գեղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրև զանուշահոտուի ". տե՟ս մերձաւոր լինելովն փեսային Ք՟ի՝ հարսնն, յաղագս այնորիկ եղև գեղեցիկ իբրև զանուշահոտուի։ Զի որպէս որ յանուշահոտ մերձենայ, անուշահոտի, նոյնպէս և որ առ ա՟ծ մերձենայ, ա՟ծանայ։ " Գեղե-

1 Ճառ ը՟. 'ի Պասքայն։
2 'Ի ծնունդն Ք՟ի։
3 Օրինակք հարսնէ։

ղեցիկ ես մերձաւոր իմ իբրեւ զԵրուսաղէմ„ ։ Զի բնակարան եղեւ փեսային գեղեցկի՝ որպէս զերկինսն եւ զվերինն Երուսաղէմ ։ "Իբրեւ զհիացումն կարգեալս„ ։ Այսինքն թէ 'ի հիացումն կարգեցար․ զի տեսանելով զփոփոխումն քո 'ի սեւութէ մեղայն, զոր ունէիր յառաջ քան յիս մերձաւորիլն, յայնպիսի սքանչելատեսիկ գեղ ամբծութեան, ընդ որ հիանամ․ եւ հրեշտակաց հիացումն լինի որպէս տէրն հիացաւ իսկ ընդ հաւատս հարիւրապետին, եւ ասէ, թէ "Եւ ոչ յԻսրայէլի այսպիսի հաւատս գտի երբէք ։

"Դարձո՛ զաչս քո յինէն․ վասն զի դոքա ընդոստուցին զիս„ ։ Այսինքն, աչաց քոց յստակատեսութիւն եւ ստուգատեսութիւն որ յիս, որ իմացար զիմ անօրինական գեղեցկութիւնս, որ 'ի տկար եւ 'ի հողեղէն բնութէ եղայ, որ հրեշտակաց անիմանալի էր, եւ դու իմացար եւ տեսեր 'ի վեր քան զբնութէ տեսութի զիս, ընդոստուցին զիս այդ աչք ։ Դարձո՛ զաչս քո յինէն 'ի խուզել զիմ զանհաս բնութեանս զգեղեցկութի, զի մի յառաւել տեսանելն եւ յամել 'ի քննելն՝ շլասցին եւ կուրասցին մտաց աչքդ․ որպէս Պաւղոսին մարմնոյ աչքն 'ի հայելն 'ի սաստիկ լոյսն ։ Զի որպէս յարեգակն պշնուլն՝ պակասումն ընձեռէ աչաց հայեցողին, նոյնպէս եւ աւելի քան զչափն յառնել 'ի խորս գիտութեն այ, շլացումն մտաց աչացն բերէ․ վասն զի որչափ էն ած տեսութք եւ զօրութք եւ սքանչելագործութք, ոչ կարէ ոք հասանել․ որ եւ հրեշտակաց անհասանելի է, թող թէ մարդկան ։ Արդ դարձո՛ զաչս քո յինէն ասէ փեսայն Քս․ զի դոքա ընդոստուցին զիս երկիւղիւ եւ սքանչմամբ ։ Սքանչմամբ, յաղագս սրահայեցութեց․ եւ երկիւղիւ, թէ գուցէ յառաւել հայելդ կուրասցիս ։ Այս եւ Մովսէս 'ի սակաւ ինչ տեսանելն դարձոյց զերեսս իւր եւ ոչ իշխէր հայել ։ Նոյնպէս եւ Եղիա ծածկեաց մաշկեկաւն զերեսսն 'ի տեսանելն զյետոյսն միայն, որպէս թէ ձայնի արձագանգ միայն ։

"Վարսք քո իբրեւ զերամակս կտրելոց, որ երեւեցան 'ի գաղայադէ ։ Ստամոնք քո իբրեւ զերամակս կտրելոց, որք ելանեն 'ի լուալեաց„ ։ Վարսքն

Հպելով 'ի վարսն փեսային՝ որ վասն մեր սեւացաւ և զմերս յինքն էառ, «որ ոչ գիտէր զմեղս՝ վասն մեր մեղս արար, զի մեք եղիցուք նովաւ արդարութի »: Այլ արդարացաք սպիտակացեալք մկրտութ և լուաց-մամբ աւազանին. 'ի Պաղպաջատէ երամակացեալք բազմութեամբ հաւատացելոց 'ի Քրի հարսնացելոց: Այնպէս և ատամունք մանրօղ բանին կենաց՝ իբրև զերամակս կտրելոց, որք ելանեն 'ի լուալեաց հոգևոր ջրոյն, որ լուանայ և մաքրէ առաւել քան զոչխարս մաքրեալս: «Ամենեքեան երկուորիք են, և անորդի ոչ գոյ 'ի նոսա »: Զայս լուալեաց երամակաց հաւատացելոց՝ յառաջագոյն և Եսայիաս վկայէ. «Ուրախ լեր ամուլ, որ ոչ ծնանէիր. գոչեա և աղաղակեա, որ ոչդ երկնէիր. զի բազում են որդիք ակնդկիդ առաւել քան զարամբոյն »: Յասու զբազմածնունդ լինել 'ի յուղղութե վարս՝ ըզ-հեթանոսաց բազմութեան հաւատացելոց գուշակէ: Որպէս և 'ի միում վայրի սոյն մարգարէ Եսայի. 'ի բերանոյ տն վերաձայնեալ սքանչմամբ հարցանէ. «Ո՞վ են սոքա, որ իբրև զամպս թռուցեալ են, և իբրև զաղաւնիս ձագախառն երամովլին գան առ իս:

«Իբրև զլար կարմիր են շրթունք քո, և խօսք քո գեղեցիկ, իբրև զկեղև նռան այտք քո, բաց 'ի լռութէդ քումմէ »: Զյառաջագոյն քան զայս ասացեալս դարձեալ երկրորդեաց զգովութիւն հարսին, մերձենալովն 'ի փեսայն: Աչացն յաչսն ածայինսն, վարսիցն 'ի վարսն լուսաւորսն, գլխոյն 'ի գլուխն Քրի, շրթանցն 'ի շրթունսն, որ բղխեաց զկենդանութի. զի կարմրացան շրթունքն արեամբն Քրի, և զնոյն խօսին զոր ինքն ուսոյց խօսել, աղօթս առնել թշնամեաց և օրհնել զհալածիչսն, և որ նոցին նմանք: Այլ որպէս նուռն կարմրութե կեղևոյն զ'ի ներքս համբարեալ անուշակերակրութիւն՝ առ 'ի յառողջութի ախտացելոց և փափագողաց հայեցուցանէ լռութե, սոյնպէս և ընտրեալք այ սակաւ ինչ յերևելիսս տեսողութե երևեցուցեալ զբարի գործս, զ'ի ներքս 'ի սիրտն և 'ի միտսն զանչափ առաքինութե և ածասիրութեան համբարս լռութեամբ ծանուցանեն. զի և իմաստութեամբ հետազօտեալ 'ի

մարդ՝ 'ի դիմացն երևի։ Այս է որ ասէ, թէ՝ «բաց 'ի լռութենէդ քումմէ»։ Ո՜ է որչափ ես գեղեցիկ զանազան զգայութիւնք լցեալ և զարդարեալ լռեալ ես, և անպատմելի մինչև յօրն, որ ամենայն խորք 'ի վեր գան, և անտեսանելիք 'ի տես գան, և լռեալք լսին. զոր ինքն փեսայն յաՀեղ ատենին Հրեշտակաց և մարդկան ցուցանէ։ Արդ ասկաւ ինչ Թուելովս զբազմութիւն սրբոցն ծանուցանէ, որ յայս վեց Հազարեան դարուս զտեալ մաքրեցան 'ի մեղաց՝ նեղութեամբք և պէսպէս փորձութեամբք, զոր կրեցին 'ի սատանայէ և 'ի սատանայացելոց 'ի մարդկանէ, և եղեն Թագուհիք և Հարճք և օրիորդք փեսային Քրիստոսի ըստ իւրաքանչիւր ջանից և քրտանց, անուանեալք և լեալք Թագուհիք և Հարճք և օրիորդք, զոր և ասէ իսկ։

« Վաթսուն են Թագուհիք և ութսուն Հարճք, և օրիորդք որոց ոչ գոյ թիւ»։ Այսու զբազմութեան այնց բացայայտէ, որք յութերորդին փառաւորին ընդ Քրիստոսի, և ուրախանան Հանգստեամբ ընդ նմա. իբրև թէ ընդ նմա աշխատեցան 'ի վեցդարեան ժամանակին իւրեանց, որպէս ասէ սուրբ Լուսաւորիչն մեր[1], և ընդ նմա են ուրախանալոց։ Վաթսուն թիւքն զերկուս միտս իմանի. և զի վաթսունն 'ի վեց տասն և 'ի Հինգ երկոտասան միասունս բաժանի։ Ըստ Հինգ երկոտասան ցեղիցն Իսրայէլի՝ ասէ. յարոց 'ի վեցՀազարեան դարուս Հինգ զգայարանօք եղեն ընտրեալք 'ի նոցանէ, և յաղագս անդրանկութեան կոչեցան Թագուհիք, զի յառաջ քան զՀեթանոսս Հաճոյացան այ։ Որպէս և ասէ 'ի Յովհաննու աւետարանչի տեսլեանն՝ զամենայն ցեղ ուրոյն ուրոյն Թուելով երկոտասան Հազար 'ի մի մի ցեղէ։ Իսկ ութսուն Հարճս և օրիորդս անթիւս զայնոսիկ ասէ, որ 'ի Հեթանոսաց Հաճոյացան այ։ Այսու Համարով ոչ եթէ ընդ Համարով փակէ զնոսա, այլ որպէս 'ի միակսն, նոյնպէս և 'ի տասնեակսն ցուցեալ բացայայտէ, և անթիւ ցուցանէ՝ զարդարացեալսն 'ի Հեթանոսաց՝ քան 'ի Հրէից Քրիստոսի գալստեամբն։

[1] Ագաթ։

Այլ երկրորդն, վաթսնիւն զլեց հազարեան դարուն ասէ. և որ 'ի նոսա բազում քրտամբք և աշխատութե՟ք փորձեալ՝ որպէս արծաթ 'ի բովս, որպէս յառաջն ասացի, առին զթագուհւոյութե՟ն անուն՝ վասն առաւել սիրելի ա՟յ լինելոյն: Որ աստ իսկ փառաւորեցան 'ի մարդկանէ, և անդ առաւել ևս փառաւորելոց են: Որպէս ա՟ծածինն և Յովհաննէս մկրտիչն, և նախավկայն, և առաքեալքն, և մեր լուսաւորիչն Գրիգոր, և վարդապետն տիեզերաց Յոհան, և երրորդութե՟ն ծանուցիչն ա՟ծաբան: Այլ ութսուն հարճք, որ կրտսերագոյն քան զնոսա են վաստակօք, բայց առաւելագոյնք քան զօրիորդսն են՝ որ յութերորդին են պսակելոց ութսուն հարճքն: Այլ որ զանազան վարուք և ապաշխարութեամբ զհաշտութի՟ գտեալ են, և արքայութե՟ն հասանեն յութերորդին, օրիորդք կոչին՝ որոց ո՛չ գոյ թիւ. զի անչափ են ապաշխարութ՟բ փրկեալքն: Զի հարճս՝ զմարտիւրոսս կոչէ, և օրիորդս՝ զճգնաւորս և զապաշխարողս զաղքատացեալս մարմնով, և որ 'ի ժամ ելանելոյն յաշխարհէս գտանեն արտասուօք և ապաշաւանօք զթողութի՟ մեղաց և զարքայութի՟ն՝ հաղորդութեամբ մարմնոյ և արեանն Ք՟ի: Նա և ս՟բ Լուսաւորիչն՝ [1] կարգ մի զապաշխարողսն և զխոստովանողսն համարէ և որ 'ի ժամ ելանելոյն դառնան, 'ի թուել զմարտիւրոսս և զճգնաւորս և զվարդապետս և որ այլն ևս, և թիւ մի զսոսա դնէ: Արդ յերկուցդ զմինն՝ որ հաճոյն թուի քեզ, ընկալ. և կամ զերկոսինդ ևս, զի միոջ գրոց 'ի բազումս մեկնին:

" Մի է աղաւնի իմ կատարեալ իմ, մի է մօր իւրոյ, ընտրեալ ծնողի իւրոյ ": Տես, թէպէտ և այլ և այլ են անուամբ թագուհիք և հարճք և օրիորդք, և որ ըստ անուանց և փառքն, այլ ըստ աւազանին և ըստ խոստովանութե՟ն արտասուաց մի են, աղաւնիք լեալք մօր եկեղեցւոյ, մի լեալ որդիք և ծնողի հոգւոյն ս՟բյ: Վասն այսորիկ ասէ. " մի է աղաւնի իմ կատարեալ իմ, մի է մօր իւրոյ, եկեղեցւոյ, ըն-

1 Յաճախապատում. ճառ ժԳ: ժԴ: ժԷ: ժԹ: իԳ.

տրեալ ծնողի իւրոյ, հոգւոյն սրբոյ ծննդեամբ աւազանին։ Զի ծնանի հոգին նը. մկրտութեամբ և սնուցանէ եկեղեցի մարմնով և արեամբն Քի։ Զսոյն և Բասիլիոս վկայէ ասելովն. [1] «Նոյնպէս և ճշմարիտ մայրս ձեր եկեղեցի կոչեաց զբազմութիւն հնազանդ և կամարար որդւոց, զհաւատացելոցդ ասեմ զժողովոց։ Նա յառաջ երթեալ, ասէ, Քանզի սիրուն հօր և հաւատացեալ մօր, այսինքն այ և եկեղեցւոյ՝ հաւատացեալ գոլով որդիք, սէր անխախտելի առ հայրն ձեր պահեցէք. և նայեցեալք 'ի սրբոցն ժողովս, որ են գանձք ձերոյ մօր եկեղեցւոյ, ջերկրեալք յուսով ուրախութեամբ ցնծացէք. որպէս զի շնորհքն՝ որ զնոսայն լուսաւորեցին, և զձեզ արժանի արասցեն հասանել 'ի մասն վիճակի ժառանգութեանց սրբոցն 'ի լոյս»։ Նա յառաջ երթեալ՝ ասէ, Ստեփանոս սրբոյ մօր եկեղեցւոյ նը. որդի և պարծանք միանգամայն լուծէ նորա։ Տես զի զեկեղեցի՝ զոր հաւատոց մայր ասաց, զնոյն և Ստեփանոսի ասաց և այլ սրբոց առաքելոց և մարգարէից և մարտիրոսաց և ամենայն հաւատացելոց։ Զի թէ փառօք ոչ են մի սոքն, այլ մի են ծնունդք նը. եկեղեցւոյ. և յայսմ եկեղեցւոյ 'ի մի եկեղեցին փոխին 'ի վերինն Երէմ։ Վասն այսորիկ պիտոյ է զեկեղեցի առաւել սիրել քան զմարմնոյ ծնօղս՝ վասն առաւել ծնողութեն։ Զի որպէս հոգի առաւել է քան զմարմին, սոյնպէս և հոգւոյ մայր՝ քան զմարմնոյ մայր։ Արդ որպէս որք 'ի մօրէ կաթանցն և 'ի սննդենէ նորա օտարանանն, և զմահ կրեն, նոյնպէս և որք յեկեղեցւոյ և 'ի նորա ստեանցն և 'ի հոգևոր կերակրոցն 'ի գրոց, որ է ստինք եկեղեցւոյ, օտարանան և ոչ փափաքմամբք և քաղձանօք մտանեն 'ի նա և կերակրին 'ի նմա գրովք, ոչ կարեն կեալ, այլ մեռանին զանմահ մահն։ Զայսոսիկ և մարգարէն տեսանելով՝ աւաղէ ասելով. «Օտարեղեն մեղաւորք 'ի մօրէ, խաբեցան յարգանդէ և խօսեցան սուտ»։ Այսինքն զդաւանութին և զուխտն զոր ուխտեցին 'ի ծննդեան աւազանին, սիրել զհայրն

[1] Ներբող 'ի սուրբն Ստեփանոս։

ա̅ծ և զմայրն եկեղեցի, ստեցին և օտարացան։ Զի զոր արտաքոյ գտեալ սատանայի՝ 'ի մօրէն որ է Եկեղեցի, գերի առեալ տանի, որպէս զմարդավաճառ, որք գողանան զմանկունսն՝ զոր հեռագոյն 'ի ծնօղացն գտանեն։ Նաև զաղօթսն զոր յեկեղեցւոջն պարտ է առնել առաջի սեղանոյ նորա, ուր ս̅բ Երրորդութ̅ին բնակեալ է, զայն 'ի գուեհս և 'ի հրապարակս և յանսուրբ տեղիս պաշտեն, և զեկեղեցւոյ պատիւն գուեհաց և փողոցաց տան. որ դատապարտութ̅ի, և ո՛չ ողորմութ̅ի գտանեն վասն այսր յանցանաց, որ զեկեղեցի արհամարհեն և արտաքոյ զպաշտօնն կատարեն. բազում բանից՝ և ողբալից աւաղանաց պէտք են, որ զայսոսիկ առնեն, և այլ ժամանակի պէտք են ասելոյ, զի չէ՛ փոքր վնաս այն։ Բայց մեք դեռ զառաջիկայ բանս մեկնեսցուք։

“ Տեսին զնա դստերքն, և գովեցին. Թագուհիք, և երանեցին նմա „։ Դստերքն և Թագուհիքն տեսին զհարսն և երանեցին նմա։ Ըստ՝ դստերս և Թագուհիս՝ զժողովս հրեշտակաց կոչէ, զեկեղեցիս անդրանկաց գրելոցն 'ի յերկինս։ Տես, որպիսի՛ փառաց եհաս մարդս, որ հրեշտակք՝ որ անմահութ̅ք և լուսեղէն փառօք են պատուեալ և գերագոյն բնութ̅ք հոգիացեալք և մերձ յա̅ծ են, մարդկան երանեն։ Եւ յիրաւի իսկ, զի ընդ մարդկան ա̅ծ. այլ և մեր բնութ̅իս ա̅ծ լեալ ևս և ընդ ա̅յ միացեալ, և հրեշտակաց ա̅ծ։ Եւ հրեշտակք ահիւ և դողութ̅ք մեր ա̅ծացեալ բնութ̅ես փառաբանիչք և երկրպագուք և դողութեամբ հայեցողք։ Զի զա̅ծ ո՛չ ոք ետես երբէք. և որ յա̅ծն միաւորեցաւ մեր բնութ̅իս, յաղագս միաւորութ̅ն և նա անտեսանելի է 'ի հրեշտակաց։ Եւ դարձեալ հրեշտակք՝ որ անմարմինք են, ծառայք ա̅յ կոչին. և մարդիկ որ հողեղէնք են, հոգւոյն սրբոյ ծնունդք և որդիք անուանին. և կերակրօղք մարմնոյ և արեան նորա. և 'ի մեզ առնլով զայն՝ որ նոքա հուպ լինել չիշխեն և ո՛չ հայել կարողանան, ապա յիրաւի կարօտին մեզ հրեշտակք, նա և նախանձին ընդ մեր անչափ ձիրն, որ տուաւ 'ի փեսայէն. որպէս ասէ տ̅րն առակաւոր բանիւն յաւետարանն՝ անդրանկին որդւոյն բանիւ, որ են հրեշ-

տակք, թէ « Այսքանի ամք են, զի ծառայեմ քեզ, և երբէք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի. ուր մի երբէք ոչ ետուր ինձ, զի ուրախ եղէց ընդ բարեկամս իմ. և դմա, որ եկեր զկեանս քո ընդ պոռնիկս, զեզն պարարակ զեներ », այսինքն զորդին Աստուծոյ զենեալ մարմնովն՝ զոր 'ի մկնջն էառ: Նա և սպասաւորք ևս մեզ եղեն վերագոյնքն քան զմեզ, որպէս ասէ առաքեալ. « ոչ ամենեքեան հոգիք են հարկաւորք, որ առաքին 'ի սպասաւորութիւն այնոցիկ, որ ժառանգելոցն են զփրկութիւն »: Արդ յերանելն զհարսնն դստերքն և թագուհիքն՝ ասեն.

« Ո՞վ է սա՝ որ երևեալս է իբրև զառաւօտ, գեղեցիկ իբրև զլուսին, ընտիր իբրև զարեգակն, իբրև զհիացումն կարգեալս »: Եւ արդարև հիացումն է 'ի հողեղէն բնութեան այնպիսի լինել իբրև զառաւօտ և իբրև զլուսին և իբրև զարեգակն կարգեալ 'ի հիացումն հրեշտակաց: Այսմ և Տէրն վկայէ, ասելովն, « Յայնժամ արդարքն ծագեսցեն իբրև զարեգակն յարքայութեան երկնից »: Նա ևս առաւել քան զարեգակն ծագեսցեն արդարքն. բայց զի յերկրի քան զայս ոք չիք պայծառագոյն, վասն այսորիկ սովին կերպիւ գովին արդարքն:

« Փեսայն ցհարսնն ասէ, 'Ի պարտէզս ընկուզեացն իջի հայել յարմտիս ուղխից. տեսանել՝ եթէ ծաղկեա՞լ իցէ նռնն, ծաղկեա՞լ իցէ որթ, ծաղկեա՞լ իցեն նռնենիք »: Այս քննելի է յոյժ. զի պարտէզ ընկուզեաց ասաց զհարսնն, և զայլ բերոց խնդրեաց զտեսութիւն ծաղկաց և ոչ պարտիզին. զորթոյ, զնռնի, և զնռնենւոյ: Արդ ինձ այսու իմանի՝ ընկուզեաց պարտէզ զերկիր ասել. և զմարդիկ բնակող սորա՝ ընկոյզ կոչէ. զի երկու բնութիւնք է ընկոյզն զանկեալ, մի՝ փեճեկովն, որ ունի զփայտի բնութիւն. և մի՝ որ 'ի ներքս պարարտութիւն, զի և հոգի որ պարարտ է զօրութեամբ, մարմնով պատեալ է. բայց թէ միաբանին յարդարութիւն, և ոչ լինին հակառակ իրերաց, որպէս առաքեալ ասէ, թէ « Մարմին ցանկայ հակառակ հոգւոյ և հոգի հակառակ մարմնոյ. և զի սոքա միմեանց հակառակ են, մի զոր կամիցիքն՝ զայն առնիցէք »: Արդ եթէ 'ի հակառակացն դարձեալ միա

բան գտանին իւրեանց, ըմպելով զուխս հոգւոյն, արմտիք լինին ծաղկաբերք և վայելչական գեղեցկատեսութ՟. բարձրանան իբրև զնոճ, և անապականանայ մարմինն իբրև զհոգի, և որթ լինի գինեբեր, զի 'ի բաժակ երկնաւոր փեսային ձմլեսցի ողկոյզն, և կերակուր լինի երկնաւոր արքային, զորօրինակ նուռնն՝ թագաւորաց։ Բայց զիջումնն որ ասաց, թէ “ 'ի պարտէզս ընգուզեաց իջի “, զմարմնաւորութ՟ զիջումն բանին ա՟յ ասէ, որ 'ի դէպ ժամանակի էջ յերկիր յարօրեալսն օրինօք և մարգարէիւք, կատարելապէս տալ ցուցանել զտեսակ պտղոց փրկութեան 'ի ծաղկելոցն բերից արմտեաց. զի նոքա զգալուստ փրկչին քարոզեցին, որ էր ծաղիկ, և 'ի ժամանակի գալստեան ցուցակի միածնին ա՟յ անօրէնութ՟ ժողովել զպտուղ այգւոյն. որպէս առակաւորի յաւետարանին։

“ Հարսնն ցփեսայն ասէ։ Նուռ տաց զստինս իմ 'ի քեզ. ոչ գիտաց անձն իմ, եդ զիս իբրև զկառսն Ամինադաբայ „։ Ի լսել հարսինն զիջումն փեսային և զխնդիր ծաղկայն, պատասխանէ, թէ ոչ միայն ծաղկեցայ ազնուական ծաղիկօք, այլ և կերակրեցի զքեզ ըստ ախորժակաց ա՟ծութեդ քո զոր խնդրես 'ի մարդկանէ կերակրել զքեզ աննուազաբար 'ի ստեանցս իմոց՝ մաքրութ՟ս 'ի ն՟ր սրտէս՝ որ առ ստեանցս յարամանի “ Ոչ գիտաց անձն իմ “, այսինքն որպէս կաթնն 'ի ստեանցն յաներևութից կերակուր լինի անբծութ՟ տղայոց, նոյնպէս և խորհուրդք անբիծք սիրոյն ջեռեալք՝ կերակուրք լինին անգիտութ՟ մարդոյն՝ ա՟յ. որ ոչինչ խնդրէ 'ի մարդկանէ, բայց զսիրտ ն՟ր, որով զա՟ծ տեսանեն, և յորս ինքն հանգչի, որպէս ասէ մարգարէն, թէ “ Ես յո՞ հանգեայց, թէ ոչ 'ի հեզս և 'ի խոնարհս սրտիւ, և որք դողան 'ի բանից իմոց „։ Եւ որպէս զկառս հանգիստ լինին փեսային բարձրացեալ փառօք։

“ Դստերքն և թագուհիքն ցհարսնն ասեն „. Դարձիր դարձիր սոմնացի, դարձիր դարձիր, և տեսցուք 'ի քեզ „։ Տես զհրեշտակաց զսքանչումն յաղագս մարդկան բնութեես փոփոխման 'ի չարեաց 'ի

բարիս։ Տեսցուքն, զզարմանատեսութիւն հրեշտակաց ցուցանէ, որ այլ ազգք էաք 'ի հրեշտակաց, և այժմ անցուցաք քան զհրեշտակս՝ հրեշտակատեսութեամբ։ Զի նոքա անախտ ունելով բնութիւն և անբիծ և անաշխատ, յաղթեցան 'ի մէնջ. զի հողեղէն և ախտալից և տկար բնութեամբս անցուցաք զնոցայն զօրեղութիւն, յաղթեալ մեր ախտից և կրից և բնութեանց կարեաց։ Նա յիրաւի զարմանումն, և զտեսութիւն խնդրեն. զորս և առաւել սքանչմամբ հայեցուցանէ փեսայն զհրեշտակսն, զորս և դստերս և թագուհիս անուանէ, ցորս և ասէ։

Է. " Զդստերսն և զթագուհիսն փեսայն ասէ, Զի՞նչ տեսանէք 'ի սոմնացին որ եկեալ է իբրև ընդունդս բանակաց"։ Այսինքն թէ զի՞նչ կարէք դուք զսոմնացւոյն տեսանել զգեղեցկութիւն, որ իբրև ընդունդս բանակաց բազմացեալ է արմտովք բարեաց գործոց. բայց ես ծանուցանեմ ձեզ։ Նա ապա տայ նշանս, պատմելով։ Այլ՝ սիդոմնացի յաղագս առաւել չարութեան կոչէ զհարսնն. զի առաւել յաճախ էին 'ի կռապաշտութեան և յամենայն անօրէնութեան, նմանեալ սիդոմնացւոց։ " Զի գեղեցկացան գնացք քո կօշկօք՝ դուստր Նադաբայ։ Տես, զոր յառաջ սիդոմնացի կոչեաց զհարսնն փեսայն, զոր հրեշտակքն և յառաջ կոչէին սիդոմնացի, աստ դուստր Նադաբայ անուանեաց. ցուցանելով թէ որո՛ց պղծոց նախնեաց ծնունդք և դստերք, ծնունդ և դուստր և հարսն եղեն Քի, զի ո՛չ ևս ունէին զգաշապարս բոկս կասկածաւորս օձին խայթոցաց. այլ կօշկօք արդարութեան ամրացեալք՝ անկասկած են 'ի թիւնից խածանող օձին։ Այլ և լուացեալք 'ի մեղաց՝ որպէս զոտս առաքելոցն ջրով և հոգւով 'ի փրկչէն. որ և առին իշխանութիւն կոխել զօձս և զկարիճս և զամենայն զօրութիւն թշնամւոյն. վասն այնորիկ առաւելան գեղեցկութեամբ, զի ագուցան 'ի յոտս զպատրաստութիւն աւետարանին խաղաղութեան, որպէս առաքեալ ասէ։ " Յարմարումն բարձից քոց նմանութիւն ուլանց յեռելոց գործոց ձեռաց արուեստաւորի"։ Արդ որպէս ոտքն ամրացան 'ի խածանողէն, և գեղեցկա-

ցան այնպէս կօշկօք. Նոյնպէս և գլուխն բարձրա֊
ցաւ 'ի կործանմանէն որ յերկիր կցեցաւ անկեալ 'ի
բարձրութենէ դրախտին: Բարձիւ, որ իբրև յու֊
լանց յեռեալ. զի իմաստ ուղղլին 'ի գլուխ մարդոյն
է: Արդ յայտ է թէ որպէս բարձ՝ բարձօղ և հան֊
գիստ գլխոյ է, նոյնպէս և գրոց գիտութի և իմաստք.
պատուիրանացն այ՝ գլխոյն և իմաստիցն որ յուղղոյն,
բարձող և հանգիստ է, զի 'ի նմա դադարեն ամե֊
նայն ծփեալ ալէկոծութք խելացն յոյզք՝ յենլով
իբրև 'ի բարձ. և չտան ընդունայն յածիլ 'ի ծուփս
ընդվայրաքնին խուզից: Յաղագս այնորիկ ասաց.
«Յարմարութի բարձից քոց նմանութի ուլանց յե֊
ռելոց գործոց ձեռաց արուեստաւորի»: Զի որ֊
պէս ուլն յեռեալ ժողովէ յինքն զպէսպէս զնա֊
զանութի գեղոց մարգարտաց, նոյնպէս և գրոց գի֊
տութի յեռեալ 'ի մարգարէականաց յօրինաց յա֊
ռաքելոց 'ի վարդապետաց 'ի մարտիրոսաց հանդի֊
սից 'ի ճգնաւորաց մարտից և 'ի նոյն աւետարանա֊
կանաց հրամանացն և աւետաւորութեանցն, իբրև
զբարձ 'ի ներքոյ խելապատակացն եդեալ՝ ոչ տան
կործանել յերկիր. զի որպէս անբարձ գլուխ 'ի գե֊
տին, և զերկրիս իմանալ է զթիւր վարդապետութի
մոլար գիտութե հերձուածողացն. որ ոչ կարացեալ
յիմաստս գրոց սրբոց յեռել, զանօրէնութին Քրի
յերկուս բնութիս հատին, և յայլ և յայլ զանա֊
զան միտս իմացան զգրոց բանս. որպէս Արիոս և
Մակեդոն և պեղծն Նեստոր կործանիչ և եղծիչ
աշխարհի, և որ այլ բեւր հերձուածողք: Նա և 'ի
վարս և 'ի կերակուրս և յամենայն գոյացութիս աշ֊
խարհի արարածոց երկնի և երկրի և հրեշտակաց
և մարդկան և հանդերձեալ գալստեանն և ահա֊
գին ատենին և յաւիտենական գեհենին՝ իմաստս
մոլարս գտին, և այլոց ուսուցին: Նա և գոն և այժմ
բազումք, որ ուսուցանեն զայնպիսի մոլար ուսմունս:
Եւ այս լինի յերկուց պատճառաց. մի՝ զի ոչ քննե֊
ցին զգիրս, այլ բաւական համարեցան զիւրեանց
իմաստութին առ 'ի յոյզ գիտութեն. որպէս առա֊
ջին իմաստունքն իմաստութբն իւրեանց 'ի կռոց պաշ֊
տամանէն ոչ կարացին քակել զանձինս, և ճանա֊

չել իմաստութ՟ըն զա՟ծ. որպէս բողոքէ առաքեալ. թէ կամեցեալ էր քննել իմաստութ՟ըն, յարարածոցս իսկ զարարիչն մարթացեալ էր գտանել, իմանալով զարարածոյ անկայուն և անզօր և զփոփոխական բնութիս, թէ այլ արարող գոյ սորա յաղագս որոյ և ետ իսկ ա՟ծ զառաւելութի իմաստութ՟են։ Նաև երկրորդ պատճառ, զի 'ի հոգւոյն թևոց հեռի եղեալ 'ի ձեռն մեղաց մարդիկ, հակառակ ոգին պիղծ մտեալ 'ի ներքս զիւրն ուսուցանէ իմաստս, և յիւրն դադարեցուցանէ թափուրս 'ի հոգւոյն սրբոյ։ Այլ ոչ մ՟յն գլուխք յայնպիսիմն դադարեն բարձ, այլ յայն որ 'ի ձեռաց արուեստաւորին ճարտարի հոգւոյն սրբոյ՝ են նիւթեալ և յեռեալ։

"Պորտ քո թակոյք ճախարակեայ, ոչ նուազեալ 'ի գինւոյ խառնելոյ"։

Արդ նոյն օրինակ և պորտքն զնոյն ունին միտս. զի որպէս թակոյքն ճախարակեալ և յօրինեալ ինքեանք յինքեանս փափագելի են, և փութացուցանեն զմիտս գինարբուացն, մանաւանդ մատռուակացն՝ յօրինել 'ի նոսա զհեղումն գինեաց խառնելոց, նոյնպէս և պորտն ճշմարտեալ և մաքրեալ 'ի մեղաց ընդունարան լինի հոգւոյն շնորհաց և գինւոյն անապակի և ըմպելւոյն անուշութե՟, խառնեալ յիւրեարս զարքունին որ 'ի հնոց և 'ի նորոց գրոց, որ և յառաջ քան զլսելն՝ տեսութ՟ի գեղեցկութ՟ն յորդորէ յարքունն, և ընտրութի ժողովելոյն 'ի պորտն զտեալ և մաքրեալ 'ի մեղաց։ "Որովայն քո որպէս շեղջ ցորենոյ փակեալ շուշանաւ"։ Զորովայնից այնպիսեաց և զայլ ամենայն զգայութ՟եց գեղեցկացելոյ՝ ս՟բ Լուսաւորիչն մեր յատկապատումն գովութ՟ք մանրակրկիտ յաճախ թուէ[1]։ Նաև զի այնպիսիքն իսկ են գանձուցն հոգևորի ամանք հողեղէնք, որպէս ասէ առաքեալ, թէ "ունիմք զգանձս զայս յամանս խեցեղէնս"։ Նաև զի այս այսպէս, ընդէ՞ր դնի յամանս խեցեղէնս այնպիսի պատուական գանձ, զայս ինքն Պաւղոս մեկնէ, "զի առաւելութիւն զօրութեանն իցէ յա՟յ, և ոչ 'ի մէնջ"։

1 Յաճախապատում. ճառ Ի.

Վասն զի այնու առաւել երեւի զօրութ̃ին ա̃յ, տկար ամանոյ՝ զծանր եւ զանտանելին տանել։ Որպէս յարարածոց իսկ տեսանի, զի զերկինս եւ զերկիր 'ի վերայ տկարի եդեալ եւ հաստատեալ է, եւ ունի անսասանելի զամենայն։ Նա եւ ա̃ծածնին տկար բնութ̃ին աման եւ տարօղ եղեւ անտանելւոյ բանին ա̃յ բնութ̃են խառնեցելոյ 'ի մարմինն որ 'ի նմանէ։ Նոյնպէս եւ տկար մարդիկ զհոգւոյն ընկալեալ զշնորհս յորովայնս իւրեանց՝ յիրերաց վերայ դիզեալ իբրեւ զշեղջ ցորենոյ, աղացեալ ատամամբք վարդապետութ̃ե հաց լինին 'ի կերակուր քաղցելոց եւ կարօտելոց այնմ հոգեւոր կերակրոց։ "Եւ փակեալ շուշանօք„․ գունովք հրաշից որպէս զշուշանս հրաւիրեն զհրեշտակս 'ի տեսութ̃ի․ որպէս ասացաւ իսկ յառաջագոյն 'ի դստերացն եւ 'ի թագուհեացն, թէ "Դարձի՛ր, եւ տեսցուք 'ի քեզ„։

"Երկու ստինք քո որպէս երկու ուլս երկուորիս այծեման„։ Արդ երկու տեսակ են 'ի մարդում̃, որպէս ասէ ա̃ծաբան, հոգի եւ միտք։ Եւ երկոքին նոքա զյարակայութ̃ին առ սրտին ունին, ուր ստինքն առկային, եւ վասն այնորիկ ստինս անուանէ զնոսա զմօտաբնակսն 'ի նա։ Նա՛ որպէս ստինք՝ կաթինն աման են, եւ կենդանատուր կերակուր տղայոց, նոյնպէս եւ միտքն եւ հոգիք արթունք եւ լուսաւորք եւ սրահայեացք են իբրեւ զայծեման, զա̃ծային հեռաւորսն իբրեւ զմօտաւորս տեսանելով՝ անձանց անմոլար ցուցանեն ճանապարհ, եւ այլոց որք զհետ նոցա գնան, եւ անորոգայթ յորսողաց պահեն, եւ կերակրեն զտղայացեալսն 'ի մեղաց, որպէս ստինքն զտըղայսն։

"Աչք քո որպէս զծովակն Եսեբոնի 'ի դրունս դստերաց բազմաց„։ Աշխարհն այն կարի յոյժ 'ի բացեայ է հեռաւորութ̃բ, զոր ոչ ոք տայ նշան զնմանէ։ Այլ ես այսպէս իմանամ, թէ բարձրագոյն է երկիրն այն եւ 'ի ստորեւ ունի զծովակն մեծ հանդիպահայեաց։ Սոյն օրինակ եւ աչքն հարսինն եկեղեցւոյ՝ մեծացեալ մեծութ̃բ հոգւոյն, անդառնալի հային 'ի դրունս երկնից, ուր դստերք բազմութ̃ե հրեշտակաց բանակին ոչ խոտորելով յաջ կամ յահեակ, եւ

սպասէն Թագաւորին երկնից անյագաբար հայեցմամբ, զի արժանասցին մտանել ընդ դրունսն ընդ այն, ուր դստերք այնր քաղաքի են բնակեալք: « Ռընգունք քո իբրև զաշտարակն Լիբանանու՝ որ դիտէ 'ի դէմս Դամասկոսի »: Զի որպէս աշտարակն Լիբանանու զվայելուչ հայեցուածսն ունի հանդէպ Դամասկոսի, այնպէս ռնգունք քո հոտոտել փափագեն վայելուչ հայեցմամբ զանուշահոտութիւն հոտոյն մաքրութեան իւղոյն որ 'ի վերին Դամասկոսէ, այսինքն քաղաքին երկնից: Թողում ասել զՊաւղոսին՝ որ զառաջին պատուական գիտութիւն Երրորդութեանն անդ ընկալաւ 'ի մերձենալն 'ի Դամասկոս, և 'ի դամասկացւոյն Անանիայէ զշրտումն աչացն բժշկել ձեռնադրութեամբ նորա, և 'ի հոտն յայն սխրալի և քսմնելի հոտոտեցաւ և հոտոտեցոյց զամենայն հեթանոսս. զորոյ հոտոյ ռընգունք հոտոտեալք՝ ոչ յագեցան, այլ զմայլեցան իբրև զարբեալք 'ի գինւոյ պատուականէ, որ զիմանալի խելապատակ ուղղոյն անուշացուցեալ քնով ցանկալւով և հրեշտակայնով, և զաշխատեալսն 'ի մեղաց հանգուցին:

« Հիւսք գլխոյ քո իբրև զծիրանիս, իբրև զԹագաւոր Թագ 'ի գլուխ յընթացս ասպարիսաց »: Զի որպէս ծիրանիք Թագաւորաց վայելչականք են սեպհականութեամբ, որ միայն նմա է իշխանութիւն զարդարել ծիրանեօք, նոյնպէս և գլուխք որ հերս և զարդ և զփեսային երկնաւորի զփառս ունին, վայելչացեալք են մաքրութեամբ իբրև ծիրանեաց զգեստուք և իբրև Թագ 'ի գլուխս Թագաւորաց 'ի մէջ զօրաց յընթացս ասպարիսաց: Արդ հարցցէ ոք, թէ զիա՞րդ պսակք են գլխաւորք պարգևք մարտիրոսացն. զոր օրինակ բազմաց երևեցաւ սրբոցն. որպէս Առաւանիցն [1] և Ղևոնդեանցն [2], և այլոց բազմաց: Եւ Թագաւորաց դնի 'ի գլուխս, վասն զի պատուական քան զամենայն մասունս զգայութեանց մարդոյն՝ գլուխն է. յոր ուղիղն է գանձեալ, ուստի իմաստն խելացն և կենդանութեան սկիզբն, յորում և լուսատես աչքն

1 'Ի վարս նոցա:
2 Եղիշէ Յեղանակ Ը:

և քմաց և հոտոտելեաց դիրք և ականջացն լսելութհն, և բերանն որ կերակրով և ըմպելեօք պահէ զկենդանութհն, և զխելացն և զսրտին իմաստս խօսիւք 'ի յայտ բերէ լսողաց։ Արդ վասն այնորիկ զնա պսակէ, զի ուղիղն վարդապետէ անձինն և խելացն՝ զգործս և զբանս և զառաքինութիս և զսրբութիս և զսէր և զողորմութի և որ սոյին նման ածահաճոյք խորհուրդք և գործք։ Արդ թագաւն ըզգլուխն պարփակեալ պսակէ, որ պատճառն և խըրատտուն է ամենայն բարեաց, և գլխոյն պսակմամբն՝ երևեցուցանէ և զամենայն անձն պարփակեալ պարգևօք, "Իւղ 'ի գլուխ եդեալ" ցուցանէ այնու զանճառ լուսաւորութհն և զզօրութհն նոյ ագուցեալ 'ի գլուխն առթող այսքանեաց բարեաց խորհրդոց և օգտակար ուսմանց, որպէս ասէ սոյն Սողոմոն, "պսակ շնորհաց ընկալցիս 'ի գլուխ քո"։ Շնորհ զածային զօրութեն զգեցուցմն ասէ, 'ի գլուխն, որ՝ իբրև թագաւ զարդարեալ է, մարմնաւորօքն զաներևոյթսն ձևացուցեալ զփառս, և երևելեօքս և մնոտի ցանկալեօքս զաներևոյթ և զճշմարիտ ցանկալիսն։ Արդ երանի՜ որ անթառամ թագին արժանանան, և հարսնանան Քի, զի նմին թագակից լինին յանհատ թագաւորութեն Քի։

"Քանզի գեղեցկացար և հեշտալի եղեր, սէր 'ի փափկութե քում"։ Հայեա՛ց ճշմարտապէս 'ի թուեալ գովութիս ամենայն զգայութեց հարսինն, և թէ որպէս մի մի թուեալ և գովեալ, համառօտէ դարձեալ ասելով, "Քանզի գեղեցկացար և հեշտալի եղեր"։ Այս է ստուգապէս գեղեցկութի մարդոյ, որ զամենայն զգայութիւնս՝ նոյ ծառայեցուցանէ և ածացուցանէ զնոսա՝ յած մերձենալով, ածային գործոյն հաղորդեալ։ Որ և զայնպիսի բանս արժանանայ լսել 'ի փեսայէն Քէ, թէ գեղեցկացար և հեշտալի ինձ եղեր։ Ո՛վ անբաւ երանութեն, որ նոյ բերանոյն խոստովանի գեղեցիկ լեալ և հեշտալի իւր։ Որում ցանկայան մեքն․ առաքեալք և մարգարէք, մարտիրոսք և ճգնաւորք և վարդապետք ամենայն քահանայականօք, որ դուստր և հարսն եղեալ նոյ, մուացան զժողովուրդս և զտունս հարց

խուրեանց. օտարացեալք աշխարհի, և որ ինչ յաշխարհիս, փափկացան առաքինութեան վարուք և սիրեցան 'ի փեսայէն, որ ասաց, « Սէր 'ի փափկութեան քում »: Թէ սիրեմ այնչափ սիրով զայնպիսի փափկութիւն, որպէս մարմնաւոր փեսայք զմարմնով փափկացեալ հարսունսն:

« Նմանեցաւ մեծութիւն քո արմաւենւոյ, և ստինք քո ողկուզաց »: Այնպէս ցանկալի եղեր ինձ 'ի տեսութիւն որպէս զարմաւենւոյ մեծութիւն, և ստինք քո որպէս տղայոց՝ ախորժելի, զոր 'ի վերայ բերեալ ասէ:

« Ասացի, ելից 'ի վերայ արմաւենւոյն, կալայց զբարձրութէ նորա »: Ազէ՝ հայեաց 'ի սէրն յանբաւ ա՟յ, որ առ մեզ և առ արդարս. որ քան յաթոռն քերովբէական նստելն՝ առ սրբոցն հանգչելն բաղձալի է նմա: Եւ այս քեզ նշան որ 'ի Յակովբ նախահայրն լինել, և իբրև ընկեր ընդ ընկեր 'ի սէր պատեալ զիրկս արկեալ, և հակառակէր ընդ նմա որպէս պրկոց անցանելով. որ և բուռն հարեալ զամալջլէն ընդարմացոյց: Եւ մարգարէին Եսայեայ ասէր. « Ես յո՞ հանգեայց, եթէ ոչ 'ի հեզս և 'ի խոնարհս և յայնոսիկ որ դողան 'ի բանից իմոց »: Օ՜ի գրգի և փափագէ 'ի սէրս՝ որպէս յանբաւ ցանկալի իւրս: Որ և տեսեալ զբաղձալի ցանկութիւն և զմեծութի զհարոյինն որպէս զարմաւենւոյ՝ ասաց, « Ելից 'ի վերայ, կալայց զբարձրութէ նորա »: Որ և խոնարհեցոյց զերկինս և էջ և բուռն եհար զբնութէս մերմէ յաղագս անպատմելի սիրոյն իւրոյ որ առ մեզ: « Եւ եղիցին ստինք քո որպէս ողկոյզ որթոյ, և հոտ ռնգանց քոց իբրև խնձոր, և կոկորդք քո իբրև գինի ազնիւ »: Որպէս ողկոյզն նախ զաչսն զուարթացուցանէ տեսութեա՟ նախ քան զկերակրելն, նոյնպէս որ 'ի ստեանց սրտից բղխեն բանք շնորհաց, նախ զլսելիսն բերկրեն, և ապա զմիտսն զախորժազաց բանին: « Եւ հոտ ռնգաց քոց իբրև զխնձոր »: Այսինքն է անուշահոտութի վարուց սրբութեան, որ տարածանի 'ի մեծամեծս և 'ի փոքունս՝ իբրև զանուշահոտութիւն խնձորոց, յոր հոտոտի փեսայն երկնաւոր առաւել քան 'ի զոհս և 'ի նուէրս ստուե-

րին, որ ասի 'ի հոտ անուշից ոգն։ Զի ոչ եթէ ձէնս ձերաց հոտն՝ անուշահոտութիւն էր ոգյ, այլ մատուցողացն մաքրութիւն հաճոյացուցանէր և հոտ անոյշ լինէր ոգյ, որպէս Աբէլին։

«Եւ կոկորդք քո իբրև զգինի աղնիւ»։ Զի որպէս գինի ուրախարար է արբեցելոց, նոյնպէս և երգ սրբոց և անարատից, և բանք կոկորդաց նոցա ուրախացուցանեն զփեսայն երկնաւոր, առաւել քան զհրեշտակաց սրբասացութե երգս։ Զի նոքա կարողութբ և անախտութբ են փառաբանիչք նորա, յաղագս որոյ ոչ է զարմանալի, այլ մարդոյ հողեղէն զանգուածով և ախտիւ և կարեօք պատելոյ զանախտիցն և զանկարեացն բերեալ զնմանութիւն, կարի սքանչմամբ լի է, կոկորդ զսերովբէիցն առնուլ՝ և զնոցայն երգել։ Եւ զիա՞րդ ոչ ուրախացուցանէ զփեսայն, որպէս 'ի զարմանալ դստերացն և թագուհեացն ընդ գեղաղէշ սխրալի տեսակ սոմնացւոյն՝ որ է հարսնն, և յասելն ցնա՝ թէ դարձիր դարձիր սոմնացիդ և տեսցուք զնոր և զչքնաղ տեսութիդ քո, յինքն առեալ փեսայն զկոչն հրեշտակաց, այսինքն դստերացն և թագուհեացն՝ պատասխանեաց և ասէ «Զինչ տեսանէք 'ի սոմնացիդ», զի որչափ է սխրալի, ոչ կարէք տեսանել, բայց թէ ինև՝ որ հրապարակատես առնել կարող եմ զմարդկան ծածուկ առաքինութիս։ Որ և ապա մի ըստ միոջէ համարեալ զգայարանացն հրաշս՝ և ծանոյց նոցա զհարսինն գեղեցկութիւն։ Նոյնպէս և հարսն 'ի դէմս դստերացն և թագուհեացն ասէ զայս, «Երթեալ ընդ եղբօրորդւոյն իմոյ յուղղութի, բաւական լեալ շրթամբք իմովք և ատամամբք»։ Այսինքն թէ յաղագս այնորիկ եղէ ձեզ սքանչելի, զի հրաժարեալ յաշխարհական մեղսասէր օձապատիր խաբմանց նախնոյն իմոյ, գնացի զհետ եղբօրորդւոյն իմոյ յուղիղ վարս որ զիմն զգեցաւ և իմովս յաղթեաց և եցոյց ինձ զուղղութի. նախ ինքն առնելով, և ապա ինձ ուսուցանելով, որպէս ասէ աւետարանիչն Ղուկաս յերկրորդում 'ի գիրս իւրում. «Յորում ըսկըսաւ Յս առնել և ապա ուսուցանել»։ Զի վասն այսորիկ եղև մարդ, զի նախ ինքն արասցէ զամե-

Նայն՝ զոր բանիւ վարդապետեաց և գործովք ուսուցէ զհեզութի զխոնարհութի. որպէս ասաց ինքն տէրն, թէ "ուսարուք յինէն, զի հեզ եմ և խոնարհ սրտիւ, և գտջիք հանգիստ անձանց ձերոց"։ Նոյնպէս և զքաղցրութի. որում որ ապտակն էած ծառային երեսայն, քաղցրութեամբ ասաց, "Թէ չար ինչ խօսեցայ, վկայեա վասն չարին. իսկ եթէ բարի, ընդէ՞ր հարկանես զիս"։ Եւ 'ի կոչելն զնա դիւահար՝ ոչ ընդդէմ դարձեալ թշնամանէր, այլ քաղցրութեամբ ասէր, "Ես դև ոչ գոյ"։ Նոյնպէս և զանոխակալութիւն, որ աղօթէր վասն խաչահանուացն, "Հա՛յր թող սոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն"։ Նոյն օրինակ եցոյց և զաշխատութիւն իշով վճարել և զանգոսնողաբար կեալն իւր՝ 'ի վերայ իշոյ նստելովն։ Նոյնպէս և 'ի հարսանիսն արար, զջուրն 'ի գինի փոխելովն խնդակից լինելով խնդացելոյն և ընծայաբեր։ Եւ 'ի սուգ՝ զչափ տրտմութեան եցոյց արտասուելովն, և ուսոյց մեզ սգակից լինել եղբօր՝ իւր տրտմելովն։ Եւ զչափ կերակրոցն գարեղէննկանակաւն և ձկամբն վճարելով. և 'ի վերայ խոտոյ բազմելովն՝ եցոյց զանապարան և զչափաւոր հարկն վճարել։ Եւ զայլ զամենայն որ ինչ պէտք է ուսման, նախ ինքն յանձն կրեաց և մեզ զնոյն եցոյց ճանապարհ։ Վասն այսորիկ հարսնն ասէ, թէ "Արթեալ ընդ եղբօրորդւոյն իմոյ յուղղութի"։ Այս ինքն թէ զհետ նորա գնացի յամենայն ուղղութիւն՝ զոր արար յերկրի, և նմանող եղէ նմա. որպէս Պաւղոս անօթն ընտիր ասէր, թէ "Նմանօղք եղերուք ինձ, որպէս ես Քրի"։ Եւ ուստի՞ տուաւ այնչափ զօրութի հարսինն՝ Քրի ուղեկցութեան յուղղութի։ 'Ի յահագին խորհրդոյն հաղորդութեան 'ի մարմնոյն և յարենէն Քրի, զոր ետ մեզ 'ի զօրութի, և բաւական արար շրթամբք ըմպել և ատամամբք մանրել զայն՝ որ հրեշտակքդ դուք դասերք և թագուհիքդ հայել չէիք բաւական. որ 'ի խաչին ոչ մանրեցաւ ոսկրն, ըստ յառաջագոյն գուշակութե մարգարէին զայն բաւական եղաք մանրել ատամամբք, և անքովանդակելի և կիզելի հրոյն՝ ոչ այրիմք կիզանուտ մարմնովք, և դուք ակնարկել ոչ

կարէք և ոչ իշխէք, և ես բաւական եղէ անբաւականելոյն, որպէս զա̃ծածինն որ յորովայնի ընկալաւ, և ոչ կիզաւ, և որպէս զմորենին նորին օրինակն։ Օ այս որպէս թէ պանծացեալ յանձառելի պարգև փեսային, պարծի ընդդէմ հրեշտակաց հարսնն, և 'ի վերայ բերեալ՝ ասէ,

“ Ես եղբօրորդւոյն իմոյ, և առ իս դարձ նորա „։ Այսինքն թէ յայսմ կերակրոյ միացեալ 'ի նա, ես նմա և նա ինձ. որպէս և ինքն տէրն ասաց յաւետարանումն, թէ “ Որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեսցէ և ես 'ի նա „։ Եւ դարձեալ. “ Որպէս դու հայր յիս, և ես 'ի քեզ, զի և նոքա 'ի մեզ իցեն. և ես 'ի նոսա, և դու յիս “։ “ Եւ իս դարձ նորա „։ 'Ի վերայ այսր միութե̃՝ և զայն ասէ, որ գալոց է միւսանգամ առնուլ զմեզ առ ինքն և յիւր փառսն դասել և գոտի ածել և պաշտել զմեզ. որպէս և ասայն իսկ,

“ Ե՛կ եղբօրորդի իմ, ելցուք յանդաստան, հանգիցուք 'ի գեօղս։

Կանխեսցուք յայգիս, տեսցուք՝ եթէ ծաղկեա՞լ իցէ որթ, ծաղկեա՞լ իցէ նուռն, ծաղկեա՞լ իցեն նռնենիք „։ Տես աստանօր զմիութի̃ հարսինն ընդ փեսային, որ կանխագոյն ասաց փեսայն, թէ “ 'Ի պարտէզ ընգուզեաց իջի միայն տեսանել, եթէ ծաղկեալ իցէ „ այսու բանիւք զոր այժմ հարսնն ասաց, որ էր գալուստն յերկիր Ք̃ի՝ 'ի խնդիր սերմանցն, զոր մարգարէքն սերմանեցին, թէ ծաղկեա՞լ իցէ, որ պտղաբերեցաւ իւր գալստեամբն։ Արդ հարսնն միացեալ ընդ փեսային, սիրէ հաղորդակից լինել տեսութե̃ բերոց պտղոցն և ծաղկացն. յաղագս այնորիկ անդ փեսայն, իջի, ասէ. զի իջի յերկնից. և աստ հարսնն, երթիցուք, ասէ. զի յերկրի գոլով հարսնն՝ սիրէ շրջել ընդ փեսային, “ որ յերկրի երևեցաւ, և ընդ մարդկան շրջեցաւ „։ Որպէս և ասաց, թէ “ Այլ ես ոչխարք են իմ, որ ոչ են յայսմ գաւթէ, և զայն ևս պարտ է ինձ ածել այսր և ձայնի իմում լուիցեն և եղիցին մի հօտ և մի հովիւ „։ Որ և շրջեցաւ իսկ հարսամբքն. այսինքն առաքելովքն, ոչ միայն ընդ հրէաստան, այլ և ընդ հե-

Թանոսս, ուր սամարացին. ուր փիւնիկ ասորին. և այլք բազումք: Նա և զկնի համբառնալոյն՝ ընդ առաքեալս և ընդ նոցին աշակերտսն և ընդ վարդապետսն և ընդ մարտիւրոսս շրջեցաւ քարոզել և տեսանել զծաղիկ և զպտուղ հաւատոյ բանին: Նա և վկայէ այսմ տէրունական խոստմամբն, թէ «ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչև 'ի կատարած աշխարհի»: Արդ առաքեալքն ոչ հասին 'ի կատարած աշխարհի, ապա ուրեմն յայտ է, թէ մինչև ցայժմ ընդ ամենայն հաւատացելոց է 'ի տեսանել զծաղիկս, և զուարճանալ ընդ բերս պտղոյն: Բայց դու տես զգթածութիւն որպէս զփեսայի և զհարսին՝ ընդ հաւատացեալս. զի ոչ միայն հրամանի՝ որպէս 'ի հնումն մարգարէքն, այլ զայն ստացեալ սէր զոր և փեսայն, աղաչէ շրջել 'ի խնդիր մոլորելոց և 'ի գիւտ կորուսելոց: Որպէս ետուն իսկ բազումք անձամբ զանձինս 'ի մշակութիւն յառաքելոց և 'ի վարդապետաց: Որպէս և մեր Լուսաւորիչն, որ զկին և զորդիս թողեալ կամաւ եկն առ Տրդատ, և զմեծ աղաչէր վասն ամենայն մարդկան դարձի, որպէս և կայ իսկ յիւր աղօթսն[1], պէսպէս պաղատանօք հայցուածս զոր ինչ ոչ է ժամանակ երկրորդել զամենայն: Տես, որթ և նոճ և նռնենի, ասաց. զի որ դարձան 'ի հաւատս և հարսնացան Ք՟ի, ոմանք ունին պտուղ, այլ ոչ գիտութ̃, որպէս հարիւրապետն, և կոռնելիոս, նա և Պաւղոս իսկ, որ ըստ արդարութեն օրինացն եղեալ անարատ: Նա ոմանք անպտուղ իսկ, որպէս Անեսիմոսն, որ և նոճ. և նռքա ողկոյզ և նուռն, այլ ոչ յա̃ծգիտութեն կատարեալ:

«Մանրագորք ետուն զհոտ իւրեանց առ դրունս ամենայն մրգաբերք, նոր առ հնով, զոր ետ ինձ մայր իմ, պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ»: «Մանրագորք ետուն զհոտ իւրեանց»: Արդ 'ի ձեռն ցուցակութեանս, զոր իմացուցի, առաջիկայս չունի ինչ առաւել պէտս մեկնութեն, բայց համառօտն այս է. գոհանան զռերոց հաւատացելոց, որք քարոզութե̃

1 Աղաթ:

առաքելոցն, և զկնի նոցա վարդապետքն անհամարք՝ բեւրք բիւրուց զանազան առաքինութիւնք հաճոյացան ա̃յ։ Ոմանք վկայական արեամբ, ոմանք ճգնաւորական հանդիսիւք, ոմանք կուսութբ̃, ոմանք առաջնորդական և քահանայական վերակացութբ̃, ոմանք աղքատութբ̃ և հիւանդութբ̃, և ոմանք մեծութբ̃՝ հաստարակաց առնելով զինչս. և որ սոցին նման, միաբանեալք ամենեքին 'ի սէրն ա̃յ և 'ի հաւատս և 'ի յոյս և յողորմութի̃ և 'ի խոնարհութի̃ և 'ի սրբութի̃ և յեղբայրսիրութի̃ և 'ի քաղցրութի̃ և յանոխակալութի̃ և յերկայնմտութի̃ և յանընչասիրութի̃ և յարհամարհել զերկրաւորս և ցանկալ երկնաւորին և զարհուրել 'ի գեհենէն և փափագել արքային և արքայութեն̃։ Այս ամենայն է, որ ասաց, թէ «մանրագորք ետուն զհոտ իւրեանց առ դրունս մեր ամենայն մրգաբերք, նոր առ հնով զոր ետ ինձ մայր իմ, պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ»։ Այս առաքելոց և առաջնորդաց գոհացողական բանք են՝ հաւատացելոց 'ի Քի̃, որ ընծայեն նմա այժմ և յաւուրն մեծի ժողովուրդ կազմեալ, և ասեն զմարգարէին, «Ահաւասիկ ես և մանկունք իմ զոր ետ ինձ ա̃ծ»։ Նման է այսմ, զոր ասաց, թէ «պահեսցի քեզ եղբօրորդի իմ». որ առանց ամօթոյ տան համարս զժողովրդեան, և ընծայեն ա̃յ։ «Նոր առ հնով». 'ի նորոց և 'ի հնոց։ Բայց որ ասէ, թէ «զոր ետ ինձ մայր իմ»։ Մայր հաստարակաց եկեղեցի է, և հոգին ս̃բ, որ ծնաւ աւազանաւն, և մնոյց արեամբն Քի̃։

Ը. «Ո՛վ տացէ քեզ եղբօրորդի՛ իմ, դիեալ զստինս իմ»։ Զի անյագ փափագման սրբոցն՝ որպէս անհաւատալի լինին հասման փառացն ա̃յ և 'ի միտ առնլոյ զվաստակս և զջանս նոցա և զսրտին բաղձանս. և այս առ խոնարհութե̃ հոգւոց սրբոցն, որ չունին 'ի համարի զիւրեանց ստեանցն սրտից բացումն առ նա. որպէս Պաւղոս առաքեալ ասէր, թէ «ես ոչ համարիմ զանձն իմ, թէ հասեալ իցեմ»։ Նոյնպէս և այլ ս̃բքն։ Զի գիտացեալ զնախահօրն կործանումն, մանաւանդ թէ զսատանայն իսկ 'ի բարձրութէ̃

և 'ի հպարտութենէ լեալ, ջան նոցա խոնարհութեան անձանց եղեալ, տրուպ ամենեցուն զանձինս համարել և մոռացումն ինքեանց վաստակոյն առնել, և չհամարել արժանի 'ի ծառայութ՟ի գալ ա՟յ, զի ուսեալ են 'ի տ՟նէ, որ ասացն, թէ «Յորժամ զամենայն հրամայեալսն առնիցէք, ասասջիք, թէ ծառայք անպիտանք եմք. զոր պարտէաք առնել՝ արարաք»: Այս ինքն թէ ծառայ անպիտան իցէ ոչ յաւելուլ 'ի ծառայութ՟ի քան զհրամայեալսն: Զի այնպէս ուսուցանէին զանձինս 'ի խոնարհութ՟ե մնալ, և անարժանս շնորհացն համարել. որպէս առաքեալն ասէ, թէ «Տրուպ եմ ամենայն առաքելոց»: Նաև բաւանդակ ամենայն սրբոց և հոգւով ս՟րբ լցելոց գործ՝ այս է. զի զինչ և առնիցէ ուղղութիւն և կամ սրտից սէր ցուցանել առ ա՟ծ, առ խոնարհութեան մոռացն չհամարել՝ թէ 'ի գիտութ՟ն է ա՟յ, իբրև զանարժանից: Վասն այնորիկ ասէ, թէ «Ո՞ տացէ քեզ դիել զստինս իմ»: Այսինքն թէ ընդունել զիմ սրտիս սէր առ քեզ, վասն այսորիկ 'ի վերայ բերեալ՝ ասէ, «Գտեալ զքեզ արտաքոյ համբուրեցից, և ո՞չ անգոսնեսցես զիս»: Զինչ է, այնպիսի սէր քո սէրդ՝ որպէս թէ անգոսնելի, այլ այս մոլեկանութ՟ե սէր. պարծանաց և հրապարակատեսութ՟ե արժանի է. և որք յայն սիրոյն ճաշակեցին, արբեցան նորա սիրովն և արհամարհեցին զկին և զորդիս և զինչս և զստացուածս և զիշխանութիւս և զփառս՝ նա և զանձինս ևս, և մահուամբ և արեամբ և աղքատութեամբ կատարեալք, համբուրեցին զՔ՟ս, և համբուրեցան 'ի նմանէ: Այս է պարծանաց և երանութ՟ե սէր և գովութ՟ե 'ի հրեշտակաց և 'ի մարդկանէ:

«Առեալ ածից զքեզ 'ի տուն մօր իմոյ և 'ի սենեակ յղացելոյն զիս»: Ասաց, թէ «արտաքոյ գտեալ համբուրեցից զքեզ, և ապա առեալ ածից զքեզ 'ի տուն մօր իմոյ և 'ի սենեակ յղացելոյն զիս»: Զայս առաքեալ մեկնէ, ասելով. «Որոյ տունն մեք իսկ եմք». և որ զկնի, լեալ ն՟ր հոգւոյն տուն և մօրն մերոյ հօր: Այդ յայտ է, որպէս Բասիլ ասէ, թէ [1] Ուրանօր

[1] Ներբող 'ի սուրբն Ստեփանոս:

հոգին ս՟բ, ընդ Հայր և Որդի ճանաչի բնակեալ. որպէս ասէ մարգարէիւն, թէ «Բնակեցայց ՚ի նոսա և գնացից ՚ի նոսա»: Արդ սենեակ և տուն՝ հարսնն եղև փեսային. և է ճանապարհ ՚ի տունն յայն՝ խոնարհութիւն, և որ ոչն է խոնարհ, հոգւոյն սրբոյ հալածիչ է, և ոչ հանգուցիչ. որպէս ասէ Բասիլ:[1]

«Արդ ՚ի սենեակն ածեալ, արբուցից զքեզ ՚ի գինւոյ իւղագործաց, յօշարակէ նռնենեաց»: Այս է, որ ասաց, թէ «ո՛ տացէ քեզ դիել զստինս իմ»: Արդ արտաքոյ գտեալ և արժանացեալ համբուրի, ապա ՚ի սենեակ և ՚ի տուն անձինն և ՚ի սրտին առեալ զփեսայն, և Երրորդութ՟ն բնակարան լեալ, խոստանայ արբուցանել նմա զուրախութ՟ի գինւոյ և օշարակ ՚ի նռնենեաց, որ են սրտին գիտակցութ՟իք՝ որ առ ա՟ծ բարեաց խորհրդոց անիմանալեաց մեղաւորաց, որովք կերակրի և որովք ըմպելովք բուծանի ա՟ծ, զի այս է կերակուր ն՟յ. ՚ի վերայ բերէ, թէ ոչ միայն բնակարան եղէ ն՟յ կամ փեսային, այլ և նովիմբ հովանացայ և պահպանեցայ, զոր և ասէ:

«Ահեակ նորա զգլխով իմով և աջ նորա պատիցէ զինև»: Այսու զանմեկնելի պահպանութ՟ին և զվերակացութ՟ին որ առհարսնն, որ է եկեղեցի, բացայայտէ:

«Երդմնեցուցի զձեզ դստերք Երուսաղէմի ՚ի զօրութ՟իս և յուժգնութ՟իս անդաստանի, եթէ յառնիցէք՝ զարթուցջիք զսէրն մինչև կամեսցի»: Զայս երկրորդ անգամ մեկնեալ եմ: Բայց ասելով զբազմադիմի շնորհսն որ առ մեզ, և զանիմանալեօք պարգևսն, երդմամբ յորդորէ զհրեշտակս փառաբանակից իւր և գոհաբանակից լինել ն՟յ սիրոյն որ առ մեզ և զարթուցիչ, զի չհամարի միայն զինքն բաւական օրհնութ՟ե երախտեացն ն՟յ, որով և առաւել ևս զարթչի սէրն ՚ի գոհանալն և ՚ի փառաւորելն մեր զնա: Զի մի ՚ի տասանցն բորոտացն դարձեալ առ տէր և գոհացեալ ՚ի ձայն մեծ փառաբանութ՟ն ՚ի վերայ մարմնոյ բժշկութ՟եցն, որ և զհոգւոյն ևս ստացաւ զլուսաւորութ՟ի և զյաւիտենականն

1 Ներբող ՚ի սուրբն Ստեփանոս:

կեանս։ Եւ իննունքն ապերախտք գտեալք առ երախտաւորն՝ զրկեցան 'ի միոյն ևս կատարեալ պարգևացն և յամենայն բերանոյ գովութեցն։ Արդ հարսնըն ոչ ապերախտ եղեալ առ անհիմանալի երախտիսն այ և առ այնչափ պարգևսն; յիւրմէ շնորհակալեալ և գոհաբանակից մեր կոչեցեալ զհրեշտակս՝ զարթուցանէ զսէր փեսային յայն պարգևս՝ զոր կամեցաւ տալ մեզ, և ոչ արժանացաւ առնուլ նախահայրն։ Այս է, որ ասէ։ «զարթուսջի՛ք զսէրն մինչև կամեսցի»․ զոր խնդրեաց զգոհութի յիննուցն, և ոչ եգիտ 'ի նոսա զիւր կամացն խնդիր։

«Դստերքն և թագուհիքն ասեն, Ո՞վ է սա, որ ելանէ սպիտակացեալ՝ յեցեալ յեղբօրորդին իւր»։ Զարմանան հրեշտակք ընդ մաքրութի և լուսաւորութի անարգ և աղտեղեալ մեր բնութեաս, որ այնպիսի անքննելի շնորհաց հանդիպեցաւ․ և ընդ եղբօրորդւոյն իւրոյ Բանի միացեալ, և 'ի նա յեցեալ՝ ելանէ ուր հրեշտակացն բանակք բնակեալ են, ուղեկից լեալ Բանի, որ զձեռանէ առեալ տարաւ զմեզ 'ի տեղի անկելոց հրեշտակացն․ զի զոր 'ի դրախտին ոչ հանդուրժեաց տեսանել, տեսցէ 'ի փառսն իւր։ «Փեսայն ցհարսնն ասէ, 'Ի ներքոյ խնծորոյ զարթուցի զքեզ, անդ երկնեաց զքեզ մայր իմ, անդ երկնեաց որ ծնաւն զքեզ»։ Նախ՝ արժան է զբնութի խնծորոյ տեսանել, և ապա զզարթուցումն որ 'ի ներքոյ նորա՝ իմանալ։ Խնծոր՝ առողջ կերակուր է, և հիւանդաց յոյժ ախորժելի, և թագաւորաց կարի իսկ վայելուչ, և պէսպէս զանազան հոտովք անուշացուցանէ զքիմսն հոտոտելեաց․ զոր և Տէրն Գրիգոր լուսաւորիչն մեր ասէ [1]։ Արդ խնծորոյ նմանեցուցանէ զբանս օրինաց և մարգարէից, որ հոգւովն սրբով տուաւ մեզ, նախ՝ 'ի սինէական լերինն 'ի ձեռն Մովսէսի, և ապա ընդ ժամանակս ժամանակս աճեաց մարգարէիւքն։ Եւ որպէս հաւք 'ի ձուոց վերայ նստեալ յերկարաձիգ ժամանակաւ 'ի ձեռն ջեռմանն ընձեռեն զկենդանաստեղծութի հրամանաւ արարչին, նոյնպէս և մեր բնութիս 'ի ներ-

1 Ագաթ։

քոյ օրինացն և մարգարէական պատգամացն եդեալ յերկարաձիգ ժամանակաւ՝ երկնեցաւ յա̃յ 'ի Հօրէ և յորդւոյ, որ մեր փեսայն և եղբօրորդին անուանեցաւ, և ծնաւ 'ի հասարակաց մօրէն, որ նորա է բնութե̃ ծնօղ, և մեր շնորհիւ։ Իսկ վասն զի երկուՆք ասաց, և երկուՆք՝ մօր է, վասն այնորիկ մայր կոչեաց զհայրն Ք̃սի, և մեր։ Այլ երկնեաց հայր, որպէս ասացի, օրինական և մարգարէական պատգամօք. և ծնաւ 'ի Ջրոյ և 'ի հոգւոյ՝ որդիս իւր և եղբարս Ք̃սի. զի մի է մայր մեր ծնօղն՝ հայրն ամենակալն ա̃ծ։ Նա և իւր մկրտութե̃ն և աւազանաւն ծնաւ Ք̃ս, և հոգւոյն սրբոյ գալստեամբն զփակեալն յԱդամայ զերկինս՝ եբաց. և ինքն զնոյն ծնունդ և մեզ պարգևեաց 'ի հոգւոյն սրբոյ. և կոչեցաւ որդի մարդոյ, և զմեզ արար որդիս ա̃յ։ Որպէս և արձակ բանիւք ասէ երանելի վարդապետն Յոհան, թէ [1] Դու մի յերկուանար թէ ոչ լինիս որդի ա̃յ. զի անկարելի էր որդւոյն ա̃յ լինել որդի մարդոյ՝ քան թէ մարդոյ որդի ա̃յ լինել։ Արդ յերդմնեցուցանել հարսինն զարթուցանել զսէր փեսային, պատասխանի առնէ զվաղընջուց հետէ զզարթուցեալ սէրն՝ զոր կասեցոյց Ադամ յանցմամբն։ Սակայն նա ըստ անոխակալ գթութե̃ն, և ըստ արարչական սիրոյն իւրոյ ոչ եթող 'ի ձեռանէ, այլ դարձեալ գթացեալ օրինօք և մարգարէիւք՝ որպէս դաստիարակաւ յանձանձեաց և երկնեաց և ծնաւ զմեզ վերստին, „ Ո՛չ յապականացու սերմանէ, որպէս առաքեալն Պետրոս ասէ, այլ յանապականացուէն, կենդանի և մշտնջենական բանիւն ա̃յ „։ Յաղագս այնորիկ ասէ, թէ « Ի ներքոյ խնծորոյ զարթուցիր զքեզ, անդ երկնեաց զքեզ մայր իմ. անդ երկնեաց, որ ծնաւ զքեզ։ Այսինքն թէ զարթեալ էր նորա սէրն 'ի մեզ, և միայն նպաստաւորութի̃ 'ի մէնջ պիտոյանայր կամելն ևեթ։ Արդ որովհետև հոգւոյն ազդմամբ և նոր ծննդեամբդ 'ի հօրէ իմմէ՝ իմացար զայնքան սէրն որ առ քեզ. „ Որ յիւր որդին ոչ խնայեաց, այլ վասն մեր ամենեցուն մատ-

[1] Մեկն. Մատթ. Ճառ. ե̃։

նեաց զնա »․ զորօրինակ ասաց առաքեալ։ Արդ
«Դիր զիս իբրեւ զկնիք ՚ի վերայ սրտի քո, և իբրեւ
զմատանի ՚ի վերայ բազկի քո»։ Այսինքն թէ պահ-
պանեա՛ և կնքեա՛ ինև զսիրտ քո և զբազուկ քո․
զի մի ՚ի վայր անկցիս յամբառնալդ, և մի մոռա-
ցցես առներ գործելեաց իմոց ընդ քեզ երախտեաց
իմ տնօրէնութ՟ս, որ իմոյ ծնողին որդի զքեզ ա-
րարի։ Արդ մի տար զսիրտ քո դարձեալ սատանայի
խորհրդոց․ և մի զձեռն քո և զբազուկ ձգեր ՚ի նա։
«Վասն զի հզօր է իբրեւ զմահ սէր, և խիստ իբրեւ
զդժոխս նախանձ»։ Այսինքն թէ որպէս մահ խիստ
է՝ յորս ժամանէ, և հզօր նախանձ՝ որպէս դժոխք․
այսպէս և որք յինէն այսպիսեաւ սիրով սիրեցան,
և փոխանակ ընդ այնպիսւոյ սիրոյ՝ զիմ սէրն մեղ-
կեն և զհակառակորդն սիրեն, այսինքն զմեղս և զան-
օրէնութ՟ի և զսէր աշխարհիս, նախանձ սրտմտու-
թ՟ի բարկութ՟ե տ՟ն՝ իբրեւ զմահ յարձակի ՚ի վերայ
նորա․ և ապա անբժշկական ստանայ ցաւս։ Զի
թէ կանայք յարանց սիրեցեալք, և նոքա փոխա-
նակ արանց սիրոյն ՚ի սեղեխ ձգտեցուցանեն զսէրն,
ոչ միայն խամրեն զսէր արանց յինքեանց, այլ և
աւելի ատելութ՟ի քան զամենայն ատելութ՟իս ընձե-
ռեն ինքեանց, և օտարանան յարանցն, նա և մահ
բարկութ՟ե կրեն յարանց՝ բազումք, որպէս և ասէ
սոյն Սողոմոն, թէ «Լի է նախանձու սրտմտութ՟ի
առն նորա, և ոչ հանդուրժեսցէ յաւուր բարկու-
թ՟ե», ապա ո՞րչափ ևս առաւել փեսայինն և տ՟յն և
փրկողին զմեզ հզօրանայ բարկութ՟ին ՚ի վերայ հարս-
նացելոցս տ՟յ՝ իբրեւ զմահ և զդժոխս, որ այնչափ
յաձախ սիրոյ՝ ատելութ՟ի առ նա ցուցանեմք, և
սատանայի՝ որ սեղեխաբար գողանայ զմեր՟ոք ամուս-
նութ՟ին ընդ Ք՟ի և իւրացուցանէ՝ ախորժելով տա-
րածանեմք զանձինս, ՚ի ներքոյ անկեալ ամենայն
պղծալից խորհրդոց և գործոց նորա։ Վասն որոյ
յիրաւի գտանեմք փոխարէն զանմահ մահն և զդը-
ժոխսն անքննելի։ Արդ ո՞ր բերան կարէ երանել
զայն, որ զայսպիսի սէր ծանուցեալ, և զտ՟յ գոհա-
նալ գիտէ, և պահել զսէրն և ոչ եղծանել մե-
ղօք։ Եւ դարձեալ, ո՞ր բերան բաւէ աւանդել զօ-

տարացեալսն մեղօք յայնքան սիրոյ, և բնակիչս եղ-եալ անմահ դժոխոցն։ Վասն որոյ ՚ի վերայ բե-րեալ՝ ասէ,

“Թեւք նորա Թեւք բոցոյ հրոյ, և ջուրք բա-զումք ոչ կարասցեն շիջուցանել զսէր, և գետք ոչ արգելցեն զնա„։ Այս և ՚ի մարմնական սիրոյ յայտ գայ. զի ուր ոք սէր բնակէ՝ ծնօղական կամ ամուս-նական՝ և որ ըստ այսմ, ոչ գետք կարեն խափանել. և ոչ սուր և ոչ հուր և ոչ մահ։ Բանիք ՚ի վերայ որդւոց և ՚ի հուր և ՚ի ջուր և ՚ի սուր մատնեցան և ՚ի սով. նոյնպէս և ՚ի վերայ աւազաց։ Արդ որչափ առ ած սէրն է, ևս անմեղկելի է ՚ի մարդկանէ, և յաղթող հրոյ և ջրոյ և կապանաց և քերանաց և բանտից և կնոջ և որդւոց. որով յաղթեցին իսկ սրբքն ամենայն առաքեալք և մարգարէք և մարտի-րոսք և ճգնաւորք, Քնի սիրոյն արբեալք։ “Եթէ տացէ այր զամենայն զկեանս իւր ՚ի սէր իւր, արհա-մարհանօք անգոսնեսցեն զնա„։ Զայս այսպէս իմա-նալի է, թէ ոչ է այ սէրն որպէս զմարդկան. մա-նաւանդ զմեղաց, որ որչափ յաճախէ սէրն, նոյն-չափ արհամարհի և անգոսնի ՚ի մարդկանէ։ Այլ այն սէրն որ առ ած, այնչափ գովութե և մեծարա-նաց արժանի է, որով և Դաւիթ պարծի. “Սիրեցի զքեզ տէր՝ զօրութի իմ. և թէ նուաղեաց սիրտ իմ և մարմին իմ. ած սրտի իմոյ բաժին իմ ած յա-ւիտեան„։ Այսինքն թէ դու ես իմ բաժին. և յորժամ զքեզ յիշեմ, նուաղէ սիրտ իմ յիս։ Եւ թէ “սիրտ իմ ցնծացէ առ ած կենդանի„։ Եւ այլ բազում բանս այսպիսի աղաւաղականս զմայլական սիրոյն այ ջեռեալ զսորայս գտանես, զոր ոչ բա-ւեմ թուել։ Նոյնպէս և զՊաւղոսին անբաւս ևս, սոյնպէս և զայլ առաքելոցն։ Ըստ այսմ և զայն-չափ վարդապետացն և զսրբոցն այ, որով սիրով ջեռեալ՝ յաղթեցին աշխարհի և ամենայն կարեաց և փորձութեց։

“Քոյր մեր փոքր է և ստինս ոչ ունի, զի՞նչ ա-րասցուք քեռ մերում, յաւուր յորում պատմեսցի նմա։ Եթէ պարիսպ իցէ, շինեսցուք ՚ի վերայ նորա մարտկոցս արծաթեղէնս, և եթէ դուռն իցէ, յօ-

ընկեսցուք նմա տախտակս մայրս»: Այս բանս այսպէս իմանի, թէ 'ի հրեշտակայնոցն ասի զօրութ՟եց` վասն հարսինն, որ է նոր եկեղեցի` որ 'ի հեթանոսաց. և քոյր ասի, յաղագս 'ի միոյ արարչէ լինելութ՟ե և ստեղծողութեան. և փոքրիկ, վասն անարգ բնութ՟ես ասէ, զի հողեղէն եմք, թէ և միւսն հրեղէն, այսինքն հոգին` որ ընդ մարմնոյս լծակցեցաւ. բայց քան զհրեշտակս փոքր է. որում և մարգարէն վկայէ, «Փոքր ինչ խոնարհ արարեր զնա քան զհրեշտակս քո, բայց առաւելագոյն փառօք և պատուով պսակեցեր զնա». և որ զկնի բանս է: Նա և այնպէս փառաւորեաց զմարդն պատուով, որ սատանայ նախանձ բերեալ ընդ նմա, յափշտակել կամեցաւ. յաղագս որոյ անկաւ իսկ յերկնից և յիւրմէ փառացն: Արդ տարակուսին հրեշտակք վասն տկար բնութ՟ես, որ անտանելի և ա՟ծային խորհրդոցն և փառացն և տեսութ՟ենն և գիտութ՟ենն հասու եղև: Եւ ստինս` որպէս բազում անգամ գրեալ եմ, զշտեմարանս սրտին և զմտացն կոչէ: Եւ տարակուսին հրեշտակք` անտանելի զայս բնութ՟իս գիտելով այնմ անտարր տարողութ՟ենն. յաղագս այնորիկ ասէ, թէ «զի՞նչ արասցուք քեռ մերում յաւուր յորում պատմեսցի նմա»: Այսինքն, երբ պատմի փոքր և անստին անհանճար բնութ՟ես մարդոյն` ա՟յ զհողեղէնն առնուլ բնութ՟ի, և յորովայնի և յարգանդի և ընդ կուսական արգանդն ծնանիլ որպէս զմեզ ինքեան` և կուսին կոյս մնալ, և կաթամբ սնանիլ: Նա և զի երկայն է զամենայն թուել զա՟յ կիրս, զամենայն զմարդկայինս կրելն, զոր յանձն էառ բաց 'ի մեղաց. և թուք յանձն առնուլ և ապտակ և գան մտրակի և այպերանս զգեստու և փշաւ պսակիլ, և ծեծելոյ զա՟ծային գլուխն եղեգամբ, և մերկ 'ի խաչին բևեռել ընդ չարագործս, և լեղեաւ և քացախով կերակրիլ, և մեռանիլ ա՟յ, և խոցիլ 'ի զկնուորէն տիգաւ և պատիլ և թաղիլ, և որ սոյնպիսիք: Ո այնպիսի պատմութ՟ի զիա՞րդ լուեալ հաւատասցէ, կամ ընկալցի փոքրն այն ստեղծուած և անստին: Այս և առ ա՟ծածինն ևս իմանալի է` լսել 'ի հրեշտակէն, թէ յղանալոց ես և ընդունել և

կրել յորովայնի, և որ այլն ևս։ Նա է իսկ արդարև տարակուսելի և Հրէից գայթագղութի̃ և հեթանոսաց յիմարութի̃, յաղագս որոյ ասէ մեծ առաքեալն, բայց միայն տեղի տալի է այ̃ հոգւոյն. “Որ առնէ զմեծամեծս և զանքննինս և զհրաշակերտս, որոց ոչ գոյ թիւ։ “Նա և յաղագս այնորիկ ոչ կարացին հաւատալ ամենայն մարդիկ, զի ոչ գտաւ հոգւոյն սբ̃յ տեղի 'ի նոսա. որ զանկարելիսն կարելի ցուցանէր այ̃ նոցա։ Վասն որոյ 'ի վերայ բերեալ՝ ասեն հրեշտակք, որ տարակուսին վասն մեր փոքր և անստին բնութե̃ս։

“Նա եթէ պարիսպ իցէ, շինեսցուք 'ի վերայ նորա մարտկոցս արծաթեղէնս. և եթէ դուռն իցէ, յօրինեսցուք 'ի նմա տախտակս մայրս„։ Արդ յառաջաբանի գրոցս ասացի, թէ ոչ գոյ յարմարանք մարգարէականք, զի 'ի բազմաց լեզուաց է առեալ փոփոխումն, յեբրայեցւոյն 'ի հելլենացի, և 'ի հելլենացւոյն 'ի յոյն և յասորի, և ապա 'ի հայ։ Բայց միտքն այս է. եթէ մարդ չէր և կենդանի ստեղծուած 'ի հասարակաց արարչէն, և պարիսպ էր, այլ յաւելէաք, և արծաթով իսկ զյաւելուածսն խառնէաք՝ մարտկոց շինելով. և դուռն էր, յօրինէաք 'ի նա տախտակս մայրս, և յաւելլով 'ի փոքրկութի̃, որ տանելի լինէր մեծութեամբն պարիսպն, կամ մտանել 'ի դուռնն։ Արդ զայս լսելով հարսնն, համարձակի և պատասխանի առնէ հրեշտակացն տարակուսելոյն. որպէս և գրեալ իսկ է.

“Հարսնն համարձակի. Ես պարիսպ և ստինք իմ իբրև զաշտարակ„։ Այսինքն, թէ մի կարի յածիք 'ի հոգս յաղագս իմ տկար բնութե̃ս. զի զօրութ̃բ ամենակարողին՝ փոքրս մեծագոյն քան զպարիսպ եմ և ամուր. և անստինս՝ իբրև զաշտարակն իմ ստինս։ Զի որ զերկինս և զերկիր և զմեր բնութի̃ս և զձերդ յոչընչէ արար, նա զիս մեծացոյց և զստինս իմ առաւելացոյց քան զձերդ. զի զոր դուք ոչ կարէք լսել և տանել և կրել, իմ տկար բնութի̃ս կարողացեալ քան զձերդ՝ լսեաց և տարաւ և հաւատաց։ Վասն որոյ 'ի վերայ բերեալ՝ “Ես էի յաչս նորա

իբրեւ գտեալ խաղաղութիւն»: Որ կորուսեալս էի որպէս զդրամն եւ զոչխարն՝ որ յաւետարանին 'ի փեսայէն իմմէ առակի, եւ պատերազմ եւ խռովութի ունէի ընդ երկնայինսն եւ ընդ երկրայինս վասն մեր ապստամբելոյն, այժմ խաչիւ փեսային եղէ յաչս նորա ճշմարտապէս խաղաղութի, եւ գտեալ 'ի մոլորութէ: Դարձեալ յաւելեալ յառակս իւր ածայինն Սողոմոն, եւ ասէ:

«Այգի եղեւ Սողոմոնի 'ի Բեղմաւոն»: Բեղմաւոն պարարտ երկիր է 'ի Հրէաստանի. ուրով առակէ զերկիր եւ զմարդն որ 'ի նմա: Իսկ Սողոմոն՝ զՔս, որ եղեւ խաղաղութի մեր. զի խաղաղութի Թարգմանի Սողոմոնին անուն. եւ այգի՝ հաւատացեալք. զոր եւ Դաւիթ մարգարէ եւ Եսայի եւ ինքն տէրն այգի կոչէ յաւետարանին. որ եւ ետ զայգին իւր ցպահապանսն: «Բերցէ ասէ, այր իւրաքանչիւր 'ի պտղոյ իւրմէ հազարս արծաթոյ»: Այս ոչ ունի բազում բանս մեկնութե. բայց երանի որ տան ըզպտուղ 'ի ժամու խնդրոյն երկնաւոր Սողոմոնին. եթէ զանձանց եւ եթէ որոց ժողովուրդ հաւատացեալ են: Որ եթէ շատ եւ եթէ սակաւ ունին շնորհս կամ ժողովուրդս կամ ինչս, համարս պարտին տալ երկնից Թագաւորին Սողոմոնի հոգեւոր առաջնորդք եւ մարմնաւորք, եպիսկոպոսունք եւ քահանայք Թագաւորք եւ իշխանք՝ եւ այլ պաշտօնեայք, եթէ մարմնաւորք եւ եթէ հոգեւորք: Նա եւ աշխարհականն եւ զինուորն, ընդ կնոջ եւ ընդ որդւոց եւ ընդ ծառայից պարտի տալ համարս: Օի թէ միայն զիւր պիտոյսն խնդրէ, զծառայութի եւ զգութ եւ զհպատակութի եւ զհարկս եւ զհասս, եւ որ այլ այնպիսիք են, եւ զհոգւոց եւ զմարմնոց զպէտս նոցա ոչ մեծաջան եւ սրտացաւաբար հոգ տանի, պատժելոց է 'ի Տնէ. եթէ արատ ինչ մեղաց տեսանիցէ յոք, սիրով եւ արտասուօք բժշկել պարտի, եւ սպեղանիս դնել վշտակցութբ՝ որպէս անձին, եւ ոչ գոռոզաբար ամբարձեալ միօք, փքացեալ իշխանութեբն՝ զոր ունի, եթէ հոգեւոր եւ եթէ մարմնաւոր, եթէ տան իւրում եւ եթէ ծառայից: Որ զասրն սանու եւ զկաթն կթէ եւ զգերոն զենու՝ եւ 'ի պա-

բարս տեղիս արօտից ոչ տանի, որպէս մեղադրէ երկնաւոր Սողոմոնն մարգարէիւքն։ Նաեւ զընկերին և զծառայիցն և զեղբօրն ոչ հոգ տանել որպէս զանձին, զուսուցանելն զօրէնսն և զողորմած բարս և զխոնարհութի, զանձուլութի յաղօթս, զանհեղգութի 'ի պահս և յերթալ 'ի տուն այ և ուսուցանել, երթալ 'ի տեսս հիւանդաց և բանդարգելեաց՝ և հիւրոց ընդառաջ և յընդունելութի և յղարկումն, և զեկեղեցիս պատուել ընծայիւք և պատարագօք և սպասուք, և զտօնս տէրունականս մեծարել ըզգաստ փառաբանութբ, լուցմամբ և նուիրօք, նոյնպէս և զյիշատակս սրբոց, և զքահանայս պատուել որպէս զպաշտօնեայս այ և զառաջնորդս ժողովըրդեանն Քսի. և Թագաւորաց և տէրանց մի առաչս ծառայել, այլ սրտի մտօք. և որ այլ կարգ քրիստոնէութե են, զոր չեմք բաւական այժմ թուել, զոր խնդրէ ած, որ կոչեցաւ Սողոմոն 'ի հոգևոր առաջնորդաց և 'ի մարմնաւոր, ըստ իւրաքանչիւր պատշաճի առնել և ուսուցանել հեզաբար։ Օ՜ի վասն այնորիկ տիրեն մեզ, զի ընդ մեր պատերազմ հարկին հարկանել հոգևոր առաջնորդքն ընդ սատանայի, և մարմնաւորքն արիւն ևս պարտին հեղուլ 'ի վերայ մեր և պատերազմ տալ ընդ թշնամեաց, և եթէ կարասեաւ և եթէ մահուամբ, թափել 'ի թըշնամեաց։ Նաեւ դատ առնել իրաւամբք անակնառութբ անհանգիստ որպէս զայ սպասաւորս. և զամենայն մարդոյ տուն՝ որպէս զիւր համարել։ Որպէս գրէր Տրդատ մեծ թագաւորն, մինչ դեռ 'ի կռապաշտութեն իսկ էր, առ իւր աշխարհս թէ[1] "Որպէս տանուտէր որ ընդ իւրում տանն հոգայ, նոյնպէս և մեք հոգամք վասն Հայոց աշխարհի"։ Արդ եթէ կռապաշտքն այնպէս հոգ տանէին շինութե աշխարհի և օգտոց փրկութե մարդկան, որ զորքան վասն այնր չարչարէին դառնալ 'ի քրիստոնէութե 'ի պաշտօն կռոցն, թէ խնդրեն 'ի մէնջ, ասեն, աստուածքն, և չէ մեզ իրաւացի հարկք և ծառայութիք նոցա, եթէ այսմ փոյթ չառնեմք. որպէս Տրդատ՝ սրբոյն

[1] Ագաթ։

Գրիգորի ասէր, թէ [1] «Ո՛չ ահի դիցն զնորա շատ և զմտերիմ ծառայութի՛ւն չյիշեցի»։ Նոյնպէս և Պաւսից թագաւորն 'ի Մարդանանքն գրէր [2], և այլք բազումք. որ և գեհենի և տանջանաց և դատաստանի ակն ո՛չ ունէին։ Արդ մեզ որ 'ի գիտութեա՛ն եմք և հաւատացեալ եմք 'ի Քս, և ակն ունիմք գալստեան նորա՝ և գիտեմք ստուգապէս եթէ համարս պարտիմք տալ ըստ այսմ ամենայնի. նոյնպէս և ընդ անձանց ընդ խորհրդոց բանից և ընդ գործոց, քանի՛ պէտք են զգուշութե՛, զի մի՛ ամօթով կացցուք յահեղ աւուրն առաջի երկնաւոր արքային Սողոմոնի՝ 'ի պահանջելն յայգւոյն զպտուղն։ Սամն որոյ բեւր երանի են՝ որ տան զպտուղն լիապէս, և բիւրուց բեւր աւաղանաց, որք ո՛չ կարեն հատուցանել զպտուղն։ Արդ արարեալ սկիզբն Սողոմոնի 'ի Ճառս առակաւ, նախ զ'ի դրախտէն ստեղծուլն նախահօրն և յանկանելն 'ի փառացն. և դարձեալ առնուլ զփառս՝ Քսի գալստեամբն, և հարսնանալ նմին հեթանոսաց, և պէսպէս և զանազան շնորհաց հանդիպել, զոր կարգեցաք և եդաք 'ի գիրս յայսմ, ա՛ծ փակեաց յայգի 'ի հարսնէ անուանէն և յիւր միւանգամ գալուստն և 'ի պահանջումն պտղոյ արդարոցն, զոր յառաջ հարսնն կոչեաց, ցուցեալ զառաւել սէրն առ մարդիկ, թէ ո՛չ միայն հարսնացեալ եմք և միաւորեալ ընդ փեսային Քսի, այլ և կերակուր եմք նորա՝ որպէս խաղող յայգւոջ վայելչական, և ելեալ 'ի սկտեղս թագաւորին Քսի։ «Նա զայգին իւր ցպահապանսն»։ Պահապանքն՝ այսոքիկ են, զոր ասացի։ Դարձեալ, և ամենայն անձն՝ իւր պահապան է։ «Բերցէ այր իւրաքանչիւր 'ի պտղոյ իւրմէ հազարս արծաթոյ»։ Արդ այգի ասաց և պտուղ՝ արծաթ. ըստ այսմ զի՞րդ յարմարի, թէ ո՛չ յայտ է, զի առակաբանիւս վարի. որպէս է լոկ բովանդակ գիրս երգոյ երգոցս։ Արդ հազարս ըզկատարեալ և զբազմաւորական բերսն ասէ՝ զարդարոց։ Նաւ արծաթ, զի որպէս արծաթն ընտրի և փորձի՛ 'ի բովս, նոյնպէս և սո՛քն որպէս զարծաթ փոր-

[1] Ագաթ.

[2] Եղիշէ Յեղանակ. Բ։

ձեալ են յերկրէ, և սրբեալ և պարզեալ եւթնապա-տիկ 'ի հողոյ։

"Այգին իմ ինձ առաջի իմ"։ Ո՛չ որպէս մինչ յերկրի էր մարդն, և ընդ երկնաւ որպէս վարագու-րաւ միջնորդեալ էր. այլ իմ էր, և ինձ, և առաջի իմ հանապազ։ Այսու և առաքեալ վկայէ, ասե-լով "Այժմ տեսանեմք իբրև ընդ հայելի օրինա-կաւ, այլ յայնժամ դէմ յանդիման"։ Եւ որ այլք բազումք սոյնպիսիք 'ի սրբոց ասացեալք յաղագս այսր հաւատարմութ̃ե։ "Հազարք Սողոմոնի և եր-կերիւրք, որոց պահեն զպտուղ նորա"։ Տես աստա-նօր զանչափ սէրն ա̃յ ընդ մարդկան. յաղագս որոյ և ա̃ծաբան ասէ, թէ [1] և ոչ ընդ մի ինչ այնքան զուարճանայ ա̃ծ, որքան ընդ մարդոյ ուղղութ̃ի և փրկութ̃ի։ Այս ինքն թէ ո՛չ ընդ մի իրս այնպէս զուարճանայ ա̃ծ, որչափ ընդ մարդ արդար և ս̃բ. յաղագս որոյ զերկին և զերկիր արար և որ ինչ յերկ-րի է. վասն որոյ մարդ իսկ եղև, և որ այլն ևս։ Արդ հազարք Սողոմոնի, իւր ասէ. թէ ինձ է շատ պարգևսն և խնդութիքն ուղիղ գտանել մարդոյն և պտղատու՝ քան իւր իսկ մարդոյն. այնպէս որպէս ընդ հազարն և ընդ երկերիւրն ընդ մէջ է, ինձ հա-զար և նմա երկերիւր. որ զերկու բնութիս ունիմ միաւորեալ 'ի մի, հոգի և մարմին։ Եւ կատարեալքն ինձ, որ կատարեալս եմ ա̃ծութ̃ես և մարդկութ̃ես. մարդ կատարեալ, նոյնպէս և ա̃ծ կատարեալ, յա-ղագս զմեզ 'ի կատարեալ փոխելոյ։ Զի տասն և հարիւրն և հազարն կատարեալ թիւք են։ Զի մինն 'ի տասն աւարտի, և այլ ո՛չ յառաջ, բայց եթէ երկրորդէ. նոյնպէս և մի տասնն, տասն տասն լեալ հարիւր՝ այլ ո՛չ յաւելու. նոյնպէս և հազարն՝ տասն հարիւրիւ։ Եւ զկնի այսր և պահապանացն ասաց վարձս տալ, ո՛չ միայն որ զինքեանս պահեն, այլ որ առաջնորդութ̃ե են պահապանք և ճշմարիտ մշակք այգւոյն, եթէ հոգևորք և եթէ մարմնաւորք, վարձս առնուն 'ի ա̃նէ Յ̃ե Ք̃ե։

"Հարսնն ասէ։ Որ նստիս 'ի պարտէզս, ա̃լք

1 'Ի Յայտնութ̃են Ք̃ի։

անսան քեզ, զձայն քո լսելի արա ինձ»: Արդ զոր փեսայն այգի անուանեաց զհարսնն, և այլք յառաջագոյն պարտէզ, զսոյն հարսնս երկրորդեալ՝ պարտէզ զինքն փեսային կոչէ, որ զպտուղ այգւոյն պահանջէ: Զայս ասելով, թէ դու զօրութիւն իմ. և քո օգնութեամբդ և զօրացուցանելովդ տամ զպտուղ. բայց միայն զձայնդ քո լսելի արա ինձ: Զայն զոր ասաց իսկ աւետարանաւն, թէ «Եկա՛յք առ իս ամենայն աշխատեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ»: Արդ աղաչէ հարսնն, թէ զձայնդ քո միայն լսելի արա ինձ. զի անմոլար հետևեցից զհետ հովուիդ՝ որ ասացեր, թէ «Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն և զկնի իմ գան, և զօտարի զհետ ոչ երթիցեն, այլ փախիցեն 'ի նմանէ. զի ոչ ճանաչեն զձայն նորա»: Արդ զայն աղաչէ, զի միայն ձայնիւն անկարօտ պահեսցէ ցանկալոյն և փափագելոյն. որում անմոլար զհետ երթեալ՝ տայցէ զհազարս արծաթոյն և ըզպտուղ այգւոյն և զերկս պարտիզին: «Այլք անսան քեզ»: Որպէս թէ ամենեքին քեզ սպասեն, և ամենեցուն ակնկալք դու ես, երկնայնոց և երկրայնոց, և որ 'ի նոսա արարածք: Այս է՝ այլք անսան քեզ: Զձայնդ քո ևս լսելի արա ինձ, որպէս և հրեշտակաց որ մօտաւորք են քան զմեզ. և քո լուսովդ լուսաւորին, որպէս մեք զգալի և իմանալի արեգակամբս, և նոքա քև:

«Փախի՛ր եղբօրորդի իմ, և նմանեա՛ց այծեման, կամ որթուց եղանց 'ի վերայ լերանց խնկաբերաց»: Տե՛ս զյաւելուած պաղատանաց հարսինն նման մարգարէին սաղմոսերգողին փութացուցանել յօգնութի̃, ասելով, «փութա՛ յօգնել ինձ, և մի՛ յամենար», և դարձեալ, «զի նուաղեաց սիրտ իմ, վաղվաղակի լուր ինձ, և փութա՛ յօգնել ինձ տէր փրկութե̃ իմոյ». և որ այլ այսպիսիք, զփախի՛րն ասելով՝ գուշակեն, և «զնմանեա՛ց այծեման, և կամ որթուց եղանց». ըստ Դաւթի հայցմանցն, զարագահասն լինել աղաչէ, որպէս զայծեամն և զեղնորթ՝ որ սրահայեացք են և երագահասք: Նա և զհանդերձեալ գալստենէն 'ի մէջ բերեալ պահանջելով զպտուղս, զոր խնդրէ յամենեցունց 'ի միւսանգամ գալստեան փե-

տային, յորժամ 'ի մէջ գիշերին բարբառ լինի. "Ահա փեսայ գայ, ա՛րիք ընդ առաջ նորա"։ Որ տեսանէ զիւրաքանչիւր խորհուրդս և զգործս նմանութ՟ք ընդ աղօտ առակին այծեման և եղան, որ 'ի բարձունս լերանց բնակէ. աստ 'ի մարդիկ լեռնացեալ առաքինութ՟ք և անուշահոտ վարուք որպէս լերամբք խնկաբերօք, և անդ 'ի ք՟ և 'ի վերին թռուցեալ ընդ փեսային 'ի լեառնն յերկինս, զոր և ասէ ա՟ծաբան[1]. նա և 'ի ներքս մտցէ արագընթաց, նմանեալ առակողին բանիւ որ ասէ, թէ "փախի՛ր եղբօրորդի իմ"։ Զի արագընթացն և փախի՛րն, զմի միտս ունին։ Արդ ասելովն, թէ նա 'ի ներքս մտանէ արագընթաց՝ 'ի վերայ բերէ, կէսքն ընդ նմա 'ի ներքս մտանեն որ են հարսնացեալքն փեսային. և այլքն արտաքոյ արգելանին ա՟ման, զմտելոյն ժամանակն 'ի պատրաստելն ծախելով։ Եւ բազումք յետոյ լան՝ զկնի ունեալք զտուգանսն պղերգութ՟ն, յորժամ ոչ ևս յառագաստն մտանել իցէ. և յոլովագոյնս մաղթեն, զորս չարաչարն փակեցին, այլում օրինակի նմանեալ վերջացելոցն 'ի հարսանեացն. զորս բարի հայրն ուրախ առնէ բարեաւ փեսային, յաղագս կնոջ նորահարսին, կամ յաղագս լծոյ եզանց, զորս չարաչար ստացաւ, վասն փոքրագունից զմեծամեծսն տուժեալ։ Արդ զայս ասէ ա՟ծաբան[2]. զոր և Սողոմոն յառաջագրէ, թէ 'ի փախչել փեսային կամ յերագելն յերկինս յորժամ գայ դատաւոր մեղաւորաց և կոչնական արդարոց, և զորս ընդ իւրն երթալ արժանաւորքն, զնոսա առեալ արագ 'ի ներքս մտանէ որպէս փախստական, և փակի դուռնն՝ մեղաւորաց։ Զի մինչ պատրաստելն պարտ էր զճանապարհն, զայն յանօգուտ իւրս ծախեցին, զաշխարհիս իրս հոգալով, զլուծս եզանց և զկին և զորդիս և զանդաստանս և զայլս՝ զոր յերկրի ծուփք։ Եւ յայնժամ զընդունայն լալիւնն լան՝ վերջոյ ունեալք և զմտաւ ածեալք զվնասն իւրեանց՝ յորժամ ոչ ևս կազմելի է։ Յորոյ վերայ բերեալ՝ ասէ[3]. քանզի ոչ-

1, 2, 3 } 'Ի Մկրտութ՟ն Ք՟ի։

որք անդ մտանէ յարհամարհողացն և ծուլացելոցն և յաղտեղեացն, այլ ոչ փեսայապէս զարդարեալ, Թէ և աստուստ զկնքն սպրդիցէ՝ սնոտի յուսովք խաբեալք։ Զայս ասէ, թէ և աստ խաբեմք զմեզ սնոտի յուսով. ոմն զայս իրս ասելով և ոմն զայն, և թէ քրիստոնեից ոչ գոյ գեհեան, և ողորմած է ած. որ վասն մեր մարդ եղև և չարչարեցաւ վասն մեր և մեռաւ, արդ նա զիւրդ մոռանայ զգութն՝ և առաքէ զմեզ 'ի յաւիտենական հուրն, կամ հանէ յառագաստէն։ Այս է սնոտի յուսովքն խաբեալ, զոր և 'ի վերայ բերէ, [1] յորժամ 'ի ներքս լինիցիմք, յայնժամ գիտէ փեսայն զորս վարդապետէն. և որք մերձ լինիցին ընդ նմա երթեալ հոգիքն՝ եղիցին ընդ նմա. որպէս թուի ինձ, վարդապետելով զկատարելագոյնսն և զմաքրագոյնսն։ Արդ ծանիր յածաբանի ասելոյս թէ զամենայն զոր ինչ խօսեցան, և զոր ինչ ուսուցին մեզ գիրք, օրէնք և մարգարէք և աւետարանն, որ է Քն. և առաքեալք և վարդապետք յայտապատումք և առակախօսք, անկատարք են և թիւրք առ հանդերձեալ ուսումն, զոր վարդապետեալ փեսային ուսուցանէ զկատարելագոյնսն և զմաքրագոյնսն՝ անդ կատարելոցն կատարեալ փառօք, որպէս զհրեշտակսն. և մաքրելոցն, որպէս զսերովբէսն և զքերովբէսն կատարեալ մաքրութք։ Նա և զոր տէրն ասաց "ոչ ըմպել 'ի բերոյ որթոյ մինչև արբից նոր ընդ ձեզ յարքայութե հօր իմոյ". զայս կատարեալ վարդապետութի՝ ասէ սոյն Գրիգոր ածաբան յայլում տեղւոջ, թէ [2] որ է նորա ուսուցանելն, և մեր ուսանելն։ Արդ թէպէտ և բարձրագոյն և մեծամեծ խորհուրդ առակաւորեաց Սողոմոն երգոյ երգովքս, զբաւանդակ զՔի գալուստն և զմահն չարչարանօք հանդերձ և զյարութին և զմիւսանգամ գալուստն և զհեթանոսաց հարսնութի փեսային Քի և զեկեղեցւոյ լուսաւորութի և զշնորհաց հոգւոյն առատութի մարգարէութք և առաքելութք և վարդապետութք

1 'Ի Մկրտութին Քի։
2 Ճառ Ի. 'ի Պասքայն։

և մարտիրոսութե՟ք և կուսութե՟ք և քահանայութե՟ք և Ճգնաւորական հանդիսիւ և ապաշխարողական վարուք և որ Ք՟ի պատարագաւն, մեղուցելոց և մեռելոց յոյս ։ Այնու զոր ուսանելոց են սո՟քն 'ի նորոգութե՟ն և 'ի կատարելութե՟ն իւրեանց 'ի սիրոյ փեսայէն, յոյժ անկար է այս, որ 'ի Սողոմոնէ ասացան, և այլքն ամենայն որ 'ի հնոց և 'ի նորոց պատմեցան 'ի վերայ այսր ամենայնի հրաշից ա՟յ որ եղեն՝ և որք լինելոց են, որչափ բաւական արար տէր Յ՟ս ասել և ուսուցանել։

Աւարտեսցուք զբանս մեկնութե՟ց երգ՟ոյ երգոցս, և ասասցուք զոր ա՟ծաբան ասաց յիշելն [1]. որոց և մեք հաղորդեսցուք, որ մեկնեցաքս զայսոսիկ, և որք ուսանիքդ 'ի նոյն ինքն 'ի Ք՟ս Յ՟ս 'ի տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։ Պարծեալ, ես յաւէտ փառք շնորհատուողին ա՟ն մերոյ Յ՟ի Ք՟ի հանդերձ հարբն և ս՟բ հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

'Ի ՆԻԶ. Թուականութե՟ս Հայոց՝ հարկեցայ ես Գրիգոր քահանայ 'ի Նարեկայ, որդի ա՟ն Խոսրովայ անձաւացեաց, եպիսկոպոսի 'ի Գուրգենայ ա՟ծասէր ք՟ապսակեալ արքայէ՝ յորդւոյ Աբուսահլէ համազասպ Թագաւորի՝ առ 'ի մեկնութիւս ահաւոր բանիցն Սողոմոնի, և բացայայտել զխորին ծածուկսն որ 'ի նոսա, որ են քաղցր առ 'ի լսել։ Ս՟ան զի զփեսայէ և զհարսնէ ասէ, որ և զստեանց և զկարմիրացեալ շրթանց և զայտից գեղեցկութե՟ և զաչաց ցանկալեաց և զքեռ և զեղբօրորդւոյ և զօրիորդաց՝ և զայլն ամենայն այսպիսեաց բանից տռփականաց և սրտից խտղտանաց սեռն սիրոյ շաղկապ միաւորութեան. զոր լուեալ մարդկան անիմանալեօք մտօք յայլ և յայլ իրս իմանային։ Ապա 'ի հոգս եղեալ Թագաւորին այսպիսի իրի, յղէ առ իս մի անգամ և երկիցս. որում ոչ իշխեցի ընդդիմա-

1 'Ի Մ՟կրտութե՟ն վ՟ճի։

նալ, զի ծանեայ՝ եթէ ա̃ծահաճոյ է հրամանն, և մեկնեցի զերգս երգոցն նորին հրամանաւ։ Զի թէպէտ և աւելի գործ քան զիս առի զանձամբ, առ երկիւղի անհնազանդութե̃ զի մի թագաւորական հրամանն անկատար մնասցէ, սակայն յոյժ յանդըգնութի̃ էր ինձ այս, և բազում բամբասանաց արժանի յամենեցունց, նա և յա̃ծային կողմանէն պատժոց ակնկալիք։ Բայց յերկոցունց կողմանէ, յա̃ծայնոցն և 'ի մարդկայնոյն զթագաւորական հրամանն առաջի կալեալ՝ կարծեմ արդարանալ, զի իւր իսկ Ք̃ի հրաման է՝ հնազանդ լինել թագաւորաց իբրև ա̃յ, և որ հնազանդի՝ իւր համարի ա̃ծ, և որ անհնազանդ գտանի՝ և զայն ևս իւր համարի։ Զոր աղաչեմ զընթերցասէրսդ՝ մի մեղադրանս յաւելուլ ինձ յաղագս ձեռնարկութե̃ 'ի գործ՝ որ աւելի էր քան զարժանն իմ։ Զի ըստ հարկապահանջ խնդրողին ոչ կարացի վերջացեալ գտանիլ, այլ յուսալով իմ 'ի հոգւոյն Ս̃ը, զմտաւ ածի թէ ոչ անտես առնէ պաղաչանսն առ նա, սկիզբն արարի աղօթիւք և արտասուօք խնդրել. որ և հայեցեալ յանարժանութի̃ իմ և 'ի սրտեռանդն կամսն հայցողին, եբաց զբերան իմ յասել և 'ի համառօտել զսա 'ի փառս Ք̃ի. ամէն։

00078370

Digitized with financial assistance from
Government of Maharashtra
on 30 January, 2020